

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TBMM - IX. DÖNEM
1950 - 1954

VI. CİLT

Kâzım ÖZTÜRK

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ VAKFI YAYINLARI NO. : 28

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

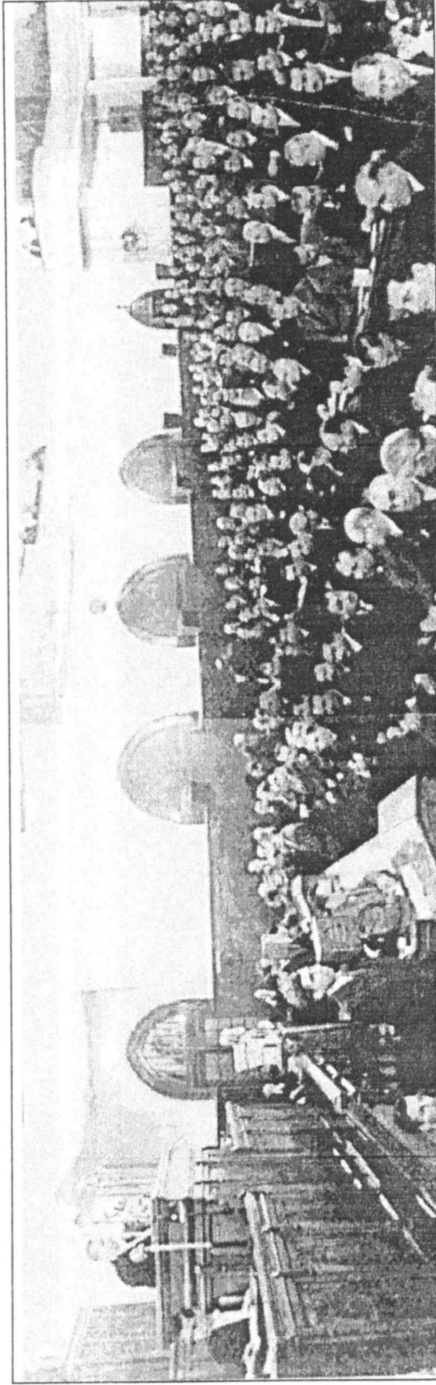
TBMM - IX. DÖNEM
(1950 - 1954)
VI. CİLT

Kâzım ÖZTÜRK

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ ARAŞTIRMA GRUBU

ISBN : 975 - 7291 - 24 - 2 (Tk. no)

ISBN : 975 - 7291 - 28 - 5 (6. cilt)

GENEL KURULDAN BİR GÖRÜNÜM(*)

(*) Gümüşhane Mv. Sayın Sabri Özcan San'ın TPT'ye armağanıdır

Ö N S Ö Z

Türkiye Cumhuriyeti'nde, Atatürk'ün iki denemesinden sonra çok partili siyasal yaşama kesin olarak 1945 Yılında geçilmiştir. O tarihten beri Türkiye Büyük Millet Meclisi partiler parlamentosu durumuna gelerek demokrasinin en önemli koşullarından birini yerine getirmek olanağına kavuşmuştur.

1946 seçimlerini izleyen yıllar, parlamentomuzda çok partili düzene bir alışma dönemi oluşturdu. Çeşitli mücadeleler ve değerlendirmeler, tartışmalar bazı ufak bunalımlara rağmen demokrasi gemisini başarı ile yürütmek olanağını sağladı. Sonunda 14 Mayıs 1950 seçimleri yapıldı. O dönem iktidarının hazırladığı adil ve yargı denetimini öngören yeni Seçim Kanunu demokrasimizin bir başka kazancıdır. Bu kanuna göre yapılan seçimlere hiç gölge düşmemiş ve 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi dönemi halkın özgür iradesinin kararı ile uzunca bir süre için kapanmış, Demokrat Parti iktidarı başlamıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1954 Yılına kadar süren IX. Dönemi demokrasi tarihimiz açısından tam bir laboratuvar niteliğindedir. İktidar ve muhalefet partileri Meclis'te karşı karşıya gelip düzgün bir demokratik mücadele sergilediler. Bu mücadele 1946-1950 döneminden çok daha yüksek düzeyde idi. Meclis büyük bir demokrasi mücadelesinin temel odağı haline gelmişti. Öyle ki Türkiye Büyük Millet Meclisi tam bir demokrasi arenası olmuştu. Bu arena içinde elbette bazı iyi işler yanında yanlışlar da yapılmıştır. Giderek, sağladığı yüksek çoğunluğun etkisi ile Demokrat Parti iktidarı ilk iki yılın demokratik tutumunu bazı noktalarda değiştirme gereksinimini duymuş, bu da muhalefetin sert davranışına yol açmıştır. 1954 Yılında yeni seçimlere gidilinceye kadar geçen dört yıllık bir süre içinde demokrasinin yeni yeni beliren sorunları üzerinde tartışmalar başlamış; basın ve üniversite bu düşünce mücadelesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Belki o güne kadar alışılmamış bir muhalefet cephesi karşısında iktidar partisinin sertleşme eğilimine girmesi, daha ileride gözlenecek bunalımların yolunu açmıştır.

Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubumuz, sessiz ama son derece verimli çalışmalarına 1950-1954 yıllarını kapsayan IX. Dönemi de ekleyerek geçmişimize geniş bir ufuktan bakma olanağını sağlamıştır.

Her biri büyük hacimli yedi kitaptan oluşan IX. Dönemin tarihi önemli ve büyük bir eserdir. Sayın ÖZTÜRK kariyerine Türkiye Büyük Millet Meclisi bürokrasisinde başlamış, yazdığı dönemin içinde yaşamıştır.

Bu bakımdan elimizdeki yedi ciltlik dev eser her bakımdan büyük bir çalışma ve emek ürünüdür. Türk Parlamento Tarihi Araştırma Grubumuz, 14 Mayıs 1950 tarihinde bütün dünyanın hayranlığını kazanan bir olgunlukla geçen iktidar devri ve daha sonra çıkan demokrasi sorunlarının Meclis dışında nasıl yorumlandığını, Mecliste geçen mücadelenin kamuoyunda nasıl değerlendirildiğini de ayrıntılı bir belgesel çalışma ile gözler önüne sermiş bulunuyor.

Bu çalışmalar, demokrasi tarihimize eşsiz katkılarda bulunacak eserlerle pekişiyor. Bu büyük eseri hazırlayan başta değerli yazar Sayın Kâzım ÖZTÜRK ile ona yardımcı olan bütün çalışma arkadaşlarına içtenlikle teşekkür eder, başarılarının sürmesini dilerim.

Hikmet ÇETİN
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanı

S U N U Ş

Parlamento tarihinde her dönemin kendine özgü bir görüntüsü vardır. IX. Dönem, çok partili yönetimi kurumlaştırma ve demokrasinin erdemini toplum bilincine yerleştirme çabalarını tanımlar.

Çok partili demokratik yönetime geçiş, yenilgi tanımamış Mustafa Kemal ATATÜRK'ün iki kez girişimde bulunup geri çekilme zorunluluğu ile karşılaştığı bir olmazı olur yapma girişimidir. Kurucu ve kurtarıcıyı duraksamaya uğratan bu gelişme 1945 sonrasını da etkilemiş, geriye dönüş sürekliliğinde kalmıştır.

Yenilgi tanımayan, yüzyıllar ötesini gören Mustafa Kemal ATATÜRK'e geri adım attıran gerici akımlar, çok partili yönetimi geciktiren başlıca sorunlar oldu. "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir." diyen Atatürk, ikinci buyruğunu "Laik Cumhuriyet ilkeleri korunacaktır." biçiminde verdi.(1) Bu gelişme Atatürk'ün ilk siyasi vasiyeti "Laik Cumhuriyet ilkeleri tartışılmaz." biçiminde söyleme geldi. Bu vasiyete bağlı kalıp uygulayabilseydik, Demokrasimiz ve uygar dünyadaki yerimiz, kuşkusuz, değişik olurdu.

Çok partili yönetime geçen Atatürk'ün iki başbakanı bu ilke üzerinde tam bir uyum sağlandıktan sonra çalışmalar boyut kazandı.

Çok partili yönetim, ağa zulmü ile yetişen, hurafe ve masalla beslenen, yaşamı öteki dünyaya hazırlık olarak kabullenmiş bir toplumda, akılcı, özgür, erdemli düşüncüyü sağlama savaşıdır.

Federal yapıdan ulusal öze inme savaşımı içinde bulunan, eğitimi, ekonomisi, ulaşımı, iletişimi ve demokrasi birikimi yeterli olmayan toplumda, partiler ilke ve programlara değil, kişilere, mezheplere, tarikatlara ve akrabalıklara göre biçimlendi.

1946 seçimlerinin sandalye dağılımı seçmenin tercihi ile değil, çok partili yönetimin hazırlığı doğrultusunda yapay düzenlendi.

Var olmanın koşulu Büyük Türk Devrimi sosyal yapıyı baştan sona değiştirdi. Bu değişime uyum sağlamak hiç de kolay değildi. Nice değerli insanımız duygularının esası oldular. Devrim karşıtlarının etkili silahı, dini duygulardı. İmparatorluğu çökerten, Cumhuriyetin gelişimini derinden yaralayan bu silah, elden hiç düşmedi.

Ortaçağ karanlığını aşırıp aydınlık bir Türkiye yaratmayı amaçlayan Büyük Türk Devriminin amansız düşmanı, yobazlık oldu. Çok partili yönetimin kurumlaşmasında katlanılan zahmetler, çekilen acıların temelinde yobazlık yatar. Uygarlığa uyum, alışıldandan vazgeçme duyguları zorlanarak aklın

(1) Atatürk'ün Fethi OKYAR'a 11 Ağustos 1930'da yazdığı mektup, Kâzım ÖZTÜRK, Ata'ya Rapor, 1996, Nurel Matbaası, s. 70-71

egemenliğinde gerçekleşir. Eğitimi, ekonomisi, ulaşımı, iletişimi yetersiz, demokratik birikimi olmayan toplumda akıl değil, duygular egemen olur.

Çok partili düzene geçildikten sonra, devletin geleceğini riske sokmama, yeni kurulan partilerin kurumlaşıp olgunlaşmasına fırsat verme görüşü ile baskılı 1946 seçimlerinde iktidar korundu.

14 Mayıs seçimleri, Mustafa Kemal Atatürk'ten sonra büyük Türk İnkılabını tamamlayan son aşamadır.

Tek partili otoriter yönetimden çok partili demokratik yönetime geçmeyi başaran, serbest seçimlerle iktidarın kansız, kavgasız el değiştirmesini sağlayan, Türk halkının çağdaş olgunluğa ulaştığını kanıtlayan bu seçimler sonunda millî irade kararıyla iktidar el değiştirdi. Bu sonuç toplumda yeni ufuklar açıp halkın dünya görüşünü değiştirdi.

Cumhuriyetin ilânıyla Tab'adan vatandaşlığa terfi eden Türk halkı, 14 Mayıs seçimleriyle kişilik kazanıp, buyurma gücünün bilincine ulaştı.

Seçim sonrasında halk kendi tercihi ve iradesi ile sokaktaki insanın devlet makamlarında oturduğunu görmenin hayret dolu coşkusu yaşadı. Bir anda yüce insanlar eskidi. Halkın içinden yıldızlar parladı. Kişiler yeniden keşfolundu.

1950 seçimleri, ağının, şeyhin, aşiret reisinin zulmünden çıkıp, parti mutemedi ve onbaşının sultasına giren halkın, kendi içinden özgür iradeyle seçtiği kişilerin kapılarını korku ile çaldığı makamlarda görmesidir.

Meydanlarda halkla bütünleşen kişilerin devleti sahiplenmesine uyumda güçlük çekildi. İstekler, dilekler doğrudan Çankaya'ya iletiliyor, başbaktan sonrakiler muhatap alınmıyordu. Bu şok değişim halk arasında iktidarın devredilmemesi için ciddi girişimlerin bulunduğu haberleri ile çalkalandı.

Devrimlerin yerleşip kurumlaşması, imparatorluk bağlarının kesilmesi, milliyetçilik akımlarının devrim felsefesi ile uyumlu olmasını gerektiriyordu. Çok partili, oy sayısına dayalı yönetimlerin temelde tutucu olan toplumun eğilimlerine uyma zorunluğu vardır. Bu gereğe bağlılık, siyasî partileri devrimlerden ödün verme yarışına soktu.

Yapısal ve kültürel değişimi dünyaya örnek toplumumuzun özellikleriyle uyum sağlamayan demokratikleşme, olumsuz gelişmeleri beraberinde getirdi.

Yüzyılların oluşturduğu gelenekçi kültürü aşarak, aklın ürünü devrimlerin toplumca özümsemesi, ilkeli ve erimli bir eğitimle sağlanacaktı. Eğitimdeki erken bozulma siyasî partilerimizin gerici, gelenekçi, yobazlığa ödün verme yarışının en belirgin örnekleri IX. Dönemde görüldü.

Halkın nafakasından kesilen vergilerle kurulan devlet fabrikalarında üretilen yerli malı sergi ve şenlikler ile desteklenen sert devletçi eğitimi olan bizim kuşağın liberal ekonomiyeye uyum sağlaması kolay değildi. Ekonomi öncelikle eğitim isterdi.

1946 ve 1950 iktidarlara her bakımdan Anayasayı değiştirip çok partili yönetimi anayasal güvenceye alma gücüne sahiptiler. Ne var ki bu iktidarlara karizmatik liderleri Atatürk'ün başbakanlığından geliyordu ve geçmişte yaşanan iki parti deneyiminin acı sonucunu üzerlerinde taşıyordu. Tehlike anında tek partiye dönüşü ulus ve ülke yararına gördüler. Başka bir anlatımla ulusun ve ülkenin tehlikeye sürüklenmesi durumunda tek partiye dönüş yolunu açık tutmayı yeğlediler. Bu anlayış, müdahale ve olağanüstü yönetimlerin temelini hazırladı. Kamuoyu, Anayasanın dili değiştirilerek oyalandı. Böylece, gelecekte yeni anayasalar bunalım dönemlerinde oluşturulan, siyasi deneyimi yetersiz nazariyeci görüşlerin egemenliğindeki heyetlerce gerçekleştirildi. Bu oluşum Anayasadan yakınmayı sürekli hale getirdi.

Değişimi ve oluşumu sağlayan şef sistemine göre hazırlanmış anayasa çok partili yönetim için yeterli değildi. Hak ve özgürlükleri güvenceye alan yeni bir anayasa gereksinimi anayasa dilini değiştirerek geçirildi. Bu tutum anayasa sorununu rejimi aşan devlet sorununa dönüştürdü.

Bu dönemin önde gelen niteliği çok partili yönetimin gelişip, kökleşmesi, toplumun demokrasisi tanıdıkça erdemine inanıp, yaşam tarzı olarak benimsemesidir. Olumsuzluğu, Büyük Türk Devriminin ivme kaybına uğrayıp kimilerinin göz ardı edilmesidir.

Atatürk'ün amaçlayıp, sonuç alamadığı çok partili yönetim, eylemli olarak, 14 Mayıs seçimlerinde gerçekleşti. 14 Mayıs, benzeri olmayan Büyük Türk Devriminin son ana halkası, toplumun uygarlık göstergesidir. Gerçekte iktidar değişimi değil, irade değişimidir. Aklın zaferidir.

Türk demokrasi tarihi irtica ve komünist akımlara karşı verilen savaşlarla biçimlendi. Marksist akımlar kendi felsefesi içinde çözülüp bu rejimle oluşan imparatorluğun dağılmasıyla sorun olmaktan çıktı. Diğer taraftan çok partili yönetim manevî değerler üzerindeki spekülasyonlarla başladı. Bu savaşım demokrasi tarihimizi kapladı.

Laik Cumhuriyete dayalı devlet düzenini yıkmayı amaçlayan akımlara ödün veren siyasetçilerimiz, ülkeyi uçurumun kenarına getirdi. Tarihsel ve kalıtsal hastalığımız, inanç sömürsünün uygarlık yolundaki hızımızı kesme ihaneti, hep sürdü.

Çok partili yönetime geçişin özgürlük ortamı Türk Devriminin öncüsüne saldırıları artırdı.

Ata'nın korunması için yasaya gerek olmadığını, ulusal bilincin yeterli olduğunu ileri sürenlerin haklılığını zamanın kanıtlamadığını üzümlere yaşıyoruz. Cezaî yaptırımlarla korunan Atatürk değil, O'nun kişiliğinde Büyük Türk Devrimidir.

Sonuçta, davetiyesinde iktidar ve muhalefetin ortak imzası bulunan millî mahcubiyetimiz olağanüstü ihtilâl yöntemlerinin günahını gönderecek adres aramaktan vazgeçip, çağdaş toplum yapımızla uyumlu, disiplinli, dengeli demokratikleşmeyi gerçekleştirmeliyiz. Demokratikleşme, günlük heves ve gösteriş duygularından uzak, toplumun uyum sağlayacağı, devleti zaafa uğratmayacak ölçüler içinde gerçekleşmelidir.

Parlamento Tarihi. IX. Dönemle gelişen çalışmalar, toplumun aynası parlamentodan yansıyan olaylara ışık tutmada çağının sosyal, kültürel ve siyasal tarihinin iskeletinin gerçek çizimini vermektedir.

Parlamento tarihinin ana kaynağı olan Meclis tutanakları yanında, parlamento etkinliklerinin toplumca algılanma biçimini, gelişim ve değişimlerin kamuoyundaki tepkilerini yansıtan yazılı basın önemli yeri vardır. Olayları tarihî değerleri ile belirlemenin ilk koşulu, bu olgu ve olayların meydana geldiği ortamı, sosyal yapıyı iyi tanımayı gerektirir. Bu tanıma basından geçer.

Parlamento etkinliği kamu denetimi ve tepkisi ile biçimlenir. Bu nedenle olanaklar ölçüsünde parlamentoda görüşülen işlerin basındaki yankılarına yer verildi. Dönem içinde verilen sorular, gensorular ve soruşturmalardan tarihî bir gelişmeye, toplum yapımızda önemli bir soruna değinenler kısa bir tanıtımla alındı.

Çok partili yönetimin gelişmesinde, Cumhuriyetin kurumlaşmasında toplumun sosyal, kültürel, ekonomik gelişmesinde etkili olan yasalar, olabildiğince geniş, gerektiğinde dönem dışına çıkarak açıklandı. Bu açıklamada konu yorumsuz tanıtılıp, gerekçesi, raporlar ve Genel Kurul görüşmeleri tutanaklardan aynen alındı.

İçinde bulunup yaşadığım olayları yarım yüzyıl sonra değerlendirirken; günümüz koşulları, tarafsız gözlem ve mantık kurallarını zaman zaman çok zorladı. Demokrasinin kurumlaşp, ulusal bilincin gelişmesinde, parlamento tarihinin bilinmesindeki yarar ve gereklilik bu çalışmanın başlangıç noktası oldu.

14 Mayıs seçimleri ile oluşan TBMM, tarihte ilk kez 494 üyeye sahip ve % 76.13'ü yeniden seçilen üyelerden oluştu. Bu Meclis, çok partili özgür ortamın yarattığı coşku ve hevesle, demokratik rejimi kurumlaştırmak, ekonomiyi geliştirip yeni ufuklara taşımak ve süper güçlerin paylaşımındaki dünyada ülkemizin güvenliğini günün koşullarına göre kuvvetlendirip güvenceye almak çabasına koyuldu.

Düzenleme konuları çoğaldı ve alanları genişledi. Denetim sorunları çeşitlenip, yoğunlaştı. Yılların birikimi tepkiye dönüştü. Demokrasiye geçişin özgün örneği olan 14 Mayıs olayının gelecek kuşaklara gereğince anlatılması kapsamlı ve geniş zamanlı bir çalışmayı gerektirdi.

Konuların sıralamasında kronolojik sıraya bağlı kalındı. Ancak düzenleme ve denetlemeyi gerektiren sorunlar üzerindeki çalışmalarda konu bütünlüğüne öncelik verilerek tüm etkinlikler bir arada değerlendirildi.

Olayları belgelerken gelişimi özetlemek, okuyucuya yorumsuz tanıtma ilkesine bağlı kalındı. Sunuş ve tanıtımın yoruma kaymaması için sözcüklerin seçiminde dıyarlđ dıvrandırıldı.

Milli irade temsilcisi bir Meclisin geçmişı ile onur duymasının, yaşadığı günü tanımlayabilmesinin, doğru geleceğı hazırlayabilmesinin doğal gerekliliğı parlamento tarihini bilmektir.

Parlamento tarihi çalışmaları bu bilinçle bilimsel kaynak oluşturabilecek biçem ve içerikte, olayların gerçek yüzünü aktarma kuralları ile sürdürülmektedir.

TEŞEKKÜR

Kısa sürede beklenenin üzerinde ilgi ve takdir toplayıp Cumhuriyetin 75 inci yılının coşkusuna katkı sağlayan Türk Parlamento Tarihi çalışmasını başlatan Değerli Başkanımız **İsmet Kaya ERDEM**'e, yüksek takdirlerini esirgmeden bu yayını sürdüren Yüce Başkanlarımız; **Hüsamet-tin CİNDORUK**'a, **İsmet SEZGİN**'e, **Mustafa KALEMLİ**'ye ve halen ilgi ve teveccühü ile bizleri yüreklendiren Sayın Başkanımız **Hikmet ÇETİN**'e bitmeyen gönül borcumuz vardır.

Bilimsel dayanışma içinde birlikte çalıştığımız Araştırmacı-Yazar Senatör **Fahri ÇOKER**'e, Prof. Dr. **İhsan GÜNEŞ**'e, engin bilgi ve deneyimi ile katkı sağlayıp çalışmaları koordine eden Prof. Dr. **Ahmet MUMCU**'ya,

Basım ve yayımı sağlayan TBMM Vakfının değerli yöneticilerine,

Çalışmalara fıkri katkıda bulunan Halkla İlişkiler Daire Başkanı **En-gin KARAPINAR**'a eylemli katkı sağlayan Tarih Öğretmeni **Halil YA-VUZ**'a, Müşavir **Sabit DEMİRTUNÇ**'a, uzmanlık derecesinde doğru ve dıyarlđ hizmet veren büro amiri (Müşavir) **Ş. Şenal GÜNAY**'a, büro görevlisi **Nuray KÜÇÜK**'e ve **Şerife BARDAKÇIOĞLU**'na,

Bu çalışmaların gönüllü yardımcısı öncelikle Müdür **Ali Rıza Cİ-HAN**'la birlikte TBMM Kitaplık personeline,

Takdire değer görev bilincine sahip arşiv personeline, özellikle **İhsan EZHERLİ**'ye,

Parlamento tarihinin basımını dikkat ve itina ile kesintisiz sürdüren Basımevi Müdürü **Aydın IŞIKSAL**'a ve Basımevi personeline,

Yürek dolu teşekkürlerimi sunuyorum.

Temmuz 1998, Ankara

Kâzım ÖZTÜRK
Araştırmacı-Yazar
Kurucu Meclis (Danışma Meclisi)
Üyesi

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

— ÖNSÖZ	VII-VIII
— SUNUŞ	IX-XIV
V - Dönemin Siyasî Yapısı ve Başlıca Etkinlikler	6923
A) Mevzuat	6923
1 - Teşkilâtı Esasiye Kanunu (Anayasa)	6923
2 - Dahilî Nizamname (İçtüzük)	6954
3 - Milletvekilleri Seçim Kanunu	7016
4 - Milletvekillerinin Özlük Haklarına İlişkin Düzenlemeler	7066
B) Siyasî Partiler	7075
- Özet Bilgi	7075
1 - Demokrat Parti	7075
a) Partinin Dönem İçinde Görev Yapan İdare Heyetleri	7076
b) Parti Tüzüğü	7080
c) Partinin Programı	7106
2 - Cumhuriyet Halk Partisi	7122
a) Partinin Dönem İçinde Görev Yapan İdare Heyetleri	7122
b) Parti Tüzüğü	7125
3 - Millet Partisi	7152
a) Özet Bilgi	7152
b) Partiye Ait Belgeler	7154
4 - Cumhuriyetçi Millet Partisi	7174
a) Ana Nizamname	7174
b) Partinin Programı	7185
5 - Türkiye Köylü Partisi	7189

	<u>Sayfa</u>
C) Bakanlar Kurulu ve Değişiklikleri	7195
D) Cumhurbaşkanının Yasama Yılları Açış Söylevi	7204
- Özet Bilgi	7204
a) Birinci Yasama Yılı Açış Söylevi	7204
b) İkinci Yasama Yılı Açış Söylevi	7222
c) Üçüncü Yasama Yılı Açış Söylevi	7245
d) Dördüncü Yasama Yılı Açış Söylevi	7273
E) Çalışma Özetleri	7297
1) Genel Kurul Çalışmaları	7297
2) Daimi Komisyon Çalışmaları	7298
a) Daimi Komisyonların Çalışma Özeti	7298
b) Daimi Komisyonların Yasama Yıllarına Göre Çalışmaları	7302
c) Karma ve Geçici Komisyonlar	7314
F) Bu Dönemde Çıkarılan Kanunlar	7315
G) Bu Dönemde Alınan Kararlar	7405
H) Bu Dönemde Verilen Sorular	7417
İ) Başkanlık Divanları	7418
1) Yasama Yıllarına Göre Oluşan Divanlar	7418
2) Başkanlık Divanı Çalışma Özeti	7420
3) Gelenek Oluşturan Başkanlık Divanı Kararları	7421
J) TBMM'nin Uluslararası Etkinliği	7435
VI - İzlenen Dış Politika	7469
1 - Sovyet Rusya'nın NATO'ya Tepkisi ve İzlenen Dış Politika	7469
a) Dışişleri Bakanının Sovyet Rusya Notası Hakkında Demeci	7469
b) Dışişleri Bakanının Hükümetin Takip Ettiği Dış Politika Hakkındaki Demeci ve Görüşmeler	7471
- Basındaki Yankıları	7493
2 - Türkiye'nin NATO'daki Üyelik Statüsü (Eskişehir - A. Potuoğlu'nun Açıklama Önerisi)	7522
3 - Türk-Yunan Görüşmeleri Hakkında Sözlü Soru (F. A. Barutçu) ve Dışişleri Bakanının Sözlü Cevabı ve Görüşmeler	7524
4 - Türkiye'nin Kahire Büyükelçisinin Sınır Dışı Edilişi Hakkında Öneri (Afyon-A. İ. Sabis) ve Dışişleri Bakanının Beyanı	7556
- Basındaki Yankıları	7561
VII - Dokuzuncu Dönemdeki Memur ve Hizmetliler	7579

V – DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

A) MEVZUAT

1 – TEŞKİLATI ESASİYE KANUNU (Anayasa) (*)

(Resmî Ceride ile neşir ve ilânı : 24 Mayıs 1340 - No. 71)

No.
491

Kabul tarihi
20.IV.1340

BİRİNCİ FASIL

Ahkâmı esasiye

MADDE 1. – Türkiye Devleti bir cumhuriyettir [1]

MADDE 2. – (Muaddel : 9 Nisan 1928 ve 5 Şubat 1937 No. 1222, 3115) – Türkiye Devleti, cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır. Resmî dili Türkçedir [2]. Makamı Ankara şehridir.

MADDE 3. – Hakimiyet bilâkaydüşart milletindir.

MADDE 4. – Türkiye Büyük Millet Meclisi, milletin yegâne ve hakiki mümessili olup millet namına hakkı hâkimiyeti istimal eder [3].

MADDE 5. – Teşri salâhiyeti ve icra kudreti Büyük Millet Meclisinde tecelli ve temerküz eder.

MADDE 6. – Meclis, teşri salâhiyetini bizzat istimal eder.

MADDE 7. – Meclis, icra salâhiyetini, kendi tarafından muntahap Re-
isicumhur ve onun tâyin edeceği bir İcra Vekilleri Heyeti marifetiyle isti-
mal eder.

Meclis, Hükümeti her vakit murakabe ve iskat edebilir.

MADDE 8. – Hakkı kaza, millet namına, usulî ve kanunî dairesinde müstakil mehakim tarafından istimal olunur.

İKİNCİ FASIL

Vazifei teşriye

MADDE 9. – Türkiye Büyük Millet Meclisi kanunî malîsusuna [4]
tevfikan millet tarafından muntahap mebuslardan [5] müteşekkildir.

(*) 491 sayılı Teşkilâtı Esasiyenin tekrar yürürlüğe konulması hakkındaki 24.12.1952 tarihli ve 5997 sayılı "20 Nisan 1340 tarih ve 491 sayılı Teşkilâtı Esasiye Kanunu 4695 sayılı Kanunun kabul tarihine kadar yürürlükte bulunan tadilleriyle birlikte tekrar meriyete konulmuş ve bu kanun yerine ikame edilmiş olan 10.1.1945 tarihli ve 4695 sayılı Anayasa meriyetten kaldırılmıştır." biçimindeki kanun 31.12.1952 tarih ve 8297 sayılı Resmî Gazetede yayımlanmıştır. (K.Ö.)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 10. – (Müddetel : 5 Kânunuevvel 1934 No. 2599) – Yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçmek hakkını haizdir [6].

MADDE 11. – (Müddetel : 5 Kânunuevvel 1934 No. 2599) – Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçilebilir [7].

MADDE 12. – Ecebe hizmeti resmîyesinde bulunanlar [8], mücazati terhibiye veya sirkat, sahtekârlık, dolandırıcılık, emniyeti sulistimal, hileli iflâs cürümlerinden biriyle mahkûm olanlar, malıcurlar, tabiiyeti ecebebiye iddiasında bulunanlar, hukuku medeniyeden iskat edilmiş olanlar, Türkçe okuyup yazmak bilmiyenler mebus intihap olunamazlar [9].

MADDE 13. – Büyük Millet Meclisinin intihabı dört senede bir kere icra olunur.

Müddeti biten mebusların tekrar intihap edilmeleri caizdir.

Sabık Meclis lâhik Meclisin içtiamına kadar devam eder.

Yeni intihabatın icrasına imkân görülmediği takdirde içtima devresinin bir sene temdidi caizdir.

Her mebus yalnız kendini intihap eden dairenin değil, ummın milletin vekilidir.

MADDE 14. – Büyük Millet Meclisi, her sene Teşrinisani iptidasında [10] davetsiz toplanır

Meclis, âzasının memleket dâhilinde devir, tetkik ve murakabe vazifelerinin ilzarı ve teneffüs ve istirahatleri için senede altı aydan fazla tatilli faaliyet edemez.

MADDE 15. – Kanun teklif etmek hakkı Meclis âzasına ve İcra Vekilleri Heyetine aittir.

MADDE 16. – (Müddetel : 9 Nisan 1928 No. 1222) – Mebuslar Meclise iltihak ettiklerinde şu şekilde tahlif olunurlar [11]:

[Vatan ve milletin saadet ve selâmetine ve milletin bilâkaydüşart hâkimiyetine mugayir bir gaye takip etmiyeceğime ve cumhuriyet esaslarına şadakatten ayrılınıyacağına namusum üzerine söz veririm].

MADDE 17. – Hiçbir mebus Meclis dâhilindeki rey ve mütalâasından ve beyanatından ve Meclisteki rey ve mütalâasını ve beyanatının Meclis haricinde irat ve izharından dolayı mesul değildir [12]. Gerek intihabından evvel ve gerek sonra aleyhine cürüm isnat olunan bir mebusun maznunen [13] isticvabı veya tevkifi [14] veyahut muhakemesinin icrası Heyeti Umumiyenin kararına menuttur. Cınai cürmü meşhut bundan müstesnadır. Ancak bu takdirde makamı aidi Meclisi derhal haberdar etmekle mükelleftir [15]. Bir mebusun intihabından evvel veya sonra aleyhine

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

sâdır olmuş cezai bir hükmün infazı mebusluk müddetinin hitamına tâlik olunur [16]. Mebusluk müddeti esnasında müruru zaman cereyan etmez.

MADDE 18. – Mebusların senevi tahsisatları kanunu mahsus ile tâyin olunur [17].

MADDE 19. – Tatil esnasında Reisicumhur veya Meclis Reisi lüzum görürse Meclisi içtimaa davet edebileceği gibi âzadan beşte biri tarafından talep vukubulursa Meclis Reisi dahi Meclisi içtimaa davet eder [18].

MADDE 20. – Meclis müzakeratı alenidir ve harfiyen neşrolunur.

Fakat Nizamnamei Dahilide münderic şeraite tevfikan Meclis hâfi celseler dahi akdedebilir ve hâfi celseler müzakeratının neşri Meclisin kararına menuttur [19].

MADDE 21. – Meclis müzakeratını kendi Nizamnamei Dahilisi mucibince icra eder.

MADDE 22. – Suat ve istizal ve Meclis tahkikatı Meclisin cümlei sâlahiyetinden olup şekli tatbiki Nizamnamei Dahili ile tâyin olunur [20].

MADDE 23. – Mebusluk ile Hükümet memuriyeti bir zat uhdesinde içtima edemez [21].

MADDE 24. – Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi her Teşrinisani iptidasında bir sene için kendisine bir reis ve üç reisvekili intihabeder [22].

MADDE 25. – İntihap devresinin hitamundan evvel Meclis adedi mürettebinin ekseriyeti mutlakasiyle intihabat tecdit olunursa yeni içtima eden Meclisin intihap devresi ilk Teşrinisaniden başlar.

Teşrinisaniden evvel vaki olan içtima, Fevkalâde bir içtima addolunur [23].

MADDE 26. – (Muaddel : 9 Nisan 1928 No. 1222) – Büyük Millet Meclisi kavaninin vaz'ı, tadili, tefsiri, fesih ve ilgası, devletlerle mukavele, muahade [24] ve sulh akdi, harb ilânı, muvazenei umumiyei maliye ve Devletin umum hesabı katî kanunlarının tetkik ve tasdikı, meskûkât darbı, inhisar ve malî taahhüdün mutazammun mukavelât ve imtiyazatın tasdik ve feshi, umumi ve hususi af ilânı, cezaların tahfif ve tahvili, tahkikat ve mücazâtı kanuniyenin tecili, mahkemelerden sâdır olup katiyet kesbetmiş olan idam hükümlerinin infazı [25] gibi vezaifi bizzat kendi ifa eder.

MADDE 27. – Bir mebusun vatana hiyanet ve mebusluğu zamanında irtikâp töhmetlerinden biriyle müttehem olduğuna Türkiye Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi âzayı mevcudesinin sülusanı ekseriyeti âra-

TRK PARLAMENTO TARİHİ

siyle karar verilir ve veyahut 12 nci maddede münderiş cerainden biriyle mahkûm olur ve mahkûmiyeti kaziyei muhkeme halini alırsa mebusluk sıfatı zâil olur [26].

MADDE 28. – İstifâ [27], esbabı meşrua dolayısıyla mahcuriyet, bilâ mezuniyet ve mazeret iki ay Meclise ademidevam [28] veyahut memuriyet kabulü [29] hallerinde mebusluk sâkit olur.

MADDE 29. – Yukarıdaki maddeler mucibince mebusluk sıfatı zail veya sâkit olan veyahut vefat eden mebusun yerine bir diğeri intihap olunur [30].

MADDE 30. – Büyük Millet Meclisi, kendi zabıtasını Reisi marifetiyle tanzim ve idare eder.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Vazifei icraiye

MADDE 31. – Türkiye Reiscumhuru, Büyük Millet Meclisi Heyeti Umumiyesi tarafından ve kendi âzası meyanından bir intihap devresi için intihap olunur [31]. Vazifei riyaset yeni Reiscumhurun intihabına kadar devam eder. Tekrar intihap olunmak caizdir.

MADDE 32. – Reiscumhur, Devletin Reisidir. Bu sıfatla merasimi mahsusada Meclise ve ituzum gördükçe İcra Vekilleri Heyetine riyaset eder. Reiscumhur, Riyaseti Cumhur makamında bulundukça, Meclis münakaşat ve müzakeratına iştirak edemez ve rey veremez.

MADDE 33. – Reiscumhur hastalık ve memleket haricinde seyahat gibi bir sebeple vezaifini ifa edemez veya vefat, istifâ ve sair sebep dolayısıyla Cumhuriyet Riyaseti inhilâl ederse Büyük Millet Meclisi Reisi vekâleten Reiscumhur vezaifini ifa eder [32].

MADDE 34. – Cumhur Riyasetinin inhilâlinde Meclis müçtemi ise yeni Reiscumhuru derhal intihabeder.

Meclis müçtemi değilse Reis tarafından hemen içtimaa davet edilerek Reiscumhur intihabedilir [33]. Meclisin intihap devresi hitam bulmuş veya intihabatın tecdidine karar verilmiş olursa Reiscumhuru gelecek Meclis intihabeder.

MADDE 35. – Reiscumhur, Meclis tarafından kabul olunan kanunları on gün zarfında ilân eder [34].

Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile bütçe kanunları müstesna olmak üzere ilânını muvafık görmediği kanunları bir daha müzakere edilmek üzere esbabı mucibesiyle birlikte keza on gün zarfında Meclise iade eder [35].

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Meclis, mezkûr kanunı bu defa da kabul ederse, onun ilânı Reiscumhur için mecburidir.

MADDE 36. – Reiscumhur, her sene Teşrinisanide Hükümetin geçen seneki faaliyetine ve o sene ittihaz edilmesi münasip görülen tedbirlere dair bir nutuk irat eder veyahut Başvekile kıraat ettirir [36].

MADDE 37. – Reiscumhur, ecnebi devletlerin nezdine Türk Cumhuriyetinin siyasi mümessillerini tayin ve ecnebi devletlerin siyasi mümessillerini kabul eder.

MADDE 38. – (Muaddel : 9 Nisan 1928 No. 1222) – Reiscumhur, intihabı akabinde ve Meclis huzurunda şu suretle yemin eder :

[Reiscumhur sıfatıyla Cumhuriyetin kanunlarına ve hakimiyeti millîye esaslarına riayet ve bunları müdafaa, Türk milletinin saadetine sadı-kane ve bütün kuvvetimle sarfı mesai, Türk Devletine teveccüh edecek her tehlikeyi kemali şiddetle menî, Türkiye'nin şan ve şerefini vikaye ve ilâya ve derulide ettiğim vazifenin icabatına hasrı nefsetmekten ayrılmı-yacağına namusum üzerine söz veririm] [37].

MADDE 39. – Reiscumhurun ısdar edeceği bilcümle mukarrerat Baş-vekil ile vekili âidi tarafından imza olunur [38].

MADDE 40. – Başkumandanlık Türkiye Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti mâneviyesinde mündemiç olup Reiscumhur tarafından temsil olunur. Kuvayi harbiyenin emir ve kumandası hazarda kanunu mahsusuna tevfikân [39] Erkânı Harbiye Umumiye Riyasetine ve seferde İcra Vekil-leri Heyetinin inhası üzerine Reiscumhur tarafından nasbedilecek zata tevdi olunur [40].

MADDE 41. – Reiscumhur, hiyaneti vataniye halinde Büyük Millet Meclisine karşı mesuldür. Reiscumhurun ısdar edeceği bilcümle mukar-rerattan mütevellit mesuliyet 39 ncu madde mucibince mezkûr mukar-reratı imza eden Başvekil ile vekili aidine racidir.

Reiscumhurun İhususatı şahsiyesinden dolayı mesuliyeti lâzımgel-dikte işbu Teşkilâtı Esasiye Kanununun masuniyeti teşriiyye taallûk eden 17 nci maddesi mucibince hareket edilir.

MADDE 42. – Reiscumhur, Hükümetin inhası üzerine daimî mâlûli-yet veya şeyhuhat gibi şahsi sebeplerden dolayı muayyen efradın cezala-rını ıskat veya tahfif edebilir.

Reiscumhur, Büyük Millet Meclisi tarafından itham edilerek mah-kûm olan vekiller hakkında bu salâhiyeti istimal edemez.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 43. – Reisicumhurun tahsisatı kanunu mahsus ile tâyin olunur [41].

MADDE 44. – (Muaddel : 5 Şubat 1937 ve 29 İkinciteşrin 1937-No. 3115 ve 3272) – Başvekil, Reisicumhur canibinden ve Meclis âzası meyanından tâyin olunur.

Sair vekiller Başvekil tarafından Meclis âzası arasından intihap olunarak heyeti umumîyesi Reisicumhurun tasdiğiyle Meclise arz olunur [42].

Meclis müctemi değilse arz keyfiyeti Meclisin içtinamına talik olunur [43].

Hükümet hattı hareket ve siyasi noktaî nazarını âzami bir hafta zarfında Meclise bildirir ve itimat talebeder [44].

MADDE 45. – Vekiller, Başvekilin riyaseti altında (İcra Vekilleri Heyeti) ni teşkil eder [45].

MADDE 46. – İcra Vekilleri Heyeti Hükümetin umumî siyasetinden müştereken mesuldür.

Vekillerden her biri kendi salâhiyeti dairesindeki icraattan ve maiyetinin efal ve muamelâtından ve siyasetinin umumî istikametinden münteriden mesuldür [46].

MADDE 47. – (Muaddel : 5 Şubat 1937 ve 29 İkinciteşrin 1937-No. 3115 ve 3272) – Vekillerin vazife ve mesuliyetleri mahsus kanunla tâyin olunur [47].

MADDE 48. – (Muaddel : 5 Şubat 1937 ve 29 İkinciteşrin 1937-No. 3115 ve 3272) – Vekâletlerin teşkilî tarzı, mahsus kanuna tâbidir [48].

MADDE 49. – (Muaddel : 5 Şubat 1937 ve 29 İkinciteşrin 1937-No. 3115 ve 3272) – Mezun ve her hangi bir sebeple mazur olan bir vekile İcra Vekilleri Heyeti âzasından bir diğeri muvakkaten niyabet eder. Ancak bir vekil bir vekâletten fazlasına niyabet edemez [49].

MADDE 50. – (Muaddel : 5 Şubat 1937 ve 29 İkinciteşrin 1937-No. 3115 ve 3272) – İcra Vekillerinden birinin Divanı Âliye sevkına dair Türkiye Büyük Millet Meclisince verilen karar vekâletten sukutu dahi mutazammındır.

MADDE 51. – İdari dâva ve ihtilâfları rüyet ve hal, Hükümetçe ihzar ve tevdi olunacak kanun lâyihaları ve imtiyaz mukavele ve şartnameleri üzerine beyanı mütalâa, gerek kendi kanunu mahsusı ve gerek kavayit-i sair ile muayyen vazıfili ifa etmek üzere bir Şûrayı Devlet teşkil edilecektir. Şûrayı Devletin rüesa ve âzası vezaifi mühimmede bulunmuş ilim,

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

ihhtisas ve tecrübeleri ile mütemeyyiz zevat meyanından Büyük Millet Meclisince intihap olunur [50].

MADDE 52. – İcra Vekilleri Heyeti, kanunların suveri tatbikiyesini irac veyahut kanunun emrettiği hususâtı tesbit için ahkâmı cedideyi muhtevî olınamak ve Şûrayı Devletin nazarı tetkikundan geçirilmek şartıyla nizamnameler tedvin eder.

Nizamnameler Reisi emmuhurun imza ve ilâniyle mamulünbilî olur.

Nizamnamelerin kavanine mugayereti iddia olundukta bunun mercii halli Türkiye Büyük Millet Meclisidir.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Kuvvei kazaiye

MADDE 53. – Mahkemelerin teşkilâtı, vazife ve salâhiyetleri kanunla muayyendir [51].

MADDE 54. – Hâkimler bilcümle dâvaların muhakemesinde ve hükümünde müstakil ve her türlü müdahâlâttan âzade olup ancak kanunun hükümüne tâbidirler.

Mahkemelerin mukarreratını Türkiye Büyük Millet Meclisi ve İcra Vekilleri Heyeti hiçbir vechile tebdil ve tağyir ve tehir ve infazı ahkâmına mûmanaat edemez [52].

MADDE 55. – Hâkimler kanunen muayyen olan usul ve ahval haricinde azlolunamazlar.

MADDE 56. – Hâkimlerin evsafı, hukuku, vezaifi, maaş ve muhassasatları ve sureti nasp ve azilleri kanunu mahsus ile tâyin olunur [53].

MADDE 57. – Hâkimler kanunen muayyen vezaiften başka umumî ve hususî hiçbir vazife derûlde edemezler [54].

MADDE 58. – Mahkemelerde muhakemat alenidir.

Yalnız Usulü Muhakemat Kanunu [55] mucibince bir muhakemenin haliyen cereyanına mahkeme karar verebilir.

MADDE 59. – Herkes, mahkeme huzurunda hukukunu müdafaa için lüzum gördüğü meşrû vesaiti istimalde serbesttir.

MADDE 60. – Hiçbir mahkeme, vazife ve salâhiyeti dâhilinde olan dâvaları rüyetten imtina edemez. Vazife ve salâhiyet haricinde olan dâvalar ancak bir karar ile reddolunur.

Divanı Âli

MADDE 61. – (Muaddel : 5 Şubat 1937 ve 29 İkinciteşrin 1937-No. 3115, 3272) – Vazifelerinden münbais hususatta İcra Vekilleri ile Şûrayı

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Devlet ve Temyiz Mahkemesi rüesa ve âzasını ve Cumhuriyet Başmüdde-
limumnîsini muhakeme etmek üzere bir (Divanı Âli) teşkil olunur [56].

MADDE 62. – Divanı Âli âzalıǵı için onbiri Mahkemei Temyiz, onu Şû-
rayi Devlet rüesa ve âzası meyanından ve kendi heyeti umumiyeleri tara-
fından ledeliktiza reyî hâfî ile yirmibir zat intihap olunur.

Bu zevat reyî hâfî ve ekseriyeti mutlaka ile içlerinden birini reis ve bi-
rini reisvekili intihap ederler.

MADDE 63. – Divanı Âli bir reis ve on dört âza ile teşekkül ve ekseri-
yeti mutlaka ile karar ittihaz eder.

Mütebakî altı zat ledelicap heyetin noksanını ikmal için ihtiyat âza
vaziyetindedir.

İşbu ihtiyat âza üçü Mahkemei Temyiz, üçü Şûrayi Devletten münta-
hap âza arasından olmak üzere kur'a ile tefrik olunurlar.

Reislîǵe ve reisvekilîǵine intihap olunanlar bu kur'a'ya dâhil olmazlar.

MADDE 64. – Divanı Âlinin müddeimumilîǵı Başmüddeimumilik ta-
rafından ifa olunur.

MADDE 65. – Divanı Âlinin kararları katidir.

MADDE 66. – Divanı Âli mevzu kanunlara tevfikân muhakeme icra ve
hüküm ita eder.

MADDE 67. – Divanı Âli görülen lüzum üzerine Türkiye Büyük Millet
Meclisi kararıyle teşkil olunur [57].

BEŞİNCİ FASIL

Türklerin hukuku âmmesi

MADDE 68. – Her Türk hür doğar, hür yaşar.

Hürriyet, başkasına müzir olmayacak her türlü tasarrufatta bulun-
maktır.

Hukuku tabîyeden olan hürriyetin herkes için hududu başkalarının
hududu hürriyetidir. Bu hudut ancak kanun marifetiyle tesbit ve tâyin
edilir.

MADDE 69. – Türkler kanun nazarında müsavi ve bilâistisna kanu-
na riayetle mükellefliler. Her türlü zümre, sınıf, aile ve fert intiyazları
mülga ve memnudur.

MADDE 70. – Şalışı masuniyet, vicdan, tefekkür, kelâm, neşir, seya-
hat, akıl, sâyüamel, temellük ve tasarruf, içtima, cemiyet, şirket hak ve
hürriyetleri Türklerin tabii hukukundandır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 71. – Can, mal, ırz, mesken her türlü taarruzdan masumdur.

MADDE 72. – Kanunen muayyen olan ahval ve eşkâlden başka bir suretle hiçbir kimse derdest ve tevkif edilemez.

MADDE 73. – İşkence, eziyet, müsadere ve angarya memnudur.

MADDE 74. – (Muaddel : 5 Şubat 1937 No. 3115) – Umumi menfaatler için lüzunu, usulüne göre anlaşılmadıkça ve mahsus kanunları mu-cibince değer pahası peşin verilmedikçe hiçbir kimsenin malı istimval ve mülkü istimlâk olunamaz [58].

Çiftçiye toprak sahibi yapmak ve ormanları Devlet tarafından idare etmek için istimlâk olunacak arazi ve ormanların istimlâk bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tâyin olunur [59].

Fevkalâde hallerde kanuna göre tahmil olunacak para ve mal ve çalışmaya dair mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiçbir kimse hiçbir fedakârlık yapmaya zorlanamaz [60].

MADDE 75. – (Muaddel : 5 Şubat 1937-No. 3115) – Hiçbir kimse men-sup olduğu felsefi içtihat, din ve mezhepten dolayı muaheze edilemez. Asayiş ve umumi muâşeret âdabına ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü dini âyinler yapılması serbesttir.

MADDE 76. – Kanun ile muayyen olan usul ve ahval haricinde kim-senin meskenine girilemez [61] ve üzeri taharri edilemez.

MADDE 77. – Marbuat, kanun dairesinde serbesttir ve neşredilmeden evvel teftiş ve muayeneye tâbi değildir [62].

MADDE 78. – Seferberlikte ve idarei örfiye halinde veyahut müstevli emrazdan dolayı kanunen müttehaz tedabir icabatından olarak vaz'edi-lecek takyidat müstesna olmak üzere seyahat hiçbir suretle takyidata tâ-bi tutulamaz.

MADDE 79. – Ukudun, sâyüamelin, temellük ve tasarrufun, içtima-atın, cemiyetlerin ve şirketlerin hududu hürriyeti kanunlar ile musarrıftır.

MADDE 80. – Hükümetin nezaret ve murakabesi altında ve kanun dairesinde her türlü tedrisat serbesttir.

MADDE 81. – Postalara verilen evrak, mektuplar ve her nevi emanet-ler salâhiyetkar müstahik ve mahkeme kararı olmadıkça açılmaz ve telgraf ve telefon ile vâkı olan muhaberatın mahremiyeti ihlâl olunamaz [63].

MADDE 82. – Türkler, gerek şahıslarına gerek âmmeye mütaallik ola-rak kavanin ve nizamata muhalif gördükleri hususatta merciine ve Tür-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kiye Büyük Millet Meclisine münferiden veya müçtemian ihbar ve şikâyetle bulunabilirler [64]. Şahsa ait olarak vukubulan müracaatın neticesi müstediye tahriri tebliğ olunmak mecburidir.

MADDE 83. – Hiç kimse kanunen tâbi olduğu mahkemeden başka bir mahkemeye celp ve sevk olunamaz.

MADDE 84. – Vergi, Devletin umumi masarifi ve halkın iştiraki demektir.

Bu esasa muğayir olarak hakiki veya hükmi şahıslar tarafından veya onlar namına rüsum, âsar ve sair tekâlif alınması memnudur.

MADDE 85. – Vergiler ancak bir kanun ile tarhi ve cibayet olunabilir.

Devlet, vilâyet idare-i hususiyeleri ve belediyelerce teamülen cibayet edilmekte olan rüsum ve tekâlifin kanunları tanzim edilinceye kadar kemakân cibayetine devam olunabilir.

MADDE 86. – Harb halinde veya harbi icabettirecek bir vaziyet hudusunda veya isyan zulmünde veyahut vatan ve Cumhuriyet aleyhinde kuvvetli ve fiili teşebbüsün vukuunu müeyyit karî emarat görüldükte İcra Vekilleri Heyeti müddeti bir ayı tecavüz etmemek üzere umumi veya mevzii idare-i örfiye ilân edebilir ve keyfiyet hemen Meclisin tasdikına arz olunur. Meclis idare-i örfiye müddetini, indelicap tezyit veya tenkis edebilir. Meclis müçtemi ileğilse derhal içtimaa davet olunur.

İdare-i örfiyenin farla temadisi Meclisin kararma mütevakıftır.

İdare-i örfiye, şahıs ve ikametgâh masuniyetlerinin, matbuat, mürasela, cemiyet, şirket hürriyetlerinin muvakkâten takyit veya taliki demektir.

İdare-i örfiye muntakasıyla bu muntaka dâhilinde tatbik olunacak ahkâm ve muamelâtın sureti icrası ve harb halinde dahi masuniyet ve hürriyetlerin farzi takyit ve taliki kanunla tesbit olunur [65].

MADDE 87. – İptidai tahsil bütün Türkler için mecburi [66] ve Devlet mekteplerinde meccaridir.

MADDE 88. – Türkiye ahalisine din ve ırk farkı olmaksızın vatandaşlık itibariyle (Türk) itlak olunur.

Türkiye’de veya haricte bir Türk babanın sulbünden doğan veyahut Türkiye’de mütemekken bir ecnebi babanın sulbünden Türkiye’de doğup da memleket dâhilinde ikamet ve sinni rüşte vusulünde resmen Türklüğü ihtiyar eden ve yahut Vatandaşlık Kanunu mucibince Türklüğe kabul olunan herkes Türktür.

Türklük sıfatı kanunen muayyen olan ahvalde ızaa edilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

ALTINCA FASIL

Mevaddı müteferrika

Vilâyat

MADDE 89. – Türkiye coğrafi vaziyet ve iktisadî münasebet noktaî nazarıdan vilâyetlere, vilâyetler kazalara; kazalar nahiyelere münkasemdir ve nahiyeler de kasaba ve köylerden terekkübeder.

MADDE 90. – Vilâyetlerle şehir, kasaba ve köyler hükmi şalışiyeti haizdir.

MADDE 91. – Vilâyetler umuru tevsii mezuniyet ve tefriki vezail esası üzerine idare olunur.

Memurin

MADDE 92. – Hukukî siyasiyeyi haiz her Türk ehliyet ve istihkakına göre Devlet memuriyetlerinde istihdam olunmak hakkını haizdir.

MADDE 93. – Bilûmının memurların evsafı, hukuku, vezâifi, maaş ve muhassasatı ve sureti nâsp ve azilleri ve terfi ve terakkileri kanunu mahsus ile [67] muayyendir.

MADDE 94. – Kanuna muhalif olan umurda âmire itaat memurı mesuliyetten kurtaramaz.

Umuru maliye

MADDE 95. – (Mukaddel : 10 Kûnunuevvel 1931 No. 1893) – Muvazenei Umumiye Kanunu lâyihası ve buna bağı bütçeler ve cetveller ile mülhak bütçeler Meclise malî yıl başından en az üç ay evvel takdim olunur [68].

MADDE 96. – Devlet emvalinden muvazene haricinde sarfiyat caiz değildir.

MADDE 97. – Muvazenei Umumiye Kanununun hükmü bir seneye mahsustur.

MADDE 98. – Hesabı katî kanunu mütaallik olduğu sene bütçesinin devrei hesabiyesi zarfında istihsal olunan varidat ile yine o sene vukubulan tediyeatın hakiki miktarını mübeyyin kanundur. Bunun şekil ve taksimatı Muvazenei Umumiye Kanununa tamamiyle mütenazır olacaktır.

MADDE 99. – Hesabı katî kanununun lâyihası mütaallik olduğu senenin sonundan itibaren nihayet ikinci senenin Teşrinisanisinin iptidasına kadar Büyük Millet Meclisine takdim olunmak mecburidir.

MADDE 100. – Büyük Millet Meclisine merbut ve Devletin varidat ve masarifatını kanunu mahsusuna tevfikân murakabe ile mükellef bir Divanı Muhasebat [69] mütessesir.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 101. – Divanı Muhasebat, umumi mutabakat beyannamesini, taallük ettiğı hesabı katı kanununun Maliyece Büyük Millet Meclisine takdimi tarihinden itibaren nihayet altı ay zarfında Meclise takdim eder.

Teskilâtı Esasiye Kanununa âit zavabıt

MADDE 102. – İşbu Teşkilâtı Esasiye Kanununun tadili aşağıdaki şeraitte tâbidir :

Tadil teklifi Meclis âzayı mürettebesinin lâakal bir sülûsü tarafından imza olunmak şarttır.

Tadilât, ancak adedi mürettebin sülûsanı ekseriyeti ârası ile kabul olunabilir [70].

İşbu kanunun şekli Devletin Cumhuriyet olduğuna dair olan I nci maddesinin tadil ve tıyırı hiçbir suretle teklif dahi edilemez.

MADDE 103. – Teşkilâtı Esasiye Kanununun hiçbir maddesi, hiçbir sebep ve bahane ile ihmal veya tatil olunamaz.

Hiçbir kanun Teşkilâtı Esasiye Kanununa münafı olamaz [71].

MADDE 104. – 1293 tarihli Kanunu Esasi ile mevaddı muaddesi ve 20 Kânunusani 1337 tarihli Teşkilâtı Esasiye Kanunu ve müzeyyelât ve tadilâtı mülğadır.

MADDE 105. – Bu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.

29 Nisan 1340

85 numaralı Teşkilâtı Esasiye Kanunu ile 364 numaralı değışik şeklini ihtiva eden Tutanak Dergilerinin devre, cilt ve sayfa numaraları :

D.	Cilt	Sayfa
I	4	179:186
	5	191, 258:259, 363:373, 386:391, 400:401, 410:418
	6	120:126, 127:137, 148:161, 161:166, 258:259, 259:265, 337:351, 358:367, 368:376, 449:452, 481:492, 493:500
	7	249:265, 292:305, 305:312, 321:334, 335:339 Yukardaki sayfa numaraları Tutanak Dergilerinin Türk harfleri ile basılmış olan ikinci bas kı sayfa numaralarıdır.
II	3	98, 108:120

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

491 numaralı Teşkilatı Esasiye Kanunu ile 1222, 1893, 2599, 3115, 3272 numaralı kanunlar ile yapılan değişikliklerin görüşmelerini ihtiva eden Tutanak Dergilerinin devre, cilt ve sayfa numaraları :

D.	Cilt	Sayfa
II	7	241:287, 290:291, 516:566, 825:858, 859:862, 909:910
	8	103:139, 384:420, 430:438, 465:466, 683:720, 1005:1042
III	3	104, 112, 125:126, 127:129 (2, 16, 26, 38 nci maddeler) (Kanun-1222)
IV	4	26, 29:35 (95 nci madde)
	5	33, 34, 37:39 (Kanun-1893)
	25	80, 82:85, 85:86, 86:88 (10, 11 nci maddeler) (Kanun-2599)
V	16	2, 38, 58:75, 75, 81:84 (2, 44, 47, 49, 50, 61, 74, 75 nci maddeler) (Kanun-3115)
	20	76, 78, 83:86, 86, 87:89 (44, 47, 48, 49, 50, 61 nci maddeler) (Kanun-3272)

Anayasa :

VII	15	2, 24, 41:55, 55, 56:59
-----	----	-------------------------

491 numaralı Teşkilatı Esasiye Kanununun tekrar meriyete konulması hakkındaki 5997 numaralı Kanunun müzakerelerini ihtiva eden Tutanak Dergilerinin devre, cilt ve sayfa numaraları :

D.	Cilt	Sayfa
IX	13	185
	16	267
	18	129:164, 172, 201:202, 282:304, 311, 354, 389:410, 410, 412, 424:427

NOTLAR

[1] - 102 nci maddenin 4. fıkrası ile karşılaştırınız!

(Madde - 1).

[2] - Anayasanın 104 nci maddesindeki sarahat karşısında yorumlanamıyacağı kararlaştırılmıştır.

(12.VII.1950-T. D. Sayfa 584).

TRK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde-2).

[3] - Seçim Kanununun bir maddesinin, Türk seçmenlerinin genel oyuna arz edilmesi (Referandum) hakkında Eskişehir Milletvekili İsmail Hakkı Çevik tarafından verilen bir önerge, Başkanlıkça, Anayasaya külliyen aykırı olduğu için oya dahi sunulmamıştır.

[3.VII.1948-T. D. Cilt 12-Sayfa 703].

(Madde-4).

[4] - Milletvekilleri Seçim Kanunu (5545, 6272).

(Madde-9).

[5] - 306 numaralı Karar :

1. İntihap bitip de reylerin en çoğunun bir zat uhdesinde taayyün yahut müsavı reylerde çekilecek kanunî kur'amın bir zat uhdesinde takarrür ettiği, an, o zatın mebusluğunun mebdenî teşkil eder.

2. Bir memuriyette iken, mebus olanlar hakkında Teşkilâtı Esasiye Kanununun yirmi üçüncü ve yirmi sekizinci maddeleri alıkanî lâzımüttatbık olabilmek yani memuriyet kabulü vesilesiyle mebusluğun sukutuna hükmolunabilmek için mebus olan bu memurun kendi intihabına resmen ittila hâsıl ettikten sonra memuriyette devam etmek istediğine dair meciine sarıhan malûmat arz etmiş olması lâzımdır.

3. Mebus intihabedilen bir zatın mebusluk tahsisatına istihkakı Meclise iltihakı ile meşruttur. Yalnız Meclisin kararıyle müeyyet mazerete müsteniden gelmemek fiilen iltihak addolunur. Mebus intihabedildiğine resmen ittila hâsıl eden memur vazifede bulunsun, mezun olsun bu tarihten sonraki müddete ait memuriyet maaşı ve tahsisatı fevkalâdesini alamaz ve isten el çektilirilmiş vekâlet emrine alınmış, açıkta kalmış olsun, yine bu müddete ait maaş ve tahsisatı fevkalâdeleri verilemez.

26 Şubat 1927

633 numaralı Meclis kararı ve buna ilişkin tezkere :

Bir zatın mebusluğunun kabul veya reddi sırf Meclisi Âliye ait hukuk cümlesinden olduğu hakkında

Ahîren yapılan intihapta Kütahya Vilâyetinde müstakillen namzetliklerini koyan Uşak Belediye Reisi Alaettin ve Simav Belediye Reisi Halil Beyler mebus intihap edilmişler ve munâfeyhimanın belediye reisi bulunmaları ve kanunen intihap olunabilmek için ne ay evvel istifa etmeleri lâzımgelirken böyle bir muamelelerin vukubulmamış olması dolayısıyla intihapları keenlenmekün addedilerek onlardan sonra en çok rey alan yani ekalliyette kalmış bulunan Mustafa Bacak ve Tevfik Beyler mebus sıfatıyla Meclisi Âliye izam kılınmışlarsa da bir zatın mebusluğunun kabul veya reddi sırf Meclisi Âliye ait hukuk cümlesinden olduğu 28.V.1931 tarihinde cereyan eden müzakerat neticesinde takarrür eylemiş bulunmasına binaen Alaettin ve Halil Beylerin yerlerine Mustafa Bacak ve Tevfik

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Beylerin mebus intihabedilmeleri gayrikanuni görülmüş ve binaenaleyh, Mustafa Bacak ve Tevfik Beylerin mazbataları tasdik edilmemekle beraber evvelce ekseriyetle intihabedilmiş olan Alâettin ve Halil Beylerin intihap mazbatalarının beyrayı fetkik Meclisi Âliye gönderilmesi ve ancak mumaileyhmanın intihapları ret olunduğu takdirde yeniden intihap icrasına tevessül olunabileceğinin Başvekâle- te işarı muvafık görülmüştür.

28 Mayıs 1931

Idare Heyeti Muhteremesine

Riyaset Divanının 24.XI.1931 tarihinde vâkı ikinci toplanışında :

Kütahya Mebusluğuna intihabedilmiş iken mazbatası kabul edilmeyen Mustafa Bacak Beyin aldığı tahsisatın Idare Heyetince istirdadına tesebbüs edildigin- den ve bunun ise muvafık olamayacağından bâhis istidası kiraat ve müzakere edilmiş ve :

Mustafa Bacak Bey Kütahya Mebusluğuna intihabedilmiş ve bu sıfatla Mec- lisi Âliye iltihak ederek müzakereata iştirak etmiş ve hattâ rey de vermiş olduğu cihetle mumaileyhe harırahıtan başka Meclise iltihak ettiği tarihten mazbatası- nın ademitasdik tarihine kadar geçen zaman ait tahsisatının tesviyesinin tabii ve zaruri olduğuna karar verilmiştir.

Arz ederim efendim.

Kâtibi Umumi

V. Genya

- Aşağıya yazılan 1508 sayılı karar, meseleyi bir kat daha aydınlatmıştır :

21 Temmuz 1946 tarihinde yapılan milletvekili seçiminde, Eskişehir ilinde oy kazananların adları ve kazandıkları oy miktarlarını gösteren ve 4918 sayılı Kanu- nun 29 ncu maddesine göre İl Seçim Kurulunca tanzim edilen tutanakta Kemal Zeytinoglu'nun (45 047) oy ve Yavuz Abadan'ın (33 650) oy kazandıkları belli edil- miştir.

Bu tutanağa göre, en çok oy alanların sıralanmasında Kemal Zeytinoglu sıra- da dördüncü ve Yavuz Abadan yedinci iken Kemal Zeytinoglu'nun askeri görevde bulunduğuna dair vukubulan itiraz üzerine İl Seçim Kurulu Başkanlığı tarafın- dan yapılan soruya karşı Eskişehir'de Askeri Mintaka Komutanlığından gelen 24 Temmuz 1946 tarih ve 22450 sayılı yazıda, adı geçen Yüksek Mühendis Kemal Zeytinoglu'nun 90 lira aylı maaslı sivil memur olduğu, kendisinin askeri memur sayılamayacağı ve görevinden 19.VI.1946 tarihinde dilekçe ile istifasını vererek bu kâğıdın Milli Savunma Bakanlığına sunulmuş olduğu ve görevinden ayrılma- klığının istediği 19.VI.1946 tarihli dilekçesi örneğinin gönderildiği bildirilmesiyle Es- kişehir İl Seçim Kurulu, bu olay karşısında ve 4918 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 11 nci maddesi hükmüne dayanarak Kemal Zeytinoglu'nun seçimi- ni yapılmamış saymış ve milletvekili seçecek olan Eskişehir ilinde oy çokluğu sı- rasıyla 7 nci sırada oy kazanmış olan Yavuz Abadan'ın milletvekili seçildiğine da- ir düzenlenen tutanak Meclise gönderilmiştir.

II R K PARLAMENTO TARİHİ

Vakı şikâyet ve itiraz üzerine iş incelendikte :

A) Milletvekilleri Seçimi hakkındaki 4918 sayılı Kanunun 29 ncu maddesi, İl Seçim Kurulları yetkisini -

I - İl Seçim Kurulları tutanaklarına göre, seçimde oy alanların adları ile kazandıkları oyları bir tutanakla belli etmek,

II - Bunlardan en çok oy alanların milletvekili seçildiklerini diğer bir tutanakla tesbit etmek,

Şeklinde gösterildiği.

B) Kanunun 11 nci maddesi sonunda (Aksi takdirde bu seçimler yapılmamış sayılır) fıkrasının, hâdisenin tâbi olacağı hükmü beyan ve ifadeden ibaret olup, bu hükmün hâdiseye tatbiki hususunda karar vermek yetkisini Seçim Kuruluna vermek gibi bir mahiyeti haiz olmadığı;

C) Milletvekilliğine seçilenler hakkında, gerek seçimin kanun yolunda cereyanı, gerek seçilenin seçilme ehliyeti üzerinde yapılacak itirazlar hakkında karar vermek yetkisinin Büyük Millet Meclisine ait olduğu;

Sonucuna varılmış olmakla Yavuz Abadan'ın seçim tutanağının reddine ve Kemal Zeytinoglu hakkında düzenlenecek tutanağın celbine karar verilmiştir.

6.XII.1946

Neticede, Kemal Zeytinoglu'nun tutanağı, Tutanakları İnceleme Komisyonu'nun ayrışık mütalâasına rağmen, 17.II.1947 de Kamutayca kabul edilmiştir.

- Zonguldak Milletvekilliğine seçilen Sebati Ataman'ın seçim tutanağı 8.VII.1950 tarihli 18 nci Birleşimde reddedilmiştir.

(T. D. Sayfa-445-461)

(Karar : 1697)

- Kastamonu Milletvekilliğine seçilen Talisın Coşkan'ın seçim tutanağı 14.II.1951 tarihli 43 nci Birleşimde reddedilmiştir.

(T. D. Sayfa-124-141-155).

(Karar : 1711).

- Ara seçimlerinde mebusluğa seçilenlerle mebusluktan ayrılanların tahsisatlarının hesabı (6027 numaralı Kanuna bakınız!)

(Madde - 9),

[6] - Milletvekilleri Seçimi Kanunu (5545)-Madde 7, 8, 9,

(Madde - 10).

[7] - Milletvekilleri Seçimi Kanunu (5545)-Madde 33, 34.

- İlk kadın mebuslar V Dönemde seçilmişlerdir. (Kanun numarası : 2598, 2599),

(Madde - 11).

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

[8] - Yabancı bir devletin hukuk müşavirliğini veya umumi vekâletini yapmak meselesi hakkında, 15.İl.1917 tarihli Tutanak Dergisinin 15:17 nci sayfalarına bakınız!

(Madde - 12).

[9] - Milletvekilleri Seçimi Kanunu - Madde 34.

- Dahili Nizamnamenin 180 nci maddesiyle karşılaştırınız!

- Er olarak orduda vazife görmekte olanlar milletvekili seçilebilirler.

(T. D. S. 53-5.IV.1943).

Şimdiye kadar seçim tutanakları retlenenler :

- On gün zarfında askerlikten istifa etmemiş veya tekaütlüğünü talebeylenemiş olduğundan, Bursa Milletvekili Nurettin (Paşa)'nın tutanağı 17.I.1925'te;

(Karar : 105).

- Sahteci olduğu için, bir milletvekilinin tutanağı 30.VI.1943'te;

(Karar : 1349).

- Kamu hizmetlerinin bir kısmından yasaklı olduğu için, bir milletvekilinin tutanağı 6.XII.1946'da;

(Karar : 1509).

- Vaktiyle şeref ve haysiyete aykırı görülen bir hareketi milletvekilliğinin mânevi şartlarına uygun bulunmadığından, bir milletvekilinin tutanağı keza 6.XII.1946'da;

(Karar : 1510).

- Askerlik gibi şerefli bir vazifeden kaçan bir vatandaşın Millet Meclisinde üye olarak bulunması milli vcdanın rencide edeceğinden, bir milletvekilinin tutanağı 3.II.1947'de;

(Karar : 1520).

Kamutayca retlenmiştir.

(Madde - 12).

[10] - Üçüncü Dönemin üçüncü Toplanımı ile Beşinci Dönemin ilk inikât günleri, o zaman araverme günü olan Cumaya ve Beşinci Dönemin ikinci Toplanımı bir Pazara, Altıncı Dönemin ikinci Toplanımı Şeker Bayramının birinci gününe ve üçüncü Toplanımı Cumartesiye, dördüncü Toplanımı bir Pazara, Sekizinci Dönemin ikinci Toplanımı Cumartesiye, Dokuzuncu Devrenin üçüncü Toplanımı Cumartesiye ve dördüncü Toplanımı ise Pazara rastlamış ve Meclis yine toplanmıştır.

(Madde - 14).

[11] - Andichmek için milletvekilinin seçim tutanağının tasdik edilmiş olması lâzımgelmez.

(T. D. Cilt 21. Sayfa 9. 25.IX.1930 ve 11, 13, 15.IX. ile 2.X.1944).

- Dahili Nizamnamenin 2 nci maddesiyle karşılaştırınız!

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde - 16).

[12] - Dahili Nizamnamenin 188 nci maddesinin 3 numaralı fıkrası ile karşılaştırınız!

(Madde - 17).

[13] - Hattâ «tenvir maksadiyle» ifadeleri dahi alınmaz.

(T. D. 16.I.1942. Sayfa 89).

V. Dönemde Başbakanlıktan, milletvekillerinden bazılarının ifadelerinin alınmasına dair gelen tezkereleer Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karar Komisyonu'na havale edilmiş ve keyfiyet Kamutayca karara bağlanmıştır.

- Evi ve üstü aranabilir.

(T. D. 2.XII.1949-Sayfa : 711 T. D. 5.XII.1949. Sayfa : 511:56).

(Madde - 17).

[14] - 41 nci maddeye de bakınız!

- Dokunulmazlığı kaldırılan bir milletvekili, ayrıca Kamutay kararı olmadan, mahkemece tutulabilir.

(Karar : 1284).

1517 numaralı Karar :

1. Tutanakların onanmasından sonra ortaya çıkacak olan şikâyetler üzerine tutanak hakkında yeniden görüşme açılmaz. «Üzerine seçinden gerek önce, gerekse sonra suç atılmış olan bir milletvekilinin, Kamutayın kararı olmadıkça sorgulanmayacağı...» hakkındaki Anayasanın 17 nci maddesi milletvekilliği dokunulmazlığının Kamutay kararıyla kaldırılmasını mümkün kıldığı için, icabında bu yoldan yürünerek ve yine Anayasanın 27 nci maddesi hükümleri tatbik olunarak, tutanakların onanmasına dair olan karara dönülmemesi yüzünden doğabilecek mahzur, milletvekilliğinin kaldırılması usulü ile önlenmiş olur.

2. Bu usul ile önlenemeyecek bazı mahzurların ender olarak ortaya çıkması ihtimali düşünülebilir. Fakat bu mahzurlar, bir milletvekilini milletvekilliği sıfatından mahrum etmek gibi ağır bir muamelenin mümkün, fakat güç olması ve ancak, katî, muayyen ve mahdud sebeplere dayanması zarureti ile bir arada mütalâa olunursa, netice, onanmış olan tutanakların bir daha münakaşa mevzuu olmaması lâzımgöleceği yolundaki esasın mahfuz kalması lehinde tecelli eder.

Anayasamız da bu görüğe uygun hükümleri içine almış bulunmaktadır.

[15] - Atatürk'e suikast suçundan 27 milletvekilinin bu fıkra uyarınca sanık olarak tutuldukları hakkındaki Ankara İstiklâl Mahkemesi tezkeresi 3.XI.1926'da Kamutayda okunmuştu.

- Keza, Zonguldak Milletvekili Recep Zühtü Soyak (Beraber yaşadığı bir kadını kurşunla öldürmekten suçlu idi) da tutulmuş ve keyfiyet hemen Meclise bildirilmiştir.

(T. D. 11. III. 1935 Sayfa 38:39).

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde - 17).

[16] - 27.XII.1940'ta kabul olunan, Teşkilâtı Esasiye Encümeninin bir mazarbatasından :

Netice : İsnat olunan bir suçtan dolayı istenen tahkikatın devre sonuna bırakılmasına Meclis Umumi Heyetince karar verilmiş olan bir mebusun yeni devrede dahi mebus seçilmiş olması halinde evvelce verilmiş olan talik karar hükmünün devamı icabedeceğine ve evvelki devre esnasında verilmiş talik kararların devre sonunda ancak yeniden mebus seçilmeyenler hakkında kendiliğinden ortadan kalkarak, takibatın başlaması lâzımgeldiğine ve şimdiye kadar bu yolda cereyan eden muamelenin değiştirilmesine mahal bulunmadığına karar verildi.

- 41 nci maddenin 2 nci fıkrası ile karşılaştırmız!

(Madde - 17).

[17] - Ödenek kanunları : 1613, 1757, 2507, 3050, 3135, 4387, 4440, 4602, 4603, 4805, 4988, 5142 - 6027-Karar : 696, 1834.

Yolluk kanunları : 3135, 4440, 5143, 6242, 6245.

- Geçici bir bütçe yürürlükte iken ölen bir milletvekilinin ödeneği, aşağıdaki Başkanlık Divanı kararı ile, senelik olarak verilmiştir :

8 Ocak 1949 tarihinde vefat eden Muş Milletvekili Bari Dedeoğlu'nun, 3050 sayılı Kanunun ikinci maddesi gereğince, 1949 yılı ödeneğinin verilmesine Başkanlık Divanının 31 Ocak 1949 tarihli toplantısında karar verilmiştir.

(Madde - 18).

[18] - Meclis :

1. 18 Ekim 1340 tarihinde Musul meselesini görüşmek üzere,

22 Eylül 1930 tarihinde milli para kıymetinin korunması dolayısıyla,

S.X, 1947 tarihinde, Hasan Saka Kabinesinin programını okuyarak Meclisten güven oyu istemesi için,

Cumhurbaşkanı tarafından;

2. 24 Ekim 1934 tarihinde Yugoslavya Kralı Aleksandır'ın öldürülmesi münasebetiyle,

30 Temmuz 1936'da Montreux Sözleşmesini görüşmek için,

11 Kasım 1938'de Atatürk'ün ölümü dolayısıyla,

23 Şubat 1945'te Almanya ve Japonya'ya harb ilân etmek için,

Meclis Başkanı tarafından;

3. 2 Ağustos 1944 tarihinde Almanya ile münasebetlerin kesilmesi için,

111 imzalı önerge üzerine yine Meclis Başkanı tarafından;

Olağanüstü Toplantıya çağırılmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde - 19).

[19] - Dahili Nizamnamenin 96 nci maddesiyle 98 nci maddesinin son fıkrasına bakınız!

(Madde - 20).

[20] - Dahili Nizamnamenin 149:177 nci maddelerine bakınız!

(Madde - 22).

[21] - Bu maddenin görüşülmesinde «Darülfünun müderrislikleri bundan müstesnadır.» mealinde İstanbul Mebusu Ali Rıza ve Saruhan Mebusu Vasıf tarafından verilen takrirler Kamutayca reddedilmiştir. (23.III.1340-Cilt 7, Sayfa 835:836). hattâ İzmir Mebusu Seyit bu yüzden çekilmiş sayılmıştır. (1340-Cilt 11, Sayfa 195).

- 87 numaralı yorun :

Ankara Hukuk Mektebının âli bir meslek mektebi olduğuna ve mektebin derslerine maaş değil, ücretli takrir verildiğine binaen bu muallimliğın mebuslukla içtimanda hiçbir mahızur yoktur.

15 Şubat 1926

- 111 numaralı yorun :

Büyük Millet Meclisi âzasından birine Hükümet tarafından tevdi edilen muayyen ve muvakkat bir ne Hükümet memuriyetinde addolunamaz.

10 Şubat 1927

- 18 numaralı Karar :

Büyük Millet Meclisi âzasının her hangi bir memuriyeti uhdesinde cemedip etmemesi hususun Heyeti İcraiye'nin teklif veya mütalâası üzerine Büyük Millet Meclisince takarrür ettirilmesine karar verildi.

«Teşkilâtı Esasiye Kanununun 23. maddesi ile bu karar artık hükümsüz kalmıştır.»

- 233 numaralı Karar :

Meclisi Milli âzasından dava vekâleti ile iştigal edenler varsa derhal men'ine karar verildi.

18.II.1338

«Bu karar 460 numaralı Kanunun 4 ncü maddesine göre, 25 Nisan 1340 tarihinden beri yürürlükte değildir.»

- 235 numaralı Karar :

Meclisi Âli âzasının mütaahhitlik yapmalarının men'ine karar verildi.

23.II.1338

- Milletvekilleri, mahalle ihtiyar heyeti üyeliğine seçilemezler. (Kanun No. 5046-Madde 3. Son fıkrâ).

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

6 numaralı nottaki 306 sayılı Kararın ikinci fıkrasına da bakınız!

(Madde - 23).

[22] - T.B.M.M. Başkanı Makam Ödeneği hakkında Kanun No. 5861.

- B.M.M. Divanı Riyaseti Âzasına Tazminat İtasına dair Kanun No. 756.

(Madde - 24).

[23] - Dahili Nizamnamenem 12 nci maddesiyle karşılaştırmız!

(Madde - 25).

[24] - Dahili Nizamnamenem 112 nci maddesiyle karşılaştırmız!

(Madde - 26).

[25] - Seydi Sait ayaklanması münasebetiyle askeri hareketler bölgesinde ve Ankara'da kurulan İstiklâl Mahkemelerinden birincisi tarafından verilecek ölüm cezalarının Meclise onayından yerine getirilmeleri ve Ankara İstiklâl Mahkemesince verilecek bu türlü cezaların ise Meclise sunulması 4.XI.1341'de karar altına alınmış (Karar : 117) ve ölüm cezası vermek yetkisi 20.VI.1341'de adı geçen mahkemeye de verilmiştir.

(Karar : 136).

Aşağıda yazılı 595 numara ve 31 Mart 1341 tarihli Kanun ile bu yetki Divanı Harblere dahi verilmiştir :

«Hali harbde yahut musellâhan ve müçtemian isyan vukuunda sahai harekât ve isyandaki idarei örfiye muntakalarında müteşekkil bilümüm divanı harblerden sâdir olan idam kararları, ordu veya kolordu veyahut müstakil fıkra veya mevkil müstahkem kumandanları tarafından badettasdik derhal infaz olunur.»

Bununla beraber, Menemen vakası dolayısıyla ilân olunan Sıkıyönetim müddetince bu kanun uygulanmamış ve divanı harb tarafından hükmolunan ölüm cezaları Meclise sunulmuştur.

(Karar : 611).

Sonradan bu kanun 15 Mayıs 1940 tarihli Örfi İdare (3832) Kanunu ile kaldırılmıştır.

- 2884 sayılı «Tunceli Vilâyetinin İdaresi hakkında Kanun» un 33 ncü maddesi :

İdam hükümlerinin valî ve kumandan tarafından tecile lüzum görülmediği takdirde infazı emrolunur.

4809 numaralı Kanundan sonra temdit yapılmadığı için, 2884 numaralı Kanun 31 Aralık 1946'dan itibaren yürürlükten kalkmış oldu.

(Madde - 26).

[26] - Dahili Nizamnamenem 180 nci maddesiyle karşılaştırmız!

- 15 numaralı nottaki 1317 sayılı Karara bakınız!

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Atatürk'e suikast suçuundan Ankara İstiklâl Mahkemesi kararıyle tutulan 27 milletveklinden :

Erzurum	Rustü (Paşa)
Eskişehir	Arif
İstanbul	İsmail Canbolat
İzmit	Sükrü
Saruhan	Aladin
Sivas	Halis Turgut

13 Temmuz 1926'da adı geçen mahkeme kararıyle, asıldıkları için,

İstanbul Milletvekili Rauf Orbay, yine o mahkemiece on sene sürgün cezası giydirildiği için [*]

3. XI.1926'da milletvekilliği sıfatları kalkmıştır.

- Maraş Milletvekili Talasın'ın, adam öldürmeye kışkırtmaktan, Ankara İstiklâl Mahkemesince on sene kürek cezası hükmü giydirilmiş olduğundan, 7.IV.1926'da milletvekilliği sıfatı kalkmıştır.

- Balıye eski Bakanı ve Cebileberek Milletvekili İhsan Eryavuz'un, havuz meselesinde vazifei memuriyetini suiistimal ve Yavuz meselesinde fesat karıştırmaktan,

Ertuğrul eski Milletvekili Dr. Fikret'in, dolandırıcılık fiilinin faili olduğu için, Yüce Divan kararıyle hükmü giydikleri dolayısıyla,

Milletvekilliği sıfatları 21.IV.1928'de kalkmıştır.

(Madde - 27).

- Kamutayın 15.1.1917 tarihli 31 nci Birleşiminde kabul olunan (58) sıra sayılı Anayasa Komisyonu raporundan bazı mütalâalar :

Anayasamız, 27 nci maddesinde milletvekilliği sıfatının kaldırılmasını gerekli kılan halleri açık olarak ve tahdidi bir şekilde belirtmiştir.

Burada mühim olan nokta, Milletvekilliği sıfatını kalkan hallerin, 12 nci maddede yazılı milletvekili seçilmeye mâni haller çevresinden daha dar bir çerçeve içinde mütalâa edilmiş olması keyfiyettir. Yani, milletvekili seçilmeye mâni hallerin hepsi değil, bunlardan yalnız bir kısmı, milletvekilliğini kaldırabilir. Nor-

[*] Rauf Orbay VI. Dönemde tekrar milletvekili seçilmiş ve o zaman C.H.P. Genel Başkanvekilliğince ya bulunan bir beyannamede şöyle denilmişti :

Rauf Orbay'ın hakkında evvelce İzmir İstiklâl Mahkemesi tarafından verilmiş olan mahkûmiyet kararının ref'i için, vâkı müracaatı üzerine yapılmış olan hukuki tetkikte, araya girmiş olan umumî af kanunları, isnat olunan fiili bertaraf ettiği gibi mahakemenin iadestini de gayrimümkün kılmış ve muhakeme iade edilebilseydi, beraatinin muhakkak olacağı kanaatine varılmış olduğu görülmüştür.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

mal olarak, milletvekili seçilmeye mâni hallerin hepsinin, milletvekilliği sırasında ortaya çıkmaları halinde, bu sıfatın kaldırılmasını gerekli kılması lâzımgelirdi. Nitekim yabancı mevzuatın bazıları bu sistemi kabul etmiştir. Anayasamızın bu bahiste çok kısıkanç davranmış olması keyfiyeti, milletvekilliği sıfatını kaldırmak hâdisesini son derece ağır saymış ve ona göre dar ve tahdidî sebepler koyarak bu neticeyi çok vahim hallere hasır ve tahdidetmek istemiş olduğu düşüncesiyle izah olunabilir.

Seçim Kanununun 29 ncu maddesi ve Yüksek Meclisin 306 numaralı kararı gereğince, milletvekilliği sıfatı, seçim bitip de reylerin en çoğunun bir zat üzerinde toplandığı anda taayyün eder. O andan itibaren, o zat, tutanağının Meclisce onanması şartıyla mukayyet olarak, milletvekilliğine mahsus bütün kanunî hak ve salâhiyetlere sahip olmuştur. Tutanağının onanmasından önce andiçer, bütün müzakere ve kararlara iştirak eder, oy verir, hattâ kanun teklif edebilir. Ödenegini de alır. Tutanağın Meclisce reddi, infisahı bir şartın tahakkuku mahiyetinde bir hâdisе olup, bu hâdisenin vukuuna kadar devam eden bu gecici hukukî durum, tutanağın onanmasıyla katîleşir, istikrar bulur ve devamlı bir mahiyet alır. Artık bundan sonra milletvekilliğinin reddi değil, kaldırılması ihtimali bahis mevzuu olabilir, ki bu kadar ağır bir netice doğurabilmek için de çok açık kanun hükümlerinin mevcut olmasına katî ihtiyaç ve zaruret vardır.

[27] - 491 sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununun kabulünden (II. Dönemden) beri, memurluk kabulü ve seçim çevresi tercihi halleri dışında, yalnız aşağıda isimleri yazılı olanlar milletvekilliğinden çekilmişlerdir.

Dönem	II.	Dr. Adnan Adıvar	İstanbul
		G. Refet Bele	İstanbul
		Nuh Naci	Kayseri
	III.	Sureyya (Paşa)	İstanbul
	IV.	Halil Nifli	Manisa
	VII.	Celaî Bayar	İzmir
	VIII.	Yavuz Abadan	Eskişehir
	VIII.	Behçet K. Çağlar	Erzincan
	IX.	Kazım Taşkent	Manisa

Cekilme önergeleri, daima, Kamutayın kabulüne değil, bilgisine sunulmuştur.

(Madde - 28).

[28] - İstanbul Milletvekili Haydar ve Mardin Milletvekili Muhittin Birgen'in bu sıfatları 603 ve 1245 sayılı kararlara göre düşmüştür.

(Madde - 28).

[29] - Memurluk kabul etme halinde, milletvekilliğinin düşmesine gidilmek-tense milletvekili bir önerge ile çekilmektedir. Bir milletvekilinin memurluk kabul

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ettiğini gösterip Resmî Gazetede yayınlanan kararname ile o milletvekilinin çekilmesi arasında bâzan uzun zamanlar geçmekte (Konya-Ali Muzaffer Köker-7.VI.1944, 3.VIII.1944) olduğu gibi son zamanlarda Resmî Gazetede böyle bir kararnamenin çıkmış olmasına rağmen milletvekilinin çekilmediği de görülmüştür. (R. G. 6659 ve 7297).

-- 5 numaralı nottaki 306 sayılı Kanunu 2 nci fıkrasına da bakınız!

(Madde - 28).

[30] - Milletvekilleri Seçimi Kanunu (5545-Madde : 6).

(Madde - 29).

[31] - Olağünüstü toplantıda, seçim yenilenir (IV. Dönem).

(Madde - 31).

[32] - İngiltere Kralı Altıncı George'un cenaze merasiminde bulunmak üzere Londra'ya giden Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'a T.B.M.M. Başkanı Refik Koraltan vekâlet etmiştir. (13.II.1952).

- Amerikan deniz filosunun manevrasına iştirak hususunda vâkı daveti kabul eden Reiscumhur Celal Bayar'a T.B.M.M. Reisi Refik Koraltan vekâlet etmiştir. (1.XI.1952).

- Yunan Kralı Birinci Pol'un memleketimize yaptığı ziyareti iade ve vâkı davete icabet etmek üzere Atina'ya giden Reiscumhur Celâl Bayar'a T.B.M.M. reisi Refik Koraltan vekâlet etmiştir. (26.XI.1952).

- Reiscumhur Eisenhower tarafından vâkı davete icabet etmek üzere Amerika'yı ziyarete giden Reiscumhur Celâl Bayar'a T.B.M.M. Reisi Refik Koraltan vekâlet etmiştir. (18.I.1954).

[33] - Atatürk'ün ölümünde, Başkan M. A. Renda Meclisi 11.XI.1938'de toplantıya çağırmıştı.

(Madde - 34).

[34] - 3146 sayılı Kanunun Meclisçe kabul tarihi 31 Mart, Cumhurbaşkanlığınca tasdik tarihi 7 Nisan ve Resmî Gazete ile ilân tarihi 30 Nisandır.

[35] - Dahili Nizamnamenin 232 nci maddesinin 3 ve 4 ncü fıkraları ile karşılaştırmız!

(Madde - 35).

[36] - Dahili Nizamnamenin 11 inci maddesiyle karşılaştırmız!

- Bu söylevi, Cumhurbaşkanı Atatürk'ün rahatsızlığı dolayısıyla, 1.XI.1938 tarihinde (Dönem V. Toplantı 4) Başbakan Celâl Bayar okumuştur.

- Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç ve iki arkadaşının, Cumhurbaşkanının 1 Kasım 1949 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde irat buyurdıkları söylev hakkında Başbakan'dan gensorü açılmasına dair önergesi (T.D. 11.XI.1949, Sayfa 33:35; T.D. 14.XI.1949, Sayfa 64:66).

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde - 36).

[37] - Dahili Nizamnamenin 8 inci maddesiyle karşılaştırmız!

(Madde - 38).

[38] - 41 inci madde ile karşılaştırmız!

(Madde - 39).

[39] - 5398 numaralı Kanun.

(Madde - 40).

[40] - 4237 numaralı Kanunun 3, 7 ve 12 nci maddeleri.

- 4998 numaralı Kanun.

- Genelkurmay Başkanlığına tayin edileceklerin Maresallığe yükseltilmeleri hakkındaki bir teklif kabul edilmemiştir. (28.XI.1947).

(Madde - 40).

[41] - Reisicumhur tahsisatı hakkında kanun No. 6167.

(Madde - 43).

[42] - Ankara 16 a. a. - Cumhurbaşkanlığından bildirilmiştir.

Umumi seçimlerin neticeleri 15 Mayıs Pazartesi günü akşama doğru çokluğun Demokrat Partiye geçtiğini göstermeye başlayınca Hükümet çekilmek ve yerini ekseriyet partisi üyelerinden mürekkep bir Bakanlar Kuruluna terketmek arzusunu izhar etmiştir. Bunun mütaakip Cumhurbaşkanı Demokrat Parti Başkanı Celâl Bayar'ı davet ederek durumu kendisine bildirmiştir. Bugün saat 11'de cevap getiren Demokrat Parti Başkanı Büyük Millet Meclisinin toplanmasından önce Hükümet kurmak için vaktin dar olduğunu söylüyerek itiraz etmiş ve Hükümetin Meclisin toplanmasına kadar iş başında kalması temennisinde bulunmuştur. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Hükümetin çekilme arzusunu kabul etmiş, yeni Meclisin toplanma gününe kadar vazife başında bulunmasını istemiştir. Memleketin her tarafında iftihar edilecek bir emniyet ve asayiş hükmü sürmektedir.

[43] - Başvekil İsmet İnönü 20 Eylül 1937'de Reisicumhur Atatürk'ten bir buçuk ay mezuhiyet almış ve İktisat Vekili Celâl Bayar Başvekalet Vekilliğine tayin olunmuştur.

Sonradan İnönü, 25 Ekim 1937'de Başvekillikten çekilmekle yerine geçen Celâl Bayar Kabinesinin listesi, 1 Kasım 1937'de mütat toplantısını yapan Büyük Meclise, hemen o gün sunulmuştur.

- Başbakan Recep Peker 9 Eylül 1947'de görevinden çekilmekle yerine Hasan Saka tayin edilmiş ve Meclis 30 Eylül 1947 tarihinde Cumhurbaşkanı tarafından 8 Ekim için toplantıya çağrılarak durum aynı tarihte Kamutayın bilgisine sunulmuştur.

Yani, bir kabine değişikliği vukuunda, Meclis toplanık değilse, toplantıya çağrılır.

TRK PARLAMENTO TARIII

(Madde - 44).

[44] - Hükümet programı bastırılarak evvelden partilere dağıtılır. (18.VI.1948, 24.I.1949, 29.V.1950 ve 30.III.1951).

(Madde - 44).

[45] - Başbakan ve Bakan Makam ödenekleri hakkında Kanun No. 5857

(Madde - 45).

[46] - Dahulî Nizamnamenin 169 uncu maddesiyle karşılaştırınız!

(Madde - 46).

[47] - Bu kanun dahi tedvin edilmemiştir.

Kamufayda bu mesele hakkında tartışmalar yapılmıştır. (T. D. 9.IX.1946, 18.II.1949-Sayfa : 264:266).

(Madde - 47).

[48] - 4951 sayılı Kanuna bakınız!

(Madde - 48).

[49] - Çekilmiş olan bakana vekillik için dahi bu hüküm tatbik olunmaktadır.

- Bu maddenin tefsiri hakkındaki tahrir üzerine, Anayasa Komisyonunca hazırlanan rapora ve bu hususta cereyan eden müzakerelere bakınız! (T. D. 26.XI.1952 - S. 321:330 Anayasa Komisyonu Raporu - S. Sayısı : 231).

(Madde - 49).

[50] - 803 numaralı Karar :

Devlet Şurasının Denayî Dairesi, kazai vazife gören müstakil mahkeme sıfat ve salâhiyetiyle mücehhezdir.

12 Nisan 1934

- Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 uncu maddesinin (B) fıkrasının yorumlanmasına mahal olmadığına dair olan 1728 sayılı Karara bakınız!

(Madde - 51).

[51] - Yargıtay Kanun numaraları :

4, 371, 469, (1.8), 455, 834, 1221, 1684, 2019, 2020, 2314, 2769, 3006 (2), 3032, 5458, 5859.

Asliye Mahkemeleri Kanunu numaraları :

367, 1848 (19), 2544

469, 492, 834, 981, 3747, 3748.

Sulh Mahkemeleri Kanun numaraları :

14 Nisan 1329 (1086-581)

469 (6), 492, 981, 3748.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde - 53).

[52] 1186 sayılı Karar :

Artvin Hudut Tabiri Dördüncü Bölük Komutanı iken 347 numaralı Kanunun dördüncü maddesine tevfikân tekaüde sevk edilen Yüzbaşı Mehmet Kâmil Süsim hakkında Arzuhal Encümeni tarafından evvelce menfi karar verilmiş ve numâileyh bunun üzerine muhtelif mercilere müracaat etmiş ise de bu mercilerden lehine bir karar istihsal edemediği ve Son Tetkik Mercii Encümeninin aleyhinde verdiği karara itirazı tekrar Meclisi Âliye müracaat eylediği ve bu istidasının 3410 sayılı Kanun mucibince Askerî Temyiz Mahkemesine devredildiği ve meseleyi bu suretle ele alan Askerî Temyiz Mahkemesinden lehine bir karar sâdır olarak bu kararın kâidesiniş olduğu anlaşılmıştır.

Arzuhal Encümeni kararlarının mahiyeti, bir ay zarfında Meclis âzası tarafından itiraz vukubulmayınca katıyet kesbederek Meclis kararı halini alacağı Dahîlî Nizamnamenin 57 nci maddesiyle tasrih ve tesbit edilmekle beraber kaza mercilerinden sâdır olan ilamların tebdil ve tağyirine de imkân olmadığı Teşkilâtı Esasiye Kanununun 54 üncü maddesi sarîh hükmü iktizasından bulunduğundan sırf bu hâdiseye ha- ve munhasır olmak üzere mahkeme hükmünün infazı lâzım ve zarurî bulunduğuna karar verilmiştir.

30 Mayıs 1940

1187 sayılı Karar :

Askerî kâtiplikten müteakik İrfan Akyüz'ün tekaüt maaşı hakkındaki talebinin reddini natik olan Divan Heyeti Umumiye kararı. Birincikânun 1938 : Şubat 1939 aylarına ait rapor üzerine Meclisi Âlice ittihaz buyurulan 1145 numaralı Kararın 3 üncü fıkrasıyla tasvip buyurulmuş ise de bu karardan evvel numâileyhin Divan Muhasebat kararı aleyhine Askerî Temyiz Mahkemesine dâva açtığı ve neticede mezkûr mahkemeden iddiasının varit olduğuna dair karar istihsal eylediği anlaşılmıştır. Aynı mesele hakkında daha evvel sâdır olan mahkeme ilamının tebdil ve tağyir ve tehir edilmeyeceği Teşkilâtı Esasiye Kanununun 54 üncü maddesinin sarahatî iktizasından olduğundan İrfan Akyüz hakkındaki mahkeme kararının infazı icabedeceğine karar verilmiştir.

31 Mayıs 1940

(Madde - 54).

[53] - Hâkimler Kanunu : 2556, 3206, 3501, 3693, 3885, 4169, 4439, 4791, 5017, 5457.

(Madde - 56).

[54] - Bu madde hükmünün askerî adlî hâkimlerle Yargıtay savcı ve yardımcılara da şâmil olup olmadığı hakkındaki bir yorum isteğini Hükümet 25.XII.1942'de geri almıştır.

(Madde - 57).

[55] - Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu 1412.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu 1086.

(Madde - 58).

[56] - Büyük Millet Meclisinin kuruluşundan beri Yüce Divan dört defa toplanmıştır :

1. Bahriye eski Bakanı İhsan Eryavuz için (Karar : 394).
2. Ticaret eski Bakanı Ali Cenani için (Karar : 414).
3. Bahriye eski Bakanı Mahmut Muhtar Katircioğlu için (Karar : 511).
4. Gümrük ve Tekel eski Bakanı Suad Hayri Ürgüblü için (Karar : 1567).

482 numaralı Karar

İngiltere'de kâin (Tayms İyon Works) fabrikalarına sipariş olunan üç adet uskurlu vapur esmanına malisuben esbak Bahriye Nazırı Mahmut Muhtar Paşa ile Maliye Nazırı Nail Bey tarafından kefaletsiz olarak tediye ettirilen yirmi bin İngiliz lirası meselesi. Seyrisefain İdaresinin 1330 senesi bütçesinin mülga Meclisi Mebusanda hini müzakeresinde tetkik olunmuş ve mesuliyeti tazminiyevin evvelâ Mahmut Muhtar Paşaya ve mütaakiben kefil sıfatıyla Hazineye bilizafe bonoya vaz' imza eden Maliye Nazırı merhum Nail Beyin terekesine vâzulyed bulunan veresesine teveccüh etmekte olduğu anlaşılmışa binaen Seyrisefain İdaresince İstanbul Üçüncü Hukuk Dairesi huzurunda Mahmut Muhtar Paşa aleyhine ikame-i dâva edilmiş ise de gerek zamanı hâdisede mer'i Kanunu Esasi ve gerek Teşkilâtı Esasiye Kanunı mucibince Heyeti Vükelânın memuriyetlerinden hariç ve sırf zatlarına ait deavinin mercii rüyeti mahakimi adliye olup vezaifi memurelerinden mütevellit deavinin rüyeti mahkemenin vezaifinden hariç görülmesine binaen işbu dâva olunan hususattan dolayı makamı aidine müracaatta muhtar olmak üzere dâvayı muhakemenin vazife noktasından reddine karar verilmiş ve Mahkemesi Temyizce de karar vâkum tasdik edildiği ve Seyrisefain İdaresince taslihi karar hakkında vakı ıtirazât da reddedilerek Mahkeme-i Temyizin evvelki noktai nazarında ısrar evlenmekte bulunmasına nazaran hukuku şahsiye-i Devlet noktasından tabrik edilecek bu kabil dâvaların mercii rüyeti mülga Kanunu Esasinin 30 ve 31 inci ve Teşkilâtı Esasiye Kanununun 46 ve Dahili Nizamnamenin 169 uncu maddelerinde Divanı Âli olduğu tasrih ve tesbit edilmiş bulunmasına binaen tefsire mahal görülemeyen Heyeti Umumiye'nin otuz altıncı inikadının birinci celsesinde takarrür etmiştir. 16.II.1929

(Madde - 61).

[57] - Dahili Nizamnamenin 176 ncı maddesiyle karşılaştırmız!

(Madde - 67).

[58] -

929 - Devlet Demiryolları İstimlâk Kanunu 1607.

1004 - Devletçe inşa edilecek limanlar için istimlâk edilecek gayrimenkulât ve mevaddı inşaiye hakkında Kanun.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

3710 - Belediye İstimlak Kanunu 4633, 4857.

3887 - Millî Müdafaa ihtiyacları için yapılacak istimlakler hakkında Kanun.
(Madde - 74).

[59] - Toprak Kanunu 4753, 4760, 5618,

Orman Kanunu 3110, 3444, 4785, 4914, 5653, 5658.

(Madde - 74).

[60] -

Olağanüstü haller şunlardır :

A) Umumi veya kısmi seferberlik;

B) Devletin bir harbe girmesi ihtimali;

C) Türkiye Cumhuriyetini de alâkalandıran yabancı devletler arasındaki harb
halı (Kanun No. 3780-Madde : 1).

- 4276 sayılı Kanunı göre Olağanüstü Hallerin başlangıcı ve sonu. Bakanlar
Kurulunca belirtilmeli ve ilan edilmelidir.

(Madde - 74).

[61] - Kiracısını evinden çıkarmak maksadiyle eve girerek içerdeki eşyayı çı-
karıp yerleşme fiilinin konut dokunulmazlığına ilişmek değil, kendiliğinden hak
almak cürmünü teşkil edeceği hakkında bir Tevhidi İçtihat Kararı, 23 Temmuz
1947 tarihli Resmi Gazetede yayınlannıştır.

(Madde - 76).

[62] - Basın Kanunu 5680.

(Madde - 77).

[63] - 29 Kanunusani 1938 tarih ve 3820 sayılı Resmi Gazetede çıkan Danış-
tay kararı :

Teskilâtı Esasiye Kanununun 81 inci maddesinde mahremiyeti ihlâl oluna-
mayacağı zikredilen muhaberat fertlerin hukukuna ve muamelâtına taallük eden
mevada ve şunu buna ifsa-i caiz olmıyan şahsi hususata mütaallik olmak lâzım-
gelip yoksâ asayiş ve inzibata mütaallik ve Hükümetin müdahalesini müstelzim
fevkalâde ahvalde dairei aidesinin keyfiyetten haberdar edilmesi icabedeceğine ve
nitekim Ceza Kanununun 235 nci maddesinde memurlardan biri vazifesini yap-
tığı sırada memuriyetine mütaallik olarak takibat icrasını müstelzim bir cürme
vâkıf olup da ait olduğu daireyi haberdar etmekte ihmal ve terahi ederse bir se-
ne müddetle memuriyetten mahrumiyetle beraber ağır cezayı nakdi ile cezalan-
dırılacağı sarahaten mezkur olmasına ve telgraf muhabere memurları da alelittlak
memur sınıf ve idadına dâhil bulunmalarına göre bunların böyle bir emri kanu-
ni ile mükellefiyetlerinde şek ve şüphe olmadığını ve bu bapta (Dairei aidesini
haberdar etmek) kaydı hiçbir vakit de telgraf muhaberatının mahremiyetini ihlâl
suretinde telâkki edilemeyeceğinden bu nassı kanuni Teskilâtı Esasiye Kanunu-
na asla muhalif düşmüyceği cihetle muhabere memurları suç delillerini havi ol-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

duğuna kanaat ettikleri telgrafnameleri müddetumumilige ılbaz ile mükellef olmaları lâzımgelceği ve suç unsurlarının mevcudiyetinden şüphe edilen telgrafnamelere gelince: Ceza Kanununun tahmil ettiği mükellefiyet muhabere memurlarına teveccülü edeceği ve ait olduğu mercie haber vermek şeklinde tecelli eyliyeceği cihetle muhabere memurlarının hâsıl edecekleri kanaate göre hareket etmeleri zaruri bulunduğu 6.4.1938 tarihinde ekseriyetle kabul edildi.

(Madde - 81).

[64] - 1165 sayılı Karar :

Dahili Nizamnamenin 57 nci maddesinde «Her mebus cetvelin dağıtıldığı günden başlayarak bir ay içinde» Arzuhal Encümeninin verdiği kararın Heyet-i Umumiyyede tetkik ve müzakeresini isteyebilir. Bu halde encümen o arzuhal için mazbata tanzim ve takdimine mecburdur» denilmekte olmasına göre herhangi bir husus hakkında Arzuhal Encümeninin bir mazbata tanzim eylesmesi diğer encümenlerdeki usule tâbi olmayıp ancak cetvel halinde mebus ve vekillere dağıtılan kararlara bir mebus tarafından itiraz edilmesine bağlı bir keyfiyettir. Binaenaleyh, kanuni müddet zarfında yapılan bu itiraza karşı mazbata tanzimi lâzım ve zaruridir. Bir devrenin bitiminde veya intihabın tevdidi halinde sadece kanun teklif ve lâyhalarının hükümsüz kalacağı hakkındaki Dahili Nizamnamenin 69 uncu maddesinde şahsî hukuka dair sarahat bulunmaması bu maddenin mefhumu muhalifinden doğan ve Büyük Millet Meclisinin yirmi senelik teamülü ile katileşen bir kaide olmasına göre bu nevi mazbataların yeni devre içinde müzakere edilmesi lâzımgelir.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 82 nci maddesine göre vatandaşların gerek şahıslarına ve gerek âmmeye mütaallik olan kavanin ve nizamata muhalif gördükleri hususlarda Büyük Millet Meclisine müracaat ve şikâyetle bulunmaları Türklerin âmmeye hukukuna taallük eden haklarından bulunmakla sırf şahsî hukuka mütaallik olarak tanzim kılınan bu mazbataları hükümden iskat etmeyen teamülün Teşkilâtı Esasiyenin ruh ve prensibine de tamamiyle uygun olduğu meydandadır. Şu hale göre Arzuhal Encümeni kararına mebuslar tarafından yapılan itiraz ancak mazbatanın tanzimine saik olup bu mazbata tanzim olunduktan sonra Heyet-i Umumiyyenin mahûl olacağı cihetle itiraz eden mebusun bu intihap devresinde mebus olup olmaması ve müzakerede hazır bulunup bulunmamasının mazbatanın Heyet-i Umumiyyede müzakeresine hiçbir suretle mâni teşkil etmeyeceğine karar verilmiştir.

- Dahili Nizamnamenin 50 ve 55 inci maddeleriyle karşılaştırmız!

(Madde - 82).

[65] - Örfî İdare Kanunu No. 3832.

(Madde - 86).

[66] - Şehir ve kasabâ ilkokullarına devam yaşı. Kanun No. 5955.

- Köy ilkokullarına devam yaşı. Kanun No. 5956.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde - 87).

[67] - Memurın Kanunu No. 788.

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu No. 5434.

Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne dair Kanun No. 3656, 4598.

- Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 uncu maddesinin (B) fıkrasının yorumlanmasına mahal olmadığına dair Karar No. 1728.

(Madde - 93).

[68] - 5419 sayılı Kanunun 1 ve 2 nci maddeleri :

Birinci madde - 26 Mayıs 1927 tarihli ve 1050 sayılı Muhasebe Umumiye Kanununun 4698 sayılı Kanunla değişik 5 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Bütçe yılı Mart ayının 1 nci gününden Şubat ayının sonuncu gününe kadar olan 12 aylık süredir.

İkinci madde - Aynı kanunun değişik 34 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Bakanlıklardan her biri kendi bütçesini hazırlayarak Ağustos ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına gönderir. Maliye Bakanı da kendi Bakanlığının gider bütçesiyle gelir bütçesini hazırlayıp ötekilerle birleştirerek Devletin bir yıllık genel bütçe tasarısını meydana getirir. Bu tasarı Bakanlar Kurulunca incelenip onandıktan sonra en geç Aralık ayı başında Büyük Millet Meclisine sunulur.

(Madde - 95).

[69] - Divanı Muhasebat Kanunu 2514, 5999.

Divanı Muhasebat Teskilat Kanunu 3397.

292 numaralı Karar :

Divanı Muhasebatın, hüzmünde, bir kanun tefsirini Meclis riyyasetinden talebetmek hakkına malik olduğu Heyeti Umumiyenin yirmi ikinci iştimalının birinci celsesinde takarrür etmiştir.

6 Kanunusani 1927

1206 numaralı Karar :

Divanı Muhasebatın üç aylık raporları üzerine Meclisçe verilebilecek kararlar, muayen hâdiselerde mesuliyet tâyinine ve yolsuzlukların izalesine mütedair olmaktan başka bir mahiyet arz edemeyeceğinden, bu hâdiselere maksur kalmak tabiidir. Şayet, Divanın teşri murakabeyi temin ve teshil vazifesi haricindeki hak ve salâhiyetleri hududunu her hangi bir içtihatla aşarak bu raporlar da diğer günâ mâruzatı olmuş da bunlar hakkında Meclisçe kararlar ittihaz edilmiş ise, bunların maslahat üzerine müttelaz olması hasebiyle, şümûlünü zati meseleye munhasır kalması zarur olduğuna karar verilmiştir.

[1] - T. D. 29.XI.1930 S. 44:45

1.XII.1930 S. 3:9.

[Madde - 100].

[70] - Değişiklik teklifi komisyon tarafından reddolunmuş ise, mazbatanın oya konulmasında saltçokluk yeter.

Anayasa maddelerinin yorumu isteklerine gelince, bunun için, değişiklik yapmaktaki usullere uymak gerekmez.

Nitekim 111 numaralı yorum Hükümetin ve 87 numaralı yorum da Sayıstay Başkanlığının tezkereleri üzerine çıkarıldıkları gibi 5.XI.1340, 27.XI.1930, 27.XII.1940, 16.III.1942 22.VI.1950 ve 9.IV.1952 tarihlerinde milletvekilleri tarafından verilen tek imzalı takrirler ile de Anayasanın yorumlanması istenilmiştir. (13 Mayıs 1942'de Kutahya Milletvekili Recep Peker'in demeci ve Rize Milletvekili Fuad Sirmen tarafından verilen önergenin reddi...)

- 1284 sayılı Karara da bakınız!

- Dahili Nizamnamenin 146 ncı maddesiyle karşılaştırmız!

- Müzakere nısabında üçte iki ekseriyete lüzum olmadığı hakkındaki görüşmelere bakınız! (T. D. 17.XII.1952. Sayfa - 294:299).

(Madde - 102).

[71] - Dahili Nizamnamenin 37 ncı maddesiyle karşılaştırmız!

(Madde - 103).

2 - DAHİLİ NİZAMNAME (*)

BİRİNCİ BAP

Meclisin teşekkülü

Madde 1. - İntihap devresinin ilk içtimanın birinci inikadının ilk celsesinde, daimî reis intihap edilinceye kadar, âzanın en yaşlısı muvakkaten Heyeti Umumiyye'ye riyasat eder veyahut bir muvakkat reis intihap olunur.

(*) 11.4.1945'te yürürlüğe konan TBMM İçtüzüğü'nün yerlne 2 Mayıs 1927 tarihli "Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesi"nin yürürlüğe konmasına dair Ankara Milletvekili İlamit Şevket İNCE'nin nizamname teklifi. Genel Kurulun 12.2.1954 tarihli 42 nci Birleşiminde görüşülerek kabul edilmiştir.

Bu değişikliğe göre: 2 Mayıs 1927 tarihli TBMM Dahili Nizamnamesi 11 Nisan 1945 tarihine kadar yapılan değişiklikleri ile birlikte yeniden yürürlüğe girmiştir.

Aynı değişiklikte sözü edilen nizamnamenin 22, 23, 24 ve 85 inci maddeleri yeniden günün gereksinimleri doğrultusunda değişmiş ve değişik maddeler Dahili Nizamnamedeki yerlerine konmuştur. (Tutanak D. C. 28/1. B. 42. S. 250-261. S. Sayısı : 173) (K.Ö.)

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

En geç dört âza muvakkaten kâtiplik makamında bulunurlar.

Hangi mebusun en yaşlı ve hangilerinin en genç olduklarının evvel-den tetkiki hususu, vazifeleri yeni Riyaset Divanının intihabına kadar devam edecek olan, İdare Âmirlerine aittir.

Devre, tecdidine karar verilmediği halde, dört seneden ibaret olan intihap müddetidir.

İçtima, her Teşrinisani iptidasından gelecek Teşrinievvel nihayetine kadar devam eden Meclis senesidir.

İnikat, Heyeti Umumiyenin muayyen günlerde vâkı toplanışlarıdır.

Celse, her inikadın teneffüs tatiliyle inkıtaa uğriyan kısımlarından her biridir.

MADDE 2. – Muvakkat Riyaset Divanının teşekkülünden sonra Teşkilâtı Esasiye Kanununun 16 ncı maddesi mucibince mebuslar intihap dairelerinin hece herfleri sırasıyla tahlif olunurlar.

Tahlif, Teşkilâtı Esasiye Kanunundaki yemin metnini kürsü üzerinde yüksek sesle okumaktır.

Sonradan Meclise iltihak eden mebuslar da ilk celsede bu rasimeyi ifa ederler [1].

MADDE 3. – Tahlif merasimini mütaakıp Daimî Riyaset Divanı intihabı icra edilir.

MADDE 4. – Riyaset Divanının vazifesi bir İçtima senesi içindir.

MADDE 5. – (Muakkel : 27 Nisan 1933) - Riyaset Divanı :

1. Reis [2];

2. Üç Reisvekili;

3. En az ikisi münavebe ile Heyeti Umumiyede bulunmak üzere altı Kâtip;

4. Üç İdare Âmirinden mürekkeptir [3].

MADDE 6. – Riyaset Divanı, gizli rey ve mutlak ekseriyetle intihab edilir.

Mutlak ekseriyet hâsıl olmadığı takdirde aynı usule tevfikân ikinci defa intihap icra edilir.

Bundan da mutlak ekseriyet hâsıl olmazsa en ziyade izafî ekseriyet kazananlardan istenilen adedin iki misli ayrılarak bunlar hakkında üçüncü defa reye mütacaat olunur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bunda izafi ekseriyet kâfidir.

Reylerde tesavi olursa kur'aya müracaat edilir [4].

MADDE 7. – (Muaddel : 13 Mart 1935) - Reis, Reisvekilleri, Kâtipler, İdare Âmirleri için ayrı ayrı reye müracaat olunur.

Rey varakalarına Reis için bir, Reisvekilleri için üç, Kâtipler için altı, İdare Âmirleri için üç isim yazılır.

MADDE 8. – Daimî Riyaset Divanının intihabı akabinde Reiscumhurun intihabına başlanır.

Reiscumhur gizli rey ve mutlak ekseriyetle intihabedilir.

Bu intihapta reylerin tasnifi için kur'a ile dokuz mebus tefrik ve reyler Heyeti Umumiye salonunda açıkça tasnif olunur.

İntihabın neticesini Meclis Reisi Heyeti Umumiyeye bildirdikten sonra Reiscumhur intihap olunca zatı hazır ise riyaset kürsüsüne işgale davet eder.

Reiscumhur, Riyaset Kürsüsüne çıkıp Teşkilâtı Esasiye Kanununun 38 inci maddesi mucibince yüksek sesle yemin eder.

Ondan sonra kürsüyü Meclis Reisine bırakır.

O da inikada derhal nihayet verir [5].

MADDE 9. – İntihabı esnasında Reiscumhur hazır değilse, Meclis Reisi intihabın neticesini Heyete ve intihap olunan zata bildirir.

Reiscumhur geldikte yukarıda zikredildiği veçhile yemin eder.

MADDE 10. – Her içtima senesi iptidasında Daimî Reis intihap edilinceye kadar aynı içtimanın sabık Reisvekillerinden en yaşlısı muvakkaten Heyeti Umumiyeye riyaset eder.

Bu takdirde sabık kâtipler, kâtiplik makamında muvakkaten bulundurlar. Muvakkat Reis, yoklama yapar.

Nisap varsa ve Reiscumhur o gün nutkunu irat edecekse kürsüyü işgal ile celseyi açar ve sene başı nutkunu irat eder.

Ondan sonra riyaset kürsüsünü muvakkat reise bırakır.

Bunu mütaakip daimî Riyaset Divanı intihabatına başlanır.

MADDE 11. – Reiscumhurun nutkunu Teşkilâtı Esasiye Kanununun 36 ncı maddesinin son fıkrası mucibince Başvekil okuyacak ise hitabet kürsüsünden kiraat eder [6].

MADDE 12. – Merasimi mahsusa her içtimanın bidayetinde ve Teşkilâtı Esasiye Kanununun 25 nci maddesi mucibince intihabatın tecdidine

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

karar verilmesi üzerine Teşrinisanının ilk gününden evvel yukarıdaki fevkalâde içtimaların idareyetinde icra olunur.

İKİNCİ BAP

İntihap mazbataları

[Bu bab'a ait olan 13:21 nci maddeler, Umumi Heyetin 11.III.1954 tarihli 64 nci İnikadında kabul olunan Nizamname teklifi ile meriyetten kaldırılmıştır]

ÜÇÜNCÜ BAP

Encümenler ve parti grupları

MADDE 22. – (Mucdelat : 7 Nisan 1927, 10 Senteşrin 1932, 13 Mart 1935, 16 Temmuz 1943, 15 Mayıs 1946, 18 Haziran 1947 ve 12 Şubat 1954) - Her içtimanın başlangıcında, vazifeleri ertesi içtimaa kadar devam etmek ve âzası Umumi Heyetçe izafi reyle intihap olunmak üzere, 20 encümen kurulur.

Siyasi partilerin, yalnız mebuslarından kurulan ve Büyük Millet Meclisi içinde onun çalışmaları ile alâkalı faaliyette bulunan Meclis grupları vardır.

Meclis vazifeleri ile mütenazır encümenler :

1. Arzuhal Encümeni (25 âza, iki muvazzaf kâtip);
2. Divanı Muhaseleat Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
3. Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümeni (10 âza, bir muvazzaf kâtip);
4. Meclis Kütüphanesi Encümeni (5 âza, bunlardan birini Riyaset Divanı, İdare Âmirleri arasından ayırır. Bu encümene Kütüphane Müdürü kâtiplik eder);

5. Teşkilâtı Esasiye Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);

Dahili Nizamname işleri bu encümene havale olunur.

Bütün Hükümet hizmetleri ile mütenazır encümen :

6. Bütçe Encümeni (35 âza, bir kaleim müdürü ile muavini, bir baş-kâtip, muavini ve bir memur)

Bu encümen kendine bir de Reisvekili intihabeder.

Umumi bütçe mazbatasının yazılması ve müdafaası ile mükellef bir mazbata muharririnden başka bu encümen bir veya muhtelif dairelerin bütçe mazbatasını yazmak ve müdafaâ etmekle mükellef hususi mazbata muharrirleri dahi intihabedebilir.

Vekâletlerle mütenazır encümenler : (Alfabe sırasıyla) :

7. Adliye Encümeni (25 âza, bir muvazzaf kâtip);

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

8. Çalışma Encümeni (15 âza, bir muvazzaf kâtip);
9. Dâhiliye Encümeni (30 âza, bir muvazzaf kâtip);
- Bu encümen lüzum görüldükçe bir reisvekili intihabeder.
10. Gümrük ve İhtisarlar Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
11. Hariciye Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
12. İktisat Encümeni (30 âza, bir muvazzaf kâtip);
13. Maarif Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
14. Maliye Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
15. Millî Müdafaa Encümeni (25 âza, bir muvazzaf kâtip);
16. Münakalât Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
17. Nafia Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
18. Sıhhat ve İctimai Muavenet Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
19. Ticaret Encümeni (20 âza, bir muvazzaf kâtip);
20. Ziraat Encümeni (25 âza, bir muvazzaf kâtip);

İcabında encümenlerin âzası Umumi Heyetçe daha çok veya daha az adedde seçilir [7].

Yukardaki encümenlerle karşılanmayan dairelerle alâkalı lâyiha ve teklifler, malî işlerden işler, Bütçe ve Maliye encümenlerinde, bundan başka bütün lâyiha ve teklifler, Dahiliye Encümeninde görüşülür.

MADDE 23. – (Muaddel : 15 Ağustos 1945, 18 Haziran 1947 ve 12 Şubat 1954) - Devrenin ilk içtimasında encümen intihaplarına yardımcı olmak üzere, mebusların, hal tercümesi kâğıtlarından anlaşılan, ihtisas ve mesleklerini gösterir bir cetvel Riyasetçe tabettirilip âzaya dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Encümenlere namzet gösterme işi, partilerin Meclis gruplarınca yapılır. Hazırlanan namzet cetvelleri her grubun İdare Heyeti Reisliğince Meclis Riyasetine sunulur.

Müstakil mebuslar kendi namzetliklerini koyabilirler.

Namzetleri gösteren cetveller, Meclis Riyasetince birleştirilerek tabettirilip âzaya dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Umumi Heyette encümen intihapları, bu cetvellerin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

Encümenler, devrenin diğer içtimaları başında içtimaların birinci inikadından sonra gelen ilk inikadın yapıldığı gün intihap edilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 24. – (Müddet : 18 Haziran 1947 ve 12 Şubat 1954) - Bir encümente gizli celse akdini alâkalı vekil, yahut encümen âzasının üçte biri isteyebilir.

Gizli celsede encümen âzasından ve vekillerden başkası bulunamaz.

Gizli celse akdi müzakerenin sır olarak muhafazasına söz verilmiş demektir.

Parti gruplarının gizli celselerinde de bu hüküm tatbik olunur.

MADDE 25. – Heyeti Umumiye lüzum görürse encümen âzalarının adedini muvakkaten artırabilir [8] ve muhtelit veyahut muvakkat encümenler teşkil eder [9].

Bu kabil encümenler kendilerine muhavvel işin intacına kadar vazifelerine devam ederler [10].

Muhtelit Encümenlere numara sırasında mukaddem olan encümenin reisi riyaset ve mazbata muharriri mazbata muharrirliği eder.

MADDE 26. – Her encümen, kendine gizli reyle bir reis, bir mazbata muharriri ve bir kâtip intihabeder.

Bir encümente muayyen bir madde için, lüzum görülürse, hususi bir mazbata muharriri intihap olunur.

Muvazzaf kâtipler birden ziyade encümene kâtiplik edebilirler.

Keyfiyetin takdiri Meclis Riyasetine aittir.

Encümen reisinin mazaret veyahut gaybubetinde mazbata muharriri ona vekâlet eder veyahut ayrıca bir reisvekili intihap olunur.

MADDE 27. – Bir encümen, kendisine muhavvel lâyiha veya teklifin diğer bir encümene ait olduğu mütalâasında bulunursa, esbabı mucibe serdederek o encümene havalesini talebetmek hakkını haizdir.

MADDE 28. – Bir encümen kendisine muhavvel lâyiha veya teklif veyahut alelittak bir mesele hakkında mazbatası sonra yine kendi tarafından yazılmak üzere iptida diğer bir encümenin mütalâasını almaya lüzum görürse lâyiha veya teklifin o encümene havalesini isteyebilir [11].

Kezalik bir encümen diğer bir encümene muhavvel bir lâyiha veya teklif veyahut alelittak bir mesele hakkında mütalâasını beyan etmek üzere o lâyiha veya teklifin kendisine havalesini isteyebilir [12].

Bu gibi ahvalde alakadar olan her iki encümen müttelik iseler Meclis Reisi icabını icra ederek ertesi celsede bundan Heyeti Umumiyeye malûmat verir.

Şayet iki encümen arasında ihtilâf çıkarsa keyfiyet Reis tarafından Heyeti Umumiyeye telliğ olunarak mesele orada müzakere ile halledilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Mütalâası sorulan encümen mazbatası, diğer mazbatalar gibi basılır ve âzaya dağıtılır.

MADDE 29. – Encümenler kendilerine muhavvel işlerin tetkikından başka hiçbir işle meşgul olamazlar [13].

MADDE 30. – Encümenler Meclis binalarında ve kendilerine tahsis edilen odalarda toplanırlar.

MADDE 31. – Encümen ruznameleri encümenler tarafından tanzin ve bir gün evvel bütün vekillere ve mebuslara ilân olunur.

Bununla beraber müstacel bir iş çıkarsa Meclis Reisi veyahut encümen reisi âzayı hususi vasıtalarla da toplayabilirler.

MADDE 32. – Âzanın en az üçte biri hazır bulunmadıkça encümenler inikâat edemez ve rey'e müracaat olunamaz.

MADDE 33. – Müstaceliyeti Heyeti Umumiyyede kararlaştırılan maddelerden başka muhavvel işlerin müzakeresine ancak kırk sekiz saat sonra başlanır.

Heyeti Umumiyyede müzakere olunan bir kanunun encümene iade olunmuş bir veyahut daha ziyade maddesinin müzakeresi bundan müstesnadır.

Muhavvel evrak encümen âzasından beşi tarafından istendiği takdirde veyahut reisin tensibi üzerine encümence bastırılır.

MADDE 34. – Her encümenin müzakereleri hulâsaten zaptedilir.

Şu kadar ki, encümen karar verirse harfîyen zabıt da tutulabilir.

Âzanın isimleri zabıt ceridesinde tasrih olunur. Bu zaptı âza imzalar.

Encümen mazbatalarını reis, mazbata muharriri ve kâtipten maada müzakerede hazır bulunmuş âza da imzalar.

Encümenler mazbatalarını Meclis Riyasetine verirler.

Riyaset bu mazbataları derhal bastırıp âzaya dağıttırır.

Bu suretle basılıp dağıtılmıyan mazbatalar Heyeti Umumiyyede müzakere olunamaz [14].

Heyeti Umumiyye, mazbataların, Resmî Gazete ile neşrine de karar verebilir.

Encümen mazbataları Riyasete verildikçe re'sen zabıt ceridesine ve ruznameye geçer ve levhaya talik olunur.

Bu bapta âza tarafından itiraz vukubulursa bunun sair müzakere edilecek maddelere tercihan Heyeti Umumiyyede halli lâzımdır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kendisinin muhalif kaldığı, mazbatada musarrah bulunmadıkça, tarafından imzalanmış bir mazbata aleyhinde encümen âzasından bir söz söyleyemez ve mazbata muharririnden istizahatta bulunamaz.

MADDE 35. – Bir lâyiha veya teklifi, Heyeti Umumiyede, başlıca ait olduğu encümen müdafaa eder.

Diğer bir veya daha ziyade encümende aynı lâyiha veya teklif hakkında müzakere geçmiş ve mazbata tanzim kılınmış ise o encümenler yalnız kendilerine ait olan madde veya kısımları müdafaa ederler.

MADDE 36. – Encümenlere muhavvel bir lâyiha veya teklif, havalesi gününden nihayet bir buçuk ay içinde Heyeti Umumiye'ye gönderilmek lâzımgelir.

Eğer encümen bu muddette müzakereyi neticelendiremezse esbabı mucibesini Heyeti Umumiye'ye bildirir.

Aksi takdirde mezkûr lâyiha veya teklifin doğrudan doğruya ruznameye alınmasını Hükümet [15] veya sahipleri istemek hakkını haizdirler [16].

Bir encümen tarafından diğerine muhavvel mesele, on gün zarfında başanılmak ve kabil olamazsa esbabı mucibesi bildirilmek muktazidir [17].

MADDE 37. – Encümenler, kendilerine muhavvel lâyiha veya tekliflerin ilk önce Teşkilâtı Esasiye Kanununun metin ve ruhuna mugayir olup olmadığını tetkik etmekle mükelleftirler [18].

Bir lâyiha veya teklifi Teşkilâtı Esasiye Kanununa mugayir gördükleri takdirde esbabı mucibesini tasrih ile maddelerin müzakeresine geçmeyip reddederler.

MADDE 38. – Encümenler, bütün vekâletlerle doğrudan doğruya muhabere edebilirler.

MADDE 39. – Bir mebus ikiden ziyade Daimi Encümene âza olamaz.

Bütçe Encümenine mensup olanlar diğer bir encümene intihabedilemezler [19].

Divanı Riyaset âzası encümenlere intihabedilemezler.

MADDE 40. – Encümenler, vekilleri ve mutahassısları davet etmek salâhiyetini haizdirler [20].

Davet edilen vekil bulunamayacağı takdirde namına söz söyleyecek memurun rüesasından birini bulundurur.

TURK PARLAMENTO TARİHİ

Bir kanun teklifinin sahipleri tekliflerinin tetkikına memur olan encümünde hazır bulunurlar ve fikirlerini beyan etmek isterlerse mütalâalarının dinlenmesi zaruridir.

Teklif sahibi mevcut değilse davet edilir.

Gelmediği takdirde encümen işi infacla keyfiyeti mazbatasına derceder.

MADDE 41. – Her mebus mensup olmadığı bir encümenin vesaikına ıttıla kesp ve celse gızi değilse müzakerelerine iştirak edebilir.

Şu kadar ki orada rey veremez.

Bir encümen, âzasından olınıyan mebusların mütalâasına müracaat edebilir.

MADDE 42. – Bir intihap devresi içinde sabık bir encümenin tanzim ettiği mazbatayı, tekabül eden yeni encümen müdafaa eder.

MADDE 43. – Encümenler Meclisin tatili esnasında Heyeti Umumiye kararıyle muayyen işlerin müzakeresi için toplanabilirler.

MADDE 44. – Mazbatası müzakere olunan bir encümenin âzası veya hut encümen namına müdafaaıy salâhiyettar mazbata muharriri veya bir âza encümenlere tahsis olunan masanın başında bulunurlar.

Nisap bulunmadığı takdirde, encümen namına söz söyleyen zat yalnız maddenin encümene adesini teklif edebilir.

MADDE 45. – Mazeretsiz veya haber vermeden mütevali dört inikatta hazır bulunmıyan encümen âzası encümence istifa etmiş addolunabilirler.

Bu takdirde yenileri intihabedilmek üzere keyfiyet Meclis Riyasetine bildirilir [21. 22].

MADDE 46. – Bir encümünde söz kesilir, şahsiyatla uğraşılır ve intizamı bozacak nümayişlerde bulunulursa encümen reisi icabında celseyi tatil eder ve keyfiyeti Meclis Riyasetine bildirir.

Meclis Reisi bu gibi intizamı bozan hareketlerinden dolayı hakkında şikâyet vukubulan mebusa ihtar cezası verir.

MADDE 47. – Encümenlerin gördükleri işler hakkında senede en az iki defa Kâtibi Umumilik tarafından bir rapor tanzim ve Meclis Riyasetine takdim olunur.

Riyasetçe bu raporlar bastırılarak mebuslara dağıtılır ve Resmî Gazete ile de neşrolunur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 48. – Encümenlerin evrak ve vesaikiyle zabıtları ait oldukları lâyiha ve teklifler Heyeti Umumiyenin kararına iktiran ettikten sonra Meclisin Evrak Hazinesinde saklanır.

MADDE 49. – Divanı Muhasebat Encümeni. Muhasebei Katiye Kanunu lâyihasıyla dairelerin sarfiyat ve taahhüdatı hakkında her üç ayda bir Divanı Muhasebat tarafından tanzim olunacak raporları tetkik eder [23].

Tetkikatının neticesini gösteren mazbata basılarak mebuslara dağıtılır.

Bu mazbatalar Heyeti Umumiyece müzakere ile karara raptedilir [24].

MADDE 50. – Meclis Reisi. Teşkilâtı Esasiye Kanununun 82 nci maddesi mucibince Türklerin gerek şahıslarına, gerek âmmeye mûtaallik olarak kanunlara ve nizamnamelere muhalif gördükleri hususlarda bir hakkın ihkak edilmemesi veyahut ihmal edilmesi üzerine gönderilen arzuhalleri ve bu mahiyette telgrafnameleri üzerine bir numara koydurup hususi bir deftere kaydettirdikten sonra geciktirmeksizin Arzuhal Encümenine havale eder.

Bununla beraber diğer bir encümende tetkik olunmakta bulunan bir teklife mûtaallik arzuhaller Reis tarafından doğrudan doğruya o encümenine havale olunur.

Arzuhal Encümeni de böyle bir havaleyi icra edebilir. Arzuhal sahibine bir ilmühaber verilir [25].

MADDE 51. – Meclise verilecek arzuhaller sahibinin imzasıyla mümza olmak, şöhretiyle bulunduğu yer gösterilnek ve birkaç imzayı muhtevi iseler içlerinden en az birinin oturduğu yer tasrih edilnek icabeder.

MADDE 52. – Arzuhallerin bir mebus vasıtasıyla takdimi de caizdir.

Bu takdirde o mebus kendi vasıtasıyla verildiğini şerh ile arzuhalin altına imzasını kor.

MADDE 53. – Encümen :

1. Bidayeten Hükumete, Şûrayı Devlete, [26] mahkemelere ve Divanı Muhasebata verilmeleri iktiza eden arzuhalleri ait olduğu makamlara tevdi [27];

2. Gerek re'sen icraının son kararına itiraz ve şikâyeti mutazammın evrakı ve gerek ait olduğu makamlardan verilen cevapları ruznamesine ithal [28];

3. Arzuhalin bir encümenine havalesi lâzımgeldikte bu muameleyi ifa;

4. Tâyini muamelede mahal olmıyan arzuhalleri intaceder [29].

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 54. – Af veya mücazatın tahtifi müstediya mahkûmlar ve yahut bunların akrabası veya ehlibası tarafından takdim olunabilir.

Bunların müzakeresinde Adliye Vekilinin veyahut göndereceği devair rüesasından birinin huzuru şarttır.

Müstediya nazara şayan görülürse arzuhal bir inha kararına merbutan Adliye Encümenine gönderilir.

Bu encümen icabederse bir kanun teklifi ile keyfiyeti Heyeti Umumiye arz eder [30].

MADDE 55. – Teskilât Esasiye Kanununun 82 nci maddesinin son fıkrası mucibince, şalışa taallük eden hususlarda her arzuhalin neticesi hakkında sahibine talimatı cevap verilmesi mecburidir.

MADDE 56. – Meclise takdim edilen arzuhaller hakkında her hafta encümence arzuhallerin numarasını, sahip veya sahiplerinin isim, şöhret, oturdukları yer ve arzuhallerinin hulâsasını ve bu bapta ittihaaz olunan karar ile esbabı mucibesini mübeyyin bir cetvel tanzim olunarak basılır ve bütün vekiller ve mebuslara dağıtılır.

MADDE 57. – Her mebus cetvelin dağıtılması gününden başlayarak bir ay içinde Arzuhal Encümeninin bir arzuhal hakkında verdiği karar ne olursa olsun bunun Heyeti Umumiyede tetkik ve müzakeresini isteyebilir [31].

Bu halde encümen, o arzuhal için bir mazbata tanzimi ve takdimine mecburdur [32].

Bu müddet geçtikten sonra encümen kararları katiyet kesbeder [33].

MADDE 58. – Heyeti Umumiyenin müzakeresine arzolunan arzuhaller hakkında icabederse ait olduğu vekil veya göndereceği memur dinlendikten sonra reye müracaat olunur [34].

MADDE 59. – Vekiller kendilerine gönderilen arzuhallerle arzuhaller üzerine encümence ittihaaz olunup tebliğ edilen mukarrerat hakkında icra ettikleri takibatı ve kendilerince müttehaz kararları, nihayet iki ayda encümene bildirirler.

MADDE 60. – Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümeni, Heyeti Umumiye kabul edilen Meclis Bütçesiyle merbutu olan bütçelerin tatbikatına nezaret eder.

Encümen tetkikatının neticesini Heyeti Umumiyeye bildirir [35].

MADDE 61. – Bütün ita amirleri encümen canibinden murakıp intihabedilen bir âza tarafından sarftan evvel vize edilir; edilmedikçe muhasebe hiçbir gûna tediyatta bulunamaz.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 62. – İdare emirleri tarafından tutulan eşya ve mevcut defterleri encümenle arz olunur.

Encümen, mevcut eşyayı bizzat teftiş ve defterleri tetkik ederek raporunu Heyeti Umumiye'ye verir [36].

MADDE 63. – Encümen, her senenin sonunda geçen sene bütçesinin kat'i hesabını Heyeti Umumiye'ye arz eder [37].

MADDE 64. – Meclis iktidat halinde iken encümen heyeti mecmuasiyle, değil iken murakıp intihabolanın âza, gününü ve saatini bildirmeden muhasebe ve vezneyi teftiş eder.

Teftişin neticesi fihri bir zabıt varakasıyla tesbit olunur.

Bu teftiş senede altı defadan az olamaz.

Bu sırada bütün tanzimatlar durdurulur.

İcabında neticeden Heyeti Umumiye'ye haber verilir.

MADDE 65. – Encümen âzasından murakıp olan zat tatil zamanlarında Devlet makamlarında bulunur [38].

DÖRDÜNCÜ BAP

Kanun lâyhaları ve teklifleri, esbabı mucibe mazbataları

MADDE 66. – Hükümet tarafından Meclise takdim olunan kanun lâyhaları bütün vekillerin imzalarını muhtevi olmak lâzımdır.

Her kanun lâyhası kanunun icrasına memur olacak vekiller tarafından tanzim ettirilen bir veya mütaaddit esbabı mucibe mazbatasıyla birlikte Meclis Riyasetine gönderilir veya verilir.

Bu mazbatada iptida lâyiha'nın heyeti umumiyesi, sonra maddeleri hakkında malûmat verilir.

Esbabı mucibe mazbatasında ilga veya ilâvesi istenilen ahkâmın ne-lerden ibaret olduğu ve neden değiştirilmelerine veya ilâvelerine lüzum görüldüğü tasrih edilmek meşruttur.

Mazbatalar sarıh ve müdellel vesikaları, icabında ihsai malûmatı ihtiva etmek lâzımdır.

Bu şekilde olınan mazbatalar ikmalleri zımında ait olduğu encümen tarafından gösterilecek lüzum üzerine Riyaset canibiden Hükümete iade olunur.

Reis, gelen lâyhaları ait oldukları encümenlere re'sen havale ve keyfiyeti zabıt ceridesine ve levhayı derceder [39].

Bu havaleye bir mebus itiraz etmek isterse celse başında söz alır.

TI RK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 67. – Mebuslar tarafından verilen kanun teklifleri bir veya daha ziyade imzayı ihtiva edebilir [40].

Kanun teklifleri dahi, yukarıki maddede tarif edildiği vecih üzere yazılmış bir esbabı mucibe mazbatasıyla birlikte Riyasete gönderilir veya verilir.

Şeraitini câmi olmayan teklifleri, ait oldukları encümenler, sahiplerine ikmal ettirmek hakkını haizdirler.

Kanun teklifleri dahi kanun lâyiha ları gibi Reis tarafından encümenlere re'sen havale edilir.

Bu havalelere vukubulacak itirazlar da diğer madde ahkâmı vecih üzere dermeyan edilmek lazımdır.

MADDE 68. – (Müddet : 21 Mayıs 1932) – Hükümet veya teklif sahibi verilen kanun lâyiha ve tekliflerini ruznameye alınmadan evvel Heyeti Umumiyyeye malûmat vermek şartıyla geri alabilir.

Şu kadar ki, bu lâyiha veya kanun tekliflerini diğer bir mebus veya hut ait olduğu encümen üzerlerine alırlarsa müzakereye devam olunur [41].

Bu lâyiha veya teklifler ruznameye alınmışlarsa geri alınmaları için Heyeti Umumiyenin karar vermesi lazımdır.

MADDE 69. – Gerek intihabatın teccidine karar verilmesi, gerek intihap devresinin sonuna gelmesi sebebiyle Meclisin yeniden intihabı halinde sabık Meclis tarafından henüz kabul edilmemiş veyahut yalnız birinci müzakeresi icra edilmiş olan veya reye konup da ekseriyete iktiran etmediği için ikinci defa reye konması lâzımgelen bütün kanun lâyiha ve teklifleri yeni Meclis için hükümsüzdür [42].

Bu gibi vesaik Hükümetin, yeni encümenlerin veyahut on mebusun talebi üzerine Riyaset tarafından encümenlere verilir.

Encümenler bu vesaikı aynen veya tadilen kabul edebilirler.

BEŞİNCİ BAP

Mustaceliyet ve takdimen müzakere

MADDE 70. – Bir kanun lâyihası veya teklifi hakkında ya takdim edilirken, yahut birinci müzakeresinden evvel Hükümet, teklif sahibi veya ait olduğu encümen müstaceliyet kararı isteyebilir.

Bir lâyiha veya teklifin yalnız bir defa müzakeresiyle iktifa edilmesi için Meclisin kabul edeceği esaslı bir sebep olmadıkça müstaceliyet kararı verilmez.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Müstaceliyet kararını isteyenler icabında; o kararın geri alınmasını talebedebilirler.

MADDE 71. – Müstaceliyet kararının talebi yukarıdaki maddede münderiç şartları müteve ve tahriri olmak lâzımdır.

Müstaceliyet teklifi reis tarafından reye konarak müzakeresiz işari reyle kabul veyahut reddedilir.

MADDE 72. – Müstaceliyetine karar verilen lâyiha veya teklifler yalnız bir defa müzakere olunur.

MADDE 73. – Müstaceliyet kararının ittihazını mütaakıp Hükümet veya encümen tarafından tahriren vukubulan bir talep üzerine Meclis, isterse o lâyiha veya teklifin sair işlere takdimen müzakeresine karar verebilir.

MADDE 74. – Bir kanun lâyihası veya teklifinin ruznamede bulunan sair maddelere takdimen müzakeresi istendikte bunun esbabı mucibesi dermeyen edilmek lâzımdır.

Takdim müzakereyi yalnız Hükümet veya bir encümen talebedebilir.

Bu talep, tahriri olmak şarttır.

MADDE 75. – Bir kanun lâyihası veya teklifinin yalnız hemen veyahut takdimen müzakeresi hakkında ittihaz olunan karar, müstaceliyet kararı sayılmaz; binaenaleyh iki defa müzakere olunmak icabeder.

MADDE 76. – Bir kanun lâyihası veya teklifinin beş günden evvel ikinci defa müzakere edilmemesini esbabı mucibe serdiyle ancak Hükümet veyahut ait olduğu encümen tahriren teklif edebilir [43].

MADDE 77. – Heyeti Umumiyece reddolunan lâyiha ve teklifler aynı içtina senesinde bir daha Meclise takdim olunamaz.

ALTINCI BAP

Ruzname

MADDE 78. – Ruzname şu suretle tanzim olunur :

1. Riyaset Divanının Heyeti Umumiye mûruzatı;
 2. Sualler ve istihzaatlar;
 3. Tercihan müzakeresi kararlaştan maddeler;
 4. Haklarında müstaceliyet kararı verilen maddeler;
 5. İki defa müzakereye tâbi olan maddeler.
- 3, 4 ve 5 inci fıkralardaki maddeler encümenlerden Riyasete gelmeleri sırasıyle müzakereye konur.

II RİK PARLAMENTO TARİHİ

Şu kadar ki, Meclis bu bapta ayrıca bir karar da ittihaz edebilir.

Ruzname, bir gün evvel Başvekâlete ve bütün vekâletlere tebliğ olunur.

MADDE 79. – Tebrik, reşekkür, takdir, temenni gibi hususları muhtevî arızalar ve telgrafların levhaya talik ve harfiyen veyahut bulâsaten veya sadece zikredilmek suretiyle zabıt ceridesine geçer.

Bunlara Riyaset Divanı münasip görürse Meclis namına cevap verir.

Reis, bu evraktan Meclise arzını tensibettiklerini inikadın başında kâtiplerden birine okutur.

YEDİNCİ BAP

İnikatlar

MADDE 80. – Hilâfına Meclisin kararı olmadıkça, yahut re'sen veya Hükümet canibinden yine Riyaset vasıtasıyla davet vukubulmadıkça Heyeti Umumiye, tatile müsadif olmadığı halde Cumartesi, Pazartesi, Perşembe günleri inikadedir. (*)

MADDE 81. – Reis, saatinde Meclisi açar ve müzakerelerin sonunda kapar [44]

Merettep olan âzanın yarısından bir ziyadesi hazır bulunmadıkça müzakereye başlanamaz.

Nisap hususunda Riyaset Divanınca tereddüt hâsıl olur, yahut âzadan beşi şifahen veya tahriren nisap bulunmadığını beyan ederlerse yoklama yapılır.

Nisap yoksa Reis müzakereye başlanamayacağını söyleyerek veya bilâhara nisap hâsıl olacağı muhtemel ise inikadı bir saat sonraya talik ederek Meclisi kapar.

Meclis o gün açılmadığı takdirde, ertesi inikat için muayyen olan günde yine o ruzname ile toplanır.

MADDE 82. – Yoklama, Divan kâtiplerinden birinin esamî defterini yüksek sesle okuması ve âzanın (burada) demeleri suretiyle icra olunur.

MADDE 83. – Bir mebusun ruzname haricinde bir ifadesi olursa keyfiyeti Reis takdir ederek ona söz verir [45]

MADDE 84. – Hiçbir mebus ismini kaydettirmeden, yahut inikat esnasında Reisten müsaade almadan söz söyleyemez.

Söz, kürsüden söylenir ve Heyeti Umumiyeye hitabedilir.

(*) 2739 sayılı Tattil Kanununa uymak için, inikat günleri Pazartesi, Çarşamba ve Cumağa çevrilmiştir. (30 Mayıs 1935)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bir mebusun pek kısa bir mülâhazası olursa Reis ona bulunduğu yerden söz söylemeye izin verir.

Bu takdirde, o mebus Reise hitabeder.

Ruznamede bulunmayan maddeler hakkında kâtipler söz kaydedemezler.

MADDE 85. – (Muaddel : 18 Haziran 1947 ve 12 Şubat 1954) - Söz, talep ve kayıt sırasına göre verilir.

Heyet isterse, müzakere olunan meselelerin lehinde, aleyhinde, hakkında, münavebe ile söz söylemek takarrür eder.

Reis söz alanların isimlerini sırası ile Heyete bildirir.

Encümen veya parti grubu namına söz istediklerinde, encümen reisi veya mazbata muharrirleri ile grup reisi veya sözcüleri sıraya bağlı değildirler.

Son söz mebuslarıdır [46]

MADDE 86. – Bir mebus aldığı söz sırasını bir arkadaşına verebilir.

Sözünü arkadaşına bırakan mebus, onun nöbetinde söz söylemek hakkını haizdir.

MADDE 87. – Her müzakerenin başından sonuna kadar Hükümet namına mütalâa beyan etmek üzere Başvekil veyahut o nama mütalâat serdine mezun bir vekil veya birinci sınıf devair rüesasından biri bulunur.

Bundan başka bir vekâlete ait bir lâyiha veya teklifin müzakeresi sırasında o vekilin veyahut o nama gelen birinci sınıf devair rüesasından birinin Mecliste huzuru meşruttur [47]

Bulunmazlarsa müzakere bir defaya mahsus olmak üzere gelecek inikada talik olunur.

Vekiller veyahut Hükümet namına gönderilen birinci derece devair rüesas [48] encümen reis ve mazbata muharrirlerinden evvel ve sıraya tâbi olmaksızın söz isteyebilirler.

MADDE 88. – Tahriri bir nutkun kürsü üzerinden okunması veyahut kâtibe okutturulması caizdir.

Fakat okuma müddeti yirmi dakikayı geçemez.

MADDE 89. – Müzakereye mahal olmadığı, ruznameye veyahut bu nizamname ahkâmına Heyete davet, takdim ve tehir teklifleri asıl meseleye takaddüm eder.

Böyle bir teklif vukubolursa ancak lehte ve aleyhte ikişer mebus -on beşer dakikadan fazla sürmemek üzere- söz söyleyebilirler.

Neticede reye müretteaat lâzımgelirse mesele işari reyle halledilir.

MADDE 90. – Reis, meseleler müzakere edilir ve reye konurken leh ve aleyhte asla reyini izhar etmez.

Yalnız meseleler reye kondukta reyini verir.

Bir müzakereye katılmak isterse reislik mevkiini diğer bir reise bırakarak hitabet kürsüsüne iner ve ancak müzakerede bulunan madde veya mesele reye iktiran ettikten sonra tekrar mevkiine çıkar.

Fakat bu nizamnamenin tatbiki dolayısıyla söz söylerse yukardaki fıkra ahkâmı cereyan etmez.

Söz isteyen kâtipler de bu usule tâbidirler.

MADDE 91. – Heyeti Umumiyyede söz kesmek, şahsiyatla uğraşmak ve intizamı bozacak numayişlerde bulunmak katiyen yasaktır.

MADDE 92. – Söz söyleyen mebusun sözü ancak kendisini bu nizamnameye riayete ve sadede dâvet eden Reis tarafından kesilebilir.

İki defa sadede davetten sonra yine ondan hariç söz söylemeye devanı ederse kendisinin o madde hakkında aynı inikatta söz söylemekten memnuiyeti Reis tarafından Heyete teklif olunur.

Heyet, müzakeresiz işari reyle karar verir [49]

MADDE 93. – Bir mebus Heyeti Umumiyyede galiz ve müstehcen sözler istimal ederse Reis derhal o mebusu lisan nezahatine davet eder.

Bir mebus bu gibi elfazı muhtevi bir takriri Riyaset Makamına verirse Reis o takriri tashih edilmek üzere iade eder.

MADDE 94. – Heyeti Umumiye müzakereleri gürültüyü mucip olup da Reis bunu yatıştırınaya muvaffak olamazsa ayağa kalkar.

Eğer gürültü yine devam ederse celseyi tatil edeceğini söyler.

Yine intizamın iadesi kabil olmazsa bir saat müddetle umumi müzakereyi tatil eder [50].

Bir saat geçince celseyi açar.

Fakat gürültü yeniden başlarsa celseye hitam verip inikadlı başka bir güne bırakır.

MADDE 95. – Zati hakkında taarruz vâkı olan veyahuf ileriye sürdüğü mütalâa hilâfında kendisine bir fikir isnat olunan mebus her zaman söz istemek hakkını haizdir.

Bu halde o mebus ne münasebetle söz söylemeye mecburiyet hissettiğini beyan ve keyfiyeti reis takdir eder [51].

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Reis buna mahal olmadığını bildirip mebus da bunda ısrar ederse heyet müzakeresiz işari reye bu bapta bir karar verir.

MADDE 96. – Teşkilat Esasiye Kanununun 20 nci maddesinin ikinci fıkrası mucibince mühim bir maddeden dolayı Meclis müzakerelerinin gizli tutulmasını vekiller veyahuf on beş mebus tahriren teklif edebilirler.

Böyle bir teklif vukunda içtima salonu samilerden ve icabında me-mur ve müstahdemlerden tahliye olunarak gizli celse teklif eden veya edenlerin esbabı mucibeleri dinledikten sonra teklifin kabul veya reddi için müzakeresiz işari reye müracaat olunur.

Gizli müzakere icrasını isteyenlerin isimleri zabıt ceridesinde ve icabında Resmî Gazetede tasrih olunur.

Müzakerenin gizli icrasına lüzum gösteren mesele hal olunduktan sonra açık müzakereye geçilmesi Reis tarafından heyete teklif olunup bir karar ittihaz edilir.

MADDE 97. – Gizli celsenin zaptını divan kâtipleri tutarlar.

Fakat Meclis karar verirse muvazzaf kâtipler de tahlif olunduktan sonra bu vazifeyi görebilirler.

Âza bu zabıtları görmek hakkını haizdirler.

MADDE 98. – Bu zabıtların tevhidinden sonra gizli bir celse akdedilerek sabık zabıt hulâsası okunur. Zabıt hulâsasının okunmasını müta-akıp bu hulâsa ve zabıt ceridesi bir zarfa konarak Mecliste hazır bulunan Reis ve Divan Kâtipleri tarafından filhal mumla mühürlenerek Meclis Evrak Hazinesine tevdi olunur.

Gizli zabıtlar en az on sene geçmeden veya Meclis kararı olmadan neşredilemez [52].

SEKİZİNCİ BAP

Kanunların müzakeresi [53]

MADDE 99. – Kanun lâyiha veya teklifleri ancak iki müzakereden sonra katî surette kabul edilmiş olur [54].

MADDE 100. – İki defa müzakere hakkındaki şerait Varidat ve Masarifat Bütçesiyle Hesabı Katî Kanununa, munzam ve fevkalâde tahsisat ve bütçe fasıllarında münakale taleplerini muhtevi kanun lâyihalarına şâmil değildir.

Bunlar hakkında bir müzakere kâfidir [55].

MADDE 101. – Hilâfına Heyeti Umumiyenin kararı olmadıkça hiçbir kanun lâyihası veya teklifi bastırılıp âzaya dağıtıldıktan en az kırk sekiz saat geçmeden müzakere edilemez [56].

TI RK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 102. – Bir kanunun müzakeresine başlandıktan Reis, esbabı mucibe mazbatalarıyla maddeler heyeti umumîyesinin okunmasına lüzum olup olmadığını Heyete sorar.

Buna lüzum görüldükte aynen okunur.

MADDE 103. – Lâyiha veya teklifin müzakereye başlanmasında Reis, heyeti umumîye hakkında mütalâa beyan etmek isteyenlere söz verir.

Mevzuu müzakere lehinde, aleyhinde ve hakkında söz isteyenlerden en az ikişer mebus iradî kelâm etmeden müzakerenin kifayeti reye konamaz.

MADDE 104. – Müzakerenin kifayeti aleyhinde söz isteyenler bulunursa içlerinden yalnız birine ruhsat verilir.

Ondan sonra işareti reye müracaat olunur [57].

MADDE 105. – Heyeti Umumiye müzakeresi bittikten sonra maddelere geçilmesi reye konur [58].

Reye iktiran etmezse lâyiha veya teklifin reddedilmiş olduğunu Reis tebliğ eder [59].

MADDE 106. – İkinci müzakere birinci müzakereden ancak beş gün geçtikten sonra ruznameye alınır [60].

MADDE 107. – İkinci müzakerede lâyiha ve teklifin heyeti umumîyesi hakkında müzakere cereyan etmez.

Bu müzakerede ancak tadil teklifleri üzerinde müzakere cereyan eder [61].

MADDE 108. – Müzakere edilen bir madde mütâaaddit mesele veya fıkralardan mürekkep ise bunların birbirinden tefrikiyle ayrı ayrı reye konmaları teklif olunduktan muktazası ifa olunur.

MADDE 109. – Lâyiha veya teklifin katiyen kabulü reye konmadan evvel, ibare ve üslup, yalnut tertip ve tensik itibarıyla noksan veya iltibas olduğu âza veya encümen tarafından dermeyan olunursa metin, ait olduğu encümene gider.

Edilen tashihlerin reye iktiran etmesi lâzımdır.

MADDE 110. – Lâyiha veya teklifin maddeleri üzerinde müzakere bittikten sonra heyeti umumîyesi hakkında lehde ve aleyhte söz söylemek isteyenlerden yalnız birer mebusa ruhsat verilir [62].

MADDE 111. – Bir kanunun veya bütçenin müzakeresi sırasında her mebus Hükûmete veyabut mazbata muharririne istediği sualleri sorabilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Sualler, sözler bittikten sonra, sıra ile sorulur [63].

MADDE 112. – Teskilâtı Esasiye Kanununun 26 nci maddesi mucibince tasdikleri Meclisin müsaadesine mütevakıf bulunan Devletlerle münakit muahede ve mukavelelerin tasdiki talebini mutazammın kanun lâyihaı Meclise takdim edildikte o muahede ve mukavelenin ihtiva ettiği maddeler reye konamaz ve metinleri hakkında tadilât teklif edilemez.

Birinci müzakere sırasında maddeler hakkında vukubulacak itiraz lâ-yihanın encümene iadesini istemek suretinde olur.

Bu itiraz, müzake eden sonra nazarı mütalâaya alındığı takdirde encümene havale olunur.

Encümen, tetkik edilmek için kendisine muhavvel tekliflerin heyeti mecmuası hakkında bir mazbata tanzim eder.

Bu mazbata bastırılıp âzaya dağıtılır.

Encümen, mazbatasında lâ-yihanın kabul, tehir veya reddine karar verir.

Tehir kararı, şu esbabı mucibeyi ihtiva eder :

«Meclis, muahede (veya mukavele) nin filan ve filan maddeleri (Tehiri mucip maddeler tamamıyla yazılmalıdır) hakkında Hükümetin nazarı dikkatini celbederek tasdiki için muktazi müsaadesini tehir eder».

Bu muahede ve mukaveleler hakkında müstaceliyet kararı verilmiş ise encümen, tadil tekliflerine dair olan mazbatasını itiraza uğramayan maddelerin müzakeresi akabinde Heyeti Umumiyyeye takdim eder.

MADDE 113. – Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabulüne muallâk olarak Hükümetçe akdedilen mukavelelerle bunların tasdiki talebini mutazammın kanun lâyihaı hakkında dahi geçen maddedeki usule riayet olunur.

MADDE 114. – Teskilâtı Esasiye Kanununun 35 nci maddesinin ikinci fıkrası mucibince Reisiinnhurun ilânını muvafık görmeyip esbabı mucibesıyla birlikte bir daha müzakere edilmek üzere on gün zarfında Meclise iade ettiği bir kanun. Heyeti Umumiyyeye haber verildikten sonra, ait olduğu encümene havale olunur.

Encümen, Reisiinnhurun iade esbabı mucibesini de mütalâa ettikten sonra o kanunun müzakeresini iade ve neticesinde mazbatasını Heyeti Umumiyyeye takdim eder.

İade olunan bir kanun, reye iktiran etmemiş lâalettayın bir kanun lâ-yihası veya teklifi gibi Heyeti Umumiyyede yeniden müzakere ve intaç edilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hakkında vaktiyle gerek müstaceliyet kararı verilmiş olsun veya olmasın iade olunan bir kanun yalnız bir defa müzakere edilir.

MADDE 115. – Bir mütkun talik ve ilânı teklifi ancak onun zabıt ceridesiyle neşrinden ve o mütkun taallük ettiği madde kabule iktiran ettikten sonra reye konabilir [64].

DOKUZUNCU BAP

Tadilnameler

MADDE 116. – Bir encümene muhavvel kanun lâyiha veya teklifi hakkında bir veya birkaç mebus tadilât teklif etmek isterlerse bir tadilname tanzim ederek Reise takdim ederler [65].

Tadilnamelerde bunların kanunun hangi maddesine veyahut bütçenin hangi faslına ait bulunduğu tasrih edilmelidir.

Bu tadilnameler encümen mazbatasının zeylinde sahiplerinin esbabı mucibeyi havî muhtıraları ile birlikte bastırılarak haklarında encümence ittihaz edilen kararlar ile esbabı beyan edilir.

Lâyihanın Heyeti Umumiyyede müzakeresi esnasında o tadilâtın sırası geldikte sahibi esbabı mucibesini tafsil edip mevcut âzadan terviç ve teyideden bulunursa müzakereye konur.

Aksi takdirde müzakeresinden vazgeçilir.

MADDE 117. – Kanun lâyihası veya teklifinin birinci müzakeresi bittikten sonra arz olunan yeni tadilnameler o lâyihanın tetkikine memur encümene verilmek lâzumdur.

MADDE 118. – Birinci ve ikinci müzakerenin cereyanı sırasında takdim olunan tadilnamelerin ait olduğu encümene havalesini mazbata muharriri talebederse bu havale mecburidir.

MADDE 119. – Birinci ve ikinci müzakerenin cereyanı sırasında takdim olunan tadilnamelerin encümene havalesi encümen tarafından istenmediği halde tadilâtın esbabı mucibesi sahipleri tarafından mücmelen beyan olunur.

İkinci müzakere sırasında buna yalnız encümen cevap verebilir [66].

Bunun üzerine tadilnamenin nazarı mütalâaya alınıp alınmamasına Heyetçe karar verilir.

Nazarı mütalâaya alınırsa encümene havale olunur [67].

Encümen isterse fihhal kabul eder.

MADDE 120. – Tadilât teklif edenler, tadilnamelerin havale olduğu encümende fikirlerini beyan etmek isterlerse mütalâalarının dinlenmesi zaruridir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 121. – İkinci müzakerede encümene iade olunan maddeler hakkında sair mebuslar tarafından da encümene tadil teklifleri verilebilir.

MADDE 122. – Tadilnameler asıl maddeden evvel reye konur.

MADDE 123. – Munzam maddeler teklifi için de tadilnameler hakkındaki usul tatbik olunur.

ONUNCU BAP

Kanunların tefsiri [68]

MADDE 124. – Bir kanunun tefsiri lâzım geldikte, tefsir talebini havi esbabı mucibeli tezkere veyahut takrir o kanunu bidayeten müzakere etmiş olan encümen veya encümenlere havale olunur [69].

Şayet o kanunu, hususi bir encümen tetkik etmiş ise vekâletlerle mütenazır encümenlerden âza alınmak suretiyle on beş kişiden mürekkep muvakkat bir encümen teşkil olunur.

Encümen mazbatası Heyeti Umumiye arz edilerek tefsiri mutazammın fıkra müzakere edilir.

Asıl kanunun kabulü için ne gibi usul ve ekseriyet nıسابı lâzım ise tefsir fıkrası da aynı usul ve nısaba tâbidir [70].

Tefsiri mutazammın fıkralar yalnız bir defa reye konmakla iktifa edilir.

MADDE 125. – Tefsiri mutazammın talepler ve mazbatalar encümeni ve Heyeti Umumiyece tercihan müzakere olunur.

ON BİRİNCİ BAP

Bütçe müzakeratı [71]

MADDE 126. – Bütçe Encümeninin tetkik edeceği işler şunlardır :

1. Meclis ve merbutatı bütçesiyle munzam tahsisatı hakkındaki kanun lâyihaları;

2. Muvazenei Umumiye Kanunu;

3. Munzam tahsisat, levkalâde tahsisat ve fasıllar arasında münakale talebini havi kanun lâyihaları;

4. Devlet varidatının veyahut masarifatının artırılmasını veya eksiltilmesini intacedecek her nevi kanun lâyiha ve teklifleri;

5. Muvazenei Umumiye kanunlarına ve 4 ncü fıkradaki kanunlara mütaallik bütün tefsir taleplerinin tetkiki [72].

MADDE 127. – Muvazenei Umumiye Kanununa taallük edip masarifi artırılmasını veya varidatın eksiltilmesini mucip olacak tadilname ve

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ya munzam maddeler ancak alâkadar bütçeye ait mazbatanın dağıtılmasını takibeden yedi gün [73] zarfında teklif edilebilir.

Umumi ve zafî maaşlar, tahsisat, gündelik ve harcırahların artırılmasına, memuriyet ihdasına veya bunların mer'î kanunlarla muayyen olan hudutları haricinde tevsüine dair mebuslar tarafından tadilname veya bütçeye munzam madde teklif edilemez [74].

Her iki fıkradaki hükümler bilâvasıta vergiler kanunlarına, tahsisat itasını tazammun eden kanunlara da şâmilidir.

Bu maddede münderic takyidat Hükümet veya Bütçe Encümeni tarafından kabul edilen veya elli imzayı havi olan tekliflere şâmil değildir. Bu teklifler Bütçe Encümenine havale olunur [75].

MADDE 128. – Muvazenei Umumiye Kanunuyla bilâvasıta vergiler kanunlarına ve tahsisat iktiza ettiren kanunlara, varidat veya masarife taallük etmeyen hükümler dercedilemez.

Bu kanunların müzakeresi sırasında vukubulacak teklifler ancak mevcut maddelere doğrudan doğruya taallük etmek şartıyla rey konabilir.

MADDE 129. – Muvazenei Umumiye Kanununa merbut cetveller hakkında Maliye Vekiliyle ait olduğu vekil veya göndereceği birinci sınıf devair rüesasından biri nazır olduğu halde, fasıl fasıl müzakere ve rey istihsal olunur.

MADDE 130. – Muvazenei Umumiye Kanununa veyahut merbutatına hükmü bir seneden fazla zamana şâmil olan maddeler dercedilemez.

ON İKİNCİ BAP

Reylerin istihsali

MADDE 131. – Müzakereye arzolunan meseleler hakkında Mecliste üç suretle rey verilir.

1. İşari rey (El kaldırılmak veyahut ayağa kalkmaktır);

2. Açık rey (Üzerinde mebusların isimleri yazılı varakaların kutuya atılması veyahut, talep vukuunda kabul, ret, istinkâf kelimelerinin telâfüz edilmesidir);

3. Gizli rey (İşaretsiz vuvarlakların kutuya atılmasıdır).

MADDE 132. – Müzakere sırasında bu nizamname ahkâmına tevfiği harekete daveti müfazzamının meselelerle mebuslardan birinin söz söylemekten men'ine, takbiline veyahut muvakkaten Meclisten çıkarılmasına dair hususlarda işari reye müracaat olunur.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu nizamname meclisince açık veyahut gizli reye müracaat zaruri olmıyan bütün hususlarda işari rey istimal olunur.

İşari rey istimali halinde evvelâ lehte, sonra aleyhte bulunanların reyine müracaat edilir. Ondan sonra netice Reis tarafından Heyete bildirilir.

MADDE 133. – İcra Vekillerinden biri hakkında şikâyet ve mebuslardan birinin ithamına dair tekliflerin kabulü mevcut âzanın üçte iki ekseriyetinin husulüne mütevakıftır.

MADDE 134. – İşari reyleri Reisle kâtipler müttefikan saymak ve takdir etmekle mükellefler.

Binaenaleyh el kaldırmak suretiyle rey istihsalinin neticesinde ittifak edemezler veyahut ekseriyetin husulünde şüpheye düşerler veya âzadan beşi ayağa kalkıp bunu isterlerse [76] ayağa kalkmak usulüne müracaat edilir.

Bunda da ittifak edemezler veyahut yine şüpheleri baki kalırsa açık reye müracaat olunur.

Hiçbir mebus rey istihsal olunurken söz söyleyemez.

MADDE 135. – Muvazenei Umumiye kanunu lâyihasıyla vergi ihdas veya ilgasına veyahut vergilerin artırılmasına veya eksiltilmesine ve muahede ve mukavelelerin tasdikına mütaallik kanun lâyihaları hakkında doğrudan doğruya açık reye müracaat olunur [77].

MADDE 136. – İşari reye müracaat zaruri olmıyan sair hususlarda açık rey verilmesi talebe mütevakıftır. Açık rey bir meselenin ilk reye konmasında on beş mebus tarafından tahriren talep olunabilir [78].

Mesele reye konurken Reis ve kâtiplerce şüphe hâsıl olursa yalnız beş mebus şifâhen açık rey talep edebilirler.

Açık rey isteyenlerin isimleri Resmî Gazete ile ilân olunur [79].

MADDE 137. – Açık rey şu suretle istihsal olunur :

İptida, mebusların davetine mahsus çingirak üç dakika müddetle çalınır.

Her mebusun üzerinde, ismi yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli, rey varakaları bulunur.

Beyaz varaka kabulü, kırmızı reddi, yeşil istinkâfi mutazammındır [80].

Reye başlanmadan evvel Reis, reylerin neyi tazammun edeceğini kısaca söyleyebilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Reye müracaattan evvel mebuslar reylerinin gayet veciz bir surette eshabı mucibelerini kürsüden söylemek isterlerse. Reis lehte ve aleyhte yalnız birer zata ruhsat verebilir.

Sonra kâtiplerden biri mebusların intihap dairelerine göre hece harfleri tertibi üzere isinlarını okumaya başlar.

Hangi harften başlanacağı Reis tarafından çekilen kur'a ile taayyün eder.

İsmi okunan mebus hutabet kürsüsü üzerine konmuş kutuya rey varakasını bizzat atar.

Bütün isimlerin okunmasını mütaakıp kıraat esnasında rey vermemiş olanların isimleri bir daha okunur.

Bu sırada Meclise gelmiş olanlar varsa rey vermeye davet edilirler.

Yahut :

İsmi okunan mebuslar ayağa kalkarak (Kabul), (Ret), (İstinkâf) kelimelerinden birini telâfuz ile reylerini bildirirler.

Bu rey kâtipler tarafından kaydedilir ve zapta geçer.

Reyler toplanınca Reis muamelenin bittiğini söyler.

Bundan sonra rey verilemez.

Rey kutularını kâtipler açıp herbirinin içinde bulunan varakaları sayarlar.

Müstenkiflerin adedi rey üzerinde tesir icra etmez.

Karar, yalnız lehte ve aleyhte bulunanların miktarına göre taayyün eder.

Müstenkiflerin varakaları sadece nısaba dâhil olur.

Kâtiplerin istihsal ettikleri netice her halde o celsede tafsilâtiyle (Yani mevcut âzanın adedi, nisap olup olmadığı, lehte, aleyhte bulunanlarla müstenkiflerin miktarı ve iptal edilmiş varakalar varsa bunların adediyle iptallerinin sebebi tasrih olunmak suretiyle) Reis tarafından Meclise bildirilir.

İptal olunmuş varakalar, müstenkif reyi addedilerek ancak nısaba ithal edilir.

MADDE 138. – Açık reyin tatbik olunabileceği hususlarda âzadan on beşi gizli rey usulünün tatbikını isterlerse bunun icrası Heyetçe müzakeresiz ekseriyetle karara mütevakıftır.

Gizli rey isteyenlerin isimleri zabıt ceridesi ve icabederse Resmî Gazete ile ilân olunur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 139. – Gıclı rey, açık rey gibi istihsal olunur.

Yalnız bu şıkta mebuslar, Reisin solundaki kâtipten biri beyaz, öteki kırmızı iki yuvarlak alırlar.

Bunlardan beyazı kabul, kırmızısı da redde işarettir.

Mebuslar, bunlardan birini arzularına göre kürsü üzerindeki rey kutusuna, ötekini de tatbik kutusuna atarlar.

Her iki yuvarlak tatbik kutusuna atılmış ise istinkâf mânasını ifade eder.

Kâtipler, rey kutusunda bulunan yuvarlakları bir tepsiye döküp beyazlarla kırmızıları ayırırlar ve açıkça sayarlar.

Tatbik kutusundaki yuvarlaklar da murakabe için sayılır.

Ondan sonra Reis neticeyi Heyete bildirir.

MADDE 140. – Birkaç madde, lâyiha veya teklif hakkında açık rey istihsali taaddüdederse varakaların muhtelif kutulara aynı zamanda atılması suretiyle icra olunabilir.

MADDE 141. – İtimiz vukubulmadığı takdirde, hademe tarafından kutuların dolaştırılması suretiyle de açık rey istihsal olunabilir.

MADDE 142. – Bir maddenin açık reye konulması celse sonuna bırakılabilir.

MADDE 143. – Heyeti Umumiye ve encümenlerde icra edilecek ihtihaplar şu şekilde olur :

Kürsüye, reye mahsus olmak üzere bir kutu konur.

Her mebus hece harfleri sırasıyla ismi okundukça kürsüye gelerek tensibettiği zat veya zatların isimlerini havi varakayı kutuya atar.

Reisin çekeceği küra ile taayyün eden üç mebus tarafından bu rey varakaları tasnif olunur.

Musanniflerin tanzim edecekleri mufassal yani âzanın miktarını, nisap olup olmadığını [81]. Rey varakalarının adedini, müstenkilleri, iptal olunmuş varakaları ve bunların niçin iptal edildiklerini ve rey alan zatların isimleriyle aldıkları reyler miktarını gösterir) mazbata Reis tarafından okunmak suretiyle intihabın neticesi Heyete bildirilir [82].

MADDE 144. – Bütün müzakereler, üçte iki ekseriyet meşrut olunyan hususlarda, hazır bulunan âzanın mutlak ekseriyetiyle kararlaştır.

Reylerde tesavi olursa Reiskinki iki sayılır.

Huzuru muktazi âzanın mevcudiyetini Reis ve kâtipler müşahade ederler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bir mesele reye konurken mevcut âzanın adedini tahkik hususunda Reis ve kâtipler ittifak edemezlerse yoklama yapılır.

Nisap bulunmadığından rey istihsali mümkün olamazsa müzakere edilen maddenin kararı ertesi celseye bırakılarak ikinci defa reye müracaat olunacağı ruznameye geçirilir.

İkinci defa rey verenlerin adedi ne olursa olsun netice muteberdir.

MADDE 145. – Heyet-i Umumiye'de her madde kabul veya hut reddolundukça kararın neticesi Reis tarafından yalnız «kabul olundu» veya hut «Reddedildi» diye Heyete bildirilmek lâzımgelir.

MADDE 146. – Teşkilât Esasiye Kanununun 102 nci maddesi muçibince mezkûr kanunun tadili icabettikçe teklifin Meclis mürettep âzasının en az üçte biri tarafından imza edilmesi meşruttur.

Tadilat, mürettep âza adedinin üçte iki ekseriyetiyle kabul olunur [83].

ON ÜÇÜNCÜ BAP

Zabıtlar [84]

MADDE 147. – Mecliste iki zabıt tutulur :

1. Harfiyen zabıt-Bu zabıt, zabıt ceridesiyle ve icabında Resmî Gazete ile ilân olunur [85].

Bu zaptın, itiraz vukuunda muterizin ilk celsede söz alması veya Riyasete göndereceği bir varakanın gelecek zabıt ceridesinin sonuna aynen derci suretiyle tashih lâzımdır.

2. – Zabıt hulâsası -Bu hulâsa, gelecek inikat günü zabıt ceridesine derç ve levhaya talik olunur.

Bu zabıt hulâsasına itiza tarafından itiraz vârit olursa harfiyen zapta müracaatla tashih ve o suretle bir daha neşir ve talik olunur.

Zabıt hulâsasını Reis ve inikatta bulunmuş olan iki kâtip imzalar.

MADDE 148. – Bir ictimam son inikadının zabıt hulâsası kâtipler tarafından filhal tanzim ile o inikadın sonunda okunur.

Tashihi, kiraati mutaakıp olmak lâzımgelir.

Son inikadın harfiyen zaptının tashihi mebuslar tarafından verilecek varakanın ilk intişar edecek Resmî Gazete ile ilânı suretiyle olur.

ON DÖRDÜNCÜ BAP

Sual

MADDE 149. – Her mebus Hükümet namına Başvekile [86] veya hut vekillere şifahi veya tahriri sualler sorabilir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 150. – Sual, sarıh ve muayyen maddeler hakkında malûmat istemekten ibarettir [87].

MADDE 151. – Cevabı gerek tahriren, gerek şifahen istenilsin sual mutlaka tahriren vukubulur.

Sual takrirleri, Riyasete verilir.

Reis bu takrirleri, verilir verilmez zabıt ceridesine geçirir ve bir tezkerre ile ait olduğu vekile bildirir.

MADDE 152. – Suale tahriri cevap istenmiş ise, gelecek cevap, sualle birlikte, aynen zabıt ceridesinin sonuna dercedilir.

Suale şifahi cevap istenmiş ise, Riyaset tezkeresinin vusulünden nihayet iki inikat sonra vekil ona Meclis kürsüsünden cevap verir [88].

Reis, cevaptan evvel suali kâtiplerden birine okutur.

MADDE 153. – Vekil, sorulan suale umumi menfaat mülâhazasına mebnî veyahut muktazî malûmatın elde edilmesi için cevabı muayyen bir müddet geciktireceğini -sual tahriri ise tahriren, şifahi ise kürsüden- beyan eder.

Vekil, umumi menfaat mülâhazasına mebnî isterse, suale gizli celsede cevap verebilir.

Vekil, sorulan suale gününden evvel de cevap vermek hakkını haizdir.

MADDE 154. – Suali soran [89] cevap gününde hazır bulunmazsa keyfiyet bir defaya mahsus olmak üzere gelecek inikada talik olunur.

Ondan sonra sâkıt olur.

Fakat suali soran isterse bir diğer takrirle yalnız bir defa daha aynı suali tekrar edebilir.

MADDE 155. – Mesul vekilin cevabını mûtaakıp yalnız suali soran mebus mütalâa beyan etmek hakkını haizdir [90].

Ancak bu mütalâa on beş dakikadan fazla süremez.

MADDE 156. – Bütçe heyeti umumiyesinin müzakeresi sırasında veyahut bir vekâletin bütçesi müzakere olunurken bir mebus sualler hakkındaki usule tâbî olmaksızın ona dair istediği sualleri vekilden sorabilir ve lüzum gördüğü izahatı talebeder [91].

ON BEŞİNCİ BAP

İstizah

MADDE 157. – Bir maddenin Başvekiliden veya vekillerden istizah olunmasını mebuslardan biri teklif ederse, istizah edilecek madde tasrih [92] edilmek suretiyle Reise bir takrir verilmek lâzımgelir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu takrir, Heyeti Umumiyyede okunduktan sonra kabul veya reddi hakkında müzakeresi; işari reye müracaat olunur.

Kendisinden istizah vukubulacak vekilin o gün Meclise gelmesi veya maiyetindeki memurın rüesasasından birini göndermesi için istizah olunacak maddenin tasrihiyle reis tarafından o vekile davetname yazılır.

MADDE 158. – Takrir sahibi, Heyeti Umumiyyece istizahın günü tayin edilinceye kadar takririni geri alabilir.

Eğer gün tayin edilmişse bu takririn geri alınması Heyeti Umumiyyenin müzakeresiz işari reyle karar vermesine menuttur.

MADDE 159. – Sahibi tarafından geri alınan bir istizah takririni diğer mebus takabbül edebilir.

MADDE 160. – Davet olunan vekil muayyen günde bizzat, yahut maiyetindeki devair rüesasından biri vasitasiyle Heyeti Umumiyyede izahat verir.

Ondan sonra teklifin sahibi, veyahut sahipleri mütaaddit ise ilk imzası olan mebus önce vesair mebuslar onu mütaakıp leh ve aleyhte söz söyleyebilirler.

MADDE 161. – Vekil tarafından verilen izahat ve mebuslar canibinden mukabeleten vukubulan ifadelerden sonra hiçbir takrir verilmezse Reis ruznameye geçer.

MADDE 162. – Istizahın kifayeti ile ruznameye geçilmesi hakkındaki takrirler diğerlerine takdimen reye konur.

MADDE 163. – Eger sadece ruznameye geçilmesi kabul olunmazsa esbabı mucibeli takrirlere sıra gelir.

Bunların bir encümene havaleleri kararlaştırılmazsa iptida Hükümetin tercih ettiği takrir açık reye konur.

MADDE 164. – Esbabı mucibeli bir takrire bir fıkra ilâvesi hakkında vâkı olacak teklifin mutlaka takririn reye konmasından evvel tanzim ve Heyeti Umumiyyeye arzı lâzımdır.

MADDE 165. – Encümene muhavvel takrirler hakkındaki encümen mazbataları müstacel mevat usulüne tevfiқан müzakere edilir.

Encümen mazbatası reddolunduğu takdirde esbabı mucibeli takrirler Riyasete takdimleri sırasıyle okunarak reye iktiran eder.

MADDE 166. – Bir istizaha, icra edileceği gün üzerinden üç inikat geçtikten veyahut müzakeresine başlandıktan sonra diğer bir istizah zam ve ilhak edilemez.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bütçe müzakeresine hiçbir istizah zam ve ilhak olunamaz.

MADDE 167. – Bir istizaha diğerleri inzıam ederse her istizah taktirinde ilk imzası olan veyahut o bulunmadığı takdirde imza edenlerden biri dinlenmedikçe müzakerenin kıyafeti istenemez.

MADDE 168. – Mebuslar istizahın neticesine tallük edecek taktirler verebilirler.

Bu taktirler açık reye konur.

On beş mebus tarafından istenirse gizli reye de müracaat olunur.

ON ALTINCI BAP Meclis tahkikatı [93]

MADDE 169. – (Muaddel : 13 Haziran 1932) – Hükümetin vâkı olan bir istizah veyahut bütçenin müzakeresi sırasında veya neticesinde veyahut re'sen Teşkilâtı Esasiye Kanununun 46 ncı maddesinin 1 inci ve 2 nci fıkralarında münderik Hükümetin umumî siyasetinden ve vekâletlerin ifa ve icrasına mecbur oldukları vazifelerden dolayı vekillerden birinden veyahut İcra Vekilleri Heyetinden cezaî veyahut malî mesuliyeti müstelzim efal vukuundan bahisle tahkikat icrası talebolunursa Reise bir taktir verilmeğe iktiza eder [94].

Bu taktir Reis tarafından Meclise arz olunur. Alâkadar vekil veyahut vekiller de keyfiyetten haberdar edilir.

MADDE 170. – (Muaddel : 13 Haziran 1932) – Adliyece bir işin takibi sırasında İcra Vekillerından birinin vazifesinden münbais bir husustan dolayı vazife noktasından verilen bir kararla Meclise müracaat vukubulursa Heyeti Umumiye bu hususta Meclis tahkikatına mahal olup olmadığını tâyin için evvel emirde beş kişilik bir encümen teşkil eder [95] ve Meclise bu encümenin mazbatası arz edilir.

MADDE 171. – (Muaddel : 13 Haziran 1932) – Alâkadar vekil ve taktiri veren veya verenler veya mazbatayı yapan encümen dinlendikten sonra taktirin veya mazbatanın nazarı dikkate alınıp alınmaması hakkında Meclis bilmüzakere işari reyle [96] kararını verir.

Alâkadar vekil mebus değilse, Meclis bir mühlet tâyini ile yalnız yazılı müdafaasını almaya karar verir [97].

MADDE 172. – Bunun üzerine Heyeti Umumiye, tahkikat icrasını, ya Teşkilâtı Esasiye ve Adliye encümenlerinden mürekkep Muhtelif Encümene veyahut beşten on beşe kadar âzadan teşekkül edecek hususî bir tahkikat encümenine havale eder [98].

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 173. – Tahkikata memur olan encümen Hükümetin bütün vesaitinden istifade ve istediği evrak ve vesaika vaziyededir [99].

MADDE 174. – Heyeti Umumiye kararında tahkikata memur encümenin ne müddetle vazifesini bitireceği, icabında başka mahalle gidip gitmeyeceği tespit olunur [100].

Bu encümen vekilleri isticvabedilebileceği gibi hariçten herkesi şahit ve ehlihibre sıfatıyla dinlemek salâhiyetini haizdir.

Davet olunan şahitlerin icabetleri mecburi olup haklarında Usulü Muhakematı Cezaiyede mevzu ahkâm tatbik olunur.

MADDE 175. – Eğer bir istizah neticesinde tahkikat icra olunuyorsa tahkikata memur encümenin meseleyi intacetmesine kadar aynı madde hakkında tekrar istizah takriri verilemez.

MADDE 176. – Encümenin nihai mazbatası cezai ve malî mesuliyeti müstelzim ise, tahkikat evrakı, Teşkilâtı Esasiye Kanununun 67 nci maddesi mucibince Meclis kararıyla teşkil olunacak Divanı Âliye, nihayet on beş gün içinde tevdi olunur.

MADDE 177. – Meclis, bir madde hakkında re'sen malûmat edinmek isterse bir Tahkikat Encümeni teşkil edilir veyahut mevcut encümenlerden biri bu vazife ile mükellef olur [101].

Bu kabil tahkikatın icrasını âza veyahut bir encümen teklif edebilir [102].

ON YEDİNCİ BAP [103]

Teşriî masuniyetin kaldırılması

MADDE 178. – Bir mebusun teşriî masuniyetinin kaldırılması için vukubulacak talepler, mahkemelerden Adliye Vekâletine tebliğ olunur.

Adliye Vekâleti, esnabı mucibeyi muhtevi bir tezkere ile mezkûr talebi Başvekâlet vasıtasıyla Meclis Riyasetine gönderir.

Reis, bu talebi Teşkilâtı Esasiye ve Adliye encümenlerinden mürekkep muhtelit bir encümene havale eder.

Encümen reisi, kâr'a ile beş âzadan mürekkep bir İhzarî Encümen tefrik eder.

Bu İhzarî Encümen, gizli reyile kendine bir Reis ve bir de mazbata muharrirliğini ifa edecek Kâtip intihabeder.

Encümen bütün evrakı tetkik edip o mebusu dinler. Encümen şahit dinleyemez.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 179. – İhzarî ve Muhtelit encümenler bir masuniyetin kaldırılması hakkında kendilerine muhavvel evrakı en çok bir ayda intacederler.

MADDE 180. – Bir mebusa Teşkilâtı Esasiye Kanununun 12 ve 27 neî maddelerinde mevzu bahis olan memnu fiillerden biri isnat olunur [104] ve İhzarî Encümen tevkikat neticesinde buna kanaat hâsıl ederse teşriî masuniyetin refi lüzumuna dair müdellel bir mazbata tanzim ve Muhtelit Encümene takdir eder.

Eğer isnat olunan memnu fiil yukarda zikredilen maddelerde sayılan nevilerden değilse İhzarî Encümen takibat ve muhakemenin Devre sonuna [105] talikı hakkına bir mazbata tanzim ve kezaîk Muhtelit Encümene takdim eder.

Muhtelit Encümen, bu bapta ikinci bir karar ittihaz eder.

O mebus isterse İhzarî Encümende, Muhtelit Encümende ve Heyeti Umumiyyede kendini tafdıfaa eder ve yahut bir arkadaşına ettirir.

Heyeti Umumiye bu hususta kararını verir.

MADDE 181. – Masuniyetinin kaldırılması için bir mebusun kendi talebi kâfi gelmez.

MADDE 182. – Hilâfına karar olmadıkça masuniyetin kaldırılması hakkındaki müzakere açıkça cereyan eder [106].

ON SEKİZİNCİ BAP

İnzıbatı cezalar

MADDE 183. – Bu nizamnamenin muhafazası noktasından mebusların uğrayacakları cezalar üç türdür :

1. İhtar;
2. Takbîl;
3. Muvakkaten Meclisten çıkarılmak.

MADDE 184. – İhtar cezasını müstelzim hareketler şunlardır :

1. Söz kesmek.
2. Sükûneti bozmak.
3. Şahsiyatla uğraşmak.

MADDE 185. – İhtar cezasını takdir ve infaz etmek hakkı Riyasetindir.

Bir mebus ihtara uğradıktan sonra mutavaat gösterip kendini tebriye etmek isterse ona rıhîsat verilir.

Mezun değil iken söz söylediğinden dolayı ihtar cezasına uğrayan mebus inikadın veyahut celsenin sonunda söz alabilir.

Bununla beraber bu ruhsatın, inikadın veyahut celsenin sonundan evvel verilmesi Reisin elindedir.

Reis, mebusun izahatın kâfi görmezse ihtarın ipka eder.

Kâtipler bunu kaydederler.

Bir mebus aynı inikatta iki defa ihtar cezasına uğrarsa keyfiyet zabıt hulasasına derç olunur.

MADDE 186. – Bir inikatta iki defa ihtar cezasına uğrayan bir mebusun o inikadın sonuna kadar söz söylemekten memnuniyetine, Reisin teklifi üzerine, Meclis müzakeresiz işari reyle karar verebilir [107].

MADDE 187. – Takbîh cezasını müstelzim olan hareketler şunlardır :

1. Aynı inikatta iki kere ihtar cezasını gördüğü halde bunu müstelzim hareketlerden vazgeçmemek;

2. Bir ay içinde üç kere ihtar cezasına uğramak;

3. Mecliste bir gürültüye sebep olmak veyahut Meclisin işlerine iştiraktan imtina için bir itilak akdetmeye Heyeti Umumiyyede açıkça ve gürültü bir surette önayak olmak;

4. Arkadaşlarından bir veya birkaçını tahkir, kavlen tehdit etmek.

MADDE 188. – Meclisten muvakkaten çıkarılmak cezasını müstelzim hareketler şunlardır:

1. Takbîh cezasını uğradığı halde bunu müstelzim hareketlerden vazgeçmemek;

2. Aynı inikatta üç kere takbîh cezasına uğramak, Reiscumhuru, Meclis Reisini ve Meclis ve Heyeti Hükümeti tehdit ve tahkir etmek;

3. Heyeti Umumiyye müzakerelerinde halkı cebri muamelelere, dahili kıyam ve isyanlara veyahut Teşkilâtı Esasiye Kanunu ahkâmına tecavüze teşvik etmek [108]

4. Meclis binaları ve müştemilâtı dâhilinde memnu bir fiili irtikabetmek.

MADDE 189. – Takbîh ve muvakkaten Meclisten çıkarılmak cezaları Reisin teklifi üzerine Heyetçe müzakeresiz ve işari reyle kararlaştırılır.

Aleyhinde böyle bir ceza teklif edilen mebusun bizzat veyahut arkadaşlarından biri vasıtasıyla izahat vermeye hakkı vardır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Takbih ve muvakkaten Meclisten çıkarılmak cezaları zabıt hulâsası-na dercedilir.

MADDE 190. – Muvakkaten Meclisten çıkarılmak cezasına uğrayan bir mebus, ruhsat alıp kürsüye çıkarak açıkça af dilerse, tekrar Meclise girmek hakkını haiz olur.

Mükerrirler bu haktan mahrumdurlar.

MADDE 191. – Meclisten muvakkaten çıkarılmak cezasına uğrayan mebus hemen içtima salonundan dışarıya çıkmaya mecbur ve ondan sonra bir inikattan üç inikada kadar içtima salonuna girmekten memnurdur [109].

Bu cezaya uğrayan mebus içtima salonunu terketmekten imtina ederse inikat muvakkaten kapatılır ve Reis o mebusu salondan çıkartır.

ON DOKUZUNCU BAP

Mezuniyet

MADDE 192. – Müracaatı üzerine Reis bir mebusa sekiz günlük mezuniyet verebilir.

Daha fazla mezuniyetler için Meclisin müsaadesi alınmak şarttır.

MADDE 193. – Sekiz günden fazla mezuniyet talepleri iptida Riyaset Divanına tetkik olunur.

MADDE 194. – Reis, mezuniyet taleplerini Meclise arz ederken, bunların her biri hakkında Divanın mütalâasını da bildirir.

Meclis, müzakeresiz işari rey ile karar verir.

MADDE 195. – Birbiri ardına üç inikatta yapılan yoklamalarda veya hut açık rey istisalinde bir mebusun Meclise devam etmediği tebeyyün ederse o mebus izinsiz addedilir.

Mebusun gaybubetini muhik gösteren hususların tetkik ve takdiri Riyaset Divanına aittir.

Gaybubeti meşru bir mazerete müstenit olmadığı anlaşılan mebusun ismi Resmî Gazeteye gerek ile ilân olunur.

Bu husustaki şikâyetler Riyaset Divanına arz edilir.

MADDE 196. – İzinsiz veya mezuniyetini geçiren mebusların geçirmiş oldukları günler tahsisatlarından kesilir.

MADDE 197. – Bir içtima senesinde iki aydan fazla mezuniyet alana tahsisat verilebilmesi Heyeti Umumiyenin kararına vabestedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

YİRMİNCİ BAP

Rıyaset Divanının vazifeleri

MADDE 198. – Rıyaset Divanının vazifeleri şunlardır [110] :

1. Dahili Hizmetler Teşkilâtı ve Meclis Memur ve Müstahdemleri hakkında Memur Kanununun nasıl tatbik edileceği ve o kanuna göre inziyat komisyonu teşkili hakkında istişari olarak rey beyanı;

2. Mezuniyet işleri;

3. Mebuslardan isimleri Resmî Gazete ile izinsiz veya namevut kayıt olunanların şikâyetlerini dinlemek ve fasletmek;

4. Meclis Bütçesinin tanzimi;

5. Dairenin tebdilat, tamirat ve inşaatına dair kararlar ittihaz etmek.

MADDE 199. – Rıyaset Divanının bir veyahut daha ziyade âzası hakkında münferiden deruhde ettikleri işlerden dolayı vâkı olacak itirazlar ve şikâyetler âzası kâmilan hazır bulunduğu halde Divanca müzakere olunarak muktazi tedbirler kararlaştırılır.

MADDE 200. – Rıyaset Divanında reylerde tesavi olursa Reisinki iki sayılır.

MADDE 201. – Heyeti Umumiyyede vâkı olacak rey istihsalinde tasnif vazifesi kâtiplere ait olmakla beraber, mühim bir yanlışlık olduğu inikat veya celsenin bitmesinden sonra anlaşılırsa Reis, Rıyaset Divanını toplanmaya davetle takibedilecek yolu kararlaştırır [111].

MADDE 202. – Heyeti Umumiyyede yapılan intihaplardan çıkan Dahili Nizamname meseleleri Rıyaset Divanınca müzakere olunur.

MADDE 203. — Rıyasetin vazifeleri şunlardır :

1. Dışarıda Meclisin temsili;

2. Bu nizamname Ahkâmının tatbiki;

3. Müzakerelerin idaresi;

4. Zabıt ceridesinin ve zabıt hulâsasının tanzimine nezaret;

5. Bütün Meclis memurlarının Rıyaset Divanıyle istişareden sonra tâyinleri veya Memur Kanununa göre haklarında muamele ifası ve müstahdemlerinin İdare Âmirlerinin teklifi üzerine nasıp ve azilleri [112];

6. Rıyaset Divanına rıyaset;

7. Rıyaset Divanı kararlarının tamamiyle icra ve tatbikatına murakabe ve temin;

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

8. Encümen ve kâimeleri murakabe etmek.

MADDE 204. – Reisvekillerinin vazifesi, mazeretinde veyahut gaybubetinde, Reisin makamına kâim olmak ve Reisin bütün hukuk ve salâhiyetlerini istimal etmektir.

MADDE 205. – Kâtiplerin vazifeleri şunlardır :

1. Müzakerelerin ağına nezaret etmek, zabıt hülâsasını tashih etmek ve bunları imzalamak;

2. Heyeti Umumiye'de evrak okumak;

3. İnikattan evvel söz isteyenleri kaydetmek;

4. Yoklama yapmak;

5. Reyleri sayınak ve sıralamak;

6. Gizli celselerde zabıt tutmak.

MADDE 206. – İdare Âmirlerinin vazifeleri şunlardır :

1. Meclis binalarıyla salonlarına, mefruşat ve muhteviyatına ve bütün eşyanın muhafazasına itina edip bunların muntazaman defterlerini tutmak;

2. Merasimi mahsûsı tertip ve idare;

3. İnzibata nezaret etmek;

4. Hadeine işlerine nezaret etmek;

5. Masarîfin tesviyesine nezaret etmek;

6. Riyaset Divanının reyi alındıktan sonra Meclis bütçesini tanzim ile yine Riyaset Divanına vermek;

7. Duhuliye varakalarını tevzi etmek.

MADDE 207. – İdare Âmirleri Meclisin tatiline müsadif zamanlarda münavebe ile Devlet makarrında otururlar.

MADDE 208. – İdare Âmirlerinin vazife ve mesuliyetleri müşterektir.

MADDE 209. – Sükûn ve intizamın muhafazası, müzakerelerin aleniyet ve serbestisinin temini ve lüzum görüldükte inzibat kuvvetleriyle askerî müfrezenin istimali hususlarında İdare Âmirleri Reisin icra vasıtalarıdır.

MADDE 210. – Mebuslar, Riyaset Divanı ve idare hususları hakkında, Reise tahriri veyahut şifahi sualler sorabilirler.

MADDE 211. – İdare Âmirleri her içtima senesinin başında haleflerine bir sene zarfındaki icraatlarının hesaplarını vermekle mükelleftirler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

YİRMİ BİRİNCİ BAP

İnzibat

MADDE 212. – Reis, Büyük Millet Meclisi Riyasetine mahsus konakta oturur [113].

MADDE 213. – Reis, Meclisin dahili ve harici emniyeti hakkında lâzımgelen takayyüdatı icra etmekle mükelleftir.

İnzibat kuvvetiyle askeri muhafız müfrezesi ancak Reisin emir ve kumandası altındadır.

MADDE 214. – Meclise silâhlı girmek yasaktır.

Giren her kim olursa olsun Riyaset marifetiyle Meclis binasının dışına çıkartılır.

MADDE 215. – Heyeti Umumiye salonıyla encümen odalarına mebuslardan, Meclis meimur ve müstahdemlerinden, Hükümetten iş için gönderilmiş memurlardan ve davet edilen mütehassıslardan başkalarının girmeleri yasaktır.

Girenler Reis veyahut İdare Âmirleri tarafından dışarıya çıkartılır.

Meclis binalarını görmek isteyen seyircilere Reis ancak iş zamanlarından başka bir saatte müsaade edebilir.

MADDE 216. – Meclis inikatlarının devamı müddetince samilerin kendilerine tahsis olunan mahallerde başı açık oturmaları ve sükût etmeleri mecburidir.

Samilerden tasvip veya ademitasvibi mutazammının kavlen veya fiilen bir harekette bulunanlar oranın inzibatını muhafazaya memur olanlar tarafından derhal dışarıya çıkarılır.

Heyeti Umumiye müzakerelerini ihlâl edenler icabında hemen salâhiyattar mercie teslim olurlar.

MADDE 217. – Meclis binaları veyahut müştemilâtı dâhilinde mebuslardan başka bir kimse bir cürüm irtikâbederse, eğer o cürüm müddeiumumiliğin re'sen takibedemeyeceği fiillerden biri ise, Riyaset Makamı mücrimi dışarıya çıkartır.

Eğer cürüm, re'sen müddeiumumilikçe takip olunacak fiillerden ise, Riyaset Makamı mücrimi adliyyeye teslim eder.

Bu mevzilerde bir mebus cinai bir cürmü meşhut irtikâbederse Riyaset Makamı İdare Âmirleri vasıtasıyla mücrimin Meclis binası haricine çıkmasını menedecek tedbirleri ittihaz ve müddeiumumiye davetle takibat icrası lüzumunu kendisine tebliğ ve mücrimi ona teslim eder.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İrtikâp olunan cürmü, cinai cürmümeşhuttan başka ve fakat re'sen müddei umumi liğin takibatını müstelzim bir fiil ise Riyaset Makamı İdare Âmirleri vasıtasıyla lâzımgelen iptidai tahkikatı icra ve tahkikat evrakını Adliyyeye tevdi eder.

Adliye, cürmün tesrii masuniyetin refini icabettireceğini takdir ederse Başvekâlet vasıtasıyla göndereceği talepname Heyeti Umumiyyeye arz olunur.

YİRMİ İKİNCİ BAP

Meclisin dahili hizmetleri

MADDE 218. – Meclisin dahili hizmetleri :

1. Kâtibi Umumilik;
2. Kâtibi Umumiliğe merbut encümen kâtiplerini de ihtiva eden Kanunlar, Zabıt, Evrak ve Matbaa Müdürlükleri;
3. İdare Âmirlerine merbut Muhasebe ve Daire müdürlükleri ve Muhasebeye mülhak veznedarlık [114];
4. Encümenlerine mülhak Bütçe Encümeni başkâtipliği ve Kütüphane Müdürlüğü [115] tarafından görüldür.

MADDE 219. – Meclisin, Heyeti Umumiyesiyle ispatı vücut etmeyeceği merasimde Riyaset Divanı Meclis namına hazır bulunur.

Meclis namına bir heyet izamı takdirinde âzanın adedi Meclis tarafından tayin ve Heyet kur'a ile intihap olunur [116].

Reisvekillerinden, Kâtiplerden ve İdare Âmirlerinden birer zat behemihal bu heyete dâhil olur.

MADDE 220. – Vekiller namına Heyeti Umumiyede söz söylemek için gönderilecek birinci derece devair rüesası vekâletlerinden her veyahut munhasıran bir iş için beyanatta bulunmaya mezu n olduklarına dair Riyasette hitaben tahrirâtı hâmil olacaklardır.

Bu tahrirat müzakereden evvel Riyasete verilir.

Reis, gelen zatın hangi vekâlet namına söz söyleyeceğini Heyete bildirir.

Divanı Muhasebat Reis ve reisisanileri de icabında Meclise izahat verebilirler.

MADDE 221. – Riyaset Divanı tarafından tanzim olunacak Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili İdaresi Talimatnamesi zabıt ceridelerinin tanzimine, dahili idare ile Meclis memur ve müstahdemlerinin vazife ve sureti tayin, terfi ve infisallerine mûtaallik kaideleri tespit edecektir [117].

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 222. – İcmâ hususlarına dair Heyeti Umumiyyeye mebuslar tarafından temenni takrirleri verilemez [118].

YIRMİ ÜÇÜNCÜ BAP

Kütüphane

MADDE 223. – Kütüphane Encümeni âzasından biri bilhassa kütüphaneye nezaret eder.

Nezaretinin neticesini muhtevi rapor her sene basılarak âzaya dağıtılır.

MADDE 224. – Kütüphane Encümenine kâtiplik eden Kütüphane Müdürünün encümene istişari reyî alınır.

MADDE 225. – Kitap, gazete, mecmua, harita ve saire intihabı encümene aittir.

Âza da, iştirâ hakkında teklifler dermeyan edebilirler. Bunların takdiri encümene aittir.

MADDE 226. – Müdür, mevcudun muntazam kaydını tutmakla mükellef ve bundan mesuldür.

Açık bulunduğu saatlerde müdür veyahut muavini behemehal kütüphanede ispatı vücudedir.

MADDE 227. – Kitaplardan hangilerinin kütüphaneden çıkarılamayacağı ve hangilerinin mebuslara iare edilebileceği encümen tarafından tespit olunur.

Makbuz alınmadıkça hiçbir kitap kütüphaneden çıkmaz.

Encümenler diledikleri kitapları tetkik etmek için alabilirlerse de encümen odalarından dışarıya çıkaramazlar.

Mebuslara iare edilen kitapların en çok bir ayda iadeleri meşruttur.

Ay içinde iade edilmeyen kitapları müdür tahriren ister.

Bir haftada iade edilmeyen kitapları mebuslar öderler.

YIRMİ DÖRDÜNCÜ BAP

Mebusluğa mütallik vesika ve alâmetler

MADDE 228. – Meclise iltihakları günü Kâtibi Umumilik tarafından yeni âzaya bir tercüme-ihal varakası nümunesi verilir.

Encümen intihablarına medar olacak cetvellerin tanzim olunabilmeleri için bu varaka ertesi güne kadar doldurulup Kâtibi Umumiğe iade olunur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu varaka şu matlûhları ihtiva eder :

1. Mebusun isimleri, aile ismi;
2. Baba ve anasının isimleri;
3. Doğduğu, oturduğu yer ve doğduğunun tarihi;
4. Tahsili, bildiği diller, varsa ihtisası, eserleri, ilmi rütbeleri;
5. Meslek ve meşguliyetleri;
6. Harcahrahlara [119] esas olmak üzere evli olup olmadığı, varsa çocukları.

Tekrar intihap olunan mebuslar bu varakayı doldurmaktan vâreste iseler de evvelki devredeki vukuatı varakalarına zeyletmekle mukellefdirler.

Bu varaka ahvalde vukubulacak değişiklikler kaydedilmek üzere bir haneyi muhtevi olacaktır.

Her değişiklikte mebus, keyfiyeti tercümei haline hemen kaydettirir ve devre sonunda muasafak bir sureti mebusa verilir.

MADDE 229. – Mebusluğu kabul olunan zatın esasen iki nüsha olarak tanzim edilen mazbatalarından biri, kabul tarihinin ilâvesiyle ve Meclisin büyük mühriyle mühürlenerek o mebusa verilir.

MADDE 230. – Her mebusa devrenin sonunda, mebus bulunduğu müddeti ve bu müddet zarfında aldığı tahsisat ile verdiği vergileri ve tekaüt aidatı miktarını gösterir bir mazbata verilir.

MADDE 231. – Her mebusa üzerinde fotoğrafisini muhtevi ve intihap daire ve devresi yazılı, Meclis Reisi tarafından imzalanmış bir hüviyet cüzdanı verilir.

Mebuslar Riyaset Divanınca şekli tâyin edilecek bir mebusluk rozetini taşıyabilirler.

Merasimde kullanılarak mebusluk alâmeti kenarlarında birer beyaz çizgi ve üzerinde (Türkiye büyük Millet Meclisi) ibaresi hakkedilmiş bir madenî plâkı muhtevi bulunan kırmızı renkte bir hamail ile sonuna asıllı mineli bir ay ve yıldızdır.

YIRMİ BEŞİNCİ BAP

Bu nizamnameye ait zabıtalara

MADDE 232. – Bu nizamnamenin tadil veya bir veyahut daha ziyade maddesinin ilgası veya bu nizamnameye bir veyahut daha ziyade madde ilâvesi hakkında vukubulacak teklifler evvelbeevvel Teşkilâtı Esasiye En-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

cümeninde tetkik ve ondan sonra kanunların müzakeresi usulüne tevfiikle Mecliste müzakere ve intacedilir.

Bu bapta yalnız bir müzakere kâfidir.

Bu nizamname ile bundan sonra vukubulacak tadilâtı, Teşkilâtı Esasiye Kanununun 35 inci maddesinde gösterilen şekilde ilâna tâbi değildir.

Bundan sonra vukubulacak tadilât Meclisçe kabule iktiran eder etmez mamulünbîh olur.

MADDE 233. – Bu nizamnamenin tefsiri kanunların tefsiri usulüne tâbidir.

MADDE 234. – Sabık Meclisi Mebusanın Nizamnamesi Dahiliyesiyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin 23. II. 1338 tarihli ve 38, 40, 48, 49, 66, 79, 83 numaralı kararları mülğadır.

MADDE 235. – Bu nizamname kabulünden itibaren mer'îdir.

MADDE 236. – Bu nizamname Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

2 Mayıs 1927

DAHİLÎ NİZAMNAME MÜZAKERELERİNİ İHTİVA EDEN ZİBAT CERİDELERİNİN DEVRE, CİLT VE SAYFA NUMARALARI

D.	Z.C. Cilt	Sayfa
II	10	363 - 366 (Yeni bir Nizamname vücuda getirilmesi işinin Dahilî Nizamname Encümenine tevdiî).
II	20	96, 102, 176 : 202, 276: 299 (Müzakeresi ikmal edilmeğe ilk şekil).
II	30	71:72, 89: 91, 104: 105 (Encümen tarafından geri alınan ikinci müsvedde).
II	31	64, 243: 263, 268: 298, 302: 324, 331, 358 (Müzakere ve kabul edilen son şekil).
III	3	12, 110, 114: 117 (22 nci madde).
IV	8	100, 132, 148, 194 : 195 (68 inci madde).
IV	9	108, 132, 139: 144 (169, 170, 171 inci maddeler).
IV	10	8, 14, 15 : 17 (22 nci madde).
IV	14	108, 110 : 111 (5 inci madde).

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

D.	Z.C. Cilt	Sayfa
V	1	10, 38, 43 : 47 (7 ve 22 nci maddeler).
VII	3	96 (22 nci madde).
VII	4	98, 120 (22 nci madde).
	İçtüzük:	
VII	15	206 Türkçeleştirme
	16	12, 21, 37 : 63 Türkçeleştirme.
	19	134, 146, 154 : 155 (23 üncü madde).
	20	20, 46, 55 (127 nci madde - madde değiştirilmemiştir).
	21	146 (22 nci madde)
	23	74 (22 nci madde).
VIII	6	111, 214, 387 : 403 (22, 23, 24 ve 85 inci maddeler).
IX	28	259 - 261 (12 Şubat 1954) (2 Mayıs 1927 tarihli Dahili Nizam- namenin kabulü ve 22, 23, 24 ve 85 inci maddelerinin tadili).
IX	29	809 (13 - 21 inci maddeleri ihtiva eden ikinci bap hüküm- lerinin mer'iyetten kaldırılması).

NOTLAR

[1] - Andicmek için, millervekilllerinin seçim tutunağının onanmış olması ge-
rekmez.

T.D. 25.IX.1930 - S. 9

6.IX.1943 - S. 3

15.IX.1944 - S. 152

2.X.1944 -S. 162

(Madde -2).

[2] - T.B.M.M. Başkan Makam Ödeneği hakkında kanun No.5861.

[3] - B.M.M. Divanı Riyaseti âzasına tazminat itasına dair kanun No. 756.

(Madde - 5).

[4] - 143 üncü maddedeki seçimler de, VIII nci Dönemden beri, bu maddeye
göre yapılmaktadır.

(Madde - 6).

[5] - IV, V, VI nci Dönemlerde Oturuma son verilmiştir.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde -8).

[6] - Teşkilâtı Esasîye Kanunu - 36 ncı nota bakınız !

(Madde - 11).

[7] - Dönem VIII.Toplantı 2 başlangıcından beri bazı komisyonların üye sayısı artırılmıştır. (5.XI.1949 - S.49).

- 25 inci maddenin 1 inci fıkrası ile karşılaştırmız!

(Madde -22).

[8] - 22 nci maddenin 20 numaralı komisyondan sonra gelen fıkrası ile karşılaştırmız!

(Madde - 25).

[9] - Dilekçe Komisyonuna yardımcı olmak üzere, 21.I.1948, 27.XI.1950 ve 7.I.1948 de Geçici Komisyon kurulmuştur.

- Ve yine, Dilekçe Komisyonundaki işlerin çokluğu dolayısıyla 25.I.1950 tarihinde (6) şar kişilik (8) Geçici Komisyon kurularak Geçici Dilekçe Komisyonu kaldırılmıştır.

- Geçici Komisyon, istenilen komisyonlardan üye alınarak, karma komisyon, iki veya daha çok komisyonun birleşmesiyle kurulur.

(T.D. 23.V. 1931 -S. 39)

- Bütçe Komisyonu ca. kurulması Kamutayca kabul edilen geçici komisyonlara üye verir.

(T.D. 23.I.1952 - Sayfa. 260: 268)

- Bir komisyon kendisine havale edilmiş olan bir işin geçici veya karma bir komisyonda incelenmesini isteyebilir.

(T.D. 1.IV. 1942 - S. 65

8.VI.1942 -S. 27: 68

12.V.1952 - S. 170:171

16.V.1952 - S. 251:252

21.V.1952 - S 272:273)

(Madde - 25).

[10] - Toplantı yılı değişince, kendilerine havale edilen işler neticelenmişse, bu komisyonlar yeniden seçilirler (8. XI. 1948, 11 .XI. 1949, 13 .XI. 1950, 14. XI. 1951, 12. XI .1952 VE 11. XI. 1953).

(Madde -25).

[11] - Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu

(T.D. 24.III.1952, Sayfa. 5:8)

[12] - [12.V. 1949 T.D. S. 364].

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde -28).

[13] - Komisyonlar kanunı teklif edemezler.

(T.D. 9.I.1928 - S.2)

Fakat kendilerine verilen meselâ bir yorum istemini kanun şekline sokabilirler.

(T.D. 28.I.1928 -S.118: 131)

Yine komisyonlar, kendilerine havale edilmiş olan bir tasarıdan bir maddeyi ayırarak ona yorum kılıfı verebilirler. (Yorum - 244)

- İşçileri Komisyonunun, bir iş hakkında mahallinde inceleme yapması hakkındaki raporu reddedilmiştir.

(T.D. 16. V. 1952. Sayfa. 252: 253)

(Madde - 29).

[14] - 101 inci maddeye bakınız!

(Madde -34).

[15] - Hükümet tarafından yorumu istenen bir meselenin, Seyhan Milletvekili Ahmet Remzi Yüregir'in önergesi üzerine gündeme alınması Kanutayca kabul edilmiştir.

(25.IV. 1949 - T.D. S. 600:601).

(2.V. 1949 - T.D.S. 51:53).

(6.VI.1949 - T.D.S. 351:353).

(9.VI. 1949 - T.D.S. 637:639).

(Madde - 36).

[16] - Böyle bir tasarı veya teklif ancak oya konmakla gündeme alınabilir.

(10.XII.1947 -T.D.S. 20).

- Doğrudan doğruya gündeme alınmış olan bir teklifin kendisine havalesini bir komisyon isteyebilir (10.XII.1947-T.D.S. 20)

(Madde - 36).

[17] - Bir komisyon, kendisine havale edilen bir işi kabul veya ret şeklinde kesin olarak sonuçlamak durumundadır.

(T.D. 29. II.1932 - S. 22: 26).

(T.D. 2.IV. 1932 - S. 3: 6).

- İşçileri Komisyonunun bir iş hakkında mahallinde inceleme yapması hakkındaki raporu reddedilmiştir.

(T.D. 16. V. 1952 - Sayfa. 252: 253).

(Madde - 36).

[18] - Teşkilâtı Esas ve Kanunu : Madde 103 e bakınız!

TURK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde - 37).

[19] - Bütçe Komisyonu da, kurulması Kamutayca kabul edilen geçici komisyonlara üye verir.

(T.D. 23.I.1952 -Sayfa. 260:268).

(Madde - 39).

[20] - Şirketihayriyenin satın alınması (Kanun -4697) işinde Karma Komisyon, Amiral Vasıf Temel'i uzman olarak çağırmişti.

- Münakalât Vekâlet 1954 yılı Bütçesini Bütçe Komisyonunda müzakeresi sırasında Denizcilik Bankası Umum Müdür Muavini, komisyon kararıyle davet edilerek Denizcilik Bankasının idari faaliyeti hakkında malûmat talebedilmiştir.

(Madde - 40).

[21] - (21.I 1948 S. 58) tarihinde, Dilekçe Komisyonunun 5 üyesi, böylece, çekilmiş sayılmıştır.

- Komisyonlar müctemman çekilemezler (Barthélémy - S.65)

(Madde -45).

[22] - Bir komisyon üyesi Bakan tayin olunursa komisyondan çekilmiş sayılır.

(Madde - 45).

[23] - Bu komisyon başka tasarılar hakkında da düşüncesini bildirmek için bu tasarıların kendisine verilmesini isteyebilir.

(T.D. 1.XII.1937 - S 15).

(Madde -49).

[24] - Bu raporların dağıtılmasından bir hafta sonra ve bir defa görüşülmesi âdettir. Fıkralar hakkında söz isteyen olmazsa tümü oya konur.

(T. D. 2.IV.1932 - S. 1 ve 9.IV. 1932 - S. 24).

1206 numaralı Karar:

Divan Muhasebatın üç aylık raporları üzerine Meclisçe verilebilecek kararlar, muayyen hâdiselerde mesuliyet tayinine ve yolsuzlukların izalesine mütedair olmaktan başka bir mahiyet arz edemiyeceğinden, bu hâdiselere maksur kalmak tabiidir. Şayet Divanın Tesrii murakabeyi temin ve teshil vazifesi haricindeki hak ve salahiyetleri hududunu her hangi bir içtihatla aşarak bu raporlarda diğer günâ mâruzatı olmuş da bunlar hakkında Meclisçe kararlar ittihaz edilmiş ise, bunların maslahat üzerine müteahz olması hasebiyle, şümülünün zatı meseleye munhasır kalması zarurı olduğuna karar verilmiştir.

3 Sonkânun 1941

1501 numaralı Karar:

Kamutayca tasvibedilmiş olan Sayıştay Komisyonunun kararları, olayla ilgili hususlara maksur ve munhasır olup benzeri meselelerde hukuki bir tesiri olamaz. Bir itibarla Yalova kaplıcaları hesapları hakkında Sayıştayın bundan önce

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

vermiş olduğu yetkisizlik kararının müteakip yıllara ait hesaplarda da aynı suretle uygulanması zaruri değildir. Kaldı ki, gerek Anayasa ve gerek Genel Muhasebe Kanunu Hükümleri Sayıştayı Devletin gelir ve giderlerini denetlemekle görevli ve yetkili kıldığı gibi 3653 sayılı Yalova Kaplıcaları Kanununun ruhu ve onun uygulanması şeklini gösteren yönetmeliğin 18 nci maddesi dahi bunu teyid etmektedir.

Halbuki Yalova Kaplıcaları İşletme İdaresinin 1943 yılı Bilânçosu üzerinde, Sayıştayın, saymanların sorunlarını gerektiren işler hakkında kanunen haiz olduğu yargı hakkını ve yetkisini kullanmadığı görülmüştür. Hesabın bu bakımdan tekrar incelenerek hükmü bağlanması zaruri bulunduğundan bu bapta rapor ve bağlantılarının reddine karar verilmiştir.

(Madde - 49).

[25] - Doğrudan doğruya mahkeme ile ilgili ve mahkemeden çıkacak hükmü bağli bir iş hakkında Dilekçe Komisyonu karar veremez. (Karar - 311).

- Milli Savaşa katılmıyan memurlar hakkındaki 854 numaralı Kanunun ikinci maddesindeki Heyeti Mansusaca verilen kararlar Dilekçe Komisyonu tarafından incelenmez ve bozulamaz. (Karar - 352).

- Komisyon, yürürlükte olan hükümlerin değiştirilmesi mahiyetinde kararlar veremez. (15. XII.1932).

- Komisyon, Danıştay Davalar Dairesi kararlarını bozamaz. (Karar - 803).

- 1687, 1699 ve 1715 No. Kararlar (T.D. 21. VI.1950 VE 12.VII. 1950).

(Madde - 50).

[26] - 1011 numaralı Karar, bu noktayı desteklemektedir.

- 1.VI.1951 tarihli 84 üncü Birleşim Tutanak Dergisine bağli Anayasa Komisyonu raporuna ve bu hususta cereyan eden müzakerelere bakınız! (Sayfa: 20: 28, 34:40).

(Madde - 53).

[27] - 11.VI.1952 tarihli 60 ıncı Birleşim Tutanak Dergisine bağli Dilekçe Komisyonu raporuna ve bu hususta cereyan eden müzakerelere bakınız! (Sayfa - 332: 349, basmayazı: 137).

(Madde - 53).

[28] - Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki Kanuna ek 5250 sayılı Kanunun geçici maddesi gereğince emekliye sevkolunan memurlar hakkındaki Dilekçe Komisyonu kararı, vâkı nîraz üzerine Kamutayca görüşülerek Bâzı memurların emeklilik muamelesinin iptaline dair olan Dilekçe Komisyonu raporu reddedilmiştir. (14.IV.1952, T.D. Sayfa: 365:381, basmayazı: 140)

(Madde - 53)

- Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 üncü maddesinin (B) fıkrası diz tevfiakan emekliye sevk olunan bir memur hakkındaki emeklilik mu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

amelesinin iptaline dair olan Dilekçe Komisyonu kararı, vaki itiraz üzerine, Umumi Heyetçe görüşülerek komisyonun mezkûr kararının kaldırılmasına karar verilmiştir. (Karar No. 1824 - 26.I.1953 - T.D. Sayfa - 435: 443).

(Madde - 53).

[29] - 1.VI.1951 tarihli 84 üncü Birleşim Tutanak Dergisine bağlı Anayasa Komisyonu raporuna ve bu hususta cereyan eden müzakerelere bakınız!

(T .D. Sayfa - 20: 28-34:40 - basmayazı - 181).

(Madde - 53).

[30] - Teklif Hükûmetten gelirse, karar şeklinde çıkmış aflar da vardır.

- Adalet Komisyonu affı kabul etmezse işi bir raporla Dilekçe Komisyonuna bildirir. (3.II.1937).

(Madde -54).

[31] - Milletvekilleri, Meclisin çalışması sırasında, komisyon kararının dağıtılması şartıyla bir aylık süre kesindir. (Anayasa Komisyonu raporu. (Birleşim : 57 - I. III.1950).

(Madde - 57).

[32] - Komisyon kararının Kamutayda görüşülmesini istemiş olan kişinin artık milletvekili olmaması, raporun Kamutayda görüşülmesine engel olmaz. (8 .I.1940 - Anayasa Komisyonu raporu- 4/2).

(Madde -57).

[33] - 1132 numaralı Karar:

- Dahili Nizamnamenin 57 nci maddesinde " Her mebus cetvelin dağıtıldığı gündün başlayarak bir ay içinde Arzuhal Encümeninin verdiği kararın Heyeti Umumiyede tetkik ve müzakeresini isteyebilir. Bu halde encümen o arzuhal için mazbata tanzim ve takdimine mecburdur." denilmekte olmasına göre her hangi bir husus hakkında Arzuhal Encümeninin bir mazbata tanzim eylemesi diğer encümenlerdeki usule tâbi olmayıp, ancak cetvel halinde mebus ve vekillere dağıtılan kararlara bir mebus tarafından itiraz edilmesine bağlı bir keyfiyettir. Binaenaleyh, kanuni müddet zarfında yapılan bu itiraza karşı mazbata tanzimi lâzım ve zaruridir. Bir Devrenin hitamında veya intihabın tecdidinde sadece kanun teklif ve lâhiyalarının hükümsüz kalacağı hakkındaki Dahili Nizamnamenin 69 uncu maddesinde saltı hukuka dair sarahat bulunmaması bu maddenin mefhumu muhalifinden doğan ve Büyük Millet Meclisinin yirmi senelik teamülü ile birleşen bir kaide olmasına göre bu nevi mazbataların yeni Devre içinde müzakere edilmesi lâzımgelir.

Teşkilâtı Esasiye Kanununun 82 nci maddesine göre vatandaşların gerek şahıslarına ve gerek âmeve mûtaallık olan kavanin ve nizamata muhalif gördükleri hususlarda Büyük Millet Meclisine müracaat ve şikâyetle bulunmaları Türklerin âmeve hukukuna tâallük eden haklarından bulunmakla sırf şahsî hukuka mûtaallık olarak tanzim kılınan bu mazbataları hükûmden iskat etmeyen teamü-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

lün Teşkilâtı Esasiyenin ruhu ve prensibine de tamamiyle uygun olduğu meydandadır. Şu hale göre Arzuhal Encümeni kararına mebuslar tarafından itiraz ancak mazbatanın tanzimine şaık olup bu mazbata tanzim olunduktan sonra Heyeti Umumiyenin malı olacağı cihetle itiraz eden mebusun bu intihap Devresinde mebus olup olmaması ve müzakerede hazır bulunup bulunmamasının mazbatanın Heyeti Umumiyede müzakeresini hiçbir suretle mâni teşkil etmiyeceğine karar verilmiştir.

8 Kânunusani 1940

1186 numaralı Karar :

– Artvin Hudut Taburü Dördüncü Bölük Komutanı iken 347 numaralı Kanunun dördüncü maddesine tevfikân tekaüde sevkedilen Yüzbaşı Mehmet Kâmil Süsim hakkında Arzuhal Encümeni tarafından evvelce menfi karar verilmiş ve mumaileyh bunun üzerine muhtelif mercilere müracaat etmiş ise de bu mercilerden lehine bir karar istihsal edemediği ve Son Tetkik Mercii Encümeninin aleyhinde verdiği karara itirazın tekrar Meclisi Âliye müracaat eylediği ve bu istidasının 3410 sayılı Kanun mucibince Askeri Temyiz Mahkemesine devredildiği ve meseleyi bu suretle ele alan Askeri Temyiz Mahkemesinden lehine bir karar sâdır olarak bu kararın karılesmiş olduğu anlaşılmıştır.

Arzuhal Encümeni kararlarının mahiyeti, bir ay zarfında Meclis azası tarafından itiraz vukubulmayınca katıyet kesbederek Meclis kararı halini alacağı Dahili Nizamnamenin 57 nci maddesiyle tasrih ve tesbit edilmekle beraber kaza mercilerinden sâdır olan ilâmların tebdil ve tağyirine de imkân olmadığı Teşkilâtı Esasiye Kanununun 54 üncü maddesi sarıh hükmü iktizasından bulunduğundan sırf bu hâdiseye has ve munhasır olmak üzere mahkeme hükmünün infazı lâzım ve zarurî bulunduğuna karar verilmiştir.

30 Mayıs 1940

1187 sayılı Karar :

Askeri kâtiplikten mütekait İrfan Akyüz'ün tekaüt maaşı hakkındaki talebin reddini natık olan Divan Heyeti Umumiye kararı, Birincikânun 1938 : Şubat 1939 aylarına ait rapor üzerine Meclisi Âlice ittilhaz buyurulan 1145 numaralı Kararın 3 üncü fıkrasıyla tasvip buyurulmuş ise de bu karardan evvel mumaileyhin Divanı Muhasebat kararı aleyhine Askeri Temyiz Mahkemesine dâva açtığı ve neticede mezkûr mahkemeden iddiasının vârit olduğuna dair karar istihsal eylediği anlaşılmıştır. Aynı mesele hakkında daha evvel sâdır olan mahkeme ilâmının tebdil ve tağyir ve tehir edilmeyeceği Teşkilâtı Esasiye Kanununun 54 üncü maddesinin sarahatı iktizasından olduğundan İrfan Akyüz hakkındaki mahkeme kararının infazı icabedeceğine karar verilmiştir.

31 Mayıs 1940

(Madde - 57).

[34] - Bu gibi işlerde Bakanın görüşmelerde hazır bulunması isteme ve Kanutayın kararına bağlıdır. (12.V.1949-T. D. S. 359:364, 381:384).

(Madde - 58).

[35] - Kamutay buna sadece bilgi edinir. (10.XI.1932).

(Madde - 60).

[36] - Kamutay buna sadece bilgi edinir. (10.XI.1932. T. D. S. 17).

- Bu hususta Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonunca hazırlanan rapor hakkında müzakere de yapılmıştır. (17. 19. 21.XII.1951-T. D. S. 210:221. 239:266. 276:284).

- 5408 sayılı Kanuna bakınız!

(Madde - 62).

[37] - Bu kesinleşen cetvelleri Kamutayca bilgi edinildikten sonra, Muhasebei Umumiye Kanununun 127 nci maddesinin son fıkrası gereğince, doğrudan doğruya Hazine hesabı emminisine katılmak üzere Hükümete gönderilir.

(T. D. 28.IV.1932-S. 11)

(13.I.1936-S. 30)

(Madde - 63).

[38] - 1169 numaralı ve 25 Haziran 1926 tarihli Kanunun birinci maddesi (Muaddel : 9 Mayıs 1926)

Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesinin altmış beşinci maddesi mucibince Meclis Hesaplarının Tetkiki Encümeni âzasından murakabe vazifesini ifa edecek zata şehir yüz elli lira ücreti huzur verilir.

Bu maddenin hükmü 1 Teşrinisani 1927 tarihinden başlayan içtimaa da şâ-mildir.

(Madde - 65).

[39] - Havale meseleleri hakkında 27.XII.1948 tarihinde Kamutayda cereyan eden tartışmalara bakınız!

(T. D. S. 321:338).

(Madde - 66).

[40] - 13 üncü nota bakınız!

(Madde - 67).

[41] - Balıkesir Milletvekili H. M. Çarıklı birkaç arkadaşıyla verdiği bir teklifteki imzasını geri almıştır. (3.IX.1947 T. D. S. 563:564).

- Ordu Milletvekili Refet Aksoy'un geri verilmesini istediği bir teklifini Zonguldak Milletvekili Rifat Sivışoglu kabullenmiştir.

(T. D. 26.I.1951-Sayfa : 378:379).

(Madde - 68).

[42] - Anayasa Komisyonu raporu 8.I.1940 4/2.

- 33 numaralı notta ve 1165 numaralı Karara bakınız!

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde - 69).

[43] - 106 ncı madde ile karşılaştınız!

(Madde - 76).

[44] - Şapka Kanununun kabulünden beri Başkan, kürsüde frakla oturur.

- 1.6.1945'te Başkanvekili Dr. M. Germen, reislikten çekildiğini söyleyerek kürsüyü boş bırakınca, Başkan Renda hemen yerine geçmiş ve günlük elbisesiyle başkanlık etmiştir.

Ve yine 5.6.1950'de Başkanvekili Fuad Hulusi Demirelli, seçim tutanağının oylanması işinde, kürsüyü Başkanvekili Hulusi Köymen'e bırakmış, o da günlük elbisesiyle Başkanlık etmiştir.

- Başkan, Kamutaya herhangi bir tebliği ayakta yapar.

(14.5.1945 - T. D. S. 34).

(1.2.1952 - T. D. S. 6).

(13.4.1953 - T. D. S. 361).

(18.5.1953 - T. D. S. 296:297).

(22.6.1953 - T. D. S. 168).

(23.7.1953 - T. D. S. 1137).

(Madde - 81).

[45] - 22.6.1946. T. D. S. 104.

ve madde 95'e bakınız!

(12.1.1949. T. D. S. 51:62).

(12.6.1950. T. D. S. 169).

(12.1.1951. T. D. S. 162:167).

(Madde - 83).

[46] - 5.2.1951 tarihli 390 uncu Birleşim Tutanak Dergisine bağlı Anayasa Komisyonu raporuna ve bu hususta cereyan eden müzakereye bakınız! (Sayfa 51:52 - basıncı 76).

(Madde - 85).

[47] - Hükümet çekilmiş bulunursa Kamutay, yeni Hükümetin kuruluşuna kadar kanunların görüşülmesini geciktirir. (25.1.1939, 9.6.1948 ve 17.1.1949).

(12.5.1949. T. D. S. 381:384).

[48] - 220 ncı maddeye bakınız!

(Madde - 87).

[49] - (1.11.1950 - T. D. S. 15).

(Madde - 92).

[50] - 23.3.1950 - T. D.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde - 94).

[51] - 45 inci nota bakınız!

[21.1.1949 - T. D. S. 157:159].

(Madde - 95).

[52] - Teskilâtı Esaslar Kanununun 20 nci maddesinin son fıkrasına bakınız!

(Madde - 98).

[53] - 1367 numaralı Karar :

Kanun başlıklarıyla fasıl unvanları ve haşiyeler hakkında

Umumi Heyette müzakere edilen kanun teklif ve lâyhalarının başlıklarıyla fasıl unvanlarının ve madde kenarlarına not halinde konulmakta olan haşiyelerin bâzan okunmakta ve bâzan da okunmamakta olmasına mebni bu hususun kati ve esassı bir şekle konulması intizam ve istikrar bakımından muvafık görülmüştür.

Kanunların ruhu esasen maddelerde münderic hüküm ve ifadeleriyle tayin ve tavsifi edilmekte ve tatbikat da o maddeler mazmununa göre yapılmakta olduğu cihetle kanunların sırf mahiyetlerini gösterir surette yazılan başlıkları ve alâkadarlara kolaylık temini maksadiyle dercedilen fasıl unvanlarını ve maddelerin kısaca birer hulâsası şeklinde olarak kenarlarına konulan haşiye notlarını da kanun hükümlerini aynen ihtiva ve ifade ediyor gibi telâkki etmek doğru olamayacağından ve bu şeklin kabulü halinde tatbikatta birtakım karışıklıklar vukuu melhuz bulunduğundan bunların kanun metninden sayılmalarına mahal olmadığına;

Şu kadar ki, bunların kanun hükümlerine intibak etmesindeki lüzum derkâr olduğu cihetle bu hususta bir aykırılık vukua gelmemesini temin için kanunların müzakeresi esnasında başlıklar ve fasıl unvanları ile madde kenarlarındaki haşiye notlarının dahi okunmasına;

Ve haşiye notlarının Umumi Heyette okunmuş olacağına göre, Resmi Gazetede aynen neşredilmesinde bir mahzur değil, bilâkis alâkadarlara temin edeceği kolaylık bakımından faydalı olacağı cihetle bu haşiyelerin de, kanun metninden addedilmemek üzere, kanunlarla birlikte neşrinde devam edilmesine;

Karar verilmiştir. (Cilt : 4 - Sayfa : 114 ve Cilt : 7 - Sayfa : 96, 141).

26 Kanunusani 1944

Bu işle ilgili tartışmalar:

Dönem : 6 - Cilt 15 - Sayfa 107

Dönem : 7 - Cilt 4 - Sayfa 23 - Sütun 2

ve Sayfa 29 - Sütun 1

(5.7.1943)

(Madde - 99).

[54] - Tüm halinde kabul olunan kanunlar da vardır.

DÖNEMİN İYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde - 99).

[55] – Sayıstay raporlarının da bir defa görüşülmesi âdet olmuştur.

- 114 üncü maddenin son fıkrasıyla 232 nci maddenin ikinci fıkrasına bakınız!

- Birinci görüşmede çıkarılması kabul edilen bir maddenin tekrar görüşülmesi hakkında ikinci görüşmede değiştirge verilebilir.

(T. D. 26.IV.1949 - S. 157).

(Madde - 100).

[56] – 34 üncü maddenin 7 nci fıkrasına bakınız!

(Madde - 101).

[57] – Kifayeti müzakere sorulara da şâildir.

(T. D. 27.II.1952 - Sayfa 964:965).

(Madde - 104).

[58] - Türk Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının görüşülmesi esnasında maddelere geçilmesi kabul edildikten sonra yalnız 141 ve 142 nci maddeler ele alınarak diğer maddeler komisyona iade edilmiştir.

(T. D. 23.XI.1951 - Sayfa 176:186).

(Madde - 105).

[59] – Ağrı Milletvekili Celal Yardımcı'nın, hastane, okul, park, meydan, cadde ve emsali müessese ve yapılara, yaşayan kişi adlarının konmaması hakkındaki kanun teklifinin maddelerine geçilmesi kabul edilerek görüşülmeye başlanmış, fakat maddeler kabul edilmediğinden teklif reddedilmiştir.

(T. D. 8.VI.1951 - Sayfa 118:120).

(Madde - 105).

[60] – Bir tasarı, ikinci görüşme esnasında Kamutayca, ilişkin komisyona değil de, geçici bir komisyona havale olunmuşsa, Kamutaya tekrar geldiğinde o tasarı yeni baştan iki görüşmeye bağlı tutulur.

(T. D. 30.XII.1930 - S. 220).

- 76 nci maddeyle karşılaştırmız!

(Madde - 106).

[61] – Birinci görüşme sırasında bir maddenin kanundan çıkarılması teklif retlenmiş ve madde kabul edilmiş iken ikinci görüşme sırasında o maddenin çıkarılması yine teklif olunabilir.

(T. D. 19 ve 24.III.1932 - S. 64 ve 72).

- 119 üncü maddenin 2 nci fıkrasına bakınız!

- Tokad Mebusu Sıtkı Ataç'ın, Tekel Genel Müdürlüğü yapı işlerinin Bayındırlık Vekaletine, devri hakkında kanun teklifi (Reddedilmiştir.)

(21.I.1953 - T. D. S. 304:311).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

- Çorum mebusları Ahmet Başbüyük ve Hüseyin Ortakçioğlu'nun, Emürber ve Seyir Erleri hakkındaki Kanunun 1 inci ve 3 üncü maddelerinin değiştirilmesine dair olan 1600 sayılı Kanunda değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi (Reddedilmiştir.)

(4.II.1953 - T. D. S. 64:66).

- Tekirdağ Mebusu Seyket Mocan'ın, subay ve memurların protokolün tespit ettiği hallerden gayri karşılama ve uğurlamalarda bulunamayacaklarına dair kanun teklifi (Reddedilmiştir.)

(25.XI.1953 - T. D. S. 393).

(Madde - 107).

[62] - Kendisine böyle bir "İzin" verilen milletvekili yeni bir teklif yapamaz. (24.III.1932 - Sayfa 75). ancak görüşme konusunu hangi gerekçeyle dayanarak kabul veya reddettiğini söyleyebilir.

(T. D. 29.V.1944 - S. 418 - 30.XII.1946 - S. 8:43).

(Madde - 110).

[63] - Kifayeti müzakere sorulara da şâmilidir.

(T. D. 27.II.1952 - S. 964:965).

(Madde - 111).

[64] - Ajans ile ilan dâhil böyledir.

(T. D. 12.VII.1940 - S.63:64).

(Madde - 115).

[65] - Birinci görüşmede çıkarılması kabul edilen bir maddenin tekrar görüşülmesi hakkında, ikinci görüşmede değiştirme verilebilir.

(T. D. 26.VI.1940 - S. 157:161).

(Madde - 116).

[66] - 107 nci maddeye bakınız!

(Madde - 119).

[67] - Komisyon dikkate alınan değiştirgeye uymak zorunda değildir.

(Madde - 119).

[68] - 292 numaralı Karar :

- Divanı Muhasebatın, lüzumunda bir kanun tefsirini Meclis Riyasetinden talebetmek hakkına malik olduğu, Heyeti Umumiyenin yirmini ikinci içtimalının Birinci Celsesinde tekrarrü etmiştir.

6 Kanunusani 1927

669 numaralı Kararın 8 inci maddesi :

- Tefsir kararlarının makabline şumulü tabii ise de tefsirden evvelki usul ve ahkâma tevfiқан icra ve ikmal ve alâkası katedilmiş ve emrivaki halini almış olan mesaile de teşmili halinde tefsir ile az çok münasebettar kâffe muamelâtın yeni-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

den tetkik ve tadilî icabedip buna ise mahal ve imkân olmadığından 158 numaralı tefsir kararından evvel tasfiyeye tâbi tutulmuş ve müddeti hizmetî on beş seneden dün olmak dolayısıyla ikramiyesi verilerek alâkası kat'edilmiş olan memurlara mezkûr tefsir kararna istinaden iadei muhasebe suretiyle tekaüt maaşı tahsisi gayriceaizdir.

24 Kânunuevvel 1931

- Bir encümen, kendisine muhavvel bir tefsir talebi hakkında, kısmen, tefsire mahal olmadığı yolunda bir mazbata tanzim edebilir ve kısmen de o tefsir talebini bir lâyiha mevzuu yapabilir.

1944 - basmayazı 126

(Madde - 124).

[69] - 24.12.1951 tarihli 21'inci Birleşimde, Gümrük ve Tekel Komisyonu raporu üzerine cereyan eden müzakerelere bakınız!

(T. D. Sayfa - 312:320).

(Madde - 124)

[70] - Bir tasarı, komisyondan Kamutaya yorum şeklinde gönderilirse, yorum gibi, bir defa görüşülür.

(T. D. 27.11.1933 - S. 55:59).

(Madde - 124).

[71] - 156 ncı maddeye bakınız!

- Genel bütçeden ödenek alan katma bütçeler, Maliye Bakanlığı Bütçesinin kabulünden evvel görüşülemez.

(24.12.1948 - T. D. Sayfa : 281).

(Madde - 126).

[72] - 23.1.1952 tarihli 30'uncu Birleşimde, Bütçe Komisyonu Başkanlığı tezeresi üzerine cereyan eden görüşmelere bakınız!

(T. D. Sayfa - 260:268).

(Madde - 126).

[73] - Bu müddetin 3 güne indirilmesi için Afyon Karahisar Milletvekili Berg Türker'in yaptığı teklif retlenmiştir. (3.12.1945).

- Bu yedi gün meselesi hakkında, 31.12.1947 tarihli T. D. sinin 895 ve 896 ncı sayfalarında, Başkanın sözlerine bakınız!

(Madde - 127).

[74] - Kamutayca kabul olunan Bütçe Komisyonu raporundan (S. Sayısı : 133'e üçüncü ek :

- Meşgul bulunan memuriyet kadrolarının, ne Hükümet, ne de komisyonea, ilgili kanunlarda usulen tadilat yapılmadıkça (L) cetveline alınması teklifinin uygun olmayacağına karar verildi).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(T. D. 22.2.1949 - S. 387:414).

(T. D. 27.2.1949 - S. 968:969).

(Madde - 127).

[75] - Tunceli Milletvekili Necmeddin Sahir Sılan'ın sözleri ve önergesi - 19.2.1947, T. D. S. 278:281.

(Madde 127).

[76] - Beş milletvekili hemen ayağa kalkmalıdırlar. Aradan zaman geçmemelidir.

(T. D. 9.V.1941 - S. 42).

(Madde - 134).

[77] - 115 numaralı Karara ve yerleşen âdete göre Aktarma ve Ekleme Ödeneği kanunlarıyla Kesinhesap kanunları da açık oylamaya konur.

(Madde - 135).

[78] - 28.13.1946 tarihli Oturumunda (T. D. S. 757, 758) bir kanunun bir maddesi hakkında verilen değişikliğin açık oya konulması 19 imzalı bir önerge ile teklif edilmiş ve değiştirge Kamutay Başkanlığınca açık oya arz edilmiştir.

- Ve yine 30.1.1950 - T. D. S. 423.

12.2.1951 - T. D. S. 141.

27.4.1951 - T. D. S. 315.

23.7.1951 - T. D. S. 277:278.

23.2.1952 - T. D. S. 351:352.

23. 31.3.1952 - T. D. S. 80,108.

9.6.1952 - T. D. S. 146,147.

9.7.1953 - T. D. S. 413.

1.3.1954

2.3.1954

9.3.1954 tarihli toplantılarda muhtelif konular, (15) imzalı önergeler üzerine açık oya arz edilmiştir.

(Madde - 136).

[79] - 7 Ocak 1947 tarihli Resmi Gazetede böyle bir ilân yapılmıştır.

(Madde - 136)

[80] - 16.12.1946 tarihli Oturumunda Kamutaya arz olunan Başkanlık Divanı kararı.

(T. D. S. 154).

Kamutayın 6.12.1946 günündeki Birleşiminde Abdürrahman Münip Berkani'n seçimi tutanağının oylanmasında yanlışlık olduğundan bahsile yeniden

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

oya konulması için işin gündeme alınması hakkında İstanbul Milletvekili Osman Nuri Köni ve üç arkadaşı tarafından, oylamadan beş gün sonra, 11.12.1946 günü Başkanlığa sunulan önerge, İçtüzüğün 201 inci maddesi gereğince, Başkanlık Divanınca incelendi.

Bu konudaki görüşmeler ve incelemeler sonunda aşağıdaki noktalar tespit olundu:

1. Yanlışlığı iddia edilen oylamaları düzeltmek, İçtüzüğün 137 nci maddesi gereğince Birleşim esnasında Başkanlığa ve Birleşimden sonra 201 inci madde uyarınca Başkanlık Divanına ait olduğundan 6.12.1946 günündeki Birleşimde Başkan tarafından tebliğ edilen oylarla varılan sonuç üzerinde, bu hükümler dışında herhangi bir değişiklik hükmü ifade etmez.

2. İçtüzüğün 137 nci maddesi gereğince açık oylamalarda muteber olan renktir. Bundan başka 6.12.1946 günündeki Birleşimde milletvekillerinden bazıların sorması üzerine renklere riayet edilmesi mecburiyeti Başkan tarafından ayrıca, açıkça, mükerreren ve kesin olarak ifade olunmuştur.

Kaldı ki, renk üzerine yapılacak işaretlerin itibara alınması ve bunun tetkik vesilesi sayılması İçtüzüğün hükümsüzlüğünü ve Büyük Millet Meclisi kararlarının istikrarsızlığını intacer.

Bu duruma göre, İçtüzüğün sarahati ve Başkanlık makamının ikazı karşısında, herhangi bir oy pusulası üzerinde, İçtüzüğe aykırı olarak bulunacak bir yazı hükümsüzdür.

Yukarda yazılan sebeplere binaen 6.12.1946 günündeki oylamada, Başkanlık Divanınca değişikliği gerektiren bir cihet görülmemiş ve Başkanlıkça tebliğ olunan kararın tam ve muteber olduğu neticesine varılmıştır.

Saygılarımla arz ederim.

TBMM Başkanı
K. Karabekir

(Madde - 137).

[81] - Oya katılan üyelerin saltçokluğu.

(29.11.1950 - T. D. Sı 267).

(Madde - 143).

[82] - Eskiden çoğunluk yoksa seçim gelecek Birleşime bırakılırdı. (23. ve 25.12.1942).

VII. Dönemden beri çoğunluk olmadığı takdirde 6 ncı maddede olduğu gibi, 3 defa oy toplanmaktadır. 12.2.1947

- 80 inci nota da bakınız!

(Madde - 143).

[83] - Müzakere nisabında üçte iki ekseriyete lüzum yoktur.

(T. D. 17.12.1952 - Sayfa. 294:299).

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Madde - 146).

[84] - Tutanakların basında aynen yayılmasını istemek, kararda cezaî bir müeyyide bulunamayacağına ve her gazetenin hacmî buna müsait olamayacağına göre, doğru olmaz.

(23.6.1948 - T. D. S. 358:359).

(Madde - 147).

[85] - Kürsüde sarfedilen bazı cümlelerin tutanaktan çıkarılması hakkında vâkı olan bir teklif, Başkanlıkça oya dahi sunulmamıştır.

(29.12.1948).

(Madde - 147).

[86] - Başbakanı tevcih olunan sorulara ilgili bakanlar cevap vermektedir.
- Soru sahibi Kanunayla hazır bulunmadığı halde dahi Hükümet açıklama-
da bulunmuştur. (6.6.1949 - T. D. S. 303:304 - 23.3.1950).

(Madde - 149).

[87] - 20.11.1946 tarihli Birleşimde Başkanın sözleri.

(T. D. S. 80).

(Madde - 150).

[88] - Bakan, aynı konudaki soru önergelerine birleştirerek cevap verebilir.

(19.6.1950 - T. D. S. sayfa 199).

- Tarım Bakanı adına, Orman Genel Müdürü.

(27.11.1951 - T. D. S. 204).

- Milli Savunma Bakanı adına, Hava Kuvvetleri Komutanı ile Sağlık Dairesi
Başkanı cevap vermişlerdir.

(15.12.1951 - T. D. S. 257).

(Madde - 152).

[39] - Soru önergesinde yalnız bir imza bulunur.

(12.2.1947 - T. D. S. 121 ve 131).

(Madde - 154).

[90] - Mardin Milletvekili İrfan Ferid Alpaya'nın, Cumhuriyet Gazetesinde çıkan bazı yazılar hakkındaki sorusuna cevap veren Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'tan sonra bu cevabın konusu olan, Muğla Milletvekili Yunus Nadi Abaloğlu'na söz verilmiştir.

(T. D. 5.6.1930 - S. 2).

- İzmir Milletvekili Mahmut Esat Bozkurt'ın, İş Kanunu hakkındaki sorusuna Ekonomi Bakanı Mustafa Şeref Özkan cevap verdikten sonra, bu lâyiha'nın havale edilmiş bulunduğu Ekonomi Komisyonu sözcüsüne söz verilmiştir.

(16.1932 - S. 2).

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

- Daha sonraları, bilhassa Sekizinci ve Dokuzuncu Dönemlerde bu misaller çoğalmıştır. (21.11.1947, 24.11.1950, 3.1.1951, 22.1.1951, 27.6.1951, 7.1.1952, 11.1.1952, 4.2.1952 ve 13.3.1952).

- Bildirmenin 15 dakikadan fazla sürmesine yine Sekizinci Dönem başlarında müsamaha edilmiş, hatta bu yüzden Recep Peker Hükümetiyle Meclis Başkanlık Divanı arasında bazı ihtilaflar da çıkmışsa da vaziyet sonraları yine durulmuş ve son zamanlarda bu 15 dakika hususuna Başkanlıkça itina gösterilmekte bulunulmuştur.

- Bir de bakanlara ve sonu sahibine ikinci defa söz verilmesi meselesinin baxis olduğu karışıklıklar vardır ki bütün bunların Dahili Nizamnamede yapılacak yeni değişikliklerle önleneyeği umulmaktadır.

(Madde - 155).

[91] - 34 üncü maddenin son fıkrasına bakınız!

(Madde - 156).

[92] - 1.12.1950 tarihli 13 üncü Birleşim Tutanak Dergisinin 3:5 inci sayfalarına bakınız!

(Madde - 157).

[93] - Simdiye kadar Meclis soruşturması aşağıdaki olaylar hakkında uygulanmıştır:

1. Cebelibereket Milletvekili ve Bahriye eski Bakanı İhsan Eryavuz - 24.12.1927 - Yavuz Harlı Gemisinin tamiri meselesi neticede keyfiyet Yüce Divana sevk edildi ve İhsan Eryavuz ile Bilecik Milletvekili Dr. Fikret hüküm giydiler.

2. Gaziantep Milletvekili ve Ticaret eski Bakanı Ali Cenani - 10.3.1928 un ve zahire fiyatlarının yükselmesini önlemek için Ticaret Bakanlığı emrine verilen 500 000 liranın sarf sureti mesele yine Yüce Divana tevdi edildi ve Ali Cenani'nin hüküm giymesiyle nihayet bitti.

3. Bahriye eski Nazırı Mahmut Muhtar (Paşa) Katircioğlu - 4.4.1928 İngiltere'de Times Iron Works fabrikalarına kefaletsiz ödenen 20 000 İngiliz lirası - Yüce Divan kuruldu ve (Paşa) tazminat ödemeye hüküm giydi.

4. Trabzon Milletvekili Hasan Saka (Maliye eski Bakanı) - 9.6.1932 barut ve mevaddı infilâkiye meselesi Hasan Saka hakkında kovuşturma yapılmasına ve son tahkikatın açılmasına mahâl olmadığını mübeyyin raporun 15.12.1932'de kabulü ile mesele kapandı.

5. Erzincan Milletvekili Saffet Arıkan (Milli Savunma eski Bakanı) ve Sinop Milletvekili Cevdet Kerim İncedayı (Münakalat eski Bakanı) - 16.1.1942 - Akdeniz'de batan Refah Vapurı hâdisesi - 2.2.1942 de Meclis, tahkikat icrasına lüzum görmemiştir.

6. Kayseri Milletvekili ve Gümrük ve Tekel eski Bakanı Suad Hayri Ürgüblü - 16.8.1946 - Tekel İdaresinde yapılan yolsuzluklar Yüce Divan teşkil edildi ve muameleyhin beraet ettiği alı geçen Divanın 26.11.1948 tarihinde okunan tezkeresinden anlaşıldı.

TRK PARLAMENTO TARIII

7. İzmir Milletvekili ve Ticaret eski Bakanı Atıf İnan - 7 Eylül kararlarının vaktinden evvel ifşası suretiyle haksız kazanç temin edilmiş olduğu iddiası üzerine Meclis soruşturması yapılması hakkındaki talep 24.11.1947 de retlenmişken 4.6.1948 de böyle bir soruşturma yapılması kararlaştırılmış ise de soruşturma sonunda adı geçeni sorumlu bulunmadığına karar verilmiştir. (Karar - 1650).

(Madde - 169).

[94] - Ticaret eski Bakanı Ali Cenani olayı, Kamutaya, Sayıştay Komisyonunun bir raporiyle yollanmıştı. (10.3.1928).

- Soruşturma önerisi, asıl sahibi vazgeçtiği takdirde bir başka milletvekili tarafından kabullenebilir

(23.6.1948 - T. D. S. 351).

(Madde - 169).

[95] - Beş kişilik komisyon, seçimle kurulur.

(16.8.1946 - T. D. S. 77-78).

(9.1.1953 - T. D. S. 96. 110:111).

(Madde - 170).

[96] - Açık oy istenemez. (24.11.1947).

(136 ncı madde - Fırâ 11).

(Madde - 171).

[97] - Gümrük ve Tekel eski Bakanı Suad Hayri Ürgüblü'ye yazılı savunmasını yapması için on beş gün önel verilmişti.

(T. D. S. 372 - 17.9.1946).

(Madde - 171).

[98] - Yine Suad Hayri Ürgüblü meselesinde keyfiyet Adalet ve Anayasa komisyonlarından kurulmuş bir Karma Komisyona havale edilmişti.

(T. D. S. 67 - 15.11.1946)

- Özel soruşturma komisyonu seçimle mi, kur'a ile mi?

(Madde - 172).

[99] - Bahriye eski Bakanı İhsan Eryavuz'un, Yavuz ve Havuz olayında Soruşturma Komisyonu bazı kişileri tutturmuştur. (Karma Komisyon tutanağı: 22.1.1928).

(Madde - 173).

[100] - 1506 sayılı Karar:

Tekel Genel Müdürlüğü ile Kibrit ve Çakmak Tekel Gecici İşletme İdaresine bağlı bazı işletmelerde yapılan yolsuzluklar dolayısıyla Gümrük ve Tekel eski Bakanı Suad Hayri Ürgüblü'nün cezalı veya akçalı sorumunu gerektiren bir hali

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

olup olmadığı hakkında Adalet ve Anayasa Komisyonlarından kurulacak Karma Komisyonca soruşturulma yapılmasına;

Ve icabında müddetin uzatılması için Kamutaya baş vurulması kaydıyle bu komisyonun üç ayda işini bitirmesine;

Ve komisyonun veya teskil edeceği ikinci komisyonun Meclis dışında da tahkikat yapmak için yetki sahibi olmasına;

Karar verilmiştir.

1524 sayılı Karar :

Gümrük ve Tekel eski Bakanı Suad Hayri Ürgüblü hakkında soruşturma yapmak ve üç ayda işini bitirmek üzere 15.11.1946 tarih ve 1506 sayılı Kararla kurulan Karma Komisyonun görev süresinin 15.2.1947 tarihinden itibaren üç buçuk ay daha uzatılmasına karar verilmiştir.

1801 sayılı Karar :

Türkiye Büyük Millet Meclisi ve müstemilâtı ile Millî Saraylar, kasırlar ve köşklerdeki eşya hakkında soruşturma yapmak üzere 1748 sayılı Kararla vazifelendirilen ve 1786 sayılı Kararla da salâhiyetleri belli edilen komisyonun, icabında müddetin uzatılması için Kamutaya müracaat edilmek kaydıyle, altı ayda işini bitirmesine ve Meclis haricinde de soruşturma yapmaya salâhiyetli bulunmasına karar verilmiştir.

(Madde - 174).

[101] - 1748 ve 1786 sayılı Kararlara bakınız! (21.12.1951, 31.3.1952).

[102] - (21.4.1948 - T. D. S. 85:117).

- (19.1.1949 - T. D. S. 152:154).

- (22.3.1950 - T. D. S. 685, 705:707).

- (21.12.1951 - T. D. S. 281:284).

- (15.4.1953 - T. D. S. 367:398).

(Madde - 177).

[103] - Milletvekilliği dokunulmazlığı kaldırılan milletvekillerinin adları aşağıdadır:

Tahsin (Maraş) - Adını öldürmeye kışkırtmaktan (on sene kürek cezası giymiştir).

7.4.1926

Dr. Fikret Onuralp (Bilecik) - Yavuz ve Havuz meselesinde ilişkisi olduğundan (Dört ay hapis ve yüz lira para cezası ödemeye hüküm giymis, milletvekilliği sıfatı kalkmıştır).

13.2.1928

Ali Rıza Bebe (Cebelibelcek) - Meclis veznesindeki ihtilâsla ilişkînden (Beraat etmiştir).

2.2.1928

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ali Salıp Ursavaş (Urfa) - Atatürk'e yapılacak suikast işine karıştığından (Beraet etmiştir).

18.10.1935

Refet Ülgen (Urfa) - Türk Maarif Cemiyetinin tertip eylediği piyango işlerinde yapılan yolsuzluklardan dolayı (Beraet etmiştir).

23.1.1942

Hasip Ahmet Aytuna (Tokat) - Türk Maarif Cemiyeti Lisesinde direktör vekili bulunduğu zaman kayıtlar ve defterler üzerinde değiştirme yaptığından (Muhakemesinin men'ine karar verilmiştir).

23.1.1942

Reşad Aydın (Denizli) - Bilerek iftira suçundan.

30.11.1949

Gl. Sadık Aldoğan (Afyon K.) - Hükümetin mânevi şahsiyetini tahkirden.

24.3.1950

Hüseyin Cahit Yalçın (Kars) - B. M. Meclisini tahkir ve tezyiften.

18.4.1952

(Sorgu yargıçlığına imme davası ortadan kaldırılmıştır. 10.11.1952).

[104] - (1.4.1949 - T. D. S. 7:18).

(Karar - 1641).

(Madde - 180).

[105] - Anayasa Komisyonunun 11.4.1941 tarihinde kabul olunan bir raporundan:

Netice: Bu sebeplere binaen isnat olunan bir suçtan dolayı istenen takibatın Devre sonuna bırakılmasına Meclis Umumi Heyetince karar verilmiş olan bir mebusun yeni devrede dahi mebus seçilmiş olması halinde evvelce verilmiş olan talik kararı hükmünün devamı icabedeceğine ve evvelki devre esnasında verilmiş talik kararlarının devre sonunda ancak yeniden mebus seçilmeyenler hakkında kendiliğinden ortadan kalkarak, takibatın başlaması lâzımgeldiğine ve şimdiye kadar bu yolda cereyan eden muamelenin değiştirilmesine mahal bulunmadığına karar verildi.

(Madde - 180).

[106] - Milletvekilliği dokunulmazlığı kaldırılan bir milletvekilinin tutulması için Kamutaydan ayrıca karar almak istemez.

(Karar - 1284).

(Madde - 182).

[107] - Bu ceza Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoğlu hakkında (22. 23.3.1950) ve Muş Milletvekili Ferit Kılıçlar hakkında da (7.1.1952) tarihlerinde uygulanmıştır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Madde - 186).

[108] - Teşkilâtı Esasîye Kanununun 17 nci maddesinin 1 inci fıkrasıyla karşılaştırmız!

(Madde - 188).

[109] - Meclisten geçici olarak çıkarılma cezasına ilk defa uğramış olan, Afyon Karahisar Milletvekili Gı. Sadık Aldoğan'a, 15 gün müddetle salona girmek yasak edilmiştir.

(T. D. S. 241 - 28.5.1947).

- Bu ceza Afyon Karahisar Milletvekili Kemal Özçoban (15.12.1948), Kütahya Milletvekili Ahmet Tahtakılıç (29.12.1948) ve İstanbul Milletvekili Ahmet Kemal Silivri (7.4.1949), Mardin Mebusu Mehmet Kâmil Boran (21.7.1953), Seyhan Mebusu Cezmi Türk (9.3.1954) haklarında da uygulanmıştır.

(Madde - 191).

[110] - 5077 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin 3 üncü fıkrası:

Cumhurbaşkanlığı Bütçesinin genel giderler ve hizmetler besleme giderleri bölümünden verilecek avanslar Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanının kararıyla (6 000) liraya kadar çıkarılabilir.

(Madde - 198).

[111] - 80 sayılı nota bakınız!

(Madde - 201).

[112] - Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurlarının Teşkilâtı hakkında Kanun (5509).

Tadilleri (5931, 6120, 6194, 6215, 6341).

(Madde - 203).

[113] - 22.2.1952 tarihli 44 üncü Birleşim Tutanak Dergisindeki görüşmelere bakınız! (Sayfa - 508-512).

(Madde - 212).

[114] - 5509 numaralı Kanuna göre: Mutemetlik.

[115] - 5509 numaralı Kanuna göre Mecliste bir de, Başkanlığa bağlı "Hususi Kalem Müdürlüğü" vardır.

(Madde - 218).

[116] - 1954 mali yılı Muvazene-i Umumiye Kanununa bağlı (R) cetvelimin Büyük Millet Meclisi kısmındaki formül:

Fasıl 453 - Milletlerarası münasebetlerin gerektirdiği masraflar.

Madde 21. - Meclis namına kongre, konferans, komisyon, tören ve davetlere iştirak edeceklerin yoluk ve masrafları.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 22. – Avrupa İşleri Meclis ve Komisyon toplantılarına katılacakların yollukları:

Bu gibi toplantılara iştirak etmeleri zaruri görülen äza adedi Meclis Riyaset Divanınca, grupların metabaları da alınmak suretiyle tespit edilir. Gönderilecek heyete iştirak edecek mebusları kendi grupları secer ve Meclis Riyasetine bildirir. Riyaset bu suretle tespit edilen listeyi Umumi Heyetin tasvibine sunar.

(Madde - 219).

[117] - Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurlarının Teşkilâtı hakkındaki 5509 numaralı Kanunla bu kanunda değişiklik yapılmasına dair olan 5931 numaralı Kanuna bakınız!

(Madde - 221).

[118] - Milletvekilleri.. Hükümeti iç ve dış durum hakkında demec vermeye davet eden önergeler veribilirler. Hükümetin bu yolda verdiği demecden sonra gerek önerge sahiplerine ve gerek başkalarına söz verilmez. (20.12.1948, 30.6.1950, 14.7.1950, 7.1.1952, 26.5.1952 ve 6.1.1954).

– Dış politikaya taallük eden hususlarda Hükümet tarafından re'sen malûmat verildikten sonra müdahafet sözcülerine söz verilir.

(19.12.1951 - T. D. Sayfa 234).

(Madde - 222).

[119] - Yolluk kanunları: 3135, 4440, 5143, 6242 ve 6245.

(Madde - 228).

3 – MİLLETVEKİLLERİ SEÇİMİ KANUNU (*)

(Resmî Gazete ile ilânı : 21.2.1950 - No. 7438)

Kanun No.
5545

Kabul Tarihi
16.2.1950

BİRİNCİ KISIM

Esaslar

Seçim usulünün prensipleri

MADDE 1. – Milletvekili seçimi tek derecelidir ve ekseriyet usulüne göre genel eşit, gizli oyla yapılır. Oy serbest ve şalisidir. Oyların sayılması ve ayrılması açıktır.

(*) Bu kanun 17.2.1954 tarihli ve 6272 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve değiştirilen 16, 19, 27, 117, 119, 120, 122, 123, 124, 125 ve 126 ncı maddeler ile eklenen maddeler ayrıca 30.6.1954 tarihli ve 6428 sayılı Kanunla da 35, 71, 89, 91, 109, 110, 135 ve 166 ncı maddeler değiştirilmiş, 45 ve 46 ncı maddeler yeniden düzenlenerek metindeki yerlerine konmuştur. (K. Ö.)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA İTKİNLİKLER

Seçim çevresi

MADDE 2. – Milletvekili seçiminde her il bir seçim çevresidir.

Seçim bölgesi

MADDE 3. – Milletvekili seçiminde nüfusu 150 den yukarı olan her köy, kasaba ve şehirlerde her mahalle birer seçim bölgesidir. Her seçim bölgesinde en az bir sandık bulundurulur.

Nüfusu 150 ve daha aşağı olan köylerle (Muhtarlıklar) sair meskûn yerler kendilerine yol ve gidip gelme bakımından en yakın ve en kolay olan seçim bölgesinin sandık alanına bağlanır. Bu mesafe 4 kilometreden fazla olamaz.

Seçim nüfus ölçüsü

MADDE 4. – Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından her 40 000 kişi için bir milletvekili seçilir.

Nüfusu 40 000 den yukarı olan seçim çevreleri için aşağıda gösterilen işlem yapılır :

55 000'e kadar 1, 55 001'den 95 000'e kadar 2, 95 001'den 135 000'e kadar 3 milletvekili seçilir. Nüfus miktarı yükseldikçe milletvekili sayısı bu yolda artırılır.

Milletvekili sayısının tespiti

MADDE 5. – Seçilecek milletvekili sayısının tespitinde son genel nüfus sayımı neticesi esas tutulur.

Buna göre her seçim çevresinden çıkacak milletvekili sayısı Bakanlar Kurulunca bir kararname ile tespit olunur ve keyfiyet Resmî Gazetede ve her seçim çevresinde gazetelerle ve olınmayan yerlerde mütat vasıtalarla yayınlanır.

Seçim başlangıcı

MADDE 6. – Seçim döneminin son toplantı yılının 23 Temmuz günü, seçimin başlangıç tarihidir. Ara seçimleri de, Türkiye Büyük Millet Meclisi aksine karar vermedikçe, her yıl yine 23 Temmuzda başlar ve her iki halde Eylül ayının 3 ünü Pazarına rastlayan gün oy verilir.

Dönem bitmezden önce Türkiye Büyük Millet Meclisince seçimin yenilenmesine karar verilmiş olması halinde keyfiyet Hükûmetçe derhal ilân olunur. Yenileme kararının verildiği günden sonra gelen kırk beşinci günü takibeden ilk Pazar günü oy verilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İKİNCİ KISIM

Seçme hakkı

Bölüm : 1

Seçme yeterliği

Seçmen

MADDE 7. – Milletvekili seçiminde 22 yaşını bitiren her vatandaş seçmendir.

Seçmen olamayanlar

MADDE 8. – Aşağıdaki kimseler seçmen olamazlar:

1. Kısıtlı olanlar;
2. Yabancı Devlet uyrukluğunu ileri sürenler;
3. Kamu hizmetinden yasaklılar.

Oy veremiycek seçmenler

MADDE 9. – Aşağıda yazılı seçmenler oy veremezler:

1. Emniyet müdürleri, emniyet âmirleri, komiser ve komiser muavinleri ve polisler;
2. Subaylar, gedikli subaylar ve gedikli erbaşlar;
3. Askerî memurlar ve askerî adli yargıçlar;
4. Askerî öğrenciler;
5. Silâh altında bulunan erat.

Bölüm : 2

Seçmen kütükleri

1. Esaslar

Seçmen kütüğü

MADDE 10. – Her seçim bölgesinin bir seçim kütüğü vardır. Bu kütük daimidir.

Kimlerin kaydolunacağı

MADDE 11. – Seçme yeterliğine sahip olan her vatandaş ikametgâhının veya en az üç aydan beri oturmakta bulunduğu yerin kütüğüne kaydolunur.

Devlet, il, özel idare ve belediye kadrolarında ve İktisadi Devlet Tesekkül ve Müesseselerinde devamlı vazifeli olanlar (Muvakkat ve münavebeli işçiler hariç) ve bunlarla birlikte oturanlar, müddet kaydı aranmaksızın, vazife gördükleri yerin seçmen kütüğüne yazılırlar.

Yabancı memleketlerde bulunan vatandaşlar talepleri üzerine, tayin ettikleri seçim bölgesine veya son ikametgâhları kütüğüne yazılırlar.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kütük kaydına göre oy verileceği

MADDE 12. – Her seçmen: kütüğünde kayıtlı bulunduğu seçim bölgesinde oy verir.

Birden ziyade seçmen kütüğüne kaydolunmak caiz değildir. Bir seçimde birden ziyade seçim bölgesinde oy vermek yasaktır.

Oy verme için kütüğe kayıt esası

MADDE 13. – Seçmenlik sıfatının tâyininde esas seçmen kütükleridir. Kütüğe kayıtlı her seçmen oy verebilir.

Seçmen kütüğünde kaydı olmiyanların oy vermelerine müsaade olunmaz. Ancak zamanında yapılmış bir müracaat üzerine kaydının icrası lâzımgelseğine dair mahkemeden ilâm alanlar oy hakkını kullanabilirler. Oy verme gününe kadar seçme yeterliğini kaybettiğine dair yetkili merciden resmî belge gelmes bulunanlar kütükte kayıtlı olsalar bile oy veremezler.

2. Seçim kütüklerinin düzenlenmesi

Kütüğün tertiplenme esası

MADDE 14. – Seçmen kütükleri seçim bölgesinde seçmenin oturduğu sokağına ve kapı numarasına göre tertiplenir. İlçe seçim kurullarının 84 üncü madde gereğince düzenliyeceği 2 nüsha listeden başka seçmenlerin soyadlarının alfabe sırasına göre bir de yardımcı cetvel düzenlenir. Numarası olmiyan insan oturan yerlere İstatistik Genel Müdürlüğünün Numerotaj yönetmelikleri esaslarına göre numara verilir.

Seçim muamelelerinde sokak ve kapı numarası üzerine tertiplenen liste esastır.

Kütük ve listelerde en az seçmenin öz ve soyadı, babasının adı, doğum tarihi ve doğum yeri gösterilir ve değişiklikleri kayıt için mahsus sütunlar bulunur.

Görev ve yetkiler

MADDE 15. – Seçmen kütüklerinin düzenlenmesi işi valiler ve kaymakamlar tarafından sağlanır.

Vali ve kaymakamlar kütüklerin düzenlenmesi ve gerekli değişikliklerin kütüklere işlenmesi işinde mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclislerini görevlendirirler.

Bu işlerin vaktinde yapılabilmesi için Devlet, il, özel idare ve belediye teşkilâtına dâhil (Yargıçlar ve askerî şahıslar hariç) bütün memurları vaziflendirebilecekleri gibi hariçten de lüzumlu gördükleri kimseleri çalıştırabilirler. Bu işlerde çalışma saatleri içinde veya dışında çalıştırılacak

TRK PARLAMENTO TARH

memurlara zaruri masrafları karşılığı ve hariçten alınacak kimselerin gündelikleri, taşıma ve kirtasiye gibi yapılacak başka her çeşit giderler her yıl İçişleri Bakanlığı Bütçesindeki özel bölüme konulacak ödenekten İçişleri Bakanlığınca belirtilecek esas ve miktarlara göre verilir.

Düzenlemede yardımcıları

MADDE 16. – (6272 ile değişik)

– Mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri vali ve kaymakamının vazifelendirmediği kimselerden de faydalanarak kendi seçim bölgelerinde oturan bütün seçmenleri sokak ve kapı numarasına göre ve 11 inci maddede belirtilen esaslar dairesinde kaydederler. Kayıt işinde nüfus kayıtlarından faydalanırlar. Listelerin düzenlenmesinde İstatistik Genel Müdürlüğünün sayım işlerinde kullandığı numerotaj cetvelleri esas tutulur.

Kütüklerin tanzimi ve tashihine mütaallik, ihtiyar heyet ve meclislerinin yapacağı, bütün işlemlerde o bölgede teşkilâtı bulunan partiler birer temsilci bulundurabilirler. İşlemlerin yapılmasından iki gün önce temsilci göndermeleri partilere bildirilir.

Kütüklerin yeniden tanzimi gerektiğinde veya yoklama sırasında, ihtiyar heyet ve meclisleri ihmal etmiş bulunur ve yedek üyelerin iştirakiyle de teşekkül edemezse veya köy ve mahallenin yeni teşkil edilmiş olması hasebiyle henüz ihtiyar heyet ve meclisi seçilmemiş bulunursa, yenileri seçilinceye kadar bunlara, bu kanunla verilmiş olan vazife ve salâhiyetler vali ve kaymakamlar tarafından teşkil edilecek bir heyete gördürülür.

Yeterlik tespiti esası

MADDE 17. – Kaada müessir olacak olan seçme yeterliği, ikamet müddeti, memuriyet hali gibi sebeplerin tespitinde resmî belgeler esas tutulur ve muhtar ve ihtiyar heyet ve meclislerinin şahsî bilgilerinden faydalanılır.

Kayıt harici bırakılacaklar

MADDE 18. – Kendisinin başka bir seçim bölgesinde esas kaydı bulunduğunu ve oy hakkını orada kullanacağını beyan eden ve kayıt harici tutulmasını isteyen seçmenler de kaydolunmaz.

Askı

MADDE 19. – (6272 ile değişik)

– Kütük listeleri okunaklı bir şekilde tanzim edildikten sonra, tasdikli birer sureti o seçim bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere mak-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

buz mukabilinde verilir ve bunu mütaakıp listeler ait olduğu köylerde, kasaba ve şehirlerde halkın kolaylıkla görüp okuyabileceği yerlere, bunları tanzim eden ihtiyar heyet ve meclisleri tarafından asılır ve keyfiyet mütâf vasıtalarla ilân olunur.

Kütük listelerinin hangi tarihte ve nereye asıldığı ve ilânın yapıldığı heyetçe ve meclisçe bir tutanakla tespit olunur.

Bunların asılı kaldığı müddetçe korunmasından muhtarlar ve alelümum zabıta âmir ve memurları sorumludur.

İtiraz ve müddet

MADDE 20. – Her seçim bölgesinin kütük listeleri yedi gün müddetle asılı kalır. Bu müddet zarfında o seçim bölgesi içinde oturan ilgili her şahıs veya siyasi partilerin ocak, bucak ve ilçe başkanları liste kayıtlarına itiraz edebilirler.

İtiraz şekli ve kararı

MADDE 21. – İtiraz, muhtar vasıtasıyla ihtiyar heyet ve meclislerine sözlü veya yazı ile yapılabilir. Yapılan itirazlar mahsus defterine kayıt olunur. Sözlü itirazlar, itirazı yapana imza ettirilir. Okuma yazma bilmiyenlere parmak bastırılır.

İtirazı yapanlara, itiraz tarihini taşıyan bir makbuz verilir.

İhtiyar heyet ve meclisleri itirazı tetkik eder ve itiraz tarihinden itibaren en çok iki gün içinde işi bir karara bağlar.

Mahkemeye başvurma

MADDE 22. – İtiraza iki gün içinde cevap verilmemişse veya cevap verilip de itirazın yerinde olmadığı bildirilmişse, muteriz, seçim bölgesinin bağlı bulunduğu sulh yargıcılığına beş gün içinde başvurabilirler. Sulh yargıcı, itiraz hakkında üç gün içinde kesin karar verir.

Kütüklerin adedi ve muhafazası

MADDE 23. – Seçimen kütükleri dört nüsha olarak tanzim olunur ve sayfeleri il veya ilçe veya bulunduğu taktirde bucak merkezindeki sulh hukuk yargıcına mühürlenilir ve son sayfeye kütüğün kaç sayfeden ibaret olduğu ve kaç seçimen bulunduğu şerh edilir.

Bu suretle kesinleşen kütüklerden iki nüshası, ilçe seçim kurulu başkanlarının emrine hazır bulundurulmak ve bir nüshası da kendilerinde kalmak üzere üç nüshası il ve ilçe nüfus müdür ve memurluklarına ve dördüncü nüshası da köylerde muhtarlara ve belediye teşkilâtı olan yerlerde belediye başkanlarına verilir. Bunlar kendilerine verilen kütüklerin muhafazasından sorumludurlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kütükler milletvekili seçimlerinde muteberdir. 25 inci maddede tasvir edilen yoklama zamanına kadar bir mahkeme ilanı olmadıkça, bunları üzerinde hiçbir değişiklik yapılamaz. Bu cihetten nüfus müdür ve memurları sorumludurlar.

Muafiyet

MADDE 24. – İtiraz işlerine dair her türlü evrak; resim, harç ve ücretlerden muaftır.

Yoklama

MADDE 25. – Bu kanunun yürürlüğe girdiği yılı takibeden yıldan başlamak üzere her yıl Nisan ayının 23 ünde başlayarak Mayıs ayının sonuna kadar seçim kütükleri gözden geçirilir ve bu kanun hükümlerine göre gerekli değişiklikler yapılır.

Kütüklere girecek ve giremeyecekler

MADDE 26. – I. Mahalle ve köy muhtar ve ihtiyar heyet ve meclisleri kendi seçim bölgelerine ait seçim kütüklerinde:

A) Ölenlerin;

B) Kanunun 8 inci maddesinde belirtilen seçmen yeterliğini kaybedenlerle 9 uncu maddede gereğince oy veremiycek olanların;

C) Evvelce haksız vere listeye geçenlerin;

D) Başka yere nakil suretiyle ayrılanların;

E) Başka bir kütüğe kayıt talebinde bulunanların;

İsimlerini kütükten silmek suretiyle kütüğü tashih ederler. (D ve E) bentlerinde yazılan hallerde seçmenlerin yeni kaydolanacağı kütüğe kaydolunmaları için o mahal muhtarlığına da keyfiyeti bildirirler.

II. Muhtar ve ihtiyar heyetleri ve meclisleri yoklama zamanında:

A) 22 yaşını dolduranları;

B) Yerleşme suretiyle seçim bölgelerini nakledenleri;

C) Memuriyete tâyin olunmak suretiyle seçim bölgelerine oturanları;

D) Yabancı memleketlerde bulunup kaydını talep edenleri;

E) Evvelce bu kanunda yazılı sebeplerden dolayı kaybolan seçmenlik yeterliğini yeniden iktisabedenleri;

F) Haksız yere seçmen kütüklerine girmiş olanları;

Kütüklere kaydederler.

Değişiklik yapılan kütükler

MADDE 27. – (6272 ile değişik)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

– Yukarıki madde gereğince değişiklik yapılan kütüklerin, yalnız bu değişikliği ihtiva eden kısımlarının tasdikli birer sureti o seçin bölgesinde teşkilâtı bulunan siyasi partilere makbuz mukabilinde verildikten sonra kütük listelerinin tamamı, bu kanunun 19 uncu maddesine göre asılır.

Bunlar hakkında da bu kanunun 20 ve 21 inci maddelerine göre itiraz olunabilir ve 22 nci maddesine göre mahkemeye başvurulabilir.

Sonradan teşekkül eden siyasi partilere talepleri vukuunda değişiklik ile birlikte kütüğün tamamının tasdikli bir sureti verilir.

Değişiklik yapılan kütüklerin muhafazası

MADDE 28. – Bu maddetlerden sonra 23 üncü madde gereğince yargıç tarafından mühürlenerek kesinleşen kütükleri, yine aynı madde hükmü dairesinde muhafaza edilmek üzere il ve ilçe nüfus müdür ve memurluklarına ve birer nüshası da köylerde muhtarlara ve belediye teşkilâtı olan yerlerde belediye başkanlarına verilir.

Seçmen kütükleri ve listeleri

MADDE 29. – Seçmen kütük ve listelerinin tertip şekli ile bunların muhafazasına ait esaslar İçişleri Bakanlığınca tespit olunur.

3. Seçmen kartları

Seçmen kartı

MADDE 30. – Seçmen kütüğünde kayıtlı her seçmen vatandaşa bir seçmen kartı verilir.

Seçmen kartı seçmenin kimliğini ispata yarar. Herhangi bir sebeple kartın sahibi olduğundan şüphe edilenlerden hüviyet cüzdanı ibraz etmeleri istenebilir.

Seçmenin kimliğini kurul kendisince mâruf iki seçmen marifetiyle de tespit ettirebilir.

Kartın muhtevası

MADDE 31. – Seçmen kartında seçmenin hangi seçin bölgesinde, hangi sandıkta oy verceği ve kütükteki sıra numarası gösterilir.

Bundan başka seçmen kartında seçmenin soyadı, öz adı, işi ve oturduğu yer gösterilir.

Kartların dağıtılması

MADDE 32. – Seçmen kütükleri listelerinin yargıç tarafından tasdikini takibeden sekiz gün içinde vali ve kaymakamlar tarafından hazırlanacak seçmen kartları seçmenlere dağıtılmak üzere muhtarlara verilir.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Kartların hazırlanmasında vali ve kaymakamlar 15 inci maddedeki yetkiyi kullanabilirler.

Sahipleri bulunmadığı için dağıtılmayan kartlar köy odasında veya muhtarlıklarda sahipleri emrinde tutulur. Seçim gününe kadar alınmamış olan kartlar seçim gününde sahipleri tarafından istenildiği takdirde verilmek üzere, sandık seçim kurulları başkanlarına teslim olunur.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Seçilme hakkı

Bölüm : 1

Seçilme yeterliği

Seçilebilme

MADDE 33. – Otuz yaşını bitiren her vatandaş milletvekili seçilebilir.

Milletvekilliğine seçilemeyecek olanlar

MADDE 34. – Aşağıda yazılı olanlar milletvekili seçilemezler:

1. Kısıtlılar;
2. Türkçe okuyup yazma bilmiyenler;
3. Yabancı Devlet niyukluğunu ileri sürenler;
4. Yabancı Devlet resmi hizmetinde bulunanlar;
5. Müebbet veya müvakkat ağır hapis, beş seneden fazla hapis veya müebbet sürgünü cezalarından biri ile hüküm giymiş olanlar;
6. Hırsızlık, sahtecilik, dolandırıcılık, inancı kötüye kullanma ve dolanlı iflâs suçlarından biri ile hüküm giymiş olanlar;
7. Kamu hizmetlerinden yasaklılar.

Bölüm : 2

Adaylık

Adaylık koyma

MADDE 35. – (6428 ile değişik)

– Seçilme yeterliğine sahip her vatandaş milletvekilliğine adaylığını koyabilir. Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organları bu partilerin teşkilâtı bulunan seçim çevreleri için, o çevrenin seçebileceği milletvekili sayısını geçmemek üzere aday gösterebilirler.

Bir siyasi partinin aday listesine girmiş bulunan kimse, diğer bir siyasi parti tarafından herhangi bir seçim çevresi için aday gösterilemeyeceği gibi müstakillen adaylığını da koyamaz. Muhtelif siyasi partiler müşterek liste halinde aday gösteremezler. Hiçbir siyasi partiye intisabı olmu-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

yan kimsenin herhangi bir siyasi parti tarafından aday gösterilmesi kendisinin yazılı muvafakatına bağlıdır.

Bir siyasi partiye adaylık için müracaat edip de o parti listesinde herhangi bir sebeple yer alamıyan kimse hiçbir seçim çevresinde o seçimde müstakillen adaylığını koyamayacağı gibi başka bir parti tarafından da aday gösterilemez ve seçilemez.

Elli seçmenin, oturdukları yer muhtarlığınca tasdikli imzalarını taşıyan yazılı müracaatları ile bir kimsenin aday gösterilmesi mümkündür. Bu takdirde aday gösterilen kimsenin de bu hususta yazılı ve noterden tasdikli olarak muvafakatini bildirmesi şarttır.

İl ve ilçe seçim kurullarında vazife kabul eden hâkimlerin bu seçim çevresinde ve Yüksek Seçim Kurulunda vazife kabul eden Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası mensuplarının bütün seçim çevrelerinde karı veya kocadan birisi ile ikinci dereceye kadar (ikinci derece dâhil) kan ve sıhrî hısımları adaylıklarını koydukları veya aday gösterildikleri takdirde, bunlar seçim kurullarındaki vazifelerinden istinkâfa ve keyfiyeti derhal Adliye Vekâletine bildirmeye mecburdurlar.

Devlet, vilâyet, özel idare ve belediyelerle bunlara bağlı daire ve müesseseler ve İktisadî Devlet Teşekküllerinde memur ve hizmetli olarak çalışanlarla hâkim ve hakim sınıfından sayılanlar genel ve ara seçimlerin başlangıcından altı ay önce, seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerinin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise yenilenmenin ve kararın ilânından başlayarak yedi gün içinde istifa etmedikçe hiçbir seçim çevresinden namzetliklerini koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Belediye reisleri, genel veya ara seçimlerin başlangıcından iki ay önce; seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerinin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde ise yenilenmenin ve kararın ilânından başlayarak yedi gün içinde istifa etmedikçe vazifeli bulundukları seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

Her sınıftan muvazaf subaylarla askeri memur, askeri adli hâkim ve gedikli subay ve gedikli erbaşlardan ordudan ayrılma hakkını kazanmış bulunanlar:

Genel ve ara seçimlerin başlangıcından altı ay önce, seçimin yenilenmesine veya ara seçimlerin vaktinden evvel yapılmasına karar verilmesi halinde yenilenmenin ve kararın ilânından başlayarak yedi gün içinde ayrılma isteğinde bulunmadıkça hiçbir seçim çevresinden adaylıklarını koyamazlar, aday gösterilemezler ve seçilemezler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ayrılma isteği en yakın âmirle verilecek bir dilekçe ile yapılır. Dilekçe-deki imzanın sahibine ait olduğu âmir tarafından tasdik edilir ve derhal doğrudan vekâlete gönderilir.

Dilekçe sahibine dilekçenin alındığına dair bir makbuz ve mertebeler silsilesi yoluyla âmirlerle de bilgi verilir. Aynı esaslar dairesinde telgrafla da müracaat caizdir.

Dilekçelerin vekâlete geldiği tarihten itibaren nihayet on gün içinde ayrılma isteğinin kabul edilip edilmediği dilekçeye ve âmirlerine tebliğ olunur.

Ordudan ayrılma hakkını kazanmamış olduklarından dolayı ayrılma istekleri reddedilmiş bulunanlar aday listesine giremezler. Ayrılma istekleri kabul edilenler sonradan milletvekili seçilmemiş olsalar dahi ayrılma isteğinden feragat edemezler. Bu istek mutlaka yerine getirilir.

Adaylık için müracaat varakaları puldan muafır.

MADDE 36. – Bir kimsenin en çok iki seçim çevresinde adaylığını koyması veya aday gösterilmesi mümkündür. Aksi halde adaylığı bulunan tekmiil çevrelerde aldığı oylar hükümsüz sayılır.

Seçilmiş olma halinde o kimse yerine seçimde milletvekili olmamış bulunanlardan en çok oy almış olan kimse milletvekili olur.

Bir aday aynı zamanda iki seçim çevresinden milletvekili seçilirse, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, adaydan tercih ettiği seçim çevresini sorar. Aday, tercih ettiği seçim çevresinin milletvekili olur. Diğer seçim çevresinde yeniden seçim yapılır.

Müracaat müddeti

MADDE 37. – Milletvekilliği adaylığı için oy verme gününden önceki yirminci gün saat 17'ye kadar müracaat edilebilir.

Müracaat usulünde adaylığa itiraz

MADDE 38. – Adaylık için müracaat, adayın milletvekili seçilmek istediği seçim çevresi il seçim kurulu başkanlığına yazılı olarak yapılır.

Şu kadar ki, siyasi partiler muhtelif seçim çevrelerine ait aday listelerini muayyen müddet içinde Yüksek Seçim Kuruluna da verebilirler. Yüksek Seçim Kurulu bunları ilân eder ve en kısa bir müddet içinde seçim çevrelerine bildirir.

Kurul başkanlığı, müracaatın yapıldığına dair bir makbuz verir ve müracaatı ilân eder.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Seçim Kurulu, adaylığın 35 ve 36 ncı maddelerde yazılı şartlara ait noksanları bulunduğunu görürse tamamlanmasını ilândan itibaren iki gün içinde müracaatı yapanlara bildirir.

Müracaatlardan her birinin ilânından itibaren iki gün içinde 35, 36 ve 37 ncı maddelerde yazılı şartları haiz olmadığından dolayı adaylığa yazı ile itiraz olunabilir. Bu itiraz dilekçesine gerekli vesikaların bağlanmış olması şarttır.

İl seçim kurulu oy verme gününden önceki 15 inci gün akşamına kadar tekniil adaylık müracaatlarını ve yapılmışsa itirazları inceliyerek, sadece adaylığı kabul veya reddettiğini ilgililere tebliğ ve aynı zamanda ilân eder.

Bu ilân tarihinden itibaren iki gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna müracaat olunabilir.

Yüksek Seçim Kurulu bu müracaatları üç gün içinde kesin karara bağlar.

Adaylar listesi

MADDE 39. – Adaylık koyma müddeti bitince il seçim kurulu başkanı seçim çevresindeki tekniil seçim bölgelerine partilerin adayları ve müstakil adaylar ayrı ayrı olmak üzere, soyadı alfabe sırasına göre tanzim edilmiş, bütün adaylarını ad ve soyadlarını ihtiva eden adaylar listesini bildirir.

Bir veya birkaç aday hakkında Yüksek Seçim Kuruluna müracaat edilmiş ve bu müracaatlar henüz kesin karara bağlanmamışsa, bu adaylar listesi geçici olur.

Yüksek Seçim Kurulunun kararına göre adaylığı kabul edilmeyen kimsenin adı, il seçim kurulu başkanı tarafından adaylar listesinden çıkarılarak kesin adaylar listesi, seçim bölgelerine gönderilir.

Geçici adaylar listesi oy verme gününden önceki 9 uncu gün saat 17'de herhalde kendiliğinden kesin liste haline gelir.

Bölüm : 3

Seçim propagandası

Serbestlik

MADDE 40. – Seçim propagandası bu kanun hükümleri dairesinde serbesttir.

Yasak yerler

MADDE 41. – Seçim zamanında genel yollar üzerinde, mâbetlerde, kamu hizmeti görülen kamu bina ve tesislerinde ve belediyelere gösteri-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

leceklerden gayri meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılması yasaktır.

Belediyeler, münakaleyi bozmayacak ve pazarların kurulmasına engel olmayacak surette toplantıların mütat olarak yapıldığı ve elektrik varsa cereyan tesisatı olan yerleri tercih etmek suretiyle hangi meydanlarda toplu olarak sözlü propaganda yapılabileceğini seçim kurullarına bildirirler.

Siyasi partilerin toplu olarak sözlü propaganda yapmak için müracaatları üzerine toplantı meydan, sıra, gün ve saatlerini seçim kurulu kur'a çekerek belli eder ve ilgililere tebliğ eder.

Bağımsız adaylar için haftada bir gün, yukarıki suretlerle ayrılır.

Zaman haddi

MADDE 42. – Yukarıki maddede yazılı açık yerlerde güneş battıktan doğuncaya kadar toplu olarak sözlü propaganda yapılamaz.

Kapalı yer toplantıları

MADDE 43. – Sözlü propaganda maksadiyle tertibedilen kapalı yer toplantılarına ancak milletvekilleri, partilerinin belgesini taşıyan ve sayısı 5'i geçmiyen temsilcileri, o seçim çevresi seçmenleri ve milletvekili adayları ile bunların vekâletnamesini haiz temsilcileri katılabilirler.

Toplantı heyeti

MADDE 44. – Kapalı yer toplantılarını tertibedenler toplantıdan evvel üç kişilik bir heyet kurarlar ve en yakın zabıta âmir ve memurlarına haber verirler.

Bu heyetin görevleri toplantının intizamını sağlamak, kanunlara karşı hareketleri önlemek, kamu düzenine ve edep törelerine aykırı veya suç işlemeye kışkırtıcı mahiyet taşıyan söz, nutuk ve hareketleri menetmeye çalışmaktır.

Heyet mensupları yukarıki fıkraya muhalif bir hal hüddusunda bunları menetmeye çalışmamaktan ve menedemezlerse zabıta'yı dâvet etmekten sorumludurlar. Zabıta, heyet mensuplarının görevlerini yapmaları hususunda gerekli tedbirleri alır. Heyet kurulmayan toplantıların yapılması yasaktır. Bu heyet, toplantıda hazır bulunanlardan söz alacak olanları tâyin ve tahdid edebilir.

Memurlar hakkında propaganda yasağı

MADDE 45. – (6428 ile değişik)

– 35 inci maddede yazılı olanlardan hâkim ve hâkim sınıfından sayılanlarla memur ve hizmetliler ve askerî şahısların bu kanunun 6 ncı

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Sahaların tahsisinde esas, belediye veya köy ihtiyar heyetine müracaat sırasıdır. Müracaat, oy verme gününden önceki sekizinci gün akşamına kadar yapılmış olmalıdır. Aynı zamanda yapılan müracaatların sırasını tâyin için kur'a çekilir.

Kendisine ayrılan ilân yerini boş bırakan siyasi parti veya aday, belediye veya köye, yer ayrılması için yapmış olduğu masrafları ödemekle mükelleftir.

Sair yerlere asma yasağı

MADDE 54. – Yukarıki maddede gösterilen yerlerden ayrı herhangi bir yerde ilân asılması, yapıştırılması veya teşhiri yasaktır. Bunlar seçin kurulu kararıyla imha edilir.

Matbua dağıtımı

MADDE 55. – Seçim zamanında propaganda için dağıtılacak el ilân mahiyetindeki matbualar da 51 inci madde hükümlerine tâbidir.

Bunları dağıtacak olan kimselerin seçme yeterliğini haiz olmaları şarttır.

Memurlar ve hizmetliler ilân dağıtamazlar.

Yasak hükmü

MADDE 56. – Oy verme gününden iki gün öncesinden itibaren ilân, beyanname, tamim açık, mektup gibi her çeşit matbuanın dağıtılması ve yapıştırılması yasaktır.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Seçim işleri

Bölüm : 1

Seçim hazırlıkları

1. Seçim işlerini yürütmekle görevli teşkilât

Seçim kurulları

MADDE 57. – Seçim işleri, seçim kurullarınca yürütülür.

Çeşitleri

MADDE 58. – Ankara'da bir Yüksek Seçim Kurulu, her seçim çevresinde bir il seçim kurulu, her ilçede bir ilçe seçim kurulu ve seçim bölgelerinde yerleştirilecek her sandık başında bir sandık kurulu bulunur.

Kendisine doğrudan doğruya bağlı bucak veya köy veya mahalle bulunan il merkezlerinde, bu yerler için ayrıca bir ilçe seçim kurulu bulunur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Yargıç nezaret ve murakabesi

MADDE 59. – Bu kurullar, tekmiil işlerinin görölmesinde yargıç nezaret ve murakabesine tâbidirler.

Kurullarda vazife alınamıyacak olanlar

MADDE 60. – İdare âmirleri, zabıta âmir ve memurları, Askeri Ceza Kanununun 3 üncü maddesinde yazılı askeri şahıslar, milletvekilleri kurullarda ve milletvekilliği adayları, aday bulundukları seçim çevresindeki kurullarda vazife alamazlar.

Toplantı yeri ve zamanı

MADDE 61. – İl ve ilçe seçim kurulları genel ve ara seçimlerin başlangıcından önceki on gün ve Türkiye Büyük Millet Meclisince verilecek yemine ve ara seçim kararıyla yapılan seçimlerde bu kararların Hükümetçe ilânından itibaren yedi gün içinde Adalet dairelerinde ve müsait değilse belediye ve okul gibi munasip yerlerde vazifeye başlarlar.

Kurul asli ve yedek üyelerine başkan tarafından, ilk toplantıdan en az iki gün önce ve günü ve saati belirtilerek birlikte davetliye gönderilir.

Gelmiyen asli üyelerin yerine yedekleri alınır. Bu suretle de yeter sayı bulunamazsa meventlarla iktifa edilir. Kararlar çoklukla verilir.

Andiçme

MADDE 62. – İl ve ilçe seçim kurulları başkan, üye ve yedekleri görevlerine başlamadan önce, kurul huzurunda birer birer şöyle andiçerler:

(Hiçbir tesir altında kalmıyarak, hiç kimseden korkunıyarak vazifemi kanuna göre dosdoğru yapacağıma, namusum, vicdanım ve tekmiil mukaddesatım üzerine yemin ederim).

Sandık kurulları başkan ve üyeleri oy verme günü vazifeye başlamazdan önce sandık başlarında hazır bulunanlar önünde yukarıki fıkrada yazılı şekilde andiçerler.

Bu kanun hükümleri dairesinde kurul üyeleri tamamlandığı takdirde, çağırılan üyeler de göreve başlarken yukarıki şekilde andiçerler.

İl seçim kurulu

MADDE 63. – İl seçim kurulu, il merkezindeki en yüksek dereceli yargıç başkanlığı altında on üyeden meydana gelir.

İl merkezinde aynı derecede birkaç yargıç bulunduğı takdirde en kidedemlisi, kidedinde de eşitlik halinde en yaşlısı seçim kuruluna başkanlık eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İl veya 67 nci maddeye göre ilçe seçim kurulu başkanlığını yapacak olan yargıç herhangi bir sebeple bu görevi yapamaz ve o yerde bu görevi yapabilecek başka bir yargıç da bulunmazsa o yerin bağlı bulunduğu ağır ceza mahkemesinin yargı çevresi içinde bulunan ve mensup olduğu Adalet Komisyonunca ayrılmasında mahzur görülmiyen bir yargıç Adalet Bakanlığınca seçim işlerini idare etmek yetkisi ile o yere gönderilir.

Ağır ceza çevresi içindeki yargıçlardan birinin gönderilmesine imkân bulunmıyan hallerde bu ağır ceza merkezine en yakın ağır ceza mahkemesinin yargı çevresi içindeki yargıçlardan biri yukarıki usule tevfikân Adalet Bakanlığınca yetki verilerek gönderilir.

Bu suretle kendisine yetki verilen yargıcın gelip görevine başlamasına kadar seçim kurulu başkanlığını, kurulun kendi arasında gizli oyla seçeceği bir üye yapar.

Bu madde gereğince kendilerine yetki verilecek yargıçlara 2544 sayılı Kanun hükümleri dairesinde maaş tertibindeki kadro tasarrufatından gönderildikleri yargıçlığa muhassas kadro aylığı tutarının yarısı nispetinde yetki ödeneği verilir.

İl seçim kurulu üyelikleri

MADDE 64. – İl seçim kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur:

İl seçim kurulu başkanı, kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup, o yer seçim çevresiyle birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmiil siyasi partiler arasında bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan yedi partiye birer üye ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri siyasi partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar. Bu üyelerden kur'a ile beşi il seçim kurulu asli üyesi, diğer ikisi yedek üyelerdir.

Bundan başka, keza kur'a sırasıyle belediye meclislerinden beş ve il genel meclislerinden üç kişi ayrılır. Belediye meclislerinden ayrılanlardan, kur'a sırasına göre üçü asli diğer ikisi yedek, il genel meclislerinden ayrılanlardan ise ilk ikisi asli, diğer biri yedek üyedir.

İkinci fıkra gereğince kendilerinden il seçim kuruluna üye istenecek siyasi partilerin sayısı üç ise her birinden ikişer asli ve birer yedek; iki ise üçer asli ve birer yedek üye ismi istenir. Siyasi parti ise istenilecek üye sayısı üçten fazla olamaz. Siyasi partiler keza beş gün içinde bu isimleri bildirmeye mecburdurlar. Bundan başka kur'a ile belediye ve il genel meclislerinden ikişer asli ve birer yedek üye ayrılır.

Müşterek aday listesi veren siyasi partiler, o seçim çevresinde bir parti sayılırlar. Bir parti olarak kur'aya girer ve üye ismi verirler. Seçime ka-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

olmayan veya katıldıktan sonra seçimden çekilen siyasi partiler, seçim kurullarından üye ve müşahit bulunduramazlar. Açılan üyelikler bu ve mütaakip maddeler gereğince doldurulur. Bu fıkralar hükümleri ilçe seçim kurullarıyla sandık kurullarında da uygulanır.

Kur'aların çekileceği gün, saat ve yer gazeteler, olmayan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilir ve kur'alar aleni olarak kurul başkanı tarafından çekilir.

Siyasi partiler üyelikleri

MADDE 65. – 64 üncü madde gereğince yargıcın alenen çekeceği kur'a için doldurulması gereken üyelik sayısı kadar siyasi parti bulunmazsa veya kendilerine tebliğ tarihinden itibaren beş gün içinde cevap vermezlerse eksik kalan yerler mevcut partilerden üye sayısı eşitlik üzere ve bu mümkün olamıyorsa kur'a yoluyla tamamlanmak suretiyle ve hiçbir parti mevcut değilse kurul başkanı tarafından okur yazar olan ve o yer seçmenlerinden bulunan kimselerden doldurulur.

Bu madde hükmü ilçe seçim kurulları ile sandık kurulları teşkilinde de uygulanır.

İlçe seçim kurulunun görev ve yetkileri

MADDE 66. – İl seçim kurulunun başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. İl seçim çevresi içinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini kontrol etmek;

2. İlçe seçim kurullarına oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araçlarını göndermek;

3. İlçe seçim kurullarının teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı vâkı itirazları inceliyerek kesin karara bağlamak;

4. İlçe seçim kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırmak;

5. Aday beyannamelerini almak ve ilân etmek, bunlar hakkında vâkı olabilecek itirazları incelemek ve bu beyannamelerden kanunen muteber olmayanlar hakkında karar vermek, geçici ve kesin aday listelerini yerlerine göndermek ve ilân etmek;

6. Seçim kurulları nezdinde partiler ve bağımsız adaylar adına bulundurulması istenecek müşahitlere bu sıfatlarını gösterir vesika vermek;

7. İle bağlı ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları birleştirerek il seçim çevresi içinde, künlerin kaç oy aldıklarını belirten ve bu suretle oy kazananların öz adlarını, soyadlarını ve kazandıkları oy sayısını gösteren bir tutanak tanzim etmek;

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

8. Milletvekili seçildikleri anlaşılanlara tutanaklarını vermek veya göndermek ve ikişer nüshasını Başbakanlığa göndermek;

9. Bu kanunla kendisine verilen sair görevleri yapmak.

MADDE 67. – İlçe seçim kurulu ilçedeki en yüksek dereceli yargıcın başkanlığı altında altı üyeden meydana gelir.

İlçede aynı derecede birkaç yargıç bulunduğu takdirde en kıdemlisi, kıdemde de eşitlik halinde en yaşlısı seçim kuruluna başkanlık eder.

İl merkezlerinde kurulacak ilçe seçim kurullarına, il seçim kurullarına başkanlık edecek yargıktan sonra gelen en yüksek dereceli yargıç, kıdem ve yaş sırasına göre başkanlık eder.

İlçe seçim kurulu üyeliği

MADDE 68. – İlçe seçim kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur:

İlçe merkezindeki kurul başkanı, kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup, o yer seçim çevresi ile birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmil siyasi partiler arasında aleni bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan altı siyasi partiye birer üye ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar.

Bu üyelerden, kur'a sırasıyla, dördü ilçe seçim kurulu asli üyesi, diğer ikisi yedek üyedirler.

Bundan başka, ikisi belediye ve ikisi il genel meclisinden olmak üzere keza kur'a ile dört kişi seçer. Bunlardan kur'a sırası ile ilki asli, diğeri yedek üyedir. O ilçe genel meclis üyesi il seçim kuruluna ayrılmış veya esasen kâfi gelmemekte bulunmuş ise mevcut olan genel meclis üyesi kur'asız asli üyeliğe alınır ve yedek üye ve hiç mevcut değilse asli ve yedek üye kur'a ile belediye meclisinden ayrılır.

Kur'anın çekileceği gün, saat ve yer gazetelerle, olınayan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilir ve kur'a aleni olarak kurul başkanı tarafından çekilir.

İlçe seçim kurulunun görev ve yetkileri

MADDE 69. – İlçe seçim kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. İlçe dahilinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve seçim işlerini kontrol etmek;

2. İlçedeki sandık kurullarına oy sandıklarını ve bu kanunda yazılı diğer seçim araçlarını göndermek;

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

3. Sandık kurulları teşekkülüne, işlemlerine ve kararlarına karşı vâkı itirazları inceliyerek kesin karara bağlamak;

4. Sandık kurulları başkanlıklarınca seçim işlerinin yürütülmesi hakkında sorulacak hususları derhal cevaplandırılmak;

5. Sandık kurulları nezdinde partiler ve bağımsız adaylar adına bulundurulması istenecek müşahitlere bu sıfatlarını gösterir vesika vermek;

6. İlçe dâhilindeki sandık kurullarından gelen tutunakları birleştirerek adayların kaçar oy aldıklarını belirten ayrı bir tutanak tanzim etmek ve bu tutanağı seçim işlerine ait diğer evrak ile birlikte il seçim kurulu-na göndermek;

7. Bu kanunla kendisine verilen sair görevleri yapmak.

Sandık kurulu

MADDE 70. – Sandık kurulu bir başkan ve dört üyeden meydana gelir.

Başkan

MADDE 71. – (6428 ile değişik)

– İlçe seçim kurulu toplanarak seçim bölgesindeki veya dışındaki seçmenler arasından iyi şöhret sahibi olmakla tanınmış okur yazar kimselerden kurula bağlı seçim bölgelerindeki sandıklardan her biri için ikişer kişiden mürekkep bir liste tertibeder.

Kurul bunlardan birini aleni kur'a ile sandık başkanlığına seçer.

Sandık kurulu başkanının vazifesi başına gelmemesi halinde, yerine kurul üyelerinden en yaşlısı başkanlık eder.

Sandık kurulu üyelikleri

MADDE 72. – Sandık kurulu üyeleri aşağıdaki şekilde belli olur:

67 nci maddede gösterilen yargıç; kendi tüzüklerine göre ilk genel toplantılarını yapmış olup, o yer seçim çevresiyle birlikte en az yirmi seçim çevresinde altı adan beri teşkilât kurmuş bulunan tekmil siyasi partiler arasında aleni bir kur'a çeker ve kur'ada isimleri çıkan beş partiye birer üye ismi bildirmelerini tebliğ eder. Bu isimleri siyasi partiler beş gün içinde bildirmeye mecburdurlar.

Bu üyelerden kur'a sırasıyla üçü sandık kurulu asli üyesi, diğer ikisi de yedek üyelerdir.

Bundan başka, sandığın bulunduğu köy ve mahalle ihtiyar heyeti üyelerinin seçmenlik sıfatını haiz olanları arasından, keza kur'a ile iki kişi seçer. Bunlardan, kur'a sırasına göre ilki asli, diğeri yedek üyedir.

TURK PARLAMENTO TARİHİ

Kur'anın çekileceği gün, saat ve yer gazetelerle, olınıyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilir ve o saatte kur'a aleni olarak başkan tarafından çekilir. Kur'anın çekileceği günün ilân edildiği ve kur'anın aleni olarak çekildiği, bir tutanakla tespit olunur.

Görev süresi

MADDE 73. – Sandık kurulları oy verme gününden 48 saat önce göreve başlarlar ve seçim işleri bitinceye kadar çalışmaya devam ederler.

Görev ve yetkiler

MADDE 74. – Sandık kurullarının başlıca görev ve yetkileri şunlardır:

1. Sandık alanı içinde seçimin intizamla cereyanını temin için gereken tedbirleri almak ve oy vermek işlerini idare ve kontrol etmek;
2. Sandık alanında sandığın konulacağı yeri tâyin ve sokak başlarında bu yeri göze çarpacak surette gösterecek işaretleri koymak veya mütat vasıtalar ile duyurmak;
3. Bu kanundaki esaslar dairesinde sandık alanına ait oyları saymak ve bu hususu tutanağa geçirmek;
4. Oy verme işleri hakkında ileri sürülecek itirazları tetkik etmek ve bir karara bağlamak;
5. Bu kararlardan itiraza uğriyanları ilçe seçim kuruluna göndermek.

Adaylar ve müşahitleri

MADDE 75. – Sandıkbaşı muamelelerini takibetmek üzere siyasi parti ve bağımsız adaylar birer müşahit gönderebilirler.

Bağımsız adaylarla müşahitleri ve siyasi parti adayları ile müşahitleri sandıkbaşı muamelelerini takibedebilecek durumda bütün muamelelerde hazır bulunabilirler.

Hazır bulunan bağımsız aday müşahitleri üçten fazla olursa, bunların arasında kur'a çekilir. İlk ismi çıkan üç müşahit sandık başında bırakılır, diğerleri sandık yerinde kalabilirler.

Çoğunluğun sağlanması

MADDE 76. – Sandık başında oy verme başlamazdan önce veya oy verme sırasında siyasi parti üyelerinden biri veya birkaçı vazifesini yapmazsa, ceza hükümleri mahfuz kalmak üzere, yerine siyasi parti yedek üyelerinden biri getirilir. Bu dahi mümkün olmaz ve kurul üyeleri üçten aşağı düşerse bu cihet tutanağa geçirilir ve eksikler o sandık alanında seçme yeterliğini haiz, başkanın seçeceği kimselerden doldurulur.

DÖNEMİN İYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İntizamın sağlanması ve sandık yeri

MADDE 77. – Sandık yerinde intizamın sağlanması sandık kurulu başkanına aittir.

Bu kanuna göre sandık yeri: sandığın, kapalı oy verme yerinin ve sandık kurulunun yerleştiği mahallin 100 metre mesafesi içinde kalan çevre parçasıdır.

Başkana ait yetkiler

MADDE 78. – Sandık yerinde seçmenin oyunu tam bir serbestlikle ve gizli şekilde kullanmasına veya sandık kurulunun görevini yapmasına engel olmaya kalkışanları, yahutta oy verme işinin yolunda gitmesini aksatanlarla sandık başı muamelelerinin intizamını bozmaya yeltenenlere başkan ihtarda bulunur. İhtarı dinlemeyenleri sandık yerinden dışarı çıkarabilir. Bu kimse üye ise ancak kurul kararıyla çıkarılabilir.

Bu işlerde zabıta kuvvetleri munhasıran başkanın emrine göre hareketle mükelleftirler.

Suç işlenmesi

MADDE 79. – Sandık yerinde bir suç işlenmesi halinde sandık kurulu keyfiyeti tutanağa geçirir ve sanığı zabıtaya teslim eder.

İnzibat tedbirleri

MADDE 80. – Sandık yerlerinde kurul üyelerinden ve bu kanunla kendilerine yetki verilmiş olanlardan ve seçmenlerden gayri hiç kimse bulunamaz.

Sandık yerinde ancak sandık kurulu başkanının lüzumunda davet edeceği silâhlı kuvvetler bulunabilir. Kurul başkanının istiyebileceği inzibati tedbirler seçmenlerin seçim işlerini takibetmelerine mâni olacak mahiyette olamaz.

Yukarıki fıkrada yazılı silâhlı kuvvetler dışında kalan zabıta âmir ve memurları ile bilûmunun resmi üniforma giymiş kimseler ve herhangi bir suretle silâh taşıyanlar sandık yerine giremezler.

Zabıta makam ve mensuplarının icabında alacakları tedbirler, seçmenin sandık yerine serbestçe girmesine mâni veya güçleştirici olamaz; seçmenin sandık yerine serbestçe girmesine mâni olucu veya güçleştirici her türlü hareketleri önlerler.

Sandığın konulacağı yer

MADDE 81. – Sandığın konulacağı umumi mahallî ve oy verme işinin vaktinde sona ermesi için gerekli tedbirleri sandık kurulu tespit eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sandığın konulacağı yerin belirtilmesinde seçmenin en az külfet ve zahmetle oyunu serbestçe ve gizli şekilde verebilmesi düşünülür.

Sandık; okul avlu veya salonları, mâbetlerin münasip kısımları gibi geniş umumi yerlere konur. Açık yerlerde saçağı, sahanlığı, sundurması bulunan yerler tercih edilir. Hükümet konaklarına ve parti binalarına sandık konulamaz.

Aynı yerde dörtten fazla sandık bulundurulamaz.

Seçmen listesinin asılması

MADDE 82. – Sandık kurulu oy verme işine başlamazdan önce kendi sandığında oy kullanacak seçmenlere ait ve 84 üncü madde mucibince ilçe seçim kurulları tarafından kendilerine gönderilen iki listeden bir tanesini sandık başında seçmenlerin yığılmasına mâni olacak münasip ve kolaylıkla görülüp tekkik edilir bir yere asar. Bu liste oy verme sona erinceye kadar asılı kalır.

2. Sandık alanlarının tespiti

Sandık alanı

MADDE 83. – Seçmen sayısı 300 ü geçmiyen her seçim bölgesi bir sandık alanıdır.

300 den yukarı seçmeni ihtiva eden seçim bölgeleri, her biri 500 den yukarı seçmeni ihtiva etmeyecek şekilde gereği kadar sandık alanlarına bölünür.

Bir köy veya mahallenin bütün nüfusu o seçim çevresi içinde bir yaylaya gittiği takdirde sandık yaylaya konulur. Köy veya mahalle nüfusunun 150 den fazlası yukarıki surette yaylaya gittiği ve muhtar da oy verme gününden en az 10 gün evvel yaylaya gidenlerin adlarını havi listeyi ilçe seçim kuruluna bildirdiği takdirde listeler ona göre ayrılarak ayrı ayrı sandık konulur.

Dört kilometre dâhilinde bağlanabileceği sandık alanı bulunmayan muhtarlıklar ve sair meskûn mahaller icabında birleştirilerek ayrı bir sandık alanı kurulur.

İlçe seçim kurulları kendilerine bağlı seçim bölgelerinin ihtiva edecekleri sandık alanının niktarını tespit ederler.

İlçe seçim kurulları bir seçim bölgesinin sadık alanlarını köy veya mahallerin sokaklarının durumuna göre tespit ederler. Bu yerler oy verme gününden en az bir hafta önceden başlamak üzere mahalli gazetelerle, gazete olmıyan yerlerde mütat vasıtalarla ilân edilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu suretle tespit edilen sandık alanlarında dört sene müddetle değişiklik yapılamaz. Bu müddetten sonra değişiklik yapılması hakkındaki istekler kurulca incelenerek gerektirdiği takdirde yukarıki esaslar dairesinde değişiklik yapılarak ilân olunur.

Listelerin sandık alanlarına gönderilmesi

MADDE 84. – Bir seçim bölgesi müteaddit sandık alanlarına ayrıldığı takdirde ilçe seçim kurulları kendilerine 23 üncü maddeye göre nüfus müdür ve memurları tarafından verilecek seçim bölgesinin seçim kütüğünden, o bölgenin ayrıldığı sandık alanlarında kayıtlı bulunan seçmenlerin kayıtlarını çıkararak, her sandık için ayrı ayrı ikişer liste tanzim eder. Bu listelerin kütüğe mutabakatını kurul mühürü ile tasdik ederek ilgili sandık kurulu başkanına gönderir.

Bu listelerin tanzimini için gerekli matbu kâğıtlar sandık alanları miktarına göre vali ve kaymakamlar tarafından ilçe seçim kurulu başkanlarına yollanır.

3. Oy verme araçları

Teslimi gerekli eşya

MADDE 85. – Adalet Bakanlığı: il, ilçe ve sandık seçim kurulları müdürlerini ve seçim işleri için mahallerinde temini mümkün olmayan lüzumlu her türlü kırtasiye ve levazımı zamanında il ve ilçe seçim kurullarını başkanlıklarına gönderir.

İl seçim kurulu başkanları oy verme gününden en az on gün evvel ilçe seçim kurulları başkanlıklarına ve bunlar da oy verme gününden en az iki gün önce aşağıda yazılı eşyanın sandık kurullarına teslimini sağlarlar:

1. Seçim bölgesinde her sandık için ağzı mühürlü bir kese içine konulmuş numaralı bir mühür (Hangi sandığa hangi numaralı mührün verildiği tutanağa geçirilir.);

2. Sandıklar ile her birinde bulunacak kapalı oy verme yerleri sayısı mecmuuna müsavi miktarda çevre adaylarının tasdikli listesi ile 92 nci maddede yazılı levha;

3. İlçe seçim kurulu mühürü ile mühürlenmiş ve oy pusulalarının konulmasına mahsus zarfları havi bir paket;

4. Oy sandıkları;

5. Sandık sayısının istampa;

6. Sandık sayısının örneğine uygun tutanak defteri;

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

7. Örneğine uygun matbu sayım cetvelleri;
8. Örneğine uygun matbu tutanak kâğıtları;
9. Sandık sayısınıca boş torba;
10. Münasip miktarda kopya kalemi;
11. Gerekli miktarda kapalı oy verme yeri inşası için malzeme;
12. Kapalı oy verme yerine konulmak ve oy pusulası olarak kullanılmak üzere beyaz boş kâğıt paketi ve gerekli sair eşya.

Tutanak defteri

MADDE 86. – Kurullarda sayfaları numaralı ve mahallin en yüksek dereceli yargıcı tarafından tasdikli bir tutanak defteri bulunur. İşlemler ve kararlar bu deftere yazılır ve başkan ve üyeler tarafından imza olunur.

Araçların sağlanması

MADDE 87. – Seçim için gerekli tekmil maddi ve mali vasıtaları seçimin kurulu başkanları zamanında ve muntazam bir surette sağlamak ve yerlerine göndermekle mükelleftir.

Bu hususlarda kurul başkanlarının emirleri üzerine zabıta âmir ve memurları, belediyeler ve muhtarlıklar gerekli yardımlarda bulunmaya mecburdurlar.

Oy pusulası

MADDE 88. – Sandık kurullarında kapalı oy verme yerine konmak üzere boş ve beyaz kâğıtlar bulundurulur. Siyasî partilerle bağımsız adayların seçmenlere dağıtacakları matbu oy pusulaları renkli olabilir ve bunlarda özel işaret bulundurmaları mümkündür.

Bu işaretlerin 2596 sayılı Kanun hükümlerine göre kullanılması lâzımdır.

Bir siyasi partinin tüzüğü gereğince kabul edilen özel işaret ve benzerleri diğer siyasi partiler ve bağımsız adaylar tarafından kullanılamaz.

Partiler ve bağımsız adayların oy pusulalarında kullanacakları renk ve özel işaretleri aday gösterme müddetinin bitmesinden en çok üç gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna bildirmeleri lâzımdır. Bu müddet içinde bildirmiyenler renkli oy pusulası ve özel işaret kullanamazlar.

Renk ve özel işaretler birbirine benzerse önce bildirilen kabul ve diğeri reddolunur. Ret iki gün içinde ilgili siyasi parti veya adaya bildirilir.

Bunlar üç gün içinde yenisini vermezler veya verdikleri renk ve özel işaret yine kendisinden evvel verilmiş diğer renk ve işarete benzerse artık o parti ve bağımsız aday işaret kullanamaz.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Siyasi partilerle bağımsız adayların oy verme yerlerine konulmasını isteyecekleri matbu oy pusulaları oy verme gününden bir gün önce sandık kurulları başkanlarına teslim olunur.

Pusula doldurma serbestisi

MADDE 89. – (6428 ile değişik)

– Seçmen dilediği adayları boş beyaz kâğıda yazarak oy tanzim etmekte serbesttir.

Zarf

MADDE 90. – Seçmenin içerisinde oy pusulası koyup kapatacağı zarflar tek biçim ve renkte ve içindeki oy pusulası fark edilemeyecek surette Hükümetçe hazırlanır.

Her seçim çevresine çevredeki seçmen sayısını onda biri fazlası miktarında zarf gönderilir. Bunlar, üzerinde içindeki zarf sayısı işaretli, mühürlü paketler halinde seçim bölgeleriyle sandık kurullarına aynı nispete göre dağıtılır.

Zarf paketleri kurul huzurunda açılır, sayılır ve netice tutanağına geçirilir.

Kapalı oy verme yeri

MADDE 91. – (6428 ile değişik)

– Oy pusulasının kapalı oy verme yerinde zarfa konup kapanması mecburidir.

Bu maksatla sandık kurulu seçmenin oy pusulasını zarfa koyması için oy serbestliğini ve gizliliğini sağlayacak lüzumu kadar kapalı oy verme yeri hazırlar.

Vasıfları

MADDE 92. – Kapalı oy verme yeri, seçim bölgesinin icaplarına göre sabit olsun, takma olsun içerisi dışardan gözetlenemeyecek ve oy pusulasını seçmenin dilediği gibi hazırlayıp zarflıyabileceği şekil ve vasıfta olur. Aday listesiyle bu kanunun oy verme serbestliğine ve gizliliğine dair olan hükümlerinin levha halinde basılmış metni kapalı oy verme yerinde asılı durur.

Kapalı oy verme yerinde masa ve hücre cidarı üzerine yerden bir metre yüksekliğe tespit edilmiş ve ayakta yazı yazmaya elverişli bir sabit rahle ve kalem bulunması mecburidir.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Bölüm : 2

Sandıkbaşı işleri

1. Oy verme gününe mahsus tedbirler

İçki yasağı

MADDE 93. – Oy verme günü, oy verme müddetince umumi içkili yerlerle umumi mahallerde her çeşit ispirotolu içki verilmesi, satılması ve içilmesi ve herhangi bir suretle ispirotolu içki satılması yasaktır.

Oy verme günü, oy verme müddetince, teknil umumi eğlence yerleri kapalı kahr. Eğlence yeri vashını haiz lokantalarda bu müddet içinde yalnız yemek verilebilir.

Oy verme günü, oy verme müddetince ordu ve zabıta mensuplarından başka hiç kimse Türk Ceza Kanunu menetmemiş olsa bile köy, kasaba ve şehirlerde silâh taşıyamaz.

2. Oy verme

Oy verme müddeti

MADDE 94. – Oy verme günü, saat 8 den 17 ye kadar geçecek zaman oy verme müddetidir. Saat 17 ye geldiği halde sandık başında oylarını vermek üzere bekliyen seçmenler de oylarını kullanırlar.

Oy vermede sıra

MADDE 95. – Oy verme günü sandık başına gelecek seçmenler, sandık kurulu önüne başkan tarafından sıra ile birer birer alınırlar. Gebeler, hastalar ve sakatlar bekletilemezler. Yaşlılar önce alınabilirler.

Oy vermeden önceki işler

MADDE 96. – Sandık kurulu önüne alınan kimse seçmen kartını başkana verir. Başkan seçmenin kütük listesinde adını bulur ve masa üzerinde duran zarflardan bir tane vererek, sandık yerinde birden ziyade kapalı oy verme yeri varsa, hangi kapalı oy verme yerinde oy vereceğini söyler ve oy pusulasını zarfa koyup güzelce kapamadan çıkmamasını tenbih eder.

Zarfi alan seçmen doğruca kapalı oy verme yerine gider ve oyunu kullanmadan başka yere gidemez. Kapalı oy verme yerine girmiyen veya zarfı alıp oy vermiyen seçmenden zarf geri alınır.

Kapalı oy verme yerinde kalma

MADDE 97. – Bir seçmen kapalı oy verme yerinden dışarı çıkmadıkça hiç kimse oraya giremez. Şu kadar ki, oy verme pusulasını hazırlayıp zarflamak için gerekli normal müddetten fazla kapalı oy verme yerinde kalan seçmen başkan tarafından uyarılır; çıkmamakta devam ederse çıkarılır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Zarfın atılması ve imza

MADDE 98. – Kapalı oy verme yerinde dilediği oy pusulasını zarfa koyup kapadıktan sonra, seçmen burasını terkeder ve zarfını sandığa bizzat atar.

Körler, meflûçlar veya bu gibi bedenî mâlûliyetleri açıkça belli olanlar, bu seçim çevresi seçmeni olan akrabalarından birinin ve akrabası yoksa diğer herhangi bir seçmenin yardımı ile oylarını kullanabilirler. Bir seçmen birden fazla mâlûle refakat edemez.

Kurul Başkanı oyunu sandığa atan seçmene ait olup, zarf alabilmek için kendisine bırakılmış olan seçmen kartının mahsus yerini mühürler ve kütük listesindeki ismi hizasına imzasını attırdıktan sonra kartı kendisine geri verir.

İmza atmasını bilmeyen veya ârıza sebebiyle imza edecek durumda bulunmayan seçmen, sol elinin başparmağını basar. Bu parmağı olmayan seçmenin hangi parmağını basmış olduğu yanına yazılır. Hiç parmağı olmayan seçmenin durumu, ismi yerine işaret edilir.

Sandık başını terk

MADDE 99. – Hiçbir seçmene sandık başında müdahale, telkin veya tavsiyede bulunamaz ve hiçbir seçmen oyunu kullandıktan sonra sandık başında kalamaz.

Kurul mensuplarının oy vermesi

MADDE 100. – Sandık kurulu başkan ve üyeleri, hangi seçim bölgesi veya sandık listesinde kayıtlı olurlarsa olsunlar vazife gördükleri sandıkta oy verirler. O seçim çevresinde oy vermeye yetkili olan ve seçmen kartını gösteren adaylar ve müşahitler de bulundukları sandıkta oy verebilirler.

Bunun için sandık başında oy vermek üzere bekleyen seçmenlerin arkası alınmış olması lâzımdır.

Sandık kurulu başkan ve üyeleriyle aday ve müşahitlerinin o sandıkta oy verdikleri tutanağa geçirilir.

Bunlar isim ve huyvetlerini o sandık seçmen listesine kaydederek isimleri hizasına imzalarlar.

3. Oyların sayımı

Sayım tedbirleri

MADDE 101. – Sayım alenidir. Oy verme yerinde hazır bulunanlar sayımı takibedebilirler. Kurul faaliyetinin selâmet ve intizamı bakımından

TURK PARLAMENTO TARİHİ

sayım masası etrafında boş kalması gereken kısmı, kurul, bir karar ile tâyin eder ve bu kısım etrafında ip germek gibi hazır bulunanların sayım takibetmelerine engel olmayacak tedbirler alabilir.

Oy verenler sayısının kontrolü

MADDE 102. – Oy verme işi bitince kurul başkanı bunu yüksek sesle ilân eder. Masa üzerinde sandıktan gayrı ne varsa kaldırılır. Oy vermenin bittiği saat tutanağa geçirilir.

Bundan sonra kütük listesinde yazılı olup da oy vermiş olanların sayısı, isimleri hizasındaki imza veya parmak izleri sayılarak tutanağa geçirilir ve netice yüksek sesle ilân edilir.

Kullanılmayan zarflar

MADDE 103. – Oy zarflarından kullanılmayanlar sayılır ve oylarını veren seçmen sayısını eklenerek kurula teslim edilen zarf yekûmuna uygun olup olmadığı tutanağa geçirilir. Kullanılmayan zarflar bir paket halinde mühürlenir ve üzerine sayısı kaydedilerek keza tutanağa geçirilir.

Daha sonra okunup kaydedilecek oy pusulalarının konmasına mahsus torbanın boş olduğu tespit edilerek keyfiyet tutanağa geçirilir.

Sandığın açılması ve zarfların sayımı

MADDE 104. – Yukarıki maddede yazılı muameleden sonra sandık, oy verilen yerde ve hazır bulunanların gözü önünde açılır. İçindeki zarflar, açılmadan sayılır ve oylarını kullanmış olan seçmen sayısına uygun olup olmadığı tutanağa geçirilir.

Fazla zarf çıktığı takdirde, tekml zarflar yeniden sandığa konur. Kurul başkanı sandıktan, fazla sayıya tekabül eden miktarda zarf gelişigüzel alır. Bunlar açılmadan yakılır ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Bundan sonra sandıktaki zarflar tekrar sayılır ve oy verenler sayısına tekabül ettiği görülürse ara verilmeksizin sayıma başlanır.

Sayımın sürekliliği

MADDE 105. – Sayım işi aralıksız devam eder.

Zarfların açılması

MADDE 106. – Sayıma başlamazdan önce kurul başkanı kurul üyesi tam ise birisi muhalefetten olmak üzere ayrı ayrı siyasi partilere mensup iki üveyi cetvel kayıtsız olarak ve siyasi parti mensubu üyelere birini sandıktan zarfları çıkartıp kendisine vermek, diğerini de işlenecek oy pusulalarını torbaya koymakla ödevlendirir. Sayım cetvellerinin boş ve yazısız olduğunu hazır bulunanlara gösterir.

DÖNEMİN İYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Vazifeli üye sandıktan oy zarfını teker teker alarak başkana verir. Başkan zarfın üzerinde onu atan seçmeni belli edecek imza, mühür veya işaret bulunup bulunmadığına baktıktan sonra zarfı açar, ayırır ve okur.

O okudukça cetvel kayıtcısı iki üyeden her biri önündeki cetvelde ismi okunan adayın hissesine aldığı oy sayısını kaydeder. Böylece okunan ve sayım cetveline kaydedilen, pusulaları başkan diğer vazifeli üyeye verir o da bunu torbaya atar.

Oy pusulalarını isterlerse kurulun diğer üyeleri ve parti müşahitleri görebilir. Aday ve parti müşahitlerine sayım masası başında yer verilir.

Ancak, parti müşahitleri üçten fazla ise hazır bulunanlar arasında başkan tarafından kurul huzurunda kur'a çekmek suretiyle sandık başında kalacak üç parti müşahidi tespit edilir. Diğer müşahitlerle bağımsız aday müşahitleri için sayım işlemini yakından takibedebilecekleri bir yer ayrılır.

Oy pusulaları ile atılan zarflar sayısının kontrolü

MADDE 107. – Oy sayımı bitince, torbaya atılmış olan oy pusulalarının sandıktan çıkan zarf sayısına uygunluğu kontrol edilir ve keyfiyet tutanağa geçirilir.

Oy pusulasına yazılacak isim

MADDE 108. – Oy pusulasına adayın öz ve soyadının yazılması lâzımdır. Şu kadar ki, sadece öz veya soyadından adayın kim olduğu tereddütsüz anlaşılmakta ise, kendisine verilen oy muteber olur.

Muteber olmayan oy pusulaları

MADDE 109. – (6428 ile değişik)

– Aşağıda yazılı oy pusulaları muteber değildir:

1. Sandık kurulunca verilen tek biçim ve renkte bir zarftan gayri bir zarfa konulmuş bulunan pusulalar;

2. İmzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten herhangi bir işaret taşıyan pusulalar;

3. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarftan çıkacak oy pusulaları;

4. İhtiva ettikleri isimlerden hiçbirisi sandık kurulunca okunamayan oy pusulaları;

5. Seçime iştirak eden partiler tarafından gösterilen adaylardan veya bunlarla müstakil adaylardan veya yalnız müstakil adaylardan terkiebdilmiş matbu veya daktilo veya başka bir aletle yazılmış veya teksir edilmiş oy pusulaları.

TURK PARLAMENTO TARİHİ

Bir zarftan, muhtelif isimleri muhtevi ve birden fazla oy pusulaları çıktığı takdirde bu pusulalardan hiçbirisi muteber olamaz. Aynı isimleri muhtevi pusuladan birkaç tane çıkması halinde bunlar tek pusula sayılır.

Hesaba katılan ve katılmayan oy pusulaları

MADDE 110. – (6428 ile değişik)

– Belli aday sayısından daha az sayıda isim ihtiva eden oy pusulaları olduğu gibi kabul edilir.

Pusulada yazılı isimlerden kurulca okunamayan isimler hesaba katılmaz.

Aynı isim birkaç defa yazılmış ise tek oy sayılır.

Pusulada, seçilecek aday sayısından fazla isim bulunduğu takdirde, sondan başlanarak fazla adlar hesaba katılmaz.

Seçime iştirak eden partilerin alâmet ve işaretlerini muhtevi olan matbu oy pusulalarında yazılı adaylardan bir veya birkaçının iptali halinde bu isimler iptal edilmemiş addolunacağı gibi bunların yerine ilâve edilmiş isim bulunduğu takdirde bu isimler de hesaba katılmaz ve mezkûr matbu oy pusulası olduğu gibi kullanılmış sayılır.

4. Sandıkbaşı işlerine itiraz

İtirazın incelenmesi ve sonucu

MADDE 111. – Sandıkbaşı işlerinden dolayı sandık kurullarına ilgili seçmen veya siyasi parti tarafından yapılacak itiraz ve şikâyetler üzerine, sandık kurulu derhal itiraz ve şikâyeti tetkik ve bir karara bağlayarak ilgiliye seçim yerinde teblih eder. Aynı zamanda, bu karara karşı itirazı olup olmadığını sorar. İtirazı varsa kararla beraber bunu da tutanağa geçirir.

İlgili seçmen veya siyasi partiler, tutanağa geçirilen bu karara karşı yapacakları itiraz için ilçe seçim kurulu başkanına müracaat edebilirler. Başkanın kararı, vaziyeti tashih ve sandık kurulu kararını iptal eder mahiyette ise derhal sandık kuruluna bildirilir. Kurul bu karara uyar.

Şikâyet ve itirazların şekil, müddet ve tesiri

MADDE 112. – Şikâyet ve itirazlarda şikâyet ve itiraz edenin adının, soyadının ve adresinin açıkça bildirilmesi şarttır. Böyle olmayan şikâyet ve itirazlar tetkik edilmez.

Sandık kurullarına en geç tutanağın tanzim edilmesine kadar şikâyet olunabilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Sandık kurullarının kararları ve tutanakların tanzim işlemleri aleyhine ilçe seçim kurullarına yapılacak itirazlar sandık tutanağının tanzimine kadar sözlü veya yazı ile sandık kurulları vasıtasıyla veya oy verme gününün ertesi günü saat 17 ye kadar doğrudan doğruya ilçe seçim kurullarına yazı ile yapılabilir. İlçe seçim kurulları, oy verme gününü takibeden ikinci gün saat 17 ye kadar kararlarını verirler.

İlçe seçim kurullarının işlem ve kararlarına karşı şikâyetler bu kurulların tutanaklarını tanzim etmelerine kadar ve bu kurulların kararları ve tutanaklarının tanzim işlemleri aleyhine il seçim kurullarına yapılacak itirazlar ilçe tutanaklarının tanzimine kadar bu kurullar vasıtasıyla veya ilçe tutanaklarının tanzim gününün ertesi günü saat 17 ye kadar doğrudan doğruya il seçim kurullarına yazı ile yapılabilir.

İl seçim kurulları tutanaklarını tanzim gününü takibeden üçüncü gün saat 17 ye kadar şikâyet ve itirazlar hakkında kararlarını verirler.

İlçe ve il seçim kurullarına şikâyet ve itirazda bulunanlar hazır iseler karar kendilerine tebliğ edilir. Hazır değillerse şikâyet ve itirazlarında seçim kurulunun bulunduğu kasaba veya şehirde muayyen bir yer gösterilmiş olması halinde karar bu yere tebliğ olunur.

Kurul kararlarına karşı yapılacak şikâyet ve itirazlar oy vermeye ve her türlü seçim işlerinin devamına engel olamaz.

Bölüm : 3

Oy verme neticeleri

1 - Sayım neticelerinin toplanması

Sayımın ilanı ve neticelerinin tutanağa kaydı

MADDE 113. - Oyların sayımı ve sayım cetvellerine neticelerin geçirilmesi biter bitmez sandık kurulu başkanı bu neticeyi yüksek sesle ilân eder. Bundan sonra:

1. Oy vermenin yapıldığı tarih ve gün;
2. Oy sandığının sandık kurulu üyeleri ve seçim yerinde hazır bulunanlar huzurunda alenen açıldığı saat ve dakika, şayet sandık saat 17 den sonra açılmışsa, bunun sebebi;
3. Seçim alanındaki seçmen listesinde yazılı olan seçmenlerin sayısı;
4. Oy kullanan seçmenlerin sayısı;
5. Sandıktan çıkan zarf sayısı; bunların oy vermiş olan seçmen sayısını belirten tutanaklarla karşılaştırılmasının sonucu ve fazla çıkmışsa, bu fazlanın kaç tane olduğu ve yakıldığı;

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

6. Makbul ve muteber tutulan oy pusulalarının sayısı;
7. Oy pusulalarının kaç tanesinin hangi sebepten ötürü muteber tutulmamış olduğu;
8. İtiraz edilmiş ve ihtilâflı görülmüş fakat muteber addolunmuş oy pusulalarının sayısı;
9. Soyadı alfabe sırasına göre adayların kaçar oy aldıkları (rakamla ve yazı ile);
10. Sayım neticesinin başkan tarafından orada hazır bulunanlara ilân edildiği;
11. Oy vermede kumma aykırılık bulunduğu haber verilmiş veya şikâyetle bulunulmuşsa bunların nelerden ibaret olduğu ve kurulca haber veya şikâyet üzerine verilen kararların neden ibaret bulunduğu;

Matbu tutanak kâğıdına kaydedilir ve altı başkan ve üyelerce imzalanır.

Tutanakın asılması

MADDE 114. – Adayların isimleriyle kazandıkları oy sayısını gösteren ve bundan önceki maddenin 9 numaralı bendinde gösterilen neticenin sandık kurul başkan ve üyelerince imzalı bir cetveli bir hafta müddetle sandık çevresi dâhilinde asılı kalır.

Bu cetvellerin tasdikli birer örneği siyasi partiler ve isterlerse bağımsız adaylar müşahitlerine verilir.

Sayma dair evrak ve vesikaların teslimi

MADDE 115. – Hesaba katılan oy pusulaları, sandık kurulunca düzenlenen tutanaklar, tasnifte kullanılıp altı kurulca imza edilen sayım cetvelleri, hesaba katılmayan veya itiraza uğriyan oy pusulaları, tutanak defteri, kurulca mühürlü ve imzalı ayrı ayrı paketler halinde kurulun mührü ile mühürlenmiş ve başkan ve üyeler tarafından imzalanmış bir torbaya konularak kurulun bağlı olduğu ilçe seçim kuruluna sandık kurulu başkanı ve isteyen kurul üyeleri tarafından götürülüp teslim olunur.

İlçe seçim kurulu bu torbayı sandığı getiren üyeler huzurunda açarak muhteviyatı hakkında müfredath tutanak tanzim eder ve altı her iki kurulun başkan ve üyeleri tarafından imza edilerek il seçim kuruluna gönderilecek evraka bağlanır. Bunun bir sureti de sandık kurulu başkanına verilir.

Neticelerin birleştirilmesi

MADDE 116. – İlçe seçim kurulları bu suretle bir taraftan sandık kurulundan gelen evrakı peyderpey almakla beraber arasız çalışır ve sandık

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

tutanaklarını birleştirmeye devam eder. En son sandık tutanağı geldikten sonra, ilçe dâhilindeki bütün sandık tutanaklarının birleştirilmesini ikmal ile bunun neticesini adayların soyadları alfabe sırasına göre tanzim edilmiş umumi bir tutanakla tespit eder ve adayların aldıkları oylardan itiraz edilmeksizin makbul ve muteber tutulan oylarla itiraz edilmiş iken muteber addolunan oyların sayısını ayrı ayrı ve bunları yekûn ederek her birinin kaçarı oy aldıklarını gösterir. İlçe seçim kurullarında hazırlanacak bu tutanaklar hemen il seçim kuruluna gönderilir.

İlçe seçim kurullarının yapacakları tasnif işlemleri sırasında siyasi partiler aday ve müşahitleri ve bağımsız aday ve müşahitleri istedikleri takdirde bulunurlar. Hazır bulunan bağımsız aday ve müşahitleri beşten fazla olursa kur'a çekilerek ilk ismi çıkanlardan beşi bulundurulur. Bunlara birleştirme işlemlerini yakından takip edebilecekleri bir yer ayrılabilir ve tasnif bu suretle aleni olarak yapılır.

Müfredatlı olarak her sandık tutanağında adayların aldıkları oy miktarını gösteren tutanağın birer sureti tasdikli olarak siyasi partiler ve isterlerse bağımsız adaylar temsileilerine verilir.

Birleştirme neticesini gösteren tutanağın münderecatı, hazır bulunanlara ilân edilir ve bir sureti ilçe seçim kurulu kapısına üç gün müddetle asılır.

78. 79 ve 80 inci maddeler gereğince sandık kurulu başkanlarının sandık yerinde haiz oldukları yetkileri, ilçe seçim kurulu başkanları da tasnif yerinde haizdirler.

2. Milletvekilliği tutanakları

Milletvekilliği tutanakları

MADDE 117. – (6172 ile değişik)

– İl seçim kurulları merkez ilçesi de dâhil olmak üzere ilçe seçim kurullarından gelen tutanakları yukarıki maddede belirtilen şekilde birleştirmek suretiyle oy kazananların adlarını ve soyadlarıyla kazandıkları oy sayısını bir tutanakla belli eder. Adaylardan en çok oy alanların milletvekili seçildiklerini diğer bir tutanakla tespit eder.

En az oy alanın aldığı oy sayısına eşit sayıda oy almış başka bir aday varsa kurul önünde aralarında kur'a çekilir. Kur'ada adı çıkana tutanak verilir. Bu tutanağın Yüksek Seçim Kurulunca iptali halinde kur'ada kaybedene tutanak verilir.

Bütün bu işler yapılırken yukarıki maddede yazılı olduğu şekilde aday ve müşahitler hazır bulundurulur ve aleniyet sağlanır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İl seçim kurulu milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir suretini seçim çevresinde hemen ilân edilmek üzere o yerin en büyük mülkiye âmirine tevdi eder ve diğer bir suretini de ayrıca üç gün müddetle kurul kapısına asar.

Yukarıki maddenin son fıkrası gereğince ilçe seçim kurulu başkanlarının haiz olduğu yetkiyi il seçim kurulları başkanları da haizdir.

Milletvekili seçilenlere il seçim kurulu tarafından milletvekili seçildiklerine dair birer tutanak verilir. Bunların ayrıca birer sureti Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi'ğine verilmek üzere Başvekâlete gönderilir.

İtiraza uğrayan tutanaklar

MADDE 118. – Milletvekilliğine seçilme tutanaklarından itiraza uğrayanların birer sureti il seçim kurulu başkanlığınca dosyası ve evrakıyla birlikte Yüksek Seçim Kuruluna gönderilir.

Seçim delillerinin saklanması

MADDE 119. – (6272 ile değişik)

– Hesaba katılan veya katılmayan ve itiraza uğramış olan oy pusulaları, sayım cetvelleri ve milletvekilliğine seçilme tutanakları ile diğer seçim evrakı milletvekilliği tutanakları kesinleşinceye kadar mahallî asliye mahkemelerinde ve bulunmadığı takdirde sulh mahkemelerinde muhafaza edilir ve bunlar Yüksek Seçim Kurulu veya mahkeme kararı olmadıkça hiçbir yere gönderilemez veya tevdi olunamaz.

Bölüm : 4

Seçimin neticeleri

Yüksek Seçim Kurulu

MADDE 120. – (6272 ile değişik)

– Yüksek Seçim Kurulu bir başkan ve on üyeden teşekkül eder.

Temyiz Mahkemesi Birinci Reisi Kurulun Başkanıdır. Kendisinin bulunmadığı hallerde, kurulda mevcut daire reislerinden, yoksa üyelerden en kıdemlisi başkana vekâlet eder.

Kurul üyeleri Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası Reis ve âzaları arasından kendi umumî heyetlerince beşer asıl ve üçer yedek olmak üzere kur'a ile tespit olunurlar.

Yedek üyeler kurula kıdem sırasına göre alınırlar.

Kurulda boşalan yerlerin yedeklerle ikmali kabil olmazsa yeniden kur'a çekilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Üye seçimi zamanı

MADDE 121. – Yüksek Seçim Kurulu için üye seçimi, her dört yılda bir yapılır.

MADDE 122. – (6272 ile değişik)

Yüksek Seçim Kurulunun; bu kanunun 123 üncü maddesinin 3, 4 ve 5 inci bentlerindeki itirazları tetkik ederek karara bağlayabilmesi için adedi mürettebi olan 11 kişi ile toplanması şarttır.

Diğer hususlarda kurul, adedi mürettebin ekseriyetiyle de toplanabilir ve her iki halde de mutlak ekseriyetiyle karar verir.

Oyların eşitliği halinde başkanın bulunduğu taraf tercih olunur.

Görev ve yetkileri

MADDE 123. – (6272 ile değişik)

– Yüksek Seçim Kurulunun görev ve yetkileri şunlardır:

1. Oy verme gününden önce il seçim kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılan itirazları;

2. 38 inci maddeye göre adaylık için yapılan müracaat veya itirazlar hakkında il seçim kurullarınca ittihaz olunan kararlara vakı itirazları;

3. İl seçim kurullarının teşekküllerine, işlemlerine ve kararlarına karşı yapılmış olup da zamanında kesin karara bağlanmamış olan itirazların neticeye müessir olup olmadıklarını;

4. Milletvekilliğine seçildiğine dair tutanak verilen bir kimsenin, seçilmemesini mucip olacak vakıalar hakkındaki itirazları;

5. Milletvekili seçiliğine dair tutanak verilen bir kimsenin seçilme yeterliğini haiz olmadığına dair yapılan itirazları;

Tetkik ederek karara bağlamak.

Kurula müracaat

MADDE 124. – (6272 ile değişik)

– 123 üncü maddenin 1, 3 ve 4 üncü bentlerinde yazılı hallerden dolayı teşekkül, işlem ve olayların vukuundan ve kararların ittihazından itibaren üç gün ve 2 nci bendinde yazılı halden dolayı 38 inci maddedeki müddet içinde Yüksek Seçim Kuruluna yazılı bir dilekçe ile müracaat olunabilir. Şu kadar ki, milletvekili seçilen şahsın, seçilme yeterliğine taallük eden ihbar ve itirazlar yukarıki fıkradaki müddetler geçtikten sonra yapılmış olsa dahi Yüksek Seçim Kurulunca keyfiyet tetkik ve tahkik olunarak karara bağlanır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Dilekçede, dilekçinin adı, soyadı ve açık adresinin yazılması, ilbar ve iddia olunan vakıaların mahiyeti ve mucip sebeplerinin beyanı, müşbit delil ve vesikaların dilekçeye bağlanması ve tedarikine imkân bulunamadığı takdirde sebepleri ve nereden, ne suretle temin olunabileceğinin gösterilmesi lâzımdır.

Bu şartları haiz olmayan dilekçeler reddolunur.

4 üncü bentte yazılı hallerin Yüksek Seçim Kurulunca tetkik edilebilmesi için bu şikâyet ve itirazların ilgili üst kurullara derece derece ve müddeti içinde yapılması olması şarttır.

Dilekçeler doğrudan doğruya Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına veya il seçim kurulu başkanlığına verilir. Yüksek ve il seçim kurulu başkanları kendilerine verilen dilekçelerin sahiplerine birer makbuz verirler ve dilekçe altına gün ve saatini yazarlar.

İl seçim kurulları başkanları kendilerine verilen dilekçeyi ve gerekli diğer evrakı ekliyerek Yüksek Seçim Kuruluna gönderirler.

Tetkik ve tahkik usulü

MADDE 125. – (6272 ile değişik)

– Yüksek Seçim Kurulu evrak üzerinde incelemeler yapar. Ayrıca lüzum gördüğü bilcümle tahkik muamelelerini de icra eder. İcabeden mercilerden her türlü bilgi ve belgeleri ister. Bu merciler en kısa bir zamanda ve en geç bir hafta içinde istenilen bilgi ve belgeyi vermek mecburiyetindedirler. Kurul başkanı lüzum ve ihtiyaca göre bu işlerde çalışmak üzere Temyiz Mahkemesi ve Devlet Şûrası memurlarını vazifelendirebilir.

İtiraznamenin bir sureti tutanağına itiraz edilen kimseye tebliğ olunur. Yüksek Seçim Kurulunca keyfiyet nihai karara bağlanmazdan önce bu kimse kurulda kendini bizzat müdafaa edebileceği gibi tayin edeceği vekil marifetiyle de etirebilir.

Kurul yapılan itiraz ve ihbarları, kendisine intikalden itibaren en geç üç ay içerisinde karara bağlar.

Kurulun kararları kati ve nihaidir.

Tutanağın iptali

MADDE 126. – (6272 ile değişik)

– Yüksek Seçim Kurulunca bir milletvekili tutanağının iptaline karar verilince o milletvekilliği için bu kanunun 6 ncı maddesine göre yeniden seçim yapılır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

BEŞİNCİ KISIM

Ceza hükümleri

Bölüm : I

Suçlar ve cezalar

Kimlik vesikaları üzerindeki suçlar

MADDE 127. – Oy hakkının kullanılmasına mâni olmak maksadiyle seçmenlerin kimliklerini ispata yarıyan herhangi bir vesikayı tahrip veya imha veya tahrip eden veya çalan veya saklayan kimse üç aydan bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Sandık başından çekilmeyenler

MADDE 128. – Oyunu kullandıktan sonra ihtarına rağmen sandık başından ayrılmıyan veya herhangi bir müdahale, telkin veya tavsiyede bulunmaya kalkışan kimse bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Kanunda yazılı hususları yapmayan seçmenler

MADDE 129. – Sandık başında bu kanuna göre oy verme yönünden kendisine yükletilmiş olan mükellefiyetleri ihtarına rağmen ifa etmiyen seçmenler 100 liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Adaylıkla ve oy vermekte ilgili suçlar

MADDE 130. – Her kim kendisinin veya başkasının adaylığı için adaylık beyannamesini imza etmesi veya etmemesi yahut kendisine veya başkasına oy verilmesi veya verilmemesi için bir veya birkaç seçmene para, menfaat ve sair kıymetler teklif ve vadeder veya verir yahut resmî, umumî vazifeler veya hususî hizmet ve menfaatler vaît veya temin ederse üç aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır. Verilen veya vaît yahut temin edilen menfaatler seçmenin seyahat, yemek, içki ve nakil vasıtaları masrafları veya hizmetlerinin mukabili olarak gösterilse dahi hüküm aynıdır.

Yukarkı fıkralarda yazılı para, menfaat, vaît veya taahhüdünü teklif veya bunları kabul eden seçmen dahi birinci fıkroda gösterilen ceza ile cezalandırılır.

MADDE 131. – Yukarkı maddede yazılı fiilleri, tehdit veya cebir ve şiddet kullanarak işleyenler altı aydan üç yıla kadar hapis ve yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

130 uncu maddede yazılı maksatlar ve yukardaki yazılı suretlerle seçmenleri tophyanlar ve bir köy ve bir mahalle ve meskûn mahalden san-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

dık yerine gelmelerini menedenler hakkında birinci fıkrada yazılı cezalar hükmolunur.

Bu fiiller memuriyet nüfuzunu veya resmî sıfatı itibariyle o kimse üzerinde haiz olduğu salâhiyeti suiistimal suretiyle işlendiği takdirde hükmedilecek ceza üçte bir miktar artırılır.

Toplantı heyetlerine karşı suçlar

MADDE 132. – Bu kanunun 44 üncü maddesinde yazılı heyeti kurmayan veya haber vermeyen toplantı tertipçileri ve mezkûr maddede yazılı görevleri yapmayan heyet üyeleri on beş günden üç aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

41 inci maddede yazılı hükümlere aykırı olarak yapılan toplantılar zabıtaca menedilmekle beraber toplantıyı tertip ve idare edenlerle nutuk söyleyenler de yukarıki fıkrada yazılı ceza ile cezalandırılırlar.

Propaganda toplantılarına dair suçlar

MADDE 133. – Her kim 44 üncü maddede gösterilen heyetin kurulmamış olduğu bir toplantıda söz alır ve söyler veya herhangi bir vasıta ile bir seçim propagandası toplantısına mâni olur veya devamına imkân vermeyecek tertiplerle onu ihlâl ederse bir aydan altı aya kadar hapis ve elî liradan beşyüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Seçim düzenine veya oy serbestisine ilişkin

propaganda suçları

MADDE 134. – Oy verme gününden önceki üç gün içinde ve oy verme gününde umumî veya umuma açık yerlerde seçim propagandası için toplantı veya propaganda yapanlar veya bu maksatla yayınlarda bulunanlar veya her ne suretle olursa olsun seçimin düzenini bozabilecek veya oy vermenin tam bir serbestlikle yapılmasına tesir edebilecek mahiyette söz veya yazı ile propaganda yapanlar ve asılsız şayialar çıkaranlar altı aya kadar hapis veya beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Propaganda hükümlerine aykırı hareketler

MADDE 135. – (6428 ile değişik)

– Bu kanunun 45 inci maddesinde yazılı memnuiyetlere aykırı hareket edenlerden (500) liradan aşağı olmamak üzere ağır para cezası alınmakla beraber tartlarına da karar verilir.

133 ve 134 üncü maddelerdeki haller dışında seçim propagandasına dair bu kanunda yazılı sair hükümlere aykırı harekette bulunanlar Türk Ceza Kanununun 526 ncı maddesinin birinci fıkrasında yazılı cezalarla cezalandırılırlar.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kurullara karşı suçlar

MADDE 136. – Hileli faaliyetlerle veya herhangi şekilde ve surette cebir veya şiddet kullanarak bu kanunda yazılı kurulların toplanmalarına veya görevlerinin ifasına mâni olanlar bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Silâhla işlenme hali

MADDE 137. – Bundan evvelki maddeye yazılı fiiller silâh ile işlenirse üç yıldan aşağı olmamak üzere ve beş kişiden ziyade silâhlı kimseler tarafından ittifak edilerek veya ittifaksız olsa dahi 10 kişiden fazla silâhlı kimseler tarafından yapılırsa beş yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezası hükmolunur.

Tedbirlere riayetsizlik

MADDE 138. – Her kim seçim işlerinin cereyanı sırasında kurullar başkanlarının seçim yerlerinin düzenini sağlamak maksadiyle aldıkları tedbirlere ihtara rağmen riayet etmezse üç günden bir aya kadar hafif hapis ve yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılır.

Resmî makam bildirimlerine ve propaganda

matbualarına dair suçlar

MADDE 139. – Her kim seçim muamelelerine ait olmak üzere resmî makamlar tarafından yayınlanan beyanname ve tebliğlerin ilân ve asılmasına mâni olur veya bunları tahribederse bir aydan altı aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Seçim propaganda matbualarının yayın veya ilânı veya asılmasına mâni olan veya bunları tahribeden kimse elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Asılı tutanaklara dair suçlar

MADDE 140. – Kurullarca oy verme ve seçim neticelerini gösteren tutanakların asılı suretlerini yırtan, bozan, kaldıran kimse hakkında bir aydan bir yıla kadar hapis cezası hükmolunur.

Seçme yeterliğine dair suçlar

MADDE 141. – Seçme yeterliği bulunmadığı halde kendisini veya bu yeterliği haiz olmayan bir başkasını hileli muamele ve hareketlerle seçmen kütük veya listelerine kaydettiren veya bu şekilde kaydedilmiş olanların silinmesine mâni olan veya seçme yeterliği bulunan birinin aynı fiil veya hareketlerle kütük veya listeden silinmesine sebep olan kimse üç aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Seçmen olmıyan kimse yerine oy verme

MADDE 142. – Her kim oy verme sırasında seçme yeterliği olmadığını bildiği halde veya başkasının ismini taşıyarak bir sandıkta oy vermeye teşebbüs ederse veya verirse bir aydan bir yıla kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

Bir sandıkta oy verdikten sonra başka sandıklarda da oy vermeye teşebbüs edenler veya verenler hakkında da aynı ceza uygulanır.

Bu fiiller 127 nci maddede yazılı şekilde işlenirse ceza üçte bir nispetinde artırılır.

Oy sandığı üzerindeki suçlar

MADDE 143. – Yetkisi olmadığı halde veya usulüne aykırı olarak her ne sebep ve maksatla olursa olsun oy sandığının yerini değiştiren veya bulunduğu yerden kaldıran, açan, çalan veya tahribeden veya içindeki oy zarflarını alan, çalan veya değiştiren kimse bir yıldan beş yıla kadar hapis ve 100 liradan 1.000 liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılır.

İçki yasağına aykırı hareketler

MADDE 144. – Oy verme günü oy verme müddetince unuma açık yerlerde, umumi mahallerde ispirotolu içki verenler veya içenler veya herhangi bir suretle açık veya kapalı şişelerde ispirotolu içki satanlar veya alanlar elli liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

93 üncü maddede yazılı silâh taşıma memnuiyetine aykırı hareket edenler hakkında da aynı ceza verilir.

Kötü niyetle şikâyet ve itiraz

MADDE 145. – Oy vermenin yolunda cereyanını veya seçimi kurullarının vazifelerini selâmetle görmesini yahut sayım neticelerinin tespitini geciktirmek gibi kötü niyetle şikâyet ve itirazda bulunanlar bir aya kadar hapis veya yirini liradan yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kütük nakli işlemi rinü yapmıyanlar

MADDE 146. – Kayıtlı bulunduğu seçmen kütüğüne işaret verilerek kendisini kaydettireceği seçmen kütüğü muhtarlığına karşı vesika istiyen seçmenlere kendilerinden istenen belgeyi vermiyen veya kaydı yapmıyan ve bu değişikliği kütüklerin muhafaza edildiği nüfus müdür ve memurluklarına bildirmıyen muhtarlar 10 liradan yüz liraya kadar hafif para cezasıyla cezalandırılırlar.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kütüklere ve yoklamaya dair suçlar

MADDE 147. – Bu kanunla görevlendirilmiş oldukları halde belli müddet içinde ve şekillerine uygun olarak seçmen kütük veya listelerini tanzim etmiyen, seçmen yoklamasını yapmıyan, seçmen kütük listelerini asmıyan veya bunlara mütaallik evrak ve vesikaları gerektiği gibi muhafaza etmiyenler üç aydan iki yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiiller kayıtsızlık veya gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesi sonucu husule gelmişse altı aya kadar hapis cezası verilir.

Kütükleri tutmakta görevli kimselerce işlenen suçlar

MADDE 148. – Seçmen kütük ve listelerine yazılmak hakkı olmayan bir seçmeni yazan veya yazılmak hakkı bulunan bir seçmeni yazmıyan veya bunlara yazılmış olup da silinmesi gereken seçmen adını silmiyen veya silinmemesi gerektiği halde silenler bunları bilerek yaptıkları takdirde bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Eğer bu fiiller kayıtsızlık ve görevde gereken dikkat ve itinanın gösterilmemesinden ileri gelmişse altı aya kadar hapis cezası hükmolunur.

Kütüğe ilişkin suçlar

MADDE 149. – Tamamen veya kısmen sahte seçmen kütük veya listesi tanzim eden veya bunlarda tahrifler yapan veya bozan, çalan veya yok eden kimse üç yıldan aşağı olmamak üzere ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

Seçmen kütük ve listelerine mütaallik vesikaları çalan, bozan, yok eden veya tahrif eden kimseye de aynı ceza verilir.

Seçmen kartı üzerindeki suçlar

MADDE 150. – Sahte seçmen kartı tanzim edenler, bunları kullananlar, istedikleri halde seçmen kartlarını sahiplerine vermiyenler veya hakkı olmadığı halde kendini sahibi göstererek vazifeli kimselerden alanlar, ölen veya başka bir yerde bulunanların kartlarını kullananlar, çalanlar, tahrif ederek kullananlar ve bu hareketlere teşebbüs edenler altı aydan aşağı olmamak üzere hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kurullar mensuplarının vazifeye gelmemesi

MADDE 151. – Kurullara seçildiği halde haklı bir sebep olmaksızın vazifesi başına gitmiyenler yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Seçim başladıktan sonra kurullardaki görevlerini haklı bir sebep olmaksızın terkedenler bir aydan altı aya kadar hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kurul mensubu kimselerin seçim işlerini bozması

MADDE 152. – Seçim kurulları başkan ve üyelerinden herhangi biri kanuna aykırı hareketleriyle seçim muamelelerinin yapılmasını veya oy verilmesini kısmen veya tamamen imkânsız kılar yahut seçimlerin butlanına bilerek sebebiyet verir yahut seçim neticelerini ilân etmekten imtina ederse bir yıldan üç yıla kadar hapis, üç yüz liradan bin liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Seçim vasıtalarının gönderilmemesi

MADDE 153. – Seçim kurulları başkan ve üyelerinden herhangi biri veya bu kanunda yazılı işlerden biriyle görevlendirilen kimseler seçmen kütüklerini, aday listelerini, seçime ait kâğıt ve paketleri ve oy pusulalarını, oy sandıklarını ve oy zarflarını veya maddi, inali vasıtaları zamanında yerlerine göndermezler veya gönderilmesine mâni olurlarsa bir yıldan aşağı olmamak üzere hapis ve yüz liradan beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiilleri görevlilerden başkaları yaparsa ceza üç aydan bir yıla kadar haptir.

Siyasi partilerin veya bağımsız adayların oy pusulalarını veya seçime mütaallik her türlü evrakın zabt veya imha eden veya bozan veya oy verme yerine götürölmelerine mâni olanlar altı aydan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Bu fiiller resmî sıfatı haiz olanlar veya silâhlı kimseler tarafından ve yahut meskene veya siyasi parti binalarına girmek suretiyle işlenirse bu maddede yazılı cezalar bir misli artırılır.

Oy verme neticesine tesir edecek fiiller

MADDE 154. – Her kim sandık başında seçmenlerin imzalarını koydukları kütük listesine glemiyenler adına sahte imza atmak, mühür koymak veya parmak basmak gibi hileli bir hareketle sandığa oy atar veya attırır veya herhangi bir şekilde seçimin neticesini tağyir eder veya ettirir veya seçim tutanaklarını tamamen veya kısmen sahte olarak tanzim veya tahrir eder ve ettirirse üç yıldan yedi yıla kadar ağır hapis cezasıyla cezalandırılır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İtirazları tutanağa geçirmemek

MADDE 155. – İlgililerin şikâyet ve itirazlarını tutanağa geçirmeyi reddeden kurul başkanı veya üyeleri bir yıla kadar hapis ve beş yüz liraya kadar ağır para cezasıyla cezalandırılırlar.

Kurulların işlemlerine ve milletvekili yeterliğine, makbul bir sebep olmaksızın kötü niyetle itirazda bulunanlar da aynı şekilde cezalandırılırlar.

Kurul kararlarına riayetsizlik

MADDE 156. – Bu kanunda yazılı kurulların çoklukla vermiş oldukları her çeşit kararlara riayet etmiyen kurul mensupları bir aydan bir yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılırlar.

Görevi savsama ve kötüye kullanma

MADDE 157. – Bu kanunla görevlendirilen kimseler vazifelerini herhangi bir şekilde savsacılıkları veya kötüye kullandıkları takdirde, bu kanunda ayrı ceza tâyin edilmemişse, Türk Ceza Kanununun bu suçlara ait cezaları altında bir artırılmak suretiyle hükmolunur.

Memur sıfatını haiz olanlar

MADDE 158. – Bu kısımda yazılı suçlar, haklarında sarahat bulunmadığı hallerde, Ceza Kanunu tatbikatında memur sayılan kimseler tarafından işlenmişse verilecek ceza yarısı nispetinde artırılır ve ayrıca kamu hizmetlerinden yasaklılık cezasına da hükmolunur.

Bölüm : 2

Kovuşturma usul ve şekilleri

Kovuşturma ve soruşturma zamanı

MADDE 159. – Seçim işleriyle görevlendirilenlerin oy verme günü ile bundan önceki 24 saat içinde işledikleri bu kanunda yazılı seçim suçlarından ötürü bağlı bulundukları kurullarca düzenlenmesi gereken seçim tutanaklarının tanzim edildiğinin ertesi günü kovuşturma ve soruşturma yapılır.

Bu müddet içinde ağır cezayı gerektiren suçlarla infazı muktazi hükümler ve merciinden sâdır olmuş tevkif kararları ve 3005 sayılı Kanun hükümleri gereğince Asliye mahkemelerinin görevine giren ve delillerin kaybolması gibi sebeplerle gecikmesinde mazarrat umulan cürümlerden başka hiçbir sebepten dolayı bir seçmen hakkında kovuşturma ve soruşturma yapılamaz ve oy verme günü ile ondan önceki üç gün içerisinde

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

seçmenin hürriyetini ve oy verme imkânını kaldıracak veya tahdidedecek idarî ve malî hiçbir teklif alınamaz.

Buna aykırı hareketlerde bulunanlar hakkında altı aydan eksik olmamak üzere hapis cezası hükmolunur.

Sanıklar bakımından genel hükümlerin uygulanması

MADDE 160. – Bu kanunda yazılı suçlardan birini işliyenler sıfat ve memuriyetleri ne olursa olsun haklarında umumi hükümler dairesinde kovuşturma yapılır.

Valiler hakkındaki kovuşturma ve hazırlık soruşturması Cumhuriyet Başsavcısı, gerekli görüldüğü halde ilk soruşturma Yargıtay Birinci Başkanının görevlendirdiği Yargıtay üyesi ve yargılama, Yargıtayın yetkili ceza dairesi tarafından umumi hükümlere göre yapılır.

Hazırlık soruşturmasını başsavcı kendi yardımcılarına da yaptırabilir. Ancak, kamu dâvasını açmak ve kovuşturmaya mahal olmadığına karar vermek başsavcıya aittir.

Hazırlık soruşturması sırasında başsavcı tarafından istenilen, tevkif, tahliye, zabıt ve aramaya ilk soruşturmaya yetkili Yargıtay üyesi tarafından karar verilir.

Başsavcı tarafından kovuşturmaya mahal olmadığına dair verilen karar ile yukardaki fıkralar gereğince Yargıtay üyesi tarafından hazırlık ve ilk soruşturmalar sırasında verilecek kararlara karşı vukubulan itiraz, Yargıtay Birinci Başkanı tarafından görevlendirilen bir daire başkanı tarafından tetkik olunarak karara bağlanır.

İlk soruşturma sırasında Yargıtay üyesi tarafından verilecek kararlardan umumi hükümlere göre tasdik ile tekevvül etmesi icabedenlerin tasdik mercii Yargıtay Daire Başkanıdır.

Yargıtay Daire Başkanının tasdiki ile tekevvül eden kararlara karşı yapılacak itirazlar Yargıtay Birinci Başkanı tarafından tetkik edilerek karara bağlanır.

Kaymakamlar hakkında hazırlık soruşturmasının yapılması ve kamu dâvası açılması ve son soruşturma açılmasına karar verilmesi o ille en yakın il merkezindeki vazifeli cumhuriyet savcısı ve sorgu yargıcı ve yargılamaları o yerdeki görevli mahkemeler tarafından yapılır.

Hâkimler Kanunu hükümleri mahfuzdur.

İlgili kimseler ve siyasi partiler Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu gereğince şikâyetname vermek suretiyle kamu dâvasını tahrik edebilirler.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Seçim zamanında cevap hakkı

MADDE 161. – Seçim zamanında zikir veya telmih suretiyle hakların da neşriyat yapılan özel ve tüzel kişiler cevap verecekleri yazının yayımlandığı gazete veya mecmua ile cevap ve tashihlerini nerede bulunuyorlarsa o yerin sulh ceza yargısına verirler. Yargıç müracaatın yapıldığı gün cevap ve tashihi tetkik ederek varsa suç teşkil edecek ifadeleri çıkardıktan sonra cevap ve tashihiin altına neşri lüzumuna dair yazacağı şerh ile derhal gazete veya mecmuanın idarehanesine bildirir. Cevap veren ücretini öderse metni telgralla tebliğ eder. Gazete veya mecmua işbu cevap ve tashihi aldığı günün ertesi günü cevap verenin koyduğu başlıkla aynı sahifenin aynı sütununda aynı punto harflerle aynen neşretmeye mecburdur. Aksi halde gazete veya mecmua sorumluları, cevabı emreden mahkemece bir aya kadar hapis cezasıyla cezalandırılır.

Matbuat Kanununun bu maddeye aykırı olmıyan hükümleri mahfuzdur.

Kovuşturma usulü

MADDE 162. – Ağır cezayı gerektiren cürümlerden gayrısında 159 uncu maddede yazılı müddetlere riayet edilmek şartıyla bu kanunda yazılı suçlardan dolayı 3005 sayılı Kanun hükümleri dairesinde kovuşturma yapılır.

MADDE 163. – İl ve ilçe seçim kurulu başkanlığını yapan yargıçlar kendi çevreleri içinde çıkma gelecek seçim suçlarına mütâallik davalara bakamazlar.

Aynı mahalde bu davaları görecek başka yargıçlar bulunmaması veya mahkemenin teşekkül edememesi halinde mezkûr davalara bu mahalle en yakın yargı çevresinde bulunan aynı derecedeki mahkeme veya vazifeli yargıç tarafından bakılır.

Tutanakların delil kıymeti

MADDE 164. – Bu kanunda yazılı suçlardan ağır cezayı gerektirenlerin gayrısında kurullarca tanzim edilen tutanaklar sahtelikleri sabit oluncaya kadar muteberdir.

Zaman aşımı

MADDE 165. – Seçim suçlarından doğan kamu dâvası seçimin bittiği tarihten başlayarak üç ay içinde açılmadığı takdirde kovuşturma yapılamaz. Ancak takibi karar veya izin alınmasına bağlı hallerde bu mehil karar veya iznin alındığı tarihten itibaren yürürlüğe başlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ALTINCI KISIM

Çeşitli hükümler

1. Seçim giderleri

Giderlerin ödenmesi

MADDE 166. – (6428 ile değişik)

– Seçim giderleri genel bütçeden ödenir. Bunun için gerekli ödenek Adliye Vekâleti bütçesindeki özel bölüme konur.

Seçim kurulları başkan ve üyelerine, seçim işleriyle ilgili vekâletlerin merkezlerinde teşkil edilecek seçin bürolarının başkan ve üyeleri ile diğer memur ve hizmetlilere ve seçim işleri için bu kanun gereğince vazifelendirileceklerle ve bu işlerde mesai saatleri dışında çalışacak memur ve hizmetlilere verilecek ücretler ve hariçten alınarak çalıştırılacakların gündelikleri İcra Vekilleri Heyetince belirtilecek esas ve miktarlara göre ödenir.

Bulunduğu yerin haricinde bir mahalle gönderileceklerin yol masrafları Harcırah Kanunu hükümlerine göre ayrıca verilir.

Adliye Vekâleti bu madde hükümlerine göre harcanacak seçim giderleri ödeneğinden yeter miktarını il ve ilçe seçim kurulları başkanları emrine gönderir.

Seçim işleri için mahallerinde yapılması lâzımgelen her türlü masrafların ita ânîri il ve ilçe seçim kurulları başkanları olup tahakkuk işlemleri Cumhuriyet müddeiumumileri tarafından yapılır.

MADDE 167. – Bu kanun gereğince yapılacak işler için lüzumlu her türlü levazım ve imal ettirilecek eşya ve taşıma giderleri miktarı neye bağlı olursa olsun 2490 sayılı Kanunun 46 ncı maddesinin (A) fıkrası hükümleri dairesinde pazarlıkla yapılır. İlân mecburi değildir.

Her çeşit seçim giderleri için il ve ilçe adalet daireleri mutemetlerine il ve ilçe seçim kurulları başkanlarının tasvibi ile ayrıca üç bin liraya kadar avans verilir.

Bu had içinde kalmak üzere mahsup edilen miktara kadar yeniden avans verilebilir.

Seçim eşyasının muhafazası

MADDE 168. – İl, ilçe ve sandık kurullarına ait mühürler, seçim işlemlerine taallük eden tutanaklar, matbu defterler veya sair evrak, il ilçe adalet daireleri emanet memurluklarında ve oy sandıklariyle kapalı oy verme yerlerinin eşya ve malzemesi köylerde muhtarlıklarca ve kasaba ve şehirlerde belediyelerce muhafaza olunur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

2. Geçici hükümler

Yüksek Seçim Kurulı üyelerinin seçilmesi

MUVAKKAT MADDE 1. – (6272 ile değişik 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 25 inci maddesine göre gözden geçirilerek taslihi icabeden milletvekilleri seçimine ait seçmen kütükleri; bu kanunun me-riyete girdiği tarihte hükümsüz addedilerek, bunların yerine mezkûr ka-nunun kütüklere mütaallik hükümleri dairesinde yeniden seçmen kü-tüklerinin tanzimine başlanır ve en geç otuz gün içinde ikmal olunarak askıya çıkarılır.

Şayet mücbir sebepler tahtında bazı seçim bölgelerinde kütüklerin seçimlerden önce yeniden tanzimi mümkün görülmediği takdirde keyfi-yet sebepleriyle birlikte ilgili valilikçe İçişleri Vekâletine arz olunup mez-kûr Vekâletin tasvibiyle eski kütükler, bu kanunun seçmen kütüklerinin gözden geçirilmesi ve değiştirilmesi hakkındaki hükümleri dairesinde he-men taslih olunarak bunlara müsteniden seçim yapılır ve bilâhara kü-tüklerin yeniden tanzimi işine devam olunur.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin 8 inci Döneminde temsil edilen partiler hakkında hüküm

MUVAKKAT MADDE 2. – (6272 ile değişik) Vilâyet umumî meclisi, be-lediye meclisi, köy muhtar ve ihtiyar meclisi ve mahalle ihtiyar heyeti se-çimlerine ait seçmen kütüklerinin yeniden tanzimine 1954 yılı Haziran ayının ilk haftasında başlanır. Bu seçimlere mütaallik eski seçmen kü-tükleri bu kanunun 25 ve mütaakıp maddelerine göre yoklama yapıl-maksızın yeni kütüklerin kesinleştiği tarihe kadar muteberdir.

MUVAKKAT MADDE 3. – (6272 ile değişik) 1954 genel seçiminde se-çilecek milletvekili sayısının tesbitinde 1950 genel nüfus sayımı esastır. Ancak, bu esasa göre her seçim çevresi için tesbit edilecek milletvekili sa-yısı 1950 seçiminde bu çevreler için tesbit edilmiş bulunan milletvekili sayısından aşağı olamaz.

Şu kadar ki, vilâyetlere bölünen veya küçültülen seçim çevreleri bu hükümden faydalananmazlar.

GEÇİCİ MADDE 4. – Her sandık için numaralı mühür ve istampa maddi imkânsızlıklar dolayısıyla zamanında gönderilemezse sandık ku-rulları vazife gördükleri mahalle veya köy ihtiyar heyetine ait mühür ve istampayı kullanırlar.

GEÇİCİ MADDE 5. – İstanbul İli il seçim kurulu ile 68 inci maddede yazılı ilçe seçim kurulları için seçilecek üyeler, İstanbul Birleşik Mahalli İdareler Genel Meclisi üyeleri arasından alınır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

GEÇİCİ MADDE 6 - Seçmen kütüklerinin tanzimine, bu kanun yürürlüğe girer girmez hemen başlanır ve en geç kırk gün zarfında kayıt işi neticelendirilerek listeler 19 uncu madde gereğince askıya çıkarılır ve bu kanunun kütüklere dair hükümleri dairesinde işleme devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 7 - Bu kanun yürürlüğe girer girmez ilçe seçim kurulları on beş gün içinde toplanarak bu kanunun 3 ve 83 üncü maddeleri gereğince sandık adanlarının tesbiti için gereken işlemleri yaparlar.

3. Son maddeler

Kaldırılan kanunlar

MADDE 169. - 4918 ve 5258 sayılı kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 170. - Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürürlükle görevli makam

MADDE 171. - Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

20.II.1950

3 - SEÇİM KANUNU HAKKINDA KARAR

Milletvekilleri Seçimi Kanununa 6272 Sayılı Kanunla Eklenen Muvakkat 3 üncü Maddenin Son Fıkrasının Tefsirine Mahal Olmadığına Dair

(Resmî Gazete ile ilân : 13.III.1954 - No. 8657)

Karar No.

1839

Milletvekilleri Seçimi Kanununa 6272 sayılı Kanunla eklenen muvakkat 3 üncü maddenin son fıkrasının tefsirine mahal olmadığı hakkında Muvakkat Encümenince hazırlanan aşağıdaki mazbata Umumi Heyetin 3.III.1954 tarihli inikadıyla kabul edilmiştir.

3 Mart 1954

Yüksek Reisliğe

5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun 6272 sayılı Kanunla tadiline dair Kanunun muvakkat 3 üncü maddesinin tefsiri hakkında Gümüşane mebusları Halis Tokdemir, Halit Zarbun, Ahmet Kemal Varıncanın vâkı teklifleri Yüksek Reislikçe Komisyonumuza havale kılınmış olmakla 25.II.1954 gününde toplanan Komisyonumuz teklif sahiplerinin

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

de izahatını dinledikten sonra aşağıda yazılı neticeye varmış bulunmaktadır :

5545 sayılı Kanunla milletvekilleri seçimi; her vilâyetin bir seçim çevresi ve bu kanunda gösterilen nüfus aded ve nispetlerine göre mebus çıkarabilmek esasını kabul etmiş bulunmaktadır.

6272 sayılı Kanun 5545 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanununun bazı maddelerinin tadiline mütedair bir kanun olup ayrıca 3 muvakkat maddeyi de ihtiva etmektedir.

Adı geçen 6272 sayılı Kanunun muvakkat 3 üncü maddesi ile:

a) 1954 genel seçiminde seçilecek milletvekili sayısının tesbitinde 1950 genel nüfus sayımının esas olacağını;

b) Bu esasa göre her seçim çevresi için tesbit edilecek milletvekili sayısının 1950 seçiminde o çevre için (yani değişmeden evvelki seçim çevresi için) tesbit edilmiş bulunan milletvekili sayısından aşağı sayıda olmayacağını;

Kabul etmiş bulunmaktadır.

Ancak bu muvakkat madde ile mâruz esaslar tesbit edildikten sonra ikinci fıkrası ile de;

a) Vilâyetlere bölünen;

b) Veya küçültülen;

Seçim çevreleri bu hükümden faydalanamazlar; hükmünü vaz'etmiştir.

Tefsiri istenilen bu ikinci fıkranın, birinci fıkra sarahati karşısında mütezat bir ifade taşıdığı zehabı görülmekte ise de: intihabın nüfus adedine dayanması, bu nüfus adedine hâlel gelmedikçe bölünen veya küçültülen seçim çevresinin eski mebus adedince mebus çıkarabileceğini ve küçültülen seçim çevrelerinden maksat en az bir mebusa tekabül edecek miktarda nüfusun ayrılmış olması haline mahsus olabileceğini, esasen 3 üncü muvakkat maddenin birinci fıkrası açık bir sarahatle belirtilmiş olmasından; mülki teşkilâtta değişiklik olmasıyla bir vilâyetten diğer vilâyete bağlanan birkaç mülki birlik dolayısıyla kendisinden mülki birlik alınan vilâyetlerin nüfusunda en az bir mebusa tekabül eden miktarda eksilene olmadıkça 1954 seçimlerinde dahi 1950 seçimlerinde çıkardığı mebus adedi kadar mebus çıkaracağına; dair kanunun açık sarahati karşısında tefsire mahal olmadığına karar verilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MİLLETVEKİLLERİ SEÇİMİ KANUNUNDA SÖZÜ GEÇEN KANUNLAR

No.	Başlığı		Resmi Gazete Sayı
765	Türk Ceza Kanunu	13.3.1926	320
1412	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu	24.4.1929	1172
1881	Matbuat Kanunu	8.8.1931	1867
2490	Artırma, Eksiltme ve İhale Kanunu	10.6.1934	2723
2544	Muvakkat Bâzı Salâhiyetlerle Başka Yerlere Gönderilecek Hâkimlere Ve- rilecek Tahsisat Kanunu	1.7.1934	2743
2556	Hâkimler Kanunu	17.7.1934	2751
2596	Bâzı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun	13.12.1934	2879
3005	Meşhûd Suçların Muhakeme Usulü Kanunu	13.6.1936	3329
2. - Kaldırılan kanunlar :			
4918	Milletvekilleri Seçimi Kanunu	6.6.1946	6326
5258	Milletvekilleri Seçimi Kanununun Bâzı Maddelerinin Değiştirilmesi- ne ve Bu Kanuna Bâzı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun	14.7.1948	6957

4 - MİLLETVEKİLLERİNİN ÖZLÜK HAKLARINA İLİŞKİN DÜZENLEMELER

TBMM üyelerinin ödenek ve yollukları hakkında ilk bağımsız düzenleme 1930'da çıkarılan 1613 sayılı Kanunla yapıldı. Bu Kanun, çeşitli tarihlerde 1757, 2507, 3135, 3656, 4387, 4602, 5142, 6027 ve 6245 sayılı kanunlarla değişikliğe uğradı.

1613 sayılı Kanuna göre yıllık ödenek 6 000 lira olup, her ay başında beşyüz lira olarak ödenmekte idi. Kısa bir süre sonra 1931'de 1757 sayılı Kanun çıkarılarak yıllık ödenek 4 200 liraya indirilip her ay başında 350 lira olarak ödeme esası getirilmiştir.

IX. Dönemde geçerli olan hükümler konularına göre ayrılarak tarih sırasına göre ilgili kanunlar (*) ve maddeleri belirtilmiştir.

(*) Kanunlar 1960 yılına kadar kesintisiz numara aldığından hükümlerin dayandığı kanun ve maddeler numaralarının belirtilmesi yeterli görüldü (K.O.)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

A) MİLLETVEKİLLERİNİN ÖDENEKLERİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

1. – Ödeneklerle ilgili çek ve ödeme emirlerine ait banka işlemleri 2999 sayılı Kanunun 24 üncü maddesindeki istisna hükümlerine tabidir. (*) (3050/1)

2. – 1757 numaralı Kanundaki yıllık ödenek için mali yıl başında verilen çek ve tediye emirleri ölüm veya genel seçimlerin yenilenmesi halinde geriye alınmaz. Ancak bu nedenler dışında milletvekilliğinin sona ermesi halinde ödenen fazlalar geri alınır. (3050/2)

3. – Büyük Millet Meclisi, seçimlerin yenilenmesine karar vermesi durumunda 1 Kasında başlayan toplantı yılı, yıllık ödeneğinin kalan bölümü o yılın bütçesindeki bölümüne ek ödenek kaydıyla bir defada ödenir. (4387/1)

4. – Milletvekillerinin aylık ödenek miktarı (1 150) liradır. (5142/1)

5. – Emekli keseneklerine 1613 sayılı Kanunun 3 üncü maddesinde yazılı 125 aslı maaşın esas alınacağı kuralı kabul edilmiştir. (5142/2)

6. – Toplantı yılı içinde seçilenlerin ödenekleri seçildikleri aydan itibaren, milletvekilliğinden ayrılanların ödenekleri ayrıldıkları ay sonuna kadar hesaplanır.

1951 yılı ara seçimlerinde seçilen milletvekillerinin ödenekleri hakkında yukarıdaki hüküm uygulanır. (6027/1 geç. 1)

B) MİLLETVEKİLLERİNİN YOLLUKLARI İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER (**)

1. – TBMM üyelerine devir ve aile yolluğu da dahil olmak üzere gerek olağan ve gerek olağan usul toplantılar için gelme ve gitme yolluğu olarak her toplantı yılı için 1 Kasında kesintisiz 1 000 lira verilir (3135/1)

(*) 2999 sayılı Kanunun 24. maddesi : Bankalar, Devlet ve Devlet müesseseleri ile olan veya 500 lirayı geçmeyen muameleler ile kote esham ve tahvilât veya altın terhini mukabilinde açılacak krediler ile Ziraat Bankasıyla yapılacak ziraî krediler hariç olmak üzere açacakları ticarî krediler, verecekleri kefalet veya teminatlar için bunları isteyen en son vaziyetini gösteren ve mesul heyet ve mümessillerinin imzalarını taşıyan bir hesap vaziyeti istemeye mecburdurlar.

(**) 1613 sayılı Kanuna göre seçim çevrelerine gidip gelen üyelere her toplantı yılı ve merkeze geldikleri ailelerine her seçim dönemi için gidiş-dönüş yolluğu verilir. Yolluğun hesabında 125 aslı maaş 2. derece memurun aslı maaşı esas alınır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

1936 toplantı yılı yolluğu yukarıdaki hükmün yürürlüğe girdiği tarihte tahakkuk ettirilerek evvelce ödenen kişisel yolluk düşülerek ödenir. (3135/muvakkat Md.)

2. – TBMM Hesapları İnceleme Komisyonu üyelerinden görevleri gereğince inceleme ve tefiş için Ankara dışında görev yapanlara genel hükümlere göre ikamet yevmiyesi verilir. (5408/1)

3. – 3135 sayılı Kanun gereğince verilen yolluğun ödeme tarihi 1 Mart tarihine alınmıştır. (6242/1)

4. – TBMM Başkanı, başbakan, bakanlar ve milletvekillerinin yurt içi yevmiyelerinin miktarı her yıl bütçe kanunları ile tesbit olunur. (6245/33)

5. – Dış ülkelere yapılacak görev seyahatlerinde, gidilecek memleket, memur ve hizmetlilerin aylık veya ücret tutarlarıyla gidiş nedenlerine göre en çok haddi aşmamak üzere gündeliğe uygulanacak emsaller Maliye Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca saptanır. (6245/34)

6. – 3135 sayılı Kanun gereğince verilecek yolluk miktarı her yıl Bütçe Kanunlarıyla tesbit olunur. Ancak bu miktar yıllık ödenek toplamının % 40'ından aşağı ve % 50'sinden fazla olamaz (6245/58)

C) MİLLETVEKİLLERİNİN TAZMİNATLARI İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

1. – a) Ölen milletvekillerinin 1683 sayılı Kanuna göre dul ve yetim maaşına hak kazanan aile bireylerine eşit olarak bölünmek üzere bir yıllık ödenekleri tazminat olarak verilir.

25 yaşını bitiren ve geçimi babası tarafından sağlayan kızlar da bu tazminattan, maaşa hak kazanan diğer çocuklar gibi pay sahibi olurlar. Ölenin maaşı, haketmiş kimsesi bulunmazsa bu tazminat kanuni mirasçılara verilir (2507/1)

b) Ölüm tazminatı vergi ve resme tabi değildir (4603/1)

c) Ölüm tazminatı milletvekillerinin gelecek istihkaklarından ödenmek üzere aldıkları paralara mahsup edilebilir. (248 sayılı tefsir)

d) Ölüm tazminatı terekeye dahil değildir. (696 No.lu karar)

e) Ölüm tazminatı 6 000 lira olarak hesaplanır. (1834 tefsir kararı)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

D) MİLLETVEKİLLERİNİN EMEKLİLİĞİ İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER **Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Bâzı Değişiklikler Yapılmasına ve Bu Kanuna Bâzı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun**

(Resmî Gazete ile ilânı : 14.VI.1952 - Sayı : 8135)

Kanun No.
5951

Kabul tarihi
9.VI.1952

MADDE 1. – 5434 sayılı Kanunun 12 nci maddesinin II işaretli fıkrasına aşağıda yazılı (I) bendi eklenmiştir.

1. Emeklilik hakkı tanınan vazifelerde bulunduktan sonra milletvekilliğine seçilenler: (Seçimlerinden itibaren (6) ay içinde yazı ile Sandığa müracaat ettikleri takdirde)

MADDE 2. – (8.II.1954 tarih ve 6244 sayılı Kanunla kaldırılmıştır.)

MADDE 3. – (Değiştii 8.II.1954 tarih 6244 sayılı Kanunla) - Aynı kanunun 15 inci maddesine aşağıdaki (i) fıkrası eklenmiştir :

i) 12 nci maddenin II işaretli fıkrasının (1) bendinde yazılı olanların emekliliğe esas olan son aylık veya ücret tutarları:

Bu kesenekler, emekliliğe esas olan son aylık veya ücretin alındığı tarihten itibaren her üç yılın hitamında bir üst derece aylık veya ücret tutarı üzerinden kesilir. Şu kadar ki, bu muamele hususi kanunlarında tanınan haklar mahfuz kalmak şartıyla kendilerine emeklilik durumları dışında terfi bakımından iki üst dereceden yukarısı için bir hak vermez.

MADDE 4. – Aynı kanunun 87 nci maddesinin (a) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (c) fıkrası kaldırılmıştır :

a) İstifa edenler: (Milletvekilliğine seçilmek üzere Seçim Kanununda yazılı müddet içinde istifa etmiş olup da milletvekili seçilmiş bulunanlar hariç)

MADDE 5. – 5434 sayılı Kanunun geçici 60, 61, 62 ve 64 üncü maddeleri kaldırılmıştır.

Şu kadar ki, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar bu maddeler hükümlerine göre emekli aylığına istihkak kesbetmiş olanların hakları mahfuzdur.

GEÇİCİ MADDE 1 – Yukarıki maddeler hükümleri, birinci maddede yazılı şartları haiz olarak ilk defa Dokuzuncu Dönemde milletvekilliğine seçilmiş olanlar hakkında da uygulanır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

(Değiştii 8.2.1954 tarihli 6244 sayılı Kanunla) Bunların 22.5.1950 tarihinden itibaren geçen müddete ait kesenekleri ve emekliliğe esas olan aylık veya ücret dereceleri 15 inci maddenin (i) fıkrası gereğince yükselmiş bulunanların artış farkları geçici 66 ncı madde gereğince kurumlarınca bu kanunun yürürlüğü girdiği tarihi takibeden ay başından itibaren tahsisatlarından, aylık keseneklerinden ayrı olarak kesilmek suretiyle ve karşılıkları da kurumlarınca toptan Sandığın istemesi üzerine üç ay içinde ödenir.

Bu kanunun neşri tarihine kadar ilgililer tarafından ödenmiş bulunan kesenek ve artış farkı karşılıkları Sandıkça kendilerine iade olunarak yukardaki fıkra gereğince kurumlarından istenir.

Bunlardan emekli keseneklerini geri almış bulunanlar aldıkları bu paraları bu kanunun yürürlüğünden itibaren en çok bir yıl içinde ve aldıkları tarihlerden itibaren % 5 faizi ile birlikte toptan geri verirlerse bu paralara tekabül eden eski hizmet müddetleri yenilerine eklenir.

GEÇİCİ MADDE 2 - Geçici birinci maddede yazılı olanların 5434 sayılı Kanunun geçici 6 ncı maddesi gereğince iptal olunan borçlanmaları, evvelce kendilerinden tahsil edilmiş olup da ayrılışlarında iade edilmiş bulunan borçlanmadan mütevellit paraları, bu kanunun yürürlüğü girdiği tarihten itibaren 6 ay içinde Sandığa müracaatta bulunmaları ve toptan geri vermeleri şartıyla, yenilenir.

GEÇİCİ MADDE 3 - Bu kanunun ikinci maddesi hükmü, emeklilik hakkı tanınan bir vaziyette bulunduktan sonra milletvekilliğine seçilmiş olmaları şartıyla 1.1.1950 tarihinde milletvekili bulunanlardan Dokuzuncu Döneme aralıksız olarak seçilenler (emekliye ayrıldıktan sonra bu yerlere geçenler hariç) hakkında da, bu kanunun yürürlüğü girdiği tarihten itibaren uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 4 - Bu kanunun 1 inci maddesindeki altı aylık müddet, Dokuzuncu Dönem milletvekilleri hakkında, kanunun yürürlük tarihinden başlar.

GEÇİCİ MADDE - (Ek. 8.2.1954 tarihli 6244 sayılı Kanunla) - 5951 sayılı Kanunun 1 inci maddesinde yazılı durumlarda olanlardan altı aylık müddet içinde borçlanma müracaatında bulunmayanlar için bu kanunun neşri tarihinden itibaren üç aylık bir müddet verilmiştir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Sivas Kongresince Seçilen Temsil Heyeti Üyeleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci Döneminde Bulunan Üyelerle Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun

(Resmî Gazete ile ilânı : 20.XII.1948 - Sayı : 7084)

Kanun No.

Kabul tarihi

5269

15.XII.1948

MADDE 1. – Sivas Kongresince seçilen Temsil Heyeti Üyeleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci Döneminde bulunan Üyelerden bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte sağ bulunanlara yaşadıkları müddetçe ödenmek ve başkaca zım yapılmamak kaydıyla vatani hizmet tertibinden 350 şer lira aylık bağlanır.

MADDE 2. – Birinci maddede yazılı olanlardan ölmüş bulunanların ve bundan sonra ölecek olanların :

A) Evlenmemiş karısına, yaşadığı müddetçe;

B) Yirmi yaşına girmemiş, yüksek tahsile devam etmekte ise yirmi beş yaşını geçmemiş erkek çocuklarına;

C) Evli bulunmayan kız çocuklarına, evleninceye kadar;

D) Hayatta bulunan muhtaç anasına yaşadığı müddetçe (5546/1)

Vatani hizmet tertibinden 175 lira aylık bağlanır.

Bu madde gereğince aylığa müstahak olanlardan birden fazla ise bu miktar aralarında müsavî olarak taksim olunur.

MADDE 3. – Sivas Kongresince seçilen Temsil Heyeti ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci Dönemine üye seçildiği halde iltihak etmeyenlerle iltihak ettikten sonra çekilenler, mazbatasını kabul edilmeyenler, ıskat edilenler veya dâimî bir memuriyeti tercih ederek ilgisini kesenler ve bunların ikinci maddede yazılı dul ve yetimleri bu kanun hükümlerinden faydalanamazlar.

MADDE 4. – (5814 ile değişik). Birinci madde hükmünce aylığa müstahak olanlardan Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi bulunanlarla 2847, 3656, 3659 ve 3661 sayılı kanunlara tâbi dairelerden, resmî veya hususî kanunlarla bankalar, özel idare ve belediyelerden (350) lira ve ikinci madde hükmünce aylığa müstahak olup da aynı durumda bulunanlardan (175) lira veya daha fazla aylık (her çeşit zamları ile birlikte emekli, dul ve yetim aylıkları hariç, vatani hizmet aylıkları dâhil), ücret ve ödenek alanların bu vaziyet ve görevleri devam ettiği sürece bu kanun hükümünden faydalanamazlar. Aylığa müstahak olanların taaddüdünü dolayı-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

siyle ikinci maddenin son fıkrası gereğince aylık miktarı (175) liradan aşağı düşenlerden yukarıda yazılı durumda olanların görevlerine ait aylık, ücret ve ödenekleri miktarı ikinci madde gereğince hesabedilecek hisselerinden fazla olduğu takdirde bu kanundan faydalanamazlar ve bunların hisseleri diğerlerine ilâve edilmez.

MADDE 5. – Birinci madde hükmüne göre aylığa müstahak olanlardan dördüncü maddede yazılı yerlerden aldıkları aylık, ücret ve ödenekleri 350 liradan aşağı olanlarla ikinci madde hükmüne göre aylığa müstahak olanlardan aynı durumda bulunup da aylık, ücret ve ödenekleri 175 liradan aşağı bulunanlara aylık, ücret ve ödenekleriyle (Her çeşit zamlarıyla birlikte emekli, dul, yetim ve vatanî hizmet aylıkları dâhil) birinciler için 350, ikinciler için 175 lira arasındaki farklar vatanî hizmet tertibinden ödenir.

Dördüncü maddenin son fıkrasında yazılı olanların görevlerine ait aylık, ücret ve ödenekleri, hisselerine düşen aylık miktarından noksan bulunduğu takdirde arasındaki farklar keza vatanî hizmet tertibinden ödenir.

MADDE 6. – Vatan hiyaneti suçundan idam edilenlerin ikinci maddede yazılı dul ve yetimleri bu kanun hükümlerinden faydalanamazlar.

MADDE 7. – Bu Kanun yayımını kovalayan ay başından itibaren yürürlüğe girer.

E) MİLLETVEKİLLERİNİN AÇIK MAAŞLARI İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER

1. – 788 numaralı Memurin Kanununun 84 üncü maddesinin (D) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

7 nci ve ondan aşağı derecelerde bulunan memurlardan (kadro dolayısıyla açıkta kalan memurlar dâhil) memleket dâhilindeki resmî ve hususî müessesatı sıhhiyede tedavileri lüzumu fennen sâbit olanlardan tedavi ve yol masrafı ve Devletçe tedavi ettirilmekte iken vefat edenlerin cenaze masrafı mensup oldukları daire bütçesinden verilir (3335/1)

2. – 788 numaralı Memurin Kanununun 85 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Memuriyetinin ilgası dolayısıyla açıkta kalan memurların, ilganın vukubulduğu ay ile onu mütaakip olan ay zarfında maaşları tam olarak ve bu müddetin hitamında tekrar hizmete tâyin kılınmamış iseler yeni memuriyete tâyinlerine kadar, fiilî hizmet müddeti yedi seneye kadar olanlara dörtte bir, on beş seneye kadar olanlara üçte bir, on beş seneden fazla olanlara yarım nispetinde açık maaşı verilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Meslekî memuriyet olan mebuslar müddetleri bittikten sonra tekrar intihabedilmezlerse mebusluktan evvelki memuriyetlerine nazaran haklarında bu madde tatbik olunur. (3335/2)

3. – Memurin Kanununun tarihi neşriyle mezkûr kanunun 85 ve 89 uncu maddelerinin mevkii meriyete girdiği 1 Haziran 1927 tarihi arasındaki müddet içinde infisal eden memurine Mazuliyet Kanunu ahkâmına tevfikân maaş tahsis olunur. (148 No.lu tefsir)

4. – Memurin Kanununun 85 inci maddesinin son fıkrası hükmü, Büyük Millet Meclisi Birinci İntihap Devresinden tekrar intihabedilmemiş olan mebuslara da intihabedilmedikleri tarihten itibaren, şâmindir (201 sayılı tefsir)

5. – Memurin Kanununun 85 inci maddesinin son fıkrasında şöyle yazılıdır :

(Meslekî memuriyet olan mebuslar müddetleri bittikten sonra tekrar intihabedilmezler ise mebusluktan evvelki memuriyetlerine nazaran haklarında bu madde tatbik olunur.)

148 sayılı tefsir fıkrası şudur :

(Memurin Kanununun tarihi neşriyle mezkûr kanunun 85 ve 89 uncu maddelerinin mevkii meriyete girdiği 1 Haziran 1927 tarihi arasındaki müddet içinde infisal eden memurine mazuliyet Kanunu ahkâmına tevfikân maaş tahsis olunur.)

Bu tefsirden sonraki 201 sayılı tefsirde ise :

(85 inci maddenin son fıkrası hükmü, Büyük Millet Meclisi Birinci İntihap Devresinden tekrar intihabedilmemiş olan mebuslara da, tekrar intihabedilmedikleri tarihten itibaren şâmindir.) denilmektedir.

Birinci tefsir mukayyet olarak memurların açık maaş vaziyetlerini tâ-yin ettiği, ikinci tefsir daha geniş mânasiyle meslekî memurluk olup da mebus bulunanlardan, tekrar intihabedilmeyenlere ait ise de ikinci tefsire dayanarak eski mazul memurların da böyle bir hak talebetmeleri vâ-rir olacağı mülâhazasıyla tefsir talebedildiği fakat henüz böyle bir talep vâkı olmadığı gibi Divân Muhasebatça da bu işe mûtaallik reddedilmiş bir muamele mevcut bulunmadığı anlaşılmıştır.

Keyfiyet tetkik olundukta :

85 inci maddenin son fıkrası mebuslara mahsus bir fıkra olduğu metnin sarahati ve en son tefsir olan 201 numaralı tefsir fıkrası da yukarıki metne dayanarak Büyük Heyetçe kabul buyurulmuş olduğuna göre tefsirlerin birisi umumiyet ilade ettiği, 201 numaralı ikinci tefsir de hususi

TURK PARLAMENTO TARİHİ

hüküm taşıdığı için bu iki tefsir arasında bir mübayanet de görülmediğinden pek açık olan 201 numaralı tefsir fıkrasını tekrar tefsirine lüzum görülmediğine karar verilmiştir. (947 No.lu tefsir)

F) BAŞKANLIK ÖDENEĞİ İLE İLGİLİ DÜZENLEME

1. – TBMM Başkanına ayda 800 lira makamı ödeneği verilir. (5861/1)
2. – Bu ödenek her ay peşin ödenir. Ay içinde işe başlama halinde izleyen ay başından itibaren ödeneğe hak kazanılır. (5861/2)
3. – Bu ödeneği 1178 sayılı Kanun gereğince zam uygulanmaz. (5861/3)

G) BAŞKANLIK DİVANI ÖDENEĞİNE DAİR DÜZENLEME

1. – a) TBMM Başkanlık Divanı üyelerine her toplantı yılı için 1 800 lira tazminat ödenir. (756/1)
- b) Birinci madde hükmü II. Dönem, III. Yasama Yılından geçerlidir. (756/2)

2. – Dahili Nizamnamenin 65 inci maddesine göre Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu üyelerinden murakabe görevini yapacak kişiye 1 Kasım 1927 tarihindeki toplantıdan başlamak üzere aylık 150 lira huzur ücreti verilir. (1238/1)

3. – Memur ve müstahdemlere verilecek fevkalade zam hakkındaki 4178 numaralı Kanuna göre fevkalade hallerin devamı süresince aylık tutarı 100 liraya kadar olanlar için vergi ve emekli keseneği çıktıktan sonra ödenen miktarın % 25'i 101 liradan 170 liraya kadar olanlar için % 20'si ve 170 liradan yukarı olanlar için % 15 oranında zam yapılır. Bu hüküm Başkanlık Divanı tazminatları için de geçerlidir.

H) CUMHURBAŞKANI, BAŞBAKAN VE BAKANLARIN ÖDENEKLERİNE İLİŞKİN DÜZENLEME

1. – Cumhurbaşkanı ayda (12 500) lira ödenek verilir. Bu ödenek her ay peşin olarak ödenir. Ay içinde işe başlama durumunda seçimi yapıldığı ay başından itibaren verilir. Cumhurbaşkanı vekâlet edene ayrıca ödenek verilmez. Bu ödeneğe fevkalade zam hükümleri uygulanmaz. (6167/1, 2)

2. – Başbakana ayda 800 lira ve bakanlara ayda 450'şer lira makam ödeneği verilir.

Bu ödenekler her ay peşin olarak ödenir. Ay içinde işe başlama halinde izleyen ay başından itibaren ödeneğe hak kazanılır.

Bakana vekâlet edene ayrıca ödenek verilmez.

Bu ödeneklere fevkalade zam uygulanmaz. (5857/1, 2, 3)

B) SİYASİ PARTİLER

IX. DÖNEMDE TBMM'DE TEMSİL EDİLEN SİYASİ PARTİLER (*)

Bir yanda İkinci Dünya Savaşı sonunda çok partili rejimi özgürlük güvencesi sayan demokrasilerin Birleşmiş Milletler Teşkilâtını kurma çalışmalarını başlatmaları, diğer tarafta uzun süren tek parti yönetiminin doğal sonucu olan giderek artan birikim ve tepkiler, çok partili rejime geçmeyi kaçınılmaz duruma getirdi.

Her biri acılar bırakarak son bulan Terakkiperver ve Serbest Cumhuriyet Fırkaları denemesinden sonra üçüncü kez çok partili yönetime geçişte çoğunlukla kuşku ve kaygılar egemen oldu.

Büyük Türk Devrinin gerçekleştirilmesinde olmazları olur yapan ulusal irade, bütün olumsuzlukları göğüsleyerek çok partili yönetime geçmeyi başarmış, böylece devrimlerin son ve güçlü halkası tamamlanmıştır.

Kuruluş ve gelişimleri önceki dönemlerde başlayan ve bu dönemde Mecliste temsil edilen siyasi partiler, üye sayılarına göre sıraya konulmuştur.

Her partinin yasama yıllarına göre üye adedi, grup idare heyetleri, nizamnameleri ve programları verilmiştir.

1 – DEMOKRAT PARTİ

Kuruluş Tarihi

7 Ocak 1946

Merkezi

Ankara

Kurucuları

Başkan : Celâl Bayar

Üye : Prof. Fuad Köprülü (Kars Mv.)

Üye : Refik Koraltan (İçel Mv.)

Üye : Adnan Menderes (Ayдын Mv.)

(*) TBMM Muhtıra X. 1954 TBMM Matbaası

Yıllık Devre IX. 1955 TBMM Matbaası

Türkiye'de Siyasi Partiler Dr. Tarık Z. TUNAYA, İstanbul. 1952

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İDARE HEYETLERİ

YASAMA YILI

F

Meclisin seçimi sonrasında fevkalâde toplantısında partinin üye adedi 397 iken, 3 üyenin ölümü (1), 1 üyenin istifası (2) ile üye adedi 393 olmuştur.

Parti Grubu İdare Heyeti

Başkan :	İzmir	Milletvekili	Ekrem Hayri Üstündağ
Başkanvekili :	Eskişehir	»	Abidin Potuoğlu
Kâtip :	Seyhan	»	Sedat Barı
Muhâsîp :	Balıkesir	»	Esat Budakoğlu
Üye :	Bursa	»	Sadettin Karacabey
»	İstanbul	»	Mukerrem Sarol
»	İstanbul	»	Hüsnü Yaman
»	Konya	»	Ziya Barlas
»	Sivas	»	Rifat Öçten

YASAMA YILI

- I -

Partinin birinci yasama yılı başında üye adedi 393 iken bu yıl içinde 4 üyenin partiye girmesi (3), bir üyenin ölümü (4), üç üyenin istifası (5), ayrıca bu yıl yapılan ara seçimler sonunda 18 üyenin yeniden seçilmesi (6) ile Demokrat Partinin üye sayısı 411'e yükseldi.

(1) İsmail Hakkı Çevik (Eskişehir), Raşit Gürgen (Gümüşhane), Mahir Türkay (Sivas)

(2) Nazım ÖNEN (Diyarbakır)

(3) Feridun Fikri Düşünsel (Bingöl), Selahattin İnönü (Bitlis), S. Hayri Üstündağ (Kayseri), M. Reşit Tarakçıoğlu (Trabzon)

(4) Hüsnü Akşit (Denizli)

(5) Remzi Oğuz Arık (Seyhan), Yusuf Ziya Eker (Seyhan) ve Cezmi Türk (Seyhan)

(6)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Parti Grubu İdare Heyeti

Başkan :	İstanbul	Milletvekili	Fuad Hulûsi Demirelli
Başkanvekili :	Eskişehir	»	Abidin Potuoğlu
Kâtip :	İzmir	»	Muhittin Erener
Muhasip :	Balıkesir	»	Esat Budakoğlu
Üye :	Ankara	»	Muhlis Bayramoğlu
»	Burdur	»	Fethi Çelikbaş
»	Çanakkale	»	Emin Kalafat
»	Konya	»	Remzi Birand
»	Seyhan	»	Cezmi Türk (*)
Nail Geveci	Aydın	Ekrem Baysal	Eskişehir
Cevat Ülkü	Aydın	Ahmet Kemal Varınca	Gümüşane
Lütfi Ülkümen	Aydın	Hâdi Hüsmân	İstanbul
Müçteba Iştın	Balıkesir	Seyfi Oran	İstanbul
Nusrettin Barut	Bitlis	Pertev Arat	İzmir
Yümnü Üresin	Bilecik	Ziya Termen	Kastamonu
Kenan Yılmaz	Bursa	Elvan Kaman	Kırşehir
Nusret Kirişcioğlu	Çanakkale	Nâtık Poyrazoğlu	Muğla
Baha Akşit	Denizli	Esat Kerimol	Zonguldak

YASAMA YILI

- II -

İkinci yasama yılı başında partinin üye adedi 411 iken, üç üyenin ihracı (7), iki üyenin milletvekilliğinden istifası (8), beş üyenin ölümü (9), 6 üyenin partiye girmesi sonucu partinin üye sayısı 407 olmuştur. (10)

(*) Cezmi Türk'ün partiden istifası üzerine açılan yere [Ferit Alpiskender (Diyarbakır)] seçilmiştir.

(7) Süreyya Endik (Çanakkale), A. Hikmet Pamukoğlu (Giresun) ve Abdurrahman Boyacıoğlu (Zonguldak)

(8) Suad Hayri Ürgüplü (Karesi) ve İlhan Dizdar (Sivas)

(9) Fikret Karabudak (Denizli), Ziya Barlass (Konya), Ö. Rıza Doğrul (Konya), N. Turgut Topaloğlu (Tokat) ve Esat Kerimol (Zonguldak)

(10) Selim Seven (Hakkâri), Abdullah Cilli (Hatay), Latif Aküzümü (Kars), Abbas Çetin (Kars), Veyis Koculu (Kars) ve Hüseyin Doğan (Malatya)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Parti Grubu İdare Heyeti (**)

Başkan :	Manisa	Milletvekili	Refik Şevket İnce (***)
Başkanvekili :	Balıkesir	»	Esat Budakoğlu
»	Eskişehir	»	Abidin Potuoğlu
Kâtip :	Bursa	»	Raif Aybar
Muhasip :	Giresun	»	Mazhar Şener
Üye	Agri	»	Kasım Küfrevi
»	Ankara	»	Muhlis Bayramoğlu
»	Erzurum	»	Bahadır Dülger
»	İstanbul	»	Mithat Benker
»	Kocaeli	»	Ekrem Alican
»	Manisa	»	Sudi Mihcioğlu
»	Rize	»	Osman Kavrakoğlu
»	Sivas	»	Rifat Öçten
»	Trabzon	»	Mahmut Goloğlu

YASAMA YILI

- III -

Yasama yılı başında partinin üye adedi 407 iken, 9 üyenin partiden ihracı (11), 3 üyenin milletvekilliğinden istifası (12), 7 üyenin ölümü (13) ile partinin üye adedi 388 olmuştur.

Parti Grubu İdare Heyeti

Reis	Bursa	Mebusu	Hulûsi Köymen
Reisvekili	Eskişehir	»	Abidin Potuoğlu

(**) Demokrat Parti 3 üncü kongresinde yapılan Tüzük tadilatı ile İdare Heyeti 1 Başkan, 2 Başkanvekili ve 11 âzadan teşekkül etmiştir.

(***) Bu toplantı içinde Grup Başkanlığından istifa etmiş ve yerine seçim yapılmamıştır.

(11) A. Fahri İşeri (Balıkesir), Kâzım Arar (Çankırı), Kemal Atakurt (Çankırı), Said Bilgiç (İsparta), Tahsin Tola (İsparta), İrfan Aksu (İsparta), H. Fehmi Ustaoglu (Samsun), Şevket Mocin (Tekirdağ), ve Faik Erbaş (Yozgad)

(12) Salâhaddin Âdil (Ankara), Kâzım Taşkent (Manisa) ve Necip Bilge (Niğde)

(13) Cevdet Topcu (Amasya), Halil Ayan (Bursa), Y. Kâmil Aktug (Diyarbakır), Galip Deniz (Kastamonu), Ahmet Keskin (Kastamonu), Yusuf Ziya Tuntaş (Tekirdağ) ve Ömer Cerheri (Urfa)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

»	İzmir	»	Osman Kapanı
Kâtip	Tekirdağ	»	İ. Hakkı Akyüz
Muhasip	İçel	»	Hüseyin Fırat
Âza	Ağrı	»	Kasım Küfrevi
»	Bolu	»	Zuhuri Danışman
»	Bursa	»	Raif Aybar
»	Diyarbakır	»	Yusuf Azizoglu
»	Elâzığ	»	Mehmet Şevki Yazman
»	Giresun	»	Mazhar Şener
»	Kocaeli	»	Ekrem Alican
»	Rize	»	Osman Kavrakoglu
»	Trabzon	»	Mahmut Gologlu

YASAMA YILI

- IV -

Dördüncü yasama yılı başında partinin üye adedi 388 iken, 4 üyenin partiye katılması (14), 5 üyenin partiden istifası (15), 1 üyenin partiden ihracı (16), 1 üyenin ölümü (17) ile partinin üye adedi 385 olmuştur.

Parti Grubu İdare Heyeti

Reis	Bursa	Mebusu	Hulûsi Köymen
Reisvekili	Eskişehir	»	Abidin Potuoğlu
»	İzmir	»	Osman Kapanı
Kâtip	Tekirdağ	»	İ. Hakkı Akyüz
Muhasip	İçel	»	Hüseyin Fırat
Âza	Ağrı	»	Kasım Küfrevi
»	Antalya	»	Akif Sarıoğlu
»	Bolu	»	Zuhuri Danışman

(14) İrfan Aksu (Isparta), Said Bilgiç (Isparta), Tahsin Tola (Isparta) ve Sinan Teke-lioğlu (Seyhan)

(15) Halil Atalay (İçel), Salih İnankur (İçel), Şahap Tol (İçel), A. Hamdi Başar (İstanbul) ve Selâhattin Hüdayioğlu (Maraş)

(16) Hıdır Aydın (Tunceli)

(17) Senihi Yürüten (İstanbul)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

»	Çorum	»	Saip Özer
»	Gaziantep	»	Ekrem Cenani
»	Kocaeli	»	Ekrem Alican
»	Manisa	»	Sudi Mılıçioğlu
»	Rize	»	Osman Kavrakoğlu
»	Trabzon	»	Mahmut Goloğlu

Tüzük Fihristi

İsim ve maksat
Üyeler
Parti Teşkilâtı
Büyük Kongre
Parti Başkanı
Genel İdare Kurulu
Haysiyet Divanları
Kademe Kongreleri
İdare Kurulları (Müşterek hükümler)
İdare Kurulları (Vazifeleri)
Malî hükümler
Parti Meclis Grubu
Belediye İl ve Genel Meclis Grupları
Seçimler hakkında umumî hükümler

DEMOKRAT PARTİ TÜZÜĞÜ (*)

(Üçüncü Büyük Kongrede
kabul edilmiştir.)

İsim ve maksat

İsim ve maksat

MADDE 1. – Demokrat Parti, Cemiyetler Kanununa göre kurulmuş siyasi bir cemiyettir. Merkezi Ankara'dadır.

MADDE 2. – Partinin maksadı : Programında yazılı esasları gerçekleştirmek için kanunun verdiği haklar ve tüzüğünün hükümleri dairesinde çalışmaktır.

(*) 15.10.1951'de üçüncü büyük kongrede kabul edilmiştir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Üyeler

Partiye alınmada mâni haller

MADDE 3. – Demokrat Partiye :

a) Milli Mücadeleye aykırı harekette bulunmamış;

b) Türk Milletinin birlik ve istiklâlini parçalamayı hedef tutan veya demokratik esaslara aykırı bulunan ideolojilere saplanmamış;

c) Ağır hapis veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suç yüzünden hapis cezası ile mahkûm olmamış veya ağır hapisle mahkûm olup da memnu hakları iade edilmiş ve medeni haklarını kullanmaya ehliyetli ve halkça kötü tanınmamış;

ç) Türk kültürünü ve partinin prensiplerini kabul etmiş;

d) Evvelce partiden çıkarılmamış;

e) Kanunen siyasi derneklere girmek hakkını haiz yaşta bulunmuş

Olan kadın ve erkek her Türk girebilir

İstifa suretiyle Partiden ayrılanların yeniden Partiye kabulleri

İstifa suretiyle partiden ayrılmış olanların yeniden partiye kabulleri, istifalarının zaruri ve haklı bir mazerete dayanıp dayanmadığına göre ilçe idare kurulunun mütalâası alınarak, il idare kurullarının yazılı müsaadesine bağlıdır.

Partiye giriş formalitesi

MADDE 4. – Üçüncü maddedeki vasıfları haiz olup da partiye girmek isteyen her vatandaş, iki partili tarafından ikametgâhının bulunduğu mahallin veya iş yerinin veya nüfus kütüğünde kayıtlı olduğu yerin ocağına tanıtılır ve kendisi de parti programını ve tüzüğünü kabul ettiğine dair bir taahhütname verir.

Ocak idare kurulu tarafından yapılan tahkikat üzerine, kabulüne karar verildiği takdirde, ilçe idare kurulunun tasdikından sonra üye kütüğüne kayıt edilir ve kendisine parti üyesi olduğuna dair bir vesika verilir. Kabule ait evrak ayrı bir dosya halinde ilçe idare kurulunda muhafaza edilir.

Giriş isteği kabul olunmayanlara itiraz hakkı

Partiye girmek isteği kabul olunmazsa il idare kuruluna itiraz edebilir. Verilecek karar katidir.

Matlup evsafı haiz olmadığı halde Partiye girenler hakkında yapılacak işlem

Partiye kabul edildikten sonra 3 üncü maddedeki şartların mevcut olmadığı anlaşılırsa il idare kurulu tarafından Haysiyet Divanına verilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Haysiyet Divanınca üyenin müdafaası alınır ve tahkikat neticesine göre kaydının terkinine karar verilebilir.

Şu kadar ki, bu münamelenin yapılabilmesi için üyenin kabulünden itibaren iki seneden fazla bir zaman geçmemiş olması lâzımdır. Kanuni mâniler bulunduğu takdirde iki sene kaydına bakılmaz. Bu karara karşı Merkez Haysiyet Divanına itiraz edebilir.

Kayıtlı oldukları Ocak Bölgesinden ayrılanlar

MADDE 5. – Kayıtlı oldukları ocak bölgesinden ayrılanlar, ilişkilerini keserek, gidecekleri mahal ocağına müracaat için bir belge alırlar. Ocağın bağlı olduğu ilçe idare kurulundan da üyenin gideceği yerin ilçe idare kuruluna ayrıca bildirilir.

Partiden istifa eden ve istifa etmiş sayılanlar

MADDE 6. – Partiden istifa, üyenin kayıtlı olduğu ocağa verilir. Son ocak kongresinden itibaren bir sene toplantılarda görülmeyerek adresi bilinmeyen ve nerede bulunduğu belli olmayan üyeler, ocak kütüğüne işaret edilir. Bunlar delege sayısının hesabında nazara alınmaz. Üç sene bu durumda kalanlar veya başka bir siyasi partiye geçenler partiden istifa etmiş sayılırlar.

Nakil, istifa, partiden çıkarılma ve ölüm suretiyle ayrılanlar

MADDE 7. – Naklen başka yere gidenler, partiden istifa edenler veya çıkarılanlarla ölenler ocağın kütüğündeki kayıtlarına işaret edilirler ve ocak mensupları yekunundan çıkarılırlar. Keyfiyet aynı zamanda ilçeye de bildirilir.

Parti Teşkilâtı

Teşkilât kademeleri

MADDE 8. – Parti teşkilâtı şunlardır :

- a) Büyük Kongre;
- b) Merkez Genel İdare Kurulu;
- c) Parti Meclis Grubu;
- ç) Yüksek Haysiyet Divanı;
- d) Merkez Haysiyet Divanı ve İl Haysiyet divanları;
- e) Köy, mahalle, bucak, ilçe ve il kongreleri;
- f) Köy, mahalle, bucak, ilçe ve il idare kurulları;
- g) İl Genel ve Belediye meclisleri Parti grupları

Parti teşkilâtının kuruluş şekli

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İtibari teşekküller

MADDE 9. – Parti teşkilâtı idarî teşkilâta muvazi olarak kurulur. Ancak, lüzum görülen yerlerde Genel İdare Kurulunun tensip ve tasdiki ile idarî teşkilât dışında itibari İlçe ve İl İdare Kurulunun tensip ve tasdiki ile itibari ilçe ve bucaklar kurulabileceği gibi aynı şekle riayetle bu ilçe ve bucaklar lâğvedilebilir.

Ocakların tesisi ve görülecek lüzum üzerine lâğvedilmeleri veya birleştirilmeleri İlçe İdare kurulunun teklifi ile İl İdare Kurulu tarafından yapılır. Lâğvedilen ocakların üyeleri başka bir ocağın kütüğüne geçirilir.

Muvakkat kurullar

MADDE 10. – Parti teşkilâtı olmayan yerlerde veya idare kurullarının toptan çekilmeleri ve yedek de bulunmaması suretiyle inhilâl eden teşekküllerde, bir üst kademe tarafından muvakkat idare kurulları kurulur. İnhiâl eden kuruldan çekilmemiş olanlar muvakkat kurula dâhil olurlar. Muvakkat idare kurulları, idare kurulları hak ve vazifelerine sahiptirler.

Muvakkat kurulların süreleri

MADDE 11. – Yeni teşkilât ilk normal kongreyi beklerler. Diğer muvakkat idare kurulları idare kurulunu veya yedeklerini seçmek üzere ilgili kongreyi en geç bir ay içinde fevkalâde toplantıya çağırırlar.

Mevsim veya diğer şartlar müsait olmadığı veyahut normal kongrenin toplanmasına en fazla üç ay bulunduğu takdirde, muvakkat idare kurulu, şartların imkân vermesine veya normal kongreye kadar, üst kademe idare kurulunun kararıyle vazifesine devam eder.

Büyük Kongre

Büyük Kongre

MADDE 12. – Büyük Kongre iki yılda bir Genel İdare Kurulunun tesbit edeceği yer ve zamanda toplanır. Genel İdare Kurulu zaruri gördüğü hallerde bu müddeti altı aya kadar uzatabilir. Toplantı zamanı en az iki ay evvel teşkilâta bildirilir.

Fevkalâde toplantıya icabettiren haller

Gerekli hallerde Genel İdare Kurulu veya Parti Başkanı tarafından veya 20 nci maddenin H fıkrasında yazılı heyetin üçte iki ekseriyetle vereceği karar üzerine Genel İdare Kurulu tarafından Büyük Kongre fevkalâde toplantıya çağrılabilir. Bu hallerde ancak toplantıyı gerektiren meseleler konuşulur.

Büyük Kongrenin sureti teşekkülü

MADDE 13. – Büyük Kongre Parti Başkanı ve Genel İdare Kurulu ile Parti Meclis Grubu İdare Heyeti, il kongrelerinden seçilecek üçer ve üye sayısı 5 000 i geçen illerden her fazla 5 000 üye ve 2 500 ü geçen her faz-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

lası için ayrıca gene kongrelerce seçilecek birer üyeden veya yedeklerinden teşekkül eder. Delege seçileceklerin en az bir seneden beri partiye kayıtlı olmaları şarttır

Açılış

MADDE 14. – Büyük Kongre, mürettep üyenin mutlak çoğunluğu ile Parti Başkanı tarafından açılır. Çoğunluk yoksa ertesi günü yapılacak toplantıda hazır bulunan üyeler ile açılır.

Riyaset Divanının tarzı teşekkülü

MADDE 15. – Büyük Kongre gündemindeki meseleleri konuşmaya başlamadan önce işari oy ile bir başkan ve iki ikinci başkan ve lüzumu kadar kâtip seçer.

Gündemin tesbiti

MADDE 16. – Büyük Kongrenin gündemi Genel İdare Kurulu tarafından tesbit olunur. Kongre, gündemine ve çalışma usulüne hâkimdir. Fevkalâde kongre gündemi, davet eden Parti Başkanı veya Genel İdare Kurulu tarafından tesbit olunur.

Vazife ve salâhiyeti

MADDE 17. – Büyük Kongre Partinin en yüksek organıdır. Partiyi ilgilendiren bütün meseleleri inceleyebilir. Parti Genel İdare Kurulunun hesaplarına bakar. Genel İdare Kurulu bütçesini tetkik ve kabul eder. Parti Başkanı ile 14 kişilik Genel İdare Kurulu ve (11) kişilik Yüksek Haysiyet Divanı ile 7 kişilik Merkez Haysiyet Divanı üyelerini seçer.

Seçimler

Büyük Kongrede başkan ve diğer kurulların seçimleri gizli oy ile yapılır. Kur'a ile taayyün edecek ilden başlamak üzere, delegeler davet sırası ile kendi elleri ile reylerini verirler.

Oyların tasnifi için her ilden birer delege seçilmek suretiyle ayrı bir komisyon teşkil olunur. Bu komisyon kendi arasında bir başkan ve lüzumu kadar kâtip seçer. Tasnif neticesinde en fazla rey alanlar aslî üye ve rey sırası ile bir o kadar üye de yedek sayılır.

Program ve tüzüğe ait teklifler

Genel İdare Kurulu ve Haysiyet Divanı üyeliklerinde vâkı olacak boşluk yedeklerden tamamlanır.

Parti program ve tüzüğüne ait teklifle Genel İdare Kurulu veya en az mevcut üyenin 20 de biri tarafından yapılır ve kongre üyelerinin üçte ikisinin oyu ile kabul edilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Parti Başkanı

Parti Başkanının vazife ve salâhiyeti

MADDE 18. – Parti Başkanı Partiyi temsil eder. Genel İdare Kurulunun tabii başkanıdır.

Parti namına söz söylemek yetkisi başkana aittir. Gerekirse kendisini ilgilendiren işler için Genel İdare Kurulu üyelerinden birisini tevkil eder.

Parti Başkanı Cumhurbaşkanlığına seçilirse, Parti Başkanlığından çekilmiş sayılır.

Başkanlık inhiâl ettiği takdirde, Genel İdare Kurulu, normal Büyük Kongreye kadar üyelerden birine gizli oyla başkanlık görevini tevdi eder.

Genel İdare Kurulu

MADDE 19. – Genel İdare Kurulu kendi üyeleri arasından bir kâtip ve bir muhasip seçer.

Genel İdare Kurulunun vazife ve salâhiyetleri

MADDE 20. – Genel İdare Kurulu Büyük Kongreden sonra Partinin en yüksek organı olup, vazifeleri şunlardır :

a) Parti program ve tüzüğü hükümlerine, kongre kararlarına göre Partinin bütün teşkilâtını idare etmek.

b) Lüzumlu görülen yerlerde teşkilât yapmak;

c) İl Kongrelerince İdare Kurullarına seçilen üyelerin seçimlerini tetkik etmek, gereken kararları vermek;

ç) Teşkilâtı lüzumı göreceği her yönden teftiş ettirmek ve teftiş neticesine göre lüzumunda veya 24 üncü maddede yazılı hallerde alâkâbların hepsini veya bir kısmını işten el çektirmek, inzibati karar ittihazını icab ettiren meseleleri, lüzum görürse Merkez Haysiyet Divanına havale etmek;

d) Her intihap dairesi için bu dairenin çıkarmakta olduğu Milletvekili adedinin 5 te biri nispetinde merkez adayını tâyin etmek ve yoklama ile tesbit olunan adaylarla birlikte ilân eylemek;

e) Parti programı ve tüzüğünün tatbiki, mesai şeklinin tanzimi, ihtisas komisyonları ve bürolar teşkili ile sair lüzumlu gördüğü hususlar hakkında talimatnameler yapmak;

f) Parti prensiplerini yaymak için bütün neşir ve telkin vasıtalarından faydalanmaya çalışmak;

g) İl bütçelerini tertik ve kabul etmek ve lüzumu halinde bütçeye tahsisat ilâvesine ve muayyen mevzulara sarfedilmek üzere istikraz akdine karar vermek;

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

h) Partinin umumî faaliyet ve siyaseti, hakkında teşkilâtı tenvir etmek, Genel İdare Kurulunun mahallî vaziyetler hakkında tenevvür etmesini sağlamak ve icabında Genel İdare Kurulunun isteyeceği hususlar hakkında fikir ve mütalâalarını almak üzere, bütün İl İdare Kurulları Başkan veya vekilleri ile İl İdare Kurulları tarafından seçilecek ikişer üyeden teşekkül eden bir heyeti, senede en az iki defa tâyin edeceği mahalle davet etmektedir.

Haysiyet Divanları

MADDE 21. – Aşağıdaki maddelerde yazılı hareketlerde bulunan parti mensupları hakkında tahkikat yapmak ve inzibati karar vermek vazifesiyle illerde ve merkezde Haysiyet Divanları kurulur.

Haysiyet Divanlarının sureti teşekkülü

MADDE 22. – İl Haysiyet Divanı İl Kongrelerince seçilen beş ve Merkez Haysiyet Divanı, Büyük Kongrece seçilen yedi ve Yüksek Haysiyet Divanı da yine Büyük Kongrece seçilen on bir üyeden ibarettir. İnhiâl vukuunda seçimde sırası ile daha az oy alanlardan divan tamamlanır. Haysiyet Divanlarına seçilecek asıl ve yedeklerinin en az iki seneden beri partiye kayıtlı olmaları lâzımdır.

Her divan kendi üyelerinden bir başkanı seçer. Parti içinde faal hiçbir vazife divan üye ve başkanlığı ile birleşmez. Parti Meclis Grubundaki faal vazifeler bundan müstesnadır. Divanların müzakere nisabı mürettep adedlerinin mutlak ekseriyetidir. Divanların müddeti illerde bir, merkezde iki yıldır.

Inzibati hükümler

MADDE 23. – Inzibat hükümleri şunlardır :

a) Yazılı olarak dikkati çekme;

b) Bir kongre devresince idare kurulları üyeliğine, delegeliğe ve partinin sair faal vazifelerine seçilmemek veya seçilmiş ise uzaklaştırılmak suretiyle muvakkat çıkarma; (Haysiyet Divanı bu müddetin başlangıcını tâyin eder);

c) Partiden çıkarma.

Inzibati hükümlerin tatbikini gerektiren haller

MADDE 24. – Inzibati hükümlerin tatbikini gerektiren haller şunlardır :

a) Parti programına, tüzük ve tefsirleri ile talimatname hükümlerine ve bunlardaki esaslara uygun olarak Parti Genel Kurulu veya diğer parti idare kurulları tarafından verilen kararlara aykırı hareketlerde bulunmak;

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

b) Yukardaki fıkroda yazılı esaslara uymayan neşriyat yapmak veya bu yoldaki neşriyatı tahrik etmek;

c) Her türlü seçimlerde Parti kararı olmadan müstakillen adaylığını koymak, diğer partiler veya bağımsızlara rey vermek veya onların lehine propaganda yapmak veya parti namına tesbit ve ilân edilen adaylar aleyhinde açık veya gizli olarak çalışmak; onların isimlerini oy puslalarından çıkarmak veya onların yerine başka isimler yazmak;

Bu cihetler neşir suretiyle yapılmış ise inzibati hüküm, çıkarmadır.

ç) Partiyi şahsi menfaatlerine alet etmek ve bu maksatla parti nüfuzunu istismara tevessül etmek, parti içindeki tesanüdü ve teşkilât kademelerinin ahenk ve faaliyetlerini bozacak hareketlerde bulunmak; parti içinde şahsiyetle uğraşmayı âdet edinmek;

d) Umumiyetle siyasi hayatta parti bakımından nezahet ve sevgiyi tesanüt ve itimad bozarak veya partinin birliğini tehdit edecek fesatkârane hareketlerde bulunmak.

Yukarıdaki fıkralarda yazılı hususlardan dolayı bu hareketlere ittilâdan itibaren bir sene ve her hadle hâdiseden itibaren üç sene geçtikten sonra takibat yapılamaz.

Disiplin takibatı açmak salâhiyeti

MADDE 25. – Bir partili hakkında disiplin takibatı açmak salâhiyeti, sevk edilmesini icabeden Haysiyet Divanına göre il idare kurulları ile genel idare kuruluna aittir.

Takibata karar verilmeden evvel bu kurullarca tahkikata lüzum görürse gerek kendi üyelerini gerek alt kademelerdeki diğer bir kurulu veya üyesini bu hususta görevlendirebilirler.

Aleyhine müracaat edilen partili ile bunu ihbar veya bundan şikâyet edenler mensup oldukları kurullarda bu işin müzakeresine iştirâk etmezler. Bunların iştirâk etmemesi müzakere nisabının tahassülüne mâni bulunduğu takdirde eksikler yedeklerden ikmal edilir. Yine mümkün olmazsa en yakın il idare kuruluna tevdi olunur.

MADDE 26. – Muhtelif kademelerdeki idare kurulları münhasıran kendi faaliyet ve işgal mevzularına dâhil olan ve başka kurullarda veya illerde vazifeli partililerin faaliyetlerine taallûk etmeyen hususlarda, gerek doğrudan doğruya gerek mensuplarının şikâyeti üzerine disiplin takibatı yapılmasını istedikleri takdirde sevk icabeden Haysiyet Divanına göre, il idare kuruluna veya Genel İdare Kuruluna müracaat ederler. Bu müracaatlar kademelere riayet ve delilleri şikâyete bağlanmak suretiyle

yapılır. Her kademe kurulu bu husustaki mütalâasını, isterse, bu evraka ilâve edebilir.

Haysiyet Divanlarına intikal eden hususatin birinci derecede tetkik şekli

MADDE 27. – Birinci derecede tetkikatta bulunan Haysiyet divanları, aleyhine disiplin takibatı istenen kimsenin müdafaasını aldıktan sonra, işi müzakere eder ve karara bağlarlar. Lüzum gördükleri takdirde alâkadarları da çağırır ve dinlerler.

Haysiyet Divanı kararları alâkalıya ve takibata karar veren kurula yazı ile tebliğ olunur.

İnzibat kararları gerekirse, fiilin derecesine göre doğrudan doğruya çıkarma kararı da olabilir.

Merkez Haysiyet Divanının vazife ve salâhiyetleri

MADDE 28. – Merkez Haysiyet Divanı İl Haysiyet divanlarınca verilen ve itiraz yolu ile gelen inzibat kararlarını tasdik, tâdil veya kaldırma suretiyle katî olarak neticelendirir. Kararların aleyhte tadili için ilgilinin sözlü veya yazılı müdafaası alınmak şarttır.

Merkez Haysiyet Divanı tetkikatını evrak üzerinde yapar. Ancak lüzum gördüğü hallerde ilgiliyi dinleyebilir ve mahallinde de tahkikat yaptırabilir.

MADDE 29. – İl İdare kurulları ile haysiyet divanları üyeleri hakkında birinci derecede karar vermeye Merkez Haysiyet Divanı salâhiyetlidir. Bu kararlara karşı Yüksek Haysiyet Divanına itiraz olunabilir. Şu kadar ki itiraz kararın infazını durduramaz.

MADDE 30. – Merkez Haysiyet Divanı, İller Haysiyet Divanlarının ihlâl etmesi veya mahallince esbabı mucibeye dayanılarak lüzum gösterilmesi hallerinde disiplin takibatının diğer bir İl Haysiyet Divanına nakline Genel İdare Kurulunun talebi ile karar verir.

Yüksek Haysiyet Divanının vazife ve salâhiyetleri

MADDE 31. – Yüksek Haysiyet Divanı :

a) Merkez Haysiyet Divanı tarafından birinci derecede verilen kararları, itiraz üzerine tetkik ve katî karara bağlar.

b) Genel İdare Kurulu ile Yüksek ve Merkez Haysiyet Divanı üyeleri hakkında, Büyük Kongrede itiraz edebilmek üzere birinci derecede inzibat hükümleri verebilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

c) Genel İdare Kurulunun talebi ile tüzüğü tefsir eder.

MADDE 32. – Yüksek Haysiyet Divanının birinci derecedeki kararlarına karşı itiraz vukuunda :

Büyük Kongre bu itirazları, her ilden bir delegeye ihtiva eden bir komisyona havale eder. Komisyonun tanzim eylediği rapor umumi heyette okunarak müzakere edilmeksizin kabul veya ret şeklinde reye konulur.

Müşterek Divan

Parti Meclis Grubuna dahil üyelerin Gruba taallük etmeyen fiil ve hareketlerinden dolayı karar vermek salâhiyeti Merkez Haysiyet Divanı ile Grup Haysiyet Divanından mürekkep müşterek Divana aittir. Bu Divan kendi içinden bir Başkan seçer. Bu Divanın kararları katidir.

Haysiyet Divanlarınca verilen kararlar için itiraz şekli ve müddeti

MADDE 33. – Haysiyet Divanlarınca birinci derecede verilecek kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün zarfında gerek hakkında hüküm verilen ilgililer ve gerek takibata karar veren il veya Genel İdare Kurulu tarafından itiraz edilebilir.

İl Haysiyet Divanı kararlarına karşı olan itirazlar ilgililer tarafından Merkez Haysiyet Divanına gönderilmek üzere İl İdare Kuruluna verilir. İl Kurulu kendi cevabı ile birlikte bunu Merkez Haysiyet Divanına gönderir. İtiraz eden İl İdare Kurulu ise bunun bir suretini ilgiliye tebliğ ederek 10 gün zarfında cevap vermesini bildirir. Cevap verilmemiş ise keyfiyet işaret edilerek evrak Merkez Haysiyet Divanına gönderilir.

İl Haysiyet Divanlarınca verilen çıkarma kararları

İl Haysiyet Divanından verilen çıkarma kararları aleyhine itiraz olmasa dahi bunların infazı Merkez Haysiyet Divanının tasdikına bağlıdır. Şu kadar ki, İl Haysiyet Divanı çıkarma kararı ile beraber bu karara mâruz olan kimseye partideki bütün fiilî vazifelerinden el çektirebilir.

Çıkarma kararının infazı partinin kütüğünden kaydının silinmesi demektir. Kesinleşen çıkarma kararları bütün teşkilâta bildirilir.

Katileşen çıkarma kararları için Genel İdare Kurulu yeniden tetkik isteyebilir.

MADDE 34. – Haysiyet Divanlarının itiraz üzerine verecekleri kararlar katidir. Ancak Yüksek Haysiyet Divanının ve Merkez Haysiyet Divanının ve Merkez Haysiyet Divanının tasdiki ile katileşen çıkarma kararlarının, bir defaya mahsus olmak üzere, bir kere daha tetkik edilmesini, Genel İdare Kurulu, aynı Haysiyet Divanından talebedebilir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İl, İlçe, Bucak ve Ocak Kongreleri

Teşkilât kademeleri kongreleri

MADDE 35. – Kongreler yılda bir toplanır.

Kongrelerin toplanma süresi

MADDE 36. – Kongrelerin normal toplanma zamanı Ağustos iptidasından başlar, Ocak ayının sonuna kadar devam eder.

Fevkalâde Kongreler

Ocak kongrelerinin fevkalâde toplantısı ocakta kayıtlı üyelerin üçte birinin teklifi üzerine veya re'sen bucak idare kurulunun gösterdiği lüzuma göre ilçe idare kurulunun kararı ile yapılır.

Bucak kongresinin fevkalâde toplantısı, bucağa bağlı olan idare kurullarından yarısının teklifi üzerine veya re'sen ilçe kurulunun göstereceği lüzuma göre il idare kurulu kararı ile yapılır.

İlçe kongresinin fevkalâde toplantısı ilçeye bağlı bucak idare kurullarının çoğunluğunun teklifi üzerine veya re'sen il idare kurulunun göstereceği lüzuma göre ve her iki halde Genel İdare Kurulu kararı ile yapılır. İl kongresinin fevkalâde toplantısı ile bağlı ilçe idare kurullarının çoğunluğunun teklifi veya re'sen Genel İdare Kurulu kararı ile yapılır. Fevkalâde toplantılarda ancak toplantıyı gerektiren meseleler konuşulur.

Senelik alelâde kongrelerin sureti teşekkülü

MADDE 37. – Ocak kongre toplantılarına, o yerin parti ocağına kayıtlı her üye mazereti olmadıkça gelmeye mecburdur.

Delegeler

MADDE 38. – Bucak kongresine, köy - mahalle ocağına kayıtlı bulunan üyenin elliye kadar olan kısmı için üç, bundan yukarı sayıda üyenin beher 50 fazlası için birer ilçe kongresine, bucak çevresindeki ocaklarda kayıtlı bulunan üyenin 500 e kadar olan kısmı için üç ve bundan yukarı sayıda üyenin beher iki yüz ve fazlası için birer; il kongresine ilçelerde kayıtlı bulunan üyenin bine kadar olan kısmı için üç ve bundan yukarı sayıda üyenin beher bin ve fazlası için birer delege seçilir. Üst kademeler idare kurulları üyeleri oya katılmamak şartıyla kongrenin tabii âzalarıdır.

Müstakil ocakların seçecekleri delege sayısı

MADDE 39. – Doğrudan doğruya ilçeye bağlı müstakil ocaklar, ilçe kongresine bucaklardan seçilen delege nispetinde ve doğrudan doğruya ile bağlı müstakil bucaklarda il kongresine ilçelerden seçilen delege nispetinde, delege seçerler.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kongreye dâvet

MADDE 40. – Kongreler en az 15 gün evvel ilân edilmek ve kongreye iştirak edecek üyelerin her birine dâvetiye gönderilmek veya bir cetvele imzası alınmak suretiyle kendi idare kurulu tarafından dâvet edilir. Dâvetiye veya cetvelde kongrenin günü, saati ve mahalli yazılmak şarttır. Ayrıca kongrede bulunan üyelerin adı ve soyadını ihtiva eden bir liste yapılarak altı başkan ve kâtipler tarafından imza edilir. Gerek dâvetiye makbuzları veya imzalı cetvel, gerek liste, kongre zabıt ve evrakına bağlı olarak muhafaza edilir.

Nisabın tayini

MADDE 41. – Kongreler kendi idare kurullarının başkanları veya idare kurulunun çekilmesi takdirinde üst kademe idare kurulunca memur edilecek bir üye tarafından yoklama yapıldıktan sonra üyelerin en az üçte biri ile açılır. Üçte bir nispetinde üye bulunmazsa toplantı ertesi güne bırakılır. Ve mevcut üye ile açılır. Bundan sonra bir başkan, bir ikinci başkan ve lüzumu kâlar kâtip seçilir.

İtirazların tetkiki

Alt kademe kongresinin yolsuzluğuna veya seçilen delegelerin fazla olduğuna veya şahıslarına dair itirazların kongreden en az üç gün evvel kongre kademesi idare kuruluna verilmiş olması lâzımdır. Aksi halde kongrede vâkı olacak itirazlar tetkik edilemez. İdare kurulu bu itirazı ve buna ait tahkikat ve delilleri bir dosya halinde kongreye tevdi eder. Ancak: vâkı olacak itirazlar ocak kongresinde ise kongreye iştirak eden üye sayısının beşte biri, bucak ve ilçe ve il kongresinde ise iştirak edecek delegelerin beşte biri tarafından yapılmış olması lâzımdır. Kongre bunu kendi üyeleri arasında kur'a ile seçilen beş kişilik bir komisyona havale eder. Komisyon derhal toplanarak işi tetkik eder, sonra raporunu verir. Bu işin müzakeresinde yalnız itiraz eden ile aleyhine itiraz olunan taraftan birine ve komisyon sözcüsüne söz verilir. Başkasına söz verilmez. Raporun kabul veya reddi açık veya gizli oya konulur. Oy neticesi katidir.

Fazla delege seçildiği hakkındaki itiraz kabul edilirse fazla olan miktarda delege kur'a ile ayrılarak o delegelerin bu sıfatları kalkar.

Eğer itiraz toplu delegeler hakkında vâkı ise bu delegelerin mensup olduğu parti teşkilâtı alfabe sırasına göre ele alınır ve delegeler teker teker reye konulur. Hakkında reye müracaat edilen delege reye iştirak edemez.

İl kongreleri hakkındaki şikâyetlerin tetkiki Genel İdare Kuruluna aittir. Genel İdare Kurulunun kararı katidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kongrelerde riayet olunacak esaslar

MADDE 42. – Kongrede aşağıdaki esaslara riayet olunur.

- a) Söz hakkı yalnız üyelerindir. Dinleyiciler müzakereye iştirak edemez ve söz alamaz.
- b) Kongrede seçimler gizli oyla yapılır.
- c) Seçimlerde her kongre üyesi aday gösterilebilir.
- ç) Gösterilen adaylar kongre salonunda uygun bir yere herkesi görebileceği şekilde yazılır.
- d) Eğer kongre mevcudunun üçte ikisi isterse idare kurulları seçimlerinden maada seçimler açık oyla da yapılabilir.
- e) Açık oyla yapılacak seçimlerde teklif edilen adlar birer birer oya konur.

Kongre Başkanının vazife ve salâhiyetleri

MADDE 43. – Kongre Başkanlığını ifa etmekte olan başkan veya ikinci başkan kongrenin inzibatını temin, zabıtların tutulmasını murakabe etmekle mükelleftirler.

Kongrenin intizamını, söz hakkını ihlâl edenleri, tahrikât yapanları, sadet dışında konuşanları menetmek, icabında bunları kongre haricine çıkarmak onun salâhiyeti dahilindedir. Bu hususta alacağı kararlar kadirdir.

Gündemin tesbit ve tadili

MADDE 44. – Her kongrenin gündemi kendi kademesi idare kurulları tarafından tesbit olunur. Normal kongrelerde bu gündem kongre kararı ile tadil edilebilir.

Kongreler işlerini kolaylaştırmak için lüzum gördükleri miktarda komisyon seçerler.

Kongre çalışmalarında riayet edilmesi gereken hususlar

MADDE 45. – İlk önce idare kurulunun yıllık raporu okunur. Rapor ve idare kurulunun hesap vaziyeti hakkında müzakere ve karar verilmeden seçim yapılamaz. Aksi halde muamele yapılmamış sayılır.

MADDE 46. – Kongreler kendi kademelerindeki bütün parti işlerinin yapılmasını incelemek ve bu hususlarda karara varmak ve partiyi alâkadar eden bütün hususlar hakkında konuşmalar yapmak salâhiyetini haizdirler. Bu maksatla :

- a) Kendi kademeleri idare kurullarının mahallî hareket ve faaliyetini inceler. Gerek bunlar hakkında ve gerek gelecek çalışma devresi için ye-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

ni idare kurullarınca yapılması lâzım gelen hususlar hakkında lüzumı gördüğü kararları verir. İdare kurullarının hesaplarını tetkik ile kabul veya reddeder. Gelecek devreye ait olarak idare kurullarınca hazırlanan bütçeleri aynen veya tādilen kabul eder.

b) Delegeler tarafından partiyi alâkadar eden bütün mevzulara dair yapılacak teklifleri müzakere etmeyi kabul veya reddeder.

İdare kurulları seçimi

c) Ocak kongreleri beş, bucak ve ilçe kongreleri yedi ve il kongreleri dokuz kişilik idare kurulları seçerler. Rey sırasında daha sonra gelenler yedek itibar olunur.

Yine 13 ve 38 inci madde mucibince üst kongreye gidecek delegeleri seçerler.

Seçimlerde reyler müsavi çıktığı takdirde aralarında kur'a çekilir.

İdare kurulu üyelerinin ve yedeklerinin seçiminde oyların sayılması kongrede kur'a ile tâyin edilen beş kişilik bir komisyon tarafından alenen yapılır. Bunların hepsinin imzası ile yapılacak iki nüsha mazbatadan biri kongre zaptına bağlanır, öteki kongre başkanının imzasını havî bir tezkere ile birlikte derhal üst kademe idare kuruluna gönderilir.

Delege seçilmeye mâni haller

MADDE 47. – İdare kurullarında bulunanlar veya bunlardan herhangi bir sebeple kuruldan çekilmiş olanlar kendi kongrelerine delege olarak seçilemezler. Ancak şahıslarına taallük eden hususlarda söz alabilirler.

İdare kurulu üyeleri kendi kongrelerinde oya katılmamak şartıyla kongre sonuna kadar müzakereye iştirak ve söz söylemek hakkını haizdirler.

Kongre zabıtları

MADDE 48. – Kongreye mütaallik zabıtlar kongre başkan, ikinci başkan ve kâtipler tarafından imzalanır. Bütün zabıt, evrak, mazbata ve raporlar iki nüsha olarak tanzim ve biri kendi idare kuruluna, diğeri üst kademe idare kuruluna en kısa bir zamanda gönderilir.

İdare Kurulları hakkında müşterek hükümler

İdare Kurullarında vazife alacak Partililer

MADDE 49. – İdare kurulları kendi kademeleri tarafından gizli oyla seçilir. En az altı aydan beri partiye kayıtlı olmayanlar veya haklarında muvakkat çıkarma kararı olup da henüz müddeti doldurmayanlar idare

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kurullarına seçilemezler. Baba, ana ile çocuklar ve kardeşler ve karı koca aynı idare kurulunda bulunamazlar. İdare kurulu üye ve başkanlığı hangi kademe olursa olsun başka bir idare kurulu üye ve başkanlığı ile birleşemez.

Milletvekilleri, il ve daha aşağı kademelerdeki parti kurullarında haysiyet divanı dahil vazife alamazlar.

Vazife taksimi

MADDE 50. – İdare kurulları ilk toplantılarda gizli oyla kendi aralarından bir başkan, bir ikinci başkan, bir muhasip ve bir kâtip seçerler ve eski idare kurulundan isti devir alırlar.

Başkan : İdare kurulunu temsil eder. Bu sıfatla parti teşkilât kademeleri ve mahallindeki Hükümet vesair müesseseler mümessilleri ile temas eder. yazılan kâğıtları hesap işlerinde muhasip üye ile kademeler arasındaki yazışmalarda kâtip üye ile birlikte imza eder.

İkinci Başkan : Başkanın yardımcısıdır. Kendisine vereceği işlere bakar. Başkan bulunmadığı zaman onun görevini yapar. Ve onun yerine kâğıtları imzalar.

Muhasip üye : Kurulun hesap işlerine bakar. Kanun, tüzük ve talimat mucibince lâzım gelen muhasebe defterlerini tutar; sarfiyatın kurul kararına uygun olmasından başkanla birlikte sorumludur. Aidatı muntazam tahsil, başka varidat bulmak imkânlarını kurula teklif ve kademenin malî vaziyeti hakkında kurulu tenvir eder.

Kâtip üye : Kanun, tüzük ve talimat dairesinde lâzım gelen defterlerle ocaklarda üye kütüğünü öteki kademelerde idare kurulu zabıtlarını tutar, kararlarını yazar ve imza ettirir. Dosyaları başkanla birlikte muhafaza eder. Vazifedarlar kurulun para, eşya, defter, dosya ve evrakının korunmasından, Genel İdare Kurulunca yapılacak talimatnamede yazılı görevlerinin tamam olarak yapılmasından birinci derecede sorumludurlar.

Kurul toplantıları

Müşaftı addedilecek Kurul üyeleri hakkında hükümler

MADDE 51. – İdare kurulları çoğunlukla ve en az haftada bir toplanırlar. Aksine karar verilmedikçe müzakerelerinde kurul üyelerinden başkası bulunmaz. Kararlarını konuşma nisabının çoğunluğu ile verirler. Mazereti olmadığı halde üst üste belirti üç toplantıya gelmeyen üye istifa etmiş sayılır. Ancak bu hükmün tatbik edilebilmesi için idare kurulları mütat toplanma günlerini saat ve mahallini karar defterinde bütün üyelerin imzası ile tesbit etmeleri mütat dışındaki içtimalara dâvetin de

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

tarih, saat ve mahalli yazılarak imza ettirilmesi ve toplantıda bulunanların isimleri her zabıta yazılı olması şarttır. İstifa etmiş sayılan üye üst kademe idare kuruluna şikâyetle bulunabilir. Bu kurulun vereceği karar katidir.

Kurulların müddetleri ve münhaller

MADDE 52. – İdare Kurullarının müddetleri müteakip kongrelerine kadar devam eder. Bu müddet içinde vefat, istifa veya sair bir sebeple kuruldan ayrılanların yerine en fazla oy alan yedek üye getirilir.

İdare kurullarının vazifeleri

İdare Kurullarının vazife ve salâhiyetleri

MADDE 53. – İdare kurullarının umumi vazifeleri şunlardır :

a) Parti prensiplerini her fırsattan faydalanarak yaymak. Halkın Partiye karşı sevgisini artırmak.

b) Tüzüğün hükümlerini, talimatname icaplarını, Genel İdare Kurulu kararlarını, üst kademeden vereceği talimatı, kendi kademesi kongrenin kararlarını yerine getirmek; kendine bağlı teşkilâtı idare ve murakabe etmek, kademelerin faaliyetini tanzim etmek.

c) Memleket işlerine alâkadar olmak, seçimlerde Parti namına aday gösterilecekler hakkında fikir ve mütalâalarını üst kademe idare kuruluna bildirmek, Parti adaylarını kazandırmak için faaliyette bulunmak.

ç) Kendi kongrelerinde görüşülecek işleri hazırlamak. Senelik hesap raporu ile gelecek yıl bütçesini yaparak kongreye sunmak.

d) Partililer arasındaki geçimsizliği önlemek ve icabında ara bulmak.

e) Partiyi kuvvetlendirmek ve genişletmek ve bu hususta gerekli görüldüğü düşünceleri bir üst kademeye bildirmek; parti gelirinin en elverişli şekilde toplanması ve yeni gelir kaynakları bulunması için tedbirler almak.

f) Kendi görevlerine ait işler hakkında partililerin yardımından faydalanmak. Komisyonlar kurmak ve fikir mütalâalarını almak üzere karma toplantılar yapmak.

g) Parti teşkilâtı arasında iş ve vazife bakımından vâkı faaliyetlerde acele bir lüzum olmadıkça bir üst kademedен yukarı kademe ile yazışmaya girmeyerek mertebe silsilesine riayet suretiyle alt ve üst kademe ile nezahet, sevgi dairesinde sözlü ve yazılı münasebette bulunmak ve samimî tesanüdü devam ettirmek (Acele hallerde daha üst kademeye yazılmanın bir sureti aynı zamanda kendi kademesine de bildirilecektir.)

TRK PARLAMENTO TARII

h) Kendi çevrelerinde partinin durumu ve üye miktarı hakkında her altı ayda bir üst kademeye rapor vermek ve alt kademeden bu raporları istemek ve takibetnektir.

Siyasi faaliyet

MADDE 54. – İdare kurulları kendi çevreleri içindeki bütün siyasi faaliyetlerde yakından ilgilenerek, ilin içtimai, iktisadi, sıhhi ve bayındırlık işleri hakkında il genel meclisleri içindeki parti mensuplarını tenvir ve bunların faaliyet istikametini tâyin etmek; bunları, talimat dairesinde, grup dahilinde teşkilatlandırmak; seçimlerde yapılması lüzumlu işleri mahallin icaplarına göre tâyin, tanzim ve idare etmekle görevlidirler.

Memnu hükümler

MADDE 55. – İdare kurulları ve başkanları :

a) Genel İdare Kurulunun muvafakatini almadan kendi çevrelerini aşan parti umumi siyaseti hakkında beyanatta bulunamazlar. Kendi kademelerine tekabül eden resmî makamlardan yukarı makamlarla muhabere edemezler.

Lüzum görecekları ahvalde, bir üst kademe idare kuruluna bildirilerek onun vasıtası ile takipte bulunurlar.

b) Bağlı bulundukları üst kademe ile irtibatlarını kesmeye karar veremezler. Dinletemedikleri şikâyet ve talepleri varsa o kademeye de malumat vermek suretiyle bir üst kademeye bildirirler.

MADDE 56. – İdare kurulları için lüzumuna göre alınacak memur, kâtip ve hademelerin o işe alınması, işten çıkarılması, tahsisatının tâyini ve artırılması kurul kararı ile yapılır.

Teşkilâtın teftiş ve murakabesi

MADDE 57. – Her idare kurulu kendisine bağlı her mertebeden idare kurullarının defterleri hesapları, iç ve dış her nevi parti faaliyetleri hakkında gerek kendi, gerek görevlendireceği partililer vasıtasıyla teftiş ve murakabe salâhiyetini haizdir. Teftiş neticesinde kanun, tüzük ve talimat hükümlerine göre defter, zabıt ve saire bulunmadığı görülürse bunların temini için lâzımgelen tedbirleri aldırır. Teftiş edilen kurulun muamelelerinde yolsuzluk veya durumunda parti menfaatlerine aykırılık görülür ve talhikatin selâmeti icabettirirse kurulun kısmen veya tamamen işten el çektilmesine ilçeden küçük teşekküller için il idare kurulunca ilçe ve iller için genel idare kurulunca karar verilir. Pek acele hallerde derhal genel idare kurulunun tasvibini almak şartıyla il idare kurulu geçici olarak bu salâhiyeti kullanabilir. İşten el çektilme parti içindeki bütün vazifelere teşmil edilebilir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İşten el çekirme yetkisi

MADDE 58. – İl İdare Kurulunun işten el çekirme kararından dolayı ilgililer Genel İdare Kuruluna şikâyet edebilirler. Verilecek karar katidir.

MADDE 59. – Kongrelerce seçilen yeni idare kurullarına, kurula ait defter, zabıt ve dosyaların ve hesap ve mevcudun devrinde imtina veya hut tebliğ edilen işten el çekirme kararına muhalefet edilmesi 24. maddenin A, B, fıkraları mucibince inzibat tatbikatını icabettirir.

Mali Hükümler

Parti gelirleri

MADDE 60. – Partinin geliri :

a) Parti üyelerinden yılda 120 kuruştan az olmamak ve 120 lirayı geçmemek üzere alınacak yardım paralarından;

b) Partiye yapılacak bağışlardan;

c) Piyango, temsil, konser, müsamere, balo, güreş, koşu, gezi ve buna mümasil müsabaka ve eğlenceler tertibi suretiyle elde edilecek paralardan;

ç) Takvim, rozet, hüviyet varakaları hâsılatından;

d) Bir defaya mahsus olmak üzere Ankara'da ve diğer imkân görülecek mahallerde yaptırılacak binalar için alınacak bağışlardan ibarettir.

Üst kurullara ayrılacak hisse

MADDE 61. – Ocak, bucak, ilçe ve il idare kurulları gelirlerinin yüzde 10 nispetindeki miktarını üst kurullara verirler.

Piyango tertibi

MADDE 62. – Piyango ancak Genel İdare kurulunun müsaadesi ile yapılabilir. Müsaade takdirinde o ilin hudutları dâhiline munhasırdır. Temsil, konser, müsamere, balo, güreş, koşu, gezi ve mümasil müsabaka ve eğlenceler tertibi İl İdare Kurulunun müsaadesi ile ve onun mura-kabesi altında yapılır.

Genel İdare Kuruluna inhisar eden hususlar

Takvim, rozet, hüviyet varakaları yaptırılması ve sattırılması munhasıran Genel İdare Kuruluna aittir. Lüzumu takdirinde klişe, kâğıt, defter ve emsali hazırlattırılıp bedeli mukabilinde teşkilâta dağıtılmak, munhasıran Genel İdare Kuruluna aittir.

Bu maddeye muhalif hareket edilmesi 24 üncü maddenin A fıkrası mucibince disiplin takibatını istilzam eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Parti paralarının muhafazası

MADDE 63. – Parti paraları banka olan yerlerde bankalarda durur. İdare Kurulu başkan ve muhasip üyelerinin çift imzası ile çekilir.

Sarf yetkisi

Yirmi beş liraya kadar olan masraf bilâhara kurul kararı alınmak üzere başkan ve muhasip üye tarafından birlikte yapılabilir. 25 liradan fazla masrafın kurul kararı ile yapılması lâzımdır.

İdare kurulu başkan ve üyeleri kademelerinin masraflarından ve borçlarından partinin mevcut parasının, demirbaşlarının vesair eşyasının muhafazasından partiye karşı müteselsilen mesuldür.

Gayrimenkul alım ve satımı

MADDE 64. – Parti Genel İdare Kurulu Partinin maksadına hâdim olacak gayrimenkulü iktisaba ve devir ve ferağa salâhiyettardır. Parti Genel İdare Kurulu Parti maksadına medar olmak üzere istikraz âkit ve bu salâhiyetini İl İdare kurullarına teşmil edebilir.

Muhasebe Talimatnamesi

MADDE 65. – İdare Kurulları, Genel İdare Kurulu tarafından yapılacak muhasebe talimatnamesi dairesinde hareket edeceklerdir.

Parti Meclis Grubu

Parti Meclis Grubu

MADDE 66. – Demokrat Parti programını tahakkuk ettirmekle mükellef olan partiye mensup Milletvekilleri Demokrat Parti Meclis Grubunu teşkil ederler.

Grup toplantıları ve çalışma usulleri

MADDE 67. – Demokrat Parti Meclis Grubu mürettep üyelerinin mutlak ekseriyeti ile toplanır ve bu tüzükte gösterilen haller dışında çalışma usullerini kendisi tesbit eder.

Grup başkanı ve idare kurulu seçim şekli

MADDE 68. – Parti başkanı milletvekili olduğu takdirde parti grubunun da tabii başkanıdır. Grubun ayrıca bir başkanı, iki başkan vekili ve on bir üyeden mürekkep idare kurulu vardır. Grup idare kurulu başkanı, başkan vekilleri ve üyeleri grup mensupları tarafından her içtima devresi başında gizli oyla ve mutlak ekseriyetle seçilir. Mutlak ekseriyet bulunmazsa aynı usulle ikinci defa seçim yapılır. Bunda da mutlak ekseriyet bulunmazsa en fazla oy kazanmış olanlar arasında istenilen sayının iki misli ayrılarak bunlar için üçüncü defa oylama yapılır. Bunda nispi ekseriyet kâfidir. Oylarda müsavat olursa kur'a çekilir. Grup idare kuru-

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

hına seçilen başkan ve üyeler kabinede vazife aldıkları takdirde idare kurulundan çekilmiş sayılırlar.

MADDE 69. – Parti Meclis Grubunca her içtima devresi başında Meclis Başkanlık Divanı için tesbit edilen adaylar da yukarıdaki maddede kabul edilen esaslar dâhilinde seçilirler.

Temsil yetkisi

MADDE 70. – Tabii başkan grup başkanı veya ikinci başkan grup ve idare kurulu içtimalarına başkanlık eder ve grubu temsil ederler. Grup işlerinden mesul olan grup idare heyetidir.

Müşterek toplantı

MADDE 71. – Genel İdare Kurulunca lüzum görülen hallerde, grup idare veya umumi heyeti Genel İdare Kurulu ile müşterek toplantılar akdeder.

İhtisas komisyonları

MADDE 72. – Grup üyeleri, sayısı idare kurulunca tesbit edilecek ihtisas komisyonlarına ayrılırlar. Her komisyon gizli oy ile içlerinden bir başkan ve bir kâtip seçer.

MADDE 73. – İdare Kurulu, B. M. M. faaliyetinin devamı müddetince en az haftada bir defa ve başka zamanlarda lüzum görüldükçe toplantı yaparlar.

MADDE 74. – İdare Kurulu hesap durumu hakkında üç ayda bir gruba izahat verir.

Sözcü tâyini

MADDE 75. – Mecliste her hangi bir mesele hakkında grup namına söz söylemek ve icabederse sözcüyü tâyin etmek idare kuruluna aittir. Müzakereler esnasında icabına göre grup üyeleri grup sözcüsüne yardım eder.

Gensoru ve sözlü soru hakkında hükümler

MADDE 76. – Her hangi bir mesele hakkında B.M.M. nde gensoru yapabilmesi grup umumi heyetinin kararına bağlıdır.

Gensoru talepleri grup gündemine diğer meselelerden önce alınır.

Sözlü sorular için soru verilmeden evvel grup İdare Heyetinin mütalâasına müracaat olunur.

İzin müsaadesi

MADDE 77. – İzinli olarak veya sair suretlerle Meclisten ayrılacak olan grup mensupları önceden grup başkanından izin alırlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 78. — Grup mensuplarının ihtisaslarına ve kendilerine tevdi edilen vazifelere göre komisyonlarda ve Meclisin her içtimasında her mesele ile meşgul olmaları ve müzakerelere iştirak etmeleri ve partiyi alâkadar eden hususlarda hassas bulunmaları lâzımdır.

Grup kararlarına riayet mükellefiyeti

MADDE 79. — Grup üyeleri grup umumî heyeti kararları hilâfına hareket edemezler. Ve oy veremezler. Müzakerelerde bulunmamak, kararlardan haberdar olunmak veya müzakerelerde aksi mütalâada bulunmuş olmak mazeret teşkil etmez.

Grup aidatı

MADDE 80. — Her üye umumî heyetçe kararlaştırılacak miktarda grup idare kuruluna aidat vermeye mecburdur. Teberruat da kabul olunur.

Grup Haysiyet Divanı

MADDE 81. — 82 nci maddede yazılı hareketlerde bulunan grup mensupları hakkında idare kurulunun veya parti mensuplarının müraacaat üzerine talhikat yapınak ve inzibati karar vermek üzere grup umumî heyeti tarafından gizli oyla seçilmiş beş kişilik bir grup haysiyet divanı kurulur. Ayrıca iki yedek üye de seçilir. Bu heyet içlerinden birini gizli oyla başkan seçer. Ve birine de kitabet vazifesini verir. İdare Kurulunun başkan ve üyeleri Haysiyet Divanına seçilemezler. Heyet tam teşekkül etmedikçe karar verilmez. Asli üyeden birinin hastalık veya sair sebeplerle içtimada bulunmaması halinde yedeklerden alınacak üye ile Haysiyet Divanı teşekkül eder.

Haysiyet Divanı üye ve yedekleri her içtima devresi başında gizli oyla ve mutlak ekseriyetle seçilir. Mutlak ekseriyet bulunmazsa 68 nci maddede kabul edilen usulle seçim ikmal edilir.

İnzibati hükümlerin tatbikını gerektiren haller

MADDE 82. — İnzibati hükümlerin tatbikını gerektiren haller şunlardır :

a) Parti Grubunun şeref ve haysiyetini muhil hareketler,

b) Bu fasılda yazılı hükümlere aykırı fiiller (Grubu ilgilendirmeyen ve fakat parti program ve tüzüğüne aykırı bulunan hareketlerden dolayı inzibati ceza tertibi 32 nci maddenin son fıkrasındaki divana aittir.)

İnzibati hükümler

MADDE 83. — İnzibati hükümler aşağıda yazılıdır :

a) Yazılı dikkati çekme.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

b) Geçici olarak gruptan çıkarma.

Grup Haysiyet Divanı kararlarına itiraz

MADDE 84. — Haysiyet Divanının kararlarına karşı umumî heyete itiraz olunabilir. Bu toplantıda Haysiyet Divanı Başkan ve üyeleri bulunabilir. Ve müzakereye iştirak edebilirler. Fakat oy veremezler. 82 nci maddede yazılı haller haysiyet divanı mensupları tarafından işlenirse bunlar hakkında tahkikat icrası umumî heyetçe seçilecek dokuz kişilik hususî bir komisyona tevdi olunur.

İl genel meclisi ve belediye meclisleri grupları

Belediye ve il genel meclis grupları

MADDE 85. — Demokrat Partinin temsil edildiği her il merkezinde bir (Demokrat Parti İl Meclis Grubu ile D.P. Belediye Meclis Grubu) ve Belediye Meclisi bulunan yerlerde bir (D.P. Belediye Meclisi Grubu) kurulur.

Grup idare kurulları üye adedi

MADDE 86. — İl meclisleri ile belediye meclislerinde kurulacak olan bu grup idare kurulları meclislerin üye sayısı 20 yi mütecaviz ise beş değilse üç üyeden teşekkül eder.

Grup idare kurulları meclislerin partili üyeleri tarafından gizli reyile ve üyelerin mutlak ekseriyeti tarafından seçilir.

Vazife taksimi

MADDE 87. — Grup idare kurulları kendi aralarından bir başkan, bir de kâtip seçerler. Grup idare kurulunun bir karar defteri bulunur. Bu deftere idare kurullarında ve gruplarında verilen kararlar yazılır.

Grup İdare Kurullarının vazife ve salâhiyetleri

MADDE 88. — Grup İdare Kurulunun vazifesi mensup olduğu meclisteki üyeler arasında tesanüdü temin ve meclislerin faaliyetini tanzim etmek meclis gündemündeki meseleleri takibederek bunlar hakkında daha evvelden bir karar alınmasını icabedenler varsa bunları Parti mensubu üyelerle müzakere ederek bir karara bağlamaktır.

Üyelerin mükellefiyeti

MADDE 89. — Meclislerin partili üyeleri grup çoğunluğunca verilen kararlar hilâfına hareket edemezler. Ve oy veremezler. Müzakerelerde bulunmamak, kararlardan haberdar olmamak veya müzakerelerde aksi mütalâada bulunmuş olmak mazeret teşkil etmez. Grup kararları hilâfına hareket disiplin cezasını icabettirir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Çalışma süresi

Mahallin en yüksek İdare Kurulu Başkanı Grup İdare Kurulu tabii üyesidir

MADDE 90. — Meclislerin her içtima devresi başında yeniden grup idare heyeti seçimi yapılır. Mahallin en yüksek idare kurulları başkanları grup idare kurullarının tabii üyesidir. Bu sıfatla grup toplantılarına da iştirak ederler. Rey ve söz sahibidir. Meclislerde her hangi bir mesele hakkında grup namına söz söylemek, icabederse sözcü tâyin etmek grup idare kuruluna aittir.

MADDE 91. — Valinin senelik raporu veya belediye başkanı hakkında verilecek âdemi kılâye kararları için grup umumî heyetinin kararı alınmak şarttır.

Seçimler hakkında umumî hükümler

Milletvekili adaylığı

Milletvekilliği adaylık yoklaması

MADDE 92. — Milletvekilliği için aday gösterilmesini isteyen talipler partice yoklamaya tâbi tutulurlar. Yoklamalar gizli reyle yapılır. Yoklama kurulu her seçim bölgesindeki ocak ve bucak başkanları ile ilçe ve il idare kurulları üyelerinden teşekkül eder. Yoklamalar ilçe merkezlerinde aynı gün ve saatte cereyan ederler. İl idare kurulu üyeleri reylerini merkez ilçede veya müşahit sıfatı ile gittikleri ilçelerde kullanırlar. Yoklama neticeleri ilçelerden birer zabıta tespit ve il merkezine bildirilir. İl merkezleri ilçelerden gelen mazbataları birleştirerek yoklama neticesini genel idare kuruluna arzeder. Genel İdare Kurulu yoklamadaki rey sırasını bozmaksızın o seçim bölgesinin çıkaracağı Milletvekili adedine göre ve kesirler iller lehine hasredilmek suretiyle bu adaylara beşte bir nispetindeki merkez adaylarını da ilâve ettikten sonra hepsini parti namına aday ilân eder.

Genel Meclis üyeliği adaylığı

Genel Meclis üyeliği adaylık yoklaması

MADDE 93. — Genel Meclis seçimlerinde aday gösterilmelerini isteyen talipler adaylık istedikleri ilçede yoklamaya tâbi tutulurlar. Yoklamalar gizli reyle yapılır. Yoklama kurulları ilçe dâhilindeki ocak ve bucak başkanları ile ilçe idare kurullarından teşekkül eder. Ve il idare kurulunun tâyin edeceği müşahitlerin nezaretinde çalışır. Yoklama neticesi bir zabıta tevsik olunur. Rey sırası bozulmaksızın kazananlar genel meclis üyeliği için parti adayı olarak seçim kuruluna bildirilir. Ve yoklama zabtının bir sureti il idare kuruluna gönderilir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Belediye Meclisi üyeliği adaylığı

Belediye meclisi üyeliği adaylık yoklaması

MADDE 94. — Belediye meclisi üyeliği için aday gösterilmesini isteyen talipler yoklamaya tâbi tutulurlar. Yoklamalar gizli reyyle yapılır. Yoklama kurulu belediye hududu dâhilindeki ocak, bucak ve ilçe idare kurulları ile merkez ilçelerde il idare kurulları üyelerinden teşekkül eder. Yoklama neticesi bir zabıta tespit olunur. Ve rey sırası bozulmaksızın adaylık hakkını kazananlar parti adına aday gösterilirler. Belediye hududu dahilinde mütaaddit idarî ilçeler bulunursa bu ilçelerdeki parti teşkilâtı kendi hisselerine düşen nispette üye adedi seçmek üzere yukarıdaki şekilde yoklama yaparlar.

Müteferrik hükümler

Muvakkat kurullar yoklamalarda rey kullanamazlar

MADDE 95. — Parti kademelerindeki muvakkat idare kurulları milletvekilliği genel meclis üyeliği ve belediye meclis üyeliği seçimleri adayları için yapılması gereken yoklamalarda rey kullanamazlar.

Parti adayı olabilmek için

MADDE 96. — Partiye kaydı tarihinden itibaren altı ay geçmedikçe hiçbir partili milletvekilliği, genel meclis üyeliği ve belediye meclisi üyeliği için parti adına aday gösterilemez, memurlardan bu şart aranmaz.

Adaylar için müracaat

MADDE 97. — Milletvekilliği adaylığına talip olanlar genel idare kurulumuna veya il idare kurullarına genel meclis ve belediye meclisi üyelikleri adaylığına talip olanlar il ve ilçe başkanlıklarına müracaat edebilirler. Bu müracaatta derhal yoklama kurullarına tevdi olunur.

Adaylık yoklama talimatnamesi

MADDE 98. — Genel İdare Kurulu seçimlerden önce seçim işlerini tüzük hükümlerine uygun olarak yürütülmesini sağlamak üzere bir yoklama talimatnamesi tanzim ve müracaat müddetlerini tespit ederek teşkilât kademelerine tevdi eyler.

Son Maddeler

MADDE 99. — 25.6.1949 tarihli tüzük hükümleri kaldırılmıştır.

MADDE 100. — Parti müessislerinin isim ve meslek ve oturdukları yer aşağıda yazılıdır.

1. Celâl Bayar : Eski Başbakan - İstanbul Milletvekili. Meşrutiyet Caddesi Alevok Ap. No. 5

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

2. Prof. Fuad Köprülü : İstanbul Milletvekili, Atatürk Bulvarı No. 311.
3. Refik Koraltan : İleri Milletvekili, Mithat Paşa Caddesi No. 58.
4. Adnan Menderes : Kütahya Milletvekili, Kavaklıdere Güven Mah. Güneş Sokak No. 4.

BÜYÜK KONGRE MÜZAKERE USULLERİ

(İkinci Büyük Kongrede 21. VI. 1949 da kabul edilmiştir.)

Açılış, Riyaset Divanının teşekkülü

MADDE 1. — Parti Başkanı kongre delegelerinin en gencinden iki kişiyle yoklama yaptırarak ekseriyetin mevcudiyetini görünce kongreyi açtığını beyan ve kongreye işari rey ile evvelâ bir kongre başkanı seçilmesini teklif eder. Seçilen başkan yerini işgal edince kongre, yine işari rey ile ikinci başkan ve 12 katip seçer.

MADDE 2. — Başkanlar ile kâtipler kongre divanını teşkil ederler. Kongre divanı, müzakereleri idare, kongrenin inzibatını temin, evrakı muhafaza, zabıtları tanzim ile mükelleftir.

Raporun okunması

Raporun okunması

MADDE 3. — Kongre Başkanı, ilk olarak Parti Başkanına, Genel İdare Kurulu raporunu okumak üzere söz verir; rapor ya bizzat başkan ve yahut Genel İdare Kurulu üyelerinden biri tarafından okunur.

Komisyonlar

Komisyonlar

MADDE 4. — Kongre, aşağıda gösterilen sayıda komisyonlar teşkil eder. Bunlardan maale, işlerin mahiyetine göre ayrıca komisyonlar tertip ve teşkil olunabilir.

Bu komisyonlar şunlardır :

- a) Program komisyonu,
- b) Tüzük komisyonu,
- c) Hesap ve bütçe komisyonu,
- d) Vukubulan itirazları tetkik komisyonu,
- e) İstekler komisyonu,
- f) Ana dâvalar komisyonu.

Komisyonların kuruluş tarzı

MADDE 5. — Her komisyon Demokrat Partinin il teşkilâtı sayısınca birer üyeden teşkil edilir. Her il delegeleri bu üyeyi aralarından seçerler.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Seçilenlerin isimleri, derhal kongreye bildirilir.

Komisyon Divanı

MADDE 6. — Her komisyon, kendine bir başkan bir ikinci başkan, bir sözcü ve iki kâtip seçer. Bunlar, komisyonların divanını teşkil ederler.

Gündemin tâyni

Divan, gündemi tanzim eder. Bununla beraber komisyon gündemine hâkimdir. Başkan müzakereyi idare ve inzibatı temin eder.

Komisyonun teşekkül nüsabı mürettep üyenin üçte biridir.

Çalışma tarzı

Komisyon kendine havale edilen işlerin icabına göre, tâli ihtisas komisyonları teşkil eder.

Komisyon herhangi bir mevzuun Büyük Kongrede izah ve müdafaasını üyelerden birine verebilir. Komisyon müzakerelerine her delege iştirak ile mütalâasını bildirebilir. Şu kadar ki: komisyonda üye olmayanlar rey veremezler.

Komisyon mazbataları, divan tarafından imzalanır. Evrakın muhafazası kâtiplere mevduttur.

Her komisyon başkanını divanı teşkil edenlerin isimlerini ve tanzim ettikleri mazbataları evrakı ile birlikte kongre divanına verir. Mazbata kongrede müzakere edilerek kongrenin tasvibinden sonra katiyet kesbeder.

Kongre müzakerelerinin idaresi

Müzakere gündem sırasına göre cereyan eder

MADDE 7. — Büyük kongrede müzakereler gündemdeki sıraya göre cereyan eder. Kongre gündemindeki sıranın değiştirilmesi veya bir mesele-
lenin gündeme alınması kongre kararına bağlıdır.

Söz isteyenlerin adını, soyadını ve delegesi bulunduğu ili beraber söylemesi lâzımdır.

Başkan, toplantıyı açınca gündemi bildirir. İmkân varsa gündem bir gün evvel delegelerin ıtlâma muhtelif vasıtalarla ulaştırılır.

Söz isteği ve tercihi söz sırası

MADDE 8. — Müzakereler söz isteği sırasıyla cereyan eder. Başkan, Parti Başkanı ile Genel Kurul üyelerine ve komisyonlar başkanı ile sözcülerine söz verir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kongre zabıtları

Kongre zabıtları

MADDE 9. — Kongrenin hitamında kongreye taallûk eden bütün evrak ve zabıtlar kongre başkanı tarafından, Parti Başkanına, bir müfredat pusulası ile teslim edilir.

Demokrat Parti Programı Fihristi

Umumî prensipler

Adalet işleri

Millî Eğitim işleri

Sanayi işleri

Tekel işleri

Ticaret işleri

Tarım işleri

Orman işleri

Maliye işleri

Bayındırlık ve Ulaştırma işleri

Umumî Sağlık işleri

Sosyal meseleler

DEMOKRAT PARTİ PROGRAMI (*)

(İkinci Büyük Kongrede değiştirilen ve ilâve edilenler, yanında bir * işaretleriyle gösterilmiştir.)

Umumî Prensipler

Kuruluş amacı

MADDE 1. — Siyasî hayatımızın, birbirine karşılıklı saygı gösteren partilerle idaresi lüzumuna inanan Demokrat Parti, Türkiye Cumhuriyetinde demokrasinin geniş ve ileri bir anlayışla gerçekleşmesine ve umumî siyasetin demokratik bir görüş ve zihniyetle yürütülmesine hizmet maksadiyle kurulmuştur.

En uygun devlet şekli Cumhuriyettir.

MADDE 2. — Partimiz, demokrasi esaslarına en uygun devlet şeklinin Cumhuriyet olduğuna kaanidir.

(*) 15.10.1951'de üçüncü büyük kongrede kabul edilmiştir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Demokrasi prensibi

MADDE 3. — Partimiz, demokrasiyi, millî menfaate ve insanlık hay-siyetine en uygun bir prensip olarak tanır ve Türk milletinin siyasî olgun-luğuna inanır.

Demokrasinin tarifi

MADDE 4. — Geniş ve ileri mânasiyle demokrasi, bütün devlet faali-yetlerinde millî iradeyi ve halkın menfaatini hâkim kılmak, yurttaşın fer-dî ve içtimâî bütün hak ve hürriyetlerine sahip olmasını gerçekleştirmek, yurttaşlar arasında hukuk eşitliğini, karşılıklı sevgi ve saygıyı ve iktisadi menfaatlerde ahengi sağlamaktır.

İçtimâî adalet ve insani tesanüt prensipleri

MADDE 5. — Aile ve mülkiyet esaslarına dayanan Türk cemiyetinde, içtimâî adalet ve insani tesanüt prensiplerinin millî vicdanda çalışmayı vazife biliriz. İnsanlık haysiyetinin korunması için çalışmak isteyen her işsiz yurttaşa iş bulunmasını, ihtiyarlık, hastalık ve sakatlık gibi haller-de yurttaşların yardım görmelerini, demokrat bir cemiyetin başlıca he-deflerinden sayarız.

İçtimâî iş bölümlerinde âhenk tesisi

MADDE 6. — İçtimâî iş bölümünün tabii neticesi olarak, çiftçilik, iş-çilik, tüccarlık, sanayicilik, avukatlık ve memurluk gibi, yurttaşların teş-kil ettikleri iş ve çalışma zümrelerinin karşılıklı münasebet ve menfaatle-rinin, umumî menfaat çevresi içinde, içtimâî adalet ve insani tesanüt prensiplerine uygun olarak âhenkleştirilmesi lüzumuna ve imkânına ina-nıyoruz.

İçtimâî ve iktisadî sahalarda teşkilâtlanma

MADDE 7. — Umumi hayatta her bakımdan muvazeneli ve âhenkli bir gelişmenin sağlanması için, yalnız siyasî partiler kurulmasını, yani, sadece siyasî sahada teşkilâtlanmış olmayı kâfi görmüyoruz; milletimizin iktisadî ve içtimâî sahalarda da süratle teşkilâtlanması ve daha şuurlu bir birliğin tecellesi için işçilerin, çiftçilerin, tüccar ve sanayicilerin, ser-best meslekler mensuplarının, memur ve muallimlerin, yüksek öğretim talebisinin meslekî, içtimâî ve iktisadî maksatlarla cemiyetler, kooperatif-ler ve sendikalar kurmalarını gerekli buluyoruz.

Bütün bu meslek ve tesanüt teşekküllerinin mânevi şahsiyet olarak her türlü siyasî tesir ve maksatlar dışında kalmaları şartıyla, işçi sendi-kalarının grev hakkının tanınması fikrindeyiz.

İnsanlık ana haklarının korunması

MADDE 8. – Partimiz, insanlık haysiyetine ve bu haysiyetin ancak insanlık ana haklarının teminat altında bulunmasıyla korunabileceğine inanılır ve bütün Devlet mevzuatında bu prensibe aykırı hükümler bulunmamasına dikkat etmeyi başlıca vazife sayar.

Millî iradenin tam tecellisi

MADDE 9. – Millî iradenin tam tecellisi, seçimlerin her türlü müdahaleden uzak ve serbest olarak gizli rey ile yapılmasını ve siyasî partilerin eşit haklara sahip bulunmasına bağlıdır. Seçimlerin serbestliğini bozacak hareketleri, millî hâkimiyete karşı işlenmiş bir suç addederiz.

Tek dereceli seçim

MADDE 10. – Millîyetçiliği seçimlerinin tek dereceli olmasını, Seçim Kanunumuzda, bu esasa göre ve yurttaşın seçme ve seçilme haklarını daha geniş emniyet altına almak maksadıyla değişiklikler yapılmasını lüzumlu görmekteyiz.

Devlet memurları siyasî faaliyette bulunmamalıdır.

MADDE 11. – Devlet memurlarının, seçimlere iştirak dışında, hiçbir siyasî faaliyette bulunmamaları ve siyasî partilere girmemeleri lüzumuna kanıidir. Yalnız, yüksek öğretim mensupları, mesleklerinin mahiyeti itibarıyla, bundan müstesnadırlar.

Kanun dışı sayılmasını istediğimiz siyasî teşekküller

MADDE 12. – Memleketimizin istiklâlîni veya toprak bütünlüğünü bozmayı, yurttaş ana haklarını kayıtlamayı gaye edinen veya memleket dışındaki siyasî teşekküllere bağlı olan, siyasî cemiyet ve partilerin kanun dışı sayılmasını isteriz.

Milliyetçilik telâkkiniz

MADDE 13. – Yurttaşlar arasında müşterek bir tarihin yarattığı kültür ve ülkü birliğine memleket idaresinde halkın menfaatlerini korumak mânâsında anlıyoruz. Hükümet ve idare halkla beraber ve halk için olmalıdır.

Devletçilik anlayışımız

MADDE 17. – Devletçiliği, iktisadi alanda uzun zamandan beri devam eden boşluğu bir an evvel doldurmak, iş hacmini genişleterek yurttaşların geçim ve refah seviyesini yükseltmek için, Devletin, gerek doğrudan doğruya iktisadi faaliyetlere girişmesi, gerekse nizamla teşvik ve yardım yollarıyla hususî teşebbüs ve sermayenin umumi menfaate en uygun şekilde ve süratle gelişmesinde vazife alması mânâsında anlıyoruz.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Özel teşebbüs ve sermaye faaliyet ve tasarruflarının Devlet tarafından nizamlanması, özel teşebbüs menfaatleriyle genel menfaatin telifi ve korunması zaruretiinden ileri gelmektedir.

Bizim Devletçiliğimiz, iktisadi şartlarımızın ve ihtiyaçlarımızın çizdiği yoldur

Dış politikamız

MADDE 18. – Dış politikamız, milletlerin hukuk eşitliğine, milletlerarası siyasi, iktisadi ve kültürel işbirliğine, kolektif güvene, iyi komşuluk münasebetleri esasını dayanmalıdır. Millî varlığın ancak millî kuvvetle korunabileceği kanaatine bağlı kalmakla beraber, milletler birliği gayesini hedef tutacak barışçı ve açık bir dış siyasetin, memleketi menfaatlerine en uygun ve realist yol olduğuna inanıyoruz.

İç işlerimiz

MADDE 19. – İç işlerimizde, Hükümeti ve teşkilâtını, halkın dışında ve üstünde bir varlık değil, sadece halk tarafından ânime vazife ve hizmetlerini görmek üzere kurulmuş bir idare cihazı saymak, esaslı bir prensibimizdir. İyi bir idarenin gayesi, Devletle bütün muameleye ve münasebetlerinde, yurttaşın tam bir emniyet verebilmektir. Memurlara verilen kanuni salâhiyetlerin, idari otorite temini bahanesiyle, keyfî olarak kullanılması temayülleri önlemeyi vazife edineceğiz.

İyi bir idare cihazı kurabilmek için, vazifenin icabettirdiği salâhiyetle mesuliyet hudutlarını kesin olarak tâyin eylemek şarttır. Bütün salâhiyetlerin mahdud ellerde toplanması ve mesuliyetin za'fa uğraması neticelerini doğuran borukratik zihniyet ve usullerin terki lüzumuna kanaiz.

Belediye ve İl Genel Meclislerinin geniş yetkilerle teçhizi

MADDE 20. – İllerin özel ihtiyaçlarını yerinde görüp karşılamak ve halkın idareye iştirak ettirilmesi prensibini tahakkuk ettirmek maksatlarıyla kurulmuş olan İl Genel Meclisleriyle Özel İdare ve Belediyeler bütün vazifelerinin ifasında, gereken genişlikte yetkilerle teçhiz olunmalıdır.

İllerde idare âmirlerine ve memurlarına verilen yetkilerin de genişletilmesini, yine işlerin yerinde görülmesi ve süratle yürütülmesi bakımından, lüzumlu görmekteyiz.

Uzun vâdeli çalışma plânı hazırlanmalıdır

MADDE 21. – İl Genel Meclisleri ve Belediyeler; beşer senelik çalışma plânları tanzinine sevkedilmeli ve bu plânlar merkezde mahallî idarelere yol göstermek, vazifesiyle kurulacak bir teknik büronun evvelden tetkikine tâbi tutulmalıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şehir sınırları içindeki kara ve deniz taşıt vasıtalarının ve diğer ticari mahiyette umumî hizmet işletmelerinin, belediyelere devrini tâbî buluyoruz.

Devlet hayatındaki çalışmalar siyasi tesirler dışında kalmalıdır

MADDE 22. – Devlet hayatında, bütün idare şubelerimiz için, siyasi tesirler dışında ihtisas heyetlerince umumî plân ve programlar hazırlanmasını ve bunların usul dairesinde kanunlaştırılmasını lüzumlu görmekteyiz.

Devlet Memurlarının durumu üzerindeki görüşler

MADDE 23. – Devlet vazifelerinin günden güne artması ve Devletin siyasi ve idari bünyesinde iktisadi karakterin daha belirgin hale gelmesi yönündeki gelişme, memur meselesini umumi hayatın çetin bir meselesi haline koymuştur.

Memurların, her şeyden evvle, halka hizmet duygusu taşımaları, vazife ve mesuliyet hislerine bağlı ve ehliyet ve ihtisas sahibi olmaları şarttır. Bu hususların sağlanması için bilhassa şu esaslar üzerinde önemle durulmasını gerekli buluyoruz :

a) Memurların hal ve âtilerinin emniyet altına alınması, aylıkların, memur ve emeklileri geçim kaygısından kurtaracak dereceye getirilmesi.

b) Memurların tâyin, terfi, cezalandırılmaları hususlarının, takdirden ziyade objektif usullere bağlanması.

c) İhtisas ve diploma hakları mahfuz kalmak şartıyla meslekî kabiliyet ve ehliyetleri olduğu takdirde tahsil durumları nazara alınmaksızın bilûmum âmme hizmetlerinde çalışan vatandaşlara derecelerini tamamlamak suretiyle yükselme imkânlarının sağlanması.

ç) Çocukların okutulmasında memurlara kolaylıklar gösterilmesinin usulleştirilmesi.

Memurların terfihi

MADDE 24. – Bütçemizin büyük bir kısmını memur ve emekli aylıkları teşkil ettiğinden, memurlarımızın terfihi meselesi, sayıca az ve fakat yüksek vasıflı ve verimli memurla iş görme prensibinin tatbikına bağlı bulunuyor. Bu, idare cihazının daha rasyonel bir görüşle tanzimini ve memur sayısını artırma yönündeki temayüllerin kesin olarak önüne geçilmesini zaruri kılmaktadır.

MADDE 25. – Âmme hizmetlerinin ifası sırasında doğrudan doğruya veya vasıtalı olarak yapılan her türlü suiistimalleri ehemmiyetle takibederek süratle intacetmeyi vazife biliriz.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

II. – Hükümet işleri

Adalet işleri

Tek yargı cihazı

MADDE 26. – Bir memlekette adalet işlerinin görülmesi, millî iradenin ifadesi olan kanun hükümlerinin yerine getirilmesi demek olduğundan, bu işin, aynı mercele bağlı bir tek yargı cihazı ile yani kaza birliği usulüne göre sağlanması lüzumuna inanıyoruz.

Yargı elemanlarının terfihî

MADDE 27. – Yargı işini görmekte olan elemanların, yaşama şartları bakımından, uygun bir refah seviyesi içerisinde bulunmaları esastır. Bu itibarla, yargıçlarımıza ve mahkemelerimizin memur ve kâtiplerine kolayca yaşamalarını sağlayacak imkân ve vasıtalar bulunmalıdır.

Anayasanın 56 ncı maddesinde gösterildiği üzere, özel ödenek kanunları yapılarak, kendilerine refah ve güvenlik getirecek çare ve tedbirler alınmalıdır.

Kaza kademeleri

MADDE 28. – İlk mahkemelerde tek hâkim sistemi asıldır. İlk mahkemelerle Yargıtay arasında ikinci bir kaza kademesinin kurulmasını, Partimiz, adalet için yeni bir teminat sayar.

Adaletin sağlanmasında kolaylık

MADDE 29. – Adaletin sağlanması, ucuz, kolay ve aynı zamanda süratli olmalıdır. Bu gayeleri, zamanımız icaplarına ve memleketimizin sosyal ve ekonomik şartlarına uygun olarak gerçekleştirmek emelindeyiz. Bunun için de, usul kanunlarımızda değişiklikler yapılmalıdır.

MADDE 30. – Adalet cihazlarımızı meydana getiren mahkemelerimizin derli toplu bir kuruluş sistemine bağlanması lâzımdır. Mahkemelerimiz, dereceler, görevler ve yetkiler itibariyle muntazam bir düzene göre kurulmalıdır.

Tevkif ve ceza evlerinin ayrılması

MADDE 31. – Suçtan sanık olanlarla suçlu oldukları için ceza çekmekte olanlar aynı yerde tutulamazlar. Bu sebeple tevkif evlerinin ceza evlerinden ayrı kurulması zaruridir.

Ceza evlerinin, insanlığa yakışır şartlara uygun olarak düzenlenmesi icabeder. Sağlık, sosyal ve medeni şartlar bakımından, ceza evlerinin, ceza çekenleri manen yok etmemesi ve cemiyete uslanmış, yükselmiş birer vatandaşı olarak iade etmesi için, gerekli tedbirler alınmalıdır.

Çocuk suçlular ve ıslah evleri

MADDE 32. – Çocuk suçluların, özel bir ihtimam ve bakım ile yargılanmaları için, büyük şehirlerden başlayarak, özel mahkemeler kurulmasını ve cezalarını çekekçilere ayrı ıslah evleri açılmasını, lüzumlu görmekteyiz.

Hakka en kısa yoldan varma imkânları sağlanmalıdır.

MADDE 33. – Hakkın fîli olarak yerine getirilmesi, mahkemece verilen kararın çıkması için geçen zamandan çok daha kısa bir zamanda, gerçekleşebilmelidir. Bunu temin için de, icra usullerinde lüzumsuz sürüncemeleri önleme ve hakka en kısa yoldan varma imkânlarını sağlamak lâzımdır.

Partiniz, bu maksatları elde etmeye elverişli bulunan teknil kanun tedbirlerinin alınmasına çalışacaktır.

Millî Eğitim işleri

Millî Eğitim ve öğretim vahdeti

MADDE 34. – Maarif sistemimizde, millî eğitim ve öğretim vahdeti prensibinin taraftarıyız

Millî Eğitim ve öğretimin yurt ihtiyacına göre tanzimi

MADDE 35. – Umumi ve meslekî eğitim ve öğretim yurt ihtiyaçlarını karşılayacak umumi bir plâna göre tanzim edilmeli ve gelecek nesillerin yalnız ilim ve teknik bilgi ile değil, millî ve insanî bütün mânevi kıymetlerle de teçhizine çalışmalıdır.

İlk öğretimde seviye birliği

MADDE 36. – İlk öğretim, maarif sistemimizin temelini teşkil etmektedir. Bütün ilkokul öğretmenlerinin aynı ruha ve aynı seviyede bilgiye sahip olmaları esasının göz önünde tutulmasını, bunlar arasında farklı zümrelerin teşekkülüne meydan verilmemesi bakımından, lüzumlu görmekteyiz.

Orta tahsil kurullarında ıslah ve takviye

MADDE 37. – Orta tahsil kurullarını, gerek program ve talimatname, gerek lâboratuvar ve kutuphane gibi öğretim vasıtaları bakımından, ıslah ve takviyeye muhtaç görmekteyiz.

Yüksek öğretime basamak olan liselerin, bu maksadı sağlayacak duruma getirilmeleri lâzımdır.

Teknik öğretim kurulları ve ekonomik kalkınmamızdaki rolü

MADDE 38. – Muhtelif derecelerdeki teknik öğretim kurullarını yurdun her tarafına yaymak yönündeki çalışmaları, eğitim ve öğretim cih-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

zımızın ekonomik kalkınmamızda da vazife alması bakımından, yerinde bulmaktayız. Bu çalışmaların iktisadî ihtiyaçlarımızla ayarlanmasını lüzumlu görüyoruz.

Yüksek öğretim kurullarının takviyesi

MADDE 39. – Yüksek öğretim meselesinde keyfiyete önem verilmesi lüzumuna kanaiz. Bütün yüksek öğretim kurullarımızın bu esasa göre takviyesini ve Garp'taki benzerleri seviyesine erıştırilmesini istiyoruz.

Üniversite muhtariyeti

Üniversiteler, ilmi ve idarî muhtariyete sahip olmalıdırlar.

Muhtelif ilim şubelerinde çalışmak üzere, Üniversite içinde, Araştırma Enstitüleri kurulmasını ve memlekete ait araştırmalara bilhassa önem verilmesini istiyoruz.

Her türlü fikir hareketleri siyasi ve idarî tesirden uzak kalmalıdır

*MADDE 40. – İlimin, tekniğin, güzel sanatların süratle gelişmesini sağlamak için bütün vasıta ve tedbirlere başvurmak, bu cümleden olarak ehliyet ve istidatları teşvik etmek, kütüphaneler, müzeler, tiyatrolar, konservatuvarlar kurmak, ciddi neşriyata yardımda bulunmak, Türk dilinin, millî bünyesine uygun olarak, süratle gelişmesi yolundaki ilmi çalışmalara yardım etmek, kısaca, yurdumuzda millî ve insani kültür seviyesinin yükselmesini sağlayacak her faaliyeti desteklemek, kanaatinizce, Devletin başlıca vazifelerindendir.

Ancak, dilin, ilmin, sanatın ve her türlü fikir faaliyetlerinin siyasi ve idarî müdahalelerden uzak kalmasını, Demokrasinin değışmez bir esası olarak kabul ediyoruz

Öğretmenlere terakki ve tefeyyüz hakkı

MADDE 41. – Kabiliyeti ve kudreti müsait olduğu takdirde, bir ilkokul öğretmeninin, öğretimi derecelerini tamamlayarak, Üniversite profesörlüğüne kadar yükselmesine kanunî imkân sağlanmalıdır.

Doğu bölgemizde kültür merkezi kurulmalıdır

MADDE 42. – Doğu bölgelerinde, her derece ve şubede okulları ve nihayet Fakülte ve Enstitüleri ile, bir kültür merkezi yaratmak lüzumuna inanıyoruz.

Sanayi İşleri

İktisadî sahada özel teşebbüs ve sermayenin mevkiî

MADDE 43. – İktisadî hayatta özel teşebbüs ve sermayenin faaliyeti esastır. Onun için, hususi teşebbüs ve sermayeye serbestlik ve güvenle çalışmak şartları ve yeni yeni iş sahaları sağlanmalıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Faaliyet sahaları iyice hudutlanmak şartıyla, özel teşebbüslerle Devlet teşebbüslerinin, yekdiğerine engel olmadan ve karşılıklı yardım suretiyle birbirini tamamlayıcı bir ahenk içinde çalışmalarının hem mümkün ve hem de faydalı olduğuna inanıyoruz.

Devlet iktisadî faaliyetinin hudutları tâyin ve ilân olunmalıdır

MADDE 44. – Özel teşebbüs ve sermayenin istikrar ve güvenle çalışması bakımından, Devlet iktisadî faaliyetlerinin hudutları kesin olarak belirtilmelidir. Bunun için:

a) Devletin ele alacağı işlerin uzun vâdeli umumi bir plâna bağlanmak suretiyle önceden herkesçe bilinmesi imkânının temini.

b) Devletin iktisadî hayatı tanzim yolunda alacağı tedbirler ile, Gümrük, Tekel ve para politikası gibi iktisadî hayatla sıkı sıkıya ilgili konularda takibedilecek, ana istikametlerin, yine herkesçe bilinmek üzere, önceden tâyin ve ifadesini lüzumlu görmekteyiz.

Devlet iktisadî teşebbüslerinin mahiyeti

MADDE 45. – Devletin doğrudan doğruya girişeceği iktisadî teşebbüsler şu mahiyette işler olmalıdır.

a) Özel teşebbüs ve sermayenin yetip erişemeyeceği, yahut yeter ve yakın kâr görmediği için girişemeyeceği, fakat bütün ekonomik faaliyetlere müessir olacak ve memleket müdafaasını sağlayacak mahiyetteki teşebbüslere girişmek bilhassa ana sanayii ve büyük enerji santrallerini kurmak; bugün olduğu gibi, demiryolu, liman, su işleri yapmak; büyük taşıt vasıtaları inşa etmek ve işletmek.

b) Milletin, gelecek nesillere de şâmil, daimî menfaatleri bakımından Devlet elinde bulunması daha faydalı olan büyük maden ve orman işletmeleri kurmak.

Devlet, girişeceği iktisadî işlerde, kazanç maksadından ziyade, benzeri özel işletmeleri sarsmamak kaydıyla, millî ekonominin gelişmesi ve halk ihtiyaçlarının karşılanması gayretleriyle hareket eder.

*c) Devlet işletmeleriyle benzeri özel işletmeler hiçbir suretle birbirinden farklı muamele ve şartlar altında bulundurulmamalıdır.

Devlet iktisadî faaliyetlerinin düzenlenmesi

MADDE 46. – Devlet, iktisadî faaliyetleri düzenleme yolunda alacağı tedbirlerde, iktisadî hürriyeti ortadan kaldıran fiilî inhisarları, millî emek ve sermayenin israfını, umumî menfaate ve içtimai adalete aykırı istismarları önlemek gibi maksatlarla hareket eder.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Sanayiînin teşvik ve himayesi

MADDE 47. – Memleketin ham maddesini kullanan, halkın zaruri ihtiyaçlarını karşılayan, geniş işçi zümrelerine geçim sahaları sağlayan, dünya piyasalarına göre de rantabl olan sanayi ile, umumiyetle ziraat sanayii ve küçük sanayiden milli ekonomi bakımından himayeye muhtaç görülenler ve halkın, bilhassa köylümüzün boş zamanlarını kıymetlendiren el sanatları, Devletçe himaye ve teşvik olunmalıdır. Bu esaslara göre tanzim edilecek bir "Sanayi Teşvik Kanunu" projesini Yüksek Meclise sunmak karardayız.

Sanayiimizin kuruluş ve işleyişinde, "En iyiye en ucuza mal etmek" hedefini daima göz önünde bulundurmak icabeder.

Devlet işletmelerinin özel teşebbüslere devri

* MADDE 48. – Devlet tarafından kurulan ve programın 45 inci maddesinde yazılı vasıfları haiz olarak tesis edilmiş bulunan devlet iktisadi teşebbüsleri ve işletmelerinin dışında kalan devlet işletmeleri elverişli şartlarla özel teşebbüslere devredilmelidir.

Balıkçılık ticaret ve sanayiînin inkişafı

* MADDE 49. – Milli servetimiz olan ve memleket için büyük faydalar vâdeden balıkçılığı ve her çeşit balık sanayii ve ticaretinin inkişafını sağlamak ele alacağımız mevzulardandır.

İktisadî Devlet Teşekküllerinde randıman ve rantabilite

MADDE 50. – İktisadî Devlet Teşekküllerinde verimlerin geniş ölçüde artırılmasını ve masraflarının mühim nispetlerde azaltılmasını mümkün görmekteyiz. Bu teşekküllerin iradesinde randıman ve rantabilite hesap ve esaslarına ve basiretli bir tüccar gibi hareket prensibine sıkı sıkıya bağlanmakla, bu hedefe varılabileceğine inanıyoruz.

Bu maksatla, İktisadî Devlet Teşekkülleri idare ve mürakabesinin, daha ileri ve bu müesseselerin özelliklerine, daha uygun bir şekilde tanzimi ve kanununda değişiklikler yapılmasını zarurî görmekteyiz.

Tekel İşleri

Tekel fabrikalarının hususî teşebbüs ve sermayeye devri

* MADDE 51. – Varidat temini gayesiyle tesis edilerek bizzat Devlet tarafından işletilmek suretiyle memlekette iş hacmini daraltan, hayatı pahalılaştıran Tekel fabrikalarının elverişli şartlarla hususî teşebbüs ve sermayeye devrine taraftarız.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İktisadî idare cihazı ticarî zihniyetle işletilmelidir

MADDE 52. – Devleteçilik politikasının devlete yüklediği türlü ekonomik vazifelerin lâyikeyle başarılabilmesini, iktisadî idare cihazının iktisadî ve ticarî zihniyet ve esaslara göre işlemesine bağlı görmekteyiz.

Ticaret İşleri

Piyasalarda emniyet ve istikrar

MADDE 53. – Piyasalarda emniyet ve istikrarın sağlanması şarttır. Katî zaruret olmadıkça piyasalara karışılmamalıdır. Bu alanda Devlete düşen en önemli vazife, rekabetin ortadan kalkmasını veya daralmasını önlemeye çalışmak olmalıdır.

Yaşama standardı tabiileştirilmelidir

MADDE 54. – Türlü sebeplerden ileri gelen hayat pahalılığı, yalnız dar ve sabit gelirlilere zarar veren bir dert olmakla kalmamış, bütün istihsal maliyetlerini artırmış ve milletlerarası piyasaya uymak zorunda kalan dış ticaretimizi güçleştirmiştir. Devletin ilgili cihazları, çalışmalarını bu mesele üzerinde toplayarak, iktisadî ve malî hayatın türlü safhalarında gereken tedbirleri almak suretiyle, yaşama standardını tabiileştirmeye çalışmalıdır.

Paramızın kıymeti

MADDE 55. – Paramızın kıymetini, serbest piyasa döviz kıymetleriyle, memleketimizin iktisadî ve malî durumuna en uygun şekilde, ayarlamak ve bu esas üzerinde tam bir istikrar sağlamak zarureti karşısındayız. Bu yolda gereken tedbirler bir an evvel alınmalıdır.

Tarım İşleri

Zirai kalkınma

MADDE 56. – Ziraat, millî gelirin en geniş kaynağını teşkil ettiğine ve nüfusumuzun yüzde sekseni ziraatle geçindiğine göre, zirai kalkınmanın memleket kalkınmasının temeli olacağına şüphe yoktur. Bu sebeple, Devlet gayretlerinin, "Topraktan bol, iyi ve ucuz mahsul almak" hedefinde toplanmasını zarurî görmekteyiz.

Zirai mahsulâtın değerlendirilmesi ve istihsalın artırılması

MADDE 57. – Memleketimizde ziraat, diğer istihsal şubelerine nispetle, emek ve masrafa en az karşılık getiren iştir. Ziraatte maliyet ve satış fiyatları arasındaki fark, asgari derecededir. Çiftçinin sattığı, satın aldığı maddelere nispetle, ucuzdur. Maliyetlerin yüksekliği, mahsullerin dış piyasaya arzını da zorlaştırmakta ve istihsalı baskı altında bulundurmaktadır. Bu sebeplerle, bir taraftan zirai maliyetlerin yükselmesinde tesiri olan âmillerle mücadele etmek, diğer taraftan, zirai mahsullerimizin iç ve

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

diş pazar şartlarını iyileştirme çarelerini aramak yollarıyla, çiftçiyi bugünkünden daha çok kazandır ve daha fazla istihsal yapar bir hale getirmek, en esaslı gayelerimizdendir.

Çiftçinin donatımı

MADDE 58. – Ziraatımız, âlet, çift hayvanı, makine ve sair vasıta bakımlarından yoksul olduğu gibi, iyi tohum, ilaç ve sair ihtiyaçları da karşılanmış olmaktan uzaktır. Çiftçimizin donatımı işi, ziraî kalkınmamızın başlıca konusudur. Bundan başka, çiftçimizi, işine yarıyacak teknik bilgi ve teçhiz etmeye ve istihsal metodlarımızı islah, daha verimli hale getirmeye mecburuz. Bütün bu ihtiyaçları memleket ölçüsünde karşılayacak tedbirlerin süratle alınmasına çalışacağız.

Ziraî kredinin artırılması

MADDE 59. – Ziraî kredi, istihsal hacmiyle mütenasip ve istihsalı süratle artırmada esaslı âmil olabilecek miktar ve mahiyette olmalıdır. Bu bakımdan Ziraat Bankasının faaliyeti ve sermayesinin artırılması meselesi üzerinde önemle durulmak lâzımdır. Ayrıca, kooperatifleştirme yolu ile kredi darlığına çareler bulunabileceği kanaatindeyiz. Bunun için, kooperatif hareketini hızlandırmaya ve genişletmeye ve bundan başka da, yer yer çiftçiye kredi yapacak mahallî bankalar kurulmasına çalışacağız.

Kooperatif mevzuunun tevsi

MADDE 60. – Çiftçimizin, kredi kooperatifleriyle olduğu gibi, istihsal ve satış kooperatifleri kurmak ve bunları çoğaltmak yolu ile de takviyesini lüzumlu görmekteyiz.

Kuraklıkla mücadele

MADDE 61. – Ziraî kalkınmamızda büyük ehemmiyeti aşikâr olan kuraklıkla mücadelenin ve su işlerinin hızlandırılmasını ve genişletilmesini çok lüzumlu görüyoruz.

Hayvancılığın islahı

MADDE 62. – Hayvancılık millî gelirde geniş yer tuttuğu gibi, çiftçimizin yardımcısı, büyük bir yurttaş kütlesinin başlıca vasıtası ve en esaslı besin maddelerimizin kaynağı olmak itibarıyla de, çok önemlidir. Memleketimiz, hayvancılık bakımından, geniş imkânlar göstermektedir.

Hayvan mevcudunu artırmak ve cinslerini islah etmek yolundaki gayretlerin artırılmasında maddî fedakârlıklardan kaçınılması zaruridir.

Ziraî sanatların teşvik ve himayesi

MADDE 63. – Ziraî sanatlara kredi vermek ve gelişmelerine yardım etmek yönünde Ziraat Bankasının esaslı gayretler sarfetmesine ve özel te-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

şebbüs ve sermayeyi de bu sahaya çevirmek için her türlü teşvik ve yardımda bulunmasına ihtiyaç görmekteyiz.

Devletin çiftçilere yardımı

MADDE 64. – Devlet, elindeki mahdut imkânları ziraat işletmeciliğine hasretmektense, bundan sonra, bu imkânları çiftçi kütlesinin iyi, bol ve ucuz istihsal yapmasına yardım yolunda kullanılmalıdır. Bu maksatla her bölgede yeni yeni örnek çiftlikler, fidanlıklar, hayvan ıslah merkezleri, tohum üretme ve araştırma istasyonları kurmak yolunda çalışılmalıdır.

Basit ziraat aletleri sanayiinin kurulması

MADDE 65. – Devlet, ucuz ve her bölgenin tabiat şartlarına uygun aletleri ve yedek parçaları çiftçinin ayağına götürmeli ve bu maksatla memlekette çok geniş sarf yeri olan basit ziraat aletleri sanayiinin süratle kurulmasını sağlamalıdır.

Ziraat kalkınmamızın plânlaştırılması

MADDE 66. – Ziraat kalkınmamızda Devletin ağır ve geniş vazifeleri bulunduğuna inanıyoruz. Bu vazifelerin yapılması için, meseleyi bütün genişliği ile toptan ele almak ve işleri, sarfedilecek emek ve paraya nispetle verimi en çok ve tesirli milli ekonomi bakımından en geniş olanlardan başlamak üzere, tertiplemek ve plânlaştırmak lâzımdır.

Bilgi ve sermayenin ziraat sahasına intikali

MADDE 67. – Bilgi ve çalışan emek, sermaye ve teşebbüsün ziraat sahasına dökülmesini, ziraat istihsal ve milli gelirin artırılmasında önemli bir konu olarak görmekteyiz. Bu maksadın temini için gerekli tedbirlerin alınmasına çalışacağız.

Orman İşleri

Ormanlarımızın muhafaza ve geliştirilmesi

MADDE 68. – Milli servetimizin büyük ve önemli bir parçasını teşkil eden ormanlarımızın muhafaza ve geliştirilmesi, Devletin daima büyük titizlikle üzerinde duracağı bir konudur.

Köylüye orman mahsullerinin ucuz ve bol olarak intikali

MADDE 69. – Köylünün kereste, odun ve kömür ihtiyacını, zamanında ve yeter miktarlarda ve ucuz olarak vermek ve bu işlerde köylünün emek ve vasıtalarından da faydalanmak, köylüyü ferahlatacak ve Devlet Orman İşletmelerinin işlerini ve masraflarını hafifletecek tedbirdendir.

Orman işletmelerinde tasarruf

MADDE 70. – Devlet Orman İşletmelerinin tevzii masraflarıyla istihsal masrafları fasıllarında mühim nispetlerde tasarruflar yapılabileceği.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

ne inanıyoruz.

Orman mahsulâtının ucuzlatılması

MADDE 71. – Orman mahsulleri fiyatlarındaki yüksekliğin, umumi hayat ve ekonomik gelişmemiz üzerindeki tesirleri göz önünde tutularak, bu fiyatlarda indirmeler yapılmasını zarurî ve mümkün görüyoruz.

Orman işlerinde özel teşebbüsün yeri

MADDE 72. – Ehemmiyetli tesislerin kurulmasını ve toplu istihlal yapılmasını gerektiren büyük orman işletmelerinin Devlet elinde bulunulmasını faydalı ve zaruri görmekteyiz.

Kurulacak önemli tesisleri karşılayacak büyüklükte olmayan ormanlar, Devletin sıkı murakabesi altında, özel teşebbüs eliyle de işletilebilmektedir.

Maliye İşleri

Denk bütçe esası

MADDE 73. – Samimilik ve açıklıkla ve çok sıkı bir tasarruf zihniyetiyle tanzim edilmiş denk bütçe, malî siyasetimizin esasıdır.

İç emniyeti korumak için sağlam bir idare cihazının işlemesine, dış emniyeti korumak için de Millî Savunma ihtiyaçlarını karşılamaya yeter bütün masrafları sağlamak bütçenin başlıca hedefidir.

Bütçenin âdi masrafları için açık veya kapalı istikraz yoluna gidilmemeli ve yeni emisyonlardan kaçınılmalıdır.

İç ve dış istikrazlar

MADDE 74. – İstihsalın ve millî gelirin süratle artmasını sağlayacak işlere munhasır kalmak üzere, dahilî istikrazları ve iktisadî istiklâlimize uzaktan yakından dokunmayacak normal şartlarla, uzun vadeli dış istikrazlar yapılmasını, çok faydalı ve lüzumlu görmekteyiz.

Bütün Devlet iktisadî teşebbüsleri için asıl sermayenin yanında obligasyon çıkarmak usulünden de faydalanılmasını, Devlet bütçesinin yükünü hafifletmek bakımından, lüzumlu sayarız.

Vergiler içtimai adalet kaidelerine uygun olmalıdır

MADDE 75. – Vergilerin, içtimai adalet kaidelerine uygun ve yurttaşların ödeme kabiliyetleriyle mütenasip olmasını ve vergi sistemimizde, vasıtalı vergilerden ziyade vasıtasız vergilere daha geniş yer verilmesini, gerekli buluyoruz. Şakîsi takdire dayanan vergi usullerinden, vergi mahiyeti alan îâne ve bağış yollarından kaçınılmasını, vergi borcundan dolayı hapis cezasının kaldırılmasını istiyoruz.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Vergi sisteminin ıslahı, cibayet usullerinin sadeleştirilmesi

MADDE 76. – Vergi sistemimizin ıslahı, cibayet usullerinin sadeleştirilmesi ve daha emniyetli ve az masraflı hale getirilmesi suretiyle, yeni vergiler konulmadan dahi, Devlet gelirinin artırılabilceğı kanaatindeyiz.

Vergi ve resimlerde değişiklik

MADDE 77. – Memlekette iş hacmini daraltan, istihsal mahiyetlerine doğrudan doğruya tesir yaparak dış piyasalarla mübadeleyi güçleştiren ve yahut hayat pahalılığının âmillerinden olan vergi ve resimlerde değistirmeler ve indirmeler yapılmasına ve Hayvan Vergisinin birden veya tedrici surette kaldırılmasına taraftarız.

Hazine ve halk menfaatleri arasında tesanüd

MADDE 78. – Partimizi, maliye işlerinin, Hazine menfaatini halkın menfaatinden ayrı ve üstün görmiyen iktisadi ve içtimai prensiplerimize uygun bulunan bir anlayışla yürütülmesi lüzumuna kaanidir. Bu esasın gerçekleştirilmesi yönünde, kazai ve idarî müeyyideler konulmasına çalışacağız.

Bayındırlık Ulaştırma İşleri

Ulaştırma ekonomisinde gelişme

MADDE 79. – Milli ekonominin gelişmesini geciktiren sebeplerden birisi de ulaştırma ekonomimizin yetersizliği ve pahalılığıdır. Ulaştırma işlerimizi, bu görüşün gerekli kıldığı önemle ele almak fikrindeyiz.

Devlet yolları, köy ve bucak yolları, demiryolları

MADDE 80. – Modern yol yapımı tekniğı büyük vasıtalarla ve makinelere ihtiyaç göstermektedir. Köy, bucak yolları dışındaki yapının merkezden idaresini, esaslı bir plân içinde büyük yol şebekeleri kurulmasını zaruri görüyoruz. Bu bakımdan, kanunlarımızda değişiklikler yapılmalıdır.

Özel Kanuna göre köy ve bucak yollarının süratle yapılması da göz önünde tutulmalıdır.

MADDE 81. – Demiryollarımızın inşasına devam olunmalıdır, Demiryollarımızı besliyecek karayolları ile, limanlar, depolar ve antrepolarını birbirini tamamlayıcı surette yapılmasını, ulaştırma sisteminizin içinde görüyoruz.

Ulaştırma ucuzluğu

MADDE 82. – Ulaştırmada ucuzluğu sağlamak için her türlü taşıt vasıtalarının ve yedek parçalarının memlekete getirilmesinde kolaylık gösterilmesini, akar yakıt fiyatlarını ucuzlatılmasına çalışmasını zaruri bulmaktayız.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Ücret ve tarife

MADDE 83. – Umumiyetle ulaştırma, depo ve antrepo ücret ve tarifelerinin milli ekonomiye uygun olarak tesbiti, "Warrant" usulünün tatbiki, gözettiğimiz hedeflerdendir.

Hava nakliyatı

MADDE 84. – İstikbal, hava nakliyatındadır. Bu konu üzerinde önemle duracağız.

Deniz nakliyatı

*MADDE 85. – Devlet Denizyollarının yük ve yolcu nakli inhisarı kaldırılarak, kabotaj hakkı seyyan bir surette Türk Bayrağına ait olacaktır.

Türk ticaret mallarının millî vasıtalarımızla dış piyasalara götürmek gayemiz olmalıdır. Dış sularda nakliyat yapan armatörlerin ecnebi şirketlere rekabet etmesini temin edecek himaye tedbirleri alınmalıdır.

Devlet deniz işletmeciliği ile ilgili bütün vasıta, tesis ve teşekkülleri bir idare altında toplamayı gerekli bulmaktayız.

Memleketimizin üç tarafı denizle çevrilidir. Coğrafi durumumuz, endüstri, ticareti ve sporu ile bize en ileri denizci millet olarak yetiştirmek fırsat ve kabiliyetini vermektedir. Denizciliği Türkün büyük millî ülküsü olarak kabul ediyoruz.

Büyük ve küçük su işleri

MADDE 86. – Çiftimiz, bir taraftan sel ve taşkınların tahripleri, diğer taraftan kuraklığın acı neticeleri ile daima karşı karşıyadır. Yurtta su meselesi, sağlık bakımından da çok büyük bir önem göstermektedir. Bu sebeplerle, su işlerimiz, daima artan bir hızla devam olunmasına çalışmak hedefimizdir. Bu konuda başlanmış işler bitirilmeden yenilerine başlamamak halin icabıdır.

Küçük su işleri üzerinde ayrıca önemle durulmakla bu işlerde halkın ve ilgililerin de iştirakini sağlayacak tedbirler ve müeyyideler aranmalıdır.

Umumi sağlık işleri

Sağlık işlerimiz

MADDE 87. – Nüfusumuzun ve istihsal kudretimizin çoğalması davasında büyük bir âmil olan umumî sağlık işlerimiz, artan bir hızla ve plânla yürütülmek ihtiyacındadır.

Bunun için, bütçelerden, yeter tahsisat ayrılmasını, sıtına başta olmak üzere millî bünyeyi kemiren bütün hastalıklarla esaslî surette mücadele

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

imkân ve vasıtalarının sağlanmasını ve bu maksatla, ilgili bakanlıklar ile de iş birliği yapılmasını. Partimiz, memleketin en büyük ihtiyaçlarından sayar.

Sosyal meseleler

Sosyal işler

*MADDE 88. -

a) İhtimai adalet ve insani tesanüt prensiplerinin tabii neticeleri olan içtimai sigortalar ve işçinin ve ailesinin maddi ve manevi refahını temin edecek bütün iktisadi ve teknik tedbirlerin alınmasına taraftarız.

Memurlar hakkında da bu mahiyette tedbirler düşünülmesini lüzumlu addediyoruz.

b) Yurttaşların kemmiyet ve keyfiyet bakımından gelişmesine ait tedbirleri içine alacak geniş bir nüfus siyasetinin tespit ve takibini lüzumlu görüyoruz.

c) Geliri az olan yurttaşların gıda, giyim ve iskân şartlarını ıslah etmek için esaslı tedbirler almaya çalışacağız.

ç) Partimizi memleket iş gücünün değerlendirilmesi ve kemmiyet ve keyfiyet bakımından yükselmesi çarelerinin düşünülmesi zaruretiine kaanidir.

d) Cemiyetin yardımına muhtaç hale gelmiş vatandaşlarla öksüz ve bakımsız çocuklar hakkında himaye edici tedbirler alınması lüzumuna kaaniiz.

İşçiye ücretli tatil

e) İşçiler için ücretli tatiller ve mezuniyetler sağlanmasının imkânlarını arıyacağız.

2 - CUMHURİYET HALK PARTİSİ

a) Çok partili yönetime geçmeden önce tek parti ve devlet partisi niteliğinde olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin kuruluşu ve gelişimi için Türk Parlamento Tarihi II. Donem, II. Ciltte bilgi verilmiştir.

A) IX. DÖNEM YASAMA YILLARINA GÖRE PARTİNİN İDARE HEYETLERİ YASAMA YILI

F

Fevkalâde toplantı başında Partinin üye sayısı 69 iken, 1 üyenin seçim mazbatasının reddi(1), 1 üyenin de(2) istifası ile Partinin üye sayısı 67 olmuştur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

imkân ve vasıtalarının sağlanmasını ve bu maksatla, ilgili bakanlıklar ile de iş birliği yapılmasını. Partimiz, memleketin en büyük ihtiyaçlarından sayar.

Sosyal meseleler

Sosyal işler

*MADDE 88. –

a) İhtimai adalet ve insanî tesanüt prensiplerinin tabii neticeleri olan içtimai sigortalar ve işçinin ve ailesinin maddî ve manevî refahını temin edecek bütün iktisadi ve teknik tedbirlerin alınmasına taraftarız.

Memurlar hakkında da bu mahiyette tedbirler düşünülmesini lüzumlu addediyoruz.

b) Yurttaşların kemmiyet ve keyfiyet bakımından gelişmesine ait tedbirleri içine alacak geniş bir nüfus siyasetinin tespit ve takibini lüzumlu görüyoruz.

c) Geliri az olan yurttaşların gıda, giyim ve iskân şartlarını ıslah etmek için esaslı tedbirler almaya çalışacağız.

ç) Partimizi memleket iş gücünün değerlendirilmesi ve kemmiyet ve keyfiyet bakımından yükselmesi çarelerinin düşünülmesi zaruretiine kaanidir.

d) Cemiyetin yardımına muhtaç hale gelmiş vatandaşlarla öksüz ve bakımsız çocuklar hakkında himaye edici tedbirler alınması lüzumuna kaaniiz.

İşçiye ücretli tatil

e) İşçiler için ücretli tatiller ve mezuniyetler sağlanmasının imkânlarını arıyacağız.

2 – CUMHURİYET HALK PARTİSİ

a) Çok partili yönetime geçmeden önce tek parti ve devlet partisi niteliğinde olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin kuruluşu ve gelişimi için Türk Parlamento Tarihi II. Dönem, II. Ciltte bilgi verilmiştir.

A) IX. DÖNEM YASAMA YILLARINA GÖRE PARTİNİN İDARE HEYETLERİ

YASAMA YILI

F

Fevkalâde toplantı başında Partinin üye adedi 69 iken, 1 üyenin seçim mazbatasının reddi(1), 1 üyenin de(2) istifası ile Partinin üye adedi 67 olmuştur.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Başkanı	Malatya Mebusu	İsmet İnönü
Grup Başkanvekili	Erzincan Mebusu	Şemsettin Günaltay
Grup Başkanvekili	Trabzon Mebusu	F. Ahmed Barutçu
Kâtip	Mardin Mebusu	Kâmil Boran
Kâtip	Sinob Mebusu	Server Somuncuoğlu
Veznedar	Van Mebusu	Ferid Melen
Üye	Bingöl Mebusu	F. Fikri Düşünsel
Üye	Sinob Mebusu	Cevdet Kerim İncedayı
Üye	Tokad Mebusu	Zihni Betil
Üye	Trabzon Mebusu	C. Reşit Eyüboğlu
Üye	Trabzon Mebusu	Hamdi Orhon
Üye	Yozgad Mebusu	Avni Doğan

YASAMA YILI

- I -

Yasama yılı başında partinin üye adedi 67 iken, ara seçimlerinde 2 üyenin seçilmesi(3), 4 üyenin partiden istifası(4), 1 üyenin Seçim Tutanagının reddi(5), 4 üyenin ölümü ile (6) üye adedi 60 oldu.

Parti Grubu İdare Heyeti

Başkan	Malatya Mebusu	İsmet İnönü
Başkanvekili	Trabzon Mebusu	F. Ahmet Barutçu
Başkanvekili	Yozgad Mebusu	Avni Doğan
Kâtip	Mardin Mebusu	M. Kâmil Boran
Kâtip	Trabzon Mebusu	Hamdi Orhon
Veznedar	Trabzon Mebusu	Mehmet Tefvik Koral
Üye	Erzincan Mebusu	Ziya Soylu
Üye	Kars Mebusu	Abbas Çetin
Üye	Malatya Mebusu	Mehmet Kartal
Üye	Ordu Mebusu	Atıf Topaloğlu
Üye	Sinob Mebusu	C. Kerim İncedayı

(1) Sebati Ataman (Zonguldak)

(2) Hüseyin Doğan (Malatya)

(3) Muhtar Acar (Sinop), R. Şemsettin Sirer (Sivas)

(4) F. Fikri Düşünsel (Bingöl), Selâhattin İnan (Bitlis), Tezer Taşkiran (Kars) ve M. Reşit Tarakçıoğlu (Trabzon)

(5) Tahsin Coşkan (Kastamonu)

(6) Muhtar Ertan (Bitlis), Şefik Tugay (Malatya), C. Kerim İncedayı (Sinob) ve Tefvik Koral (Trabzon)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

YASAMA YILI

- II -

Partinin ikinci yasama yılı başında üye adedi 60 iken, 7 üyenin partiden istifası ile (7) partinin üye sayısı 53 oldu.

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Başkanı	Malatya Mebusu	İsmet İnönü
Başkanvekili	Trabzon Mebusu	Faik Ahmed Barutçu
Başkanvekili	Yozgad Mebusu	Avni Doğan
Kâtip	Erzincan Mebusu	Ziya Soylu
Kâtip	Malatya Mebusu	Mehmet Kartal
Muhasip	Trabzon Mebusu	Cahid Zamangil
Üye	Hatay Mebusu	Abdürrahman Melek
Üye	Kars Mebusu	Abbas Çetin
Üye	Mardin Mebusu	Mehmet Kâmil Boran
Üye	Ordu Mebusu	Atif Topaloğlu
Üye	Sivas Mebusu	R. Şemsettin Sırer
Üye	Trabzon Mebusu	Hamdi Orhon

YASAMA YILI

- III -

Partinin üçüncü yasama yılı başında üye adedi 53 iken, 1 üyenin ölümü (8) ile 52 oldu.

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Başkanı	Malatya Mebusu	İsmet İnönü
Başkanvekili	Trabzon Mebusu	Faik Ahmed Barutçu
Başkanvekili	Yozgad Mebusu	Avni Doğan
Kâtip	Malatya Mebusu	Mehmet Kartal
Kâtip	Sinob Mebusu	Nuri Sertoğlu
Muhasip	Erzincan Mebusu	Ziya Soylu
Üye	Erzincan Mebusu	Cemal Gönenç
Üye	Hatay Mebusu	Abdürrahman Melek
Üye	Kars Mebusu	Sırrı Atalay
Üye	Malatya Mebusu	Mehmet Sadık Eti
Üye	Ordu Mebusu	Naşit Fırat
Üye	Trabzon Mebusu	Hamdi Orhon

(7) Selim Seven (Hakkâri), Abdullah Cilli (Hatay), Lâtif Aküzüm (Kars), Abbas Çetin (Kars), Veyis Koçulu (Kars), Yusuf Ziya Ortaç (Ordu) ve Hasan Oral (Urfa).

(8) R. Şemsettin Sırer (Sivas)

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

YASAMA YILI

- IV -

Dördüncü yasama yılı başında partinin üye adedi 52 olup, bu yasama yılında değişiklik olmamıştır.

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Reisi	Malatya Mebusu	İsmet İnönü
Reisvekili	Trabzon Mebusu	Faik Ahmed Barutçu
Reisvekili	Yozgad Mebusu	Avni Doğan
Kâtip	Malatya Mebusu	Mehmet Kartal
Kâtip	Sinob Mebusu	Nuri Sertoğlu
Muhasip	Erzincan Mebusu	Ziya Soylu
Âza	Erzincan Mebusu	Cemal Gönenc
Âza	Malatya Mebusu	Mehmet Sadık Eti
Âza	Ordu Mebusu	Naşit Fırat
Âza	Sinob Mebusu	Server Somuncuoğlu
Âza	Trabzon Mebusu	Naci Altuğ
Âza	Trabzon Mebusu	Hamdi Orhon

B) C.H.P. TÜZÜĞÜ (*)

Esaslar

MADDE 1. – Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Halkçı, Devletçi, Lâik ve Devrimci siyâsî bir dernektir. Kurucusu ve ebedî Başkanı Mustafa Kemal Atatürk'tür. Merkezi Ankara'dadır.

MADDE 2. – Cumhuriyet Halk Partisinin amacı, Cumhuriyet kanunları dairesinde çalışmalarıyle, umdelerini millete benimsetmek ve programını beğendirmek, milletin emanet ettiği vazifeleri görmek suretiyle memleket ve milletin selâmet ve refahına hizmettir.

Birinci Bölüm

Üyeler

MADDE 3. – Cumhuriyet Halk Partisine:

- a) Derneklere girebilecek kanunî yaşta olan;
- b) Ağır hapis veya şeref ve haysiyet kırıcı bir suç yüzünden hapis cezasıyla hüküm giymemiş bulunan veya kısıtlı olmayan;

(*) IX. Kurultayda onaylanmış, X. ve XI. kurultaylarda kimi maddeleri değiştirilmiştir. (K.Ö.)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

c) Kurtuluş Savaşına aykırı amaçlar güden kuruluşlara girmemiş bulunan;

d) Partinin umdelerini ve programını benimsiyen;

kadın erkek her vatandaş üye olabilir.

MADDE 4. – Partiye üye olmak isteyen vatandaştan, Partinin umdelerini ve programını ve tüzüğünü kabul ettiğine ve onların hükümlerine uyacağına dair yazılı bir taahhüt alınır. Vatandaş üyelik haklarını dürüst kullanacağına ve payına düşen bütün vazifeleri yerine getireceğine dair şeref sözü verir.

Durumu, kanun ve tüzük hükümlerine göre uygun gören ocak, üye olmak isteyen vatandaş partiye kaydeder.

İsteğin reddi veya bir ay içinde karar alınmaması halinde, Partiye üye olmak isteyenler, sırasıyla, üst kurullara başvurabilirler. İl İdare Kurulunun kararı kesindir.

MADDE 5. – Bir partinin üyelik için, kanun ve tüzük hükümlerine göre, gereken vasıfları haiz olmadığı veya bunu sonradan kaybettiği anlaşıncaya savunması alınır. Savunma menfi bir sonuç verir veya savunma talebine bir ay içinde cevap alınmazsa İl İdare Kurulunun teklifi ve Merkez İdare Kurulunun kararıyla o partinin adı silinir.

Kaydı silinenler, verilen karara karşı tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde Yüksek Haysiyet Divanına itirazda bulunabilirler.

MADDE 6. – Partiden ayrıldığını yazı ile bildiren partinin kaydı silinir.

MADDE 7. – Her partili devamlı olarak oturduğu ve kayıtlı bulunduğu veya kaydını yaptırdığı yerin parti teşkilâtına mensuptur.

MADDE 8. – Parti üyeleri :

a) Kanuna göre ve takdir ettikleri miktarda partiye aidat verirler.

b) Seçimlerde parti adaylarına oy vermeye mecburdurlar ve onların kazanmalarını temin için çalışmakla vazifelidirler.

c) Partinin umdelerini ve programını ve hizmetlerini her vesile ve fırsattan faydalanarak vatandaşlara duyurup anlatmaya çalışırlar.

d) Memleket meseleleri, mahallî âmme işleri ve bu konulardaki parti çalışmalarıyla ilgilenip bu husustaki düşünüş ve görüşlerinden parti kurullarının ve partililerin faydalanmalarını sağlarlar.

e) Üyesi olduğu parti kurullarının toplantılarına ve çalışmalarına katılırlar.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

f) Partide veya partinin kazandığı âmme hizmetlerinde üzerlerine aldıkları vazifeleri lâıyıkıyla ifa etmekle, ayrılırken hizmetin icabettirdiği devir muamelesini noksansız yapmakla ve katî bir zaruret olmadıkça çekilmemekle mükelleftirler.

g) Parti üyeliğini, parti vazifelerini partinin kendilerine temin ettiği her türlü hizmetleri ne kendileri ve ne de başkaları için hususî menfaat vasıtası yapamazlar.

İkinci Bölüm

Parti Teşkilâtı

MADDE 9. – Parti teşkilâtı iller ve merkez teşkilâtından terekkübeder.

A) İller teşkilâtı :

a) Ocak, bucak, ilçe ve il kongreleri ile idare kurulları;

b) İl Haysiyet Divanı.

B – Merkez teşkilâtı :

a) Kurultay;

b) Parti Meclisi;

c) Genel Başkan;

d) Genel Sekreter ve Merkez İdare Kurulu;

e) Yüksek Haysiyet Divanı.

A) İller Teşkilâtı :

MADDE 10. – Parti teşkilâtının temeli ve ilk kademesi Ocaktır. Bundan sonra sırasıyle, Bucak, İlçe ve İl Parti kademeleri gelir.

Lüzumu halinde ilçelerde, uygun görülen yerlerde itibarî bucak ve itibarî ilçe kademeleri kurulabilir. İtibarî bucak kademesi kurulabilmesi için İlçe İdare Kurulunun teklifi ve İl İdare Kurulu kararı; itibari ilçe kurulması için de İl İdare Kurulunun teklifi ve Merkez İdare Kurulu kararı lâzımdır.

Ocaklar bucaklara ve bucak olmyan yerlerde ilçelerde; bucaklar ilçelere; ilçeler illere ve iller Merkez İdare Kuruluna bağıdırılar.

İlçe İdare Kurulu ile itibari İlçe İdare Kurulu, yönetmelik hükümlerine ve buna dair gösterilen genelgelere göre işbirliği yaparlar.

MADDE 11. – İlçe İdare Kurulu, uygun gördüğü her köyde ocak kurulabilir. Parti ocağı bulunmyan köylerdeki partililer bucakla, bucak yoksa ilçe ile teması bir temsilci ile sağırlarlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Şehir ve kasaba içindeki her mahallede bir ocak kurulur. Aynı mahallede ikinci bir ocak kurulabilmesi, partili sayısının 500'ü geçmesine bağlıdır.

Yeni kurulan ocakların, kongrelerine kadar, Geçici İdare Kurulları bucağın teklifi ile ilçe, bucak yoksa doğrudan doğruya İlçe İdare Kurullarınca teşkil edilir.

Kongreler

MADDE 12. – Kongreler :

a) Ocaklarda, ocağa mensup partililerden;

b) Bucaklarda, ocak başkanları ile kongrelerince ocakların her 50'ye kadar üyesi için iki, 50'den fazla her 50 üyesi için seçilecek birer delegeden;

c) İlçelerde, bucak ve ocak başkanları ile (Bucak kongrelerince veya bucak teşkilâtı olmayan yerlerde ocak kongrelerince) Ocakların 100'e kadarki üyesi için seçilecek bir, ondan fazla her 100 üye için seçilecek birer delegeden;

d) İllerde, ilçe ve bucak başkanları ile her 500 üye için ilçe kongrelerince seçilecek birer delegeden,

terekküb eder.

Bucak, ilçe ve il delegelerinin süreleri, kendilerini seçen kongrenin gelecek yıl toplantısına kadardır.

MADDE 13. – Kongrelerde memleket meseleleri, mahallî âmme işleri ile parti çalışmaları hakkında görüşmeler yapılır ve kararlar alınır.

Her kongre adını taşıdığı kademenin üst karar mercii ve denetleme organıdır.

Kongrelerin üst kademeleri ilgilendiren istekleri ile âmme işlerine taallûk eden dilekleri yeni idare kurulunca ilgili mercilere ulaştırılır.

Kongreler yıllık toplantılarında adını taşıdığı kademe ile alt kademelerin çalışmalarını ve mali durumlarını inceliyerek kararlar alır.

Kongreler İdare Kurulu ve delege seçimi yaparlar. Yeni İdare Kuruluna çalışma yılı için direktifler verirler.

MADDE 14. – Ocak, bucak, ilçe ve il kongreleri, yılda bir defa her ilin iklim şartlarına göre il idare kurulu tarafından tesbit edilecek tarihlerde ve yılı içinde toplanır.

Kongreler, üyelerden beşte birinin isteği veya il idare kurulunun veya merkez idare kurulunun kararı ile olağanüstü de toplanırlar.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kongrelerin toplantı yeri ve tarihi ve gündemi idare kurulunca en geç bir hafta önce üyelere bildirilir.

Olağanüstü kongrelerde vazife başında olan idare kurulu iskat ve yerine yenisi seçilemez.

MADDE 15. – Kongreler, ocak kongresinde üye sayısının üçte biri, diğerlerinde delege sayısının en az yarısından bir fazlasının mevcudu ile açılır. Nisap elde edilemezse ve o gün nisap hâsıl olmazsa toplantı, müteakip yedi gün içinde en münasip bir güne bırakılır. Ve o gün bulunan delegelerle yetinilir.

Her kongre kendi idare kurulu başkanı tarafından açılır ve kongre kendine hemen delegeler arasından bir başkan, bir ikinci başkan ve lüzumu kadar kâtip seçtikten sonra gündemindeki konuları görüşmeye başlar.

Kongre, gündemine ilâveler yapabileceği gibi kendi kademesinin ve üst kademe idare kurulları ile Merkez İdare Kurulunun istediği konuları da görüşür.

Üst kongre için tesbit edilen tarihe kadar kongresini yapmıyan alt kademe, üst kademe kongresine katılmaz.

Yıllık kongreler, gündemindeki konuları görüştükten, idare kurulu başkanı ile üyeleri, delege ve denetçinin seçimini yaptıktan sonra başkanlık divanınca kapanır.

İdare kurulları

MADDE 16. – İdare kurulları, ocak ve bucaklarda 3-7; ilçelerde 5-9; illerde 7-11 üyeden terekküb eder.

İdare kurullarının süresi kongrelerince yenilerinin seçilmesine kadar devam eder. Seçimden sonra eski idare kurulu işini hemen yeni kurula devreder ve yeni kurul vazifeye başlar.

İdare Kurulu başkanlıklarında boşalma halinde, gelecek mütat kongreye kadar, yenisi idare kurulunca seçilir.

Ana, baba, büyük baba, büyük anne, çocukları ve torunları ile kardeşler, karı-koca ve bu derecedeki sıhrî hısımlar aynı idare kurulunda ve bir kimse aynı zamanda iki idare kurulunda üye olamaz.

İdare kurullarının vazifeleri

MADDE 17. – İdare kurulları:

a) Tüzük hükümlerine, kongrelerinin kararlarına ve üst kademelerin verdiği talimata uygun olarak çalışmalarını tanzim ederler ve alt kademelerin çalışmalarını sağlarlar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

b) Bölgelerdeki meslekî teşekküllerle mahallî âmme müesseselerinde seçimle vazife almış bulunan partililerle iş birliği yaparak onların başarılarını sağlamaya çalışırlar.

c) Seçimlerde partinin kazanmasına çalışırlar ve partiye düşen kanunî görevleri yerine getirirler.

d) Parti aidatını toplarlar, partiye gelir temin ederler.

MADDE 18. – İdare Kurulları, seçimden sonra Başkanın başkanlığında toplanarak içlerinden gizli oyla bir sekreter ve bir sayman seçerler.

İdare Kurulları, aşağıdaki esasları da göz önünde bulundurarak üyeleri arasında iş bölümü yaparlar:

a) Başkan, bulunduğu kademe çevresinde, partinin temsilcisidir. Bu sıfatla kademesi adına parti teşkilâtı ile, resmî makamlarla ve üçüncü şahıslarla haberleşir, temaslar yapar. Parti çalışmalarıyla âmme işlerini takibederek gereken tedbir ve teşebbüslerin alınmasına âmil olur.

b) Sekreter, partinin yazı işlerini idare eder. Alt kademelerin çalışmalarını takibeder ve gereken hususlara ilgililerin dikkatini çeker. Kademe çevresinde propaganda işlerini düzenler, üye sayısının ve parti taraftarlarının çoğalmasına çalışır. Başkan bulunmadığı zaman ona vekillik eder.

c) Sayman, kendi kademesinin malî işlerini yürütür, alt kademelerinin denetler.

MADDE 19. – İdare Kurullarının kararları çoğunlukla alınır. Özürsüz üst üste üç toplantıya gelmiyen üye İdare Kurulu kararıyla vazifesinden affedilir. Vazifesinden affedilen üye üst kurula ve onun kararı aleyhine de Haysiyet Divanına başvurabilir.

Üst İdare Kurulu, vazifesini yapmıyan alt kademe İdare Kurulunun evvelâ dikkatini çeker. Buna rağmen vazifesini yapmamakta devam eden Kurulu hizmetten affederek yerine geçici İdare Kurulu teşkil eder ve en geç üç ay içinde de o kademe kongrenin toplantıya çağırılmasını sağlar.

Vazifesinden affedilen Ocak ve Bucak İdare Kurulu üyeleri İl İdare Kuruluna, İlçe ve İl İdare Kurulu üyeleri de Merkez İdare Kuruluna bir ay içinde itirazda bulunabilirler. İtiraz mercilerinin kararları kesindir.

Kurultay

MADDE 20. – Kurultay :

a) Genel Başkandan,

b) Genel Sekreter ile Parti Meclisi üyelerinden,

c) İl İdare Kurulu Başkanlarından,

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

d) İl kongrelerinin. Seçim Kanunu gereğince, o ile mürettep milletvekili sayısının iki misli olarak seçeceği delegelerden,

e) Partili milletvekillerinden,
terekküb eder.

Partili eski Genel Başkan, Genel Başkan Vekilleri, Genel Sekreter ile Meclis Grubu Başkanvekilleri, eski Başbakan ve Bakanlar Kurultayın fahri üyesidirler.

MADDE 21. – Kurultay Partinin en yüksek merciidir. Kurultay, Parti amacı ve kanun, tüzük hükümleri dairesinde bütün memleket meselelerini ve parti işlerini görüşür; gereken kararları alır.

Bütün partililer Kurultay kararlarına uyarlar.

Kurultay kararları ilgililere yazı veya ilân yolu ile duyurulur.

MADDE 22. – Kurultay her yıl Nisan ile Haziran ayları arasında ve en geç Haziran ayı içinde Parti Meclisince kararlaştırılan zamanda ve yerde toplanır. Parti Meclisinin kararı veya Kurultay üyelerinden beşte birinin isteği üzerine Genel Başkan Kurultayı olağanüstü toplantıya hemen çağırma mecburdur.

Genel Başkan da Kurultayı olağanüstü toplantıya çağırabilir.

Toplantı zamanı ve yeri ile gündemin, mûtat toplantılarda bir ay önce, olağanüstü toplantılarda en az on gün evvel ilgililere bildirilmesi lâzımdır.

MADDE 23. – Kurultay Genel Başkan tarafından açılır. Kurultay kendine toplantı süresi için bir Başkan, iki Başkanvekili ve altı kâtip seçer ve gündemindeki işleri görüşür.

Yıllık kurultayın gündemi Parti Meclisi tarafından hazırlanır. Gündeme mevcut üyelerden en az yirmide birinin teklifi ile diğer konular da alınabilir.

Yıllık Kurultaya, iki Kurultay arasındaki sürede yapılan parti çalışmalarına ve partinin mali durumuna dair raporlar sunulur.

Olağanüstü toplantı gündemi, isteyenler tarafından tespit edilir.

Parti Meclisi

MADDE 24. – Parti Meclisi :

a) Genel Başkan,

b) Genel Sekreter,

c) Kurultayca seçilen 30 üyeden teşekkül eder.

TURK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 25. – Parti Meclisi, Partinin umumî politikasını tâyin eder, Parti işlerinin yürütülmesinde karar organıdır. Genel Sekreteri ve Merkez İdare Kurulunu denetler.

İki Kurultay arası parti işlerinin yürütülmesinde ve idare uzuvlarının denetlenmesinde Kurultay yetkilerini haizdir. Ancak, Genel Sekreterin denetlenmesi mevzuunda nihai karar almak yetkisi Kurultaya aittir. Meclis, bu sebeple, lüzum gördüğü takdirde Kurultayın toplantıya çağırılmasına karar verebilir.

Merkez İdare Kurulu üyelerinin denetlenmesi mevzuunda, Meclis mürettep adedinin üçte iki çoğunluğu ile karar verir.

İdare uzuvlarının denetlenmesine mütaallik kararlarda ilgililer oya katılmaz.

Parti Meclisi, Merkez İdare Kurulunun hazırladığı bütçeyi ve yönetmelikleri tetkik ve tasdik eder.

Parti Meclisi, Kurultaya siyasi olaylar ve parti çalışmaları hakkında rapor sunar.

Parti Meclisi üyeliği, partinin diğer fiilî vazifeleriyle birleşmez.

Parti Meclisine, Genel Başkan başkanlık eder. Genel Başkanın bulunmadığı toplantılarda Parti Meclisi o toplantı için üyelere birini başkan seçer.

MADDE 26. – Parti Meclisi, en az iki ayda bir toplanır. Her toplantıda gelecek toplantının gününü tâyin eder.

Genel Başkan lüzum gördüğü zaman Meclisi toplantıya çağırabilir.

Parti Meclisinin gündemini Genel Başkan tespit eder. Merkez İdare Kurulu ile Meclisin en az beş üyesinin görüşülmesini istediği konular gündeme alınır.

MADDE 27. – Parti Meclisi, üyeleri arasında inhilâl vukubulursa, bu üyeliklere partililer arasından yenisini seçer.

Genel Başkan

MADDE 28. – Parti Genel Başkanı Kurultay tarafından gizli oyla ve tam üyesinin saltçoğunluğu ile seçilir.

Boşalma halinde, yenisi seçilmek üzere, Kurultay Merkez İdare Kurulu tarafından hemen toplantıya çağırılır.

MADDE 29. – Partiyi Genel Başkan temsil eder. Genel Başkan, hay-siyet divanları dışında kalan bütün parti teşkilâtının tabii başkanıdır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 30. – Genel Başkan, iç ve dış politika konularını ve müşterek çalışmaları ilgilendiren meseleleri görüşmek üzere; Merkez İdare Kurulu ile Parti Meclis Grubu başkanvekillerini veya Parti Meclisi ile Parti Meclis Grubu idare kurulunu bir arada toplayabilir.

MADDE 31. – Genel Sekreter, Kurultay tarafından gizli oyla seçilir.

Vazifesi, yenisi seçilinceye kadar devam eder.

Genel Sekreterliğin boşalması halinde, mütat Kurultaya kadar, yenisi Parti Meclisince seçilir.

MADDE 32. – Merkez İdare Kurulu, Parti Meclisi üyeleri arasından seçilmiş 7 üyeden teşekkül eder. Bunlardan ikisi yardımcı olarak Genel Sekreter tarafından Parti Meclisi üyeleri arasından ayrılır. Beşi Meclis tarafından seçilir.

Genel Sekreter Merkez İdare Kurulunun Başkanıdır.

MADDE 33. – Merkez İdare Kurulu, ilk toplantısında aralarından birini saymanlığa seçer ve üyeleri arasında iş bölümü yapar.

Genel Sekreter yardımcılarında biri idare, diğeri propaganda işlerine bakar.

MADDE 34. – Genel Sekreter, Merkez İdare Kuruluna ait vazifelerin yerine getirilmesini sağlar.

Genel Sekreterlik Parti teşkilâtının müracaat ve haberleşme yeridir. Partiyi mahkemelerde, Devlet daire ve müesseselerinde ve üçüncü şahıslarla hukukî muamele ve münasebetlerde Genel Sekreter temsil eder. Bu temsil yetkisini Genel Sekreterin idarî yardımcısı da haizdir.

Genel Sekreter bulunmadığı zamanlarda Merkez İdare Kuruluna idarî Yardımcı Başkanlık eder.

Sayman, Merkez teşkilâtının malî işlerini yürütür ve iller teşkilâtının malî işlerini denetler.

MADDE 35. – Merkez İdare Kurulu, tüzük hükümlerine göre, Partiyi teşkilâtlandırmak; teşkilâtı geliştirmek ve denetlemek; Kurultay ve Parti Meclisi kararlarını yerine getirmek; Parti umdelerini ve programını yaymak ve millete benimsetmek ve bunları temin için gereken bütün tedbirleri almakla görevlidir.

Merkez İdare Kurulu, müteakıp toplantı günlerini her toplantısında tespit eder. Mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya iştirak etmeyenlerin üyelik hakkı sâkıt olur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Merkez İdare Kurulu: Parti çalışmaları, siyasi olaylar hakkında Parti Meclisine izahat verir. Kurultaya sunulacak parti meclisi raporunun tasarısını hazırlar.

Parti Meclisince tasdik edilen bütçeyi tatbik eder, gereken işler için hazırladığı yönetmelikleri Parti Meclisinin tasdikına sunar.

Yardımcı Teşkilât

MADDE 36. – Parti İdare Kurulları kendiliklerinden veya üst İdare Kurullarının isteği veya kongrelerinin kararları ile danışma kurulları, belli konular için devamlı veya geçici ihtisas komisyonları teşkil ederler.

İller teşkilâtında Parti Meclisince hazırlanan Yönetmelik hükümlerine göre, gençlik kolları ve partili kadın üyelerden mürekkep kadın kolları kurulabilir.

Teşkilâta ait müşterek esaslar

MADDE 37. – Kurultay ve kongreler için seçilen delegelere Kongre Başkanlık Divanlarınca bir belge verilir.

Kongrelerle Kurultay delege ve üyelerinin sıfatlarına yöneltilen itirazlar ad çekme suretiyle seçilen 3-5 kişilik bir komisyonda incelenir ve hazırlanan rapor üzerine umumi heyet kesin karara varır.

MADDE 38. – Kurultay ve kongre oturumları açıktır. Çoğunluk kararı ile gizli de olabilir.

Oturumlar için tutanak özeti yapılır. Kararlar ve seçim sonuçları bu özetlere yazılır. Tutanak özetleri, ilgili kurultayın ve kongrelerin tasvibinden sonra Başkanlık Divanınca imzalanır ve idare kurulları tarafından saklanır.

MADDE 39. – Kurultayda malî işlerle parti umdelerine ve programına ve tüzüğüne dair hususlar ve muhtelif parti işlerinde belli bir durum alınmasını gerektiren konular ayrıca bir komisyondan geçirildikten sonra görüşülür.

Kongrelerde malî işlerle parti programında ve tüzüğünde yapılması istenilen değişiklik talepleri bir komisyondan geçirilir. Ocak ve bucağın kongrelerinde bu komisyonların kurulması ve diğer konuların bütün kongrelerde komisyondan geçirilip geçirilmemesi kongre kararına bağlıdır.

MADDE 40. – Karar, aksine hüküm bulunmayan hallerde, toplantıda hazır bulunanların çokluğu ile alınır. Oylar eşit ise başkanın bulunduğu taraf tercih edilir.

MADDE 41. – Seçimler gizli oyla yapılır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Seçimlerde oy sırasıyla en çok oy alanlar asil, ondan sonra gelenler yedek sayılır. Eşitlik halinde ad çekilir.

Kurultay ve kongreler, başkanlık divanlarını ve komisyonlarını çoklukla aksine karar vermezlerse açık oyla seçerler.

MADDE 42. – Boş kalan üyeliklere yedekler oy sırasıyla çağırılır. Oylar eşitse ad çekilir.

MADDE 43. – Kurultayın tabii üyeleri, parti meclisi üyeleri, ilgili kademelerle üst kademelerindeki vazifeliler, partili profesörler ve mahallindeki partili gazete başyazarları kongrelerde hazır bulunabilir ve söz söyleyebilirler.

Parti haysiyet divanları

MADDE 44. – Partiler ve parti vazifelilerine uygulanacak disiplin cezalarını kesin karara bağlamak üzere her ilde 5 üyeli haysiyet divanı ve merkezde 9 üyeli Yüksek Haysiyet Divanı bulunur.

İl haysiyet divanı il kongresi, Yüksek Haysiyet Divanı Kurultay tarafından gelecek yıl toplantısına kadarki süre için seçilirler.

Haysiyet Divanı üyeleri idare kurullarında vazife alamazlar.

MADDE 45. – Haysiyet Divanına verilen bir partili haysiyet divanı üyelerinden yalnız birisi için ret talebinde bulunabilir. Bu takdirde yedeklerden en çok oy alan üye sırf bu mesele için divana iltihak eder.

Haysiyet divanının fiili sebeplerden dolayı toplanamaması halinde divan, yedeklerden teşekkül eder.

MADDE 46. – :

a) Haysiyet divanının yetkileri ile partililerin bu divanlara hangi müddet ve şartlarla başvurabilecekleri;

b) İnceleme, savunmanın ve bildirimlerin ne yolda yapılacağı;

c) Anlaşmazlığın incelenmesine ve karara bağlanmasına dair hususlar.

Tüzük hükümleri gözönünde tutularak Yüksek Haysiyet Divanıncı hazırlanan Yönetmelikle düzenlenir.

Üçüncü Bölüm

Partinin Büyük Millet Meclisi Grubu

MADDE 47. – Büyük Millet Meclisinde partili milletvekilleri partinin meclis grubunu teşkil ederler.

MADDE 48. – Partinin Genel Başkanı Meclis grubunun başkanıdır. Parti Genel Başkanı Milletvekili değilse, grup bir başkan seçer. Grup Ge-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

nel Kurulu ayrıca kendine her toplantı yılı başında iki başkanvekili ve dokuzu aşmamak üzere bir İdare Kurulu seçer.

Grup adına, grup başkanvekilleri veya kendilerine grupça vazife verilenler konuşurlar. İdare Kurulu üyeleri, ihtisas sahaları için kendilerine verilen sözcülüğü yaparlar. İdare Kurulu belli konular için sözcüler seçebilir.

MADDE 49. – Partili milletvekilleri:

a) Meclis çalışmalarında partinin umdelerine ve programına ve parti grubu Genel Kurulunun kararlarına uymakla ve bunları desteklemekle mükelleftirler.

b) Makbul mazeretleri bulunmadıkça Meclis ve grup toplantılarına ve komisyonlara katılırlar.

c) Grupça karara bağlanmayan hallerde, Meclisteki konuşmalarında ve oy vermelerinde serbesttirler.

d) Parti aidatından başka gruba, Genel Kurulca belli edilecek miktarda yıllık para yardımı yaparlar.

MADDE 50. – Grup üyelerinin, aralarındaki anlaşmazlıkları ve grubun kararlarına haysiyet ve şerefine uymayan hareketleri hakkında karar almak üzere her toplantı yılı başında, o yıl için dokuz kişilik "Grup Haysiyet Divanı" seçilir.

Grup Haysiyet Divanı, üyelerinden birini kendine başkan seçer; tam üye sayısının çokluğu ile karar verir.

Gruptan çıkarma kararı üçte iki çoğunlukla verilir. Bu karar, aynı zamanda partiden çıkarmayı tazammun eder. Partili milletvekillerinin grup dışında parti programı ile tüzüğe aykırı hareketleri hakkında Grup Haysiyet Divanı ile Yüksek Haysiyet Divanı birlikte toplanarak karar alır.

MADDE 51. – Grup çalışmaları, görüşme ve seçim usulü, İdare Kurulunun vazife ve yetkileri ve Grup Haysiyet Divanı ile ilgili hususlar Genel Kurulca kabul edilen "Meclis Grubu İç Yönetmeliği" ile düzenlenir.

Mahallî meclis grupları

MADDE 52. – Mahallî meclisteki partili üyeler, bir grup teşkil eder.

Grup üyeleri toplanarak aralarından birini başkan, gerekiyorsa, bir ikinci başkan ile lüzumu kadar üyeden terekübeden bir idare kurulu seçerler.

Üye sayısı beşten az olan meclis üyeleri aralarından birini sözcü seçip toplu çalışarak fikirlerini ve görüşlerini savunurlar.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 53. – Grup üyeleri parti umdelerine ve programına uymakla, üst kademelerle kendi kongrelerinin kararlarını göz önünde bulundurmakla ve kendi gruplarının kararlarını yerine getirmekle mükelleftirler. Bunlar dışında üyeler, çalışmalarında ve oy kullanmalarında serbesttirler.

MADDE 54. – Partili üyelerin mahallî meclislerdeki çalışma usulleri özel yönetmeliklerle düzenlenir.

Seçimlerde parti adaylığı

MADDE 55. – Parti milletvekili adayları, ilgili ildeki partililer arasından teşkil olunan yoklama kurulları tarafından seçilir.

Bu yoklama kurullarının nasıl teşekkül edeceği ve ne tarzda toplanıp seçim yapacağı Parti Merkezince hazırlanıp Kurultay tarafından kararlaştırılacak Yönetmelikle belirtilir.

Mahallî seçimlerde parti adaylarının ne surette tespit edileceği yönetmelikle belirtilir.

Parti Meclisinin teklifi veya İl İdare Kurulunun talebi ile illerde, il idare kurulu Kurultay Delegeleri ve ilçe başkanlarından müteşekkil bir heyet, lüzum görürse o ilin çıkaracağı milletvekili sayısından tespit edeceği bir miktar da Cumhuriyet Halk Partisine mensup olmyanlardan aday gösterme yetkisini Parti Meclisine bırakır.

Dördüncü Bölüm

Tetkikler, yayınlar ve propaganda

MADDE 56. – Aşağıdaki hususlar partinin bütün idare kurullarının esaslı vazifeleridir.

a) Umumi ve mahallî bütün memleket işleri ve ihtiyaçları ile siyasi olaylar ve görüşler üzerinde durup bu konularla partili partisiz bilgi ve ihtisas ve tecrübe sahiplerinin ilgilenmesini temin ederek esaslı bilgiler toplamak ve tedbirler düşünmek;

b) Partinin umdelerini ve programını ve görüşlerini millete beğendirmek ve benimsetmek ve bunlar aleyhine yöneltilen propagandaları karşılamak;

c) Karşı partilerin çalışmalarını takibetmek;

d) Partinin üye sayısını ve taraftarlarını çoğaltmak.

MADDE 57. – Parti teşkilâtı 56 ncı maddede yazılı hususların tahakkukunu sağlamak maksadiyle münasip yerlerde ve zamanlarda siyasi toplantılar tertibeder. Gazete, dergi, kitap gibi vasıtalarla yayımlar yapar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 58. – Her İdare Kurulu, bu bölüme konu olan hususlara dair yaptığı çalışmalarla elde ettiği sonuçlara ait üst kademeye bir rapor verir.

Merkez İdare Kurulu, bu konulara dair bütün teşkilâtın çalışmalarının sonuçlarını bir raporda toplar ve bunu Parti Meclisine verir.

Beşinci Bölüm

Malî işler

MADDE 59. – Partinin gelirleri şunlardır:

- a) Parti üyelerinden alınan yıllık aidat;
- b) Parti Meclisi kararıyle parti adına tertiplenecek eşya piyangosu hasılatı;
- c) Parti üyelik veya yıllık kartları ve rozet hasılatı;
- d) Parti yayımı hasılatı;
- e) Parti mallarının geliri;
- f) Spor, konser, balo, temsil, gösteri gibi teşebbüslerden ve diğer çalışmalardan sağlanan paralar;
- g) Partiye yapılacak bağışlar ve yardımlar.

MADDE 60. – Parti Merkez teşkilâtının bütçesi ve her bütçenin kesinhesabı her takvim yılı için Merkez İdare Kurulunca hazırlanır. Bütçe ait olduğu yıldan önce, kesinhesap da o yıldan sonra üç ay içinde Parti Meclisine sunulur.

İller teşkilâtının bütçeleri, İdare Kurullarınca yapılır.

MADDE 61. – İller teşkilâtının geçen yıla ait hakikî gelir ve giderlerini gösteren kesinhesapları, kongrelerde kurulan hesap komisyonlarınca incelenir. Bu hususta komisyonca tanzim edilen rapor kongreye sunulur.

Kesinhesabın kongrece kabulü ile eski İdare Kurulu ibra edilmiş olur.

İdare Kurulları kongrece kabul edilen bütçeye göre masraf yaparlar ve malî taahhütlere girişirler.

MADDE 62. – Her kademe parti meclisince tespit edilecek esaslara göre, gelirinden bir miktarını üst kademelere gönderir. Yıl sonunda kalan bütçe fazlaları üst kadememin muvafakati alınmadan harcanamaz.

MADDE 63. – Tahsilât ve sarfiyat ve parti paralarının muhafaza şekli yönetmelikle belirtilir.

MADDE 64. – Parti adına malî taahhütlere girişmek, bankadan para çekmek, bir mal ve hak üzerinde tasarruf etmek veya bu hususlarda

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

temsil yetkisi vermek için merkezde Genel Sekreterle veya Genel Sekreter İdarî Yardımcısı ile sayman üyenin, iller teşkilâtında İdare Kurulları Başkanı bulunmadığı zamanlarda vekili ile sayman üyenin imzaları şarttır.

MADDE 65. – Mali işleri denetlemek üzere en az merkez teşkilâtında iki, iller teşkilâtında ve bütçesi olan parti gruplarında birer denetçi bulunur.

Merkez denetçisini Parti Meclisi, iller teşkilatındaki denetçileri kongreleri, gruplarınıkini de Grup Genel Kurulları bir yıl süre ile seçerler.

Denetçiler gelir ve giderleri devamlı olarak denetlerler ve görüşlerini ilgili İdare Kurullarına bildirirler.

Denetçiler kesin hesaplarla mali işler hakkında yıl sonunda kendilerini seçen kurullara rapor verirler.

Altıncı Bölüm

Disiplin cezaları

MADDE 66. – Haysiyet Divanlarınca verilecek disiplin cezaları şunlardır:

1. İhtar;
2. İkinci ihtar;
3. Geçici çıkarma;
4. Çıkarma.

Bu cezalar, yapılan hareketin mahiyetine ve yapanın o işteki ilgisine göre sırasıyla verileceği gibi sıra gözetilmeden de verilebilir.

İhtar cezası, yazılı olarak dikkati çekmektir.

İkinci ihtar cezası almış olanlar, o yıl içinde idare kurullarına seçilemezler. Seçilmiş iseler vazifelerinden çekilirler.

Geçici olarak çıkarma cezası alanların bir yıl süre ile partiden ilgileri kesilir ve bunlar bu süre içindeki parti kongrelerine giremezler.

Devamlı olarak çıkarma cezası alanların kayıtları silinerek partiden ilgileri tamamen kesilir. Cezaları kaldırılmadıkça partiye kaydedilemezler.

MADDE 67. – Cezalar aşağıda yazılı hareketleri yapanlara verilir:

A) Gerçeğe aykırı olarak partice kendilerine vazife ve yetki verilmiş gibi gösterenlere,

B) Parti teşkilâtı içinde tesanüdü bozanlara ve yerlilik, yabancılık gibi ayrılık uyandıranlara,

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

C) Parti menfaatlerine uymıyan muhalif yayınlar ve propagandalar yapanlara,

D) Partililerin şahıslarıyla uğraşanlara,

E) Gizli yapılması kararlaştırılan toplantılardaki konuşmaları ifşa edenlere,

F) Parti çalışmalarında;

1. Partinin program ve tüzüğüne;

2. Kurultay kararlarına;

3. Yönetmelik hükümlerine ve parti meclisi ile genel idare kurulunca alınacak kararlara;

4. Parti idare kurulları tarafından program ve tüzük hükümlerine uygun olarak verilen kararlara;

Uymıyanlara.

G) Bütün seçimlerde;

1. Partice aday gösterilen yerlerde bağımsız adaylığını koyanlara veya kendisinin başkaları tarafından aday gösterilmesine göz yumanlara;

2. Diğer bir partinin adaylığını kabul edenlere veya bunu açıkça reddetmiyenlere;

3. Parti adayları aleyhinde veya diğer adaylar lehinde açık veya gizli çalışanlara veya bu yolda yayında bulunanlara;

4. Özü olmadığı halde seçimlere katılmıyanlara;

5. Parti listesi dışında bağımsız veya karma liste hazırlıyanlara veya bu listeler lehinde çalışanlara;

6. Parti listesinin bütünlüğü aleyhinde çalışanlara;

7. Parti oy pusulaları üzerinde silinti veya değişiklik yapanlara ve böyle oy pusularını dağıtanlara.

MADDE 68. – Disiplin cezaları illerde İl Haysiyet Divanınca ve Merkezde Yüksek Haysiyet Divanınca verilir.

MADDE 69. – Hakkında ceza verilecek olan partili, yazı veya sözle kendini savunur. Yalnız seçimlerde veya herkesin gözü önünde açıkça veya yayım yolu ile işlenen suçların cezaları, savunma alınmadan da verilebilir.

Savunmalar için süre, savunmaya çağırma tarihinden itibaren bir aydır. Bu süreyi geçirenler savunma hakkından vazgeçmiş sayılırlar.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

MADDE 70. – Büyük Millet Meclisi Parti Grubu kendi hükümlerine tâbidir.

MADDE 71. – Haysiyet Divanlarınca verilen kararlar, infaz için İl İdare Kurullarına ve hakkında ceza verilene tebliğ olunur.

Geçici veya devamlı çıkarma kararları infaz edilmekle beraber, bunlara karşı 15 gün içinde Yüksek Haysiyet Divanı nezdinde ilgililer itirazda bulunabilir.

MADDE 72. – Kesinleşen cezalardan, partiden çıkarma cezasını parti meclisi; diğerlerini de cezayı veren Haysiyet Divanının mütalâası alınmak şartıyla. Yüksek Haysiyet Divanı: Parti Yüksek Haysiyet Divanınca verilmiş olanlar da parti meclisi tarafından kaldırılabilir.

Yedinci Bölüm

Çeşitli hükümler

MADDE 73. – Partinin, siyasi umdelerini gösteren altı oklu bir remzi vardır.

MADDE 74. – Tüzük ve programda değişiklik, Genel İdare Kurulunca hazırlanıp parti meclisine sunulacak tasarı ile veya Kurultay üyelerinden 50 üyenin teklifi ile yapılır.

MADDE 75. – Bu Tüzük Programla birlikte küll teşkil eder ve Kurultayca kabulünü müteakip yürürlüğe girer.

MADDE 76. – Kurultay kararı ile parti fesholunduğu takdirde partiye ait malların ne suretle tasfiye olunacağı bu kararda gösterilir.

B – C.H.P. PROGRAMI

(Onuncu Kurultayca onanmış ve Onbirinci Kurultayca tadil edilmiştir)

Giriş

Cumhuriyet Halk Partisi Atatürk'ün önderliğinde milletin başardığı Kurtuluş Savaşını yürüten ve Millî Egemenliği sağlayan "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"nin bir siyasi parti halinde devamı olarak 9 Eylül 1923'te Atatürk tarafından kurulmuştur.

Cumhuriyet Halk Partisi, 27 senelik ilk iktidarı zamanında, memlekette kayıtsız ve şartsız millet egemenliğini en iyi şekilde belirten Cumhuriyet rejimini kurmuş ve milletimizin gelişmesine engel olan müesseseleri kaldırarak siyasi, hukukî, iktisadî, içtimai ve fikrî sahalardaki sürekli hamle ve gayretleriyle Türk milletini ileri ve demokratik bir topluluk haline ulaştıran yolları açmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bu programdaki prensipler partinin daima bağlı kalacağı Atatürk yolunun ifadeleridir.

Tatbikattan, memleket ve dünya gerçeklerinden alınan ilham ile demokratik bir nizam içinde hür, mesut ve sağlam yapılı bir Türkiye'yi hedef tutan siyasî esaslardır.

Birinci Bölüm

Amaçlar ve prensipler

MADDE 1. – Partimiz :

Millî birlik, ülke bütünlüğü ve bağımsız Devlet anlayışını esas tutar. Vatandaş hak ve hürriyetlerinin korunmasını;

Kadın ve erkek her Türkün, ileri ve refahlı bir hayat seviyesine ulaşmak için bütün kabiliyetlerini, hak ve vazifede eşit, halinden ve geleceğinden emin olarak, serbestçe kullanmasını;

Halk egemenliği, hukuk Devleti ve sosyal adalet ve emniyet esaslarına dayanan ve millî değerlerden kuvvet alan, demokratik bir cemiyet nizamının gerçekleşmesini amaç bilir;

Ve aşağıdaki prensiplerin bu amaçlara ulaştıran yollar olduğuna inanır:

- a) Cumhuriyetçilik,
- b) Milliyetçilik,
- c) Halkçılık,
- d) Devletçilik,
- e) Lâiklik,
- f) Devrimcilik.

a) Cumhuriyetçilik

MADDE 2. – Partimiz, Devlet idaresinin kayıtsız ve şartsız millet egemenliği esasına dayanması gerektiğine inanır.

Çok partili siyasî hürriyet nizamı içinde ve eşit şartlar altında, umumî kaza teminatına bağlı ve tek dereceli serbest seçim sistemiyle beliren millet iradesine ve kuvvetler muvazenesine dayanan Cumhuriyeti bu egemenliğe ve milletimizin iltiyacına uygun tek rejim sayar.

b) Milliyetçilik

MADDE 3. – Partimiz, Türkiye halkının dil, kültür, ülkü ve kader birliği içinde ayrılık kabul etmez bir millet olarak gelişmesini ister.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Partimiz, Milliyetçiliği, Türk halkının bütünlüğünü ve bunun dayandığı millî ruh ve şuuru yaratmak ve korumak manasına alır.

Her vatandaşta millî bağların kuvvetlenmesine ve milletimizin bağımsız dünya milletleri ailesinin eşit ve şerefli bir üyesi olarak özel karakteri ve benliği içinde ilerlemesine çalışmayı vazife bilir.

c) Halkçılık

MADDE 4. – Devlet idaresinde halka hizmet esastır.

Partimiz, vatandaşlara: öğrenmek ve yetişmek, halinden ve geleceğinden emin olmak, sağlık, sosyal adalet ve emniyet içinde çalışmak ve refahlı bir hayat seviyesine ulaşmak hususlarını hak olarak tanır ve bunların gerçekleşmesi imkânlarını sağlamayı vazife bilir.

Bütün vatandaşları kanun önünde eşit tutar. Hiçbir ferde, hiçbir aileye, hiçbir sınıfa, hiçbir cemaate üstünlük tanımaz. Şahıs, sınıf ve zümre tahakkümleriyle savaşmayı vazife bilir.

Çiftçi, işçi, esnaf, sanayici, tüccar, serbest meslek erbabı ve memur gibi çeşitli meslekî ve sosyal zümreleri demokratik topluluğumuzun milletçe ilerlemeyi hedef tutan karşılıklı menfaat ahengi içinde, birbirlerini tamamlayan unsurları olarak tanır. Her zümrenin kendi alanında ilerlemesine çalışır.

d) Devletçilik

MADDE 5. – Devletçiliğimiz, millî tarihimizin zaruretlerine, memleketi iktisaden süratle kalkındırmak ihtiyacına ve milletimizin yaşama şartlarının sosyal adalet ve sosyal emniyet içinde yükseltilmesi lüzumuna dayanan içtimai ve iktisadi bir prensiptir.

a) Partimiz, aşağıda sayılmış olan işlerin munhasıran Devlet elinde bulunmasını zaruri sayar.

1. Ana harb sanayii.
2. Ağır sanayi.
3. Büyük enerji santralleri.
4. Büyük sulama, göl ve bataklıkları kurutma gibi bayındırlık işleri.
5. Stratejik madenlerle miktar ve çeşidi itibarıyla inhisar mahiyetinde madenler ve maden kömürü işletmesi,
6. Kamu hizmetleri ile ilgili ulaştırma işleri ve P.T.T.,
7. Petrol işletmesi (şahsî teşebbüsle ortaklık caizdir.)

b) Yukardaki (a) bendinde sayılmış işlerin dışında kalanlar hususi teşebbüse bırakılmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Partimiz bu çeşit işlerin özel teşebbüs tarafından kurulmasını, Devlet tarafından bu teşebbüslerin teşvik edilmesini, korunmasını ve bunlara gerekli yardımlarda bulunulmasını millî refah hamlesinin esaslı şartı olarak kabul eder.

c) Partimiz, âmme menfaatlerinin gerektirdiği kayıtlar dışında, hususi teşebbüsün tam bir emniyet ve serbestlik içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri almakta Devleti vazifeli telâkki eder.

Devlet, kendi sahasına giren kollardan elde ettiği istihsal ve müstahsili korumak maksadiyle müdahale alış ve satışları için kurduğu veya kuracağı müesseselerin yapacakları alış ve satışlar müstesna ticaretle meşgul olmaz ve bu maksatla tesisler vücuda getirmez.

ç) (a) bendinde sayılan işlerin dışında kalmakla beraber özel teşebbüsün başarmaya imkân bulamadığı veya yeter derecede başaramadığı veya hiç girişemediği teşebbüslerin millî ekonomimiz ve sosyal şartlarımız bakımından elzem olanların özel teşebbüs bu sahalarda çalışmaya muktedir oluncaya kadar kurup işletmekte Devlet vazifelidir.

Sosyal maksatlı Devlet yatırımlarında rasyonel çalışma esas olmakla beraber gaye kâr değildir.

d) Yukarıda (Ç) bendi gereğince Devletin teşebbüs edeceği işler, parti-nin yetkili organları tarafından üniversiteler, ticaret ve sanayi ve ziraat odaları, esnaf ve işçi birlikleri mensupları, iktisat ve maliye mütehassıslarının iştirakiyle kurulacak bir iktisat şûrasınca tespit olunur ve adı geçen organın tasvibinden sonra bütün ilgililerin öğrenmelerini sağlamak üzere umumi efkâra arz edilir.

e) Partimiz, özel teşebbüslerle devlet teşebbüslerinin eşit şartlar içinde çalışmalarını kanun, rûzûk ve kararlarla sağlayacaktır.

Devlet elindeki ekonomi işlerinde, faydası, belli ve mahdud kişilere inhisar etmemek üzere Devletin millî emek ve sermaye ile (Kooperatif ve Anonim) ortaklık yapmasını caiz görürüz.

e) Lâiklik

MADDE 6. – Partimiz, Devlet idaresinde kanunların, nizamların ve usullerin çağdaş medeniyet icaplarına, ilim esaslarına ve dünya ihtiyaçlarına göre yapılmasını ve tatbik edilmesini; dinin Devlet ve dünya işlelerinden ve siyasetten ayrı tutulmasını esas bilir.

Vicdan hürriyeti tabîi hak olduğundan vatandaşların dinî inanç ve ibadetlerine ve umumi ahlâk ve âmme nizamına aykırı olmıyan âyinlerine karşılamaz.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Din ve mezhep ayrılığı, vatandaşlık hak ve münasebetlerine tesir edemez.

f) Devrimcilik

MADDE 7. – Partimiz devrimciliği, geri kalmış hayat düzeninin tasfiyesi ve yerine ileri medeniyet kurumlarının konması mânasına alır.

Başarılan devrimleri ihtimamla korumak ve çağdaş medeniyet seviyesinin gerektirdiği hamleleri yapmak azmindedir.

İkinci Bölüm

I– Siyasî meseleler

Anayasa:

MADDE 8. – Devlet sistemimizde kuvvetler arasında muvazene sağlayacak ve siyasî hürriyetleri koruyacak Anayasa teminatına lüzum görürüz. Bu maksatla partimiz ikinci bir Meclis, Âyan Meclisi kurulmasını zaruri sayar.

Anayasa Teminatı :

MADDE 9. – Partimiz:

A) Umumî, tek dereceli, kaza teminatlı ve eşit şartlar içinde serbest seçim esasının, seçme ve seçilme hakkının,

B) Yargıç teminatına ve ilim ve üniversite muhtariyetine mütaallik bütün esasların;

C) Siyasî parti, sendika ve meslek teşekkülleri kurma hürriyetinin ve memurlara sendika kurma hakkının;

D) Basın hürriyetinin kanunî, idarî, iktisadî ve malî yollarla daraltılmasını hedef tutan tedbirlerin önlenmesinin Anayasa ile teminat altına alınmasını zaruri görür.

Anayasa Mahkemesi:

MADDE 10. – Anayasa hükümleri, bir Anayasa mahkemesi vasıtasıyla kazai teminat altında tutulmalıdır.

Seçim sistemi:

MADDE 11. – Partimiz, Büyük Millet Meclisinde müessir bir murakabenin kurulmasına inkân vermiyen bugünkü ekseriyet sistemi yerine milletimizin bünyesine uygun bir nispi temsil usulünün kabulünü gerçek demokrasinin tahakkuku için zaruri sayar. Aynı sistemin mahallî idareler seçimlerinde de uygulanmasını gerekli bulur.

Milletvekili seçimine ve vassıfına mütaallik her türlü itiraz ve ihtilafların son tetkik ve kesin karar mercii Yüksek Seçim Kurulu olmalıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Genel oy usulüne ve serbestçe seçme ve seçilme hak ve hürriyetlerine aykırı takyitler kaldırılmalıdır. Tatbikattan çıkan neticelere göre oy gizliliğini ve seçim emniyetini masun bulunduracak hükümler konulmalıdır.

Partilerin ve adayların yapacakları seçim masrafları kanunla takyit ve kontrol edilmelidir.

Basın hürriyeti

MADDE 12. – Basının, Hükümeti tam bir serbestlik ile tenkid edebilmesini basın hürriyetinin ana şartı sayarız. Kanunî, iktisadî ve malî ve sair yollarla bu esası daraltmayı hedef tutan tedbirleri ve hareketleri reddederiz.

Radyo ve resmî neşir vasıtalarının tarafsızlığını ve bunlardan bütün partilerin eşit şartlarla istifade ettirilmesini isteriz.

Devlet idaresinde tarafsızlık

MADDE 13. – Partimiz, Devlet idaresinde aşağıdaki esasların göz önünde tutulmasını zaruri görür:

- a) Devlet idaresinde tarafsızlık esastır;
- b) Devlet menfaatleri, her türlü parti menfaatlerinin üstünde tutulmalıdır;
- c) Ordu ve adalet mutlak olarak siyasetin dışında kalmalıdır;
- d) Her yurttaşın siyasî bir kanaate sahip olması ve buna herkes tarafından hürmet edilmesi ana haklardan ve demokratik rejim icabı olduğundan, siyasî kanaat veya meşru siyasî bir partiye meyil ve mensubiyet, hiç kimse için şahsî zarar veya menfaat vesilesi olmamalıdır.

İnsan hak ve hürriyetlerini kısıcı veya yok edici her türlü teşebbüs ve sistemler, bizim Devletçilik, Devrimcilik ve Lâiklik anlayışımızın dışında kalır.

Memur

MADDE 14. – Memurun tek vasfı Devletin memuru olmak ve vazifesi halka hizmet etmektir.

Memurların hakları emniyet altında bulundurulmalıdır.

Devlet memuru siyasî partilere giremez ve faal parti politikası yapamaz. Memurun siyasî kanaati mükafat ve mücazata sebep olamaz.

II. Millî Savunma

MADDE 15. – Yurt savunmasında her şeyden evvel Millî gücümüze dayanmak lüzumuna inanırız.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Yurdumuzun ve bağımsızlığımızın korunmasını, siyasî görüş ayrılıklarının üstünde tutarız.

III. Dış Politika

MADDE 16. – Yurtda barış, cihanda barış partimizin daimî prensibidir.

Birleşmiş Milletler Anayasası nizamı içinde barış, adalet, eşitlik ve hürriyet esaslarıyla ortak güvenliğe ve işbirliği anlayışına bağlı kalmak, devletlerarası hukuk prensiplerine saygı göstermek, millî şeref ve bağımsızlığımızı korumak dış politikamızın amaçlarıdır.

IV. Adalet meseleleri

MADDE 17. – Hukuk Devleti esasının gerçekleşebilmesi, mahkemelerin bağımsızlığına ve bu da yargıç teminatına bağlıdır.

Bu itibarla Partimiz:

A) Yargıçların tâyin, terfi, tahvil ve tecziyelerinin takdiri muameleye yer bırakmıyacak şekilde kanunî esaslara bağlanmasını;

B) Sağlık sebepleri ve yaş haddi dışında vazifelerine son verilmemesini;

C) Bu husustaki işlemlerin siyasî ve idarî mercilerden alınarak Yüksek bir Yargıçlar Şûrasına bırakılmasını zarurî görür.

MADDE 18. – Siyasî suçların askerî mahkemelerde bakılmasına yetki veren kanunî hükümler kaldırılarak, vatandaşın, tabîi yargıcı tarafından yargılanması sağlanmalıdır.

MADDE 19. – Partimiz, siyasî iktidarın umumi ve müşterek menfaatlere uygun şekilde ve hak ve adalet dairesinde kullanılması gereken bir millet emaneti olduğuna inanır. Çoğunluğun tek taraflı düşüncelerle kanun koyup uygulamasını, idarî işlemler aleyhine vatandaşların ve memurların müracaat yollarını kapayan kanunlar çıkarmasını bu esasa ve hukuk Devleti anlayışına aykırı sayar.

MADDE 20. – Vatandaş hürriyetini, demokratik nizamı uymayacak şekilde kayıttandıran hükümler değiştirilmelidir.

V. İktisadî meseleler

Genel esaslar

MADDE 21. – İktisadî politikamızın tanziminde ve yürütülmesinde, halkımızın büyük çoğunluğunun köylü olduğunu ve tarımın ekonomimize temel teşkil ettiğini daima göz önünde bulunduracağız.

MADDE 22. – Yurdumuzun kara, deniz, hava ve demiryollarıyla liman

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ve barınaklarla cihazlandırılmasını, hususiyle köy yollarının bir an evvel tamamlanmasını, köylerimizin içme suyuna ve elektriğe kavuşturulmasını, memleketin içtimai ve iktisadî bir bütün haline gelmesinde birinci derecede önemi haiz bir konu sayarız.

MADDE 23. – İktisadî ve içtimai hayatın yurt ve millet hayrına gelişmesini sağlayacak her türlü teşkilâtlanmayı ve bunun Devletçe desteklenmesini lüzumlu buluruz.

Partimiz, iktisadî hayatın tanziminde, Devletle meslekî teşekküller arasında iş birliği yapılmasını faydalı görür.

MADDE 24. – Devlet işletmelerinin kuruluşunda iktisadî esaslara riayet edilmekle beraber, memleketin muhtelif bölgelerini kalkındırma düşüncesine de yer verilmelidir.

Devlet işletmelerinin kazanç düşüncesinden ziyade halkın yaşama şartlarında ve memleket ekonomisinde ferahlık ve genişlik yaratmak amacını gütmeleri esastır.

MADDE 25. – Memleket menfaatlerinin gerektirdiği iktisadî işlerde yabancı sermayeden faydalanmayı uygun görürüz.

Tarım

MADDE 26. – Hiç veya yeter toprağı olmyanları ucuz bedel ve kredi ile topraklandırmayı; çiftçiye donatım ve istihsal vasıtaları ve müsait şartlarla kredi sağlama işine önem vermeyi; büyük ve küçük su işlerini başarmayı; hayvancılığı koruyup geliştirmeyi; istihsalî değerlendirmeyi; zirai sigortalar kurmayı; zirai asayişî sağlamayı, sistemli iskân politikası takibetmeyi; kadastryu biran evvel ikmal etmeyi Devletin başta gelen vazifelerinden sayarız.

Orman

MADDE 27. – Nesillerin müşterek serveti olan memleket ormanlarını tahriplere karşı korumanın ve fennin icabettirdiği şekilde işletme ve genişletmenin millî bir borç olduğu kanaati yerleştirilmelidir.

Orman içinde veya civarında yaşayan köylülerimizin ihtiyaçlarının, orman koruma ve yetiştirme esaslarına uygun tedbirler ve bu ihtiyaçların sair suretlerle sağlanacak tesis ve teşebbüslerle karşılanmasına çalışılmalıdır.

Su mahsulleri

MADDE 28. – Yurdumuz için esaslı gıda maddesi ve verimli bir servet kaynağı olan ve yurttaşlar için geniş çalışma ve geçim vasıtası sağlamaya elverişli bulunan su mahsullerini korumak, istihsalini artırmak ve

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

bunun için yardımcı endüstrinin kurulmasına çalışmak, istihlâki yurt içinde yaymak ve ihracının temini gibi tedbirlerle geliştirmek ve genişletmek lüzumuna kanlız

Sanayi ve madencilik

MADDE 29. – Partimiz, millî ekonominin, ancak kül halinde değışebileceğine inandığından, sanayileşmeye ve yeraltı servetlerimizin değerlendirilmesine, dış piyasa ile rekabet edebilecek şekilde istihsaline de büyük ehemmiyet verir. Bu maksatla, bütün imkân ve kuvvetlerden faydalanmayı lüzumlu görür.

Çiftçinin emeğini yurdun tabii servetlerini değerlendiren ve ana ihtiyaç maddeleri istihsaline yarıyan sanayii ön plânda tutar.

Ticaret

MADDE 30. – Ticareti, millî ekonominin gerekli bir unsuru ve serbest rekabeti de millî ticaretin gelişmesi için başlıca şart sayarız.

Ticareti, istihsalcilerle istihlâkçilere fayda sağlama yolunda teşvik edeceğiz.

Kooperatifçilik

MADDE 31. – Partimiz, vatandaşlarda kooperatifçilik terbiyesinin yerleşmesini ve kooperatifin istihsal, kredi, satış, istihlâk ve yapı gibi çeşitli kollariyle ekonominin her sahasına yayılmasını ve Devletçe bu türlü müesseselerin verimli çalışmalarına yarıyacak tedbirler alınmasını lüzumlu görür.

VI. Malî meseleler

MADDE 32. – Âmme hizmetlerinin ileri ve medeni cemiyet seviyesinin ölçüleriyle ifası ve yurdumuzun bir an evvel inarı ve kalkınması, millî gelirin artırılması hedefleriyle malî istikrar esasını uzlaştıran bir bütçe görüşü, malî politikamızın temelini teşkil eder.

Devlet idaresinde tasarrufu, hizmetleri kısmak veya kaldırmak değil, mevcut imkânlarla çok hizmet sağlamak mânasına alan Partimiz, bu zihniyetin kökleşmesini ve tatbikatta yer almasını zaruri görür.

MADDE 33. – Vergi sistemimizi millî gelirle ahenkli ve vergi yükünün adil bir surette dağılmasını elverişli bir hale getirmek vergi politikamızda esastır.

Mevcut vergilerde bu esasa göre lüzumlu ıslahat yapılırken, malî gaye ile birlikte mükellefin ödeme gücüne tesir eden unsurlar ve millî ekonomimiz daima göz önünde bulundurulmalıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hayatı güçleştiren, istihsalı tazyik eden, milli ekonomimizin gelişmesini engelliyen vergilerden kaçınılmalıdır. Vergi mevzuatımızın, tarh, tahakkuk ve tahsil usullerinin açık ve sade olmasını, vergi ihtilaflarında uzlaşma yolunun esas tutulmasını lüzumlu görmekteyiz.

MADDE 34. – Paramızın satınalma gücünde istikrar sağlanmasını, milli tasarrufun gelişmesi, emniyetle iş ve istihsal sahalarına dökülmesi ve memlekette iktisadi ve içtimaî muvazenenin kurulması için başlıca şart addederiz.

MADDE 35. – Gümrük politikamızın esası, malî kaynak sağlamak olduğu kadar, milli ekonomimizin kalkınma ve korunmasıdır. Bu esasın tatbikatında, mübadele hacmini artırmaya mâtuf milletlerarası zihniyete yer verilmesini ve müstehlik menfaatlerinin dikkatle korunmasını zaruri telâkki etmekteyiz.

VII. Sosyal meseleler

MADDE 36. – Milli varlığın dayanılacak ve korunacak en önemli değer kaynağı vatandaşların emeğidir.

Vatandaş medeni ve fikrî kabiliyetine göre çalışma imkânı vermek, işsizlere iş bulmak ve iş verenlerin hakları göz önünde bulundurularak emeği istismardan korumak için gerekli tedbirleri almak Devletin vazifesidir.

Partimiz her vatandaş için çalışma emniyetini dokunulmaz bir hak sayar. Memur ve işçilerden çalışma emniyetinin kaldırılmasını insan haklarına aykırı bulur ve bu yoldaki her hareketin düzeltilmesini ister.

MADDE 37. – Her sahada çalışanlara (memurlar dâhil) ve iş verenlere meslekî dernek, sendika, federasyon ve konfederasyon kurmak hürriyeti sağlanmalı ve haklarını koruma imkânları verilmelidir.

Memur ve hizmetlilerin geçimi, geleceği ve emekli, dul ve yetimlerin hakları emniyet altında bulundurulmalıdır.

MADDE 38. – Partimiz, doğum, ölüm, kaza, hastalık, mâlûllük, işsizlik ve ihtiyarlık gibi türlü sosyal sigorta kollarının çalışanlar başta olmak üzere bütün yurttaşları içine alacak bir plân dairesinde gerçekleştirilmesini ve mevcut sigorta kanunlarının ıslahını ister.

MADDE 39. – Bütün iş yerlerinin sağlık ve emniyet şartlarını haiz olmasını, işe alınma, çalışma ve işten ayrılmanın düzene bağlanmasını; çalışanlara değer, ücret ve ücretli izin ve tatiller sağlanmasını zaruri buluruz.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu gayelerin her şeyden önce çalışanlarla işverenler arasında kolektif anlaşmalarla sağlanmasını ve mümkün olmyan hallerde Devletin müdahalesini zaruri görürüz.

MADDE 40. – Partimiz, işçi haklarının korunmasını ve ihtilâflarının hallini sağlayacak tedbirlere önem verir. Bu meyanda, tahkim müessesesinin geliştirilmesi lüzumuna kanidir. İşçi ile işveren arasındaki anlaşmazlık tahkim kurullarında hallolunamazsa; vatan müdafaasını ve geniş ölçüde vatandaş sağlığını ve memleket asayişini bozmamak kayıt ve şartları altında, işçiye grev, buna karşılık da işverenlere İş Kanunu hükümleri dairesinde lokavt hakkını tanır.

MADDE 41. – Tarım, deniz ve hava işçilerinin haklarını koruyan kanunları çıkarmak başlıca gayemizdir.

MADDE 42. – Kimsesiz ve bakımsız çocukların Devletçe himaye edilmesini sağlamak, sosyal politikamızın esaslarından biridir.

Çocuklarımızı koruyucu ve cemiyete faydalı olarak yetiştirici kurumlar meydana getirecek şartlar hazırlamayı vazifelerimizden sayarız.

MADDE 43. – Memlekette her ailenin bir mesken sahibi olması esastır. Devletçe bu hususta bütün kolaylıklar gösterilmelidir.

VIII. Sağlık meseleleri

MADDE 44. – Vatandaşın sağlığını korumayı Devletin esas vazifelerinden sayan Partimiz, koruyucu hekimlik tesislerinin Devlet tarafından en kısa zamanda şehir ve köylerde tamamlanmasını hedef bilir.

MADDE 45. – Hastalanan vatandaşları tedavi etmek için hastalık sigortaları usulünden faydalanmak ve bu sigortaları, zamanla bütün vatandaşlara teşmil etmek sağlık politikamızın amacıdır.

IX. Millî Eğitim meseleleri

MADDE 46. – Partimiz, milletimizi yüksek bir insan topluluğuna yaraşan ilim ve kültür seviyesine ulaştıracak, her vatandaşa istidat ve kabiliyeti nispetinde yetiştirme ve ilerleme imkânı verecek bütün tedbirlerin Devletçe alınmasını zaruri görür.

MADDE 47. – Eğitimde esas, vatan ve millet sevgisi, devrimlere bağlılık ve demokrasi terbiyesidir.

MADDE 48. – Devlet, bütün vatandaşlara, ilköğretim imkânlarını sağlamakla ödevlidir.

İlköğretim ihtiyacı, en kısa zamanda, tamamiyle karşılanmalıdır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 49. – Ortaöğretimi, yurttta yaymak ve memleket aydınlarının yetişeceği temel müessese olan liselerimizi kuvvetlendirmek ve her bakımdan geliştirmek millî eğitimin esas vazifelerindendir.

MADDE 50. – Varandaşlara meslek öğretim ve eğitimi verecek ve memleketin imarına ve teknik kalkınmasına yardım edecek okul ve müesseselere önem verilmelidir.

MADDE 51. – Üniversitelerin idarede ilmî çalışmalarda tam muhtariyeti esastır. Devletin malî yardımı bu muhtariyete halel vermemelidir.

Yüksek tahsil talebesinin çalışma imkânlarının sağlanması için üniversite siteleri tesisi ve yüksek tahsil yolunda inkişaf edecek ve bu memlekete faydalı olarak yetişecek olan Türk gençliğine kolaylık sağlamak üzere behemehal bir talebe bankasının kurulmasını isteriz.

MADDE 52. – Memlekette, güzel sanatları ve millî kütüphanelerimizi geliştirmeyi, tarihî eserleri korumayı ve meydana çıkarmayı, şehitliklerin onarımını önemli bir kültür konusu sayarız.

MADDE 53. – Yurdumuzun tarihî anıt ve eserlerini ve tabiat güzelliklerini tanıtmak amacıyla turizmi canlandıracak ve geliştirecek tedbirler almayı esas sayarız.

MADDE 54. – Her derecedeki öğretim müesseselerini yurdun her tarafına yaymak esastır.

3 – MİLLET PARTİSİ

a) Seçimden sonra toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisinde Millet Partisinin bir üyesi vardır(1). Birinci Yasama Yılında üye sayısında değişiklik olmadı. İkinci Yasama Yılında 3 üyenin partiye girmesi sonucu(2) üye sayısı 4 oldu. Üçüncü Yasama Yılında 2 üyenin istifası(3) sonucu partinin üye sayısı 2 oldu.

b) Parti Grubu İdare Heyeti :

Grup Başkanı	Kırşehir Mebusu	Osman Bölükbaşı
Kâtip	Zonguldak Mebusu	Abdurrahman Boyacıgiller

Dördüncü Yasama Yılı başında partinin üye sayısı 2 olup bu yasama yılı içinde mahkeme kararıyla parti kapatıldı (4).

(1) Osman Bölükbaşı (Kırşehir)

(2) Nazım Önen (Diyarbakır), A. Hikmet Pamukoğlu (Giresun), Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak)

(3) Nazım Önen (Diyarbakır) ve Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak)

(4) 27.1.1954 tarihinde Ankara 3. Sulh Mahkemesince kapatıldığı, 28 Ocak başında yer aldı.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

MADDE 49. – Ortaöğretimi, yurttta yaymak ve memleket aydınlarının yetişeceği temel müessese olan liselerimizi kuvvetlendirmek ve her bakımdan geliştirmek millî eğitimin esas vazifelerindendir.

MADDE 50. – Varandaşlara meslek öğretim ve eğitimi verecek ve memleketin imarına ve teknik kalkınmasına yardım edecek okul ve müesseselere önem verilmelidir.

MADDE 51. – Üniversitelerin idarede ilmî çalışmalarda tam muhtariyeti esastır. Devletin malî yardımı bu muhtariyete halel vermemelidir.

Yüksek tahsil talebesinin çalışma imkânlarının sağlanması için üniversite siteleri tesisi ve yüksek tahsil yolunda inkişaf edecek ve bu memlekete faydalı olarak yetişecek olan Türk gençliğine kolaylık sağlamak üzere behemehal bir talebe bankasının kurulmasını isteriz.

MADDE 52. – Memlekette, güzel sanatları ve millî kütüphanelerimizi geliştirmeyi, tarihî eserleri korumayı ve meydana çıkarmayı, şehitliklerin onarımını önemli bir kültür konusu sayarız.

MADDE 53. – Yurdumuzun tarihî anıt ve eserlerini ve tabiat güzelliklerini tanıtmak amacıyla turizmi canlandıracak ve geliştirecek tedbirler almayı esas sayarız.

MADDE 54. – Her derecedeki öğretim müesseselerini yurdun her tarafına yaymak esastır.

3 – MİLLET PARTİSİ

a) Seçimden sonra toplanan Türkiye Büyük Millet Meclisinde Millet Partisinin bir üyesi vardır(1). Birinci Yasama Yılında üye sayısında değişiklik olmadı. İkinci Yasama Yılında 3 üyenin partiye girmesi sonucu(2) üye sayısı 4 oldu. Üçüncü Yasama Yılında 2 üyenin istifası(3) sonucu partinin üye sayısı 2 oldu.

b) Parti Grubu İdare Heyeti :

Grup Başkanı	Kırşehir Mebusu	Osman Bölükbaşı
Kâtip	Zonguldak Mebusu	Abdurrahman Boyacıgiller

Dördüncü Yasama Yılı başında partinin üye sayısı 2 olup bu yasama yılı içinde mahkeme kararıyla parti kapatıldı (4).

(1) Osman Bölükbaşı (Kırşehir)

(2) Nazım Önen (Diyarbakır), A. Hikmet Pamukoğlu (Giresun), Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak)

(3) Nazım Önen (Diyarbakır) ve Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak)

(4) 27.1.1954 tarihinde Ankara 3. Sulh Mahkemesince kapatıldığı, 28 Ocak başında yer aldı.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kuruluşu : 20.7.1948

“Demokrat Partinin temsil ettiği geniş kütle içinde muhtelif sebeplerle vaki olan kopma ve ayrılımlar Millet Partisinde toplanmış ve Parti hem bizzat muhalefet partisi olan Demokrat Parti’ye hem de iktidar partisi olan Cumhuriyet Halk Partisine karşı vücut bulmuş bir cephenin mümessili olduğunu ileri sürerek siyasî hayata doğmuştur. Demokrat Parti’nin ikinci büyük kongresinden evvel, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin Sekizinci Dönem, Üçüncü Toplantısı boyunca teşekkül eden Millet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi’ne karşı Demokrat Parti’nin kâfi derecede şiddetle muhalefet vazifesini yapamadığı iddiasıyla ortaya atılmış”(*)

Kuruluş Yeri ve

Merkezi : Ankara-Demirtepe, Sümer Sokak, No: 5

Kurucuları : (Partiyi takdim edenler) : Mareşal Fevzi Çakmak (İstanbul Milletvekili), Enis Akaygen (İstanbul Milletvekili), Prof. Hikmet Bayur (Tarihçi ve Gazeteci), Prof. Kenan Öner (Avukat), Dr. Mustafa Kentli, Osman Bölükbaşı (Çiftçi), Osman Nuri Köni (İstanbul Milletvekili), General Sadık Aldoğan (Afyonkarahisar Milletvekili)

İl Genel Yürütme

Kurulu : Fahri Başkan: Mareşal Fevzi Çakmak; Genel Başkan: Hikmet Bayur, Genel Başkan Vekili: Osman Nuri Köni; Genel Sekreter: Dr. Mustafa Kentli; Diğer Üyeler: Enver Kök, Suphi Batur, Yusuf Kemal Tengirşenk. Sonradan iltihak edenler: Ahmet Tahtakılıç (Kütahya), Hasan Dinçer (Afyon), Ahmet Oğuz (Eskişehir), Şahin Lâçin (Afyon), Reşat Aydınli (Denizli).

1952 Kongresi tarafından Genel Yönetim Kurulu üye sayısını 15’den 21’e yükseltmiş ve yeniden seçilmiştir.

Seçilen Genel Yönetme Kurulu :

Genel Başkan : Enis Akaygen, Genel Başkan Vekili: Osman Nuri Köni; Genel Sekreter : Fuat Arna; diğer üyeler: Prof. Hikmet Bayur, Osman

(*) Dr. Tarih Z. TUNAYA, *Türkiye’de Siyasi Partiler, İstanbul 1952*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bölükbaşı (Kırşehir Milletvekili), Arif Hikmet Pamukoğlu (Giresun Milletvekili), Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak Milletvekili), Nâzım Önen (Diyarbakır Milletvekili), Dr. Mustafa Kentli, Gl. Aldoğan, Lütfü Bornovalı, Ali Rıza Başkan, Nurettin Ardıçoğlu, Hasan Dinçer, Ahmet Oğuz, Ertuğrul Akça, Gl. Şefik Çakmak, Dr. Raif Yesarı Bilgisev, Suphi Batur, Galip Bilge, Ahmet Tahtakılıç.

B) MİLLET PARTİSİNE AİT VESİKALAR

1 - Program

- I -

Ana prensipler

Madde 1. - Cumhuriyet, adalet, liberallik ülkülerine ve milliyetçilik esasına bağlı "MİLLET PARTİSİ" adı ile siyasi bir parti kurulmuştur.

Madde 2. - Partinin gayesi samimi ve emin seçim ile tezahür edecek olan millî iradeyi hâkim kılmak; bu iradeye ve insan haklarına uygun bir hükümetin tesisine ve bekasına çalışmaktır.

Madde 3. - Parti bütün faaliyetinde yalnız meşru ve kanuni yollarda yürümeyi kendine vazife bilir. Bu vazife ihtiyaca uymayan, ferdin tabii hak ve hürriyetlerini tahdit ve ilga eden kanunları tenkitten ve onların islah ve tadiline çalışmaktan feragati tazammun etmez.

Madde 4. - Parti, devleti, insanların cemiyet halinde ve barış içinde yaşamak ve birbirine yardım etmek hususunda duydukları tabii arzu ve ihtiyaçtan doğmuş devamlı ve medenî bir zaruret telâkki eder.

Devletin gayesi, hürriyet, emniyet ve en zengin bir tenevvü içinde gelişmesi zarurî olan insan şahsiyetinin serbestçe teşekkül ve inkişafına engel olmamak, şahsî faaliyetleri halk için ve halkın muvafakati ile ulaştırmak ve adaleti temin etmektir. Binaenaleyh fert haklarını cemiyet haklarından ayırarak onun dununda bir mahiyet taşımasına; ve fertlerin âmine menfaati icabı olarak görecekları zararın tazmin edilmemesine müsamaha edilemez.

Cemiyet kadar, ferdin de hayatî menfaatini koruyacak usullerin tatbikini isteriz.

Madde 5. - Parti, adaleti, herkese hakkını vermek hususunda sarsılmayan devamlı bir irade olarak kabul eder. Bu mahiyet devletin eseri olmayan, devlete tekaddüm ve ona rehberlik eden, onun selâhiyetlerini tahdit eden üstün bir hak mefhumunu zaruri kılar. Normal her insan nefsinde bu hak ve adaletin manasını taşır.

Hak, bizim için yalnız ameli bir takdir prensibi değil, ahlâkî bir gaye ve bir iman unsurudur.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Biz hak ve adalete inanıyoruz.

Madde 6. – Parti, hakikî demokrasinin samimî taraftarı ve müdafîsidir. Biz bundan fert hak ve hürriyetlerini devamlı teminat altında tutan; ve her biri bir hukuk devleti teşkil eden Batı demokrasilerini kast ediyoruz. Bir zümrenin, bir içtimâî sınıfın diktatörlüğünü istihdaf eden doğu örneği demokrasiyi mağşuş ve totaliter bir rejim addederek reddediyoruz. Partimizin demokrasi telâkkisine göre azlığın çokluğa tahakkümü nasıl gayrimeşru ise, çokluğun azlığa ait insan haklarını çiğnemesi de aynı derecede gayrimeşrudur.

Parti, anayasamızın hakikî demokrasiye uymayan hükümlerini ve bil-hassa Cumhuriyet Halk Partisi siyasî umdelerini Devletin ana vasıfları haline sokan ikinci maddesinin kaldırılmasını ister.

Madde 7. – Parti, içtimâî nizamın teşekkülünde itikatların, ahlakın, geleneklerin, örf ve âdetin büyük hislerini tanır. Bunlar sık sık değişmezler ve devletin nüfuz sahasının dışında kalırlar.

Madde 8. – Parti, memleketin istiklâlini ve toprak bütünlüğünü bozmak ve insan haklarını ihlâl etmek maksadını güden veya yabancı siyasî partilere alet olan, fert ve cemiyetlerin faaliyetlerini gayrimeşru sayar. Bu cümleden olarak devletin ve devlet adamlarının hayat haklarını inkâr eden anarşistler, şahsî ve siyasî hürriyet ve mülkiyet haklarını reddeden komünistler ve insanların ve milletlerin hukuk eşitliğini tanımayan nazi-ler hakkında kanunî korunma tedbirlerinin alınmasını zarurî görür.

Parti din müesseselerine ve millî ananelere hürmetkârdır.

Madde 9. – Türkiye Cumhuriyetinin ana vasıflarından olan milliyetçilik partimizin ana prensiplerinden biridir. Bize göre millet mefhumunun en ehemmiyetli unsuru bir nevi düşünce ve bir his birliğidir ki millî vicdanı teşkil ve müşterek bir hayat ve istikbale inanışı tazammun eder. Millî şuurun teşekkülünde dil birliğinin büyük hissesini kabul ederiz.

Parti, “Ben Türküm” diyen ve kendisini Türk sayan her insanı Türk olarak kabul eder, Türklüğün çok eski ve şerefli medenî mazisine ve pek büyük ümitle dolu istikbaline inanır, eğitim ve öğretim müesseselerinde millî şuurun kuvvetlenmesine elverişli bir programın tatbikini millî bir vazife bilir; ve okul dışında dahi gençliğin bu imanla yetişmesine çalışmayı lüzumlu sayar.

Madde 10. – Aile müessesesini, cemiyetin temeli ve yüksek manevî bir kıymet olarak kabul eden partimiz onu tehdit eden kötü cereyanlarla mücadele etmeyi ve aile bağlarını kuvvetlendirecek her türlü tedbirleri almayı cemiyetin bir varlık şartı sayar.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 11. – Memleketin mesnet ve istikbali olan gençliğin demokratik ve milliyetçi bir ruh ve zihniyetle yüksek ahlâkî vasıfta ve şahsiyet sahibi birer vatandaş olarak yetiştirilmesini bir gaye kabul eden partimiz onlara parti mülâhazalarına kapılmadan tahsil çağında her türlü yardım ve kolaylığı sağlamak ve hayata atıldıkları zaman layık oldukları kıymeti vermek ve geniş inkişaf imkânları hazırlamak azmindedir.

Madde 12. – Parti, din işlerinin devlet işlerinden ayrı tutulmasını kabul eder. Herkesin vicdan ve itikat hürriyetini ve dilediği dilde ve dilediği şekilde ibadet etmek hakkını mukaddes tanır.

Parti, Türkiye’de muhtelif din ve mezheplere mensup cemaatların dinî maksatla teşkilât vücuda getirmelerini ve dini vakıfların bu teşkilâta devredilmesini tasvip ve müdafaa eder.

Bu teşkilât kendi mensuplarının din işlerini tanzim ve idareye selâhiyetli olmalıdır.

Parti ilk ve orta tedrisata din dersleri ilâve edilmesini ve üniversitelerde ilâhiyat fakülteleri ihdasını muvafık görür. Fakat din derslerine iştirak, öğrenciler reşit oluncaya kadar, aile reisinin irade ve ihtiyarına tabidir.

Madde 13. – Bizim kabul ettiğimiz devrimcilik; insan tabiatını ve içtimâî âmil ve şartları zorlamadan daima ilerlemek manasında tekâmülcülüğün başka bir kelime ile ifadesinden ibarettir. Millet ve memleketi her sahada müterakki memleketlerle muvazi yürütecek ve medeniyet icaplarına uyacak her faaliyette istikbali göz önünde tutarak, sarsıntı vücuda getirmeden, millî ve içtimâî faaliyeti idare etmeye taraftarız.

Her devrin icabatını tesbit etmek o devirde yaşayan neslin mukaddes hakkı olduğunu kabul ediyor; ancak her hamlenin geriliğe imkân bırakmadan ananelerimize ve milletin iradesine uygun ve hakikî ihtiyaca tabuk eder şekilde tanzimini istiyoruz.

Madde 14. – Parti, hiç bir ferde, bir zümreye veya içtimai sınıfa hususî bir hak, bir imtiyaz veya asalet unvanı tanımamak manasında halkçıdır. Halk mefhumunu vatandaşın heyeti mecmuası olarak kabul ediyoruz. Bu tarif şu cihetten mühimdir ki, kendilerine halk demokrasileri adını veren bazı rejimler vatandaşlardan bir kısmını halktan addetmemek, diğer kısmının diktatörlüğünü istemek gibi tasvip edemeyeceğimiz bir esas gütmektedir. Bu telâkki yalnız içtimâî adalet hissine aykırı olmakla kalmaz; halk tabakaları ve içtimâî sınıflar arasına kin ve nifak sokar.

Bu sebeplerle parti halkçılığı eşit haklara sahip bütün vatandaşların iyiliği ve umurunun refahi için çalışmak ve hayat şartlarını islâh arzusu

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

olarak kabul eder; tekmil kanunlarımızda fert ve zümre imtiyazına delâlet edecek ayrılıkların kaldırılmasına çalışmayı halkçılığın bir icabı sayar.

Madde 15. – Parti, her vatandaşın dürüst çalışmak şartıyla asgari bir maiyet vasıtası ve bir mesken tedariki hususunda amme kudretinden müzaheret beklemesini muasır insan haklarından tanır. İnsanlar bilhas-sa ihtiyarlıklarında, malûliyet ve hastalıklarında açlık ve sefalet korkusu duymadan yaşamalıdır. Parti bu gayelerin tahakkukuna yarıyacak iç-timai sigorta plânları hazırlamak azmindedir. Yiyim, giyim, sükna ve iş alanlarından asgari maiyet hadleri her türlü ihtikâr ve istismar hamlelerinden masum tutulmalıdır. Ve muhtekirler ağır surette cezalandırılmalıdır.

Madde 16. – Parti, mülkiyet ve tasarruf hakkının adilâne olmayan bir surette tahdidini ve servetin devlet eli ile idaresini terviç eden bütün rejimlere aleyhtardır. İnsanlar malların müştereken tasarrufu rejiminden, şahsi mülkiyeti sağlayan, medeni kanunların himayesi altında yaşamak için vazgeçmişlerdir.

Parti, âmme menfaati namına yapılacak kamulaştırmaları ancak mahkemelerce takdir edilecek değer pahası peşin verilmek şartıyla tecvîz eder. Mal ve mülkü bu suretle elinden alınan fert, hâdisede âmme menfaatinin mevcut olup olmadığı, mülkiyet hakkının lüzumsuz ihlal edilip edilmediği hususunda mahkemeye itiraz hakkına malik olmalıdır. Mevcut istimlak kanunlarının birleştirilmesini bu esasın bir icabı sayarız.

Madde 17. – Parti, vatandaşın çalışma hevesini kıran ve yaşama şartlarını güçleştiren aşırı vergilere aleyhtardır.

Madde 18. – Parti, gayrimeşru yollardan servet edinilmesine karşı şiddetle mücadele azmindedir.

Madde 19. – Parti, hukukî ve iktisadî emniyet ve istikrarı ihlal eden, kat'i ihtiyaç olmadan sık sık kanun değiştirme itiyadına ve vatandaşın kanuna uyma imkânını güçleştiren kanun çokluğuna aleyhtar ve bu durumu ıslah azmindedir.

Madde 20. – Siyaseti, milletin refah ve saadetini temin için yapılan ve ahlâk esaslarına dayanan bir faaliyet olarak kabul eden partimiz bu esaslara uymayan hareketleri siyasette mubah telâkki eden sakat ve zararlı zihniyetle mücadeleyi başlıca hedeflerinden saymaktadır.

Madde 21. – Himaye, iltimas, haksızlık, rüşvet, suiistimal, karaborsacılık ve israflarla mücadeleyi parti millî ve ahlâkî bir borç telâkki eder.

Madde 22. – Parti, ekonomi sahasında mutedil liberal akideye sadıktır. Şahsi mülkiyete, şahsi teşebbüse, meşru rekabete, açık pazarda ser-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

bestçe ayarlanan fiyatlara ve iş bölümüne dayanan serbest mübadele ekonomisine taraftardır.

Bizim liberalliğimiz (bırakın yapsın) formülü ile ifade edilen başı boş liberalizm değildir. Biz gerek devlete, gerek fertlere ait her türlü tekele, sermayenin haksızlıklarına, aşırı kâr ihtirasına, hileli ticarete, haksız istismara, iktisadî buhranlardan doğan büyük kütle istirap ve sefaletine, millî ve milletlerarası ekonomi ahenk ve muvazenesinin bozulmasına lâkayt kalamayız.

Biz bu hususlarda devletin tanzimci müdahalesine taraftarız. Bizim reddettiğimiz meslekler mahsul veya istihsal vasıtaları üzerindeki şahsî mülkiyet hakkını devlet lehine ihlâl ve ferdi teşebbüsleri tahdid ve ilgaya meyyal olan devletçilik ve sosyalistlik ile halen Türkiye'de en müfrit şekli tatbik edilmekte olan devlet sermayeciliğidir.

Bir taraftan ferdi teşebbüsü ve şahsî mülkiyeti servetin istihsal, tedavül ve inkisamında esas tuttuklarını ve diğer taraftan devletçi olduklarını iddia eden siyâsî partiler sarîh bir tenakuza ve abes içerisine düşmüşlerdir. Bu prensip karşılığı yüzünden ve bir kısım solcu unsurların yardımı ile devletçilik Türkiye'de devlet sermayeciliğinin en müfrit şekline inkılâp ve ekonomi muvazenesini alt üst etmiştir. Partinin hedeflerinden biri de devlet sermayeciliğinin ihtiyatla ve tedricen tasfiyesi olacaktır.

Prensip olarak devlet, ziraat ve ticaretle ve -harp endüstrisi müstesna olmak üzere- sanayi ile iştigal edemez; gemiciliği ve sivil havacılığı tercihan hususî teşebbüslere bırakır. Bu şubelerde devletin vazifeleri gittikçe artan ferdi teşebbüs kudretine gittikçe genişleyen bir yer vermek üzere azalmak zorundadır.

Biz, devlet fabrikalarını yerli taliplerine, tercihan kooperatif ve anonim şirketlere, hakikî kıymetleri mukabilinde, vermek veya içinde çalışan mühendis, memur ve işçilerin maaşları nisbetinde hissedar olarak teşkil edecekleri anonim şirketlere devrederek memur kadrolarını ve vergi yükünü hafifletmek azmindeyiz.

Nümune, üretim ve tohum islah çiftlikleri müstesna, devlet çiftlikleri ve ziran kombinalar tedricen ilga edilerek devlet elindeki topraklar derhal topraksız çiftçiye tevzi edilmeli; devletin bütün ticaret ofisleri, sözde anonim şirketleri, tedricen ilga edilmeli; kooperatifler devlet vesayetinden ve lüzumsuz müdahalelerinden kurtarılmalıdır. Bununla birlikte müstahsili koruma tedbirleri idame ve tekemmül ettirilmelidir.

Parti ferdi ve yerli sermayelerden rağbet görmeyen işlerin, bu arada limanlar, büyük su işleri ve enerji kaynakları, demir yolları, posta, telgraf ve telefon tesisatının devlet eli ile yapılmasını ve işletilmesini tasvip eder.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Madde 23. – Memleketin her sahada hakiki ihtiyaç ve imkânlarını mütehassıslara tetkik ve tespit ettirerek umumî bir kalkınma ve gelişme plânı hazırlanmasını ve bu işte yabancı mütehassıslardan da faydalanılmasını zarurî görmekteyiz.

Madde 24. – Parti, dünya milletlerinin müşterek bir medeniyete doğru tekâmül ettiği, Türkiyemizin de bu maksatla bütün milletlere samimi işbirliği yapması lüzumuna kanidir.

Fakat herhangi bir millet kendi ihtirasını tatmin için başkalarına tahakkümden vazgeçmedikçe ona karşı nefsimizi muhafaza zarureti uymayı varlık şartı sayıyoruz.

Parti, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler müessesesinin sadık bir üyesi ve faydalı bir unsuru kalmasını ister.

Madde 25. – Parti, her vatandaşın dünya için barış ve emniyet unsuru olmasını sağlayan insanî bir kültüre sahip olarak yetişmesini, insanî dayanışma, iyi komşuluk, muahedelere sadakat, itidal ve bütün insanlara karşı şefkat terbiyesi içinde gelişmesini kendi milletimiz ve milletler ailesinin refahı ve saadeti için temel dâva addeder.

Madde 26. – Hürriyet, bütün siyasî programımızın temel taşıdır. Bizce her fert dilediği gibi hareket edebilir; yeterki başkasının eşit hürriyetine zarar vermesin. Başkasına zarar vermenin bir kötülük olduğuna ve hayır ve şer mefhumları ahlâk sahasına ait olduklarına göre hürriyetin ahlâki bir temeli ve vazife hissi ile bir irtibatı vardır.

Partimiz şahsî ve siyasî hürriyetlerin, asrımızda, ferdi tecavüzlerden ziyade hükümetlere verilen geniş salâhiyetler yüzünden tehlikeye düştüğüne; ve bu selâhiyetlerin azami derecede takyidi lüzumuna kanidir.

Madde 27. – Ferdi ve siyasî hürriyetlerin zaruret hududunu aşan her takyidi tahakküm ve istibdadın ifadesidir.

Partimiz, teşrii kuvvetin dilediğini yapabileceği fikrine, devlet muvacehesinde hiç bir ferdi hak ve hürriyetin mevcut olmayacağı prensibine dayanan totaliter devlet telâkkisini reddeder.

Madde 28. – Partimize göre insanların ihlâl edilemez tabii hak ve hürriyetleri şunlardır:

Hayat, şahıs ve binnetice mesken masuniyeti, vicdan, fikir, söz, neşir, seyahat, haberleşme, sözleşme, çalışma, mülk edinme ve onları saklama ve kullanma, veraset, toplanma, cemiyet ve şirket kurma, her türlü haksızlığa karşı meşru mukavemet ve hükümeti tenkit hürriyetleri.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Partimiz, ferdi hak ve hürriyetlerine tecavüz korkusundan masum yaşamak hakkını tabii sayar.

Bu esaslı insan haklarından seyahat ve haberleşme gibi, bazılarının yalnız millî kanunlarla teminat altına alınamıyacağına kani olan parti, milletler arası münasebetlerde de kanun devrinin başlaması için azami gayret sarfetmek azmindedir.

Madde 29. – Bu tabii hakların kanun dışı takyidini içtimai ve siyasi bir suç sayar ve istibdadın kötü bir alâmeti addederiz. Binaenaleyh bu haklara tecavüz kimin tarafından vaki olursa olsun hiç bir hususi merasime tabi olmadan umumî hükümler dairesinde adalet mahkemelerinde yargılanarak terhip ve teçziyesini sağlayacak tedbirlerin bir an evvel alınmasını bir zaruret sayarız.

Madde 30. – Parti, kanunî müsavâtı ana prensiplerinden addeder. Hiç bir fert veya topluluk eşit olmayan bir hak iddiasında bulunamaz; başkalarına yasak olan fiilleri kendisi için mübah göremez.

Kanunun herkes için mecburi ve müsavi vasfı fertler, fertle devlet müesseseleri, içtimai sınıflar, siyasî partiler, dinler ve mezhepler arasındaki münasebetlerde de muteberdir.

Parti, herkesin şahsî liyakat, kabiliyet ve mesaisine göre hisse almasını tabii ve meşru telâkki eder.

Cumhuriyet her türlü imtiyaz ve inhisarların ilgasını muktazi olduğundan, parti, Cumhuriyeti müsavât ülküsüne en uygun idare şekli olarak tanır.

Madde 31. – Menşeiini millî iradedden alan âmme kudretini bir fert veya zümre lehine ve binnetice diğerleri aleyhine kullanılamaz.

Madde 32. – Parti, kanunları keyf ve hevese tabi kılan hikmeti hükümet telakkisini, halkı devamlı ve haksız zarara sokan nefî hazine zihniyetini istibdat mesnetleri olarak tanır ve bunlarla mücadeleli borç bilir.

Madde 33. – Türkiye’de hiç bir makam ve hiç bir kimse kendisine kanunen ve sarahaten verilmemiş olan bir otorite ve selâhiyeti kullanamaz. Kanun, ferdi hakların kötü kullanılmasını önliyecek tahditler koyabilir. Ancak bu tahditlerin anayasaya aykırı olup olmadıklarını ve zaruret haddini aşıp aşmadıklarını takdir selâhiyetini haiz bir yüce mahkemeye kat’i lüzum vardır. Bunun ihdasını parti, önemli hedeflerinden biri sayar.

Madde 34. – Parti, memleketimizde hürriyetin teessüsü için fert haklarının teminat altına alınmasını zaruri görür.

Devlet ve Hükümet işleri

Madde 35. – Parti, bazı fevrî cereyanların kanunlaşması imkânını önlemek ve kanunların daha esaslı surette incelenmesini sağlamak için halk tarafından seçilmiş bir Ayan Meclisinin kurulmasını zarurî görür.

Madde 36. – Her iki meclis üyelerinin adetleri, vazifeleri ve intihap usul ve şartlarının millî ihtiyaca uygun şekilde yeniden tanzimini lüzumlu görüyoruz.

Madde 37. – Cumhurbaşkanı bir devre için seçilmeli; aynı zatın bir seçim dönemi geçmeden tekrar seçilmesi caiz olmamalıdır.

Madde 38. – Cumhurbaşkanı her iki meclisin birlikte yapacağı bir oturumda bu meclislerin üyeleri arasından seçilmelidir.

Madde 39. – Cumhurbaşkanı, hükümet başkanının bu iki meclis üyeleri arasından seçmelidir. Bazı bakanların meclisler dışından seçilmesi de mümkün olmalıdır.

Madde 40. – Cumhurbaşkanı partiler dışında bağımsız kalmalı ve seçimden itibaren parti ve zümre cereyanları ile alâkasını keserek kendisini bütün millete maletmelidir.

Madde 41. – Her iki meclis üyelerinin seçimlerine ait usul ve vazifelerini icra tarzının millet hâkimiyetine ve demokrasi icaplarına en uygun yeni bir seçim kanunu ile tesbitine çalışılacaktır.

Milletvekili adedinin azaltılmasına; ve vekillikte geçen müddetlerle tahsisatlarının emeklilikte hesap edilmemesine taraftarız.

Madde 42. – Bütün seçimlerin her çeşit müdahale ve tesirden, hile ve tahakkümden masun yapılabilmesi ve seçim neticeleri üzerinde hiç bir fesat ve tahrif olmadan millet irade ve hâkimiyetine uygun olarak tahakkuk edebilmesi için lüzumu kadar müeyyideler teminine çalışmayı bir vazife sayıyoruz. Seçimlerin adlî kuvvet mürakabesi altında yapılmasını doğru buluyoruz.

Madde 43. – Bakanların vazife ve mesuliyetini gösterecek hususi kanunların yapılmasını isteyen anayasanın 47 nci maddesinin biran evvel tahakkunu istiyoruz.

Madde 44. – Bakanlıklara ait mürakabe ve teftiş işlerinin salim bir tarzda yapılması için teftiş teşkilâtının, icra kuvvetinin tesirinden kurtararak, tam bir istiklâlê sahip kılmak maksadiyle gerekli tedbirlerin alınmasını zarurî görmekteyiz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 45. – Adama iş değil, işe adam düsturuna bağlı olan partimiz, mesuliyet ve halka hizmet duygusu taşıyan yüksek vasıfta ve az sayıda müreffeh memurlarla âme hizmetlerinin görülmesine taraftardır.

Memurların hal ve istikballerinden emin olmaları, terfi, tayin, nakil ve tecziyelerinin amirlerin keyf ve arzusuna göre değil, liyakat ve istihkaklarına göre yapılmasını, devlet işlerinin emniyet verici esaslara bağlanarak salim bir tarzda yürütülmesini istiyoruz.

Madde 46. – Emeklilerle dul ve yetimlerin ve malullerin maaşlarının adâletli olarak tayinini ve zamanın geçim şartlarına göre uygulanmasını, vazife görürken alınan para ile emekli maaşı arasındaki farkın da isabetli bir şekilde tesbitini doğru buluyoruz.

Emeklilere ait kanunlar birleştirilmelidir.

Madde 47. – Lüzumsuz zaman ve enerji sarfına sebep olan kırtasiyecilikle mücadele etmeyi ve halkın işlerinin kolaylıkla ve süratle görülebilmesini temin edecek her türlü kanunî ve idarî tedbirlerin alınmasını zarurî sayıyoruz.

- III -

Adalet işleri

Madde 48. – Adalet işlerinin kaza birliği esasına uygun bir şekilde sağlanması ve hususî mercilere verilen salâhiyetlerin kaldırılması lüzumuna inanıyoruz. Yalnız ordunun sırf askerî işlerinden doğan suçların askerî mahkemelerde duruşma ve hükme bağlanmasını istisnai olarak caiz görüyoruz.

Madde 49. – Memlekette adâletin tam tecellisini temin edebilmek için adli teşkilâtın ve bilhassa yargıçlarımızın her türlü tesirden masun ve kâmil bir istiklâl içinde çalışmasını adâletin ilk şartı olarak kabul ediyoruz. bunun için de hâkimlerinizin tayin, nakil ve terfilerinin hiçbir teşri ve idarî makamın müdahalesi olmadan bizatihi kendi teşkilâtları arasında icrasını temin azmindeyiz.

Madde 50. – Bütün mahkemelerin kuruluşuna, derecelerine ve vazifelerine dair esaslı bir mahkemeler teşkili kanunu vücade getirilmesi ve teşkilâtın dağınık hükümlerden kurtulması şarttır.

Madde 51. – Asliye mahkemeleriyle Yargıtay arasında ikinci bir kaza kademesinin bulunmasını adâletin esaslı bir teminatı sayıyoruz.

Madde 52. – Sulh mahkemeleri dışında kalan bütün mahkemelerde toplu hâkim sistemi âmil olmalı, ancak buna imkân husulüne kadar, aslî mahkemelerin bir kısmında istisnai olarak, tek hâkim usulü tatbik edilebilmelidir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Madde 53. – Adâletin kabil olduğu kadar külfetsiz, masrafsız ve kolay tevziine taraftarız. Usul kanunlarımızda neticeyi geciktiren merasimin kaldırılmasına çalışmakla beraber işlerde sûrat olsun diye adaleti alt üst etmek zihniyetine aleyhtarız.

Madde 54. – Adâlet cihazının ihtisasa yol açacak bir çığırdı işlemini istiyoruz.

Madde 55. – Doğı bölgesinde çalışan yargıç ve savcılarının hizmet müddetinin tayini ve bundan sonra diğır bölgelere nakil hakkının temini için, ayrı hükümler konulmalıdır.

Madde 56. – Günün şartlarına tabî olarak (Hava Hukuku) adıyla ayrı bir hukukun vücade getirilmesi lüzumuna inanıyoruz.

Madde 57. – Adli Tıp Müessesesine lâıyk olduğu önem verilmesi ve adli tabiplerin çoğaltılması ve memleketin başka yerlerinde de adli tıp teşkilâtı vücade getirilerek bu mesleğin cazip bir hale sokulması adâlet umdelerimizdendir.

Madde 58. – Yargıtay başkanlarının muayyen müddet ve intihapla yargıtayın bütün yargıçları tarafından seçilmesini ve bunlara yargıçlık maaşlarından fazla olarak ve vazifelerinin devamı müddetince başkanlık tahsisatı verilmesini esaslı bir teminat olarak nazara alıyoruz.

Madde 59. – Matbuat suçlarında jüri usulünün kabulüne taraftarız.

Madde 60. – Adli Zabıta kuvvetleri müstakil olarak savcının emrine verilmelidir.

Madde 61. – Yargıçlarımızın, bütçenin müsaadesi nisbetinde, azami huzur ve refaha erişmesini adâlet şartlarından biri sayıyoruz; bütün adâlet cihazının sıkıntısız yaşayacak imkân ve vasıtalarla techizini istiyoruz.

Madde 62. – Memleketin kalabalık ve müterakki yerlerinde çocuk suçlarına bakmak için hususî mahkemeler açılmasını ve bu mahkemele-re tercihan kadın yargıçlar seçilmesini istiyoruz ve çocuklarımızın ar hislerini zedelememek için bu kabil dâvaların gizli görülmesini medeniyetin icaplarından sayıyoruz.

Madde 63. – Tevkif evlerinin ceza yerlerinden ayrılmasını ve tevkifhanelerin kabil olduğu kadar ceza mahkemelerine yakın olarak tesisi suretiyle sanıkların, bilhassa hükümden evvel, teşhirine imkân verilmemesini lüzumlu görüyoruz.

Madde 64. – Ceza evlerinin insanlık hislerine uygun, sağıık ve medeniyet şartlarına muvafık bir hale getirilmesini ve hüküm yiyenlerin, manen ve maddeten yükseltip iş sahibi yaparak, iyi bir vatandaş halinde cemiyete iadesini sağıılayacak mahiyeti haiz olmasını istiyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 65. – Bu bölüm hükümleri askerî adâlet teşkilâtına da şâmil olmalıdır.

- IV -

Ordu ve askerlik işleri

Madde 66. – Yurdun savunmasını sağlayacak olan ordumuzun bu vazifeyi daima ve şerefle başaracak bir kudrette teşkillenmesi ve bu maksat dahilinde techiz edilmesi esastır.

Millî Savunma ihtiyacına göre daha barış zamanında her türlü hazırlıkların yapılmış olması ve takip olunacak eğitim ve öğretimde bu esaslara daima gözönünde bulundurulması lüzumuna kani bulunuyoruz.

Madde 67. – Yurdun bütün millete ve millî kudrete dayanan savunmasını lâîk olduğu önemle daima ön plânda tutmak için (Yüksek müdafaa Meclisi) nin bir kanunla ve kat'i olarak ihdas ve teşkil edilmesini ve bu meclisin vazife ve salâhiyetlerinin de bu suretle belirtilmiş olarak işleminin teminini lüzumlu görüyoruz.

Madde 68. – Başbakanın ve bakanların vazife ve salâhiyetlerini belirtecek yeni kanunların icabına göre Genel Kurmay Başkanlığının ve Yüksek Askerî Şûranın vazife ve salâhiyetlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve bu esaslara göre düzenlenmesi lüzumuna inanıyoruz.

Madde 69. – Yurdun savunmasını temin etmekle mükellef olan ordumuz askerlik, terfi, emeklilik ve bu gibi esaslı kanunlarda zamanın icap ve ihtiyaçlarına göre gerekli olan tekâmül ve islâhların yapılmasını da lüzumlu buluyoruz.

Madde 70. – Parti, ordunun kapalı veya açık şekilde siyasetle işgal etmesine ve siyasete alet edilmesine şiddetle aleyhtardır.

- V -

İçişleri

Madde 71. – Bugünkü idarî teşkilâtın ruh ve zihniyet, muamelat ve idare usulü bakımlarından ihtiyaca tekabül eder mahiyette bulunmadığına inanıyoruz. Bu teşkilâtın ihtiyaç ve demokrasi icaplarına en uygun bir tarzda olabilmesi için ciddî ve ilmî tetkiklere dayanmasını lüzumlu görüyoruz.

Madde 72. – İdarecilikte hükmî şahıs olarak temel birlik bucak olması ve bucak idarî muhtariyete sahip bulunmalıdır. Onun halkça seçilmiş bir meclisi ve bu meclisçe seçilmiş bir de bucak başkanı (Nahiye Müdürü yerine) bulunmalıdır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Madde 73. – İllere ve bucaklara verilen yetkiler şahsa değil bucak meclislerine ve İl Genel Meclislerine ait olmalıdır. Valilerin, kaymakamların ve bucak başkanların yetkileri tamamen idare işlerine münhasır kalmalıdır.

Madde 74. – Belediye Başkanı ve üyeleri ile mahallî meclislerin bilâ-istisna milletvekilleri hakkında kabul olunan seçim usulüne muvazi bir tarzda vatandaşların serbest iradeleriyle yapılacak seçimle teşkil edilmesini istiyoruz.

Madde 75. – İdare cihazlarının milletin tabii haklarını ihlâl ve Adâlet Teşkilâtı üzerinde müdahale ifade edebilecek bütün faaliyetlerden mutlak surette uzak kalmasını ve memlekette mevcut siyasî partilerin hiç bir faaliyetine iştirak etmemelerini isteriz. Muhtariyeti haiz müesseseler mensupları için hariç olmak üzere devlet ve hükûmet teşkilâtına mensup herkes siyasî partilere girmekten, ceza tehdidi altında, men edilmelidir. (Seçime iştirak müstesnadır).

Madde 76. – Âmme hizmeti ile vazifeli olan hiçbir kimse hususî hizmetlerde istihdam edilmemelidir.

- VI -

Dışişleri

Madde 77. – Dış siyasetimiz istiklâl ve mülki temamiyetimizin muhafazası esasına dayanır. Meri ittifak muahede ve hükümleri mahfuz kalmak şartıyla bütün dünya devlet ve milletleriyle dostluk ve barış içinde yaşamak dış siyasetimizin hedefidir.

Madde 78. – Partimiz, Birleşmiş Milletler anayasası hükümleri dairesinde, kendileriyle tarihi, manevi ve kültürel alâkamız olan milletlerle dostluğumuzu kuvvetlendirerek müteakabil tesanüt temin edecek bir siyaset takip etmeyi tarihi bir borç ve dünya barışını sağlayacak en esaslı bir âmil telâkki eder.

- VII -

Maliye işleri

Madde 79. – Mali siyasetimiz yalnız şeklen değil hakikaten de denk bir bütçe ile hükûmet idaresini teminden ibarettir. Masraf bütçelerinin millî takatla mütenasip, hakikî ve zarurî ihtiyaçlara uygun tarzda tanzimini istiyoruz.

Vergilerin tahakkuk ve tahsillerinde adâlete riayet edilmesi, sarflarında kayıtsız, şartsız her türlü israf, sefahat ve lüksten sakınılması lüzumuna kanaiz. İmkân bulundukça müterakkî vergi sistemini tercih ediyoruz.

Vergi itiraz mercileri heyetinin belediyelerden ve Ticaret Odalarından seçilmiş üyelerden vücuda getirilmesini bitarafılık icabından buluyoruz.

Madde 80. – Dahilî ve haricî borçlarla bütçede muvazene tesisine çalışmak müsrif hükûmetlerin şıarî olabilir. Borçlanma ancak Millî Savunma zaruretleriyle ve milletin istihsal kudretini yükseltecek maksatlarla yapılmalıdır. Her ne sebep olursa olsun, millî ve iktisadî istiklâlimizi tehlikeye düşürecek bütün hareketlerden içtinap edilmelidir.

Madde 81. – Asgarî maiyet haddine tekabül eden kazanç ve gelirlerden vergi alınmamalıdır.

Madde 82. – Mali işlerimizin yürütülmesinde ihtisasa büyük bir yer verilmesini, ânme hizmetlerini görecektir olan her türlü devlet teşkilâtının makul ilmi esaslara göre kurulmuş olmasını zarurî görüyoruz.

Madde 83. – Memlekette mevcut enflasyonu inkâr edecek yerde bunu önliyecek tedbirlerin alınmasına, emisyonlardan kabil olduğu kadar kaçınılmasına dikkat etmek vazifemiz olacaktır.

Madde 84. – Açık ve gizli mütemadiyen genişletilmekte olan inhisarcılığı tedricen tahdit etmek ve bunların da istihsal masrafını azaltmak ve memleket iktisadiyatını harap etmeyecek ve müstahsilleri tazyikten kurtaracak tarzda usullere bağlamak hedefimiz olacaktır.

Madde 85. – Sıhhi ve zarurî seyahatlerde döviz tedârikini güçleştiren engellerin mümkün olabildiği kadar hafifletilmesini ve lüzumsuz yere döviz israf edilmemesini istiyoruz.

Madde 86. – Devlete menfaat temini bahanesiyle ferdin tasarruf ve mülkiyet haklarını ihlâl eden ve müsadere mahiyetinde olan istimval ve istimlâklere nihayet verilmesine taraftarız.

Madde 87. – İktisadî faaliyetleri daraltan, millet üzerinde gayrıtabii tesirler yaratarak mübadeleyi güçleştiren vergi ve resimlerin yavaş yavaş ortadan kaldırılmasını temin azmindeyiz.

- VIII -

Eğitim ve öğretim işleri

Madde 88. – Parti, Millî Eğitim ve öğretim işlerini bütün faaliyetinin temeli sayar. Devlet ve mahallî idare bütçelerinden bu işe ayrılacak masraf ihtiyacı karşılayacak ve geçen ihmalleri telâfi edecek bir hadde vasıl olmalıdır. Türk milletinin ileri milletlerin kültür ve medeniyet seviyesine yükselmesi hedefimizdir.

Madde 89. – Parti, bütün öğretim ve eğitim işlerimizin memleket ihtiyacını en iyi karşılayacak umumî bir plâna bağlanmasını zarurî görmek-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

tedir; İrfan faaliyetimize sağlam ve istikrarlı bir yol ve gidiş hazırlamak, öğretim işlerinin ana programını vücuda getirmek ve bütün işleri buna göre ayarlamak için (Millî Eğitim ve Öğretim Şûrası) kurmak lüzumuna inanmaktadır.

Bu Şûranın nasıl teşkil olunacağı, kimlerin vücuda getirileceği ve vazifesi bir kanunla tespit edilecektir.

Madde 90. – Yapılacak programlar millete ilim ve teknik bilgilerle beraber millî ve ahlâkî terbiye verecek surette nizamlanmalı; Türk gençliğine millî iman ve ülkü aşılayacak ve kuvvetlendirecek bir maksat takip etmelidir.

Madde 91. – Tahsilin devamı müddetince öğrencilere şahsî teşebbüs ve içtihat kabiliyeti ile yaratıcılık ve yapıcılık fikri ve terbiyesi vermeli ve onlar ameli hayatta muvaffak olacak surette yetiştirilmelidir.

Madde 92. – Milletin ilim ve teknik alanlarında yükselmesini sağlamak maksadiyle muhtelif ilim ve fen şubelerinde araştırma enstitüleri kurulmasını lüzumlu görülmektedir.

Madde 93. – Parti, bütün bilgilerin ilerlemesini sağlamak için her bölüme mensup en değerli bilginlerden mürekkep ve tam istiklâle sahip (Akademi)lerin kurulmasını faydalı görür.

Madde 94. – Memlekette sanat meslek okullarıyla fabrika çırak okullarını çoğaltmak, küçük sanat ehlini bollaştırmak ve okulların hayata bağlılığına ehemmiyet vermek eğitim umdelerimizden olacaktır.

Madde 95. – Mektep çağını okumadan geçirmiş vatandaşlara okullar dışında ve bilhassa askerlik hizmeti esnasında okuma yazma ve mümkün olabildiği kadar lüzumlu bilgiler verilmesine çalışmak, okuma yazma bilmeyen iş sahiplerinin bu ihtiyaçlarını karşılamak üzere akşam dersaneleri açılacaktır.

Madde 96. – Bütün eğitim ve öğretim üyelerinin maiyet darlığı çekmeden vazifelerini muvaffakiyetlerini sağlamak ve lâıyk oldukları yüksek itibar ve mevkii kendilerine temin etmek azmindeyiz.

İlkokul öğretmenlerinden kabiliyeti tahakkuk edenler eğitim teşkilâtının en yüksek derecelerine kadar çıkabilmek fırsatını bulmalıdırlar.

Madde 97. – Partimiz, yabancı dil tahsiline lüzumu kadar önem verilmemiş olduğunu kabul etmektedir. Bunun için de okullarımızda buna lüzumu kadar yer ayrılmasını zaruri görüyoruz.

Yurdumuzun muhtelif yerlerinde yabancı dil üzerine tedrisat yapan okullar açılmasını ve bu okullarda yabancı dil bilir öğrenciler yetiştirilmelerini istiyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 98. – İlk öğretim, eğitim faaliyetinin temelini teşkil eder. Bu sebeple parti, bütün yurt çocuklarının bir ilkokulda yer bulabilmesini ve ilk öğretimden istifadeyi güçleştiren âmillerin en kısa bir zamanda ortadan kaldırılmasını vazife bilir.

Madde 99. – Köy okullarının da beşer sınıflı olmasının teminine çalışılacaktır.

Madde 100. – Kalkınma plânına göre köy okulları yapılırken esasen varlıkları pek dar bulunan köy halkının durumunu büsbütün güçleştirecek mükellefiyet usulünden kaçınılması lüzumuna inanıyoruz. İnşaat ve tesisatta lüks ve israftan sakınılarak en sağlam ve en sade yapı tipleri tercih edilmelidir.

Madde 101. – Doğu ve Güney bölgelerimizde üniversite açılmasına ve üniversite bulunan yerlerde icabeden müesseselerin yapılması suretiyle birer üniversite sitesi kurulmasına taraftarız.

Madde 102. – Liselerle yüksek okullarda ehliyet ve liyakat gösteren seciyeli ve memlekete bağlı ve itina ile seçilmiş gençlerden devlet hesabına kabil olduğu kadar çok okuyucuların müterakki yabancı memleketlere gönderilerek memleket ihtiyacına göre yüksek ihtisas sahibi olmalarını ve bunların ciddi nâtrakebeye tâbi tutulmasını temine çalışacağız.

Madde 103. – Beden Terbiyesi ve her nevi sporun memleket çapında teşvik ve tamimine, spor işlerinde hayatımıza ve maddî şartlarımıza uymayan şeylerden kaçınılarak imkânlarla göre yerli malzeme ile hazırlanmak suretiyle ucuz ve elverişli bir hale getirilmesini doğru buluyoruz.

Madde 104. – Şehit çocuklarının devlet okullarında parasız ve yatılı olarak okutulmasını istiyoruz.

- IX -

Sağlık ve sosyal yardım işleri

Madde 105. – Millet sağlığı meselesini, toptan ele alınması gereken bir memleket davâsı olarak görüyoruz. Hastalıkları iyi eden, hastalık sebeplerini ve hastalıklara karşı mukavemeti artıran iyi edici ve koruyucu bir sağlık politikası güdülmesi esası amacımızdır.

Madde 106. – Lüzumlu sıhhi tesis ve tedbirlerin az zamanda plânlaştırılıp gerçekleştirilmesi için yüksek sıhhat şurasına kâfi sâlâhiyetlerin verilmesini lüzumlu görüyoruz.

Madde 107. – Memleketin sıhhi durumunu iyileştirmek; bilhassa çocuk ölümünü azaltmak için lüzumlu tedbirlerin alınması hedeflerimizden biri olacaktır. Bu gayeye erişilmek için halkın ihtiyacını karşılayacak su-

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

rette şehir ve kasabalardaki hastane noksanlarının ikmâlîne çalışılacak, doğum evleri islâh ve tevsi edilecek ve hükümetle mahallî idarelere ait hastaneler fakir halk için bedelsiz açık tutulacaktır.

Madde 108. – İllerin mümkün olan yerlerin sanatoryomla prevantoryom tesis edilecektir.

Madde 109. – Köylerin sıhhi durumlarıyla meşgul olmak üzere mümkün olan bucaklarda bir hekim bulundurmayı ve küçük bir eczane ile dispanserler açmayı lüzumlu görmekteyiz. Buna imkân bulunmayan bucaklarda hiç değilse birer küçük sıhhiye memuru ile birer ebe çalıştırmayı ihmal edilmeyecek bir zaruret olarak kabul etmekteyiz.

Madde 110. – Verem, frengi, trahom, sıtma ve bu gibi hastalıklarla mücadele teşkilâtı tevsi ve takviye edilecektir.

Madde 111. – Kimsesiz ve yoksul çocuklara cemiyet yardım kollarını açmalı ve onların istidat ve kabiliyetlerine göre tahsil ve terbiyelerine yardım etmelidir.

Madde 112. – Partimiz, memlekette fuhuş, kumar, sefalet, serserilik ve dilencilikle mücadeleyi kendisine bir borç bilir.

Madde 113. – Dışardan gelen göçmenlerin memlekette yerleştirilmesi hususunda, sefaletlerine meydan vermeden itiyat ve kabiliyetleri ve yurdun millî ihtiyaç ve savunma zaruretleri bakımından hem vatanın, hem de göçmenlerin menfaatine en uygun bir usulün temin ve tatbikini istiyoruz.

Madde 114. – Yurdumuzda her medeni ve içtimâî faaliyetin hayırlı ve tam neticeler verebilmesi için çok esaslı bir iskân ve imâr plânı tatbikini lüzumlu görmekteyiz.

- X -

Kalkınma işleri

Madde 115. – Millî istihsal kuvvetlerini uyandırmak ve çoğaltmak, milletin daimi menfaatından ilham alan bir harici ticaret siyaseti takip etmek, hususi teşebbüsleri teşvik ve bilhassa fertleri ekonomi hayatında kendilerine düşen işleri görmeğe hazırlamak gibi şekillerde devletin iktisadî faaliyete tanzimci olarak karışmasını caiz görmekteyiz.

Madde 116. – Milletimizin en büyük ve en çok ihmal edilmiş kütlesi ni teşkil eden köylümüzün bir an önce kalkınmasını millî refah ve içtimâî adaletin icabı sayıyoruz. Bu sebeple kanunlarımızda bilhassa köylü ve işçilerimizin medeniyet seviyesini yükseltmek, istihisallerini artıracak ve değerlendirecek bütün tedbirleri almak, hak ve menfaatlerini korumak en mühim dâvalarımızdan biri olacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Köylü ve çiftçinin kendisine ve ailesine yetecek toprağa ve onu işletecek vasıtalara sahip olması hedeflerimizden biridir.

Bu maksatları temin için bilhassa aşağıda maddelerde gösterilen tedbirlerin alınmasını lüzumlu görüyoruz:

a) En kısa zamanda devlet topraklarını topraksız veya toprağı yetimiyen çiftçiye en uygun şartlar altında dağıtmak ve bu işe adalet kaidelerini bozmadan aşırı büyük arazileri satın alarak devam etmek.

b) Umumî ahkâmı göre toprak satın almak istiyen çiftçiye kolaylık göstermek,

c) Sulama işlerine önem vermek ve suların zararlarını önleyecek tedbirler almak.

d) Sıhhi ve ucuz köy evleri yapılmasını sağlayacak tedbirleri almak,

e) Köy yollarının ana yollara biran evvel bağlanmasını temin etmek.

f) Zirai sigortaların kurulmasını teşvik ve temin eylemlemek.

g) Ziraat Bankasının sermayesini artırmak ve çiftçiye daha faydalı olmasını sağlamak,

h) Çiftçinin muhtaç olduğu ziraat alet ve makinalarını en kısa zamanda temin ederek maliyeti ucuz ve bol mahsul elde etmesini sağlamak. Münasip yerlerde bu alet ve makinaların hiç değilse tamir edecek atelyelerin vücuda getirilmesini teşvik etmek.

i) Tarım bölgelerinin hususiyetlerine göre gerekli tarım deneme, islah ve üretme istasyonları açarak çiftçinin muhtaç olduğu her türlü hububat ve yem nebatları tohumları tedarik etmek ve bu müesseselerle çiftçinin ziraat bilgisini kuvvetlendirmek.

k) Memleketin zirai mahsullerini kıymetlendiren ve çiftçinin kalkınmasını sağlayan ziraat sanatlarını memleket sanayiinin ön planında tutmak ve bu işte kooperatiflikten de faydalanmak.

Madde 117. – Memlekette sanayiciliğin inkişafı ziraat aleyhinde bir istikâmet almamalıdır.

Madde 118. – Tarım işlerinin mahallî hususiyetleri üzerinde fikir ve mütalâa beyan ve rehberlik etmek ve halkın ziraat bilgisini çoğaltmak için kurulan ziraat odalarının yetkileri artırılmalı ve bu odalar işler bir hale getirilmelidir.

Madde 119. – Memlekette veteriner teşkilâtını mevcut hayvanları sıhhi mürakabe altında bulundurarak salgın ve bulaşık hayvan hastalıklarıyla ciddi surette mücadele edecek; at sığır, koyun ve keçi gibi hayvan

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

neslinin islah ve teksirine yardım eyleyecek ve hayvan sağlığını korumak için tesisi faydalı olan kursların iradesini temin edecek bir hale getirmeyi zaruri görmekteyiz.

Madde 120. – Her iş ve meslek için ucuz kredi sağlayacak müesseselerin vücut bulmasını teşvik etmek ve kolaylaştırmak kararındayız.

Madde 121. – İşçinin grev yapmak hakkını kabul ediyoruz. Ancak bu hak işçi ile işveren arasındaki mukaveleleri ve diğer işçilerin çalışma hakkını ihlâl edemez. Grevler hususi bir kanunla tanzim edilmelidir.

Madde 122. – Ekonomimizin çabuk gelişmesi için kooperatiflerin her türlü siyasî tesirlerden kurtularak çoğalmasını en müessir vasıtalarından sayıyoruz.

Madde 123. – Memleket sanayiinin gelişmesi için bilhassa ham maddesi yurttan bulunan sanayii teşvik lüzumuna inanan parti, bu sahada gümrük himayesini zaruri görür. Bununla birlikte bu himayenin sanayicileri eski usullerle ve az çalışarak aşırı kazanç sağlamak ve füzuli bir pahalılığa sebep olmak yoluna sevk etmiyecek ölçüde olmasını isteriz.

Madde 124. – Yabancı memleketlerden getirilecek olan her türlü ulaştırma vasıtaları (Binek otomobilleri ve emsalleri hariç) ile memlekette temini kabil olmayan ziraat ve sanayi alet ve makineleri ve memleket iktisadiyatında müessir olan iptidai ve ham maddeler ile makine, kitap, tıbbî ecza ve levazım, matbaa alet ve edavatı gibi maddelerin gümrük resimleri ile muamele vergileri asgari hadde indirilmelidir.

Madde 125. – Küçük sanat erbabının himayesini ve bilhassa iptidai maddeleri memlekette yetişen sanayii ve ev tezgâhlarının teşvikini istiyoruz.

Madde 126. – Parti, ta çıraklık ve öğrenme devrinden ihtiyarlık ve emeklilik devrine kadar şuurlu ve düzenli bir işçi siyasetinin tespit ve tatbikini ve imkân dairesinde bütün ihtimalleri karşılayan bir işçi sigorta usulünün ihdasını ve tekemmül ettirilmesini ön planda tutar.

Madde 127. – Parti, yurdumuzun çabuk kalkınması için yerli sermayelerin kifayet etmiyeceğini takdir eder. Bu bakımdan faydalı büyük işlerde kullanılmak üzere yabancı sermayenin memlekette karşılıklı bir güven içinde çalışmasının teminini lüzumlu görür.

Madde 128. – Yurttan belediye hudutları içinde ve dışında ulaştırma ve taşıma vasıtalarının hususi teşebbüslere bırakılmasını ve hükûmet ve belediyelerin daha ziyade mürakabe vazifesi görmesini tercih ediyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Madde 129. – Emniyet ve istikrarı ticarî hayatın zaruri bir şartı saymaktayız. Sun'î tedbirlerle tesisine çalışılan ticarî muvazeneye, devletin lüzumsuz müdahalelerine ve meşru rekabeti ihlâl eden bütün hareketlere aleyhtarız.

Madde 130. – Deniz mahsulleri istihsal ve ticaretine taalluk eden teşebbüslerin gelişmesi için icabeden bütün tedbirlerin alınmasına ve bu teşebbüslerin teşvikine önem verilecektir.

- XI -

Orman işleri

Madde 131. – Orman işlerine düsturumuz ormanın ve gelirinin sahibine, verginin hazineye, işletmenin hususî teşebbüse ve mürakabenin devlete ait olmasıdır.

Madde 132. – Devlet ormanları yalnız sahipsiz ormanlara hasredilmeli; evvelce eşhasa ait olanlar sahiplerine iade edilmeli ve kamulaştırma yüzünden vukua gelen zararlar adilâne tanzim olunmalıdır.

Millî ormanlar genişletilmeli ve eşhas tarafından yetiştirilmiş ve yetiştirilecek olan ormanlara bilhassa önem verilmeli ve bu nevi teşebbüsler teşvik edilmelidir.

Madde 133. – Baltalıklar öteden beri onlardan faydalanan köylerin mânevi şahsiyetine mal edilmelidir.

Madde 134. – Devlet ormanlarının muhafazası mahallî idarelere, işletmeleri, devlet murakabesi altında hususî teşebbüslere bırakılmalı; ve yeri kalmayan bugünkü işletme teşkilâtı tasfiye edilmelidir.

Madde 135. – Ormanlardan devlet murakabesinin şekli ve tatbik tarzı ile bunların muhafazasını sağlayacak hususî kanunların millet menfaatına en uygun şekilde tanzimini istiyoruz.

Madde 136. – Baltalıkların köylü için haiz oldukları hayatî önemi gözönünde tutan partimiz bunlardan istifade tarzının aşağıdaki şekilde tesbitini zaruri görmektedir.

a) Baltalıklarda tespit edilecek miktarın köylülerin ihtiyacına göre taksim ve tefriki köy ihtiyar heyetlerinin mürakabesi altında ve kendi aralarında yapılmalıdır.

b) Baltalıklarda toprağın kuvvetine göre 10-20 seneye ayrılmış kesme planları yapılarak köy odalarına evvelden asılmış ve ilân edilmiş bulunmalıdır.

c) Baltalıklar için makul ve muhik şekilde her sene tespit edilecek rum, köy ihtiyar heyetleri tarafından istifade edeceklere adilâne taksim

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

edilerek kesim mevsiminden önce, muhtarlarca gereken memurlara makbuz mukabilinde teslim edilmelidir.

d) Baltalıklardan alınacak mahsulün kullanılma tarzına devletçe müdahale edilmemelidir.

2. Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı tarafından M.P. Genel Başkanlığına sunulan takrir(*)

Millet Partisi Genel Başkanlığına

Programımızda mevcut olmayan fikir ve temayüllerin partimize izafe edilmek istenmesinin ne gibi ihtilâflara sebebiyet verdiği büyük kongremizde cereyan eden hâdiselerle tamamen ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Daima ileriye gitmeyi hedef tutan partimize karşı yapılan gerilik isnatlarını çürütmek ve yanlış anlayışlara mâni olmak için, ilk tedbir olarak büyük kongrenin ittifakla tasvip ettiği Genel Yürütme Kurulu raporunun fikir cereyanları kısmında tespit edilen görüş ve esasların Genel Yürütme Kurul üyelerinin siyasî konuşmalarında belirtilmesini ve raporun bu kısmının basılacak tüzük ve programa bir lâhika halinde raptının karar altına alınmasını arz ve teklif ederim.

Genel Yürütme Kurulu Üyesi
Osman Bölükbaşı

Yukarıdaki takrirden bahis konusu olan ve Millet Partisi büyük kongresince kabul edilen Genel Yürütme Kurulu raporunun fikir cereyanları başlığını taşıyan kısmı:

Fikir cereyanları

Raporumuzun bu kısmına gelmişken Genel Kurulumuz Türkiyemiz için yeni bir fikir hareketi getiren partimizin ana prensipleri üzerinde biraz durmayı faydalı bulmaktadır. Her şeyden evvel şunu belirtmek isteriz ki, partimiz ifrat ve tefriti temsil eden cereyanların ortasında siyasî ve içtimaî bir itidal hareketi olarak kurulmuştur. Bu bakımdan Millet Partisi hiç bir siyasî teşekküle nasip olmayan tarihî bir vazife ve mesuliyeti üzerine almış bulunuyor. Bir taraftan millî müesseselerimizin mazisine ve tarihimizden gelen tecrübelerle hürmetkârız. Programımızın 7 nci maddesinde açıkça ifade edildiği gibi, partimiz, içtimaî nizamın teşekkülünde itikatların, ahlâkın, geleneklerin ve örf âdetin büyük hisleri bulunduğu ve bunların devlet nüfuzu dışında kalmaları gerektiğine kanidir. Partimizin bu karakteri ve vicdan hürriyeti hakkındaki 12 nci maddesi siyasî hasımlarımız tarafından her zaman yanlış ve yalan propagandalarla başka türlü gösterilmeye çalışılmaktadır.

(*) Kudret (20 Mayıs 1952)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Halbuki, biz aynı zamanda ve açıkça tekâmülcüyüz. Partimizin 13 üncü maddesi bu vasfımızı sarahetle göstermektedir. Bizi irticaa avans vermekle itham edenlere hatırlatmak isteriz ki, iktidara geçerse halife ve sultanları getireceğimiz, eski harfleri kabul edeceğimiz, peçe ve kafes devrini canlandıracağımız, taaddüdü zevcata müsaade edeceğimiz gibi iddialar hayasızca uydurulmuş birer iftiradan başka bir şey değildir. Türkiyemizde bu kabil geriye dönüş hareketleri asla vuku bulmayacaktır.

Aynı zamanda iktidarın en selâhiyetli ağızları tarafından ifade edilen ve "İrtica korkusu vardır" şeklinde hulâsa olunan fikri de reddetmekteyiz. Çünkü; bize göre, Türkiyemizi tehdit eden ve kara bir taassubu ifade eyliyen bir tehlike varsa, bu, halkımızın henüz demokratik rejime lâ-yık olmadığı manasına gelir ki, bu kanaat vasılık ve diktatörlük rejiminin yeniden tavsiyesinin başka şekilde ifadesidir. Binaenaleyh partimize fesat sokmak, halkı yıldırınmak ve muhalefeti yok etmek maksadiyle iktidar partisi lideri tarafından zaman zaman ortaya atılan bu fikrin aynı liderler tarafından 14 Mayıs akşamına kadar nefretle reddedildiğini ve Türkiye halkının her bakımdan reşit ve mümeyyiz olduğu ve vesayete muhtaç bulunmadığı yolunda kesif propaganda yapıldığını hatırlatmak isteriz. İktidar partisi liderlerini bu bakımdan da samimiyete davet etmek vazifemizdir. Bizim demokrasi felsefemiz bir arkadaşımız tarafından şöyle hulâsa edilmişti: "Halkın vicdanına uygun kanunlar ve kanuna bağlı bir devlet nizamı." Bunu kabul etmeyenlerin demokrasiden bahsetmeye hakları yoktur.

4 – CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ

10 Şubat 1954'te kuruldu. Bu Partinin, Meclisteki üye sayısı 2 olup, (1) yasama yılı sonuna (Dönem sonuna) kadar değişiklik olmamıştır.

A) ANA NİZAMNAME

Cumhuriyetçi Millet Partisi Ana Nizamnamesidir.

Madde — 1

Partinin adı, umumi merkezi

Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla siyasî bir parti kurulmuştur.

Partinin umumi merkezi Ankara'dadır. Lüzum görülen yerlerde işlem nizamname hükümlerine göre şubeler açılacaktır.

Madde — 2

Partinin mevzuu ve gayesi

Hakiki demokrasinin teessüsüne hizmet etmek suretiyle Türk Milletinin refah ve saadetini sağlamak ve programında yazılı esasları tahakk-

(1) Osman Bölükbaşı (Kırşehir), Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Halbuki, biz aynı zamanda ve açıkça tekâmülcüyüz. Partimizin 13 üncü maddesi bu vasfımızı sarahetle göstermektedir. Bizi irticaa avans vermekle itham edenlere hatırlatmak isteriz ki, iktidara geçerse halife ve sultanları getireceğimiz, eski harfleri kabul edeceğimiz, peçe ve kafes devrini canlandıracağımız, taaddüdü zevcata müsaade edeceğimiz gibi iddialar hayasızca uydurulmuş birer iftiradan başka bir şey değildir. Türkiyemizde bu kabil geriye dönüş hareketleri asla vuku bulmayacaktır.

Aynı zamanda iktidarın en selâhiyetli ağızları tarafından ifade edilen ve "İrtica korkusu vardır" şeklinde hulâsa olunan fikri de reddetmekteyiz. Çünkü; bize göre, Türkiyemizi tehdit eden ve kara bir taassubu ifade eyliyen bir tehlike varsa, bu, halkımızın henüz demokratik rejime lâ-yık olmadığı manasına gelir ki, bu kanaat vasılık ve diktatörlük rejiminin yeniden tavsiyesinin başka şekilde ifadesidir. Binaenaleyh partimize fesat sokmak, halkı yıldırınmak ve muhalefeti yok etmek maksadiyle iktidar partisi lideri tarafından zaman zaman ortaya atılan bu fikrin aynı liderler tarafından 14 Mayıs akşamına kadar nefretle reddedildiğini ve Türkiye halkının her bakımdan reşit ve mümeyyiz olduğu ve vesayete muhtaç bulunmadığı yolunda kesif propaganda yapıldığını hatırlatmak isteriz. İktidar partisi liderlerini bu bakımdan da samimiyete davet etmek vazifemizdir. Bizim demokrasi felsefemiz bir arkadaşımız tarafından şöyle hulâsa edilmişti: "Halkın vicdanına uygun kanunlar ve kanuna bağlı bir devlet nizamı." Bunu kabul etmeyenlerin demokrasiden bahsetmeye hakları yoktur.

4 – CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ

10 Şubat 1954'te kuruldu. Bu Partinin, Meclisteki üye sayısı 2 olup, (1) yasama yılı sonuna (Dönem sonuna) kadar değişiklik olmamıştır.

A) ANA NİZAMNAME

Cumhuriyetçi Millet Partisi Ana Nizamnamesidir.

Madde — 1

Partinin adı, umumi merkezi

Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla siyasî bir parti kurulmuştur.

Partinin umumi merkezi Ankara'dadır. Lüzum görülen yerlerde işlem nizamname hükümlerine göre şubeler açılacaktır.

Madde — 2

Partinin mevzuu ve gayesi

Hakiki demokrasinin teessüsüne hizmet etmek suretiyle Türk Milletinin refah ve saadetini sağlamak ve programında yazılı esasları tahak-

(1) Osman Bölükbaşı (Kırşehir), Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak)

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

kuk ettirmek için, kanunların tanıdığı haklar ve ana nizamnamesindeki hükümler dairesinde çalışmaktır.

Madde — 3

Partiye girmek ve çıkmak

A) Partiye girmenin şartları :

a) Partiye âza olacakların medenî haklara sahip ve mebus seçmek hakkını haiz olmaları,

b) Türk vatandaşı bulunmaları,

c) Şeref ve haysiyeti kırıcı bir suçtan ağır hapis veya hapis cezasıyla mahkûm olmamaları,

ç) Vatanın istiklâl ve bütünlüğünü parçalamayı hedef tutan veya millî hâkimiyet esasına uymayan ideolojiler ve komünizmle alâkalarının bulunmamaları,

d) Parti ana nizamnamesi ve programına uygun hareketi kabul ve taahhüd etmeleri şarttır.

Bu şartları haiz olanlar, iki partili tarafından imzalanacak giriş varakası ile alâkalı İdare Heyetine müracaat ederek partiye kabullerini isterler.

Alâkalı İdare Heyetinin kararı ile muamele tekemmül eder.

Müracaatları ret olunanlarla, bu ana nizamname hükmüne aykırı bir surette kabul edilenler haklarında üst kademelerle partililerin, Umumi İdare Heyeti ile Vilâyet İdare heyetlerine itiraz hakları vardır.

Bu heyetlerin verecekleri kararlar katîdir.

Âzalık sıfatının zevali

B) Partiden çıkmanın şartları :

a) Partiden istifa etmek,

b) Partiye girme şart ve vasıflarını kaybetmek, veya haysiyet divanı karariyle partiden daimî olarak çıkarılmakla, âzalık sıfatı zâil olur.

Madde — 4

Parti şubelerinin tesisi, idare, temsil ve salâhiyetleri derecesi

a) İdare heyetleri ve bir misli yedekleri, kendi kongreleri tarafından vazife gördükleri yere kayıtlı partililer arasından gizli rey-açık tasnif usulüyle ve bir faaliyet devresi için intihap olunurlar.

b) İdare heyetleri ocak ve bucaklarda 3-7

Kazalarda 3-9

Vilâyetlerde 3-11

âzadan teşekkül ederler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

c) İdare heyetlerinde vazife taksimi :

Kongrelerce intihabedilen her idare heyeti, teşekkülünü mütaakıp derhal toplanarak aralarında gizli rey-açık tasnif usuliyle, aralarından bir reis, bir reisvekili, bir kâtip ve bir de muhasip-veznedar intihabederek keyfiyeti karar defterine yazarlar ve tasdikli bir suretini bir yukarı idare heyetine yollarlar. Bir suretini de mahallin en yüksek mülkiye âmirine tevdi ederler.

Üç kişiden teşekkül eden heyetlerde, muhasip-veznedarlık kâtip tarafından ifa edilir.

ç) Reis ve gaybubetlerinde reisvekilleri, vazifeli oldukları çevrelerde idare heyetlerinin salâhiyetleri derecesine göre alınan kararlar mucibince şubeleri temsil ve idare ederler.

d) İdare heyetleri, mer'î kanunlar dairesinde ve parti ana nizamnamesi ve programı hükümlerine uygun olarak Umumi İdare Heyetince ittihaz edilen kararlar gereğince faaliyette bulunurlar.

Madde — 5

Umumî İdare heyetinde vazife taksimi

Umumî İdare Heyeti, Parti reisi dâhil 11-21 âzadan teşekkül eder. Parti büyük kongresi ayrıca bir misli yedek âza intihabeder. Âzalar da yukarıki fıkralar hükmünce partililer arasından intihabolunurlar.

Parti Reisi, büyük kongrece partililer arasından gizli rey-açık tasnif usuliyle ayrıca intihabedilir.

Madde — 6

Partinin mevzuu ve gayesi

Parti büyük kongresince intihabedilen Umumî İdare Heyeti, teşekkülünü mütaakıp derhal toplanarak aralarından, gizli rey-açık tasnif usuliyle bir reisvekili, bir umumî kâtip, bir umumî kâtip muavini ve bir de muhasip-veznedar intihabederek keyfiyeti karar defterine yazar ve tasdikli bir suretini mahallin en yüksek mülkiye âmirine tevdi eder.

Umumî İdare Heyetinin temsil, vazife ve salâhiyetleri

A) Partiyi Umumî İdare Heyeti temsil, sevkü idare eder ve mer'î kanunlar dairesinde, Parti Ana Nizamnamesi ve program hükümlerine uygun olarak ittihaz edilen kararlar Riyaset Divanı tarafından infaz olunur.

Umumî İdare Heyeti, temsil salâhiyetini reis ve gaybubetinde reisvekili vasıtasıyla istimal eder.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Parti reisi veya vekilinin istifası veya ölümü halinde kongreye kadar vazife görmek üzere Umumî İdare Heyeti kendi arasından bir reis intihap eder.

Umumî İdare Heyetinin faaliyet tarzı

B) Umumî İdare Heyeti, mesaisini kendisi tanzim ile müzakere usulünü tespit eder.

Madde — 7

Kongrelere ait hükümler

İdare Heyetleri vazife taksimini mütaakıp mesai tarzlarını da tanzim ederler.

Ancak, her idare heyetinin ayda en az bir defa içtima etmesi şarttır.

Mazeretsiz bir biri ardına üç içtima gelmeyen istifa etmiş sayılır. Ancak, ikinci içtima mütaakıp gelmeyece keyfiyet ve üçüncü içtima gün ve saati bir tezkere ile bildirilir. Bu takdirde de icabet etmeyenine yerine kongrece en çok rey alan yedek vazifeye dâvet edilir.

Madde — 8

Kongrelerin zamanı

Kongrelerin toplantı tarihleri, vilâyetler idare heyetlerince mahallî şart ve icaplara göre tespit edilerek bir ay evvelinden umumî heyeti ile alt kademelere bildirilir. Ancak, bu kongrelerin, her sene toplanacak olan büyük kongrenin akdî tarihi olarak kabul edilen Ekim ayından bir ay evvel vazifelerini ikmal etmiş olmaları lâzımdır.

Madde — 9

Ocak kongreleri

Ocak kongreleri, ocağa kayıtlı âzadan teşekkül eder. Yüze kadar âza için beş, bundan yukarı her elli âza için de ikişer delege intihap olunarak bucak kongrelerine iştirak edilir. Ocağı olmayan bucaklar da birer ocak addolunur.

Ocak teşkilâtı kurulmayan yerlerde parti mümessillikleri ihdas edilebilir. Bunlar çevrelerindeki en yakın teşkilâta bağlı olarak partiye ait vazife ve salâhiyetlerle teçhiz edilirler, ikâmetgâhlarının bulundukları mahallerde partiyi temsil ederler.

Madde — 10

Bucak kongreleri

Bucak kongreleri, kendi delegeleri adedinin yarısı kadar âza seçerek bunlarla kaza kongrelerine iştirak ederler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ocağı olmayan bucaklarda kayıtlı âzanın yüze kadar olan kısmı için beş, bundan fazla her elli âza için de birer delege seçerek doğrudan doğruya kaza kongrelerine iştirak ederler.

Bucağı olmayan ocaklar kendi mevcutlarının yüze kadar olanı için iki ve bundan yukarı her elli âza için de birer delege seçerek kaza kongresine iştirak ederler.

Madde — 11

Kaza ve vilâyet kongreleri

Kaza kongreleri, kendi delegelerinin üçte biri, vilâyet kongreleri de mevcut delegelerinin beşte biri nispetinde delege seçerek yukarı kademe kongrelerine iştirak ederler.

Mürettep adetten fazla olan her küsur bire iblâğ olunur.

Madde — 12

Delegeler ve sayısı

Delegeler mevcuda göre değil; mürettep miktara göre hesab edilir.

Her partili, ancak, kayıtlı bulunduğu ocak, bucak, kaza ve vilâyet kongrelerince delege seçerek bir yukarı kademe kongresine iştirak eder.

Hiçbir âza, partinin birden fazla teşkilât kademesinde kayıtlı olamaz.

Madde — 13

Yedek delegeler

Her kongre, intihabedeceği delegelerin bir misli kadar da yedek delege seçer. Bu yedekler, aldıkları rey sırasına göre mazeretli delegelerin yerlerine kongrelere iştirak ederler.

Madde — 14

Meclis Gruplarının kongreye iştiraki

Meclis Grubu da, mevcudunun üçte biri nispetinde delege seçerek büyük kongreye iştirak eder.

Tabii delegeler

Umumî idare heyeti ile reisin, ibrayı mütaakıp büyük kongrenin faaliyetlerine iştirak etmek hakkıdır. Bunlar büyük kongrenin tabii delegeleridir.

Madde — 15

Büyük kongrenin dâvet tarzı

Büyük kongrenin toplanacağı yer, tarih ve saati ile ruzname vaktinden en az yedi gün evvel ilân edilir. İlân keyfiyeti günlük iki gazete ile yapılır.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu müddet içinde keyfiyetin en yüksek mülkiye âmirine bildirmesi de şarttır.

Madde — 16

Kongrelerin açılışı

Kongreler, idare heyetleri reisleri ve gaybubetlerinde reisvekilleri tarafından yapılacak yoklamada mürettep adedin ekseriyeti bulunduğu takdirde çalışmalarına başlayabilirler.

Nisap hâsıl olmazsa, kongre ertesi günün aynı saatine bırakılır ve mevcut âza ile çalışmaya başlar.

Ancak, büyük kongrede nisap temin edilemediği takdirde toplantı, üç gün sonraya tâlik edilir. Tâlik sebepleriyle yeni içtimain tarihi ve yeri ruznamesiyle beraber iki gazete ile ilân ve mahallin en yüksek mülkiye âmirine bildirilir.

Madde — 17

Kongre faaliyeti

Ruznamenin müzakeresine başlanmadan evvel faaliyetin intizam ve sevku idaresini temin etmek için, partililer arasından bir kongre reisi, bir veya iki reisvekili ve lüzumu kadar kâtip, açık veya gizli reyle seçilir.

Madde — 18

Delegeliğe itiraz

Yoklama yalnız mevcudun adedini tâyin için değil delegelerin ana nizamname hükümlerine uygun bir tarzda seçilip seçilmediklerinin de tespitine şâmindir. Delegeler için itiraz vâkı olursa kongre, ruznamenin müzakeresine başlamadan evvel açık reyle intihap edilecek beş kişilik bir komisyon vasıtasıyla bu itirazı tetkik ettirir.

Komisyonun tanzim edeceği rapor, sözcüsü tarafından kongreye arz edilir ve açık reyle bir karara bağlanır.

Bu karar katîdir. Raporun karara bağlanmasına kadar hakkında itiraz vâkı olan delege, müzakerelere iştirak ve rey verir. Ancak, kendisi hakkındaki müzakerede rey kullanamaz.

Komisyon raporunun müzakeresinde, itiraz edenle itiraz olunanlar ve komisyon sözcüsünden başkasına söz verilmez.

Rapor açık reyle neticeye bağlanır. Bu rapor karara bağlanmadıkça idare heyetleri intihaplarıyla kongreler delegeleri intihaplarına geçilemez.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kongrelerin vazife ve salâhiyetleri

- a) Faaliyet ve hesap raporlarını müzakere ve bir karara bağlamak,
- b) Bütçeyi tasdik etmek,
- c) İdare heyetleriyle haysiyet divanlarını seçmek,
- ç) Delegeleri seçmek,
- d) Ve partiye ait biletimle hususlar hakkında kararlar almaktan ibarettir.

Madde — 19

Parti ana nizamnamesinin tadili

Ana nizamnamenin tadili, umumî idare heyetinin veya büyük kongre yoklamasında hazır bulunan delegelerin beşte birinin yazılı talebi üzerine ruznameye ithal ve ekseriyetle tadil edilir.

Parti programında tadilât

Programda tadilât, umumî idare heyetinin veya büyük kongre yoklamasında hazır bulunan delegelerin üçte birinin yazılı talebi üzerine ruznameye ithal ve üçte iki ekseriyetle tadil edilir.

Büyük kongrenin fevkalâde toplantısı

Büyük kongre fevkalâde toplantıya, umumî idare heyetinin veya partiye kayıtlı âzanın beşte birinin karar ve yazılı talepleriyle yapılır.

Bu toplantıda ruznameye dâhil maddeler dışında müzakere cereyan edemez.

Madde — 20

Kongreler zabıt hülâsaları

Kongrelerin zabıt hülâsaları ve ittihaz olunan kararlar reis, reisvekilleri ve kâtipleri tarafından imzalanarak saklanır.

Büyük kongre müzakere ve kararları cildbentlerde ve imkân husulünde bastırılarak kitap halinde muhafaza edilir.

Madde — 21

Parti sözcüleri ve partiyi ilzam eden beyanat

Parti namına beyanatta bulunmak: parti programı ve umdeleri dairesinde partinin umumî siyasetinin mesuliyetini taşıyan umumî idare heyetince ittihaz olunan kararlar dairesinde parti reisine aittir.

Bu kabil beyanatın, reisin gaybubetinden veya muvafakatiyle reisvekilli, umumî kâtip veya muavini tarafından yapılması da caizdir.

Partiyi ancak bu beyanat ilzam eder.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Madde — 22

Âzalar hakkında takibat

Âzanın ana nizamıname, program, büyük kongre ve umumî idare heyetince ittihaz ve teşkilâta tamim edilen hususlara aykırı fiil ve hareketlerinden dolayı haklarında haysiyet divanlarınca takibat yapılır.

Madde — 23

Haysiyet divanları seçimi

Yüksek Haysiyet Divanı yedi ve vilâyetler haysiyet divanları beş âzadan teşekkül etmek üzere kongrelerince seçilirler.

Divanlarda vâkı ihilâl veya mazeretsiz bir biri ardına üç toplantıya gelmeme halinde müstafî addedilen âza yerine kongrelerinde alınan reyler sırasına göre yedekleri vilâyetler ve umumî idare heyetince vazifeye dâvet olunur.

Madde — 24

Haysiyet divanlarının mesai tarzı

Haysiyet divanları, intihaplarını mütaakıp derhal idare heyetlerince toplantıya dâvet edilirler. Bu toplantıda mesai tarzlarıyla müzakerelere ait hususları tâyin ve tespit ederler.

Divanlar ekseriyetle içtima ederler ve kararlar mevcudun ekseriyetiyle verilir.

Madde — 25

Haysiyet divanlarına müracaat şekli

Bir hâdisenin haysiyet divanına intikali için, bir partilinin veya şikâyet edilen partilinin kayıtlı bulunduğu idare heyetlerinden birinin yazılı şikâyetinde bulunması şarttır. Ancak, Umumî İdare Heyeti muttali olduğu her hâdiseyi alâkalı haysiyet divanına intikal ettirir.

Müebbet ihraç kararlarının itiraz mercii büyük kongre, muvakkat ihraç kararlarının ise yüksek haysiyet divanıdır.

Bu kararlar re'sen alâkalı haysiyet divanlarınca mercilerine intikal ettirmek üzere Umumî İdare Heyetine tevdi edilirler.

Vilâyetler idare heyetleriyle haysiyet divanları âzaları hakkında Yüksek Haysiyet Divanınca Parti Umumî İdare Heyeti ile Yüksek Haysiyet Divanı âzaları, haklarında takibat Büyük Kongreye aittir.

Kararların infazı

Katıyet kesbetmedikçe hiçbir karar infaz olunamaz, ancak, işin haysiyet divanlarına tevdiinden evvel vazifeli idare heyetleri tarafından ihti-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yati tedbir cümlesinden olmak üzere -karar sonuna kadar- şikâyet olunan partilinin, muvakkaten partiden alâkasının kesilmesine karar verilebilir.

Haysiyet divanları da evrakın tevdiini mütaakıp bu tedbiri alabilir. Bu karar aleyhine itiraz caiz değildir.

Bu kabîl şikâyetlerde, şikâyet olunan partililer hakkında idare heyetleri evrakı bir hafta zarfında haysiyet divanına intikal ettirmek mecburiyetindedirler.

Haysiyet divanları da evrakın kendilerine tevdiinden itibaren âzami üç ay içinde karar verirler.

Müruruzaman

Takibat müruruzamanı, şikâyet mevzu olan fiil ve hareketin vukuundan itibaren bir yıldır.

Cezalar

a) İhtar,

b) Muvakkat ve müebbet ihraçtır.

Muvakkat ihraç cezası bir seneden fazla olamaz.

Madde — 26

Mali hükümler

Partinin gelirleri şunlardır :

A) Yılda yüz yirmi lirayı geçmemek üzere âza aidatı,

B) Teberrular,

C) Mali mevzuatın hükümlerine uygun olarak tertibedilen müsamere ve piyango gibi sair gelirlerden ibarettir.

Piyango tertibi

Piyango tertibi, Umumi İdare Heyetinin müsaadesine bağlıdır.

Madde — 27

Kıymetli evrak ve saire

Kıymetli evrak, makbuz ve sair kıymetli kâğıtlar Umumî İdare Heyetince tab ve tevzi edilir.

Madde — 28

Hesapların teftiş ve murakabesi

Partiye ait hesaplar kongrelerde işari reyle intihabedilen üç veya beş kişilik bir komisyon marifetiyle teftiş ve murakabe edilir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Madde — 29

Tahsilât ve sarfıyat

Her nevi tahsilât makbuzla yapılır. Sarfıyat bütçeye göre idare heyetleri kararı ile evrakı müsbitesine istinaden yapılır.

Madde — 30

Gayrimenkul alım-satımı

Umumî İdare Heyeti gayrimenkul alım-satımına ve buna müteferri muamelâtı ifaya salâhiyetlidir.

Madde — 31

Feshih halinde malların tasfiye şekli

Partinin feshi halinde, malların tasfiyesi, mevzuata ve büyük kongre-
ce ittihaz edilecek karara göre yapılır.

Madde — 32

Teftiş teşkilâtı

Umumî İdare Heyeti lüzum gördüğü bölgelerde çalışmak üzere müfettişlikler ihdas edebilir.

Madde — 33

Talimatnameler yapılması

Umumî İdare Heyeti, mevzuat ve işbu ana nizamname hükümlerine aykırı olmamak üzere muhasebe, teftiş, propaganda, ihtisas komisyonları, yoklama, parti gruplarının teşekkül ve mesai tarzları gibi hususlar hakkında talimatnameler yapmaya salâhiyetlidir.

Tefsir

Umumî İdare Heyeti, lüzum gördüğü hallerde ana nizamnameyi tefsire salâhiyetlidir.

Madde — 34

Mebus namzetlerinin tesbiti

Mebus namzetlerinin dörtte üçü mahallî teşkilât, dörtte biri de Umumî İdare Heyeti tarafından tespit edilir.

Madde — 35

Partinin feshi

Partinin kendi kendine feshine karar verebilmesi kanun hükümlerine tâbidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muvakkat maddeler

Muvakkat madde — 1

Müteşebbis idare heyetleri

Müteşebbis umumî idare heyeti, lüzum gördüğü takdirde vilâyet veya kazalarda müteşebbis idare heyetleri vücuda getirmeyi bir veya birkaç zata tevdi edebilir.

Her müteşebbis idare heyetinin ilk vazifesi kendi çevresinde müteşebbis idare heyetleri vücuda getirmektedir.

Muvakkat madde — 2

Müteşebbis idare heyetlerinin değiştirilmesi

Müteşebbis idare heyetleri kâfi faaliyet gösteremedikleri veya âzalar arasında geçimsizlik zuhur ettiği takdirde müteşebbis umumî idare heyeti, idare heyetlerinde değişiklikler yapmaya veya yeniden müteşebbis idare heyetleri teşkiline salâhiyetlidir.

Muvakkat madde — 3

Haysiyet divanlarının teşekkülüne kadar bu vazife müteşebbis umumî idare heyeti tarafından tedvir olunur.

Muvakkat madde — 4

Büyük kongre salâhiyeti

Büyük kongrenin akdi tarihine kadar müteşebbis umumî idare heyeti büyük kongrenin haiz olduğu salâhiyetleri istimal edebilir.

Muvakkat madde — 5

Müteşebbis Umumî İdare Heyetinin teşekkül tarzı

Müteşebbis Umumî İdare Heyeti gizli reyle müessisler tarafından seçilir.

Seçimi mütaakıp aralarından parti umumî reisi, reisvekili, umumî kâtip ve muavini ile muhasip-veznedar seçerek vazifeye başlarlar.

Müteşebbis umumî idare heyeti gizli reyle ve ittifakla yeni âza alarak heyeti, nizamnamedeki âzami hadde kadar artırılabilir. Ancak, müteşebbis umumî idare heyetinin adedi yediden az olamaz.

(Müteşebbis Genel İdare Kurulunca 14. VIII. 1954 tarihli İstanbul toplantısında Nizamnameye eklennmesine karar verilen muvakkat 6 ncı madde :)

Muvakkat madde — 6

Cumhuriyetçi Millet Partisinin ana nizamnamesine aşağıda yazılı muvakkat 6. madde eklenmiştir :

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Müştebbis Umumî İdare Heyeti, teşkilâtın memleket ölçüsünde tamamlanması veya kademe kongrelerinin en müsait bir şekilde yapılabilmesi mülâhaza ve sebebiyle Büyük Kongreyi sekiz aydan fazla olmamak şartıyla tehire salâhiyetlidir.)

Partinin Müessisleri

Enis Akaygen; Emekli Büyükelçi - İstanbul eski Mebusu, İstanbul - Yakacık No. 4.

Ertuğrul Akça; avukat, İstanbul, Fenerbahçe Dalyan mevkii Akça apartmanı daire 1.

Sadık Aldoğan; emekli General, Afyon K. eski Mebusu, İstanbul, Levend Çalikuşu Sok. No. 1

Fuad Arna; avukat, İstanbul, Küçük Bebek Dere S. No. 8

Suphi Batur; Sinob eski Mebusu, İstanbul, Beyoğlu Sıra Serviler No. 184 Dinç Apartmanı

Lûtfi Bornovalı; tüccar - fabrikatör, İstanbul, Kadıköy Çiftelavuzlar Cd. No. 8

A. Boyacıgiller; avukat - Zonguldak Mebusu, Ankara, Necatibey Cad. 25-6

Osman Bölükbaşı; Kırşehir Mebusu, Ankara, Necatibey Cad. No. 11

Mehmet Ali Derman; doktor - operatör, Niğde Derman Hastanesi sahibi, Niğde, Zafer Cad. Derman Hastanesi

Cemal İşlak; doktor - çiftçi Aydın, Kurtuluş Mah. No. 45

Saadet Kaçar; avukat, İstanbul, Fatih Sofularmolla Hüseyin Sok. No. 16

Enver Kök; yüksek orman mühendisi Sinob eski Mebusu, İstanbul, Kadıköy Göztepe Yeşilbahar Sokak. No. 2

Ahmet Oğuz; iktisat doktoru, tüccar, Eskişehir eski Mebusu, İstanbul, Fâtih Kıztaşı Cad. Başak Apartmanı No. 3

Ahmet Tahtakılıç; Avukat, Kütahya eski Mebusu, Ankara, Yener Apartmanı No.4 Atatürk Bulvarı.

b) Cumhuriyetçi Millet Partisi Programı

- I -

Madde — 1

Cumhuriyetçi Millet Partisinin gayesi, Türkiye'de insan haklarını (*) hâkim kılacak ve bunları güvenilir teminata bağlayacak bir Devlet nizamı kurmaktır.

(*) «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi» diğer sayfalara konmuştur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Parti bu gayeye :

- a) Hürriyet, emniyet, müsavat ve adalet mefkûrelerine,
 - b) Millî hâkimiyet ve lâik Cumhuriyet esaslarına,
 - c) Garp örneği demokrasi hukukuna,
 - d) Milliyetçilik akidesine,
- samimî surette bağlanmakla varılabileceğine kanidir.

Madde — 2

Parti, Anayasamızın bu gaye ve esaslara uygun bir hale konulmasını ve aşağıda gösterilen teminat prensipleriyle, bâzı yeni müesseselerin Anayasada sarîh surette yer almasını lüzumlu görür.

— II —

Madde — 3

Anayasaya girmesini istediğimiz teminat prensipleri

a) Birleşmiş Milletlerce neşredilen «İnsan Hakları Dünya Beyannamesi» (*) ndeki hak ve hürriyetlerin Anayasamızda açıkça ifade edilmesi ve teminata bağlanması;

b) Kanunların Anayasaya aykırılığı hakkında dâva hakkı tanınması;

c) Anayasaya aykırı kanun teklif edilememesi ve yapılamaması;

d) Anayasa tadilinin bugünkünden daha teminatlı şartlara bağlanması;

e) Mahkemelerin istiklâl ve hâkimlerin her türlü nüfuz ve tesirden uzak kalması hususunda Anayasa teminatı altına alınması;

f) Devlet memurlarının; hak, vazife ve mesuliyetleri itibariyle tâbi olacakları prensip kaidelerinin Anayasada tâyin edilmesi;

g) Lâiklik, din ve vicdan hürriyeti gibi modern Devlet esaslarının Anayasa ile tarif ve tesbit olunması;

h) Siyasî partilerin Anayasaca tanınması ve teminata bağlanmış müesseseler haline konulması.

- III -

Madde — 4

Anayasada yer almasını istediğimiz müesseseler

a) Cumhuriyetçi Millet Partisi nazarında, Türkiyemizde ikinci bir meclis kurulması âcîl bir zaruret halini almıştır. Binaenaleyh; teşri salâhiyeti, şimdiki Millet Meclisi ile kurulacak ikinci meclis tarafından kullanılacaktır.

(*) «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi» diğer sayfalara konmuştur.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Her iki meclisin seçimi, teşekkülü, vazife ve salâhiyetleri Anayasada gösterilecektir.

b) Anayasa mahkemesi :

Teşekkül tarzı Anayasa ile tespit edilmek suretiyle bir «Anayasa Mahkemesi» kurulacaktır. Bu mahkeme kanunların Anayasaya aykırılığı dâvalarına hükmeder. Seçim mazbataları hakkındaki ihtilâfları halleder ve Yüksek Seçim Kurulu vazifesini görür ve siyasi partiler hakkında fesih kararı verir.

Anayasa Mahkemesi âzaları teşriî meclislerde ve başka devlet hizmetlerinde vazife almayacakları gibi avukatlık da yapamazlar.

Madde — 5

Yüksek Hâkimler Meclisi

Teşekkül tarzı Anayasa ile tespit edilmek ve teşri ve icra kuvvetleriyle hiçbir alâka ve münasebeti olmamak üzere bir «Yüksek Hâkimler Meclisi» kurulacaktır.

Hâkimlerin nasp ve tayin terfi, nakil ve tahvil ve diğer bütün zati ve inzibatî hususlara dair karar vermek ve bu meclisin salâhiyetidir.

- IV -

Madde — 6

Partinin, Cumhurreisi ve Hükümet hakkındaki düşünceleri

a) Cumhurreisi, kongre halinde toplanan iki meclisi parlâmento tarafından ve parlâmento âzaları arasından, gizli reyyle, yedi sene için seçilir. Müddeti biten zat, bir devre geçmeden tekrar seçilemez.

b) Cumhurreisi, vatana ihanet, Anayasa ve millî hâkimiyet rejimine suikast ve tecavüz suçları müstesna olmak üzere, vazifesine dâhil muamelelerden dolayı mesul değildir.

c) Cumhurreisi, parti ve politika cereyanlarının, şahıs ve zümre menfaatlerinin dışında kalır.

d) Başvekil hariç, diğer vekiller parlâmento dışından alınabilir.

e) Hükümet, Millet Meclisinin her an itimadına haiz olmalıdır. İkinci meclis üçte iki ekseriyetle ademiitimat beyan etmedikçe Hükümete itimat etmiş sayılır.

- V -

Madde — 7

Cumhuriyetçi Millet Partisi, Sağlık Sosyal yardımı, Millî Eğitim gibi memleket hizmetlerinin esas itibariyle Devlete ait olduğunu kabul eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bunanla beraber bu sahalarda hususî teşebbüsünde Devlete yardımcı teşkilât vücuda getirmesinde fayda görür.

Madde — 8

Memleketin imarı ve iktisaden kalkınması mevzuunda partimiz, Devleti birinci derecede vazifeli telâkki eder. Yolların ve limanların yapılması, münakale imkân ve vasıtalarının temin ve ıslahı, büyük sulama tesisleriyle enerji santrallerinin kurulması, memleket sanayiini geliştirecek ve canlandıracak imkânların hazırlanması gibi işler, millî kalkınma sahasında Devlete düşen vazifelerdendir.

Bu faaliyetler dışında kalan saha hususi teşebbüse ait olmalıdır ancak; hususi teşebbüs gücünün kâfi gelmediği hususlarda Devlet teşvikçi ve yardımcı olmalıdır.

Madde — 9

Emeğin istismarına yol açan faaliyetleri durdurmak, kanunî veya fiilî her çeşit inhisarcılığa son vermek, serbest rekabet sahasında Devlet lehindeki imtiyazları kaldırmak, say ve sermaye münasebetlerinde hakkaniyeti hâkim ve memleket menfaatlerini nâzım kılmak emelimizdir.

Madde — 10

Partimiz, Devletin çiftçi ve işçi hayatıyla daha yakından ilgilenmesini; köye, köylüye ve işçiye ait meselelerin birinci plânda ele alınmasını ister. Bunun için de bütün demokrat memleketlerde olduğu üzere iktisadî, içtimâî ve kültürel sahalarda süratle ilerlemeyi, rasyonel ve koordine bir surette çalışmayı derpiş edip mümkün kılacak bir (Plân - programın) mütehassıslarca, vücuda getirilmesini zaruri görür.)

VI

Madde — 11

Memleketimizin istiklâlini ve toprak bütünlüğünü korumak, dış politikamızın temelidir.

Bütün sahalarda milletlerin hukuk eşitliğine ve milletlerarası tesanüt ve iş birliğine taraftarız.

Millî varlığın; ancak millî güçle korunabileceği bir hakikat olmakla beraber, Birleşmiş Milletler ideali dairesinde kolektif güvene müstenit, barışçı, açık ve dürüst bir dış siyasetin takibini, memleket menfaatlerini en uygun yol sayıyoruz. Harici münasebetlere ait temenni ve remzimiz, devamlı bir dünya sulhu içinde mesut bir Türkiye görmektir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

VII

Madde — 12

Din ve Devlet işlerinin birbirinden ayrı olması. Devlet ve Hükümet işlerinde kanunların millet ihtiyaçlarına ve ilmin esaslarına göre hazırlanması ve tatbik edilmesi. bunun yanında din ve vicdan hürriyetinin diğer hak ve hürriyetler gibi mukaddes tanınması ve teminat altında bulundurulması, partimizin lâiklik görüşünün ifadesidir.

Lâiklik hiçbir zaman din düşmanlığı değildir.

Madde — 13

Bizim samimî surette bağlandığımız milliyetçilik; düşünce ve his birliği ve müşterek bir hayat ve istikbale inancı tazammun eden ve memleket için münasebetlerde terbiyeci ve tesanütçü ve milletlerarası münasebetlerde sulhçu ve insaniyetçi bir milliyetçiliktir.

Madde — 14

Memleketimizin vasıl olduğu terakki merhalesinden geri götürecek bir zihniyeti reddettiğimiz gibi; milletimizin bir an evvel muasır medeniyet seviyesine ulaşması için lüzumlu hamlelerin yapılmasına taraftarız.

Madde — 15

Parti, kadınlara bütün sahalarda, erkeklerin haiz oldukları hakları tanır ve bu hususun kanunlarla teyidini ister.

Madde — 16

İnsan hak ve hürriyetlerini takyideden komünist akideye muhalif olduğumuz gibi memleketimizde komünizm açıkça kanun dışı sayılması lüzumuna kaaniyiz.

5 - TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ (*)

İkinci Yasama Yılında 19 Mayıs 1952'de kurulan partinin 4 üyesi olup (1) yasama yılı sonuna kadar bir değişiklik olmamıştır.

Üçüncü Yasama Yılı başında 4 üyesi olan Partiye 2 üyenin girmesi (2) sonucu üye sayısı 6 oldu.

(*) a) Yıllık Devre IX. TBMM Matbaası 1955

b) Tarık Z. Tunaya Dr. Türkiye'de Siyasî Partiler

(1) Süreyya Endik (Çanakkale), R. Oğuz Arık (Seyhan), Yusuf Ziya Eker (Seyhan) ve Cezmi Türk (Seyhan)

(2) Kâzım Arar (Çankırı), Kemal Atakurt (Çankırı)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Başkanı	Seyhan Mebusu	Remzi Oğuz Arık
Kâtip	Seyhan Mebusu	Y. Ziya Eker

Dördüncü Yasama Yılı başında Partinin üye adedi 6 olup, dönem sonuna kadar değişmedi.

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Reisi	Seyhan Mebusu	Remzi Oğuz Arık
Reisvekili	Çanakkale Mebusu	Süreyya Endik
KâtipÇankırı Mebusu	Kâzım Arar	

Kuruluş yılı : 19 Mayıs 1952

Kuruluş yeri ve Merkezi : Ankara, Yenışehir, Demirtepe - Sümer So. No. 21.

Kurucu ve İdareciler : Fahrî Başkan : Ord. Prof. Ethem Menemenci-oğlu, Genel Başkan : Prof. Remzi Oğuz Arık (Seyhan Milletvekili), Genel Sekreter : Tahsin Demiray (Nâşir ve muharrir); Genel Merkez İdare Kurulu üyeleri : Hakkı Kâmil Beşe (Eski Vakıflar Genel Müdürü), Dr. Süreyya Endik (Çanakkale Milletvekili), Yusuf ziya Eker (Seyhan Milletvekili), Âsım Günç, Asaf İlbay, Cemil Kantemir, Dr. Cezmi Türk (Seyhan Milletvekili).

5 - TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ

A) TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİNİN KURULUŞ BEYANNAMESİ

Büyük Türk Milletine :

Türkiye Köylü Partisi bugün - 19 Mayıs 1952 Pazartesi günü - millî vazife ve hizmet yoluna girmiş bulunuyor.

Türkiye Köylü Partisi, bir sınıf savaşı-yapmak ve bundan zümre menfaatları elde etmek gayesiyle kurulmuş siyasî bir birlik değildir. Onun biricik gayesi, Türk milletinin hürriyet ve eşitlik içinde birliğini sağlamak-tır. İşte bu gayesi dolayısıyla Türkiye Köylü Partisi, Türk milletinin partisidir. Türk içtimâî bünyesinin temelini teşkil eden köy ve köylü, hiç şüphesiz, bütün sosyal meselelerimizin düğüm noktasıdır. Partimizin adı da bunu ifade etmektedir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Genç Osmandan, Selim III. den, Mahmud-u Adlî-den, Gülhane Hattı-hümayunundan, Birinci ve İkinci Meşrutiyeti hazırlayanlardan tâ Cumhuriyeti kuranlara kadar, bu memleketin iyi niyet sahibi aydın adamları kalkınmağa, yeniliğe, ileriye doğru hamleler yaptılar. Türk Devletini yenileştirmek ve Türk milletini yükseltmek için Türk çocukları canlarını verdiler. Bütün bu gayelere rağmen alınmış veya varılmış olan netice bugün gözlerimizin önündedir. Bu küçülmüş vatan manzarası birçok bakımdan, bilhassa köylerimiz bakımından, iç sızlatıcıdır. Bununla beraber yüz, yüzzelli yıldır milletimizin temeli olan köylünün maruz kaldığı sürekli ihmal düşünülür, öte yandan İstiklâl Savaşı gibi büyük zaferler ve insanlık önünde verdiği parlak imtihanlar da göz önüne getirilirse, büyük kitlemizin yanlış bir plân ve programa kurban edilegelmiş olduğu kolayca anlaşılır.

Milletimizi biran evvel kalkındırabilmek için büyük köylü kitlesini ön plâna alan yolu tutmak zarureti vardır. Bu kanaat Partimizin programına baştan başa hâkim olmuştur. Partinin bugün toplanan müteşebbisleri heyeti tarafından vücade getirilen bu program, bugünden başlayarak, bütün düşünen vatandaşların, aydınların fikir yardımlarıyla Türkiye'nin umumî kalkınma programı değerini alarak Ekim ayında toplanacak olan birinci Büyük Kongremize sunulacaktır.

Siyasî sahada başlayan faaliyetimize gelince : Partimiz demokratik ve hayırlı bir mürakabe vazifesini başarmak azmindedir. Milletimizin el ve gönül birliğiyle kalkınması gibi bir gayeye bağlandığı içindir ki, kinden, nefretten, hırstan uzak kalmağı kendisine düstur bilmekte; sevgi ve şuru hareket noktası olarak almaktadır. Bu partiyi kuranlar ve onu benimseyenler kin ve hırstan ne kadar kaçınıyorlarsa, prensipler üstünde herhangi bir fedakârlıktan da o kadar tiskiniyorlar.

Bu partiyi yalnız seçim mekanizması gibi telâkki edenler aldanırlar. Bu parti bir fikir partisi olarak yaşamak azmindedir. Bu memlekette, partizan tipini ve onun memleket birliğine vurduğu darbenin neticelerini ortadan kaldırmak zorundayız.

Türkiye Köylü Partisi büyük köylü kitlesinin de söz sahibi olmasına çalışan bir mekanizma olarak milletimizin emrine giriyor ve Allahın inayeti, milletimizin sağ duyusuna güvenerek çalışmaya başlıyor.

TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

B) GAYE VE PRENSİPLER

Gaye

Tarihimizin son yüz yıllardaki seyrinin tabii bir neticesi olarak milletimizin ana kütesini teşkil eden köylünün çok geri ve refahtan adeta mahrum bir seviyede kaldığını, hattâ bu geriliğin bizzat şehirli ve aydın kütlenin hızla gelişmesine mâni olan ana sebeplerin başında bulunduğunu görüyoruz.

Türkiye Köylü Partisi: köylüler başta olmak üzere bütün çalışan vatandaşları ve ailelerini kültürde, teknikte, refahta ileri bir yeni hayata kavuşturup söz ve mevki sahibi yaparak milletimizi dışardan, içerden gelecek her türlü tehlike ve taarruzlara karşı koyabilen, sağlam bünyeli bir millet birliği haline getirmek ve böylece umumî emniyet ve refahı sağlamak maksadıyla kurulmuştur.

Prensipier

1. Türkiye'nin kısa zamanda başarılabacak ıslahat ile, içtimai, iktisadi gelişmesini sağlamak, onu her bakımdan geri kalmış bir ülke olmaktan kurtarmak istiyoruz.

2. Siyasî, içtimai, idarî sahada gerçekten demokratik olan parlamenter bir cumhuriyet rejimini kuvvetlendirecek, tamamlayacak yeni bir anayasa meydana getirilmesini sağlamak, Türkiye'yi idare eden kuvvetler arasındaki vazife ve mesuliyet sınırlarını düzene koymak istiyoruz.

3. Vatandaşların siyasî ve medenî haklarını her sahada tamamlayıp kuvvetlendirerek Türkiyemizde yaşanan gerçekler haline getirmek ve bunları anayasa teminatı altına almak prensibimizdir.

Anayasaya aykırı kanunların çıkmasını, tatbik edilmesini önlemek için müstakil bir (Anayasa Mahkemesi) kurulmasını zarurî görmekteyiz.

4. Cumhuriyet rejimini ve bu rejimle elde edilen zihniyeti ve esasları korumak, gerekenleri yeni hayatın icaplarına göre ıslah etmek, tamamlamak prensibimizdir.

5. Lâikliğin din düşmanlığı şeklinde anlaşılmasını reddetmek, din ve vicdan hürriyetini öteki ana haklar gibi insanlığın mukaddes haklarından saymak prensibini benimsiyoruz. Partimiz lâikliği, memleket işlerinde, idaresinde bütün kanunların millet anlayışına, ihtiyaçlarına ve ilmin esaslarına uygun olması mânâsında alır. Dinin tamamiyle muhterem bir vicdan konusu olarak, siyasetten ayrı tutulması prensibini benimser.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

6. Devlet teşkilâtını idare edenleri her türlü siyasî tesirden, nüfuzdan, müdahaleden korumak; memurların, müstahdemlerin tâyin, terfi, emeklilik işlerinde açık sicil usulüne dayanarak, ehliyet ve kıdemini dikkate almak, prensibimizdir. Her derecedeki hizmet erbabını refahlandırma işini, kadro engellerinden kurtarmak istiyoruz.

7. Bütün âmme hizmetlerinde, gereken ıslâhatı süratle yapacağız. Köycülük, içtimâî emniyet, ıslahatçılık başlıca prensiplerimizdendir.

8. Köy, Bucak, Belediye, İl İdarelerini Merkezin vasıllığından kurtarıp idarî muhtariyete erdirmek, tam teşkilâtlı bucaklar sayısını arttırarak idarî teşkilâtı genişletmek, tamamlamak kararındayız.

9. Adaleti, gerçekten mülkün esası haline koymak lâzımdır. Bu maksatla da, adalet cihazını her türlü siyasî tesirlerin üstünde müstakil bir varlık olarak tutmak; ıslâh etmek, genişletmek, tamamlamak, kuvvetlendirmek zarureti inaniyoruz. Adalet dağıtımını, bucaklara ve köylere kadar yayacağız.

10. Çalışan büyük kitlenin (çiftçinin, işçinin, esnafın) her bakımdan iyi yetiştirilmesini sağlamak ve onları ilim, idare alanlarında vazife ve mes'uliyetler yüklenecek seviyeye yükseltmek prensibine büyük değer veriyoruz.

11. Köylünün ve çalışan büyük kitlenen -devletçe ayrı bir mevzuu olarak henüz ele alınmayan- hayatını; içtimâî teminat altına almak; sağlık, hastalık, işsizlik, ihtiyarlık günlerinde korumak prensibini milletimiz için hayati biliyoruz.

12. Çalışan vatandaşların kanunun ve devletin henüz üstünde esaslıca durmadığı aile yuvalarını korumak; istidat ve ehliyetlerini yükseltmek yolunda tedbirleri, teşvikleri esirgememek esaslarımızdandır.

13. Vatandaşlar arasında din, ırk, cins, mezhep, aile, zümre, meslek parti farkı gözetmeksizin, eşit haklara dayanan, devamlı bir içtimâî yardımlaşmayı teşvik etmek, kuvvetlendirmek, kimsesizleri, yoksulları, sakaatları koruyacak müesseseler meydana getirmek istiyoruz.

14. Dullar, yetimler başta olmak üzere bütün memur ve emekliler -eski, yeni farkı gözetmeksizin- eşit haklara terfih etmek ve isteyenleri müstahsil hale getirmek prensibimizdir.

15. Kadınlarımızın her bakımdan ve bilhassa aile yuvalarında vazifelerini kolaylaştırmak bakımından yetişip yükselmelerini sağlamak hedefimizdir.

16. Millî Eğitim ile köyde ve şehirde Türk fertlerini hür, araştırmacı insan şuuruna ve itiyatlarına dayanan şahsiyet sahibi olarak yetiştirmek prensibimizdir. Bir köy ve şehir düşmanlığı yaratmadan, köyün bünyesini göz önünde tutan bir yetiştirmeye büyük ehemmiyet veriyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

17. Millî ve edebî değerleri korumak, devam ettirmek, yükseltip sevdirmek; ilim araştırmalarına teşvik etmek, müzeleri, kütüphaneleri, güzel sanat ve spor yuvalarını çoğaltmak yolu ile halkın terbiye ve kültür işlerini sağlamak, ilim ve kültürümüzü tesadüflerden kurtaracak akademilerle enstitüleri kurmak prensibine önem veriyoruz.

18. Millet murakabesini en tesirli şekilde tamamlayıp kuvvetlendirecek olan basın ve yayın hürriyetini, gerçek demokrasilerdeki serbestlik seviyesine çıkarmak istiyoruz. Basını, radyoyu, her türlü yayın vasıtalarını, hükûmeti elinde bulunduran Partinin, kendi politikasına alet olmaktan korumayı başlıca prensip görüyoruz.

19. Milletimizin hayat kaynağı olan köylümüzü ve köylerimizi topyekûn kalkındırmak prensibimizdir. Partimiz, köylü kalkınma davasını yalnız köylü mevzuu değil, şehirleriyle birlikte Türk vatandaşlarının da başlıca başka şartı telâkki eyler. Türk köylüsü, medenî insanlık haysiyetine yakışır bir varlıkta olmadıkça Türk milletinin medenî dünyadaki yerini hakkiyle almasına imkân yoktur kanaatindeyiz.

20. Türk köylüsünün ve Türk vatanın kalkınması için memleket bünyesine uygun bir ziraat reformu şarttır.

21. Her türlü sermaye ve yatırım imkânlarından faydalanarak köylerimizi yeniden inşa, imar ve ihya etmek prensibimizdir.

22. Küçük mülkiyet, küçük sermaye ve küçük kazanç sahiplerinin varlıklarını koruyup geliştirmeyi, sayılarını arttırmayı, içtimâî selâmetimiz için zarurî görüyoruz.

23. İçtimâî bünyemizi kuvvetlendirmek, gittikçe artan işsizliği önlemek için yapılacak ziraat reformuyla birlikte ve bunlara muvazi olarak sanayileşmeyi planlamak, hızlandırmak istiyoruz. Devletin yalnız ağır sanayi kurmasını, bu sanayi devam ettirmesini, diğer sanayi kollarını da serbest teşebbüse, (çalışanların da ortak olabileceği) şirketlere bırakmasını lüzumlu bulmaktayız.

24. Serbest teşebbüsün gelişmesi için gerekli olan hukuk, idare, maliye sahalarındaki istikrarı ve memlekette var olan müktesep haklara saygı sağlamak ana prensiplerimizdendir.

25. Türk ordusunu her türlü iç, dış siyaset tesirlerinden uzak, tarihteki şanına yaraşır bir millet müessesesi halinde devam ettirmek, kuvvetlendirmek kararındayız.

26. Devletin ve anayurdun bütünlüğünü, iç ve dış emniyetini, içtimâî ve iktisadî selâmetini sağlayacak haberleri toplayan, her türlü Partizan tesirlerden uzak ilmnî ve teknik servislere de cihazlanmış yeni bir teşkilât kurulmasını faydalı buluyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Halbuki, biz aynı zamanda ve açıkça tekâmülcüyüz. Partimizin 13 üncü maddesi bu vasfımızı sarahetle göstermektedir. Bizi irticaa avans vermekle itham edenlere hatırlatmak isteriz ki, iktidara geçerse halife ve sultanları getireceğimiz, eski harfleri kabul edeceğimiz, peçe ve kafes devrini canlandıracağımız, taaddüdü zevcata müsaade edeceğimiz gibi iddialar hayasızca uydurulmuş birer iftiradan başka bir şey değildir. Türkiyemizde bu kabil geriye dönüş hareketleri asla vuku bulmayacaktır.

Aynı zamanda iktidarın en selâhiyetli ağızları tarafından ifade edilen ve "İrtica korkusu vardır" şeklinde hulâsa olunan fikri de reddetmekteyiz. Çünkü; bize göre, Türkiyemizi tehdit eden ve kara bir taassubu ifade eyliyen bir tehlike varsa, bu, halkımızın henüz demokratik rejime lâ-yık olmadığı manasına gelir ki, bu kanaat vasılık ve diktatörlük rejiminin yeniden tavsiyesinin başka şekilde ifadesidir. Binaenaleyh partimize fesat sokmak, halkı yıldırınmak ve muhalefeti yok etmek maksadiyle iktidar partisi lideri tarafından zaman zaman ortaya atılan bu fikrin aynı liderler tarafından 14 Mayıs akşamına kadar nefretle reddedildiğini ve Türkiye halkının her bakımdan reşit ve mümeyyiz olduğu ve vesayete muhtaç bulunmadığı yolunda kesif propaganda yapıldığını hatırlatmak isteriz. İktidar partisi liderlerini bu bakımdan da samimiyete davet etmek vazifemizdir. Bizim demokrasi felsefemiz bir arkadaşımız tarafından şöyle hulâsa edilmişti: "Halkın vicdanına uygun kanunlar ve kanuna bağlı bir devlet nizamı." Bunu kabul etmeyenlerin demokrasiden bahsetmeye hakları yoktur.

4 – CUMHURİYETÇİ MİLLET PARTİSİ

10 Şubat 1954'te kuruldu. Bu Partinin, Meclisteki üye sayısı 2 olup, (1) yasama yılı sonuna (Dönem sonuna) kadar değişiklik olmamıştır.

A) ANA NİZAMNAME

Cumhuriyetçi Millet Partisi Ana Nizamnamesidir.

Madde — 1

Partinin adı, umumi merkezi

Cumhuriyetçi Millet Partisi adıyla siyasî bir parti kurulmuştur.

Partinin umumi merkezi Ankara'dadır. Lüzum görülen yerlerde işlem nizamname hükümlerine göre şubeler açılacaktır.

Madde — 2

Partinin mevzuu ve gayesi

Hakiki demokrasinin teessüsüne hizmet etmek suretiyle Türk Milletinin refah ve saadetini sağlamak ve programında yazılı esasları tahak-

(1) Osman Bölükbaşı (Kırşehir), Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak)

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

kuk ettirmek için, kanunların tanıdığı haklar ve ana nizamnamesindeki hükümler dairesinde çalışmaktır.

Madde — 3

Partiye girmek ve çıkmak

A) Partiye girmenin şartları :

a) Partiye âza olacakların medenî haklara sahip ve mebus seçmek hakkını haiz olmaları,

b) Türk vatandaşı bulunmaları,

c) Şeref ve haysiyeti kırıcı bir suçtan ağır hapis veya hapis cezasıyla mahkûm olmamaları,

ç) Vatanın istiklâl ve bütünlüğünü parçalamayı hedef tutan veya millî hâkimiyet esasına uymayan ideolojiler ve komünizmle alâkalarının bulunmamaları,

d) Parti ana nizamnamesi ve programına uygun hareketi kabul ve taahhüd etmeleri şarttır.

Bu şartları haiz olanlar, iki partili tarafından imzalanacak giriş varakası ile alâkalı İdare Heyetine müracaat ederek partiye kabullerini isterler.

Alâkalı İdare Heyetinin kararı ile muamele tekemmül eder.

Müracaatları ret olunanlarla, bu ana nizamname hükmüne aykırı bir surette kabul edilenler haklarında üst kademelerle partililerin, Umumi İdare Heyeti ile Vilâyet İdare heyetlerine itiraz hakları vardır.

Bu heyetlerin verecekleri kararlar katîdir.

Âzalık sıfatının zevali

B) Partiden çıkmanın şartları :

a) Partiden istifa etmek,

b) Partiye girme şart ve vasıflarını kaybetmek, veya haysiyet divanı karariyle partiden daimî olarak çıkarılmakla, âzalık sıfatı zâil olur.

Madde — 4

Parti şubelerinin tesisi, idare, temsil ve salâhiyetleri derecesi

a) İdare heyetleri ve bir misli yedekleri, kendi kongreleri tarafından vazife gördükleri yere kayıtlı partililer arasından gizli rey-açık tasnif usulüyle ve bir faaliyet devresi için intihap olunurlar.

b) İdare heyetleri ocak ve bucaklarda 3-7

Kazalarda 3-9

Vilâyetlerde 3-11

âzadan teşekkül ederler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

c) İdare heyetlerinde vazife taksimi :

Kongrelerce intihabedilen her idare heyeti, teşekkülünü mütaakıp derhal toplanarak aralarında gizli rey-açık tasnif usuliyle, aralarından bir reis, bir reisvekili, bir kâtip ve bir de muhasip-veznedar intihabederek keyfiyeti karar defterine yazarlar ve tasdikli bir suretini bir yukarı idare heyetine yollarlar. Bir suretini de mahallin en yüksek mülkiye âmirine tevdi ederler.

Üç kişiden teşekkül eden heyetlerde, muhasip-veznedarlık kâtip tarafından ifa edilir.

ç) Reis ve gaybubetlerinde reisvekilleri, vazifeli oldukları çevrelerde idare heyetlerinin salâhiyetleri derecesine göre alınan kararlar mucibince şubeleri temsil ve idare ederler.

d) İdare heyetleri, mer'î kanunlar dairesinde ve parti ana nizamnamesi ve programı hükümlerine uygun olarak Umumi İdare Heyetince ittihaz edilen kararlar gereğince faaliyette bulunurlar.

Madde — 5

Umumî İdare heyetinde vazife taksimi

Umumî İdare Heyeti, Parti reisi dâhil 11-21 âzadan teşekkül eder. Parti büyük kongresi ayrıca bir misli yedek âza intihabeder. Âzalar da yukarıki fıkralar hükmünce partililer arasından intihabolunurlar.

Parti Reisi, büyük kongrece partililer arasından gizli rey-açık tasnif usuliyle ayrıca intihabedilir.

Madde — 6

Partinin mevzuu ve gayesi

Parti büyük kongresince intihabedilen Umumî İdare Heyeti, teşekkülünü mütaakıp derhal toplanarak aralarından, gizli rey-açık tasnif usuliyle bir reisvekili, bir umumî kâtip, bir umumî kâtip muavini ve bir de muhasip-veznedar intihabederek keyfiyeti karar defterine yazar ve tasdikli bir suretini mahallin en yüksek mülkiye âmirine tevdi eder.

Umumî İdare Heyetinin temsil, vazife ve salâhiyetleri

A) Partiyi Umumî İdare Heyeti temsil, sevkü idare eder ve mer'î kanunlar dairesinde, Parti Ana Nizamnamesi ve program hükümlerine uygun olarak ittihaz edilen kararlar Riyaset Divanı tarafından infaz olunur.

Umumî İdare Heyeti, temsil salâhiyetini reis ve gaybubetinde reisvekili vasıtasıyla istimal eder.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Parti reisi veya vekilinin istifası veya ölümü halinde kongreye kadar vazife görmek üzere Umumî İdare Heyeti kendi arasından bir reis intihap eder.

Umumî İdare Heyetinin faaliyet tarzı

B) Umumî İdare Heyeti, mesaisini kendisi tanzim ile müzakere usulünü tespit eder.

Madde — 7

Kongrelere ait hükümler

İdare Heyetleri vazife taksimini mütaakıp mesai tarzlarını da tanzim ederler.

Ancak, her idare heyetinin ayda en az bir defa içtima etmesi şarttır.

Mazeretsiz bir biri ardına üç içtimaa gelmeyen istifa etmiş sayılır. Ancak, ikinci içtimai mütaakıp gelmeyece keyfiyet ve üçüncü içtimai gün ve saati bir tezkere ile bildirilir. Bu takdirde de icabet etmeyenine yerine kongrece en çok rey alan yedek vazifeye dâvet edilir.

Madde — 8

Kongrelerin zamanı

Kongrelerin toplantı tarihleri, vilâyetler idare heyetlerince mahallî şart ve icaplara göre tespit edilerek bir ay evvelinden umumî heyeti ile alt kademelere bildirilir. Ancak, bu kongrelerin, her sene toplanacak olan büyük kongrenin akdî tarihi olarak kabul edilen Ekim ayından bir ay evvel vazifelerini ikmal etmiş olmaları lâzımdır.

Madde — 9

Ocak kongreleri

Ocak kongreleri, ocağa kayıtlı âzadan teşekkül eder. Yüze kadar âza için beş, bundan yukarı her elli âza için de ikişer delege intihap olunarak bucak kongrelerine iştirak edilir. Ocağı olmayan bucaklar da birer ocak addolunur.

Ocak teşkilâtı kurulmayan yerlerde parti mümessillikleri ihdas edilebilir. Bunlar çevrelerindeki en yakın teşkilâta bağlı olarak partiye ait vazife ve salâhiyetlerle teçhiz edilirler, ikâmetgâhlarının bulundukları mahallerde partiyi temsil ederler.

Madde — 10

Bucak kongreleri

Bucak kongreleri, kendi delegeleri adedinin yarısı kadar âza seçerek bunlarla kaza kongrelerine iştirak ederler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ocağı olmayan bucaklarda kayıtlı âzanın yüze kadar olan kısmı için beş, bundan fazla her elli âza için de birer delege seçerek doğrudan doğruya kaza kongrelerine iştirak ederler.

Bucağı olmayan ocaklar kendi mevcutlarının yüze kadar olanı için iki ve bundan yukarı her elli âza için de birer delege seçerek kaza kongresine iştirak ederler.

Madde — 11

Kaza ve vilâyet kongreleri

Kaza kongreleri, kendi delegelerinin üçte biri, vilâyet kongreleri de mevcut delegelerinin beşte biri nispetinde delege seçerek yukarı kademe kongrelerine iştirak ederler.

Mürettep adetten fazla olan her küsur bire iblâğ olunur.

Madde — 12

Delegeler ve sayısı

Delegeler mevcuda göre değil; mürettep miktara göre hesab edilir.

Her partili, ancak, kayıtlı bulunduğu ocak, bucak, kaza ve vilâyet kongrelerince delege seçerek bir yukarı kademe kongresine iştirak eder.

Hiçbir âza, partinin birden fazla teşkilât kademesinde kayıtlı olamaz.

Madde — 13

Yedek delegeler

Her kongre, intihabedeceği delegelerin bir misli kadar da yedek delege seçer. Bu yedekler, aldıkları rey sırasına göre mazeretli delegelerin yerlerine kongrelere iştirak ederler.

Madde — 14

Meclis Gruplarının kongreye iştiraki

Meclis Grubu da, mevcudunun üçte biri nispetinde delege seçerek büyük kongreye iştirak eder.

Tabii delegeler

Umumî idare heyeti ile reisin, ibrayı mütaakıp büyük kongrenin faaliyetlerine iştirak etmek hakkıdır. Bunlar büyük kongrenin tabii delegeleridir.

Madde — 15

Büyük kongrenin dâvet tarzı

Büyük kongrenin toplanacağı yer, tarih ve saati ile ruzname vaktinden en az yedi gün evvel ilân edilir. İlân keyfiyeti günlük iki gazete ile yapılır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu müddet içinde keyfiyetin en yüksek mülkiye âmirine bildirmesi de şarttır.

Madde — 16

Kongrelerin açılışı

Kongreler, idare heyetleri reisleri ve gaybubetlerinde reisvekilleri tarafından yapılacak yoklamada mürettep adedin ekseriyeti bulunduğu takdirde çalışmalarına başlayabilirler.

Nisap hâsıl olmazsa, kongre ertesi günün aynı saatine bırakılır ve mevcut âza ile çalışmaya başlar.

Ancak, büyük kongrede nisap temin edilemediği takdirde toplantı, üç gün sonraya tâlik edilir. Tâlik sebepleriyle yeni içtimain tarihi ve yeri ruznamesiyle beraber iki gazete ile ilân ve mahallin en yüksek mülkiye âmirine bildirilir.

Madde — 17

Kongre faaliyeti

Ruznamenin müzakeresine başlanmadan evvel faaliyetin intizam ve sevku idaresini temin etmek için, partililer arasından bir kongre reisi, bir veya iki reisvekili ve lüzumu kadar kâtip, açık veya gizli reyle seçilir.

Madde — 18

Delegeliğe itiraz

Yoklama yalnız mevcudun adedini tâyin için değil delegelerin ana nizamname hükümlerine uygun bir tarzda seçilip seçilmediklerinin de tespitine şâmilidir. Delegeler için itiraz vâkı olursa kongre, ruznamenin müzakeresine başlamadan evvel açık reyle intihap edilecek beş kişilik bir komisyon vasıtasıyla bu itirazı tetkik ettirir.

Komisyonun tanzim edeceği rapor, sözcüsü tarafından kongreye arz edilir ve açık reyle bir karara bağlanır.

Bu karar katîdir. Raporun karara bağlanmasına kadar hakkında itiraz vâkı olan delege, müzakerelere iştirak ve rey verir. Ancak, kendisi hakkındaki müzakerede rey kullanamaz.

Komisyon raporunun müzakeresinde, itiraz edenle itiraz olunanlar ve komisyon sözcüsünden başkasına söz verilmez.

Rapor açık reyle neticeye bağlanır. Bu rapor karara bağlanmadıkça idare heyetleri intihaplarıyla kongreler delegeleri intihaplarına geçilemez.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kongrelerin vazife ve salâhiyetleri

- a) Faaliyet ve hesap raporlarını müzakere ve bir karara bağlamak,
- b) Bütçeyi tasdik etmek,
- c) İdare heyetleriyle haysiyet divanlarını seçmek,
- ç) Delegeleri seçmek,
- d) Ve partiye ait biletimle hususlar hakkında kararlar almaktan ibarettir.

Madde — 19

Parti ana nizamnamesinin tadili

Ana nizamnamenin tadili, umumî idare heyetinin veya büyük kongre yoklamasında hazır bulunan delegelerin beşte birinin yazılı talebi üzerine ruznameye ithal ve ekseriyetle tadil edilir.

Parti programında tadilât

Programda tadilât, umumî idare heyetinin veya büyük kongre yoklamasında hazır bulunan delegelerin üçte birinin yazılı talebi üzerine ruznameye ithal ve üçte iki ekseriyetle tadil edilir.

Büyük kongrenin fevkalâde toplantısı

Büyük kongre fevkalâde toplantıya, umumî idare heyetinin veya partiye kayıtlı âzanın beşte birinin karar ve yazılı talepleriyle yapılır.

Bu toplantıda ruznameye dâhil maddeler dışında müzakere cereyan edemez.

Madde — 20

Kongreler zabıt hülâsaları

Kongrelerin zabıt hülâsaları ve ittihaz olunan kararlar reis, reisvekilleri ve kâtipleri tarafından imzalanarak saklanır.

Büyük kongre müzakere ve kararları cildbentlerde ve imkân husulünde bastırılarak kitap halinde muhafaza edilir.

Madde — 21

Parti sözcüleri ve partiyi ilzam eden beyanat

Parti namına beyanatta bulunmak: parti programı ve umdeleri dairesinde partinin umumî siyasetinin mesuliyetini taşıyan umumî idare heyetince ittihaz olunan kararlar dairesinde parti reisine aittir.

Bu kabil beyanatın, reisin gaybubetinden veya muvafakatiyle reisvekili, umumî kâtip veya muavini tarafından yapılması da caizdir.

Partiyi ancak bu beyanat ilzam eder.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Madde — 22

Âzalar hakkında takibat

Âzanın ana nizamıname, program, büyük kongre ve umumî idare heyetince ittihaz ve teşkilâta tamim edilen hususlara aykırı fiil ve hareketlerinden dolayı haklarında haysiyet divanlarınca takibat yapılır.

Madde — 23

Haysiyet divanları seçimi

Yüksek Haysiyet Divanı yedi ve vilâyetler haysiyet divanları beş âzadan teşekkül etmek üzere kongrelerince seçilirler.

Divanlarda vâkı ihilâl veya mazeretsiz bir biri ardına üç toplantıya gelmeme halinde müstafî addedilen âza yerine kongrelerinde alınan reyler sırasına göre yedekleri vilâyetler ve umumî idare heyetince vazifeye dâvet olunur.

Madde — 24

Haysiyet divanlarının mesai tarzı

Haysiyet divanları, intihaplarını mütaakıp derhal idare heyetlerince toplantıya dâvet edilirler. Bu toplantıda mesai tarzlarıyla müzakerelere ait hususları tâyin ve tespit ederler.

Divanlar ekseriyetle içtima ederler ve kararlar mevcudun ekseriyetiyle verilir.

Madde — 25

Haysiyet divanlarına müracaat şekli

Bir hâdisenin haysiyet divanına intikali için, bir partilinin veya şikâyet edilen partilinin kayıtlı bulunduğu idare heyetlerinden birinin yazılı şikâyetinde bulunması şarttır. Ancak, Umumî İdare Heyeti muttali olduğu her hâdiseyi alâkalı haysiyet divanına intikal ettirir.

Müebbet ihraç kararlarının itiraz mercii büyük kongre, muvakkat ihraç kararlarının ise yüksek haysiyet divanıdır.

Bu kararlar re'sen alâkalı haysiyet divanlarınca mercilerine intikal ettirilmek üzere Umumî İdare Heyetine tevdi edilirler.

Vilâyetler idare heyetleriyle haysiyet divanları âzaları hakkında Yüksek Haysiyet Divanınca Parti Umumî İdare Heyeti ile Yüksek Haysiyet Divanı âzaları, haklarında takibat Büyük Kongreye aittir.

Kararların infazı

Katıyet kesbetmedikçe hiçbir karar infaz olunamaz, ancak, işin haysiyet divanlarına tevdiinden evvel vazifeli idare heyetleri tarafından ihti-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yati tedbir cümlesinden olmak üzere -karar sonuna kadar- şikâyet olunan partilinin, muvakkaten partiden alâkasının kesilmesine karar verilebilir.

Haysiyet divanları da evrakın tevdiini mütaakıp bu tedbiri alabilir. Bu karar aleyhine itiraz caiz değildir.

Bu kabîl şikâyetlerde, şikâyet olunan partililer hakkında idare heyetleri evrakı bir hafta zarfında haysiyet divanına intikal ettirmek mecburiyetindedirler.

Haysiyet divanları da evrakın kendilerine tevdiinden itibaren âzami üç ay içinde karar verirler.

Müruruzaman

Takibat müruruzamanı, şikâyet mevzu olan fiil ve hareketin vukuundan itibaren bir yıldır.

Cezalar

a) İhtar,

b) Muvakkat ve müebbet ihraçtır.

Muvakkat ihraç cezası bir seneden fazla olamaz.

Madde — 26

Mali hükümler

Partinin gelirleri şunlardır :

A) Yılda yüz yirmi lirayı geçmemek üzere âza aidatı,

B) Teberrular,

C) Mali mevzuatın hükümlerine uygun olarak tertibedilen müsamere ve piyango gibi sair gelirlerden ibarettir.

Piyango tertibi

Piyango tertibi, Umumi İdare Heyetinin müsaadesine bağlıdır.

Madde — 27

Kıymetli evrak ve saire

Kıymetli evrak, makbuz ve sair kıymetli kâğıtlar Umumî İdare Heyetince tab ve tevzi edilir.

Madde — 28

Hesapların teftiş ve murakabesi

Partiye ait hesaplar kongrelerde işari reyle intihabedilen üç veya beş kişilik bir komisyon marifetiyle teftiş ve murakabe edilir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Madde — 29

Tahsilât ve sarfıyat

Her nevi tahsilât makbuzla yapılır. Sarfıyat bütçeye göre idare heyetleri kararı ile evrakı müsbitesine istinaden yapılır.

Madde — 30

Gayrimenkul alım-satımı

Umumî İdare Heyeti gayrimenkul alım-satımına ve buna müteferri muamelâtı ifaya salâhiyetlidir.

Madde — 31

Fesh halinde malların tasfiye şekli

Partinin feshi halinde, malların tasfiyesi, mevzuata ve büyük kongre-
ce ittihaz edilecek karara göre yapılır.

Madde — 32

Teftiş teşkilâtı

Umumî İdare Heyeti lüzum gördüğü bölgelerde çalışmak üzere müfettişlikler ihdas edebilir.

Madde — 33

Talimatnameler yapılması

Umumî İdare Heyeti, mevzuat ve işbu ana nizamname hükümlerine aykırı olmamak üzere muhasebe, teftiş, propaganda, ihtisas komisyonları, yoklama, parti gruplarının teşekkül ve mesai tarzları gibi hususlar hakkında talimatnameler yapmaya salâhiyetlidir.

Tefsir

Umumî İdare Heyeti, lüzum gördüğü hallerde ana nizamnameyi tefsire salâhiyetlidir.

Madde — 34

Mebus namzetlerinin tesbiti

Mebus namzetlerinin dörtte üçü mahallî teşkilât, dörtte biri de Umumî İdare Heyeti tarafından tespit edilir.

Madde — 35

Partinin feshi

Partinin kendi kendine feshine karar verebilmesi kanun hükümlerine tâbidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Muvakkat maddeler

Muvakkat madde — 1

Müteşebbis idare heyetleri

Müteşebbis umumî idare heyeti, lüzum gördüğü takdirde vilâyet veya kazalarda müteşebbis idare heyetleri vücuda getirmeyi bir veya birkaç zata tevdi edebilir.

Her müteşebbis idare heyetinin ilk vazifesi kendi çevresinde müteşebbis idare heyetleri vücuda getirmektedir.

Muvakkat madde — 2

Müteşebbis idare heyetlerinin değiştirilmesi

Müteşebbis idare heyetleri kâfi faaliyet gösteremedikleri veya âzalar arasında geçimsizlik zuhur ettiği takdirde müteşebbis umumî idare heyeti, idare heyetlerinde değişiklikler yapmaya veya yeniden müteşebbis idare heyetleri teşkiline salâhiyetlidir.

Muvakkat madde — 3

Haysiyet divanlarının teşekkülüne kadar bu vazife müteşebbis umumî idare heyeti tarafından tedvir olunur.

Muvakkat madde — 4

Büyük kongre salâhiyeti

Büyük kongrenin akdi tarihine kadar müteşebbis umumî idare heyeti büyük kongrenin haiz olduğu salâhiyetleri istimal edebilir.

Muvakkat madde — 5

Müteşebbis Umumî İdare Heyetinin teşekkül tarzı

Müteşebbis Umumî İdare Heyeti gizli reyle müessisler tarafından seçilir.

Seçimi mütaakıp aralarından parti umumî reisi, reisvekili, umumî kâtip ve muavini ile muhasip-veznedar seçerek vazifeye başlarlar.

Müteşebbis umumî idare heyeti gizli reyle ve ittifakla yeni âza alarak heyeti, nizamnamedeki âzami hadde kadar artırılabilir. Ancak, müteşebbis umumî idare heyetinin adedi yediden az olamaz.

(Müteşebbis Genel İdare Kurulunca 14. VIII. 1954 tarihli İstanbul toplantısında Nizamnameye eklennmesine karar verilen muvakkat 6 ncı madde :)

Muvakkat madde — 6

Cumhuriyetçi Millet Partisinin ana nizamnamesine aşağıda yazılı muvakkat 6. madde eklenmiştir :

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

(Müştebbis Umumî İdare Heyeti, teşkilâtın memleket ölçüsünde tamamlanması veya kademe kongrelerinin en müsait bir şekilde yapılabilmesi mülâhaza ve sebebiyle Büyük Kongreyi sekiz aydan fazla olmamak şartıyla tehire salâhiyetlidir.)

Partinin Müessisleri

Enis Akaygen; Emekli Büyükelçi - İstanbul eski Mebusu, İstanbul - Yakacık No. 4.

Ertuğrul Akça; avukat, İstanbul, Fenerbahçe Dalyan mevkii Akça apartmanı daire 1.

Sadık Aldoğan; emekli General, Afyon K. eski Mebusu, İstanbul, Levend Çalikuşu Sok. No. 1

Fuad Arna; avukat, İstanbul, Küçük Bebek Dere S. No. 8

Suphi Batur; Sinob eski Mebusu, İstanbul, Beyoğlu Sıra Serviler No. 184 Dinç Apartmanı

Lûtfi Bornovalı; tüccar - fabrikatör, İstanbul, Kadıköy Çiftelavuzlar Cd. No. 8

A. Boyacıgiller; avukat - Zonguldak Mebusu, Ankara, Necatibey Cad. 25-6

Osman Bölükbaşı; Kırşehir Mebusu, Ankara, Necatibey Cad. No. 11

Mehmet Ali Derman; doktor - operatör, Niğde Derman Hastanesi sahibi, Niğde, Zafer Cad. Derman Hastanesi

Cemal İşlak; doktor - çiftçi Aydın, Kurtuluş Mah. No. 45

Saadet Kaçar; avukat, İstanbul, Fatih Sofularmolla Hüseyin Sok. No. 16

Enver Kök; yüksek orman mühendisi Sinob eski Mebusu, İstanbul, Kadıköy Göztepe Yeşilbahar Sokak. No. 2

Ahmet Oğuz; iktisat doktoru, tüccar, Eskişehir eski Mebusu, İstanbul, Fâtih Kıztaşı Cad. Başak Apartmanı No. 3

Ahmet Tahtakılıç; Avukat, Kütahya eski Mebusu, Ankara, Yener Apartmanı No.4 Atatürk Bulvarı.

b) Cumhuriyetçi Millet Partisi Programı

- I -

Madde — 1

Cumhuriyetçi Millet Partisinin gayesi, Türkiye'de insan haklarını (*) hâkim kılacak ve bunları güvenilir teminata bağlayacak bir Devlet nizamı kurmaktır.

(*) «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi» diğer sayfalara konmuştur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Parti bu gayeye :

- a) Hürriyet, emniyet, müsavat ve adalet mefkûrelerine,
 - b) Millî hâkimiyet ve lâik Cumhuriyet esaslarına,
 - c) Garp örneği demokrasi hukukuna,
 - d) Milliyetçilik akidesine,
- samimî surette bağlanmakla varılabileceğine kanidir.

Madde — 2

Parti, Anayasamızın bu gaye ve esaslara uygun bir hale konulmasını ve aşağıda gösterilen teminat prensipleriyle, bâzı yeni müesseselerin Anayasada sarîh surette yer almasını lüzumlu görür.

— II —

Madde — 3

Anayasaya girmesini istediğimiz teminat prensipleri

a) Birleşmiş Milletlerce neşredilen «İnsan Hakları Dünya Beyannamesi» (*) ndeki hak ve hürriyetlerin Anayasamızda açıkça ifade edilmesi ve teminata bağlanması;

b) Kanunların Anayasaya aykırılığı hakkında dâva hakkı tanınması;

c) Anayasaya aykırı kanun teklif edilememesi ve yapılamaması;

d) Anayasa tadilinin bugünkünden daha teminatlı şartlara bağlanması;

e) Mahkemelerin istiklâl ve hâkimlerin her türlü nüfuz ve tesirden uzak kalması hususunda Anayasa teminatı altına alınması;

f) Devlet memurlarının; hak, vazife ve mesuliyetleri itibariyle tâbi olacakları prensip kaidelerinin Anayasada tâyin edilmesi;

g) Lâiklik, din ve vicdan hürriyeti gibi modern Devlet esaslarının Anayasa ile tarif ve tesbit olunması;

h) Siyasî partilerin Anayasaca tanınması ve teminata bağlanmış müesseseler haline konulması.

- III -

Madde — 4

Anayasada yer almasını istediğimiz müesseseler

a) Cumhuriyetçi Millet Partisi nazarında, Türkiyemizde ikinci bir meclis kurulması âcîl bir zaruret halini almıştır. Binaenaleyh; teşri salâhiyeti, şimdiki Millet Meclisi ile kurulacak ikinci meclis tarafından kullanılacaktır.

(*) «İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi» diğer sayfalara konmuştur.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Her iki meclisin seçimi, teşekkülü, vazife ve salâhiyetleri Anayasada gösterilecektir.

b) Anayasa mahkemesi :

Teşekkül tarzı Anayasa ile tespit edilmek suretiyle bir «Anayasa Mahkemesi» kurulacaktır. Bu mahkeme kanunların Anayasaya aykırılığı dâvalarına hükmeder. Seçim mazbataları hakkındaki ihtilâfları halleder ve Yüksek Seçim Kurulu vazifesini görür ve siyasi partiler hakkında fesih kararı verir.

Anayasa Mahkemesi âzaları teşriî meclislerde ve başka devlet hizmetlerinde vazife almayacakları gibi avukatlık da yapamazlar.

Madde — 5

Yüksek Hâkimler Meclisi

Teşekkül tarzı Anayasa ile tespit edilmek ve teşri ve icra kuvvetleriyle hiçbir alâka ve münasebeti olmamak üzere bir «Yüksek Hâkimler Meclisi» kurulacaktır.

Hâkimlerin nasp ve tayin terfi, nakil ve tahvil ve diğer bütün zati ve inzibatî hususlara dair karar vermek ve bu meclisin salâhiyetidir.

- IV -

Madde — 6

Partinin, Cumhurreisi ve Hükümet hakkındaki düşünceleri

a) Cumhurreisi, kongre halinde toplanan iki meclisi parlâmento tarafından ve parlâmento âzaları arasından, gizli reyyle, yedi sene için seçilir. Müddeti biten zat, bir devre geçmeden tekrar seçilemez.

b) Cumhurreisi, vatana ihanet, Anayasa ve millî hâkimiyet rejimine suikast ve tecavüz suçları müstesna olmak üzere, vazifesine dâhil muamelelerden dolayı mesul değildir.

c) Cumhurreisi, parti ve politika cereyanlarının, şahıs ve zümre menfaatlerinin dışında kalır.

d) Başvekil hariç, diğer vekiller parlâmento dışından alınabilir.

e) Hükümet, Millet Meclisinin her an itimadına haiz olmalıdır. İkinci meclis üçte iki ekseriyetle ademiitimat beyan etmedikçe Hükümete itimat etmiş sayılır.

- V -

Madde — 7

Cumhuriyetçi Millet Partisi, Sağlık Sosyal yardım, Millî Eğitim gibi memleket hizmetlerinin esas itibariyle Devlete ait olduğunu kabul eder.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bunanla beraber bu sahalarda hususî teşebbüsünde Devlete yardımcı teşkilât vücuda getirmesinde fayda görür.

Madde — 8

Memleketin imarı ve iktisaden kalkınması mevzuunda partimiz, Devleti birinci derecede vazifeli telâkki eder. Yolların ve limanların yapılması, münakale imkân ve vasıtalarının temin ve ıslahı, büyük sulama tesisleriyle enerji santrallerinin kurulması, memleket sanayiini geliştirecek ve canlandıracak imkânların hazırlanması gibi işler, millî kalkınma sahasında Devlete düşen vazifelerdendir.

Bu faaliyetler dışında kalan saha hususi teşebbüse ait olmalıdır ancak; hususi teşebbüs gücünün kâfi gelmediği hususlarda Devlet teşvikçi ve yardımcı olmalıdır.

Madde — 9

Emeğin istismarına yol açan faaliyetleri durdurmak, kanunî veya fiilî her çeşit inhisarcılığa son vermek, serbest rekabet sahasında Devlet lehindeki imtiyazları kaldırmak, say ve sermaye münasebetlerinde hakkaniyeti hâkim ve memleket menfaatlerini nâzım kılmak emelimizdir.

Madde — 10

Partimiz, Devletin çiftçi ve işçi hayatıyla daha yakından ilgilenmesini; köye, köylüye ve işçiye ait meselelerin birinci plânda ele alınmasını ister. Bunun için de bütün demokrat memleketlerde olduğu üzere iktisadî, içtimâî ve kültürel sahalarda süratle ilerlemeyi, rasyonel ve koordine bir surette çalışmayı derpiş edip mümkün kılacak bir (Plân - program) mütehassıslarca, vücuda getirilmesini zaruri görür.)

VI

Madde — 11

Memleketimizin istiklâlini ve toprak bütünlüğünü korumak, dış politikamızın temelidir.

Bütün sahalarda milletlerin hukuk eşitliğine ve milletlerarası tesanüt ve iş birliğine taraftarız.

Millî varlığın; ancak millî güçle korunabileceği bir hakikat olmakla beraber, Birleşmiş Milletler ideali dairesinde kolektif güvene müstenit, barışçı, açık ve dürüst bir dış siyasetin takibini, memleket menfaatlerini en uygun yol sayıyoruz. Harici münasebetlere ait temenni ve remzimiz, devamlı bir dünya sulhu içinde mesut bir Türkiye görmektir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

VII

Madde — 12

Din ve Devlet işlerinin birbirinden ayrı olması. Devlet ve Hükümet işlerinde kanunların millet ihtiyaçlarına ve ilmin esaslarına göre hazırlanması ve tatbik edilmesi. bunun yanında din ve vicdan hürriyetinin diğer hak ve hürriyetler gibi mukaddes tanınması ve teminat altında bulundurulması, partimizin lâiklik görüşünün ifadesidir.

Lâiklik hiçbir zaman din düşmanlığı değildir.

Madde — 13

Bizim samimî surette bağlandığımız milliyetçilik; düşünce ve his birliği ve müşterek bir hayat ve istikbale inancı tazammun eden ve memleket için münasebetlerde terbiyeci ve tesanütçü ve milletlerarası münasebetlerde sulhçu ve insaniyetçi bir milliyetçiliktir.

Madde — 14

Memleketimizin vasıl olduğu terakki merhalesinden geri götürecek bir zihniyeti reddettiğimiz gibi; milletimizin bir an evvel muasır medeniyet seviyesine ulaşması için lüzumlu hamlelerin yapılmasına taraftarız.

Madde — 15

Parti, kadınlara bütün sahalarda, erkeklerin haiz oldukları hakları tanır ve bu hususun kanunlarla teyidini ister.

Madde — 16

İnsan hak ve hürriyetlerini takyideden komünist akideye muhalif olduğumuz gibi memleketimizde komünizm açıkça kanun dışı sayılması lüzumuna kaaniyiz.

5 - TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ (*)

İkinci Yasama Yılında 19 Mayıs 1952'de kurulan partinin 4 üyesi olup (1) yasama yılı sonuna kadar bir değişiklik olmamıştır.

Üçüncü Yasama Yılı başında 4 üyesi olan Partiye 2 üyenin girmesi (2) sonucu üye sayısı 6 oldu.

(*) a) Yıllık Devre IX. TBMM Matbaası 1955

b) Tarık Z. Tunaya Dr. Türkiye'de Siyasî Partiler

(1) Süreyya Endik (Çanakkale), R. Oğuz Arık (Seyhan), Yusuf Ziya Eker (Seyhan) ve Cezmi Türk (Seyhan)

(2) Kâzım Arar (Çankırı), Kemal Atakurt (Çankırı)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Başkanı	Seyhan Mebusu	Remzi Oğuz Arık
Kâtip	Seyhan Mebusu	Y. Ziya Eker

Dördüncü Yasama Yılı başında Partinin üye adedi 6 olup, dönem sonuna kadar değişmedi.

Parti Grubu İdare Heyeti

Grup Reisi	Seyhan Mebusu	Remzi Oğuz Arık
Reisvekili	Çanakkale Mebusu	Süreyya Endik
KâtipÇankırı Mebusu	Kâzım Arar	

Kuruluş yılı : 19 Mayıs 1952

Kuruluş yeri ve Merkezi : Ankara, Yenışehir, Demirtepe - Sümer So. No. 21.

Kurucu ve İdareciler : Fahrî Başkan : Ord. Prof. Ethem Menemenci-oğlu, Genel Başkan : Prof. Remzi Oğuz Arık (Seyhan Milletvekili), Genel Sekreter : Tahsin Demiray (Nâşir ve muharrir); Genel Merkez İdare Kurulu üyeleri : Hakkı Kâmil Beşe (Eski Vakıflar Genel Müdürü), Dr. Süreyya Endik (Çanakkale Milletvekili), Yusuf ziya Eker (Seyhan Milletvekili), Âsım Günç, Asaf İlbay, Cemil Kantemir, Dr. Cezmi Türk (Seyhan Milletvekili).

5 - TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ

A) TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİNİN KURULUŞ BEYANNAMESİ

Büyük Türk Milletine :

Türkiye Köylü Partisi bugün - 19 Mayıs 1952 Pazartesi günü - millî vazife ve hizmet yoluna girmiş bulunuyor.

Türkiye Köylü Partisi, bir sınıf savaşı-yapmak ve bundan zümre menfaatları elde etmek gayesiyle kurulmuş siyasî bir birlik değildir. Onun biricik gayesi, Türk milletinin hürriyet ve eşitlik içinde birliğini sağlamak-tır. İşte bu gayesi dolayısıyla Türkiye Köylü Partisi, Türk milletinin partisidir. Türk içtimâî bünyesinin temelini teşkil eden köy ve köylü, hiç şüphesiz, bütün sosyal meselelerimizin düğüm noktasıdır. Partimizin adı da bunu ifade etmektedir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Genç Osmandan, Selim III. den, Mahmud-u Adlî-den, Gülhane Hattı-hümayunundan, Birinci ve İkinci Meşrutiyeti hazırlayanlardan tâ Cumhuriyeti kuranlara kadar, bu memleketin iyi niyet sahibi aydın adamları kalkınmağa, yeniliğe, ileriye doğru hamleler yaptılar. Türk Devletini yenileştirmek ve Türk milletini yükseltmek için Türk çocukları canlarını verdiler. Bütün bu gayelere rağmen alınmış veya varılmış olan netice bugün gözlerimizin önündedir. Bu küçülmüş vatan manzarası birçok bakımdan, bilhassa köylerimiz bakımından, iç sızlatıcıdır. Bununla beraber yüz, yüzzelli yıldır milletimizin temeli olan köylünün maruz kaldığı sürekli ihmal düşünülür, öte yandan İstiklâl Savaşı gibi büyük zaferler ve insanlık önünde verdiği parlak imtihanlar da göz önüne getirilirse, büyük kitlemizin yanlış bir plân ve programa kurban edilegelmiş olduğu kolayca anlaşılır.

Milletimizi biran evvel kalkındırabilmek için büyük köylü kitlesini ön plâna alan yolu tutmak zarureti vardır. Bu kanaat Partimizin programına baştan başa hâkim olmuştur. Partinin bugün toplanan müteşebbisleri heyeti tarafından vücade getirilen bu program, bugünden başlayarak, bütün düşünen vatandaşların, aydınların fikir yardımlarıyla Türkiye'nin umumî kalkınma programı değerini alarak Ekim ayında toplanacak olan birinci Büyük Kongremize sunulacaktır.

Siyasî sahada başlayan faaliyetimize gelince : Partimiz demokratik ve hayırlı bir mürakabe vazifesini başarmak azmindedir. Milletimizin el ve gönül birliğiyle kalkınması gibi bir gayeye bağlandığı içindir ki, kinden, nefretten, hırstan uzak kalmağı kendisine düstur bilmekte; sevgi ve şuru hareket noktası olarak almaktadır. Bu partiyi kuranlar ve onu benimseyenler kin ve hırstan ne kadar kaçınıyorlarsa, prensipler üstünde herhangi bir fedakârlıktan da o kadar tiskiniyorlar.

Bu partiyi yalnız seçim mekanizması gibi telâkki edenler aldanırlar. Bu parti bir fikir partisi olarak yaşamak azmindedir. Bu memlekette, partizan tipini ve onun memleket birliğine vurduğu darbenin neticelerini ortadan kaldırmak zorundayız.

Türkiye Köylü Partisi büyük köylü kitlesinin de söz sahibi olmasına çalışan bir mekanizma olarak milletimizin emrine giriyor ve Allahın inayeti, milletimizin sağ duyusuna güvenerek çalışmaya başlıyor.

TÜRKİYE KÖYLÜ PARTİSİ

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

B) GAYE VE PRENSİPLER

Gaye

Tarihimizin son yüz yıllardaki seyrinin tabii bir neticesi olarak milletimizin ana kütesini teşkil eden köylünün çok geri ve refahtan adeta mahrum bir seviyede kaldığını, hattâ bu geriliğin bizzat şehirli ve aydın kütlenin hızla gelişmesine mâni olan ana sebeplerin başında bulunduğunu görüyoruz.

Türkiye Köylü Partisi: köylüler başta olmak üzere bütün çalışan vatandaşları ve ailelerini kültürde, teknikte, refahta ileri bir yeni hayata kavuşturup söz ve mevki sahibi yaparak milletimizi dışardan, içerden gelecek her türlü tehlike ve taarruzlara karşı koyabilen, sağlam bünyeli bir millet birliği haline getirmek ve böylece umumî emniyet ve refahı sağlamak maksadıyla kurulmuştur.

Prensipier

1. Türkiye'nin kısa zamanda başarılabacak ıslahat ile, içtimai, iktisadi gelişmesini sağlamak, onu her bakımdan geri kalmış bir ülke olmaktan kurtarmak istiyoruz.

2. Siyasî, içtimai, idarî sahada gerçekten demokratik olan parlamenter bir cumhuriyet rejimini kuvvetlendirecek, tamamlayacak yeni bir anayasa meydana getirilmesini sağlamak, Türkiye'yi idare eden kuvvetler arasındaki vazife ve mesuliyet sınırlarını düzene koymak istiyoruz.

3. Vatandaşların siyasî ve medenî haklarını her sahada tamamlayıp kuvvetlendirerek Türkiyemizde yaşanan gerçekler haline getirmek ve bunları anayasa teminatı altına almak prensibimizdir.

Anayasaya aykırı kanunların çıkmasını, tatbik edilmesini önlemek için müstakil bir (Anayasa Mahkemesi) kurulmasını zarurî görmekteyiz.

4. Cumhuriyet rejimini ve bu rejimle elde edilen zihniyeti ve esasları korumak, gerekenleri yeni hayatın icaplarına göre ıslah etmek, tamamlamak prensibimizdir.

5. Lâikliğin din düşmanlığı şeklinde anlaşılmasını reddetmek, din ve vicdan hürriyetini öteki ana haklar gibi insanlığın mukaddes haklarından saymak prensibini benimsiyoruz. Partimiz lâikliği, memleket işlerinde, idaresinde bütün kanunların millet anlayışına, ihtiyaçlarına ve ilmin esaslarına uygun olması mânâsında alır. Dinin tamamiyle muhterem bir vicdan konusu olarak, siyasetten ayrı tutulması prensibini benimser.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

6. Devlet teşkilâtını idare edenleri her türlü siyasî tesirden, nüfuzdan, müdahaleden korumak; memurların, müstahdemlerin tâyin, terfi, emeklilik işlerinde açık sicil usulüne dayanarak, ehliyet ve kıdemini dikkate almak, prensibimizdir. Her derecedeki hizmet erbabını refahlandırma işini, kadro engellerinden kurtarmak istiyoruz.

7. Bütün âmme hizmetlerinde, gereken ıslâhatı süratle yapacağız. Köycülük, içtimai emniyet, ıslahatçılık başlıca prensiplerimizdendir.

8. Köy, Bucak, Belediye, İl İdarelerini Merkezin vasıllığından kurtarıp idarî muhtariyete erdirmek, tam teşkilâtlı bucaklar sayısını arttırarak idarî teşkilâtı genişletmek, tamamlamak kararındayız.

9. Adaleti, gerçekten mülkün esası haline koymak lâzımdır. Bu maksatla da, adalet cihazını her türlü siyasî tesirlerin üstünde müstakil bir varlık olarak tutmak; ıslâh etmek, genişletmek, tamamlamak, kuvvetlendirmek zarureti inaniyoruz. Adalet dağıtımını, bucaklara ve köylere kadar yayacağız.

10. Çalışan büyük kitlenin (çiftçinin, işçinin, esnafın) her bakımdan iyi yetiştirilmesini sağlamak ve onları ilim, idare alanlarında vazife ve mes'uliyetler yüklenecek seviyeye yükseltmek prensibine büyük değer veriyoruz.

11. Köylünün ve çalışan büyük kitlenen -devletçe ayrı bir mevzuu olarak henüz ele alınmayan- hayatını; içtimai teminat altına almak; sağlık, hastalık, işsizlik, ihtiyarlık günlerinde korumak prensibini milletimiz için hayati biliyoruz.

12. Çalışan vatandaşların kanunun ve devletin henüz üstünde esaslıca durmadığı aile yuvalarını korumak; istidat ve ehliyetlerini yükseltmek yolunda tedbirleri, teşvikleri esirgememek esaslarımızdandır.

13. Vatandaşlar arasında din, ırk, cins, mezhep, aile, zümre, meslek parti farkı gözetmeksizin, eşit haklara dayanan, devamlı bir içtimai yardımlaşmayı teşvik etmek, kuvvetlendirmek, kimsesizleri, yoksulları, saksatlıları koruyacak müesseseler meydana getirmek istiyoruz.

14. Dullar, yetimler başta olmak üzere bütün memur ve emekliler -eski, yeni farkı gözetmeksizin- eşit haklara terfih etmek ve isteyenleri müstahsil hale getirmek prensibimizdir.

15. Kadınlarımızın her bakımdan ve bilhassa aile yuvalarında vazifelerini kolaylaştırmak bakımından yetişip yükselmelerini sağlamak hedefimizdir.

16. Millî Eğitim ile köyde ve şehirde Türk fertlerini hür, araştırmacı insan şuuruna ve itiyatlarına dayanan şahsiyet sahibi olarak yetiştirmek prensibimizdir. Bir köy ve şehir düşmanlığı yaratmadan, köyün bünyesini göz önünde tutan bir yetiştirmeye büyük ehemmiyet veriyoruz.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

17. Millî ve edebî değerleri korumak, devam ettirmek, yükseltip sevdirmek; ilim araştırmalarına teşvik etmek, müzeleri, kütüphaneleri, güzel sanat ve spor yuvalarını çoğaltmak yolu ile halkın terbiye ve kültür işlerini sağlamak, ilim ve kültürümüzü tesadüflerden kurtaracak akademilerle enstitüleri kurmak prensibine önem veriyoruz.

18. Millet murakabesini en tesirli şekilde tamamlayıp kuvvetlendirecek olan basın ve yayın hürriyetini, gerçek demokrasilerdeki serbestlik seviyesine çıkarmak istiyoruz. Basını, radyoyu, her türlü yayın vasıtalarını, hükûmeti elinde bulunduran Partinin, kendi politikasına alet olmaktan korumayı başlıca prensip görüyoruz.

19. Milletimizin hayat kaynağı olan köylümüzü ve köylerimizi topyekûn kalkındırmak prensibimizdir. Partimiz, köylü kalkınma davasını yalnız köylü mevzuu değil, şehirleriyle birlikte Türk vatandaşlarının da başlıca başka şartı telâkki eyler. Türk köylüsü, medenî insanlık haysiyetine yakışır bir varlıkta olmadıkça Türk milletinin medenî dünyadaki yerini hakkiyle almasına imkân yoktur kanaatindeyiz.

20. Türk köylüsünün ve Türk vatanın kalkınması için memleket bünyesine uygun bir ziraat reformu şarttır.

21. Her türlü sermaye ve yatırım imkânlarından faydalanarak köylerimizi yeniden inşa, imar ve ihya etmek prensibimizdir.

22. Küçük mülkiyet, küçük sermaye ve küçük kazanç sahiplerinin varlıklarını koruyup geliştirmeyi, sayılarını arttırmayı, içtimâî selâmetimiz için zarurî görüyoruz.

23. İçtimâî bünyemizi kuvvetlendirmek, gittikçe artan işsizliği önlemek için yapılacak ziraat reformuyla birlikte ve bunlara muvazi olarak sanayileşmeyi planlamak, hızlandırmak istiyoruz. Devletin yalnız ağır sanayi kurmasını, bu sanayi devam ettirmesini, diğer sanayi kollarını da serbest teşebbüse, (çalışanların da ortak olabileceği) şirketlere bırakmasını lüzumlu bulmaktayız.

24. Serbest teşebbüsün gelişmesi için gerekli olan hukuk, idare, maliye sahalarındaki istikrarı ve memlekette var olan müktesep haklara saygı sağlamak ana prensiplerimizdendir.

25. Türk ordusunu her türlü iç, dış siyaset tesirlerinden uzak, tarihteki şanına yaraşır bir millet müessesesi halinde devam ettirmek, kuvvetlendirmek kararındayız.

26. Devletin ve anayurdun bütünlüğünü, iç ve dış emniyetini, içtimâî ve iktisadî selâmetini sağlayacak haberleri toplayan, her türlü Partizan tesirlerden uzak ilmnî ve teknik servislere de cihazlanmış yeni bir teşkilât kurulmasını faydalı buluyoruz.

C) BAKANLAR KURULU VE DEĞİŞİKLİKLERİ

IX. DÖNEMİN BAKANLAR KURULLARI

A) I. MENDERES KABİNESİ

BAKANLAR KURULU

22.5.1950 – 8.3.1951

Başbakan	: Adnan Menderes (İstanbul)
Başbakan Yar. ve	
Devlet Bakanı	: Samet Ağaoğlu (Manisa) 5.6.1950 (*)
Devlet Bakanı	: Fevzi Lütü Karaosmanoğlu (Manisa) 11.7.1950
Adalet Bakanı	: Halil Özyörük (İzmir)
Millî Savunma Bakanı	: Refik Şevket İnce (Manisa) (1)
İçişleri Bakanı	: Rüknettin Nasuhioğlu (Edirne)
Dışişleri Bakanı	: Prof. Dr. Fuad Köprülü (İstanbul) (2, 3, 4)
Maliye Bakanı	: Halil Ayan (Bursa) (12)
	Hasan Polatkan (Eskişehir)
	14.12.1950 (13, 14)
Millî Eğitim Bakanı	: Avni Başman (İzmir) (5, 6)
	Tevfik İleri (Ulaştırma Bakanı) 11.8.1950
Bayındırlık Bakanı	: Korgl. Fahri Belen (Bolu) (7)
	Kemal Zeytinoğlu (Eskişehir) 22.12.1950
Ekonomi ve Ticaret	
Bakanı	: Zühtü Velibeşe (İzmir)
Sağlık ve Sosyal Yar.	
Bakanı	: Prof. Dr. Nihat R. Belger (İstanbul) (8)
	Ekrem Hayri Üstündağ (İzmir) 19.9.1950
Gümrük ve Tekel	
Bakanı	: Nuri Özsan (Muğla)
Tarım Bakanı	: Nihat İyriboz (Çanakkale)
Ulaştırma Bakanı	: Tevfik İleri (Samsun) (9)
	Seyfi Kurtbek (Ankara) 11.8.1950
Çalışma Bakanı	: Hasan Polatkan (Eskişehir) (15, 16)
	Hulusi Köymen (Bursa) 22.12.1950
İşletmeler Bakanı	: Prof. Muhlis Ete (Ankara) (10, 11)

Yeni dönemin başlaması doayısıyla Başbakan Şemsettin Günaltay 22.5.1950 tarihinde istifa etmiş, yeni Bakanlar Kurulunu teşkil Cumhurbaşıkanı Celâl Bayar tarafından İstanbul Milletvekili Adnan Menderes

(*) Bakanların atanma tarihlerini gösterir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

memur edilmiştir. Yeni Başbakanın teklif ettiği Bakanlar Kurulunun onaylandığına dair 22.5.1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi aynı gün TBMM'nin Birinci Birleşiminde okundu.

Hükümet programı 29.5.1950'de Meclise sunuldu. Program üzerindeki görüşmeler 31 Mayıs ve 2 Haziran 1950 tarihlerinde yapıldı.(*).

(*) Tutanak D.C.I. Sa : 21-32, 42-92, 94-143

Bakanlıklara vekâlet ve yeniden atamalar aşağıdaki nollarda gösterilmiştir.

- (1) Bir ay izin almış olan Milli Savunma Bakanı Refik Şevket İnce'nin dönüşüne kadar kendisine Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.
- (2) Paris'te toplanan Avrupa Ekonomik İş Birliği Teşkilatı Bakanlar Konseyi ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinde Türkiye'yi temsilen giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hilmi Velibeşe vekillik etmiştir.
- (3) Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinde Türkiye'yi temsil etmek üzere Strasbourg'a giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hilmi Velibeşe vekillik etmiştir.
- (4) Roma'da toplanacak olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinde Türkiye'yi temsil etmek üzere giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hilmi Velibeşe vekillik etmiştir.
- (5) Sıhhi durumu yüzünden istifa eden Milli Eğitim Bakanı Avni Başman'ın istifasının kabulü ve Milli Eğitim Bakanlığına Gümrük ve Tekel Bakanı Nuri Özsan'ın vekil olarak tayini hakkındaki 3 Ağustos 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 6. XI. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (6) Açık bulunan Milli Eğitim Bakanlığına Ulaştırma Bakanı Tefik İleri'nin ve Ulaştırma Bakanlığına da Ankara Milletvekili Seyfi Kurtbek'in tayinleri hakkındaki 11 Ağustos 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 6. XI. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (7) İstifa eden Bayındırlık Bakanı Fahri Belen'in istifasının kabul ve adı geçen Bakanlığa Çalışma Bakanı Hasan Polatkan'ın vekil olarak tayin edildiğine dair olan 28 Ekim 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 6. XI. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (8) İstifa eden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Nihad Reşad Belger'in istifasının kabulü ile yerine İzmir Milletvekili Ekrem Hayri Üstündağ'ın tayini hakkındaki 19 Eylül 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 6. XI. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (9) Milli Eğitim Bakanlığına tayin edilen Tefik İleri'den açık kalan Bayındırlık Bakanlığına Ankara Milletvekili Seyfi Kurtbek'in tayin edildiğine dair olan 6 Ağustos 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 6. XI. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (10) Başbakan Yardımcılığı göreviyle Devlet Bakanlığına Manisa Milletvekili Samet Ağaoğlu'nun tayinine dair olan 5 Haziran 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 12. VI. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

- (11) Açık olan Devlet Bakanlığına, Manisa Milletvekili Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun tâyinine dair olan 10. VII. 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 11. VII. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (12) Halil Ayan'ın Maliye Bakanlığundan istifası kabul ve Maliye Bakanlığınca Çalışma Bakanı Hasan Polatkan'ın tâyinine dair olan Cumhurbaşkanlığının 14 Aralık 1950 tarihli tezkeresi Kamutayın 15. XII. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (13) Açık bulunan Bayındırlık Bakanlığınca Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu'nun vekil olarak tâyini hakkındaki Cumhurbaşkanlığının 14 Aralık 1950 tarihli tezkeresi Kamutayın 15. XII. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (14) Açık bulunan Bayındırlık Bakanlığınca Eskişehir Milletvekili Kemal Zeytinoglu'nun tâyinine dair olan 22 Aralık 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 25. XII. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (15) Açık bulunan Çalışma Bakanlığınca Ekonomi ve Ticaret Bakanı Zühtü Hîlmî Velibeye'nin Vekil olarak tâyini hakkındaki 14 Aralık 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutay'ın 15. XII. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (16) Açık bulunan Çalışma Bakanlığınca Bursa Milletvekili Hulûsî Köymen'in tâyinine dair olan 22 Aralık 1950 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutay'ın 25. XII. 1950 tarihli Birleşiminde okunmuştur.

BAKANLAR KURULU

9.3.1951 – 14.5.1954

Başbakan	: Adnan Menderes (İstanbul) (7, 8, 9, 29, 30)
Devlet Bakanı ve	
Başbakan Yrd.	: Samet Ağaoğlu (Manisa) (31, 32)
	: Fethi Çelikbaş (Burdur) 8.4.1953 (*)
Devlet Bakanı	: Refik Şevket İnce (Manisa) (1, 2)
	Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu (Manisa)
	18.6.1951 (**) (10, 11, 12)
	Muammer Alakant (Zonguldak) 1.11.1952,
	(33, 34)
	Celal Yardımcı (Ağrı) 8.4.1953
Adalet Bakanı	: Rükneddin Nasuhioğlu (Edirne) (13, 35)
	Osman Şevki Çiçekdağ (Ankara) 10.11.1952

(*) Başbakan Yardımcısı değildir. (Tutanak D. D : 9, C : 21, Sa : 284)

(**) Kabine kurulduktan sonra boşalan Bakanlığa yapılan tayinin tarihini gösterir.
(K. Ö.)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Millî Savunma Bakanı	⊖ Hulûsi Köymen (Bursa) (36, 37) - Seyfi Kurtbek (Ulaştırma Bakanı) 10.11.1952 - Kenan Yılmaz (Bursa) 1.11.1953
İçişleri Bakanı	⊖ Halil Özyörük (İzmir) - Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu (Devlet Bakanı) 2.12.195 (13, 14, 15, 16, 17) - Ethem Menderes (Aydın) 1.8.1952
Dışişleri Bakanı	⊖ Prof. Fuad Köprülü (İstanbul) (4, 18, 19, 20, 21, 22, 38, 39, 40, 41, 42)
Maliye Bakanı	⊖ Hasan Polatkan (Eskişehir) (43, 44)
Millî Eğitim Bakanı	⊖ Tevfik İleri (Samsun) (45, 46) - Rıfki Salim Burçak (Erzurum) 8.4.1953
Bayındırlık Bakanı	⊖ Kemal Zeytinoglu (Eskişehir) (47)
Ekonomi ve Ticaret Bakanı	⊖ Prof. Muhlis Ete (Ankara) (23, 24) - Enver Güreli (Balıkesir) 1.11.1952 (48, 49, 50) - Fethi Çelikbaş (Devlet Vekili) 28.5.1953
Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı	⊖ Ekrem Hayri Ustündağ (İzmir) (5, 51)
Gümrük ve Tekel Bakanı	⊖ Prof. Rıfki Salim Burçak (Erzurum) (6) - Sıtkı Yırcalı (Balıkesir) 2.12.1951 (25, 26, 52) - Emin Kalafat (Çanakkale) 8.4.1953
Tarım Bakanı	⊖ Nedim Ökmen (Maraş) (53)
Ulaştırma Bakanı	⊖ Seyfi Kurtbek (Ankara) (54, 55) - Yümnü Üresin (Bilecik) 10.11.1952
Çalışma Bakanı	⊖ Nuri Özsan (Muğla) (56, 57, 58) - Samet Ağaoğlu (Devlet Bakanı ve Baş. B. Yar.) 10.11.1952 - Hayrettin Erkmen (Giresun) 8.4.1953
İşletmeler Bakanı	⊖ Hakkı Gedik (Kütahya) (27, 28) - Sıtkı Yırcalı (Gümrük ve Tekel Bakanı) 18.9.1952

Başbakan Adnan Menderes'in çekildiğine, yeni hükümetin kurulması için yeniden görevlendirildiğine ve teşkil olunan hükümet listesinin su-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

nulduğuna dair tezkereler 26.3.1951 tarihli 56. Birleşimde Genel Kurulla sunuldu.

Yeni hükümetin programı, 30.3.1951'de Mecliste okunup program görüşmeleri 2.6.1951'de yapıldı. (***)

Bakanlıklara vekâlet ve yeniden atamalar aşağıdaki notlarda gösterilmiştir.

- (1) Refik Şevket İnce'nin Devlet Bakanlığından çekilmesinin kabul edildiğine dair olan 30 Mart 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamulayın 4. IV. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (2) Açık bulunan Devlet Bakanlığuna Manisa Milletvekili Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun tayinine dair olan 18 Haziran 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamulayın 20. VI. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (3) İzmir Milletvekili Halil Özyörük'ün, İçişleri Bakanlığından istifasının kabulü ve İçişleri Bakanlığuna Devlet Bakanı Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun vekillik edeceği hakkındaki 20 Ekim 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamulayın 9. XI. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (4) Stabsorg'da toplanarak olan Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 9 uncu toplantısına Türkiye'yi temsil etmek üzere giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine, İçişleri Bakanı Halil Özyörük'ün vekillik edeceği hakkındaki 5 Ağustos 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamulayın 9. VIII. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (5) Cenevre'de toplanacak olan Dünya Sağlık Teşkilâtı Konseyine Türkiye'yi temsil etmek üzere giden Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ'ın dönüşüne kadar kendisine Çalışma Bakanı Nuri Özsan vekillik etmiştir.
- (6) Erzurum Milletvekili Rifki Salim Burçak'ın Gümrük ve Tekel Bakanlığından istifası kabul ve bu Bakanlığa Çalışma Bakanı Nuri Özsan'ın vekâlet etmesinin muvafık görüldüğüne dair olan 26 Ekim 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamulayın 9. XI. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (7) Başbakan Adnan Menderes'in Yunanistan'a yapacakları iadei ziyaret münasebetiyle dönüşlerine kadar kendisine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ vekillik etmiştir.
- (8) Başbakan Adnan Menderes'in memleket karasuları dışında yapacağı seyahatlerden dönüşüne kadar kendisine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ vekillik etmiştir.

(***) Tutanak Dergisi : C. 6, s.76-123, 124-127

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

- (9) İngiltere Hükümetinin davetlisi olarak Londra'ya resmen ziyaret edecek olan Başbakan Adnan Menderes'in dönüşüne kadar kendisine Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ vekillik etmiştir.
- (10) Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu, İçişleri Bakanlığına tayininden açılan Devlet Bakanlığına da vekillik etmiştir.
- (11) Manisa Milletvekili Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun Devlet Bakanlığından istifasının kabul edildiğine dair olan 7 Nisan 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 7. IV. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (12) Açık bulunan Devlet Bakanlığına Zonguldak Milletvekili Muammer Alakani'nin tayin edildiğine dair olan 23. VI. 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 1. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (13) Mûteveffa İngiltere Kralı Majeste 6 ncı Jorj'un cenaze merasiminde bulunmak üzere Londra'ya giden Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu'nun dönüşüne kadar kendisine Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.
- (14) Açık bulunan İçişleri Bakanlığına, Devlet Bakanı Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun tayinine dair olan 2 Aralık 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 3. XII. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (15) Mantis Mebusu Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu'nun İçişleri Bakanlığından vâkı istifası kabul ve İçişleri Bakanlığının, Anayasanın 49 uncu maddesi gereğince Başbakan Adnan Menderes tarafından deruhde edildiğine dair olan 7 Nisan 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 7. IV. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (16) Başbakan Adnan Menderes'in Yunanistan'a yapacakları iadei ziyareti münasebetiyle İçişleri Bakanlığına, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.
- (17) Açık bulunan İçişleri Bakanlığına Aydın Milletvekili Etem Menderes'in tayinine dair olan 1 Ağustos 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 1. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (18) Paris'te toplanacak olan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Altıncı Oturumunda memleketimizi temsil etmek üzere Paris'e giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.
- (19) Atlântik Paketi Devletlerinin akdedeceği toplantıya katılmak üzere Lizbon'a giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine Adalet Bakanı Rükneddin Nasuhioğlu vekillik etmiştir.
- (20) Avrupa Konseyi ile Avrupa Ekonomik İş Birliği Teşkilâtı Bakanlar Komitesinin yapacakları toplantılara katılmak üzere Paris'e giden Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine Başvekil Adnan Menderes vekâlet etmiştir.
- (21) Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün Yunanistan'a yapacağı iadei ziyaret münasebetiyle dönüşüne kadar kendisine, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

- (22) İngiltere Hükümetinin davetlisi olarak Londra'ya resmen ziyaret edecek olan Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.
- (23) Batı Almanya'ya giden Ekonomi ve Ticaret Bakanı Muhlis Ete'nin dönüşüne kadar kendisine Maliye Bakanı Hasan Polatkan vekillik etmiştir.
- (24) İstifa eden Ekonomi ve Ticaret Bakanı Muhlis Ete'nin istifasının kabulüyle yerine Balıkesir Milletvekili Enver Güreli'nin tayinine dair olan 23. VI. 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 1. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (25) Açık bulunan Gümrük ve Tekel Bakanlığına Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı'nın tayinine dair olan 2 Aralık 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 3. XII. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (26) Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı'nın açık bulunan İşletmeler Bakanlığına asaleten ve Gümrük ve Tekel Bakanlığına da vekâleten tayinine dair olan 18 Eylül 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi Kamutayın 1. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (27) Kütahya Milletvekili Hakkı Gedik'in, İşletmeler Bakanlığından istifasının kabul ve adı geçen bakanlığa Çalışma Bakanı Nuri Özsan'ın vekâleten tayinine dair olan 12 Aralık 1951 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi, Kamutayın 14. XII. 1951 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (28) Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı'nın açık bulunan İşletmeler Bakanlığına asaleten ve Gümrük ve Tekel Bakanlığına da vekâleten tayinine dair olan 18 Eylül 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi, Kamutayın 1. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (29) Fransız Hükümetinin davetlisi olarak Paris'i resmen ziyaret edecek olan Başvekil Adnan Menderes'in dönüşüne kadar kendisine Sağlık ve Sosyal Yardım Vekili Ekrem Hayri Üstündağ vekillik etmiştir.
- (30) İngiltere Kraliçesi Majeste Eltzaбет II. nin taç giyme merasiminde bulunmak üzere İngiltere'yi ziyaret edecek olan Başvekil Adnan Menderes'e Sağlık ve Sosyal Yardım Vekili Ekrem Hayri Üstündağ vekillik etmiştir.
- (31) Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu'nun Çalışma Bakanlığına tayinine dair olan 5 Kasım 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi, Kamutayın 10. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (32) Açık bulunan Devlet Vekilliğine Burdur Mebusu Fethi Çelikbaş'ın tayinine dair olan 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.
- (33) Devlet Vekili Muammer Alakant'ın istifasının kabulüne dair olan 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi, Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

- (34) Açık bulunan Devlet Vekilliğine Ağrı Mebusu Celâl Yardımcı'nın tayinine dair olan 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnkadında okunmuştur.
- (35) Adalet Bakanlığında istifa eden Rükneddin Nasuhoğlu'nin istifasının kabul ve Adalet Bakanlığına Ankara Milletvekili Osman Şevki Çiçekdağ'ın tayinine dair olan 7 Kasım 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi, Kamutayın 10. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (36) Meclis Grubu Başkanlığına seçilmesi dolayısıyla Millî Savunma Bakanlığında istifa eden Hulûsi Koymen'in istifasının kabul ve Millî Savunma Bakanlığına, Ulaştırma Bakanı Seyfi Kurtbek'in tayinine dair olan 4 Kasım 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi, Kamutayın 10. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (37) Ankara Mebusu Seyfi Kurtbek'in, Millî Savunma Vekilliğinden istifasının kabul ve Millî Savunma Vekilliğine Bursa Mebusu Kenan Yılmaz'ın tayinine dair olan 28 Temmuz 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi, Umumi Heyetin 1. XI. 1953 tarihli İnkadında okunmuştur.
- (38) Paris'te toplanacak olan O.E.C.E. Bakanlar İctimai ile NATO Konseyi Çalışmalarına Hükümetimiz adına iştirak için Paris'e ve avdetle İtalya Hariciye Nazırlığına resmî ziyarette bulunmak üzere Roma'ya gidecek olan Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar Bakanlık işlerini Başbakan Adnan Menderes vekâleten ifa etmiştir.
- (39) Yugoslav ve Yunan Hükümetlerince vâkı resmî davet üzerine bu memleketlere giden Dışişleri Vekili Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine İçişleri Vekilli Etem Menderes vekillik etmiştir.
- (40) Fransa Hükümetinin davetlisi olarak Paris'i resmen ziyaret edecek olan Dışişleri Vekilli Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine İçişleri Vekilli Etem Menderes vekillik etmiştir.
- (41) İngiltere Kraliçesi Majeste Elizabet II nin taç giyme merasiminde bulunmak üzere İngiltere'yi ziyaret edecek olan Dışişleri Vekilli Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine, İçişleri Vekilli Etem Menderes vekillik etmiştir.
- (42) Yunan ve Yugoslav Hariciye vekilleri ile yapılacak müzakerelerde bulunmak üzere Atina'ya giden Dışişleri Vekilli Fuad Köprülü'nün dönüşüne kadar kendisine İçişleri Vekilli Etem Menderes vekillik etmiştir.
- (43) Avrupa İktisadî İş Birliği Teşkilâtının 23 Mart 1953 tarihinde Vekiller Servisinde yapılacak Konsey toplantısına iştirak etmek üzere Paris'e gitmiş olan Maltiya Vekilli Hasan Polatkan'ın dönüşüne kadar kendisine İçişleri Vekilli Etem Menderes vekillik etmiştir.
- (44) Vazife ile yurtdışına gittiği bulunan Maliye Vekilli Hasan Polatkan'ın dönüşüne kadar, kendisine, Gümrük ve Tekel Vekilli Emin Kalafat vekillik etmiştir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

- (45) Milli Eğitim Vekili Teyfik İleri'nin istifasının kabul edildiğine dair olan 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi. Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.
- (46) Açık bulunan Milli Eğitim Vekilliğine Erzurum Mebusu Rifki Salim Burçak'ın tayinine dair olan 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi. Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.
- (47) Vazife ile yurtdışına gitmiş olan Bayındırlık Vekili Kemal Zeytinoğlu'nun dönüşüne kadar kendisine, Gümrük ve Tekel Vekili Emin Kalafat vekillik etmiştir.
- (48) Yugoslav Hükümetinin daveti üzerine bu memleketle giden Ekonomi ve Ticaret Bakanı Enver Güreli'nin dönüşüne kadar kendisine, Çalışma Bakanı Samet Ağaoğlu vekillik etmiştir.
- (49) Ekonomi ve Ticaret Vekâletinden istifa eden Enver Güreli'nin istifasının kabulü ve yerine Çalışma Vekili Hayrettin Erkmen'in vekillik etmesine dair olan 26 Mayıs 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi. 27. V. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.
- (50) Açık bulunan Ekonomi ve Ticaret Vekâletine Devlet Vekili Fethi Çelikkbaş'ın tayinine dair olan 28 Mayıs 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi. Umumi Heyetin 29. V. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.
- (51) Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Ekrem Hayri Üstündağ'ın iznli bulunmasına binaen kendisine İçişleri Bakanı Etem Menderes vekillik etmiştir.
- (52) Açık bulunan Gümrük ve Tekel Vekilliğine Çanakkale Mebusu Emin Kalafat'ın tayinine dair olan 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi. Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.
- (53) Paris'te toplanacak Avrupa Müsterek Ziraat Pazarı Konferansına iştirak etmek üzere Paris'e giden Tarım Vekili Nedim Ökmen'e Ekonomi ve Ticaret Vekili Enver Güreli vekillik etmiştir.
- (54) Milli Savunma Bakanlığına tayin edilen Seyfi Kurtbek'ten açılan Ulaştırma Bakanlığına, Bilecik Milletvekili Yümnü Üresin'in tayinine dair olan 5 Kasım 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. Kamutayın 10. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (55) Vazife ile İngiltere'ye gidecek olan Ulaştırma Vekili Yümnü Üresin'in dönüşüne kadar kendisine Çalışma Vekili Hayrettin Erkmen vekillik etmiştir.
- (56) Çalışma Bakanlığınca istifa eden Nuri Özsan'ın istifasının kabul ve Çalışma Bakanlığına Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu'nun tayinine dair olan 5 Kasım 1952 tarihli Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. Kamutayın 10. XI. 1952 tarihli Birleşiminde okunmuştur.
- (57) Çalışma Vekili Samet Ağaoğlu'nun istifasının kabulüne dair 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi. Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.
- (58) Açık bulunan Çalışma Vekilliğine Giresun Mebusu Hayrettin Erkmen'in tayinine dair olan 8 Nisan 1953 tarihli Riyaseti Cumhur tezkeresi. Umumi Heyetin 9. IV. 1953 tarihli İnikadında okunmuştur.

D) DÖNEMİN YASAMA YILLARI AÇIŞ KONUŞMALARI

Atatürk "Büyük Millet Meclisi'nin her toplantısı bizim için yeni bir hayat kaynağıdır (1)." diyerek yasama yıllarının önemini vurgulamıştır.

Teşkilât-ı Esasiyenin 36. maddesi hükmüne göre, Cumhurbaşkanları hükümetin geçen yılki çalışmaları ve giren yıl içinde alınması uygun görülen önlemleri kapsayan bir nutukla yasama yılını açarlardı.

1961 Anayasası, Cumhurbaşkanlarının parlamentoyu açışını anti-demokratik bir yöntem olduğu gerekçesiyle kaldırdı.

1982 Anayasasının 104. maddesi "Gerek gördüğü takdirde yasama yılının ilk günü TBMM'de açış konuşması yapmak" biçimindeki kuralı ile yasama yılının açılış zorunluluğunu cumhurbaşkanlarının takdirine bıraktı.

Sürekli değişim ve gelişim karşısında, en etkili makamın olaylara ışık tutup yönlendirici uyarılar yapması kaçınılmaz bir gereksinimdir ve parlamento tarihinin vazgeçilmez kaynağıdır.

IX. Dönemin 4 yasama yılının açış söylevleri kaynaktan aynen sunulmuştur.

A) CUMHURBAŞKANININ BİRİNCİ TOPLANTIYI AÇIŞ SÖYLEVİ (2)

(Cumhurbaşkanı Celâl Bayar sol tarafın şiddetli ve sürekli alkışları ve bravo sesleri ve sağ tarafın ayağa kalkması suretiyle karşılandı.)

CUMHURBAŞKANI CELÂL BAYAR (İstanbul) — Dokuzuncu Büyük Millet Meclisinin Birinci Toplantısını açıyorum.

Türk milletinin hür iradesiyle ve serbest bir seçimle burada toplanmış bulunan siz hakiki müessesillerini hürmetle selâmlarım. *(Alkışlar)*

Sayın milletvekilleri arkadaşlarım,

Memnuniyetle görmekteyiz ki, demokrasi rejimi yurdumuzda huzur ve sükûn içinde yerleşmiş bulunuyor. *(Soldan alkışlar)* 14 Mayıs seçimleri memleketimizde hukuk devletinin tam temellerini, hiçbir kuvvetin sarsamayacağı bir şekilde atmıştır. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

(1) Millet Meclisi Tutanak Dergisi C. 13, B.1. Sayfa : 2. Ta : 1.11.1929

(2) Tutanak Dergisi : C.2. S.3-13

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Vatandaşlar ve yurdumuzda oturanlar, emniyet şartları altında insan hak ve hürriyetlerinden kolaylıkla istifade etmek imkânını bulmaktadırlar. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Bugün milletimiz, yurdun her tarafında, hakları koruyan bir iradenin, vicdanlara verdiği hakiki huzur ve sükûn içinde iktisadî ve içtimai kalkınması için Hükümetle elele çalışmaya başlamıştır.

Devletle vatandaş, karşılıklı itimat ve saygı ile birbirine bağlayan ve aynı hedef ve gayeye doğru yürütmeye başlayan bu mesut vakianın istikbalimizi, her zamankinden daha çok emin olarak teminat altına aldığına şüphe yoktur. *(Soldan alkışlar)*

Arkadaşlar,

Şimdi memlekette umumi hukuk nizamını, demokrasinin ruhu olan hürriyet, bilhassa fert hürriyeti anlayışına göre her sahada yeniden ayarlananın sırası gelmiştir. Anayasa hükümlerinin bu anlayış içinde kurduğu ahenge aykırı ve antidemokratik kanunlar, sistemli bir tarama ile tespit ve tadil edilmektedir. Bunlara ait tasarılar tetkikinize arz edilmek üzere hazırlanmıştır.

Sayın arkadaşlarım,

Esaslı sağlık dâvalarını yeni baştan ele alarak ciddi tedbirlere baş vurmak zamanı gelmiştir.

Uzun yıllar, sıtma mücadelesine hususî bir teşkilât halinde devam olunmuştur. Bu uğurda birçok para ve emek harcanmış olmasına rağmen mesele henüz tamamiyle halledilmiş değildir. Sağlık Bakanlığı bu işe yeni bir hız vermek kararındadır. Bu cümleden olarak Avrupa İktisadî İş Birliğinden temin ettiği (2 380 000) liralık yardım ile yeni mücadele malzemesi tedarik etmek yolundadır.

Kanaatimce, sıtma, trahom ve frengi gibi sosyal hastalıkların başında, millî bünyedeki tahribatı ve nüfus kaybı bakımından verem afeti gelmektedir.

Sağlık Bakanlığı, verem aşısı tatbikatını bütün memlekete teşmil etmeye hazırlanırken veremlilere mahsus 2 000 den ibaret olan yatak adedini 5 000 e çıkarmayı kararlaştırmıştır. *(Soldan alkışlar)*

Veremin sirayet derecesine göre bu miktarında, büyük bir mâna ifade edeceğini kabul etmek zordur.

Verem hastalıkları geçen hafta Ankara'da muhabbetle selâmladığımız doktorlarınızın açtıkları kongrede müzakere mevzuu olmuştur.

Kararlarının ihtimamla ele alınacağı tabiidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Memleketimizde, birinci derecedeki büyük şehirler istisna edildiği takdirde hemen her yerde hekim ihtiyacı, sıhhi müesseselerimizde ise yetişmiş «Hemşire» noksanlığı göze çarpmaktadır.

Bununla beraber, kasabalarımızın mühim bir kısmında eczahane de yoktur. Sağlık Bakanı ile Millî Eğitim Bakanını, müşterek vazifeleri dâhilinde olan bu işler için esaslı tedbir almaya davet ederim.

Aziz Milletvekilleri,

İlköğretim, maarif sistemimizin temelini teşkil eder. Bu itibarla üzerinde ehemmiyetle durulması lâzım gelir.

Herkesçe bilindiği gibi, aile ocağından sonra hayat ile temas, ilkokullarda başlar. Genç yavrularımızın, her şeyi benimseyen taze zekâlarıyla en iyi ve en doğruyu, millî ve insanî bütün mânevi kıymetlere istinat eden bir terbiye sistemi içinde burada bulmaları iktiza eder.

Çocuklarımızı kalb huzuru ile ancak bu değerde bulunan müesseselere emanet edebiliriz.

Bütün bu işlerde öğretmene dayandığımızı ve inandığımızı biliyoruz.

Evvel emirde bütün ilkokul öğretmenlerinin aynı ruh ve aynı seviyede bilgiye sahip olarak yetişmelerini sağlamalıyız.

Aranan vasıfta mürebbi yetiştirmek için «Öğretmen yetiştirme» teşkilâtımız geliştirilmeli; zaman zaman tadilâta uğrayan köy enstitüleri, elde edilen tecrübelerle göre daha elverişli bir hale getirilmeli; ve bu arada kadının öğretmene olan ihtiyacı gözönünde tutulmalıdır. Son zamanlarda Millî Eğitim Bakanlığının bu istikamette yol almağa başladığını bilmekteyiz.

Bu cümleden olarak İstanbul'da, ders yılı başında bir «Öğretmen yetiştirme» müessesesi kurulmuştur.

Şüphe yok ki: öğretmende büyük vazife ve fedakârlık duygusu görmek isteriz. Bu hakkımızdır. Fakat, öğretmenin de bilmukabele aynı ölçüde hakları gözetilmelidir. Millî Eğitim Teşkilât Kanunu yenilenmeli, öğretmenlerin tayin ve nakil işleri şahsi çalışmalara değer verecek surette ele alınmalı, liyakati sabit olacak ilkokul öğretmenlerine, öğretim kademelerinin en büyük derecesine kadar yükselebilmek hakkı tanınmalı; (*Soldan alkışlar*) ve merkezden başlayarak vazife sahiplerinin salâhiyetleri ihtiyaca göre yeniden tespit edilmelidir. (*Soldan bravo sesleri*)

Buna ait kanun tasarısı, bu sene içinde Yüksek Meclisinize takdim olunacaktır.

Üniversitelerimiz hakkında söyleyeceklerimi, hürmet ve tazimle, Birinci Cumhurbaşkanı'nın 1937 senesinde Kamutayı açış nutuklarından alıyorum.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Atatürk şöyle demişlerdi :

«Büyük davamız en medenî ve en müreffeh millet olarak varlığımızı yükseltmektir.

Bu, yalnız kurumlarında değil, düşüncelerde temelli bir inkılâp yapmış olan büyük Türk milletinin dinamik idealidir. Bu ideali en kısa bir zamanda başarmak için, fikir ve hareketi, beraber yürütmek mecburiyetindeyiz. Bu teşebbüste, başarı, ancak töreli bir planla ve en rasyonel tarzda çalışmakla mümkün olabilir.

İşaret ettiğim umdeleri Türk gençliğinin dimağında ve Türk milletinin şuurunda daima canlı bir halde tutmak üniversitelerimize ve yüksek okullarımıza düşen başlıca vazifedir. *(Soldan alkışlar)*

Bunun için memleketi şimdilik üç büyük kültür bölgesi halinde mütalâa ederek, Garp bölgesi için İstanbul Üniversitesinde başlanmış olan ıslahat programını daha radikal bir tarzda tatbik ederek Cumhuriyete cidden modern bir üniversite kazandırmak.

Merkez bölgesi için, Ankara Üniversitesini az zamanda kurmak lâzımdır ve Doğu bölgesi için Van gölü sahillerinin en güzel bir yerinde her şubeden ilkokulları ile ve nihayet üniversiteyle modern bir kültür şehri yaratmak yolunda şimdiden faaliyete geçmelidir. *(Soldan alkışlar)* Bu hayırlı teşebbüsün; Doğu vilâyetlerimiz gençliğine bahşedeceği feyiz Cumhuriyet Hükümeti için ne mutlu bir eser olacaktır.»

Bugünkü iktidarın da, programına alarak kendisine mal ettiği bu görüş, bir mütalâa ilâvesine lüzum göstermeyecek kadar vazıhtır.

Vaktiyle bu nutku mûtaakıp Millî Eğitim Bakanı tarafından Van havalisinde tetkikata da girilmişti.

Eğitim işlerinde diğer mahallere nispetle daha geri kalmış olan Doğu bölgemizde böyle bir irfan müessesesinin kurulması için bütün müşkülât iktihâm olunmalı ve önümüzdeki bütçe yılında işe başlanmalıdır. *(Soldan bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Üniversitelerimize gelince :

İstanbul Üniversitesine yardımda devam edilmeli; Ankara Üniversitesinin ikmaline çalışılmalıdır. Memleketin umumî sıhhat durumunun ıcabettirdiği aded ve liyakatte, doktor yetiştirmek için ayrıca tıp fakültelerimize imkân temin olunmalıdır.

Arkadaşlar,

En az yarım asırdan beri ziraatin kalkınması için esaslî fikir ve mütalâa serdolanmaktadır. Öyle sanıyorum ki; yerli ve yabancı mütehassıslar tarafından ele alınıp incelememiş, zirai bir mevzuumuz kalmamıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hakikaten, bu mütehasşis raporları, kongre kararları, bugün için da-
hi değerlerini muhafaza etmektedirler. Bunlardan başka Hükümetin, zi-
raat programı da vardır.

Ben, bunlara, yeni bir fikir ilâvesine lüzum görmüyorum : Yalnız bu-
rada bir kanaatimi açıklamak istiyorum :

«Millî ekonomimizin temeli ziraattir!» Şu halde elimizdeki kudret ve
imkânları birinci derecede bütün şubeleriyle ziraate, ziraatin yardımcısı
olan işlere ve zirai sanayiın inkişafına tahsis etmeliyiz. (*Soldan bravo ses-
leri. alkışlar*)

Biliyorum ki, bu mâruzatım da, ortaya yeni atılmış bir fikir değildir.
Benim burada yapmak istediğim vazife; Tarım Bakanlığı ve bütün liya-
katlı ziraat mensupları arkadaşlarımı, yeni bir hız ve yeni bir gayret ham-
lesi ile netice almaya davet ve kendilerine başarılar dilemek olacaktır.

Avrupalılar Arası İktisadî İş Birliği çerçevesi içinde sağlanan yardım-
lardan ziraat mevzuuna, 1950 - 1951 yılı için (28) milyon lira ayrılmıştır.
Formalitesi tamamlanınca faaliyete geçilecektir.

Memleketin, millî menfaat ve ihtiyaçlarına göre, ticareti sanayi ve fe-
lâket haline gelen yangınlariyle, hallini beklediği bir dâvası vardır : Or-
man dâvası. Bunun da tafsilâtına girişilmesini lüzumsuz sayacağınızdan
eminim.

Hazırlanan yeni Orman Kanunu tasarısı, yakında Yüksek Meclisinize
takdim olunacaktır.

Toprak dağıtım işlerini, topraksız çiftçinin şiddetli arzu ve intizarına
mukabele edecek derecede hızlandırmak zarureti karşısındayız.

1950 yılı iptidasından 17 Ekim akşamına kadar dağıtılan arazi yekû-
nu (372 915) dönüm ve topraklandırılan aile sayısı da (7135) tir. Ölçü iş-
leri bitmiş durumda olan (280 000) dönümün de, yıl sonuna kadar tev-
zii mümkün olacak. böylelikle 1950 yılında dağıtılan toprak miktarı (650
000) dönümü bulacaktır. Bunlar için dönüm başına masraf olarak 3 lira
30 kuruş harcanmış olacaktır.

Topraksız köylüye yapılan tevziattan başka, (238 000) dönüm mera
da, köy hükmî şahsiyetleri adına tespit ve tahsis olunmuştur.

Memleketin bu büyük sosyal ve ekonomik dâvasında, komisyonların
sürat ve katiyetle daha rasyonel çalışmaları için Tapu ve Kadastro Genel
Müdürlüğü ile sıkı bir işbirliği sağlamak lâzımdır.

Sayın Milletvekilleri.

Memleketimizde turizmin inkişafı, turizm endüstrisinin kurulması ve
buna muvazi olarak hariçte neşriyat ve propaganda işleri, ehemmiyetle

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

üzerinde durulacak konulardır. Yeniden hazırlanmakta olan, «Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu» tasarısı bu devre içinde Meclisinize takdim edilecektir.

Vakıflar idaresini, kuruluşundaki maksat ve gayenin tahakkukunu temin edecek tedbirleri almak suretiyle, bugünkü durumundan kurtarmak zarureti vardır. *(Soldan bravo sesleri)*

Erzurum ve Erzurum'da bilhassa subay ve memurları büyük sıkıntıya bakan mesken darlığını gidermek üzere, Vakıflar İdaresinin imkânlarından da faydalanarak, önümüzdeki inşaat mevsiminde sıra apatmanlar ve yurtlar yaptırmak için gerekli tedbirler alınmıştır. *(Soldan bravo sesleri)*

Bu yıl bütçesine, «hademei hayrat» ın terfihî için bir miktar zam yapılmıştır. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)* Kademeli bir sistem dâhilinde önümüzdeki yıllarda da, yapılacak zamlarla, bunların geçim seviyeleri lâyük olduğu dereceye ulaştırılacaktır. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Muhterem arkadaşlarım,

İktisadî hayatımızın en büyük ehemmiyeti haiz olan ciheti, ticaret ve ekonomi âleminde istikrarlı bir gidişin sağlanmasıdır. Bu itibarla Hükümetin murakabesi : Müdahaleyi tazammun etmeyen, ekonomik kaidele-ri zorlamayan, müstehlikin menfaatini koruyacak bir rekabete meydan veren muayyen bir politikaya hasredilmiştir.

Bu sahada son zamanların en mühim meselelerinden biri, şüphesiz ki : ticaret rejimimizin ilânıdır. Bu istihale devresinin ilk merhalesinde tamamiyle objektif esaslar tespit edilmiş, bütün formaliteler en az, haddine indirilmiştir. Bu suretle dış ticaretimize genişlemek imkânlarını verecek bir istikamet gösterilmiştir.

İthalâtın, bu rejime kolaylaştırılmasından, başka Avrupalılararası İktisadî iş birliğine dâhil memleketlerden yapılacak ithalâtın büyük bir kısmı, serbest cereyan edecektir. Tediye vasıtası bakımından büyük kolaylıklar sağlanmıştır. Böylece halkın ihtiyacını teşkil eden maddelerin serbest rekabete meydan verecek surette, memlekette bol miktarda bulunması temin edilmiş olmaktadır. Bu halin, fiyat bakımından müstehlik lehine normal bir surette müessir olması beklenebilir.

İhracat hususunda her türlü tahditler hemen, tamamen kaldırılmıştır.

İhracat mevsimi henüz başlamış olduğuna göre, bu yeni rejimin tesirini hakkiyle ölçmeye müsait olacak, kâfi bir zaman geçmemiştir. Bununla beraber, yalnız Ağustos ve Eylül aylarında munhasır olmak üzere, ge-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

çen sene ile mukayese edildiği takdirde, geçen yılın bu aylarındaki ceman 69 147 000 liraya mukabil; bu sene 110 972 000 liralık ihracat yapıldığı tespit edilmiş olur. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)* 42 000 000 milyon liraya yaklaşan bu artışı, yeni ticaret rejimi lehine kuvvetli ümitler verdiğini kabul etmek lâzımgelir.

İthal mallarımızın liberasyon haricinde kalanları için muntazam döviz verilmeye gayret edilmelidir. Bu müşkülât da bertaraf edildiği takdirde, harici ticaret rejiminizin arızasız işlemesi sağlanmış olacaktır.

Yer altı servetlerinin inkişafına hız vermek üzere maden mevzularının bugünkü şartlara göre tanzimi için hazırlanan yeni Maden Kanunu tasarısı da, bu devre içinde tetkikinize arz edilecektir.

Memleketin tabii şartlarını ve iktisadi imkânlarını göz önünde tutan şuurlu bir sanayi politikası takip etmek ve inkişaf istikametlerini tâyin eylemek iktiza eder.

Devlet elinde bulunan sanayi, kuruluşları itibariyle her türlü teknik kapasiteyi haiz bulunmaktadır. Bunlar, rasyonel bir işletme tekniği ile idare edilmelidir. Hakiki randıman, ancak bu suretle elde edilmiş olur. Hususi teşebbüse ait sanayi ile Devlet sanayii arasında hiçbir fark gözetilmeyecektir. Bunların hepsine birden aynı şartlar altında lüzumlu yardım ve himayelerde bulunulacaktır.

Bu devre içinde Sanayi Kanunu tasarısı da Yüksek Heyetinizin tetkikine arz edilecektir.

Muhterem Milletvekilleri:

Bayındırlık işlerine, milli ekonomi ile çok yakından ilgili mevzular olarak kıymet verilmelidir.

Devlet Karayolları şebekesini, programda icabeden tadil ve tevsileri de yapmak suretiyle kısa zamanda gerçekleştirmek lâzımdır. İl ve bilhassa köy yolları esaslı bir şekilde ele alınarak muayyen programlara bağlanmalıdır. Bunlar için Marshall Plânından faydalanma, köy yolları için ayrıca umumi bütçeden yardım sağlama imkânları üzerinde durulmalıdır. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Yol Vergisi, bugünkü şekliyle kazancı az, fakir mükellefler için ağır bir yük halindedir. *(Soldan bravo sesleri)* Bu vergiyi daha adaletli esaslara bağlamak, nispetini mükelleflerin ödeme imkânları ile ayarlamak, verginin yol ihtiyaçlarını karşılama maksadına dayandığını göz önünde tutmak iktiza eder. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Büyük su işlerini dağınık çalışmalar halinde yürütmek değil, esaslı bir programa göre tertipleme ilk hedef olmalıdır. Bunlar için, Hüküme-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

tin kefaleti altında, tesisat gelirleriyle amorti edilecek bir istikraz yoluna gidilmesini de, faydalı bulurum. *(Soldan bravo sesleri)*

Yurdun hemen her yerinde az masraflı, kısa vadeli fakat zirai istihsalın artmasında büyük neticeler verecek mahiyetteki küçük su işlerini de esaslı bir şekilde ele almak zamanı gelmiştir. *(Soldan alkışlar)* Bunlar için de Marşal Plânından dört küsur milyon lira ayrılmıştır. Önümüzdeki yıllar için 10 milyon liradan aşağı olmamak üzere tahsisat ayırmakta devam olunacaktır. Bundan başka Bütçemize de küçük su işlerinin ehemmiyetine göre tahsisat konulması, prensip olarak kabul edilmiş bulunmaktadır. Su işleri için hazırlanan yeni Kanun tasarıları yakında Yüksek Meclisinize takdim edilecektir.

Liman ve iskele inşaatı da, üzerinde ehemmiyetle durulan konulardandır. Önümüzdeki iki yıl içinde tamamlanacak olan Ereğli, Trabzon, İnebolu ve Amasra limanlarından başka, milletlerarası «İmar ve Kalkınma Bankası»ndan sağlanacak, kredi ile Samsun, Haydarpaşa, İzmir, Iskenderun limanlarının inşaa, tevsi ve ıslahına 1951'den itibaren başlanacaktır. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Umumiyetle Kuzey - Batı Anadolu'nun ve İstanbul'un süratle artan elektrik enerji ihtiyacını karşılamak üzere, başlanmış olan Çatalağzı - İstanbul bağlantısı 1952'de, bütün hazırlıkları tamamlanan «Sarıyar» hidro - elektrik santrali de 1954'de tamamlanmış olacaktır. *(Soldan alkışlar)*

Arkadaşlar,

«Tekel» Bakanlığı, Devlet monopolünden başka bir şey değildir. Bakanlığı kısa fâsıllarla tasfiyeye tâbi tutmak yerinde bir iş olur. *(Soldan alkışlar)* Şimdilik, kibrit, bira, rakı, kanyak, likör ve av malzemesinin inhisar mevzuundan çıkarılarak serbest ticarete bırakılması uygun görülmüştür. *(Soldan alkışlar)* Buna ait kanun tasarısı Yüksek Meclisinize takdim olunacaktır. Diğer inhisar maddeleri hakkındaki tetkikat devam etmektedir.

«40» milyon lira sarfiyle İstanbul'un Maltepe semtinde bir sigara fabrikası inşa ettirilmektedir. İhtiyaç ve menfaat bakımından Hükümetin bu teşebbüsü tetkik etmesini ve bir karara varmasını tavsiyeye şayan bulurum. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Muhterem Milletvekilleri,

Ulaştırma konusunda, her şeyden evvel ifade edilecek şey, yolculuk hak ve hürriyetinin ve haberleşme gizliliğinin Anayasaya göre, Bakanın mesuliyeti altında temin olunduğudur.

Memleketin iktisadi ve askerî ihtiyaçlarının hızla gelişmesi karşısında ulaştırma işlerinin ehemmiyeti çok artmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ulaştırma Bakanlığının bünyesinde topladığı Deniz, Demir, Hava Yollarıyla Posta Telgraf ve Telefon İdaresinin teşkilâtı ve çalışma metotları memleketin ihtiyaçlarını kifayyetle karşılayacak durumda değildir, hepsi zararlar işlemektedir.

Demiryollarında, mühim miktardaki materyel, tabii ömürlerini tamamlamışlardır. Bunların yenilenmesi için çok büyük miktarda para sarfı lâzımgelmektedir. İdarenin birikmiş borçları (130) milyon liradır.

Denizyolları İdaresi de, yeni bir hüviyet ve karakter almaya mecburdur.

Posta Telgraf ve Telefon İdaresi 4 sene zarfında (70) milyon lira açık vermiştir. Bu açık (9) ay vadeli bonolar hasılatıyla kapatılmıştır.

Ulaştırma işlerimize hakkındaki mâruzatım; memleket ihtiyacı ve hizmetleri bakımından her biri, ayrı ayrı ehemmiyeti haiz olan bu müesseselerle Hükümetin, ve binnetice Yüksek Meclisinin yakın alâkasını istemekle sona ermektedir.

Arkadaşlar,

Yüksek Meclisinin üzerinde duracağı en hayati meselelerden biri de, 1951 yılı bütçesidir.

Devlet Bütçesinin senelerden beri açık ile kapandığı münakaşa götürmez bir hakikattir.

Bütçelerde, Devlet namına istikbale mâruf yapılmış her türlü taahhütlerden başlayarak, yine devlete bağlı müessese ve işletmelerin zararları da dâhil olduğu halde, hakikî borç ve taahhüt miktarını tespit ve bir arada görüp mütalâa etmek zarureti vardır. *(Soldan bravo sesleri)*

Bu, vuzuh ile bilinmedikçe, mali taahhütler, sağlayacağı umulan menfaat derecesine göre ihtiyaçlarımızla ayarlanıp sıraya konulmadıkça, alacağınız ıslahat tedbirleri noksan olur. Takdir edersiniz ki, bir memleketin bütçesi iktisadî takatinin üstüne çıktığı ve bu hal tevali ettiği takdirde, o memleketin çekeceği maddî ve manevî ıstırapların hududu olmaz. *(Soldan bravo sesleri)*

Her işe tercihan Yüksek Meclisiniz hakikî mânasında denk bir bütçe esasını, behemahal tahakkuk ettirmek gibi çok önemli bir vazife karşındadır. *(Soldan alkışlar)*

Vergilerin umumî hayatımızla ilgisi ve iktisadî meseleler üzerindeki müspet veya menfî tesirleri malûmdur.

İleri maliyecilikte, istihsal maliyetini artıran ve ticarî muamelâtı güçleştiren vergilerden ve usullerden uzak kalmak keyfiyeti daima göz önün-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

de tutulmaktadır. Buna bizim de şiddetle ihtiyacımız vardır. Bu bakımdan Muamele Vergisi üzerinde durmaklığımız icabetmektedir. Bütçede büyük rakamlarla yer alan bu vergiyi kısa bir zamanda kaldırmak bugünkü bütçe şartlarına göre maalesef mümkün olamayacaktır. Fakat buna intizaren Muamele Vergisi üzerinde istihsal hayatını sıkımayacak ve bozmayacak şekilde şimdiden tedbir alınması iktiza etmektedir. *(Soldan bravo sesleri)*

«Hayvan» Vergisinin bir veya birkaç etapta kaldırılmasını bekliyoruz. *(Soldan alkışlar)*

Bir memlekette iş hacminin artması için tekâmül ettirilmesi lâzımgelen şartlar arasında, vergi işlerinde istikrar, para politikasında istikrarla beraber emniyet, kredide ucuzluk birinci derecede yer alırlar.

Yerli, yabancı, büyük ve küçük sermayenin millî iktisat sahasına dökülmesini temin için çok esaslı çalışmaya, ve tedbir bulmaya mecburuz.

Birkaç hafta evvel, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile imzalanan bir mukavele ile «Türkiye Sınai Kalkınma Bankası» na (9) milyon dolârlık bir kredi temin olunmuştur. Bunu hayırlı başlangıç telâkki etmekteyiz.

Büyük millî müesseselerimizden Ziraat Bankası birkaç aydanberi yeni bir zihniyetle işlerini ele alarak zirai kredi hacmini artırmaya muvaffak olmuştur. Mahsulü kuraklıktan müteessir olan çiftçilerin taksit borçları tecil edilmiştir. *(Soldan alkışlar)*

Mali politikamızda, resmî ve hususî işlerimiz için faiz haddinin indirilmesine ehemmiyet atfedilmelidir. Öyle ümit etmekteyim ki, en çok yarıdım, başta Cumhuriyet Merkez Bankası olmak üzere, bütün bankalardan görülecektir.

Herhangi bir memlekette para politikasının zararlı bir istikamet alınması bütçe masrafları için yapılan emisyon ile başlar. Enflasyon, memleketleri iflâsa sürükler. Deflasyon da memleketlerin iktisadiyatını akamete ve ıstıraba uğratar. Her üçü de ayrı ayrı iktisadî ve mali felâketlerin ana kaynağıdır. Biz memleket hesabına bütün bunlardan uzak kalacağız. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

Emisyon iktisadî ve ticarî hayatımıza dâhil verimli işler için yapılır; para hacmî, iş hacmî ile mütenasip olur. Buna nazaran emisyon miktarı azalır veya çoğalır. Fakat normal seyrini takip eder. Para siyasetinde bizim de takip edeceğimiz yol bu olmalıdır.

Arkadaşlarım,

Demokratik bir idare bünyesi içinde Çalışma Bakanlığının mühim yeri vardır. Her sahada çalışan vatandaş kitlesinin hayat seviyesini yükseltmek, haklarını korumak Bakanlığın önde gelen vazifelerindendir. Emekle sermaye arasında adaletli iş şartlarına dayanan istikrarlı bir nizam vücudaya getirmek üzere İş Kanununu yeni ihtiyaçlara göre tadil için çalışılmaktadır. Hususi teşebbüsü esas tutan serbest bir ekonomi nizamında işçinin grev hakkını ve teşkilâtlanma hürriyetini tanımak icabeder. *(Soldan alkışlar)* Elbetteki her hak ve hürriyette olduğu gibi bunun da umumî menfaat ölçüsüne göre sınırları olacaktır.

Türk İşçisine çalışmalarının hak ettirdiği ferahlığı vermek üzere, hafta tatilinin ücretli olması veya ücretli tatil usulünün kabulü mevzuundaki çalışmalar bitirilmeli ve Yüksek Meclisin bu devresindeki müzakerenize arz olunmalıdır.

Matbuat mensuplarının çalışma şartlarını ve sosyal sigortalardan faydalanma şekillerini tanzim etmek üzere ayrı bir kanun tasarısı hazırlanmaktadır. *(Soldan bravo sesleri)*

İşçi sağlık tesislerini kurmak ve teşkilâtlandırmak hususunda takdire değer bir azimle çalışan Bakanlığın bu sahadaki vazifesini paylaşarak bağışlarda bulunan hayırsever vatandaşlarımıza huzurunuzda teşekkür etmeyi vazife bilirim. *(Soldan, sürekli alkışlar)*

Pek yakında hastalık sigortasının tatbik ile veremli işçiler için senatoryumlar ve hasta işçiler için umumî hastaneler kurulacaktır. Bu tesisler aynı zamanda memleketin umumî sağlık durumuna da faydalı olacaktır.

İşçi sigortalarının tatbikatı ilerledikçe, sigorta paralarının işletilmesinde sosyal gayelere ve bu arada işçi meskenleri politikasının tahakkukuna yer vermek çok isabetli hareket olur.

Aziz Milletvekilleri,

Bütün seçimlerde, oy vereceklerin her türlü tesirden masun bulunması ve neticenin verilen oylara tamamiyle uygun olarak tecellisi, gerçek demokrasinin temel taşıdır. Köy, belediye ve genel meclis seçimlerine ait kanunlar, bunu sağlayacak şekilde tadil edilmiş bulunmaktadır.

Mahalli idarelerin muhtariyetini genişletmek suretiyle bu idareleri, vazifelerini görebilecek bir duruma kavuşturmak için kanun tasarısı hazırlanmıştır.

Yeni ihtiyaçlara ve değişik şartlara göre hazırlanan Köy Kanunu tasarısı yakında Meclise takdim olunacaktır. *(Soldan alkışlar)*

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLERİ

Özel idareler için de yeni bir kanun tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır.

Başlıca büyük şehirlerimizdeki nüfus tekâsüfû dolayısıyla ucuz mesken meselesi ön plâna geçmiştir. Bu ihtiyacı karşılayacak ve «Gece konukları» durumunu düzenleyecek bir kanun tasarısı hazırlanmaktadır.

İçişlerinin dâhili emniyet ve fertlerle münasebetlerindeki ehemmiyeti düşünerek bir bedahatten bahsedeceğim : Fertlerin hürriyeti tecavüzden masumdur; vatandaş, korkudan masun olmak hürriyetine de sahiptir: Türk hâkiminin aleyhinde verilmiş bir kararı olmadan kimsenin taarruzuna ve hattâ târizine uğramayacağından emin olmalıdır. *(Soldan alkışlar)* Diğer taraftan halkımız Devlet hukukuna riayette ve vatandaş olarak mükellefiyetini yerine getirmekte dikkatli ve çok hassastır. Bunlardan istisna teşkil edenler hakkında Cumhuriyet kanunlarının hükümlerini yerine getirmek de müşkül değildir.

Bugün için, vatandaşların ve bilhassa köylü vatandaşların Hükümetin birinci derecede istedikleri, resmî dairelere müracaatlarında, iyi muamele görmeleri ve işlerinin sürat ve katiyetle neticelendirilmesidir. *(Soldan bravo sesleri, sürekli alkışlar)*

Biliyoruz ki, zaman zaman bu yolda emir vermek âdet haline gelmiştir. Fakat, şikâyetlerin hiçbir zaman ardı arkası kesilmemiştir.

Umumi Devlet idaresinde, vatandaşlarla münasebetlerimizde: karşılıklı hürmet ve hakka dayanan yeni bir anlayışın, yeni bir zihniyetin hâkimiyetini istiyoruz. *(Soldan bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Devlet hizmetinde vazife alan memleketin değerli evlâtları, idarecilerimiz ve zabıta kuvvetlerimiz demokrasinin sarsılmaz prensiplerine, «halk için, halka beraber» idare düsturuna bağlılıklarını her an için fiilen göstermelidirler. *(Soldan alkışlar)* Bu hal, kendilerinin şerefli mesleklerinde, bekledikleri ikbalin mesnedi olacaktır. *(Soldan bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Milli Savunma İşleri. İkinci Cihan Harbinin ortaya attığı yeni silâh ve modern harb vasıtaları bakımından bütün dikkatimizi üzerinde topladığı bir konudur. Bir müddet evvel, kısa fâsılalarla, Kara, Deniz ve Hava kuvvetlerimizin ayrı ayrı ve müştereken yaptıkları tatbikat ve maneralarda bulundum. Silâhlı kuvvetlerimizin yeni silâhlarla ve en ince fen aletleriyle ünsiyet derecesini ve kullanış tarzlarını gördüm, ve şu neticeye vâsıl oldum : Kara, Deniz ve Hava kuvvetlerimizin en küçük erinden en büyük komutanına kadar, kendilerine emanet edilen en ileri teknik mahsulü olan silâh ve harp vasıtalarını liyakatle kullanılmaktadırlar. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)* Bunları kül halinde bir hedefe sevk ve idare etmek hü-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

susunda müstesna bir dirayet göstermektedirler. *(Alkışlar)* Bu müşahedeye müstenit kanaatını sizlere iftiharla arzedeabilirim. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Fakat, mesele bu kadariyle bitmiş sayılmaz. Ordunun her bakından «harb gücünü» yükseltmek zarureti karşısındayız. Askerî eğitim sisteminde değişiklik yapılmasını, orduda mütehassıs eleman mevcudunun artırılmasını ve bu arada gedikli erbaşlara, daha emin bir istikbal sağlayarak adedlerinin ve hizmetlerinin genişletilmesini mühim bir ihtiyaç olarak ele almak mecburiyetindeyiz.

Askerî eğitimdeki yenilikler ve değişiklikler nazariyattan ziyade ameliyata önem vermek, en son harb usulünden faydalanmak esaslarına dayanmaktadır. Bunlara ait kanun tasarıları hazırlanmıştır. Yüksek Meclisinize sunulmak üzere dir.

Aziz arkadaşlarımız tarih boyunca milletimiz ve memleketimiz için devamlı bir iftihar kaynağı olagelen Türk Ordusunun büyük askeri kıymetine ve bütün mensuplarının vatanseverlik ve fedakârlık duygularına her zaman olduğu gibi derin bir itimat besliyoruz. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri :

İkinci Dünya Harbini sona erimesinden bugüne kadar hakiki sulhun teessüsü için sarfedilen gayretler maalesef müspet bir neticeye varamamış, hattâ, Kore tecavüzü, barışı tehdit eden tehlikeli bir mahiyet arzemiştir.

Birleşmiş Milletlere bağlılığını her vesile ile gösteren ve vâkı tecavüze karşı bu teşkilâtın zamanında harekete geçmesini memnuniyetle gören Türkiye, Güvenlik Konseyinin davetine uyarak Kore'ye bir askeri birlik göndermek suretiyle kendisine düşen vecibeyi zamanında yerine getirmiştir. *(Soldan bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Bütün sulhsever milletlerce büyük takdirle karşılanan bu kararımız, milletler camiası tarafından, memleketimizin beynelmilel sahadaki taahhütlerine sadakatının ve sulhun korunması hususundaki maddi gayretlerinin en bâriz bir delili olarak telâkki olunmuştur. *(Soldan bravo sesleri, şiddetli alkışlar)* Bu müşahedeyi burada büyük bir memnunlukla kaydetmek isterim. Bu münasebetle şu noktayı da zikretmek isterim ki, Kore hâdiseleri dolayısıyla Birleşmiş Milletler tarafından alınmış olan karar, bu müessesenin hayar ve umumî tesiri hakkında mühim bir imtihan teşkil etmiştir; aynı zamanda, teşkilâtın esasen bilinen bâzı zaıflarını da ortaya koymuştur. Bu iftiharla, menfi unsurların Birleşmiş Milletlerde «Obstruction» metotları ile beynelmilel emniyetin tesisine mani olmalarına karşı tedbirlerin alınması ve beynelmilel bir polis teşkilâtının kurul-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

ması ve lüzumu halinde bunun otomatik bir şekilde işlemesi zaruretine kani bulunmaktayız. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Haricî siyasetimizin hedefi, Birleşmiş Milletler idealinin ruhunda mündemiçtir; ve Dünya sulhünün vikayesine mâtuftur. Bu maksatla Dünya barışını ve emniyetini ve iktisadî kalkınmasını temin yolundaki bütün gayretlere elimizden geldiği kadar yardım etmekteyiz. *(Alkışlar)* Bu cümleden olarak Avrupa Konseyine ve İktisadî İş Birliği Teşkilâtına dahil olan Cumhuriyetimiz, âkidler arasında verimli mesai teşrikinde faal bir unsur olmaya çalışmaktadır. *(Bravo sesleri)*

Kezalik, sulh davasına candan bağlı olan memleketimiz, halen tecavüze karşı en müessir emniyet teşkilâtı addettiği ve günden güne daha sağlam esaslara istinat ettirilmesine gayret edildiğini memnunlukla gördüğü Atlantik Paktının inkişafını büyük bir alâka ile takip etmekte ve bu emniyet sisteminin takviyesi için âkid devletlerle işbirliğine âmade bulunmaktadır. *(Alkışlar)* Harbi, sulh gibi bölünmez bir bütün sayan Türkiye; bu savunma sisteminin Doğu Akdenize teşmilini arzu etmektedir. *(Alkışlar)* Zira hâdiseler, ezcümle Kore Harbi, tecavüz kuvvetlerinin emniyet sisteminde açık bırakılan gedikleri teveccüh eylediğini bir kere daha göstermiştir. *(Bravo sesleri)* Bu itibarla Türkiye Doğu Akdeniz'in bu sistem içinde ahden alınmasını ve bu suretle fâsılasız bir istikrar ve sulh cephesinin kurulmasını temenni etmektedir. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Bunun tahakkuku için ilgili memleketler nezdinde şimdiye kadar yapılmış olan siyasi teşebbüsler tamamen neticesiz kalmamış ve sayın milletvekillerinin de bildikleri gibi, Atlantik Paktı Konseyi adına Amerika Birleşik Devletleri Hariciye Nazırı, Şimalî Atlantik Paktı teşkilâtının Akdeniz müdafaasıyla ilgili askerî planlaştırma mesaisi safhasında iştirake, Türkiye Hükümetini davet etmiştir. *(Alkışlar)* Hükümetiniz Doğu Akdeniz istikrarının idamesi hususunda Türkiye'nin oynamakta olduğu mühim role işaret eden Konseyin bu arzusunı, Türkiye'nin mezkûr planlaştırma mesaisine iştirakinin Akdeniz müdafaasına mânalı surette medar olacağı kanaatine istinat ettirdiğini nazarı dikkate alarak, zaten politikasını, güvenliği ve barışı müessir şekilde korumaya hizmet esasında teksif etmiş olduğu için, bu mesaiye katılmaya karar vermiştir. *(Bravo sesleri)* Bu temasların Akdeniz sahasının emniyeti için, gerek askerî, gerek hukukî bakımlardan semereli neticeler vereceğini ümit ediyoruz.

Şunu da gurur duyarak söyleyebilirim ki, kuvvetli ve şerefli ordusu ile Türkiye'nin, yalnız kendi emniyeti için değil, fakat Doğu Akdeniz'in ve Orta Şarkın sulh ve emniyeti için de mühim bir unsur olduğu, hür dünya devletleri tarafından teslim edilmektedir. *(Alkışlar, bravo sesleri)*

Hür milletler sulh meşhununun muhafazası için büyük gayretler sarfeden müttefikimiz Büyük Britanya ile dostluğumuz ve beynelmîl sahadada mesai teşrikimiz gün geçtikçe kuvvetini artırmaktadır. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Türkiye için millî bir kıymet almış olan bu dostluk ve samimî işbirliği iki memleketin müttekabil menfaatleri ve dünya sulh ve istikrârı lehine inkişaf etmektedir. İki memleket arasında mevcut ve her iki hükümetin büyük ehemmiyet atfettiği ittifakı, işbirliğimizin en müsmir âmili olarak telâkki etmekteyiz. *(Alkışlar)* Türk Milleti, İkinci Cihan Harbinin ağır yüklerinin üzerine almış olan ve harbin hitamından beri iktisadî ve malî vaziyetini ıslah ve içtimâî meselelerini halletmek için büyük fedakârlık ve mahrumiyetlere katlanmış bulunan müttefikimizin kalkınmasını, hayranlık ve sevinçle müşahade etmektedir. *(Alkışlar)*

Diğer müttefikimiz Fransa ile her sahadaki münasebetimiz daimî bir inkişaf kaydetmektedir. Türk-Fransız dostluğunun değerlenmesine ve aramızda ötedenberi muesses kültür münasebetlerinin artmasına lâyık olduğu ehemmiyeti atfetmekteyiz. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Aynı ideallere bağlı olan iki memleket arasındaki dostluk ve işbirliğinin inkişafı, demokratik rejimlerle idare olunan hür dünyanın sulh ve emniyetini tersine hizmet edecektir. *(Alkışlar)*

Beynelmîl ihtilâfların Birleşmiş Milletler çerçevesi dâhilinde hallini samimiyetle isteyen, eşit haklara riayet eden, demokratik ananelere bağlı, sulhperver Amerika Birleşik Devletleri ile olan siyasi, iktisadî ve kültürel sahalardaki yakın münasebetlerimiz ve dostluğumuz gün geçtikçe kuvvetlenmektedir. *(Şiddetli alkışlar, bravo sesleri)* İfadesini iki memleket arasındaki münasebetler ve beynelmîl iş birliğinde bulan bu yakın dostluğun daha da artmasına büyük ehemmiyet ve kıymet vermekteyiz. *(Bravo sesleri)*

Tehdide ve baskıya, kimsede şüpheye mahal bırakmayacak bir tarzda göğüs gerdiğimiz bir sırada, Truman Doktrini ve Marshall Plânı yolu ile bize yapılan yardımlar, bu dostluğun unutulmaz bir tezahürünü teşkil eder. *(Alkışlar)* Memleketimiz bu cömert yardımları şükranla karşılamaktadır. Türkiye iktisadiyatının düzelmesi ve inkişafı için yapılan bu yardımın tamamen yerinde ve en iyi randıman verecek işlerde kullanılacağına şüphe yoktur. Dünyanın coğrafya bakımından en nazik bir mevkiinde kendi müdafaasıyla beraber umumî emniyetin muhafazasına bütün maddî ve manevî imkânlarını hasreden memleketimize vâkı bu yardımlar, arttığı nispette bundan yalnız bu bölgenin değil, fakat dolayısıyla bütün dünya sulhünün istifade edeceği muhakkaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Cumhuriyet İtalya'sı ile son zamanlarda akdettiğimiz dostluk andlaşması, menfaat ve menkûreleri bir olan iki memleket arasındaki bağları daha ziyade takviye eylemiştir. (*Bravo sesleri*) Akdeniz devleti ve Avrupa Konseyi âzası olan her iki memleket arasındaki sıkı dostluk politikası, medeniyetimizin inkişafını sağlayacak olan Avrupa sulhünün ve iş birliğinin faydalı bir unsuru olacaktır. (*Bravo sesleri*)

Sovyetler Birliği ile iyi olmasını temenni ettiğimiz münasebetlerimizde geçen seneye nazaran bu sene de herhangi bir değişiklik yoktur.

Komşumuz Yunanistan ile mevcut dostane ve pek sıkı münasebatı, karşılıklı bir anlayışla takviyeye çalışmaktayız. Doğu Akdeniz havzasında menfaat ve mukadderatı birbirine bağlı bulunan memleketlerimiz arasındaki iş birliğine daha ileri bir istikamet vermek, Akdeniz müdafaası ile alâkalı Atlântik Paktı devletleriyle temin edilecek müşterek mesai çerçevesi içinde, bu bölgenin güvenlik ve istikrârını emniyet altına alacaktır. Buna hususî bir ehemmiyet attığımızı bu vesile ile tebarüz ettirmek isterim. (*Alkışlar*)

Komşumuz kardeş İran ile olan bağlarımız en dostane bir vasıf taşımaktadır. (*Alkışlar*) Siyasi sahada birçok muahedelere dayanan münasebetlerimiz, iktisadi sahada da gelişmeler kaydetmektedir. İki memleket arasındaki bu samimi dostluk yalnız hükümetlerinin politikalarının icabı değil, iki kardeş milletin müşterek duygularının tabîî bir neticesidir. (*Alkışlar*)

Türkiye-Afganistan kardeş milletleri arasında mevcut dostluk ve iş birliğinin gelişmesi için hiçbir gayreti esirgememek azmindeyiz. (*Alkışlar*)

Bu iki memleketin ve dostumuz Irak'ın bizimle beraber dâhil oldukları Saadabat Paktının bu muntakada bir sulh ve istikrar unsuru olduğunu ve bu hakikatın gittikçe daha iyi anlaşılacağını kaydetmek isterim. (*Alkışlar*)

Pakistan, Hindistan ve Endonezya müstakil devletler camiasına katıldıkları günden beri muhtelif vesilelerle memleketimize karşı samimi dostluk duyguları izhar eylemekte ve aynı hislerle tarafımızdan mukabele görmektedirler. (*Alkışlar*) Zaman zaman mümtaz Pakistan devlet ricalinin memleketimizi de ziyaretlerinden hakiki memnuniyet duymaktayız. (*Alkışlar*) Bu devletler ile münasebetlerimizin gelişmesine ehemmiyet vermekteyiz. Bu maksatla, yakın bir âtide Endonezya ile de elçi teatisini derpiş ediyoruz. (*Alkışlar*)

Sayın Milletvekilleri.

Yakın ve Orta Doğu'da sulh ve istikrarın yerleşmesi en hâr dileğimizdir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Asırlarca beraber yaşadığımız Arap memleketleri ile dostluk münasebetimizin her gün biraz daha gelişmesi samimî emelimizdir.

Bu devletlerle siyasetimiz, karşılıklı sevgi ve saygı esasına dayanmaktadır. *(Alkışlar)* Türkiye Cumhuriyetinin dileği, bu dost memleketlerin, her sahada fazlasiyle inkisafalarının tahakkukunu görmektir.

İsrail Devleti ile normal münasebetlerimiz gelişme yolundadır. Bu memleketle karşılıklı elçi teati edilmiş ve bir de Ticaret Sözleşmesi akdedilmiştir. Arabulma Komisyonunda da taraflar beynindeki pürüzlü meselelerin bir tesviye şekline bağlanması için her iki tarafı tatmin edecek mütemadi bir gayret sarfetmekteyiz. *(Bravo sesleri)*

Kurulmasını meinnuniyetle karşıladığımız Federal Almanya Cumhuriyeti ile diplomatik münasebetlerin teessüsüne intizaren Bonn'da siyasi bir misyon ihdas edilmiştir. *(Alkışlar)* Yakın bir âtide Avrupa camiası içinde siyasi ve iktisadi bakımdan bir barış ve istikrâr unsuru olacak, Batı teşkilâtlanmasında yer almış ve sulhe kavuşmuş bir Almanya görmeği istemekteyiz. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Umumî siyaset sahasında ve bilhassa milletlerarası teşekküllerde büyük rol oynayan Cennubi Amerika Devletleriyle dostluk münasebetlerimizin inkişafı için gayret sarfetmekteyiz. Bu gayeye vâsıl olmak üzere, oradaki elçilerimiz, coğrafi vaziyetlere göre, aynı zamanda muhtelif devletler nezdinde akredite edilmişlerdir.

Bu münasebetle, İrlanda Cumhuriyeti nezdinde de bir siyasi münasehil bulundurmaya deriş etmekteyiz. *(Bravo sesleri)* Sayın Milletvekillerinin bildikleri gibi, bu memleket ile yurdumuz arasında çok eski dostluk bağları mevcuttur. *(Alkışlar)*

Yugoslavya ile olan münasebetlerimiz normaldir. Bu Devletle aramızda imzalanan Ticaret ve Emlâk Anlaşmasının iki memleket arasındaki münasebetlerin müstakbel gelişmesine müspet bir âmil olacağını ummaktayız.

Bulgaristan'la dürüst komşuluk münasebetleri idamesi hususunda sarfettiğimiz devamlı gayretlerin, karşılık görmediğini müşahede etmekle elem duymaktayız. *(Maalesef sesleri)*

Bu memleket, mevcut anlaşma hükmünü hiçe sayarak kısa bir zamanda, «250» bin soydaşımızı tehciye teşebbüs ederken milletlerarası hukuk kaidelerine ve insanlık prensiplerine aykırı harekette bulunmaktadır. *(Allah kahretsin sesleri)* Göçmeğe mecbur tutulan soydaşlarımız, gayrimenkullerini tasfiye etmek imkânından mahrum bırakıldıktan başka huddutlarımıza da perişan bir halde gelmektedirler. *(Sebep olanlar kahrolsun sesleri)*

Mesul Bulgar makamları, sayısı binleri aşan ve aralarında yabancı unsurlar da bulunan göçmenleri «vize» siz olarak memleketimize sokma-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

ya zorlamaktadırlar. Nihayet, teessür uyandıran bu hal karşısında Hükümet, Bulgar hududunu muvakkaten kapamaya mecbur olmuştur. *(Bravo sesleri)* Bütün bu hareketlerden doğan mesuliyet, tabiatıyla Bulgaristan'a raci olacaktır. *(Elbette sesleri)*

MUHİTTİN ÖZKEFELİ (Samsun) — Mezarlarına çelenk koruz yine.

CUMHURBAŞKANI CELÂL BAYAR (Devamla) — Göçmenler meselesi hakkında Bulgaristan Hükümeti nezdinde yaptığınız teşebbüsler müspet bir netice vermediği takdirde, hükümet, bu mühim ihtilâfı, milletlerarası mercilere intikal ettirmek kararını şimdiden vermiş bulunmaktadır. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Şurasını da, dahili bir meselemiz olarak ehemmiyetle kayıt etmek isterim ki, Bulgaristan'la münasebetlerimiz normal bir devreye girdiği zaman, usulünde verilmiş «vize» lerimizle memleketimize gelecek göçmenlere karşı kardeşlik ve insanlık vazifemizi, Hükümet olarak, Türk Milleti olarak bütün kudretinizle yerine getireceğimiz tabiidir. *(Bravo sesleri)*

Bütün bunları arzederken sadece yüksek heyetinizin fikir ve arzularını açıklamış olduğuma emin bulunuyorum. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Sayın Milletvekilleri.

Türkiye Cumhuriyetinin, teessüsünden beri, Millî siyasetinin, Atatürk'ün «Yurtta sulh, oihanda sulh» prensibi üzerine kurulmuş olduğunu burada bir kere daha ilân etmek istiyorum. *(Alkışlar)* Bu siyaset beyrehimlel taahhütlere sadakat ve bu taahhütlerden doğan vecibeleri tereddütsüz yerine getirmek suretiyle tecelli edecektir. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Bu umdeye ve milletlerin hukuk eşitliği, milletlerarası siyasî, iktisadî, kültürel iş birliği müşterek emniyet ve iyi komşuluk münasebetleri esaslarına dayanan Hükümetin dürüst dış siyaseti, aynı mefkûrelere bağlı hür milletlerin saygı ve takdirini kazanmaktadır. *(Alkışlar)* Güvenlik Konseyine intihabımız da, bu anlayış ve takdirin ve memleketimizin Milletlerarası alandaki itibarının bâriz bir delilini teşkil etmektedir. *(Bravo sesleri)* Son seçimlerde milletimizin göstermiş olduğu olgunluk ve sağduyusunun harîçteki itibarımızın bir kat daha artmasına âmil olduğunu burada kaydetmeyi bir vazife bilirim. *(Soldan alkışlar)*

Aziz Milletvekilleri.

Memleketin mukadderatı elinizdedir. Bu emaneti sizlere büyük milletimiz vicdanî bir arzu ile teslim etmiştir. Ben, elinizdeki mukaddes emaneti iyi kullanacağınızdan emin olarak sizlere başarılar dileğiyle sözlerime son veriyorum. *(Soldan bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

(Cumhurbaşkanı salonu terkederken sağ taraf Milletvekilleri ayağa kalkmışlardır.)

B) CUMHURBAŞKANININ İKİNCİ YASAMA YILI AÇIŞ SÖYLEVİ (3)

BAŞKAN — Sayın Cumhurbaşkanı senelik nutuklarını irat buyuracaklardır.

(Cumhurbaşkanı Celâl Bayar alkışlar arasında kürsüye geldi)

CUMHURBAŞKANI CELÂL BAYAR (İstanbul) — Türkiye Büyük Millet Meclisinin, Dokuzuncu Döneminin ikinci toplantısını açıyorum.

Çok Sayın Milletvekilleri arkadaşlarım,

Arkada bıraktığımız bir senelik çalışma yılını, huzur ve emniyet içinde geçirdik.

Memlekette, demokrasinin sağlam temellere dayandığının, milletimizin, milli hâkimiyeti büyük azimle tesahup ettiğinin bir kere daha şahidi olduk.

Son 16 Eylül kısmi milletvekilleri seçimi milletimizin olgunluğunu gösteren bir vekar, ve normal şartlar içinde sona ermiştir. *(Alkışlar)* Memleketimizde, hasretini çektiğimiz seçim adaletinin, âdet halinde yerleştiğini ispat etmiştir. Bu takdire değer neticeyi, seçimleri idare eden hâkimlerimize, alıştığımız tâbirle ifade edeyim : «Adli teminata» borçluyuz. *(Bravo sesleri)* Yıllarca üzerinde durduğumuz ve ısrarla teminine çalıştığımız bu prensibin muvaffakiyetini ve milletin mukaddes hakkı olan rey hürriyetinin emniyet altına alındığını görmekten duyduğumuz sürur büyüktür. *(Alkışlar)*

Birkaç ay evveline taallük eden bu mesut müşahedeyi, mukaddeme halinde böylece tebarüz ettirdikten sonra, söze, adalet işlerimizden başlamak istiyorum. Fakat, istitrat olarak arzetyim ki, bana bu şereflî vazifeyi veren Anayasamız, «Hükümetin geçen yıldaki çalışmaları ve giren yıl içinde alınması uygun görülen tedbirleri» bahis konusu etmekteğini âmirdir.

İki yıla birden taalluku olan işleri ve tedbirleri kısa bir nutkun içine alıp ifade etmek, -ne kadar gayret sarfedilirse edilsin- mümkün olamıyor.

Onun için, huzunuzda fazla kalacağım, vaktinizi fazla alacağım.

Sayın arkadaşlarım,

Geçen devrede, fert hürriyetini baltalayıcı mahiyet arzeden kanunlardan bazıları tadil edilmiş, ayrıca, fikir hürriyetini kullanma şekillerinin en geniş ve en tesirlisi olan Basın Kanunu, diğer adli kanunlarla beraber çıkarılmıştı. Halen Meclisinizin Adalet Komisyonunda altı kanun tasarısı

(3) Tutanak Dergisi ; C.10, S.3-16.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

vardır. Bunlardan, billhassa Ticaret Kanunu, inkişaf halinde bulunan iktisadî hayatımız üzerinde, mühim tesiri görülecek bir mahiyet arz etmek-
tedir.

«Antidemokratik» karakterdeki mevzuatı gözden geçirmek üzere, teşkil edilen bir (İlim Komisyonu) nun, geçen seneden beri faaliyetinde bulunduğunu bilirsiniz.

«Antidemokratik» tâbiri. «Siyasî haklara, âmme haklarına, insan haklarına» göre, lüzumsuz yere tahditler koyan, veya bunları kaldıran, hükümler şeklinde mânalandırılmış; ve bu hükmün ışığı altında raporlar hazırlanmıştır. Bu yoldaki kanun tasarıları, devamlı surette Meclisinize arz olunacaktır.

İlk mahkemelerle Yargıtay arasında ikinci bir kaza kademesinin kurulmasını, adalet için kıymetli bir teminat saymaktayız.

Bu maksatla hazırlanan yeni (Mahkemeler Kuruluş Kanunu) ve bu kanuna muvazi olarak, (Ceza ve Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu) tasarıları da Meclisinize takdim olunacak ve bunu, Adalet Bakanlığı «Merkez Teşkilâtı» Kanunu ile günün ihtiyaçlarına göre hazırlanan, yeni «Adlî Tıp» Kanunu tasarıları takip edecektir.

Yargıçlarımızın, hukuk devleti anlayışında, başlıca güvenilecek mânevî değerlerimiz olduğuna şüphe yoktur. Bu itibarla, kendilerini yakından ilgilendiren (Hâkimler Kanunu), demokrat milletlerin ileri hukuk kaidele-
rine göre, tetkik edilmektedir. Buna ait tasarı da Meclisinizin bu devresine yetiştirilecektir.

Son günlerde, mahdud yerlerde, siyasî ve irticâî bâzı hareketlerin baş gösterdiği; ve vakit geçirilmeden, mukabil tedbirlerin alındığı malûmunuzdur.

İnkılâplarımızın ve lâyük Cumhuriyet esasına dayanan bugünkü rejimin, en kudretli ve vefalı koruyucusu olan Meclisinizin bu bahiste gösterdiği yüksek hassasiyeti burada takdir ve şükranla anmak her halde, ifası lâzımgelen bir vazifedir. (Alkışlar)

Arkadaşlar,

İlk zamanlarda, inkılâplarımızın korunması, siyasî mahkemelerin takdirine bırakılmıştı. Bir zaruretin neticesi şeklinde ifadesi mümkün olan bu fevkalâde tedbirlerin yerini, bugün kanunî müeyyidelerle, normal mahkemelerimiz almış bulunmaktadır. Eski, fevkalâde mahkemeler devrine dönmek istemeyeceğimize ve inkılâplarımızı da, behemehal korumak azminde olduğumuza göre, Türk Adalet cihazının, memleketteki rejim ve medenî hayat istikrarının, tabîi adalet kaidelerine göre, her zaman

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

için korunacağını mümkün olduğunu göstermesi davamızın zaferi olacaktır. (Alkışlar)

Sayın Milletvekilleri.

Sağlık ve Sosyal İşlerimiz, büyük milli davalarımızın başında gelmektedir.

Bu yıl zarfında hastanelerimize, umumî hastalıklar için (700) yatak ilâve olunmuştur.

Avrupa İktisadî İşbirliğinin (7) milyon (300) bin liralık yardımıyla, Ankara'da Kızılay tarafından başlanılan (Hemşire Okulu ve Tatbikat Hastanesi) nin geciken inşaatı tamamlanacaktır.

Geçen seneki mâruzatım arasında söylediğim gibi, verem, sosyal hastalıkların başında, milli bünyemizi kemiren müthiş bir derttir. Sağlık Bakanlığımız bununla mücadele için ön plâna almıştır.

Bu sene, veremlilere mahsus yatakları ve verem dispanserlerini artırmıştır. Bir sene zarfında artan yatak miktarı, iki bindir. Bu sayının, 1952 yılında çoğalmasına gayret edilecek; ayrıca verem mücadelesinde önemli mevki almaya başlayan hususî teşebbüse, gerekli müzaheret ve yardıma devam olunacaktır.

Bu sene verem aşısı tatbikatı, altı ilden, yirmi ile teşmil edilmiştir. Bu tatbikatın, bütün memlekete şâmil olmasını sağlayabilmek için, Milletlerarası «Çocuklara Yardım Fonu» teşkilâtıyla bir anlaşmaya varılmıştır. Buna ait kanun tasarısı, bu devrede Meclisinize sunulacaktır.

Bundan başka, geçen sene, Ankara'da toplanan «Tıp Kongresi kararlarıyla, mütehassıs bir istişare heyetinin tavsiyeleri esas ittilahz edilerek, bir verem mücadele kanunu tasarısı hazırlanmıştır. Bu tasarı da, bu devrede Meclisinize sunulacaktır.

Frengi ve trahom mücadelesi de genişletilmiştir. Bu mevzudaki mücadeleyi kuvvetlendirmek için, Dünya Sağlık Teşkilâtıyla iş birliği ve malzeme yardımı sağlanmıştır. Buna ait kanun tasarısı da Muhterem Heyetinize, bu devre zarfında arz olunacaktır.

Trahom, Güney ve Güney-Doğu illerimizde, geniş vatandaş kütleleri arasında, uzun senelerden beri devam eden, müzminleşmiş bir hastalıktır. Daha çabuk, netice veren, bir tedavi usulü ve şekli üzerinde durulmak lâzım gelmektedir. Sağlık Bakanlığımız, bu meseleyi de lâayık olduğu ehemmiyetle ele almak kararındadır.

Sıtma mücadele teşkilâtımız, daha verimli bir surette çalışmaya başlamıştır. 1951 yılı içinde, Avrupa İktisadî İş Birliğinden alınan (851) bin

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

dolarla ekiplerimiz, motorize bir hale getirilmek suretiyle kuvvetlendirilmiştir. Ayrıca, 1952 yılı için, bir milyon (855) bin dolarlık bir yardım temin olunmuştur.

1950 senesinde, Sıtma Mücadele Sahasına, yeniden (667) köy ilave edilmiştir. Önümüzdeki yıllarda, bu hızla ve bol malzeme ile çalışıldığı takdirde, sıtmanın, bu korkunç sağlık düşmanının, kuvvetli ümit ile mağlûp edileceğini beklemek mümkün olacaktır.

Muhterem arkadaşlarım;

Milli Eğitim davamızın temelini teşkil eden ilköğretim mevzuunda, geçen bir yıl içinde gelişmeler kaydedilmiştir.

1951-1952 ders yılı başında, (570) okul binası yapıp bitirilmiş veya bitirilmek üzere bulunmuştur. Bunlardan iki yüzü Doğu vilâyetlerimizde-
dir.

İki bin yüz üç ilkokul öğretmenini de, yeniden vazifeye alınmıştır. Köylerde, okulların artırılmasına çalışılırken, öğretmenlerin daha iyi vasıfta yetiştirilmelerine de dikkat edilmektedir. Amerika'da müteaddit sınıflı ve tek öğretmenli okullardaki öğretim usulünde mütehassıs bir zat, memleketimize davet olunmuş; halen tetkiklerine başlamıştır.

Yine bu ders yılı başında, yeniden (36) ortaokul, (3) lise, (2) kız enstitüsü, (7) orta kız sanat okulu ve (3) akşam kız sanat okulu açılmıştır.

Bugüne kadar, köy enstitüleriyle öğretmen okullarında, ayrı programlarla tahsil gören ilkokul öğretmenleri, bundan böyle tek programa göre yetiştirilecektir. Müesseselerin umumi adı «Öğretmen Okulu» olacaktır. Bu enstitülerde tahsil süresi, öğretmen okulu olmak itibarıyla (6) yıla çıkarılacak; kız öğretmen okullarının adedi artırılacaktır. Bu hususta bir kanun tasarısı Meclise sunulmak üzeredir.

İlk, orta ve lise öğretmenleriyle diğer bütün meslek öğretmenlerinin yetiştirilmelerinde, milli karaktere ve pedagojik ehliyete ehemmiyet verilmektedir. Bu vasıfları haiz öğretmenlerin, Avrupa ve Amerika'ya gönderilerek bilgilerinin artırılması temin olunmaktadır.

Ayrıca öğretmenlerin terfi ve nakillerine ait bir kanun tasarısı da, yakında Meclise arzedecektir. Bu tasarıyla, mesleğin her kademesinde başarıyı değerlendirmek, öğretmenler işlerinde kabiliyet gösterdikçe daha ileri tahsil ve daha salâhiyetli vazifelere getirilmeleri imkânları sağlanmak istenilmektedir.

Kız enstitülerinden, liselerden, ilköğretmen okullarından mezun olup da çalışma zeminini bulunmayan kızlarımıza, bir kurs gördükten sonra, müsait mahallerde ana okulları açmalarına izin verilecektir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Millî Eğitim ve Tarım bakanlıkları arasında işbirliği yapılarak, erkek sanat okullarında, ziraat alet ve makinalarıyla traktör tamirciliği için hususî kurslar açılmıştır.

Bundan başka bütün sanat enstitülerinde, tarım aletlerinin tamiri işleriyle meşgul olan ekipler teşkil olunmuştur.

Yol devamında kalifiye teknisyen yetiştirilmesi için gerekli tedbirler alınmıştır. Motorlu vasıtaları tamir edecek ve elektrik işlerini yapacak sanatkârların yetiştirilmesine, bilhassa büyük ehemmiyet atfedilmektedir.

Köylerimizin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, bizzat köy bünyelerinde teşkil olunan demircilik, marangozluk, dülgçrlük ve duvarcılık kursları büyük rağbete mazhar olmaktadır. Önümüzdeki yılda, daha (50) kursun açılması için hazırlık yapılmaktadır.

Memleketin Doğu bölgesinde bir üniversitenin kurulması fikri, geçen sene Büyük Millet Meclisince kabul olunmuş; tetkikler için bütçeye bir miktar ödenek konmuştu. Üç Üniversitemizin profesörlerinden mürekkep bir ilim heyeti, bu hususta gerekli incelemeler yapmıştır. Heyetin beklenen raporu alınıp tetkik olunduktan sonra, lüzumlu kanun tasarıları Yüksek Meclise sunulacaktır.

Bu fikre muvazi olarak Doğu illerindeki ilk ve orta dereceli okulların artırılmasına büyük ehemmiyet verilmektedir.

İstanbul'da kurulacak Gençlik Sitesine ait tesislerin yerleri tespit edilmiş ve istimlakine başlanmıştır.

İstanbul'da Atatürk'ün irşadiyle kurulmuş olan Resim Galerisi tekrar açılmıştır. Ankara ve İzmir'de iki galeri açılmasına teşebbüs olunmuştur.

İstanbul Güzel Sanatlar Akademisinin inşaatı önümüzdeki yıl tamamlanacak, burada Türk Güzel Sanatlar Enstitüsü açılacaktır.

Güzel Sanatlar, milletlerin içtimai seviyelerinin ve bedîî kabiliyetlerinin miyarıdır. Milletimizin ince zevkini temsil eden güzel sanatların her şubesine birden verilen ehemmiyet, tamamen yerindedir. Millî Eğitim Bakanlığımız, bu yolda dikkatli mesai sarfetmektedir.

Sayın arkadaşlar,

Millî gelirlerimizin en büyük kaynağı olan zirai istihsal faaliyetimizi geliştirmek; köylülerimizi, daha geniş bir refaha kavuşturmak, zirai iktisadımızın başlıca hedef ve davasını teşkil etmektedir.

Bu maksat ve gayeye, çiftçilerimizi teknik vasıta ve bilgilerle teçhiz etmek, gerekli kredi imkânlarını sağlamak, köylülerimizi, kapalı bir aile iktisadî çerçevesinden çıkarıp, piyasa iktisadına bağlamak yoluyla varmak istiyoruz.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Çiftçilerimizin, istihsal kudretlerini yükseltmek için atılan değerli adımlar arasında, makinalı bir ziraate geçiş safhasını, bilhassa belirtmek isterim.

Bugün çiftçilerimizin elinde (15) bin traktör vardır. 1952 Martına kadar ithal edileceklerle birlikte memleketimizdeki traktörlerin sayısı (22) bini bulacaktır. Çiftçilerimizin eline geçen ziraat aletlerinin uzun ömürlü olması, devamlı faydalar sağlaması için, teknik eleman yetiştirilmesine ehemmiyet verilmesi lâzım gelmektedir. Bu husus için, kurslar açılmış; şimdiye kadar (3) bin 192 traktör makinisti yetiştirilmiştir.

Köylümüzün, kullandıkları makinelerin yedek parçalarını kolaylıkla bulması ve gerekli tamir işlerinin sağlanması üzerinde, ısrarla durulmaktadır. Ayrıca, küçük ziraat alet ve makinelerinin yurt içinde yayımına çalışılmaktadır.

Toprak verimini artırmak maksadiyle, Devlet Üretme Çiftliklerince tohumluk istihsaline, büyük ehemmiyet verilmektedir. Çiftliklerin, bu yıl içinde köylüye dağıtmak üzere hazırladığı tohum miktarı, (54) bin tonu bulmuştur.

Önümüzdeki yıl, bu miktar (80) bin tona ve müteakıp yıllarda (200) bin tona kadar ulaştırılmak suretiyle, Türkiye'nin hububat tohumluğu davası hal safhasına girmiş olacaktır. *(Bravo sesleri)*

Amerika'dan verimi fazla, bir mısır nev'i getirilmiş, bilhassa Karadeniz bölgesinde verim tecrübeleri yapılmak üzere, meraklı çiftçilere dağıtılmıştır.

Pamuk istihsalimiz, geçen seneden beri dikkate değer bir artış yolundadır. 1951 yılında, pamuk rekoltesi (170) bin tona varmış bulunmaktadır. 1947 yılında bu miktar (51) bin (500) tondan ibaretti. 1950 senesinde istihsal seviyesi (123) bin ton etrafında bulunuyordu, 1951 pamuk rekoltesinin yurda temin ettiği kıymet yekûnu, bugünkü vasatı fiyatlara göre, (465) milyon lira raddesindedir. Pamuk istihsalimizde görülen artışın sebeplerini, çiftçilerimizin ekim sahalarını modern ziraat aletleriyle hazırlamalarında, çiftçilere zamanında iyi vasıflı tohumluk temininde, pamuk zararlılarıyla mücadelede çiftçinin tarım mücadele teşkilâtıyla iş birliği yapmasında ve pamuk ihracının serbest bırakılmasında aramak lâzımdır.

Diğer ziraî istihsal alanlarımızda da zararlılara karşı girişilen mücadele, yıldan yıla artırılacak ve köylülerimizin mahsullerini tamamen idrak edebilmeleri, bu yönden de emniyet altına alınacaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Çiftçimiz, gün geçtikçe tecrübeye dayanan bir kanaatle, suni gübre-
nin verimini takdir etmeye başlamıştır. Filhakika, 1948 yılında kimyevi
gübre sarfiyatı, (13) bin tondan ibaretken 1950 yılında bu miktar (42) bin
tona çıkmış ve 1951 sarfiyatının tahmini olarak (70) bin tonu bulacağı
anlaşılmıştır. Suni gübrenin çoğu hariçten ithal edilmektedir. İhtiyaca
cevap verecek derecede sanayii, memleketimizde kurulmak istenildiği
takdirde, bu teşebbüsün, tam mânasiyle himaye göreceğine şüphe yok-
tur.

Hayvancılığın zirai istihsalde, milli ekonomide ve milli savunmadaki
önemli mevkiini tebarüz ettirmeye çalışmak, beyhude bir külfet olur.

Hayvancılığımızın ıslahı yolunda çok emek, çok para harcandığı ve
idare de, sanatını bilen değerli elemanların elinde bulunduğu halde, bu
çalışmaların faydası halka ve orduya beklenildiği şekilde henüz aksetti-
rilmemiştir. Mesainin, bu yöne fazla randıman almak keyfiyetine tevcihi
mukarrerdir.

Zirai kredinin, zirai istihsalimizin ana mesnetlerinden biri olduğunu
söylemiştim. Ziraat Bankasının, yeni bir zihniyetle çalışması son iki se-
nelik zirai kalkınmamızın âmilleri arasında yer almıştır. Bankanın 14
Mayıs 1950 tarihine kadar, yurt çiftçisine yapmış olduğu yardım tutarı
(319) milyon lira olduğu halde, bu yardım bu yıl (207) milyon lira fazla-
siyle (526) milyon lirayı bulmuştur. *(Alkışlar)*

Banka, başta gıda maddeleri olmak üzere, Milli sanayimizin ham-
maddelerini teşkil eden mahsullere de (80) milyon lira fazlasıyla (200)
milyon liralık, sürüm ve satış kredisi açmak suretiyle çiftçi malının piya-
sada korunmasına hizmet etmiştir. *(Alkışlar)*

Bu kredi işlerinin yanında, zirai sigortaya da ehemmiyet verilmekte-
dir. Memleketimizde zirai hasarlara karşı sigorta yapılmasını sağlayacak
bir kanun tasarısı Büyük Meclisin tetkikına arz olunacaktır. *(Bravo sesle-
ri)* Sigorta yoluyla, çiftçi geliri -kısmen olsun- ilerde teminat altına alınmış
olacaktır.

Hazırlanan yeni Orman Kanunu tasarısı, Yüksek Meclise sunulmuş
bulunmaktadır. Halen Büyük Meclisin karma komisyonunda müzakere
edilmekte olan bu tasarının, süratle ve memleket yararına en uygun şe-
kilde çıkması beklenmektedir.

Yurdun imarı için, bol ve ucuz kereste teminine, şiddetle muhtacız :
İlmî hesaplara göre, normal olarak, nüfus başına sarfı lâzımgelen, orta-
lama kereste nispetiyle, memleketimizde sarfolunan miktar, mukayese
edildiği zaman, aleyhimizde çok büyük fark olduğu görülür. Muhtaç ol-

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

duğumuz keresteyi, tamamen ormanlarımızdan tedarik etmek istediğimiz takdirde, zaten tahrip edilmiş olan bu millî servetin büsbütün mahvolacağından korkulur.

Diğer taraftan, memleketi imara muhtacız. Şu halde, vatandaşlara ihtiyaçları nispetinde kereste tedarikine imkân vermek için, ithale ait bütün resim ve vergileri kaldırmak suretiyle, dışardan getirilecek keresteye, gümrük kapılarımızı açmak, faydalı bir teşebbüs olacaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Bu meseleye ait tetkikatın neticesi, Meclisimizin yüksek takdir ve kararına arz edilecektir.

Azîz Milletvekilleri.

Şimdi de, iskân ve tapulama işlerimize temas etmek istiyorum. İskân ve toprak dağıtımı davamızın, ekonomik ve sosyal ehemmiyeti, hiçbir zaman dikkatimizden uzak kalmamıştır. 1950 yılında alınan yeni tedbirlerle (18) bin (589) çiftçi ailesi topraklandırılmıştır. İşe başlanıldığı tarihten, 1950 yılına kadar topraklandırılabilmiş bulunan (14) bin (99) aile ile, şimdi söylediğim miktarın kıyaslanması, bu davaya verilen önemin açık bir ifadesidir. *(Alkışlar)*

1951 yılında ise, Ekim ayı başına kadar (10) bin (700) çiftçi ailesi topraklandırılmış bulunmaktadır.

Toprak dağıtımına mütenazır olarak, tapulama işlerine verilen hız ile (501) köyde (8) milyon dekarlık, (400) bin gayrimenkulün tapulanması ikmal edilmiştir.

Memlekette tapulama işlerinin bitirilmesi için hesaplanan müddeti, yarı yarıya indirmek maksadiyle hazırlanan kanun tasarısı Meclisinize sunulmak üzere dir.

Geçen sene, Bulgarların tazyiki ile, asırlık yurtlarını bırakıp memleketimize sığınan ırkdaşlarımızın adedi (151) bin (169) a varmıştır.

Bu tehciye sebep olan bedbahtların bekledikleri gibi; gelenler, memleket bünyesinde huzursuzluk yaratmamışlar; bilâkis, büyük milletimizin, âlicenap yardımları ve Hükümetimizin şefkatli tedbirleri sayesinde iktisadî ve millî bir kuvvet unsuru olduklarını ispat etmişlerdir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Göçmenlerin, hazırlanan esaslı bir plana göre, sanat, toprak ve mesken sahibî olarak yerleşmeleri için mümkün olan gayretle çalışılmaktadır.

Bu maksat için, devlet bütçesine konulan ödenekten başka, Marshall Kredisinden (30) milyon lira temin edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Diğer taraftan, ırkdaşlarımıza yardım gayesiyle kurulan «Türkiye Göçmen ve Mültecilere Yardım Birliği» yurtiçinde (8) milyon (327) bin (560), yurtdışından (299) bin (650) lira olmak üzere (8) milyon (627) bin (210) lira nakdî teberru toplamış; ve bu paraları, göçmen evleri inşası için Hükümete vermiştir. *(Alkışlar)*

Para bağışlarından başka, yurtiçinden de göçmenler için (111) bin (560) parça giyim eşyası, (9) bin (639) ton yiyecek, (100) ton yakacak, (211) canlı hayvan ve (53) bin (388) parça da çeşitli eşya toplanmıştır.

Ayrıca Kızılay da (644) bin lira değerinde muhtelif eşya yardımında bulunmuştur. Yurtdışından da başta (230) ton süt tozu olmak üzere, kıymeti bir milyon lirayı geçen çeşitli yiyecek ve eşya teberru edilmiştir.

Birliğe teberruda bulunan aziz vatandaşlarıma, yabancı memleketlerden bize yardımlarını esirgemeyen dostlarımıza ve Yardım Birliğinde çalışan kadın, erkek sayın arkadaşlarımıza, yüksek huzurunuzda teşekkür ederim. *(Alkışlar)*

Bu paralarla müstakil göçmen köyleri kurulmaya başlanmış; göçmenlere yurdun her yerinde ev yeri gösterilmiş, mühim bir kısmının tapuları da şimdiden kendilerine teslim edilmiştir.

Bu arzylediğim toprak dağıtımı, tapulama ve umumî iskân işlerinin bir elden idaresi için hazırlanan kanun tasarısı yakında Yüksek Meclisimize sevkolunacaktır.

Sayın arkadaşların:

Şimdi de, Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı ile İşletmeler Bakanlığının çalışmalarına geçiyorum.

Geçen yıl, alınan kararlarla, piyasada, bugün için mümkün olan istikrar sağlanmış; kurulan serbest rejim birçok sahalarda, sarîh surette verimli olmuştur. Piyasalarımız, dünya fiyatlarına muvazî, tabîi diyebileceğimiz bir seyir takibetmeye başlamıştır.

Şimdi arzedeceğim rakamlar da, ferahlığa doğru yol aldığımızı gösterecektir.

İhracatımız, Ocak 1950'den, Ağustos 1951 sonuna kadar, geçen yılın aynı devresine nazaran (155) milyonluk bir fazlalıkla (522) milyon liraya yükselmiştir. *(Alkışlar)*

İthalâtımız ise, (174) milyon fazlasiyle (683) milyon lirayı bulmuştur. Fazlalığı vücuda getiren başlıca ithalât malları, yurdun kalkınmasında âmil olan demir, çelik, makina ve kara nakliyatı vasıtalarıdır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Tütün müstahsılından toplanan 45 milyon liranın, sermaye olarak müsmir bir şekilde kullanılması maksadiyle hazırlanan «Tütün ekicileri ortaklıkları ve bölge birlikleri» kanunu tasarısı Yüksek Meclisin tetkikine arz olunmuştu.

Tütün istihsalinin istinat edeceği temellerden biri olmasını dilediğimiz bu malî müessesenin bir an evvel tesisi için alâkahılar, lâyiha'nın kanun haline gelmesini beklemektedirler.

Memleket sularındaki, büyük servetlerden milletin tamamıyla faydalanması için ciddi tedbir almak, dinamik hareket etmek zamanının geldiğine şüphe yoktur. Büyük kazanç menbaı olan su ürünleri işlerinin uzun zamandan beri faaliyet sahası, kongreler kararları, mütehassıslar mütalâaları halinde, daha ziyade «nazariyat» ile uğraşmak olmuştur. Ticaret Bakanlığı, su ürünleri kanunu tasarısını bitirmek üzeredir.

Diğer taraftan, balıkçılığın inkişafına hizmet edecek olan soğuk hava depoları inşası işi de ele alınmış; Trabzon, Samsun, Sinob, Marmara, Çanakkale ve Çeşme'de, ihaleleri yapılmıştır.

İstanbul ve İskenderun'da kurulacak soğuk hava depolarının da önümüzdeki yıl içinde inşaatının bitirilmesi mukarrerdir.

Dünyanın siyasi durumu, maden istihsalı üzerinde müessir olmaktadır. Toprakaltı servetlerimizin büyük ölçüde ve süratla işletilmesi, memlekette iş hacminin artmasını intaç edecektir.

Geçen devrede, Meclisinize takdim olunan yeni maden kanunu tasarısının, ilk müzakere olunacak mevad arasında ele alınmasını dilemekteyiz.

Maden ve kömür işlerimiz deyince, evvelâ Zonguldak Havzası hatıra gelir :

Bu işletmenin, uzun yıllardan beri zararla çalıştığı malûmunuzdur. Son üç senenin bilânçolarını, (39) milyon (919) bin lira zararla kapatmıştı.

Bugün, Havzanın zararla çalışması önlenmiş, istihsal miktarı, harice de kömür satacak kadar yükseltilmiştir. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Bundan başka umumî olarak maden istihsalimizin arttığını istatistiklerimiz göstermektedir.

Sanayi bahsine gelince :

Karabük'te inşasına başlanmış olan (18) bin ton kapasitesindeki su borusu fabrikası, 1953 yılında işletmeye açılacaktır.

Şeker sanayiini teşvik ve bu alanda hususi sermayeden icabetliği şekilde faydalanmak imkân ve zeminini sağlamak maksadiyle bir de, Şeker

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

fabrikaları kanunu tasarısı hazırlanmıştır. Adapazarı'nda anonim şirket halinde, yeni bir şeker fabrikası kurulması hususundaki çalışmalar bitirilmiştir. Yakın bir gelecekte bu fabrikanın temeli atılmış bulunacaktır.

Petrol mevzuu lâıyk olduğu önemle ele alınmış ve Batman'da bir rafineri tesisi maksadiyle başlayan çalışmalar sonunda bir şartname hazırlanarak, firmalardan teklif istenilmiştir.

Sayın Milletvekilleri.

Bugün, İşletmeler Bakanlığının mesuliyeti altında toplanan çok kıymetli ve hepsi ayrı ayrı milyonlar ifade eden sanayi müesseselerinin gruplar halinde organizasyonu, rantabl olmayanların ıslahı ve hepsinin tam kapasite ile çalıştırılmaları gibi muazzam bir dava ile karşı karşıyayız.

Sanayi müesseselerimizin büyük ekseriyeti, kuruluşları itibariyle diğer memleketlerdeki emsali müesseselerin teknik kapasitelerine mâlik-tirler. Hal böyle iken, bizinkiler aleyhine, arada, nispetsiz bir maliyet farkı vardır. Bunun başlıca sebebi, işletme tekniğinin müesseselerimizin bünyesine tam ve kâmil olarak yerleştirilmemiş olmasıdır. Bu halin de sebepleri arasında, çok lâzım olan murakabenin müdahale sanılmasının ve siyasilerle bürokratların, «Âmirlik» sevgiyle, teferruat, sayılacak işlere kadar, karışmak istemelerinin, mahzurlarını görmek mümkündür. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

İşletme işleri yeni bir tetkika tâbi tutulmuştur. Neticesi, tabiatıyla Meclisinize arz olunacaktır.

İşletmelerle, Ticaret ve Ekonomi Bakanlıklarına ait sözlerime son verirken, bâzı Bakanlıkların işlerini anlattığım sırada temas ettiğim Marshall Plânı yardımlarının burada bir icmalini yapmayı faydalı bulmaktayım.

Marshall Planından bugüne kadar aldığımız hisse (252) milyon 200 bin dolara baliğ olmuştur. Bu sene yapılan yardımın yekûnu (70) milyon dolar olup bunun (45) milyonu hibe mahiyetini haizdir.

Dolar yardımlarından hâsıl olan karşılık paralardan, şimdiye kadar (290) milyon Türk lirası çeşitli kalkınma projelerinin tahakkukuna sarf olunmak üzere serbest bırakılmıştır.

Bu sene serbest bırakılan miktar (164) milyon Türk lirasıdır.

Marshall yardımından aldığımız yukarda işaret ettiğim (252) milyon (200) bin dolar umumi yardım yekûnunun (% 1,1) i kadar tutmaktadır.

Muhterem Milletvekilleri,

Bayındırlık sahasındaki faaliyetlerimiz, milli ekonominin icaplarına göre tertiplenmiştir. Devlet yolları şebekesinin yurt ihtiyacını karşılayabi-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

lecek bir duruma getirilebilmesi için gereken bütün tedbirler alınmıştır. Yol davamıza verdiğimiz ehemmiyeti belirtmek bakımından 1951 yılında Hükümetin bütçeden ayırdığı ödeneğin (94) milyon lira olduğunu ve bu miktarın 1952 Bütçesine (175) milyon liralık bir tahsiste bulunulmak suretiyle artırılmasının derpiş edildiğini ifade etmek isterim. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Bu maksat için 1949 Bütçesindeki para miktarı, (43) milyon, 1950 yılında ise, (59) milyondan ibaretti.

İl ve köy yollarına sarfedilmek için, bu yıl, Devlet bütçesinden (13) milyon liralık bir yardım yapılmıştır.

Ulaştırma ekonomimiz, bütün yol şebekesinin bir kül olarak ele alınmasını zaruri kılmaktadır. İl ve köy yollarının Devlet yollarındaki çalışmalara muvazi olarak esaslı bir şekilde programa bağlanması için tanzim edilen kanun tasarısı, Yüksek Meclise sunulmak üzeredir.

Nakil vasıtalarının çoğalması dolayısıyla artan yol kazalarını önlemek maksadiyle bir trafik kanunu tasarısı hazırlanmış ve Büyük Meclise sunulmuştur.

Büyük su işlerimizin dağınık çalışmalar halindeki durumunu düzeltmek ve halen tamamlanmamış işleri süratle verimli bir hale getirmek maksadiyle üç yıllık bir programın tatbikatına geçilmiştir. 1937-1950 yılları esnasında su işlerine (140) milyon lira yatırılmış, fakat dağınık ve tam olarak bitirilmemiş tesislerden ancak % 15 nispetinde bir randıman alınabilmiştir.

1951 yılında, büyük su işleri için (25) milyon (267) bin lira tahsis olunmuştur. Devam etmekte olan işlerle, eski ve yarı kalmış işlerin ikmaline mâtuf olarak tespit edilen program, (54) milyon lira tutarında 47 ihale mevzuunu ihtiva etmektedir.

Önümüzdeki senelerde bütçeye konulacak ödeneklerle, 1953 yılı sonuna kadar tamamlanacak olan bu program neticesinde, (1) milyon (940) bin dekar arazi sulanacak; (1) milyon (54) bin dekar bataklık kurutulacak, ve (2) milyon (116) bin dekar arazi taşkından korunacaktır. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Yeraltı su hazineleri, rasyonel şekilde işletilerek, halkın hizmetine arz edilmesi hususunda teşebbüslere geçilmiş bulunmaktadır. Bu sahada memleketin muhtelif köşelerinde yetmiş yakın mevzu üzerinde çalışılmakta ve bu maksat için Devlet bütçesinden (10) milyon lira ayrılmış bulunmaktadır. Önümüzdeki bütçe yılında (100) den fazla yeni su mevzuu ele alınacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Köylerimizin içme suyu davası da, ehemmiyetle ele alınmıştır. Bu yıl, bin yüz köy, yeniden içme suyuna kavuşmuş veya kavuşmak üzere bulunmuştur. *(Bravo sesleri)*

Memlekette istihsal olunan elektriğin üçte ikisini kullanan (Kuzey-Batı) Anadolu bölgesine, enerji verecek olan Sarıyar baraj ve hidro-elektrik tesislerinin inşasına başlanmış bulunmaktadır. Çatalağzı elektrik santralinin tam kapasite ile çalışması ve İstanbul'a enerji verilebilmesi için Çatalağzı-İstanbul arasındaki havai hat inşası, 1952 yılında bitmiş olacaktır.

Konya ve civarına Göksu nehrinden, Erzurum'a Turtum şelâlelerinden, Isparta ve civarına Eğirdir göl ayağından, Elâzığ ve civarına Hazer Gölünden bol ve ucuz enerji temin edecek olan hidro-elektrik tesisi inşaat projelerinin ihaleleri pek yakında yapılacaktır.

Ulaştırma sisteminizin tamamlayıcı unsurlarından olan liman ve iskele inşaatı da, üzerinde ehemmiyetle durduğumuz konulardandır. Ereğli limanı dalgakıranı tamamlanmıştır. Trabzon ve İnebolu limanlarının inşaatı hızla devam etmektedir.

İstanbul'da Salıpazarı ve Haydarpaşa limanlarının genişletilmesi, İzmir'de Alsancak Limanı'yla, İskenderun Limanının ıslah edilmesi ve Samsun Limanının inşası mevzuları bu yıl içinde taahhüde bağlanmış olmaktadır. *(Alkışlar)*

Mersin Limanı da, ana liman programına dahildir.

Aziz Atatürk'ü bir an evvel ebedî istirahatgâhına tevdi etmek maksadıyla Anıt-Kabir inşaatı, yeni bir tetkika tâbi tutulmuştur. Eserin, mimarî kıymet ve azametina hâlel gelmemek kaydıyla, inşaat müddetinden, iki yıl indirilmiş ve sarfolunacak paradan (6) milyon lira gibi hiç de küçümselemeyecek bir tasarruf sağlanmıştır. *(Alkışlar)*

Anıt-Kabrin, Atatürk'ün 14 üncü ölüm yılına rastlayan 1952 senesi sonlarında, tamamlanması için gerekli bütün tertipler alınmıştır. *(Alkışlar)*

Sayın arkadaşlar,

Şimdi «Tekel» den bahsetmek istiyorum.

Bir Devlet monopolü idaresi olan bu Bakanlığın, içinde bulunduğumuz iktisadî sisteme göre bugünkü vazifesi; Gümrük idaresini bünyesinden ayırmak, Hazineye mühim varidat sağlayan tütün monopolüne verilecek hüviyeti esaslı surette tetkik etmek, diğer işlerini de muntazam bir tasfiye amelîyesine tâbi tutmaktan ibarettir. Bu yolda çalışmalara başlanmıştır. *(Bravo sesleri)*

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Sayın Milletvekili arkadaşlarım,

Geçen devrede kabul buyurduğunuz «Denizcilik Bankası» Kanunu, henüz tatbik safhasındadır. Bu en büyük denizcilik müessesemizin yeni kanun hükümlerine göre, iç bünyesinin ve teşkilâtının tanzimi ile uğraşılmaktadır. Bununla beraber, daha şimdiden İdarede, yeni ve ticarî bir zihniyetin hâkim olduğu görülmeye başlanmıştır.

Denizcilik Bankası 1951 yılının ilk altı ayında geçen, 1950 senesinin aynı devresi hasılatına nazaran, (7) milyon (378) bin liralık bir gelir fazlası kaydetmiştir.

Türk armatörlerine ait (200) bin tonluk (40) gemi, dış sularda serbest nakliyat yaparak, yurda döviz ve sahiplerine kâr temin etmektedirler.

Kabul buyurduğumuz Denizcilik Bankası Kanunu ile, kabotaj hakkı bütün Türklerin istifadesine tahsis ve teşmil edilmiştir. Bu suretle sularımızda yük ve yolcu nakliyatı monopolü ortadan kalkmıştır.

Faaliyetlerini memnûnlukla kaydettiğim Türk armatörlerinin ve hususî teşebbüs erbabının, bu yeni durumundan faydalanmak isteyeceklerini ümit ederim.

Demiryollarımızın çalışmaları, normal rekabet unsurları içinde, karayolları nakliyat şartlarıyla ayarlanmak prensibine dayanmaktadır. Bu İdarenin durumunda da, malî salâh müşahade edilmeye başlamıştır. Bu yılın ilk altı aylık varidatı, geçen yıla nispetle (6) milyon (844) bin liralık bir artış göstermiştir.

Bir yandan varidat artışları, diğer taraftan yapılan tasarruflarla, idarenin, (67) milyon (737) bin liraya balığ olan işletme zararı, 1952 yılında (10) milyon liraya düşmüş olacaktır. *(Alkışlar)*

Yeni vücuda getirilen tamir atelyeleriyle beraber, mevcutlarının teknik kabiliyetlerinin artırılması yüzünden memlekette yolcu ve yük vagonları inşasına ve tekniî nakil vasıtalarının, daha fazla adedde tamirlerine imkân hâsıl olmuştur.

Ayrıca personel ve işçiler için sıhhat müesseseleri ve mesken inşası gibi sosyal yardımlar da artırılmıştır.

Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi de zarardan kurtulma yolunu tutmuştur. Bu müessese, 1951 yılı, ilk altı ayında, (3) milyon (779) bin liralık bir fazla varidat elde etmiştir. İhtiyaçları karşılamak bakımından, 1951 yılı ilk altı ayında yeniden vücuda getirilen telefon hatlarında, 1950 yılının aynı müddetine nispetle % 36 nispetinde bir artış vardır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Devlet Havayolları İdaresi de aynı şekilde, geçen senenin altı ayma nispetle, bu senenin altı ayında (1) milyon (60) bin liralık fazla bir gelir elde etmiştir.

Geçen sene, Ulaştırma Bakanlığına ait mâruzatım arasında bu müesseselerin hepsinin zararla işlediklerini söylemiştim. Bugün, bunların umumî olarak, faaliyetlerinde, masrafların indirilmesi ve varidatın artırılması gibi tabîî bir hal göze çarpmaktadır. Hakikat şudur ki : Bir âmme hizmeti görmekle beraber, ulaştırma işlerimizin karakteri iktisadîdir. Bunların Hazineye yük olmamaları lâzımdır. *(Bravô sesleri)*

Arkadaşlar;

Memleketimizin istikrarlı, bir malî politikaya ihtiyacı vardır. Bu politikanın esasları üzerinde durulmaya başlanmıştır.

Bildiğiniz gibi, Devlet bütçesine konulan tahsisatla takip olunan büyük hedeflerden biri de, Millî istihsalin gelişmesine yardım etmektir.

Devlet bütçesi hazırlanırken dikkat edilmesi lâzımgelen esaslardan biri de, bütçe imkânlarıyla, âmme ihtiyaçlarının karşılanması mevzuunda, memleketin ödeme takatinin aşılmasındır.

Bu esaslar gözönünde tutulmak suretiyle, hazırlanacak olan 1952 yılı bütçeleri, aynı zamanda malî politikamızın, denk bütçe esasına doğru istikamet almış olduğunu da ortaya koyacaktır.

Millî gelir kaynaklarımızın her nev'i üzerine konulan vergilerin umumiyet ve itidal kaidelerine uygun olması mühim bir keyfiyettir.

Eskiden kalma bazı vergi kanunlarının gayrimeşru rekabetlere meydan verecek hükümleri ihtiva etmesi yüzünden bir kısım mükelleflerin vergiye karşı mukavemet ettikleri görülmektedir.

Yine bu sebeptendir ki, Devletten vergi kaçırmayı bir nevi «meşru müdafaa» telâkkî eden bazı mükelleflere bile rastlanmaktadır. Bu hali bertaraf etmek için yapılan çalışmaların büyük Meclisin tam müzaheretine mazhar olacağı şüphesizdir.

Vergi kanunlarında umumiyet ve adalet kaideleriyle açık kapıları kapama esası, müeyyidelerden daha az mühim değildir. Gelir Vergisi rejimini bu bakımlardan tekemmül ettirmek maksadıyla, hazırlanmakta olan kanun tasarıları Meclisinize sunulacaktır.

Hayvanlar Vergisinin, kısım kısım kaldırılmasına karar verilmiş ve tatbikatına da başlanmıştır.

Gelir Vergisinin tathikı doloyısıyla emekli, dul ve yetimlerin maaşlarında görülen azalma. Büyük Meclisinizce kabul buyurulan bir kanunla telâfi olunmuştur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bundan başka, şimdi arzedeceğim tasarılar da, Yüksek Meclisinizin takdir ve tasvibine sunulacaktır :

1. Bugünkü Muamele Vergisi rejiminin ıslahı maksadiyle hazırlanan muamele vergisi tasarısı,

2. Çeşitli harçların tevhidine ait tasarısı,

3. Ortaçağ usulünde bir «baş» vergisi olan ve hususiyle fakir vatandaşlara çok ağır bir yük teşkil eden «Yol» Vergisinin kaldırılması hakkında tasarısı, (*Şiddetli alkışlar*),

4. 1325 tarihli Tahsili Emval Kanununun değiştirilmesinin ifadesi olan «Kamu alacakları kanunu» tasarısı (*Bravo sesleri*)

Bu son tasarımı kabul buyurduğunuz takdirde, «Vatandaşın» vergi borçlarından dolayı hapsi usulü kalkacak, Demokrat iktidarın fert hayatına verdiği kıymet, bununla da teyidedilmiş olacaktır. (*Bravo sesleri, sürekli alkışlar*)

Sayın Milletvekilleri,

1951 malî yılının 8 aylık devresinde, Devlet gelirlerinin manzarası ümit vericidir. İçinde bulunduğumuz yıl gelirlerinde, yapılan tahsilâtın, tahakkukata nispeti, Eylül sonu itibariyle % 94 tür. Gelir Vergisinden sağlanacağı tahmin olunan varidatın, ilk tatbik yılı olması itibariyle, tamamen tahakkuk edememiş bulunmasına mukabil, diğer gelirlerde Eylül sonu itibariyle, (33) milyon liralık bir tahsilât fazlası elde edilmiştir. (*Bravo sesleri*)

Paramızın kıymeti, hangi istikametten gelirse gelsin, her türlü enflasyonist politikanın tesirlerine karşı korunacaktır. Geçen seneki nutkuda arzettiğim para politikasına ait esaslar üzerinde ciddiyetle durulmaktadır.

Son günlerde emisyon hacmindeki artış, munhasıran ticarî ve zirai reeskontlar ile hububat mubayaası için açılan muvakkat kredilerden ileri gelmektedir.

Paramızın iç değeri kadar dış değeri de tam bir titizlikle korunmaktadır. Dış malî ve ticarî münasebetlerimizi daha iyi bir şekilde tanzim etmek üzere «Türk Parasının Kıymetini Koruma» Kanununu yeni baştan bir tadile tâbi tutan tasarısı bu devre içinde Yüksek Meclisinize sunulacaktır.

Memleketin iktisadî kalkınmasının icaplarına uygun bir para ve kredi politikası takip edilmesi başlıca hedeflerden biridir. Bankalar Kanunu, Merkez Bankası Kanunu, Menkul Kıymetler ve Kambyo Borsaları Kanunu ve bunlarla ilgili mevzuat yeniden gözden geçirilmek suretiyle, maksada elverişli bir bankacılık sisteminin geliştirilmesinden büyük faydalar beklenmektedir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İktisadî kalkınma ve gelişme devresinde bulunan bir memlekette, umumi olarak kredi darlığı ve bu darlığı yüksek faiz hadleriyle bir kat daha şiddetlendirilmiş bulunması derhal önlenmesi icabeden bir keyfiyet olur.

Geçen yıl Merkez Bankası reeskont haddini, % 4 ten % 3 e indirmiştir. Faiz hadlerine ait bir kanun da, geçen devrede Muhterem Heyetiniz tarafından kabul olunmuştur.

Bu vesile ile kredi ve mevduat durumuna işaret etmek isterim. Elde mevcut rakamlara göre, mevduat hacmi, 1950 Haziranı sonunda (1) milyar (82) milyon liradan, 1951 Haziran ayı sonunda, (1) milyar (322) milyon liraya balığ olmuştur.

Kredi hacmi de, 1950 Haziranı sonunda (1) milyar (563) milyon liradan, 1951 Haziranı sonunda (1) milyar (898) milyon liraya yükselmiş bulunmaktadır. Bu rakamlar kredi hacminin ve buna muvazî olarak mevduatın devamlı surette artış kaydettiklerini göstermektedir.

1950 yılında kurulan «Türkiye Sınai Kalkınma» Bankasına, bir müddet evvel, «Milletlerarası İmar ve Kalkınma» Bankasından (9) milyon dolarlık bir kredi temin olunmuştu. Bu defa da Marshall Planı karşılık paralarından hususî teşebbüs için ayrılan yardım paralarıyla kaynakları bir kat daha takviye edilmiş bulunan, bankadan, daha süratli bir faaliyet beklemekteyiz.

Memlekette birçok vatandaşların, ucuz ve sıhhi meskene ihtiyaçları vardır. Mesken davasının halli yolunda ehemmiyetli adımlar atılmıştır. Sermayesine Emekli Sandığının (20) milyon lira ile iştiraki sağlanan Türkiye Emlak Kredi Bankası, 1951 yılında yeni mesken inşaatına (52) milyon liralık ikrazatta bulunmuştur.

Diğer taraftan, bankanın tatbikına başladığı «Yapı tasarrufları» sistemi ile, birkaç ay zarfında (9) milyon liralık yapı tasarrufu mukaveleleri akdetmek imkânı hâsıl olmuştur. Bu sistemin bütün memleket mikyasında ve süratle genişletilmesi temenniye şayandır.

Bu vesile ile mesken mefhumunun yalnız münferit evlere inhisar ettirilmeyerek, vatandaşların ihtiyaçları kadar şehirlerimizin istikbalî bakımından da büyük ehemmiyet arzeden kat mülkiyeti mevzuunun dikkatle ele alınması lâzımgeldiğine işaret etmek isterim.

Maliye, teşkilât ve muamelâtının, günün ihtiyaçlarına uygun olarak tanzimi için çalışmalara başlanılmıştır. Memleketimizde tetkiklerde bulunan Barker Heyeti ile Amerikalı mütehassıs profesörün raporlarından istifade edilecektir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Aziz arkadaşlar,

Bu yıl içinde işçilere hafta tatili ve umumî tatil günlerinde yarım ücret verilmesi esasî kanunlaştırılmıştır.

Basın mensuplarının çalışma ve sosyal sigortlardan faydalanma şekillerini tanzim eden kanun tasarısı, Büyük Meclisin tetkikına sunulmuş bulunmaktadır. Bu tasarının kanunlaşmasıyle, fikir işçilerinin de durumları âdil bir nizamla bağlanmış olacaktır.

İş Kanununun tadiline ait tasarı ile, deniz ve tarım işçilerinin hukukî durumlarını nizamlayacak olan kanun tasarıları önümüzdeki yıl içinde Meclise arz olunacaktır.

Son zamanlarda tarım işçilerinin durumu büyük ehemmiyet arz etmeye başlamıştır. Tarım Bakanlığından bahsederken memlekete giren traktör adedine de işaret etmiştim. Bu faydalı makinelerin memleketimizde çoğalması; bizi, biri içtimâî, diğeri hukukî iki mühim mesele ile karşı karşıya bulundurmaktadır. İçtimâî kısmı; birçok toprak işçisinin yer yer işsiz kalmasına taallûk etmektedir. İlerde doğması muhtemel bir sosyal buhranın önüne geçmek için tarım işçileri tasarısında bu esaslî mesele- nin de yer bulacağını tabii addetmektedir.

İş hayatının nizamlanması faal bir unsur olan sendikalar gelişme istidadı göstermektedirler. 1950 yılında, sayıları 88 olan, ve (76) bin üyesi bulunan sendikalarımız, 1951 yılında, 162 ye çıkmış ve üye sayısı (112) bin (800) ü bulmuştur.

Bu yıl, işçilerimizin hayati ehemmiyette bir ihtiyacına cevap veren hastalık sigortasının, 6 ilimizde tatbikına geçilmiştir.

Geçen yıl yürürlüğe giren İhtiyarlık Sigortası Kanununa göre, bu yıl yaşlı işçilerimize, ihtiyarlık aylığı bağlanmasına fiilen başlanmıştır. Mali kaynakları uzun vâdeli yatırma mevzuunu teşkil eden bu sigortanın, birikmiş ve birikecek fonlarından bir kısmının meskensiz işçiler tarafından kurulacak yapı kooperatiflerine ikrazı için gerekli tedbirler alınmıştır.

İşçi sigortaları sağlık tesisleri, geniş ölçüde takviye edilmiştir. İşçilerimizin umumî hastalıklarına tahsis edilen yatak sayısı (600) e yükselmiştir. Ayrıca geçen yıl Bay Süreyya İlmen tarafından, Kuruma hibe edilen Narlı Çiftliğinde (100) yataklı bir sanatoryumun inşası tamamlanmış, aynı yerde her türlü fennî tesisatı ihtiva eden (300) yataklı bir sanatoryumun da inşasına başlanmıştır. İstanbul'da yapılmakta olan iki büyük dispanser de önümüzdeki yılın ilk aylarında hizmete girmiş olacaktır. *(Bravo sesleri)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Aziz arkadaşlar,

Şimdi de İçişleri Bakanlığının faaliyetinden bahsedeceğim.

Bugün tatbik mevkiinde olan kanun hükümlerinin yeni bir zihniyetin ışığı altında gözden geçirilmesine lüzum vardır.

Bu cümleden olmak üzere, demokrasinin ilk tezahür ettiği bir mulûit olan köy şahsiyetini, belde hayatını ve özel idare faaliyetlerini demokrasi için elzem telâkki ettiğimiz hükümlerle cihazlandırılmak gayesiyle hazırlanan Köy Kanunu, Belediyeler Kanunu ve Özel İdareler Kanunu, tasarıları, demokratik icaplara uymayan (Memurin Muhakemat) Kanunu yerine, yeniden hazırlanan (Memurların Muhakeme Usullerine Ait Kanun) tasarısı, mülkiyet haklarının teminatı cümlesinden olarak, gayrimenkul mallara karşı vuku bulacak tecavüz hakkındaki hükümleri daha müessir ve adalet esaslarına daha uygun bir hale getiren (2311 numaralı Kanunun tadiline dair kanun) tasarısı, büyük şehirlerimizde husule gelen nüfus kesafeti dolayısıyla ön plana geçmiş bulunan (ucuz evler meselesini) halletmek ve (Gece-kondular) ıstırabına son vermek maksadiyle hazırlanmış bulunan (Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar hakkındaki Kanun) tasarısı, nüfus işlerimizi ıslah maksadiyle tanzim edilen (Nüfus Kanunu ve Nüfus Yazını Kanunu) tasarısı, Devletin ve vatandaşların can ve mal kaybına sebep olan tabii âfetlerden önce ve sonra alınacak tedbirlere dair hazırlanmış bulunan (Tabii Âfetler Kanunu) tasarısı, Muhterem Meclisinizin tetkikına sunulmuş bulunmaktadır.

(Zabitanın birleştirilmesi) ana fikri etrafında girişilen hazırlıklar, polis teşkilâtında, çarşı ve mahalle bekçileri hizmetlerinde yapılması tasarlanan ıslahat ile birlikte, teknil yurt, zabıta hizmetlerinin muayyen ve ileri bir tip üzerinde kurulmasını sağlayacaktır. Bekçilere taallük eden kanun tasarısı Sayın Meclisinize sunulmuştur; diğerleri de peyderpey tetkiklerinize arz edilecektir.

Modern devlet idaresi telâkkilerindeki inkişaf karşısında eskimiş bir halde bulunan, memurların hukukî durumlarına ait mevzuatımıza, yeni bir şekil verilmek gayesiyle düzenlenmiş bulunan (Memurlar Kanunu) tasarısı da Meclisinize sevkedilmek üzeredir.

Aziz arkadaşlarım,

Ordumuzun teşkilatlanmasında, siyasi icaplarla askeri ihtiyaçları, birinci derecede gözönünde bulunduruyoruz. Bu esasa göre, mütemadi bir gayret sarfolunmaktadır.

Geçen devrede, önemine işaret ettiğimiz Gedikli Erbaş (Astsubay) Kanunu, muhterem heyetinizce kabul olunmuştur. Bu defa da, yedek subaylarımızın yeni eğitim usulüne göre, yetiştirilmelerini sağlamak mak-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

sadiyle, sınıf okullarında eğitim usulü ihdas edilmiş; ve buna ait yeni bir Yedek Subay Kanunu hazırlanmıştır.

Gittikçe gelişmekte olan Ordu Donatım Teşkilâtının muhtaç olduğu elemanları yetiştirmek için, «Teknik erbaş sınıfı» unvaniyle yeni bir askerî sınıfın ihdası zarurî görülmüş, ayrı bir tasarı hazırlanmıştır. Bu tasarıda aynı ehemmiyette bir ihtiyaç olan kıta erbaşı için, yeni bir hizmet sınıfının esasları yer almıştır.

Uçuculuk ve denizaltıcılık gibi, ağır ordu hizmetlerinde bulunanlara münasip bir tazminat verilebilmesini derpiş eden bir kanun tasarısıyla, ordunun yeni teşkilât ve eğitim usulüne muvazi olarak bir «Terfî Kanunu» tasarısı vücuda getirilmiştir.

Ordu sicil müessesesinin terfî, mesnet olması lâzımgelen kabiliyet ve ehliyetleri ilmi esaslara göre, katıyetle meydana koyacak ve kıyınletlendirecek kuvvette tanzimî yolundaki çalışmalar sona ermek üzeredir.

Söylediğim, bu üç mevzua ait kanun tasarılarının, Yüksek Meclisini-ze yakında takdimî mukarredir.

1951 yılında, okul ve kurslarda faaliyet genişlemiş, öğrencilerin sayısı çoğalmıştır; bunun neticesi olarak, askerî okul ve müesseselere yenileri ilâve olunmakla beraber geçenlerde, bir de Hava Harp Okulu açılmıştır.

Arkadaşlarım,

Millî varlığımızın en büyük teminatı bütün silâhlı kuvvetlerimiz demek olan Ordumuzdur.

Orduların kuvvetleri, maddiyat ve mânevîyatı ile ölçülür. Ordumuzun teçhizatı, teslihatı seri bir tekâmül seyri takibederek artmaktadır.

Mânevîyatına gelince :

Nasıl bir kudrete sahip olduğunu, Kore'de, ecdadının şehamet dolu tarihine yeni şeref sahifeleri ilâve etmek suretiyle fiilen göstermiştir. (*Şiddetli ve sükreli alkışlar*)

Bütün Türk camiasının tarihi hamasetini, asaletini temsil eden bu muazzam millî varlıkla iftihar etmek hakkımızdır. (*Şiddetli alkışlar*)

Çok muhterem Milletvekilleri,

Şimdi, söz sırası, günün meselesi olan harici politikamızın esası hakkında mâruzatta bulunmaya gelmiştir :

İkinci Dünya Harbinin bütün tahribatına ve mahrumiyetlerine katlanmış olan beşeriyet, bu sene de maalesef, beklediği sulh ve sükûna kavuşamamıştır.

Hür dünya milletleri tarafından gösterilen samimi sulh arzuları, mukabelesiz kalmış ve iki ideoloji arasındaki uçurum gitgide derinleşmiştir.

Bu karanlık manzaraya rağmen, istikbale emniyetle bakmak imkânını veren ferahlatıcı unsurlar da yok değildir.

Bizim de bağlı bulunduğumuz idealleri, ve emniyeti tehdit eden büyük tehlikeyi, hür dünya milletleri, daha iyi anlayarak, aralarında sıkı bir işbirliği yapmak suretiyle sulh cephesini gün geçtikçe kuvvetlendirmektedirler.

Kore tecavüzü karşısında, Birleşmiş Milletlerin hayırlı işbirliği, hür dünyanın benimsediği dava uğrunda atılmış ilk müdafaa adımının maddi tezahürü olmuştur. Bu hareket tarzı, Birleşmiş Milletler kararlarının isabetini, tevali eden hadiselerle, daha bâriz bir şekilde ortaya koymuştur.

Cumhuriyet Hükümetinin, bu karara iştiraki, ve askerlerimizin, Kore'de gösterdikleri, milletimize has kahramanlıklar, Türkiye'nin milletlerarası mevkiini ve prestijini bugünkü yüksek derecesine çıkarmakta büyük bir âmil olmuştur. *(Alkışlar)*

Bu vesile ile Kore şehitlerimizin mukaddes hâtıralarını tâziz ederken, gazilerimizi, takdirle ve şükranla anmayı şerefli bir vazife sayarım. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Aziz arkadaşlarım,

Emniyet davamızı ilk iş olarak ele almış olan bugünkü iktidarın bu yolda mühim bir muvaffakiyet daha temin etmiş olduğunu sizlere söylemekten büyük bir memnunluk duymaktayım.

Bildiğiniz gibi, Atlântik Konseyi, Ottawa'da akdettiği son toplantıda, Türkiye'yi üye devletler parlâmentolarının tasdikı kaydıyla, eşit haklarla Pakta iltihaka davet etmeye karar vermiştir. *(Sürekli alkışlar)*

Bu münasebetle, umumî emniyet çerçevesi içinde, bizim de emniyet davamıza karşı, başta Birleşik Amerika Devletleri olmak üzere, anlayış gösteren bütün dost üye devletlere, bu kararlarından dolayı samimi teşekkürlerimizi, huzurunuzda ifade etmekle, hepinizin ve milletimizin içten gelen duygularına tercüman olduğuma eminim. *(Sürekli alkışlar)*

Atlântik camiasına iltihak edince, paktın diğer üyelerine bahşettiği aynı haklardan istifade edecek olan Türkiye'nin, iltihaktan doğacak vecibeleri de tam sadakatle yerine getireceği şüphesizdir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Pakta kabulümüzün, askerî ve iktisadî bir takım tatbikat meselelerinin hallini icabettireceği tabiidir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu mevzular üzerinde şimdiden ve ihzarî mahiyette fikir teatisinde bulunmak üzere, Amerika Birleşik Devletleri müşterek Kurmay Başkanları Komitesi Reisi General Omar Bradley, İngiltere İmparatorluğu Genel Kurmay Başkanı Mareşal Sir William Slim ve Fransa Genel Kurmay Başkanları Komitesi İkinci Reisi Orgeneral Charles Lechères'den mürekkep bir heyetin, 12 Ekim'de Ankara'ya geldiği malûmunuzdur.

Dost ve müttefik devletlerin bu mümtaz şahsiyetlerini aramızda görmekten bahtiyarlık duyduk. Tam bir samimiyet havası içinde yapılmış olan bu temaslar, iki tarafın kendi görüşlerini birbirlerine açıkça ve teferuatıyla izah etmelerine imkân vermiştir.

Görüşmelerde, bitrabi, Orta-Doğu meselesi de mevzuubahis olmuştur. Orta-Doğu'nun korunması, hür dünyanın stratejik ve iktisadî icapları bakımından büyük ehemmiyeti haizdir; ve bu, bilhassa, o bölgeye mücavir olan memleketimiz için, hayati bir mahiyet arz etmektedir.

Atlantik Paketi câmiyası içinde diğer üye Devletlerle, eşit şartlar dâhilinde, bütün icabatı ile mevkiimizi alınca, bundan ayrı olan ve henüz tahakkuk sahasına intikal etmemiş bulunan Orta-Doğu müdafaası tertibatı için de, müşterek tedbir alınmasına kuvvetle taraftar bulunuyoruz.

Kurulması mukarrer bu tertibe Orta-Doğu'daki bütün dost devletlerin de katılmaları, bizzat kendi menfaatleri, ve umumî menfaat bakımından hayırlı olacaktır. *(Alkışlar)*

Dünyanın bu nazık anlarında, memleketimize yaptığı askerî ve iktisadî yardımlarla, bizde, şükran duyguları uyandıran Birleşik Amerika Devletleri başta gelmek üzere, pek yakında kendileriyle Atlantik Paketi câmiyası içinde de, işbirliği yapacağımız müttefiklerimiz İngiltere ve Fransa ile ve Paktın âzası diğer dost devletlerle mevcut münasebetlerimizi daha da inkişaf ettirmeyi büyük bir samimiyetle arzu ediyoruz. *(Alkışlar)*

Bugün dünya sulhünün müştereken korunması işindeki önemli hissesini takdir etmekte bulunduğumuz demokratik İtalya'nın, bu vazifesini, mevkiinin ehemmiyeti ile mütenasip bir nispette başarabilmesi için, Birleşmiş Milletler Teşkilâtı içinde yer almasını ve millî gayretlerini tahdit eden ahdî engellerden kurtulmasını temenni ederim. *(Alkışlar)*

İspanya ile elçiliklerimizi, karşılıklı olarak büyük elçiliğe yükselttik. Bu Akdeniz Devletiyle, hür dünya arasında daha sıkı bir iş birliğinin kurulması, umumî barış menfaati bakımından herhalde faydalıdır.

Federal Batı Almanya ile aramızdaki harb haline hukukan nihayet verilmesi üzerine oradaki siyasi misyonumuz da büyük elçiliğe kalbolunmuştur. *(Alkışlar)*

Japonya ile akdolunan Sulh Muahedenamesini, Türkiye de imzalamıştır.

Komşumuz ve yakın dostumuz Yunanistan'ın bizimle beraber Atlân-tik Paktına iltihakı kararını, büyük memnunlukla karşıladık. *(Alkışlar)* Bu memleketle, aramızdaki sıkı iş birliğinin, pakt teşkilâtı içinde daha verimli inkişafa mazhar olacağından eminim.

Yakın-Doğu'daki komşularımız Arap devletleriyle İran'a karşı beslemekte olduğumuz iyi niyetler, tekrar bahis konusu edilmeye hacet bırakmayacak kadar açık ve herkesin malûmudur.

Son zamandaki siyasi faaliyetlerimize, dostlarımızdan bâzılarınca, bizim bu hakiki ve dürüst düşüncelerimizi aksettirmekten uzak, ve yanlış bir mâna verilmekte olduğunu esefle görüyorum.

Bu yanlış tefsirlerin, karşılıklı menfaatlerimiz bakımından, geçici olması temenniye şayandır.

Ürdün'ün, Muhterem Meliki, büyük dostumuz Majeste Abdullah'ın, menfur bir suikaste kurban oluşunun elemiyle kalbimiz doludur.

Rahmetlinin, üç dört ay evvel Ankara'ya yapmış oldukları ziyaretleri hepimiz üzerinde mülîm tesir bırakmıştı.

Zekâsı, açıkkalbliliği ve hâdiseleri realist bir görüşle tahlili, bize, bu tecrübeli Hükümdarı çok sevdirmişti.

Şimdi de, bilvesile ziyaretleri hâtırasından bahsetmek benim için hazine bir vazife olmuştur.

Eski dostumuz Afganistan'ın değerli Hükümet Başkanı, Altes Şah Mahmut Han'ın memleketimizi ziyaretleri, aramızdaki kadim dostluk bağlarını bir kat daha kuvvetlendirmiştir. Kardeş memleketin, büyük ve mümtaz devlet adamını aramızda, aziz misafirimiz olarak görmekten hakiki zevk ve bahtiyarlık duyduk.

Hindistan'ın Millî Eğitim Bakanı Ekselâns Mevlâna Ebukelâm Azad'ın ziyareti, memleketimiz arasındaki dostluğun samimî bir tezahürü olmuştur.

Pek kuvvetli ve samimi bağlarla bağlı olduğumuz ve saadetinin, refahının tezayüdünü candan dilediğimiz dost Pakistan Milletinin son günlerde uğradığı millî matemi pek yakından hissettik.

Sayın Milletvekilleri,

Bildiğiniz gibi barışçı ve realist olan dış politikamız, milletlerin hukuk eşitliği, milletlerarası işbirliği, müşterek emniyet ve iyi komşuluk esaslarına dayanmaktadır.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bu prensipler üzerine bina edilmiş olan ve sulhün korunmasını ve milletlerin her sahada refah ve inkişafını sağlamak gayesini güden Birleşmiş Milletler Teşkilâtına bağlılığımızı her vesile ile ilân ettik; ve bu Teşkilâtın daha müessir bir surette işlemesi için elimizden gelen gayreti esirgemedik.

Aynı mülâhazalarla, memleketimiz; milletlerarası tesanüdü ve kalkınmayı hedef ittihaz eden Avrupa Konseyi, Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilâtı ve Avrupa Tediye İttihadının çalışmalarına faal bir surette iştirak etmektedir.

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sayın Üyeleri,

Uzun süren mâruzatım, burada sona ermiştir.

Geçen mesai yılınız, devamlı ve verimli olmuştur. Bu çalışma yılında da yeni ve feyizli eserlerinizin, millet namına değerli hizmetlerinizin, bahattıyar şahidi olacağımın eminim. Bu dilekle ve hürmetle, millî iradenin tecelligâhı olan Büyük Meclisinizi selâmıyarak, huzurunuzdan ayrılıyorum. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar, bravo sesleri*).

C) CUMHURBAŞKANININ ÜÇÜNCÜ TOPLANTIYI AÇIŞ SÖYLEVİ (4)

(Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, Sol tarafın şiddetli ve sürekli alkışları ve bravo sesleri arasında ve sağ tarafın ayağa kalkması suretiyle karşılanarak salona girdiler ve Başkanlık kürsüsünden aşağıdaki nutuklarını irat ettiler) :

Çok Sayın Milletvekilleri,

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dokuzuncu Döneminin Üçüncü Toplantı yılını açıyorum.

Millî iradeyi, şerefle temsil eden siz, muhterem arkadaşlarımı, hürmet ve muhabbetle selâmlarım.

Geçen yıl, aziz memleketimiz için, geniş bir çalışma yılı olmuş, alınan iktisadi tedbirlerin iyi neticeleri, süratle elde edilmeye başlanmıştır.

Bütün bu gayretlerin önümüzdeki yıl, daha çok inkişaf edeceğine, daha ileri ve müsmir neticeler alınacağına, muhakkak nazariyle bakmaktayım.

Vatandaşlarımız, memleketteki emniyet ve istikrar sayesinde, işleriyle, güçleriyle meşgul olmanın huzuru içindedirler.

Herkes bugününden emin, yarınından, daha ümitlidir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yeni teşri devresine girmekte olduğumuz şu sırada, memleketin umumi manzarasını böylece çizmek mümkündür.

Sayın Arkadaşlarım,

Memlekette iş hacminin artması, umumi faaliyetin hızlanması nispetinde, mahkemelerin işleri çoğalmaktadır. Adalet bünyesinde, buna göre, yeni mevzuata ve adli teşkilâtın tevsiine lüzum görülmektedir. Bu sebeple, ihtiyaçlarımızı karşılayacak mühim kanunlardan bir kısmı, son iki yıl içinde Yüksek Meclise kabul edilmiş bulunmaktadır.

Dâvaların sürat ve sühuletle neticelendirilmesi maksadiyle hazırlanan Hukuk ve Ceza Usulü kanunları, bünyelerinde istinaf mahkemelerini de ihtiva eden, Genel Mahkemeler Kuruluş Kanunu, ve diğer bâzı kanun tasarıları, Muhterem Heyetinize arz edilmiştir.

Bu kanunların yürürlüğe girmesi, hakkın teyit ve tecellisini daha da kolaylaştırmış olacaktır.

Geçen yıl bütçesinde kabul buyurduğunuz kadro ve tahsisat ile, (kırk iki) ilçedeki tek hâkimli mahkemeler, çift hâkimli asliye mahkemeleri haline çevrilmiş ve (elli) bucakta, yeniden sullı mahkemeleri ihdas olunmuştur.

Halen tek hâkimli ilçelerin, çift hâkimli asliye mahkemelerine çevrilmesi ve bucak mahkemeleri adedinin çoğaltılması, yolundaki mesaiye devam olunmaktadır.

Aziz Milletvekilleri,

Türk Milletinin muasır dünya medeniyeti içinde, haiz olduğu mümtaz mevkii, devamlı şekilde muhafaza etmesi mevzuunda, Yüksek Meclisin gösterdiği dikkat çok yerindedir.

Bâzı hâdiselerin zuhuru üzerine, geçen yıl Hükümetin isabetli bir görüşle, Yüksek Meclisinize sevk etmiş bulunduğu «Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun» tasarısını, kabul buyurmuş olmanız, Meclisinizin bu hususta dikkatli ve kararlı olduğunun bâriz bir delilini teşkil eder. *(Alkışlar)*

Yine geçen yıl, memleket içinde, yapılmak istenen ve kanunlarımızla esesan menedilmiş bulunan, müfrit solculuk cereyan ve tahrikâtına karşı da, demokratik rejiminizi ve millî bünyemizi korumak gayesiyle, mevcut kanuni hükümlere vuzuh veren ve mücyyideleri kuvvetlendiren tasarımı, kanunlaştırmak suretiyle de, göstermiş olduğunuz azim ve kararın, siyasi ve içtimai emniyetimiz üzerindeki kıymet ve ehemmiyetine de işaret etmeyi vazife bilirim. *(Alkışlar)*

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İki başlı müfrit cereyan ve tahriklere karşı, bu suretle kanuni hükümler tedvin etmenin faydalı neticelerinin, derhal görülmeye başladığını kaydederken, memnunluk duymaktayım.

Adalet cihazının, milli bünyemizin müfrit hareketlere karşı, korunması mevzularında, Büyük Meclisçe gösterilen bu hassasiyete muvazi bir anlayışla hareket edeceğinden emin olmak isterim.

Bu münasebetle, bir noktaya daha işaret etmeliyim; bugün memlekette gerilik bahsinde münferit vakaların, geniş cemiyet hayatı içindeki her hâdisе gibi, normalin üstünde bulunmadığıdır. Şüphesiz, her zaman, her yerde, dimağlarını kara taassuptan kurtaramıyan mahdut sayıda insanlar bulunabilir, ve ileride de görülecektir. Fakat, bu müfrit hareketler, derhal lâıyk oldukları âkıbete uğrıyacaklar, ve âmme vicdanının tepkisi içinde eriyceklerdir. *(Soldan şiddetli alkışlar. «bravo sesleri»)*

Hal böyle iken, şahsı ihtiras, veyahut bir siyaset taktiği ile, gûya inkılâplar tehlikede imiş gibi göstererek, imtiyazlı bekçiler sıfatını takınmak isteyenlerin, zaman zaman ortaya çıktıkları görülüyor. *(Soldan «bravo sesleri», şiddetli alkışlar)*. Bunların da, normal durumu ihlâl ve vatandaşları huzursuzluğa sevk etmek bakımından, gerilik temayülleriyle hareket edenler kadar, âmme huzuruna zararlı olduklarını söylemek yerinde olur. *(Soldan «bravo sesleri», şiddetli alkışlar)*

Türk Milletinin hakiki mümessili olan Büyük Meclisin icabettiği takdirde, cemiyet nizamını korumak ve Milletimizi, muasır medenî seviyede tutmak için, her zaman lüzumlu tedbirler alacağından, kimse şüphe edemez. *(Soldan «bravo sesleri», alkışlar)*

Cumhurbaşkanı olarak ben, ve tuttuğu yol ve bağlı bulunduğu prensipler herkesçe malûm olan Hükümet, bu hususta bizlere düşen vazifeyi yerine getirmeyi, bir vatan ve şeref borcu bilmekteyiz. *(Soldan «bravo sesleri», şiddetli alkışlar)*

Sayın Arkadaşlarım.

Sosyal sağlık alanındaki çalışmaların başlıca gayesi, vatandaş sıhhatinin muhafazası, hastaların, her gün biraz daha takviyesine çalıştığımız sıhhi teşkilâtımızın, yardımına mazhar olabilmesidir.

Sağlık Bakanlığı, içtimai bünyemiz için bir tehlike mahiyetini taşıyan, verem, sıtma, trahom, frengi hastalıklarıyla mücadeleyi ön plânda tutmaktadır.

Verem hastaları için, 1950 yılında yatak mevcudu (bin doksan) iken, 1951 yılı sonunda (dört bin yüz yediye) çıkarılmıştır. *(Bravo sesleri)* 1952 yılı sonuna kadar bu miktara, (bin iki yüz elli) yatak daha ilâve edilmiş olacaktır.

Yurdun sekiz bölgesinde bin yataklı, tam kadro ve teçhizatlı birer bölge verem hastanesi kurulması işi muayyen bir programa bağlanmıştır.

Bu hastanelerin ilk ana pavyonlarını teşkil eden binaların inşaları. İzmir ve Trabzon'da sona ermek, Samsun, Diyarbakır, Adana ve Gaziantep'de de inşaatı başlanmak üzeredir.

Sıtma mücadelesi de çok genişlemiştir. Geçmiş senelerde mücadele için ancak (yüz) ton D.D.T. sarfolunurken, bu yıl (dokuz yüz otuz) ton sarfiyle mücadele hızlandırılmıştır.

Frengi mücadelesinde tarama ekipleri artırılmış, fennin son usulleriyle tedaviye ehemmiyet verilmiştir.

Trahomla mücadele sahasına, bu yıl, Tunceli, Bingöl, Erzincan, Bitlis, Erzurum, Van ve Muş illeri de alınmıştır. Yeniden (yüz) köyde, tedavi evleri açılmaya başlanmıştır. Kızılayın yardımı ile, motörlü vasıtalar artırılmış, trahomun tedavisinde, en yeni ve müessir ilaçlar, bol miktarda temin edilmiştir.

Kilis'te yeniden açılan Trahom Hastanesinde, bir (Trahom Tetkik ve Personel Enstitüsü) kurularak, faaliyete geçirilmiştir.

Kuduz tedavi müesseselerine ilâveten, Elâzığ'da başlanılan yeni bir hastanenin inşası ikmal edilmiştir.

Sağlık müesseselerine de ehemmiyet verilmiş ve bu cümleden olmak üzere, Edirne, Bitlis, Sinop ve Bilecik'te birer hastane ve Şişli Çocuk, Ankara Numune hastanelerinde ayrıca birer pavyon inşasına başlanılmıştır.

Bu sene yeniden, Erzurum, Trabzon, Diyarbakır ve İzmir'de dört hemşire okulu açılmıştır.

Kızılay Derneği, Hükümetin gösterdiği yerlerde, sıhhi kurumlar inşası için, (dört milyon) lira tahsis etmiştir. Bu para ile, Muş'ta bir «Devlet Hastanesi», Ankara'da bir «Kanser Hastanesi» ve «Enstitüsü», İstanbul'da yüksek tahsil gençliği arasında hastalananlar için bir sanatoryum, Ankara'da bir verem pavyonu, İzmir'de bir doğum pavyonu ile hemen hepsi Doğu illerimizde olmak üzere, (dokuz) sağlık merkezi binası yaptırılacaktır. (Alkışlar)

Önümüzdeki yıllarda, memleket sağlığının ehemmiyetine göre, vereceğiniz tahsisatla, bu feyizli mesaiye devam olunacaktır.

Sağlık bahsinde hastalıklarla mücadele teşkilâtının artmasıyla, iktsadi hayatta fazla mahsul elde edilmesi suretiyle müşahade edilen gelişme birbirine muvazi olarak mütalâa edildiği zaman, memleket nüfusu için ne mesut bir sonuca varılacağını, bilhassa tebarüz ettirmek isterim. Sıtma Mücadele Teşkilâtının çalıştığı (on dokuz) ilimizdeki, (yedi bin se-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

kız yüz) köyde, yapılan devamlı tetkikler, son yıl içinde, buralardaki ölümlerin (binde on bir), doğumların (binde otuz iki) olduğunu, ve dola-yisiyle senelik nüfus artışımızın - mücadele bölgelerinde bile - senede (binde yirmi bir) den yüksek bir ortalama muhafaza ettiğini göstermiştir.

Bu ihşai malûmata göre, memleketimizde bu yıl, (yarım milyonluk) umumi bir nüfus artışını beklemek ve bu nüfusun ilerideki senelerde, hendesi bir nispetle fazlalaşacağını ümit etmek yerinde olur. (*Bravo ses-leri*)

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi de inemleketin kültür hayatından, milli eğitim dâvamızdan bahsedeceğim.

1951 yılında, köy okulu inşası için, (sekiz milyon sekiz yüz bin), 1952 yılında (on milyon) lira tahsisat vermiştiniz. Bu ödeneklerle, çoğu doğu bölgemizde olmak üzere, geçen yıl (beş yüz yetmiş), bu yıl da, (beş yüz altmış sekiz) köy okulu binası yeniden inşa edilmiştir. (*Alkışlar*)

Evvelce, yalnız köylülere mahsus bir mükellefiyetle, köy halkına yap-tırılan okul binalarından çoğunun, tamir kabul etmiyecek durumda bu-lunduğu, ve hattâ bâzılarının, inşaatın fenalığından yıkılmakta oldukları görüldüğünden, yeni okul binalarının sağlam ve yeni öğretim icaplarına uygun bir tarzda inşalarına, bilhassa dikkat edilmiştir.

İlkokul öğrenci adedine gelince, bu yıl, bir evvelki yıla nazaran, (yir-mi dört bin beş yüz kırk yedi) fazla öğrencinin okullara devamı sağlan-mış; aynı zamanda ilkokul öğretmen kadroları sayı ve derece itibariyle hayli genişletilmiştir.

Bundan başka, çocuklarımız, başarısızlıkları teftiş raporları ile tespit edilen (bin) kadar eğitmenin elinden alınıp ehliyetli öğretmenlerin talim ve terbiyelerine tevdi edilmişlerdir. (*Bravo sesleri*)

Geçen sene kabul buyurduğunuz (5974) numaralı Kanun gereğince, dört yıl için ilkokul öğretmenleri maaşları tahsisatına (elli üç milyon) li-ralık bir ilâve yapılmıştır.

Bu suretle mesleke, dört yıl içinde, yeniden maaşlı (on bin) ilkokul öğ-retmeninin iltihakları temin edilerek, ücretten maaşa geçirilecek öğret-menlerle bunların sayıları, (yirmi yedi bin) den (kırk üç bin) e yükselmiş olacaktır. (*Alkışlar*).

Bu kanunla terfi hak kazanmış ve kadrosuzluk yüzünden terfileri yapılmamış (iki bin üç yüz) öğretmenin terfileri sağlandığı gibi, önümüz-deki yıllardaki terfi imkânları da temin edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Bütün bunlar, talısıl hayatının temelini teşkil eden ilköğretime verilen ehemmiyetin derecesini göstermektedir.

Bugün takip ettiğimiz ilköğretim sisteminde, kemiyetten fedakârlık etmemek şartıyla, keyfiyete ehemmiyet vermek prensibi hâkimdir.

İlkokuldan sonra, ortaokul talep ve ihtiyacı da kendini göstermiştir. Mümkün olduğu kadar az zaman zarfında, gerekli ders aletleri ile, bütün ilçelerde ortaokul açılması lâzım gelmektedir.

Mahallî ortaokul inşası teşebbüslerine yardım için, 1950 yılı bütçesiyle (yüz bin), 1951 bütçesiyle (üç yüz bin lira) verilmişti. Bu yıl, yardım miktarı (bir milyon beş yüz bin) liraya çıkarılmış ve (otuz bir) ilçede yeniden ortaokul açılmıştır.

Arkadaşlar;

Güzel sanatlar, milletlerin medeni hayatında, bediî zevkinde vâsıl oldukları seviyeyi gösteren ölçülerin en mühimlerinden biridir. Her şube siyle Türk'ün ince zevkini temsil eden güzel sanatların inkişafını sağlayan gayretlere devam olunacaktır.

Ayrıca, topraklarımızda maddi ve mânevi kıymetleriyle uyuyan arkeolojik eserlerin tarihe maledilmesi için, gösterilen dikkat ve gayret, önümüzdeki yıllarda daha da artırılacak, müzelerimizin zenginleşmesine hizmet edilecektir.

Ankara'daki Eti Eserleri Müzesi, bugünkü durumu ile bir Eti Eserleri etüd merkezi halini almıştır.

Aziz Milletvekilleri:

Memleketimiz, her salıada hızla makineleşmektedir. Bu medeni vasıtaları, hususiyetlerine göre kullanacak, icabında tamir edecek, yetiştirilmiş elemanlara çok muhtacdır. Bu mevzu da ehemmiyetle ele alınmıştır.

Makine ziraatinin tekasüf ettiği Adana, İzmir bölgelerinde, motor teknisyen ve teknikerleri yetiştirmek üzere iki makine ve motor enstitüsünün temelleri atılmıştır.

Teknik öğretimin, bütün sahalarında, yeni şubeler açılmaktadır. Bunlardan Adana geçen yıl, Tekirdağ, Eskişehir, Konya, Sivas şubeleri de bu yıl çalışmaya başlamışlardır.

Teknik eleman yetiştirme hususunda, Tarım Bakanlığı da, ayrıca uhdesine düşen vazifeyi yapmaktadır.

Bu yıl, yeniden bir ziraat makinist okulu ve muhtelif ihtisas kolları için tekâmül kursları açılmış; bu kurslardan (bin sekiz yüz yetmiş) kalifiye makinist mezun olmuş, ayrıca kendi kendine yetişenlerden imtihan suretiyle (bin beş yüz) kadar ziraat sürücü ve makinistine de ehliyetname verilmiştir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Küçük sanat erbabı ile fabrikalarda ve muhtelif iş yerlerinde çalışan vatandaşlara gelince, bunların da mesleki bilgilerini artırmak için açılan meslek kurslarına ve bu arada yapı kurslarına, hususi bir ehemmiyet verilerek, adedleri çoğaltılmıştır.

Köy gezici bıçkı - dikiş kurslarının sayısı, (dört yüz yetmiş üç) e çıkarılmıştır. Bu ders yılı başında, yeniden, (üç) orta kız sanat okulu, enstitü haline getirilmiş ve (on bir) akşam kız sanat okulu açılmış, yedi, akşam kız sanat okulu da, orta kız sanat okuluna tahvil olunmuştur.

Memleketin muhtelif yerlerinde mecmu değeri (beş milyon lira) tutan sanat enstitüsü binaları inşaatına başlanmıştır.

Kız enstitülerimiz, teknik okullarımız, eğitim hayatında, faydaları ile mevki alan kıymetli müesseselerimizdir. Yüksek Meclisinizin takdir ve müzaharetine mazhar olacaklarını ümit ederim.

Bugünkü iktidarın siyasi programında, «Doğu'da yüksek bir kültür merkezi tesisinin» yer aldığı malumdur.

Geçen senelerdeki mâruzatım arasında, Doğu'da bir üniversitenin tesisi lüzumuna, ben de temas etmiştim. Yüksek Meclisinizce kabul buyurulan ödenekle, mütelhassıs bir «İlim heyeti» ne, icabeden tetkikler yaptırılmış ve neticede : Doğu'da bir üniversite kurulması için lâzım gelen şartların mevcut olduğu ve böyle bir müessesenin Doğu'nun içtimai seviyesinin yükselmesine, maddi ve mânevi bakımdan kalkınmasına hizmet edeceği kanaati teyit edilmiştir. (Soldan «bravo sesleri», alkışlar).

Müstakbel Doğu üniversitesinin kuruluş kanunu tasarısı, hazırlanarak yüksek tasvibinize arz olunmuştur.

Sayın Milletvekilleri,

Memleket ekonomisinin temelini teşkil eden zirai istihsalimizde görülen feyizli inkişaf, istikbal için ümitlerimizi artırmaktadır.

Dış ticaretimizde, döviz temini bakımından ehemmiyetli bir mevki alan pamuk mahsulümüzde, yıldan yıla, bir artış müşahade edilmektedir.

1950 de (yüz yirmi iki bin dört yüz) ton olan lıf pamuk istihsalimizin bu yıl (yüz seksen bin) tona erişeceği tahmin edilmektedir.

1952 yılı hububat rekoltesi, iyi bir mahsul yılı sayılması icabeden 1951 yılı mahsulünden, bugünkü tahminlere nazaran, (bir milyon altı yüz bin) ton fazlasıyla, (on iki milyon iki yüz seksen bin) tonu bulmuş olacaktır. («Bravo sesleri», alkışlar)

Bu istihsal durumu karşısında, memleket ihtiyaçları için, gereken miktar ile ihtiyat stokları ayrıldıktan sonra, (bir buçuk milyon ton) kadar hububat ihraç edebileceğimiz, anlaşılmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Elde ettiğimiz bu netice, zirai istihsal sahasında, memleketimizin ne kadar geniş inkânları malik bulunduğunu, ve bilhassa dünya hububat ihtiyacının karşılanmasına yardım mevzuunda, nasıl faal bir rol oynayabileceğimizi göstermesi bakımından mühimdir.

Eskiler, «Türkiye bir ziraat memleketidir» diyorlardı. Evet, dün kadar, gıdasını yabancı buğdayı ile tamamlayan bir ziraat memleketi idi. Ancak, bugün (bir buçuk milyon) ton hububat ihraç edecek bir duruma gelmesiyle hakiki bir ziraat memleketi olmuştur. *(«Bravo sesleri», alkışlar).*

Sulama, gübre işleri daha ileri götürüldüğü ve randımanlara müessir bâzı fennî tedbirler de yerine getirildiği takdirde, bugünkü ekim sahası hudutları içinde, umumî istihsalin bir misli artacağını salâhiyetli mütehassıslar ifade etmektedirler. Bu görüşe, hububat mahsulünün artışında, iktisadî tedbirlerin birinci derecede âmil olduğunu da ilâve etmek lâzımdır.

Hükümetinizin, ekmek fiyatlarını yükseltmemek şartıyla, iç pazarlarda hububat fiyatını tutmak hususundaki azimli kararı, müstahsil için, emin ve elverişli bir fiyat istikrarı yaratmıştır. *(Soldan alkışlar).*

Bu sebeptendir ki, çiftçinin istihsal gayreti artmış, memlekette modern istihsal vasıtalarına rağbet çoğalmıştır.

Bütün bu tedbirlerin, ve ele alınan zirai programların, bugün için başlıca hedefi: nüfusumuzun büyük çoğunluğunu teşkil eden köylü ve çiftçilerimizin istihsal kudretinin artırılması ile, satınalma gücünün ve hayat standardının, normal bir seviyeye çıkarılmasına hizmet etmektedir. *(Soldan alkışlar).*

Yurdumuzun birçok yerlerinde, meyva bahçeleri tesisi, çay ekimi ve sanayii, yabancı zeytinliklerin inarı hususlarında, istihsalin artırılması maksadiyle yapılan devamlı çalışmalar, müspet ve faydalı neticeler husule getirmektedir.

Memleketin önde gelen servetlerinden biri olan hayvancılığın ıslahı ve inkişafı hususundaki çalışmalarımız da, semeresini vermeye başlamıştır.

1950 senesinde, (elli altı milyona) yaklaşan hayvan mevcudu, 1951 yılında, (altmış milyona) yükselmiş ve bu suretle (üç buçuk milyarlık) bir servetin mümbit topraklarımızda barındırılması mümkün olmuştur.

Hayvancılığın inkişaf ettirilmesi çareleri üzerinde durulurken, bizim için esas hareket noktası, bizzat köy ekonomisi olacaktır. Muayyen bir programla, köylü elindeki hayvanların ıslahına ve verimlerinin artırılmasına doğru süratle gidilmenin daha büyük faydalar yaratacağına şüphe yoktur. Geçen yılki nutkumda da, ifade etmiştim. Bundan sonra hayvancılığın ıslahı yolundaki mesainin ağırlık merkezini, bu sahaya intikal et-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

tirmek ve köylü vatandaşın, bu bakımdan da gelirini artırmak, meşkur bir hizmet olacaktır.

Memlekette, iktisadi ilerlemeye müvazi olarak başlayan inar hareketi, kereste ihtiyacını artırmıştır.

Buna karşı, ormanlarımızın takatinden, normal olarak istifade tedbirleri alınırken, hariceten de, Gümrük Resmî, mühim miktarda indirilmek suretiyle, kereste ithali teşvik olunmuştur.

Geçen sene bu maksatla kabul buyurduğunuz kanunun faydası, şimdiden görülmeye başlamıştır.

Memlekete, 1951 de, bütün bir sene zarfında, (kırk beş bin) metre küp kereste getirilmiş iken, 1952 yılının Temmuz ayına kadar ithal yekünü, (kırk altı bin) metre kübü bulmuştur. Sene nihayetine kadar, bu miktarda (yüz bin) metre kübü bulacağı tahmin olunmaktadır.

Arkadaşlarım,

Sizlere, ormanlarımızı korumak ve rasyonel bir istihsal ve intifa sistemine bağlamak ve bu uğurda, yurttaşlarımızla işbirliği sağlamak sırasının geldiğini, arz etmek isterim.

Gün geçtikçe ehemmiyeti artan yeni Orman Kanununun, bu devre içinde ve günün şartlarına en uygun bir şekilde çıkmasını, vatandaşlarımız sabırsızlıkla beklemektedirler. (*Doğru doğru sesler!*).

Aziz Milletvekilleri,

Toprak dağıtımı, sosyal ve ekonomik bünyemizde, ferahlık yaratan bir memleket hizmeti olarak ele alınmıştır. Gaye, çiftçiliği meslek ittiha eden vatandaşların, aileleriyle birlikte geçimlerini sağlayacak ve emeklerini değerlendirecek araziye sahip olmalarıdır. Bu yoldaki çalışmalar süratlendirilmiştir. 1950 yılı ilk yarısına kadar (on yedi) Toprak Komisyonu faaliyetinde iken, bugün, 1952 yılında bu komisyonların adedi, (altmış dört) e çıkarılmıştır.

1950 ortalarından 1952 Ekim sonuna kadar, (iki) sene (on) ay içinde, (dokuz yüz yetmiş iki) köyde, (altmış iki bin yedi yüz on iki) çiftçi ailesine (iki milyon sekiz yüz seksen yedi bin beş yüz dokuz) dönüm arazi tevzi edilmiş ve bu köylerin hükmi şahsiyeti namına, (bir milyon dokuz yüz altmış sekiz bin sekiz yüz elli iki) dönüm mera tahsis olunmuştur.

Muhtaç çiftçilere, lüzumlu kuruluş, onarma ve yıllık işletme kredisi de temin olunmuştur.

Ayrıca çiftçilerin kendi vasıtalarıyla açamıyacakları kadar oturmuş ham topraklar, teşkilâtın elinde bulunan traktör grupları vasıtasıyla açılarak dağıtılmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İskân politikamızla güdülen gaye, göçmen ve mültecilerin, en kısa zamanda, kendi sanat ve meslekleri dâhilinde, memleket ekonomisine hâdim birer unsur haline gelmeleridir.

Bulgaristan'dan yurdumuza gelen (yüz elli dört bin üç yüz doksan üç) göçmen, Türk Milletinin sinesinde en sıcak yerini bulmuştur. *(Alkışlar)*

Kendileri için şehir ve köylerde (yirmi iki bin altı yüz elli iki) ev yaptırılmıştır. Bu sene zarfında da (altı bin dört yüz kırk üç) evin ikmaline çalışılmaktadır.

Ayrıca, (on beş bin beş yüz yirmi) göçmen çiftçi ailesine (altı yüz altmış bir bin üç yüz altmış dokuz) dönüm arazi verilmiş, Ziraat Bankasından da (on yedi milyon) yirmi dokuz bin altı yüz dört) lira donatım ve işletme kredisi sağlanmış, tohumluk ve yemeklik buğday tevzi olunmuştur.

Tapulama işlerine gelince: memleketin muhtelif bölgelerinde çalışmalara fâsılasız surette devam edilmektedir.

1950 yılının yedinci ayından itibaren başlamış olan tapulama faaliyeti neticesinde, 1951 yılının Ekim ayına kadar, tapulaması ikmal edilen (beş yüz bir) köyde, (dört yüz bin) gayrimenkule ilâveten bu yıl da, (üç yüz on sekiz) köyde, (üç yüz yirmi sekiz bin yedi yüz on altı) gayrimenkulün haritaya müstenit tapu kayıtları tesis edilmiştir.

Tapulaması ikmal edilen köylerde, mülkiyet ve sınır dâvaları sona ermektedir.

Memleketimizin sosyal bünyesinde son derece mühim rolü olan tapulama işlerinin, imkânlar artırılarak, daha kısa bir zamanda bitirilmesi için tedbirler alınmaktadır.

Sayın Milletvekilleri.

Bayındırlık Bakanlığımızın işleri, bu sene de, takdirinize lâyık bir şekilde inkişaf etmiştir.

1952 yılı Bayındırlık bütçesi, sağlanan kredi ve yardımlar dışında, (üç yüz elli yedi milyon) lirayı bulmuştur.

Yüksek Meclisinizin, Bayındırlık işlerine verdiği ehemmiyetin açık delili olan bu tahsisatın (yüz seksen sekiz milyon) u, karayollarının inşası için ayrılmıştır. Bu miktar bize, 1950 senesine nazaran, üç misli bir artış ifade etmektedir. *(Soldan «bravo sesleri»)*.

Bayındırlık Bakanlığımızın, 1952 çalışma yılında, emanet ve ihale suretiyle ıslah ve inşasına çalıştığı Devlet yolu, (üç bin yüz doksan) kilometreyi bulmaktadır. Yine bu yıl içinde, uzunlukları tutarı (on yedi bin) metreyi bulan, (üç yüz) ü mütecaviz büyük köprünün inşası ile uğraşılmaktadır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Ana yolları teşkil eden Devlet yollarıyla birlikte, daha küçük nüfus topluluklarını ve piyasa merkezlerini birbirine ve Devlet yollarına bağlayan il yollarının, ve bir taraftan köyleri yekdiğerine, diğer taraftan da kasabalara, il ve Devlet yollarına bağlayan köy yollarının da, önemli bir iş olarak ele alınması zarurî görülmüştür. Bu maksatla, Hükümet, il ve köy yolları için geçen yıl, (on üç milyon) lira olan yardım ödeneğini bu sene (elli bir buçuk milyon) liraya çıkarmıştır.

Memleketin gelişmesinde başlıca âmil olan yol faaliyetinin yanıbaşında, baş gösteren «Trafik» kazalarını önlemek, bugün için bir zaruret haline gelmiştir. Bu sebeple, geçen sene Meclisinize sunulmuş olan kanun tasarısının, süratle çıkarılması mecburiyeti karşısındaız.

Su işleri, zirai istihsal dâvamızın ana meselelerinden biridir. Bu yolda gösterilmekte olan gayretler artırılmaktadır.

Seyhan Barajı ile hidro-elektrik tesisatı için sarfı lâzımgelen, (yüz milyon) lira raddesindeki para temin olunmuştur. Bu malî yıl içinde, barajın ilk tesislerinin yapılmasına başlanılacaktır. Her yerde büyük tesislerden biri sayılan bu barajın, Muhterem Çukurovalılara uğurlu olmasını dilerim. (Alkışlar).

Konya'da Göksu, Erzurum'da Tortum, Isparta'da Kovada sularıyla Elâzığ'da Hazar Gölü üzerinde, hidro-elektrik santrallerinin inşasına başlanılmıştır.

Uşak, Gediz, Emet ve Simav şehir ve kasabalarının elektrik ihtiyacını karşılayacak Kayaköy hidro-elektrik santrali, eksiltmeye çıkarılmıştır.

Çatalağızı elektrik santralının tam kapasite ile çalışması ve İstanbul'un enerji darlığını giderilmesi için, Ereğli - İstanbul arasında tesisine girişilen havai hattın inşası, tamamlanarak işletmeye açılmıştır.

Sarıyar baraj ve hidro-elektrik santralının inşasına devam olunmaktadır.

Küçük ve münferit su işlerinin, kısa vâdeli ve az masrafla iyi neticeler verecek tarafları üzerinde durulmaktadır. Bu çeşit işler için, 1950 de (iki milyon), 1951 de (sekiz milyon) ve bu yıl (on yedi milyon) lira tahsis olunmuştur. Bu suretle yurdun muhtelif yerlerinde (yüz yetmiş iki) mevzu ele alınmıştır.

Memleketimizin jeolojik bünyesinde, geniş yer altı suları topluluklarının mevcudiyeti, mütehassıslar tarafından iddia ve ifade olunmaktadır. Bu iddiayı, tevsik ve ileride fiilen istifade temin etmek için, mütemadi bir gayretle çalışmak icap etmektedir. Bayındırlık Bakanlığınız, bu meseleyi de ele almıştır. Konya, Urfa ve Mardin ovalarının etüd ve araştırma işi (iki

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

buçuk milyon) liraya ihale edilmiştir. Bundan başka (on beş) ilde yer altı su araştırmalarına başlanmış ve bir kısmında, şimdiden müspet neticelere varılmıştır.

Köylerimizin içme suyu davası, dört yıllık bir programa bağlanmıştır. 1952 yılında, tahsis olunan (yirmi milyon lira) ile susuz (beş bin) köye içme suyu temini mümkün görülmektedir.

Arkadaşlarım,

Ulaştırma manzumesi içinde yer alan liman ve iskeleler, bizim gibi henüz nispeten büyük miktarda ihracata başlayan memleketler için büyük ehemmiyet arz ederler.

Bunların da, malûmunuz olan muayyen programlara göre, inşalarına devam olunmaktadır.

Milletvekilleri Arkadaşlarım,

Demokratik bir iktisat siyaseti, hususi mülkiyete dayanan, ferdin iktisadi hürriyetini gözeten, hususi teşebbüsü esas tutan bir sistem olarak ifade edilebilir. Bugünkü iktidar, bu umumî görüş çerçevesi dâhilinde kalarak, Devlete ancak, iktisadi mevzularda, muayyen vazife verilmesini bir esas olarak kabul etmekte, ve Devletin başlıca vazifesinin daha ziyade, iktisadi faaliyetleri teşvik, tanzim ve murakabe etmekten, aynı zamanda hukuki ve iktisadi her türlü imkânları ıhzar ederek, hususi teşebbüse geniş ve emin iş sahası temin eylemekten ibaret olduğu kanaatindedir.

Devlet işletmeciliğinin de, şimdi işaret ettiğim esasların hudut ve şümulü gözönünde bulundurulmak suretiyle, ana sanayie, âmme karakterini haiz işlere hasredilmesi prensipleri üzerinde durulmaktadır.

Devlet işletmelerinden hususi teşebbüse intikal ettirilebilecek karakterde görülenlerin, intikal şart ve şekilleri, 3460 numaralı Kanun hükümlerine göre, tesbit olunmuş bulunmaktadır. Bu kabil işletmeler, Anonim veya Limited şirketler haline ifrağ edilerek, hisse senetleri serbestçe satışa arz olunmak üzere, peyderpey hususi teşebbüse intikal ettirilecektir. Bu arada bilhassa, ayrı ve hususi bir ehemmiyet arz eden kıymet takdiri esaslarını tâyin etmek ve piyasada hisse senetlerini, daha cazip kılmak maksadiyle bâzı tedbirlerin alınması gerekirse, bunun için de Büyük Meclise lüzumlu kanun tekliflerinin getirileceği tabiidir.

Bununla beraber, şimdiye kadar ana sanayi ve âmme karakterini haiz olsun olmasın, Devlet eliyle kurulmuş olan bâzı işletmelerin, gayriiktisadi bünyeleri yüzünden ve ekseriyetle rasyonel çalışma noksanlığından, memlekete bir yük oldukları görülerek, bunların faydalı birer istihsal unsuru haline getirilmeleri yolunda, mesai sarfedilmiş ve birçok işletme yerlerinin istihsal rakımlarında görülen inkişaf, bu çalışmaların müspet ve müşahhas misallerini teşkil etmekte bulunmuştur.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Şeker sanayiine gelince, hususi sermayenin de iştirakiyle yeni istih-sal «üniteleri» tesîsine başlanmıştır. Yapılan etüdler sonunda, Adapaza-rı'nda (on beş bin) ton kapasiteyi haiz olacak bir şeker fabrikasının teme-li atılmıştır. Fabrika, bâzı millî bankalarımızla pancar çiftçileri ve şeker sanayiinde çalışan memur ve işçilerden müteşekkil bir Anonim Şirket ta-rafından kurulmaktadır. Amasya, Konya ve Kütahya'da da, aynı esaslar dairesinde, birer şeker fabrikası kurulması yolundaki teşebbüsler de ne-ticelenmek üzeredir.

Dokuma sanayiimiz de, son bir yıl içinde hayli ilerleme kaydetmiş, iğ ve tezgâh adedleri artmıştır.

Pamuklu ve yün mensucat sanayiinde iğ adedi, 1950 yılında (üç yüz on beş bin) iken, bugün dört yüz altmış bin) e çıkmıştır.

Çimento istihsalinde de, bu yıl (iki) misli bir artış olmuştur. İnşa ve tevsî halinde bulunan çimento fabrikalarının, faaliyete geçmelerini müta-akıp, istihsal miktarı, bir misli fazlasıyla, (sekiz yüz bin) tonu aşacaktır.

Bu memnuniyete değer haberi verirken, hemen ilâve etmeliyim ki, bu miktar dahî, bugün memlekette, mevcut olan imar faaliyeti karşısında, ihtiyacımızı karşılamaktan uzaktır.

Resmî kayıtlara göre, memlekette, 1951 ile 1952 yılından bugüne ka-dar geçen müddet zarfında, (yüz elli dokuz) fabrika ve imalâthane inşa edilip, faaliyete geçmiştir. (*Bravo sesleri*)

Türkiye Sınai Kalkınma Bankasının (on dokuz) aylık çalışma devresi zarfında, (yüz otuz altı) firmaya (altmış dokuz milyon) lira kredi sağlan-mıştır.

Bankanın uzun vâdeli verdiği krediye, bizzat müteşebbislerce, kendi kaynaklarından sermaye olarak tahsis olunan (yetmiş üç milyon) lira ilâ-ve edildiği takdirde, yalnız bu yüzden sanayi sahasına (yüz kırk iki mil-yon) lira yatırıldığını anlamak mümkün olur.

Ayrıca, küçük sanat lâvası üzerinde de durulmakta ve müspet neti-celer alınmaktadır.

Küçük sanat ile ilgili olarak kurulmuş olan kooperatifler için kabul buyurduğunuz (bir milyon) liralık tesis ve malzeme kredisi, Halk Banka-sı vasıtasıyla alâkalıların istifadesine tahsis olunmuştur.

Vatandaşlar arasında işbirliği fikrinin, gün geçtikçe ilerlediğinin bir misali olmak üzere, küçük ve münferit sermayelerin birleşerek iş saha-sına dökülmeğe başladıklarını söyleyebilirim.

1951 yılında, anonim olarak (on milyon beş yüz on beş bin) lira ser-maye ile (yirmi altı) şirket, 1952 yılının onuncu ayı sonuna kadar da, (otuz sekiz milyon lira) yı temsil eden (yirmi beş) şirket teşekkül etmiştir.

Yine, limited ortaklığı olarak, 1951 yılında, (sekiz milyon) lira sermayeli (seksen iki); 1952 yılının onuncu ayına kadar olan müddet zarfında ise, (on beş milyon lira) sermayeli, (yüz iki) yeni limited şirketi tesis edilmiştir. Mütevazı da olsa, karşılıklı emniyet ve itimadın ifadesi olan bu teşebbüsleri memnunlukla karşılamaktayım.

Madenlerimize gelince, yeraltı servetimizden daha geniş ölçüde faydalanılmasını teşvik yolunda, ittihaz edilen tedbirlerin müspet neticeleri, alınmaya başlanmış, hususi teşebbüs erbabının madenciliğe karşı gün geçtikçe daha büyük bir alâka gösterdikleri anlaşılmıştır.

Halen verilmiş olan arama ruhsatname adedi, (iki bini) bulmuş, ayrıca (iki yüz seksen) işletme talebiyle (yüz yetmiş sekiz) imtiyaz talebi de terviç olunmuştur. Bunlardan başka, (on yedi bin) arama ruhsatname-siyle (yüz yirmi beş) işletme ve (üç yüz yirmi) imtiyaz talebi tetkik olunmaktadır.

Bugünün şart ve icaplarıyla telifi mümkün olmıyan, birçok hususları ihtiva eden madencilik mevzuatımızın, yeniden tetkika tâbi tutulması zarureti hâsıl olmuştur. Madencilik ekonomisini kuvvetlendirecek, âmme menfaatinin vikâyesiyle beraber, bu sahada hususi teşebbüs ve sermayenin, normal inkişaflarını sağlayacak bir «Maden Kanunu» tasarısı hazırlanarak, yüksek Meclisin tasvibine sunulmuştur. Bu kanun tasarısı hazırlanırken, gözönünde bulundurulmuş mühim noktalardan biri de, madencilik sahasında, Devlet işletmeleriyle hususi teşebbüs erbabına, mü-savi hakların sağlanması keyfiyeti olmuştur. (*Soldan alkışlar*)

Maden istihsalimizde yıldan yıla belli bir ilerleme vardır.

Maden kömürü istihsalımız, 1950 yılı sonunda, (dört milyon üç yüz altmış bin) tondan ibaretti. 1951 yılında bu miktar, (dört milyon yedi yüz otuz bin ton) a çıkmış ve 1952 yılının ilk altı aylık istihsal yekûnu da, (iki milyon üç yüz doksan altı bin ton) u bulmuştur.

Diğer madenlerimiz de yükselme seyrini muhafaza etmektedir.

Maden ihracatımızdan, 1950 yılında, (kırk bir milyon altı yüz yirmi dört bin lira), 1951 yılında (seksen milyon üç yüz yetmiş altı bin lira), 1952 yılının ilk altı ayı zarfında ise, (kırk yedi milyon otuz bir bin) lira, döviz olarak, dış ticaretimizin aktif kısmına dâhil olmuştur.

Sayın Milletvekilleri.

Umumiyetle dış ticaretimiz, devamlı bir artış manzarası göstermektedir. Son, iki yıl içinde, bu bakımdan vâsıl olduğumuz derece, harbden evvelki senelerin hacmini ifade eden geniş rakamları da aşarak, Cumhuriyet devrinin en yüksek dış mübadele seviyesine ulaşmıştır.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Ağustosta, sona eren zirai mahsul yılı itibariyle tesbit edilen dış ticaretimizin - ihracat ve ithalatla beraber - üç senelik umumi yekûnlarını gözden geçirdiğimiz takdirde, şöyle bir neticenin muvacehesinde bulunuruz :

1949 - 1950 de, (Bir milyar dört yüz yetmiş yedi milyon) lira, 1950 - 1951 de, (Bir milyar sekiz yüz kırk milyon) lira, 1951 - 1952 de, (İki milyar dört yüz on altı milyon) lira.

Memlekette, istihsal ve istihlâk miktarının, ve binnetice iş hareketinin umumi surette genişlediğini ifade eden bu rakamların, ihracat ve ithalâta taallûk eden kısımlarını ayrı ayrı tahlile tâbi tuttuğumuz takdirde, geçen seneki ihracatımızda, 1949 - 1950 mahsul yılına nazaran % 35, bu seneki ihracatımızda ise, yine aynı yıla nazaran, % 45 bir artış olduğu görülür.

Bu nispetin, 1952 yılında bereketli bir mahsul elde ettiğimize ve ihracat mevsimi, Ağustostan sonraki aylarda başladığına göre, daha da artacağı şüphesizdir.

İthalâtımız da, yine aynı devreler itibariyle mütalâa edilince, geçen yılda, bir önceki seneye nazaran (yüzde yirmi) - % 20 -, ve bu senenin Ağustos ayında hitam bulan son zirai mahsul yılında ise, % 80 artış olduğu görülmektedir.

Hemen hemen (bir buçuk milyar) liraya varan senelik ithalâtımızda, bilhassa istihsal vasıtaları en mühim mevki tutmaktadır.

Makine ithalâtı, (üç yüz seksen milyon), demir ve çelik (yüz kırk milyon), nakil vasıtaları (yüz yirmi beş milyon) ve akaryakıtlar (yüz milyon) liralık kıymetleri bulmaktadır ki, yalnız bu dört bölümdeki eşya, - son iki senede aynen olduğu gibi - bütün ithalâtımızın % 50 sini teşkil etmektedir.

Diğer çeşitli hammaddeler ve istihlâk maddeleri ithalinde görülen artışlar, birbirini takibeden iyi mahsul yıllarında, satınalma gücü artan Milletimizin, uzun zamandan beri temin edemediği ihtiyaçlarını birden karşılamak arzusundan, ve bu yüzden türlü mamullerin memlekete sokulmak istenilmesinden ileri gelmiştir.

Bunlar arasında bilhassa, mensucat ithalâtında, dikkate şayan bir artış olmuştur. Bunun da umumi ithalâtımıza nazaran nispeti, 1951 yılında, % 17,4 ve bu yılın altı ayında, % 13,3 tür. Bu son nispetin, sene nihayetine kadar, evvelki yılların nispetlerini çok geçeceği kuvvetle tahmin olunmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Görülüyor ki, bundan evvelki senelerde olduğu gibi, bu yıl da, haricî ticaret bilânçomuz açıktır. Yalnız arada bir fark vardır. Geçmiş senelerde açık verdiğimiz zaman, stoklarımız da erimiş bulunuyordu. Bu sene ise, ihracat maddesi olarak elimizde mühim miktarda malımız mevcuttur. Ne de olsa, haricî ticaret açığının tediye muvazenesine tesir ederek, «dış iş-tira gücü» nû azaltacağı şüphesizdir. Bunda dikkat olunacak cihet, tediye güçlüğü'nün sürekli bir mahiyet arz edip etmediğidir. Her iki hale göre, alacağımız esaslı tedbirler vardır; ve bunlar malûmdur.

Filvakî, Türkiye haricî ticareti, tabii cereyanına terkedildiği zamanlarda, daima açık verdiğinden, uzun senelerden beri, tediye muvazenesini korumak için, birtakım suni tedbirlere ve ithalâtı kısmak gibi mahrumiyet yaratan usullere baş vurmak zorunda kalmıştır.

Bugün vaziyet böyle değildir. Memleketimiz, çok mühim bir iktisadi bünye değişikliği içindedir. Şimdiye kadar verdiğim ihşai malûmat da, her istihşal şubemizde, devamlı bir gelişme mevcut olduğunu göstermektedir. Ve bilhassa şimdiye kadar ihracatımızda pek az yer tutmuş olan hububat, pamuk ve madenlerimiz, dış iş-tira gücünde, (üç yüz milyon) dolâra varacak bir fazlalık temin etmiş bulunmaktadır. (*Soldan «bravo sesleri»*).

Diğer taraftan ithalâtımızın en kabarık rakamını, istihşal ve nakil vasıtaları olan makinelerin bedeli teşkil etmektedir. Bunlar, daha fazlasını elde etmek, mahsuller ile mamulleri süratle nakledebilmek ve ileride dış ödeme gücünü artırmak için yapılan avans mahiyetinde yatırımlardır. denilebilir.

İthalât maddeleri arasında yüksek rakam tutan akaryakıtı gelince; bugün Batman petrolleri için siparişi verilmek üzere bulunan rafineri faaliyetine geçtiği zaman, Doğu bölgemizin ihtiyacı karşılanmış olacaktır.

Hükümetin yarın için tasarladığı ve Muhterem Meclisin de tasvibine mazhar olacağından emin bulunduğum, yeni bir arama ve işletme şekli ile petrol ihracatçısı olmamız ihtimali kuvvetle mevcuttur. (*«Bravo sesleri», alkışlar»*).

Mensucat işimiz de böyledir. İptidai maddesi bol miktarda memleketimizde yetişmekte, sanayiine de alışılmış bulunmaktadır. Bu sahada, bütün ihtiyaçlarımızı karşılamakla beraber, ihracatçı haline gelebilmek şansımız da vardır.

Bunlardan başka, bize nazaran çok geniş iktisadi imkânlarla malik olan bazı büyük memleketlerin, Türkiye'ye çok satmak, az mal almak prensiplerinin de devamlı olamayacağı tabiidir. (*Bravo sesleri*)

Karşılıklı iktisadi tesanüt namına, bizzat kendilerinin tedbir almalarını beklemek hakkımızdır. (*Alkışlar*)

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Aziz Arkadaşlar.

Evvelce dâhil olduğumuz Avrupalılararası İktisadi İşbirliği İdaresinin gayelerine göre, dış ticaret politikamızı yürütmekte devam edeceğimiz tabiidir.

Samimiyetle tatbik ettiğimiz liberasyon esasından ayrılmamız, memleketi, muhtaç olduğu maddelerden mahrum edecek bir tahdit politikasının zebunu olmamız, varîf değildir. (Soldan «bravo sesleri», alkışlar) Mesele bütün şümuliyle ele alınmıştır. Bu müşkülü de yenmek yolundayız. (Doğru doğru sesleri)

Sayın Arkadaşlar.

Malî politikanın, memlekete faydalı olabilmesi için istikrar içinde ve fakat dinamik bir zihniyetle günün icaplarına uymasını sağlamak lâzımgelir.

Böyle bir sistemle çalışıldığı takdirde, unumi servet kaynakları harekete getirilmiş, millî ve ferdi mesai artırılmış, ve bunların hâsılasından Hazine de hissesini almış olur.

Devlet bütçeleri, bu esasa göre tanzim edilerek, yurdun her sahasında duyulan ihtiyaçların tatmini hedefine tevcih olunmuştur.

Memleket ekonomisine, geniş ölçüde tesir eden yatırımların, memleketin malî kudretini zaıfa uğratmadan ve gelecek yılların hizmet yollarını kapamadan yapılması, temin edilmiştir.

İçinde bulunduğumuz malî tatbik yılında, bütçe varidatının büyük artışlar kaydetmekte olduğu görüldüğü için (seksen milyon) liralık yeni bir ek ödenek kanunu kabul ettiğinizi hatırlarsınız. Verilen bu ek ödenek, Eylül sonuna kadar yapılan tahsilât fazlasıyla karşılandıktan başka, ayrıca (yedi milyon) liralık bir artış farkı da elde edilmiştir. (Soldan «bravo sesleri», alkışlar).

Az evvel söylediğim isabetli kararınızla, 1952 yılı bütçelerinin yatırım tahsisatı yekûnu, (bes yüz yirmi dört milyon) lira gibi, eskilere nispetle büyük bir miktara balığ olmuştur.

Bu hamlelerle yıldan yıla, millî gelirden hâsıl olan ehemmiyetli artışlar, bütçelerinizin membalarını mütemadiyen genişletmekte ve binnetice bize, gelir kaynaklarımızı zorlamaya ve ihtiyaçlarımızı kısmağa gitmeden, hakiki bütçe muvazenesine sevk etmektedir. (Soldan «bravo sesleri»).

Bir ay sonra huzurunuzda sunulacak olan 1953 bütçesinin bu görüşe göre, hazırlanacağını söyleyebilirim.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Aziz Arkadaşlarım,

Mali sahadaki, çalışmalardan bahsederken, üzerinde önemle durmak istediğimiz hususlardan biri de, Devlet borçları konusudur.

İktisadi maksatlar dışında, Merkez Bankasından istikraz yapılmaması yolundaki karara, tam sadakatle riayet olunmaktadır. Evvelce, Hazine ihtiyaçları için dokuz ay vâdeli bonolarla alınan paralar tamamen ödenmiştir. (*Bravo sesleri*). İktisadi Devlet Teşekkülleri ile mülhak bütçeli idarelerin, kısa vâdeli borçlarla finansmanı şekline son verilmiştir. Maziden devralınmış olanların da miktarları azaltılarak konsolide edilmeleri, karar altına alınmıştır. (*Bravo sesleri*).

Bu çalışmaların, mali itibarımız üzerindeki müspet tesiri, geçen Şubat ayında yapılan iç istikrazda görülmüştür. Türkiye'nin yüz yıla varan istikraz tarihinde görülmemiş bir tarzda, mutedil faizle başabaş yapılmak istenen bu istikrazın tamamı, satış müddetinin hitamından çok önce, halk tarafından kapatılmıştır. (*Soldan alkışlar*).

Geçen senelerdeki mâruzatım arasında, para politikanıza da yer vermiştim. Bu defa da, aynı mevzu üzerinde kısaca durmakta fayda görüyorum :

Bildiğiniz gibi, para değerinde en büyük mesnet, vatandaşların millî paraya karşı besledikleri emniyet ve itimattır.

Bu emniyet ve itimadın sarsılmadan devamı da, tedavüldeki para hacminin ticari ve iktisadi ihtiyaçlara uygun olmasına ve bu ihtiyaçların miktar ve hududunu organik bir şekilde, yakından takip etmesine bağlıdır.

Para emisyonu, bu söylediğim klâsik esasa istinaden yapıldığına göre, tedavüldeki para miktarının, zaman zaman çoğalması veya azalması, fazla bir mâna ifade etmez. Meselenin ruhu, para miktarının, iş hacmi ile mütenasip olmasındadır. (*Bravo sesleri*).

1952 senesi, emisyon bakımından, sağlam bir malî politikanın tatbik yılı olmuştur.

İktisadi fonksiyonu Heyetinizce malûm olan kredi hacmi, yurdumuzda normal olarak gelişme yolundadır. Bankalardaki mevduat miktarı, hergün biraz daha artmaktadır.

1951 Haziran sonunda, umumi mevduat yekûnu, (bir milyar üç yüz yirini iki milyon) lira iken, 1952 Haziran sonunda, (bir milyar yedi yüz on milyon) liraya yükselmiştir.

Bankalarımızca açılan kredi hacminin de, 1951 de, (bir milyar sekiz yüz doksan sekiz milyon) lira olmasına mukabil, 1952 de, (sekiz yüz otuz

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

dört milyon) lira fazlasıyla (iki milyar yedi yüz kırk beş milyon) liraya bağlı olduğu görülmüştür.

Mühim ve sosyal bir dâva olan, mesken meselesinin halli yolundaki gayretler devam etmektedir. «Emlâk Kredi» Bankası, son bir buçuk yıl içinde, müşterilerine, inşaat için (doksan yedi milyon) lira tahsis etmiştir.

Bundan başka, 1952 Haziran ayı sonuna kadar, «yapı tasarruf sistemi» dâhilinde, alâkalılarla akdolunan mukavelelerin tutarı da, (on üç milyon) lirayı bulmuştur ki, kısa bir mazisi olan bu faydalı sistemin, - diğer ileri memleketlerde olduğu gibi - bizde de büyük gelişmelere namzet olduğu görülmektedir.

Bundan başka, yapı kredi kooperatifleri de, vatandaşların rağbetine mazhar olmaktadır.

Muhterem Milletvekilleri;

Meclisinizde bulunan malî kanun tasarılarına ilâveten, bu sene, «Muamele Vergisi» Kanununun tadiline ait yeni bir tasarı, tetkikinize arz olunmuştur. Muamele Vergisinin, genç sanayiimiz üzerindeki menfi tesirinin, devamlı şikâyetlere yol açtığı malûmdur. (*«Doğru» sesleri*).

Diğer taraftan, bu verginin Hazineye, her sene, (üç yüz yirmi iki milyon) lira gibi mühim bir varidat temin ettiği de bilinmektedir. Bu itibarla, arz ettiği ehemmiyet aşikâr olan bu mevzuu, kanun tasarısının müzakeresinde, en iyi neticeye bağliayacağınız muhakkaktır.

Bana verilen malûmata göre, tasarının hazırlanmasında ilim adamları ile ticaret ve sanayi odaları mümessillerinin de mütalâları alınmış bulunuyor.

Muhterem Milletvekilleri,

Ulaştırma işlerimiz hakkında izahata başlarken, evvelce mühim miktarda açık verdiklerini söylediğim, «Devlet Denizyolları», «Devlet Demiryolları», «Devlet Hava yolları» ve «Posta, Telgraf ve Telefon» idarelerinin, alınan tedbirlerle zarardan kurtulduklarını, memnunlukla tebarüz ettirmek isterim. (*«Bravo sesleri», alkışlar*).

Ulaştırma Bakanlığı çalışmalarını, şu üç esasa istinat ettirmektedir :

1. Teşkilât, idare ve çalışma metotlarını rasyonalize etmek;
2. Mühim miktarda bulunan eski ve yıpranmış malzeme ve teçhizatı süratle yenilemek;
3. İşletme vasıtalarını ihtiyaç seviyesine ulaştırmak.

Bunlar temin olunduğu zaman, ulaştırma hizmetlerinin, millî savunma ve millî ekonomideki müspet tesiri, fazlasıyla görülmüş olacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Ulaştırma işletmeleri teşkilâtı, iktisadi karakterlerine uygun şekilde değiştirilmektedir. Denizyolları İdaresi «Denizcilik Bankası» haline geldikten sonra, Posta, Telgraf ve Telefon İdaresiyle Devlet Demiryollarının, Devlet İktisadi Teşekkülleri arasına alınmaları kararlaştırılmıştır. Buna ait kanun tasarısı, Yüksek Meclise takdim olunmuştur.

Muhterem Arkadaşlar,

Demiryollarımızın yolcu nakliyatı, tren seferleri 1950 yılına nispetle, 1951 ve 1952 yıllarında yüzde yetmiş yedi - % 77 - artmıştır.

Yük nakliyatında da bir ilerleme mevcuttur. 1952 yılının ilk altı ayında, evvelki yılın aynı devresine nispetle, (kırk üç bin) vagon fazla tahmilât olmuştur.

Memleketimizde inşasına başlanan ve dışarıya sipariş edilen vagonların da hizmete girmesiyle nakliyat kapasitesi daha büyük ölçüde artmış olacaktır.

1950 yılı İşletme gelirleri (yüz altmış dokuz milyon) lira, 1951 gelirleri, geçen sene varidatından (on sekiz milyon) lira fazlasıyla (yüz seksen yedi milyon) liraya balığ olmuştur. 1952 sonunda bu rakamın (iki yüz otuz milyona) yükseleceği anlaşılmaktadır.

Bu sebeple, 1952 yılı bütçesi açığını kapamak için verilen bono ihracı salâhiyetinin kullanılmasına lüzum görülmemiştir. («Bravo sesleri» alkışlar).

Gelirlerin yükselmesi karşısında, 1950 ve 1951 giderlerine nazaran işletme masraflarından, bu yıl, (on milyon) lirayı mütecaviz bir tasarruf temin olunacaktır. Bu yolda tedbir alınmıştır.

Posta, Telgraf ve Telefon İdaresine gelince :

Bu işletmenin yeniden teşkilâtlandırılması, çalışma metodlarının rasyonelize edilmesi, malzeme ve tesislerinin yenilenmesi ve çoğaltılması için, verimli mesai devam etmektedir.

1951, 1952 yıllarında idarenin malî durumunda salâh eseri görülmekle beraber, mühim trafik artışları olmuştur. Gelirlerde, ücretlerdeki bazı tenzilâta rağmen, dikkate değer bir artış sağlanmıştır.

Kesin hesaplara göre, 1950 yılının umumi geliri, (kırk altı milyon beş yüz otuz dört bin yüz seksen beş) lira iken, 1952 yılında gelir miktarının (altmış beş milyon) lirayı bulacağı tahmin olunmaktadır.

«Denizcilik Bankası», kabul buyurduğunuz kanun hükümlerine göre, bir anonim şirket halinde, her hangi bir armatör gibi, her türlü rekabet şartlarına tâbi olarak çalışmaya başlamıştır.

«Denizcilik Bankası»nın muhtelif sahalarda, 1951 Martı ile 1952 Şubatına kadar faaliyet durumu şu şekilde hulâsa edilebilir :

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İstanbul Limanında açık ve kapalı ambarlama sahaları bir yıl evvelki-ne nazaran (yüzde elli) nispetinde artırılmıştır.

Deniz hatlarında, bilhassa Karadeniz hattında, ihtiyacı daha iyi bir şekilde karşılamak için tedbirler alınmaktadır. Bu arada, yük ve hayvan nakliyatının ıslahı da derpiş edilmektedir. Sipariş olunan (yirmi üç) küçük vasıttadan (altı) sı servise girmiştir. İki araba vapuru ile (dört) ufak yolcu gemisinin Banka tersanelerinde inşasına başlanmıştır. Evvelce sipariş olunan (üç) adet büyük tip ve modern şehir hattı yolcu gemisi de, bu devrede hizmete girecektir.

«Denizcilik Bankası» İktisadi teşekküllerimizde yeni bir zihniyet ve sistemin alemdarlığını yapmaktadır. Bu itibarla, Bankanın idaresinde vazife alanların mesuliyetleri de ağırdır. Tatbik edecekleri ileri sistemin mu-zaffer olması için kendilerine başarılar dilerim.

Sayın Arkadaşlarım,

İş hayatımızın tanzimini. İşçi - işveren münasebetlerinin memleket menfaatlerine uygun şekilde inkişafı, işçilerimizin hayat seviyelerinin yükseltilmesi, çalışma, sağlık ve emniyet şartlarının iyileştirilmesi yolun-daki gayretlerimiz devam etmektedir.

İçinde bulunduğumuz yılın başlarında, İş Kanunumuz, ihtiyarlık si-gortasından faydalanacak işçilerimizin, müktesep hakları mahiyetinde olan kıdem tazminatlarını da teminat altına alacak şekilde tadil edil-miştir.

Aynı kanunun hükümleri, (dört) işçi çalıştıran küçük iş yerlerine ka-dar teşmil olunmuştur.

Basın mesleğinde çalışan fikir işçilerinin çalışma şartlarını, işverenle münasebetlerini düzenliyen kanun, bu zümrenin sosyal sigortalarımız-dan faydalanmalarını da sağlamış, böylece her iki kanunun kabulü do-layısıyla, Sosyal Sigorta kanunlarımızın tatbik ve şümül sahaları, 1952 yılında, büyük mikyasta genişlemiş ve bu sigortalardan faydalanacak iş-çi sayısı artmış bulunmaktadır.

Bu yıl içinde İhtiyarlık Sigortasıyla, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası kanunlarında yapılmış bulunan değişiklikler, bu sosyal sigor-talarımızı, işçiler lehine, daha verimli ve faydalı hale getirmiştir.

Bu hayırlı neticeyi sağlayan çalışmalar meyanında, tatbikatına 1951 yılında ve işçilerimizin en kesif bulunduğu, İstanbul, Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, Kocaeli ve Bolu'da başlanmış bulunan Hastalık Sigortası da, 1952 yılı içinde, İzmir, Manisa, Balıkesir, Çanakkale ve Bursa illerine teş-mil edilmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sosyal sigortalarımızın tatbik sahalarının genişletilmesi neticesinde, bu sigortaların himayesi altında bulunan işçilerimizle, bunların hak sahibi aile fertleri için, 1952 yılının ilk altı ayı zarfında sarfolunan ödeneğin hacmi da, bir yıl önceki altı aya nazaran, (Yüzde kırk dokuz) nispetinde ve (iki milyon yüz yetmiş dokuz bin sekiz yüz on sekiz) liralık bir artışla (Altı milyon altı yüz on üç bin yüz altmış altı) liraya yükselmiştir.

Memleketimizde iş gücünü değerlendirmek üzere, bir âmme müessesesi olarak çalışmakta bulunan İş ve İşçi Bulma Kurumunun bir Amerikalı mütihassis yardımıyla ve yeni baştan kurulurcasına teşkilâtlanmasına girilmiştir.

Muayyen mevsimlerde, kısmen endüstri, daha çok tarım sahalarımızda iş aramaya gelen işçilerin, içtimai sefaletten kurtarılmalari maksadiyle, şimdiye kadar, İstanbul, Samsun ve Seyhan'da tesis edilmiş bulunan İşçi Barındırma yurtlarına ilâveten, Eskişehir, Denizli ve Diyarbakır'da birer Barındırma Yurdu vücuda getirilmiştir.

Geçen yıl, (sekiz) il'e munhasır iken, 1952 de (on dört) il'e teşmil edilen İş mahkemeleri, işçilerle işverenler arasındaki ihtilâfların hal mercii olarak, faaliyetlerine devam etmektedirler.

İl Hakem kurullarında intaç olunamıyan, toplulukla iş uyuşmazlıklarının son hal mercii olan Yüksek Hakem Kurulunun mesaisi, işçilerle işverenlerin karşılıklı münasebetlerinin nizamlanmasında müessir olmaktadır. Bu kurulca alınan kararlar neticesinde (On bin yüz seksen iki) işçi, (Yüzde yirmi beş) - % 25 - ile (Yüzde elli) % 50 nispetinde ücret zammı görmüş veya ücretsiz yemek yardımından faydalanmıştır.

Hafta tatili ve genel tatil günlerinde ücret ödenmesine dair olup, içinde bulunduğumuz yılın başlarında tatbikına geçilen ve işçilerimizin hayat seviyelerinin yükseltilmesi yolundaki adımlarımızdan birini teşkil eden kanun, faydalı neticeler vermektedir.

Arkadaşlar,

İçişleri Bakanlığının nezaret ve mesuliyeti altında bulunan İller Bankası, ilk iş olarak maksat ve gayesine göre, çalışabilecek surette takviye edilmiştir.

Bankanın, belediye, özel idare ve köylerin harita ve imar plânlarını tanzim, fennî ve sıhhi tesisleriyle elektrik ve suya kavuşmalarını temin için 1950 yılından, 1952 senesinin Eylül ayı sonuna kadar geçen müddet zarfında, tahsis ettiği para yekûnu (yüz on dört milyon) lirayı bulmuştur.

Yine banka, 1950 senesinden sonra, içme suları, elektrik, proje, tesisler ve bilhassa büyük hidro-elektrik santralleri, inşası üzerinde çalış-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

şarak (yüz yirmi dört milyon) liraya varan (bin yüz on yedi) iş ihale etmiştir.

İdare âmirlerinin vazifelerinin kolaylaştırılması, her çeşit âmmeye hizmetleri üzerindeki nüfuz ve murakabelerinin daha verimli bir hale getirilmesi, elde yeter miktarda motörlü nakil ve seri muhabere vasıtalarının bulunmasına bağlı görülmüş, bunların tedarikine önem verilmiştir.

Asayiş bahsine gelince ; Bunun hiçbir suretle bozulmasına müsamaha edilemez. (Soldan «bravo sesleri»). Esasen bugün memleketimizin hiçbir yerinde böyle bir istidat yoktur. (Soldan «bravo sesleri» şiddetli alkışlar).

Geçen seneki mâruzatım arasında işaret ettiğim kanunlardan. «Gayrimenkul mallara karşı vukubulacak tecavüzleri önleyecek Kanun» tasarısı kabul buyurulmuş ve bugün faydalı bir kanun olarak yürürlüğe girmiştir.

Halen, bu bakanlıkla ilgili ve Yüksek Meclisinizde tetkik edilmekte olan kanunlardan Köy, Belediye, Özel İdareler Kanunu, «Bina Yapımını Teşvik ve izinsiz yapılan binalar hakkındaki Kanun» tasarıları bir an evvel, kanun halini aldıkları zaman, idare hayatımızda yeni ve feyizli bir inkişaf başlamış olacaktır.

Sayın Milletvekilleri,

Yurdun savunmasında, Birleşmiş Milletler camiası içinde ve Kuzey Atlântik blokunu teşkil eden hür milletler safında, kendisine düşen vazifeyi ifaya ehliyetli, her gün millî gurur ve iftiharımızı tazeliyen Ordumuzun, modern teşkilât ve imkânlarla sahip olması hususunda sarfedilen gayretlere, bu yıl da, büyük bir ehemmiyetle devam edilmiştir. («Bravo sesleri» alkışlar)

Geçen devrede önemine işaret ettiğim, askerî eğitim ve öğretim sistemimiz, devamlı bir gelişme halindedir.

Bütün subaylarımızın gerekli kurslardan geçirilmeleri yolunda aldığımız tedbirler feyizli neticelerini vermektedir. Ordunun, artan ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde yedek subay ve astsubay yetiştirilmesi için çalışmalarına devam edilmektedir.

Bu yıl içinde, mevcutlara ilâveten (iki) «Astsubay Hazırlama Okulu» ile bir «Deniz Eğitim Merkezi» tesis olunarak faaliyete geçirilmiştir.

Okullarda, kurslarda ve eğitim merkezlerindeki çalışmalarda, Kore savaşının, modern harb tekniği bakımından verdiği neticelerden, ve bu savaşa katılmış personelin tecrübe ve bilgilerinden istifade edilmekte ve tedrisatın tatbiki bir tarzda yapılmasına bilhassa önem verilmektedir.

Motörleşmekte bulunan Ordumuzda, bakım ve tamir işlerini modern bir şekilde karşılamak üzere, yeniden kurulan «Bakım tamirhaneleri» yurdun muhtelif bölgelerinde faaliyet halindedirler. İhtiyacı tamamen karşılayacak yeni tamirhanelerin kurulmasına dikkat edilmektedir.

Asker alma ve terhis işlerinde, vatandaşların medeni şekilde sevklerinin temini kabul edilmiştir. Uzun yaya yolculukları, artık tarihe intikal etmiş bulunuyor. (*Bravo sesleri*).

Geçen sene takdim edileceğini söylediğim «Ordu Terfi Kanunu» tasarısı, adalet esaslarına şahsi ve ahlaki kıymetlere değer verecek şekilde hazırlanarak, Yüksek Meclisinize sunulmuştur.

Bundan başka, Ordu mensuplarının çalışmalarını teşvik ve kahramanlık gösterenleri taltif maksadiyle hazırlanmış olan «Taltif Kanunu» tasarısı da, Yüksek Meclisinize takdim edilmiştir.

Halen meriyette olan «Askerî Yasak Bölgeler Kanunu» nun, iktisadi inkişafa mâni olduğu ve halkı lüzumsuz tazyiklere mâruz bıraktığı anlaşılmıştır. Askerî yasak bölgeler meselesinin, günün şartları gözönünde tutularak halledilmesi maksadiyle hazırlanmış olan yeni kanun tasarısı da, Yüksek Meclisinizin tetkikine arz edilmiş bulunmaktadır. (*Bravo sesleri» alkışlar*).

Ordu ihtiyaçları için yapılan cebri kamulaştırma işlerinden vatandaşların mağdur oldukları görülmüştür. Bundan böyle, bu gibi kamulaştırma işlerinin, mal sahiplerinin rızası alınmak ve mallarının değeri verilmek suretiyle yapılması kararlaştırılmıştır. (*Bravo sesleri», alkışlar*)

Ordu yapı işlerinin de, bir esasa bağlanması, ve ordunun modern bir şekilde iskânını temin maksadiyle daimi ve muvakkat garnizonlar kurulması; bunun için de, bugün ordunun ihtiyacına cevap vermiyen binaların, Hazine hesabına satışa çıkarılarak elde edilecek paranın Milli Savunma Bakanlığına tahsisıyla günün icaplarına göre, yeni inşaat işlerinin plânlaştırılması; zaruri ve faydalı görülmektedir. Milli Savunma Bakanlığına, bu yolda bir kanun tasarısı hazırlanmaktadır.

Sayın Milletvekilleri Arkadaşlarım,

Samimi emelimiz, sulhün devamını sağlamak suretiyle muzaffer olmaktır. Buna rağmen, birgün, aziz varlığımızı müdafaa etmek mecburiyetinde kalırsak, ordumuzun, kendisine tevdi edeceğimiz vazifeyi, modern teşkilâtı, yüksek eğitimi, yeni silâhları ve bütün bunların üstünde sarsılmaz mâneviyatıyla ifaya hazır ve milletimizin güvenine lâyık olduğunu, huzurunuzda ifade etmekle sonsuz bahtiyarlık duymaktayım. (*Bravo sesleri», şiddetli ve sürekli alkışlar*).

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Sayın Milletvekilleri,

Şimdi de milletlerarası durum ile dış siyaset sahasındaki faaliyetlerimize temas edeceğim.

Milletlerarası durum, umumi hatları itibariyle, yüksek Meclisin geçen devresi başlangıcında târif ettiğimden farklı değildir ; Harb heyûlâsının zihinlerden silinmesine bir türlü imkân vermiyen endişeli vaziyet, tasfiye olunamamıştır. Soğuk harb devresi devam etmektedir.

Hür milletler arasındaki tesanüdün, ve silâh kuvvetiyle hür milletlere tahakküm etmenin mümkün olup olmayacağına bir milyar teşkil eden Kore'deki harb sürüp gitmektedir. Bu harbe nihayet vermek için, çok uzun zamandan beri yapılmakta olan mütareke müzakereleri, mütearrızların takip ettikleri oyalama ve engeller çıkarma tâbiyesi yüzünden bir türlü neticeye erememektedir.

Birleşmiş Milletler Silâhsızlanma Komitesinde, silâhsızlanmayı ve silâhların kontrolünü temin için, anlaşma esaslarının tesbiti maksadiyle yapılan gayretler, hâlâ semere vermemiştir.

Bu durum karşısında ümit ve cesareti kaybetmek veya, bir nevi tevekküle kapılarak bir köşeye çekilmek, böyle bir halete sürüklenebilecekler için, intihardan başka bir şey değildir. (*Bravo sesleri*).

Biz, müşkülât ve tehlikeler karşısında uyanık durmak, metin olmak ve tam bir millî birlik halinde, imkânlarımızın âzami müsaadesi nispetinde, hazırlıklı bulunmak kararındayız. (*«Bravo sesleri», alkışlar*).

Bu kararımızın icabettirdiği fedakârlıkların ölçüsünü, vermiş olmak için, İkinci Dünya Harbinden sonra başka milletlerin tam bir sulh bütçesi tatbik ettikleri yıllar zarfında dahi bütçemizin çok mühim bir kısmını, tereddüt etmeksizin, askerî masraflara hasrettiğimizi hatırlatmak kâfi gelir kanaatindeyim. Bugün, mesuliyetlerini ve vazifelerini müdrik hür devletlerin, karşısında bulundukları en mühim mesele, hür dünyayı tehdit eden büyük taarruz tehlikesine karşı koyabilmek için, lâzım gelen askerî kuvveti iktisap etmenin icabettirdiği büyük malî fedakârlıkların, memleketin refah ve inkişafını baltalamamak şartıyla, nasıl âzami dereceye çıkarabileceği meselesidir. Biz, bu hususta, nümune olacak şekilde fedakârlıklarımızı âzami dereceye çıkarmış bulunmaktayız. Bu yolda sebat etmeyi, selâmetimiz ve hür dünyanın selâmeti için, bir mukaddes vazife telâkki ediyoruz. (*Alkışlar*).

Dış siyasetimizde, müşterek emniyet sistemine kuvvetle bağlı bulunmaktayız. Bu sistemin en mütekâmil nümunesi olan Atlântik Andlaşma-

sı Teşkilâtının, geçen Şubattan beri âzası bulunuyoruz. Geçen sene bu vakit, bu kürsüden Yüksek Meclise hitap ederken, Ottawa'da toplanan Atlântik Andlaşması Konseyinin, bizim ve Yunanistan'ın Andlaşmaya iltihaka davetimizi kararlaştırdığını sizlere tebşir eylemiştim. Bugün, Hükümetin uzun, sabırlı, ve çetin mesaisi neticesi olarak, Türkiye Atlântik Paktına âza olmuş, Atlântik Teşkilâtı Müttefik Kuvvetler Avrupa Yüksek Komutanlığına bağlanmış, ve bu mekanizmanın tatbikatından olarak, İzmir'de Atlântik Paktı Güney Doğu Karargâhı kurulmuş bulunmaktadır. (Alkışlar).

Atlântik Paktı Savunma gücünün, Federal Almanya'nın da işbirliği ile yeniden artması arifesinde bulunuyoruz. Filhakika, bildiğiniz gibi, aynı zamanda Atlântik Andlaşması Teşkilâtı âzası bulunan beş Avrupa Devleti (Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda, Lüksemburg) Federal Almanya'nın da iltihakı ile «Avrupa Müdafaa Birliği» adı altında bir müdafaa Andlaşmasını imzalamış bulunuyorlar.

Bu Andlaşmanın bir maddesi, Atlântik Paktı âzası olup da Avrupa Müdafaa Birliği Andlaşmasına dâhil bulunmayan devletlere, kendilerine yapılacak tecavüzlere karşı, her türlü işbirliğini vadetmektedir. Diğer taraftan, Avrupa Müdafaa Birliği Andlaşmasına dâhil bulunmayan Atlântik Andlaşması Teşkilâtı devletleri de, bu birlik devletlerine, ayrı bir protokolle, aynı teminatı vermişlerdir ki, Türkiye de bu protokolü imzalamış bulunmaktadır. Bu karşılıklı metinler yolu ile Federal Almanya Atlântik Andlaşması Teşkilâtı devletlerine, Atlântik Andlaşması Teşkilâtı devletleri de Federal Almanya'ya Atlântik Andlaşması Teşkilâtı devletlerinin birbirlerine verdikleri teminatın aynı olan bir teminat vermektedirler. Balısettiğim metinler alâkadar devletlerin meclislerinin tasdikına arz edilmiş bulunuyor. Bu tasdik muamelesinin bir an evvel tamamlanmasını samimiyetle temenni ederim.

Sayın Milletvekilleri.

Görüyorsunuz ki, her ne kadar dünya siyasi durumunun düzelme yolunu tuttuğuna dair ümit verici sözler söylemek henüz mümkün değilse de, hür memleketlerin kendilerini tehdit eden tehlikelere karşı gösterdikleri basiret, âtiye, her gün, biraz daha fazla ümitle bakmak imkânlarını vermektedir. Hür milletlerin büyük bir kısmı, bugünkü şartlar içinde, mevcudiyetleri, toprak bütünlükleri ve mukaddesatları ile cihan sulhünün korunması imkânlarını, âzami dereceye çıkarabilmek için yeğâne çarenin, taarruz niyetleri besliyenlere, bu niyetlerini kuvveden fiile çıkarmalarının kâr temin etmeyeceğini anlatacak derecede kuvvetli bulunmak

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

olduğuna kanaat getirmişler ve buna göre faaliyet sarfetmeye azmetmişlerdir. Hür dünyanın tuttuğu bu yolda, azimle, süratle yürümesi, cihan sulhünün korunması bakımından yegâne ümit kaynağını teşkil etmektedir.

Bütün temennimiz, tam istiklâl içinde tealisini ve refahını samimiyetle arzu ettiğimiz ve tarihi dostluk bağlariyle bağlı bulunduğumuz Orta - Doğu devletlerinin de, tam müsavat şartları içinde, karşılıklı yardıma ve müşterek savunma hususunda işbirliğine katılmalarıdır. (*«Bravo sesleri», alkışlar*).

Geçen yıl, milletlerarası mühim bir hâdisе olarak Libya'nın istiklâline kavuşmuş bulunmasını kaydetmekle bahtiyarım. (*Alkışlar*). Hür milletler camiasına katılmasını sevinçle ve hararetle selâmladığımız bu kardeş millete, kendisini bekliyen parlak âtiye bir an evvel erişmesini temenni ederim. (*Alkışlar*).

Çok taraflı milletlerarası işbirliğinden gayrı, iki taraflı münasebetlerimiz de inkişaf halindedir.

Büyük dostumuz ve müttefikimiz Birleşik Amerika ile olan münasebetlerimizi ve Milletlerarası işlerde birbirimizle açıkça ve samimiyetle işbirliği yapmak arzusuyla sarfettiğimiz müşterek mesaiyi, nev'inin en mükemmel bir nümunesi olarak zikredebilirim. (*Sürekli ve şiddetli alkışlar*)

Yalnız Atlântik Paktı içinde değil, fakat 1939 Muahedenamesiyle de müttefikimiz bulunan İngiltere ve Fransa ile münasebetlerimiz gayet sıkı ve samimidir. (*«Bravo sesleri», alkışlar*).

Ekim ayının ortalarında İngiltere Hükümetinin daveti üzerine Başbakanımız, Dışişleri Bakanımızla birlikte Londra'ya resmî bir ziyaret yapmışlardır. Orada kendilerine ibzal edilen dostluk âsarı ve misafirperverliği memnuniyetle kaydetmek isterim. (*Alkışlar*)

Bu seyahat münasebetiyle İngiliz devlet adamlarıyla yapılan konuşmalarda müşahede edilen görüş birliği Türkiye - İngiltere münasebatı tarihinde büyük memnuniyetle kayda değer çok önemli bir hâdisе teşkil eder. (*Alkışlar*)

Bildiğiniz gibi, Ocak ayı zarfında dost Yunanistan'ın Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Ekselâns Venizelos'un memleketimizi ziyaretini mütaakıp, Başbakanımız ve Dışişleri Bakanımızın Atina'ya yaptıkları ve Türk - Yunan dostluk münasebetlerinde yeni ve yapıcı bir çıkış açan seyahat esnasında, Yunan Hükümetinin ve halkının kendilerine karşı gösterdikleri çok samimî dostluk tezahürlerini, hâlâ, derin bir memnuniyet-

le hatırlamaktayız. *(Alkışlar)* Bu seyahat esnasında, tarafımızdan vâkı davet neticesi olarak, Majeste Yunan Kral ve Kraliçesinin memleketimize yaptıkları ve kalbimizde unutulmaz hâtıralar bırakan ziyaretin, hem memleketimizde, hem Yunanistan'da tevlidettiği büyük heyecan, müttefikimiz Yunanistan'la aramızdaki dostluğun ne kadar sıkı ve faal bir safhaya girdiğinin en güzel miyarını teşkil etmiştir. *(Alkışlar)* Memleketlerimiz arasındaki bu faal siyaset, üstünde yaşadığımız müsterek emniyet sahasındaki sulhperver koruma siyasetimizi muvaffakiyete götürecek en emin vasıtaadır.

Yugoslavya ile olan münasebetlerimiz günden güne inkişaf etmekte ve samimî ve faal bir dostluk mahiyetini iktisap eylemektedir. Balkanlarda birinci derecede müluun bir emniyet ve istikrar unsuru olan ve hürriyet ve istiklâlini salâbetle korumasını bilen, bu sağlam ve sıhhatli memleketle sıkı işbirliği yapmaya âmadeyiz. *(«Bravo sesleri», alkışlar).*

Her fırsat düştükçe söylediğim gibi, biz, Birleşmiş Milletler Andlaşması ideallerine iman ve sadakatle merbut olduğumuz ve hüsnüniyet sahibi bütün devletlerle iyi ve faal dostluk münasebetleri kurmak prensibini güttüğümüz için, aynı hisleri ve niyetleri taşıyan her devlete dostluk elimizi uzatmış bulunuyoruz. *(«Bravo sesleri», alkışlar).*

Sayın Milletvekilleri.

Biz, haklarımızdan emin ve onları korumaya azmetmiş bir milletiz. Başkalarının haklarına titizlikle riayetkâr, sulh ve adalet ideallerine sadakatle bağlıyız. Bu bakımdan, tam mânasiyle, idealistiz. Fakat, ideallere yapılabilecek en büyük hizmetin, hâdisatın inkişaflarını ve vakıaları olduğu gibi görmek ve hakikatların icabettirdiği tedbirleri tereddütsüz almak olduğunu da müdrikiz. Bu bakımdan da, tam mânasiyle realistiz. *(Bravo sesleri).*

Takip ettiğiniz açık, dürüst ve samimî siyaset, bu arz ettiğim mezhebimizin en bâriz delilidir. Bundan dolayıdır ki, iftiharla söyleyeceğim, bugün, sulhsever ve hüsnüniyet sahibi milletlere uzattığımız dostluk eli itimatla sıkılmakta ve milletlerarası alanda, Türkiye, tam mânasiyle bir sulh ve istikrar unsuru mevkiini almış bulunmaktadır. *(«Bravo sesleri», alkışlar).*

Çok Sayın Milletvekilleri Arkadaşlarım,

Geçmişte olduğu gibi, bu yıl da, değerli çalışmalarınızla asil milletimizin arzu ve iradesine uygun başarılar elde edeceğimizden eminim. İşte bu duygu ve dilekle sözlerime son veriyorum. *(Soldan «bravo sesleri», şiddetli ve sürekli alkışlar).*

D) REİSİCUMHURUN 4 ÜNCÜ TOPLANTI YILINI AÇIŞ NUTUKLARI (5)

(Reisicumhur Celâl Bayar; sol tarafın sürekli ve şiddetli alkışları ve sağ tarafın ayakta karşılamarı suretiyle Riyaset kürsüsüne çıktılar ve aşağıdaki nutuklarını okudular :

Türkiye Büyük Millet Meclisinin Dokuzuncu Döneminin dördüncü ve son toplantısını açıyorum.

Büyük Meclisin muhterem âzalarını hürmetle selâmlarım :

Aziz Mebus arkadaşlarım,

Her şeyden evvel Yüksek Heyetinizin, Büyük Milletimizin yegâne ve hakiki mümessili sıfatıyla çok değerli hizmetler ifa etmiş bulunduğunu, ve bu meyanda Türk Milletinin muasır dünya medeniyeti içinde şerefli mevkiini yükselten inkılaplarımızın da bekçisi olduğunu, geçen devrelerde din ve vicdan hürriyetini istismar etmek isteyenlere karşı çıkardığı kanunlarla teyit eylediğini, hürmet ve takdir duygularımla ifade etmeyi, vazife bilirim. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

Sevgili arkadaşlarım,

Bu toplantı sonunda Yüksek Meclisiniz, yerini, Onuncu Büyük Millet Meclisine devredeceğinden, bu nutkun, 4 yıllık Teşriî Devrenin son açış nutku olacaktır. Bu itibarla, nutkumun yalnız geride bıraktığımız yıla ait değil, üç buçuk yılı geçen icraatımızın da manzarasını toptan ve süratli bir bakışla gözden geçirmek imkânını temin etmesini, tabii ve faydalı bulacağınıza eminim. Derhal söyleyeyim ki, geride bıraktığımız yıl da, Dokuzuncu Teşriî Devrenin diğer yılları gibi, milli hayatımız için çok verimli olmuştur.

Şimdi Hükümetin muhtelif faaliyet şubelerine göre icraatımızın izahına geçiyorum.

Muhterem arkadaşlarım,

İçine girmiş bulunduğumuz demokrasi rejimi, adaletin ve âmme nizamının vikayesi hususunda, bilhassa adalet cihazınıza mühim vazifeler tahmil etmektedir.

Adalet cihazımızın, inkılâp esaslarını, ve Devletin temel nizamlarını sarsmaya mâtuf hareket ve faaliyetler karşısında gösterdiği müstesna dikkat ve adalet duygusu, her türlü takdirin üstündedir. (*Alkışlar*) Bu hissiyatımı izhar ederken, Yüksek Meclisin ve Türk Milletinin düşüncelerine de tercüman olduğuma kaani bulunuyorum.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Adalet Vekâleti 1950 senesinde (1 079) adedden ibaret bulunan mahkeme sayısını (1 463) e yükseltmek suretiyle (Yüzde kırk) nispetinde artırarak, adalet hizmetini vatandaşa yaklaştırmış ve kabul buyurduğunuz kanunların daha mükemmel bir şekilde tatbikını sağlamıştır.

Vatandaş her bakımdan adaletin ve kanunun himayesi altında tutmak için, bütün vasıta ve imkânları temine gayret eden Hükümetiniz, bir yandan da cezaların tam, maksat ve gayeye uygun bir şekilde infazı meselesi üzerinde durmuş ve üç sene gibi kısa bir müddet içinde (131) yeni ceza evi inşası imkânını sağlamıştır. Bu rakamın ehemmiyetini tebarüz ettirmek için, 1929 senesinden 1950 yılına kadar geçen 21 sene içinde, ancak (86) ceza evinin yaptırılabilmiş olduğuna işaret etmek isterim.

Sayın arkadaşlarım,

Sosyal bünyemizde maddi ve mânevi kudretin en yüksek seviyeye çıkarılması, vatandaş sağlığı gibi müstesna bir değerın korunması, millî dâvalarımızın en önemlilerindendir. Bu sebeptendir ki, fertlerin hayatı için olduğu kadar, içtimai bünyemiz için de vahim büyük birer tehlike teşkil eden verem, sıtma, frengi, trahom ile mücadeleye hızla devam etmekteyiz. Verem savaşında halen en kıymetli unsurlardan olan B. C. G. aşısının bütün yurttan tatbikına geçilmiştir. Diğer taraftan verem dispanserleri mevcudunun artırılmasına 1953 senesinde de devam edilmiş ve miktarı yeniden (17) aded ilâvesi suretiyle (39) a çıkarılmıştır. 1950 senesine kadar ancak (8) dispanserimiz bulunduğu nazara alınırsa yalnız bir senede (17) dispanser inşa edilmesinin ne mühim bir terakki ifade ettiği anlaşılır. Dispanser sayısı bu şekilde artırılırken verem hastahanelerinin inşasına da aynı hızla devam edilmiştir. 1949 senesinde (1 097) yataklı (7) adedden ibaret bulunan verem hastahanesi mevcudu. 1953 yılı sonunda (63) e, ve yatak adedi de (6 357) ye çıkarılmış olacaktır. *(Bravo sesleri)*

Numune ve Devlet hastahaneleri ile doğum ve çocuk bakım evleri de, içinde bulunduğumuz yıl zarfında, vasıta ve imkân bakımlarından geliştirilmiştir. Gerek koruyucu ve gerek iyi edici tababet cihazlarından, halkımız için çok faydalı olan sağlık merkezleri inşaatına da süratle devam edilmektedir. 1950 senesine kadar ancak (16) aded sağlık merkezi inşa edildiği halde, son üç sene içinde (226) sağlık merkezi inşa edilmiştir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Sıtma, frengi ve trahom mücadeleleri ise, yeni tesisler ve teşkilâtın motörlü vasıtalarla takviyesi suretiyle hızlandırılmaktadır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Arkadaşlar,

Medeni ve iktisadi inkişafın emniyet ve istikrarı, kültür seviyesinin yükseltilmesiyle kabildir. Bu sebepledir ki, ilköğretimin kemiyet ve keyfiyet bakımlarından gelişmesine büyük ehemmiyet verilmekte, bu uğurda para ve emek sarfından asla kaçınılmamaktadır.

Dokuzuncu Büyük Millet Meclisi, bugüne kadar, memleketimize yeniden (2 649) ilkokul kazandırılmış bulunmaktadır. (*Bravo sesleri*) 1950 senesine kadar, ilkokulların yıllık ortalama artışı (298) iken son üç sene içinde (883) ü bulmuştur. (*Alkışlar*) Yine bu devre zarfında ilkokullardaki talebe adedinde kaydedilen artış (134 000) dir.

Orta tahsil müesseselerimizin inkişafı da memnuniyet vericidir. 1950 yılında ortaöğretimin bütçesi (27) milyon lira iken, 1953 bütçesinde (35) buçuk milyon liraya yükseltilmiştir. 1950 yılına kadar (213) ortaokul ve (36) lise açılmıştır. Buna mukabil, son üç sene içinde (125) ortaokul ve (9) lise açılmıştır. Bu suretle, 1923 senesinden 1950 ye kadar geçen 27 senelik devre zarfında, ancak, yılda vasatı olarak (8) ortaokul ve (bir buçuk) lise açıldığı halde, son üç sene içinde vasatı olarak (42) ortaokul ve (3) lise açılmıştır. (*Alkışlar*)

Hükümet her kazada asgari bir ortaokul ve her vilâyette de asgari bir lise açmak kararını almıştır. Bunu hedef tutan programın önümüzdeki üç yıl içinde tamamen tahakkuk ettirilmesine çalışılmaktadır.

Memleketimizin bütün faaliyet sahalarında teknik tesis ve vasıtalarının süratle yayılması, teknik eleman ihtiyacımızı artırmaktadır. memlekette motör ve makine teknisiyenleri yetiştirmek üzere İzmir ve Adana'da yeni makine ve motör okulları inşasına geçen yıl girişilmiş ve İzmir'deki bina ikmal edilmiştir. Müessese bu yıl yeni tesisleriyle öğretime açılacaktır.

Adana Makine - Motor Okulu inşa halindedir. Eskişehir'de de aynı hedeflerle çalışacak bir okulun inşası için tetkiklere girişilmiştir.

Üniversitelerimizdeki inkişaf da maarifimizin diğer kollarındaki inkişafa muvazî olarak seyretmiştir. Üniversitelerimiz bütçelerinin 1950 de (25) buçuk milyon liradan 1953 te (42) milyon (600) bin liraya yükseltildiği gözönünde bulundurulacak olursa bu mevzua Hükümetin vermiş olduğu büyük ehemmiyet derhal kavranmış olur. (*Alkışlar*)

Yine bu cümleden olmak üzere Teknik Üniversitemizin yüksek mühendis, mühendis ve teknik unsurlar yetiştirme imkânlarını çok geniş nispette ve büyük bir süratle artırmak tedbirleri de alınmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Diğer taraftan, Doğu'da bir üniversitenin kurulması için yapılan hazırlıklar tamamlanmış; Doğu Anadolu'yu, büyük bir medeniyet eserine kavuşturacak olan bu müessese tesis ve inşa safhasına girmiştir. *(Bravo sesleri ve sürekli alkışlar)*

Bu yeni Üniversitenin Veteriner ve Güzel Sanatlar Fakülte ve Enstitüleri, Erzurum'da, Sosyal İlimler Fakülte ve Enstitüleri Van'da, *(Bravo sesleri)* Mühendis Koleji Diyarbakır'da, Jeoloji, Biyoloji, Ziraat ve Orman Fakülte ve Enstitüleri, Elâzığ'da açılacaktır. *(Alkışlar)* Bu büyük ve yeni kültür müessesemize, yeni Türkiye'nin ve inkılâpların bânisi büyük şahsiyetin ismine izafetle «Atatürk Üniversitesi» adını vermeyi uygun bulurum. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Arkadaşlar,

Milletlerin medenî seviyeleri bir bakıma, bedîî zevklerinin üstünlüğü ile de ölçülür. Türk Milleti, bütün tarihi boyunca, ince zevka sahip olduğunu göstermiştir. Bu tabîî istidadımızı günün medenî ihtiyaçlarına göre, geliştirmek için, güzel sanatlara ehemmiyet vermek mecburiyetindeyiz.

İstanbul Opera ve Tiyatro binasının ikmalî için (10) milyon liralık bir tahsisat vermiştiniz. Yeni Opera binası ikmal edilince, Devlet tiyatrolarına katılacaktır.

Müessesede çalışacak sanatkârların yetiştirilmesine başlanmıştır.

İzmir'de bir Müzik Okulu kurulmuştur. Bu okul ilerde bir konservatuar haline getirilecektir.

Memleketimizin her tarafında, radyo neşriyatının iyi dinlenebilmesini temin maksadıyla geçen içtima devresinde kabul etmiş olduğunuz kanun mucibince faaliyete geçilmiştir. Erzurum, Adana ve İzmir'de üç istasyonun tesisi kararlaştırılmış ve ihaleleri de ilân edilmiştir.

Tarihî eserler ve arkeolojik araştırmalar milletimizin insanlık tarih ve medeniyetine hizmetlerinin maddî delillerini teşkil etmektedir. Mevcut müzelerimize son yıl içinde İstanbul ve İzmir'de yenileri ilâve edilmiş ve Topkapı Sarayı Hazine Dairesinde bir dördüncü salon açılmıştır.

Tarihin en eski çağlarından itibaren büyük medeniyetlere sahne olmuş yurdumuzun muhtelif sahalarında, sistemli kazıların yapılmasına devam edilmektedir.

Büyük Meclisin Sayın Üyeleri,

Bildiğiniz gibi, zirai istihsalimizin feyizli inkişafı, yurdumuzun ekonomik kalkınmasının en mühim âmillerinden biri olmuştur. Filhakika, hu-

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

bubat istihsalimiz, 1950 senesindeki (7 764 000) tondan 1953 senesinde (13 600 000) tona yükselmek suretiyle, üç yıl içinde yüzde yüze yakın bir artış kaydetmiştir. (*Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar*)

Pamuk istihsalımızda da büyük bir artış kaydedilmiş, 1949 sonunda (104 000) ton olan pamuk istihsalı, 1952 senesinde (165 000) tona yükselmiştir.

Türkiye ekonomisinde mühim bir mevki işgal eden diğer bir ziraat mahsulümüz olan tütün de son senelerde büyük bir gelişme göstermiştir. Tütünlerimizin dünyaca mâruf kalitelerini daha da iyileştirmek maksadıyla teknik ve ekonomik birçok tedbirler alınmaktadır.

Aynı zamanda, tütün ziraatine elverişli topraklar da genişletilmektedir. 1951 de (82 000) ton olan tütün istihsalının 1953'te (120 000) tona yükseleceği tahmin olunuyor.

Zirai ekonominizde büyük önemi haiz olan sinai nebatlar istihsalinde de mühim bir artış müşahade olunmaktadır.

Filhakika, 1950 senesinde (1 700 000) ton olan sinai nebatlar istihsalı, 1952 de (2 415 000) tona yükselmiştir. 1953 rekoltesinin geçen seneki miktarı aşacağı kuvvetle tahmin edilmektedir. Bundan maada memleketimizde son yıllarda mühim ve verimli bir servet kaynağı haline gelmiş olan yaş ve kuru meyva istihsalımızın kemiyet ve keyfiyet bakımından yükseltilmesi hususunda, âzami gayret sarfolunmaktadır.

Ziraatımızın bütün istihsal kollarında görülen ve yüzde yüze yaklaşan bu mesut inkişaf ve istihsalın artmasında, makineleşme ile birlikte halkımızın modern ziraat bilgilerini benimseyip, tatbikata intikal ettirmesinin büyük tesiri olmuştur. Bu sebepledir ki, zirai öğretim ve eğitim müesseselerine ve bilhassa, bunların Doğu vilâyetlerinde açılmasına ehemmiyet vermekteyiz. Diğer taraftan, kredi kolaylıklarıyla çiftçilerimize intikali sağlanan ve miktarı 1950 başında ancak (6 000) raddesinde iken, halen (40 000) adedine yaklaşan traktörlerin ve ayrıca çok mühim yekûnlara varan ziraat alet ve makinelerinin, zirai istihsalın artmasında mühim faydası aşikârdır.

Zirai mücadele işlerimiz, müstahsılın Devlet teşkilâtı ve mensuplarına karşı gösterdikleri itimat ile müspet ve müessir bir tarzda yürümektedir.

Millî servet kaynaklarımız arasında ehemmiyetli bir mevkie bulunan hayvancılığımız da sûratle kalkınmaktadır. 1950 de (55) milyon baş olan hayvan mevcudumuz, 1953 te (62) milyon başa yükselmiştir. Bu sahada

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

kalkınmanın daha da hızlanmasının ancak çiftçi ile sıkı işbirliği yapmak suretiyle mümkün olabileceği aşikârdır. Veteriner teşkilâtımız; damızlık yetiştirmek, hayvan hastalıkları ile mücadele etmek, sergi ve yarışlar tertiplemek, nümune ağılları kurmak, köylerde yemleme ve yem silosu örnekleri vermek, mera ve yoncalıklar vücuda getirmek gibi faaliyetleriyle, halk için çalışmak prensibini daha önemle ele almıştır.

Henüz orman kanunu tasarısı kanuniyet kesbetmemiş olmasına rağmen, mevcut kanunun halk lehine gayet iyi anlayış ile tatbik edilmiş olması memnuniyete şayan neticeler vermiştir. Gayet mühim ana kanunlardan birisi olan Orman Kanununun müzakerelerinin Büyük Mecliste dikkat ve alâka ile cereyan etmekte olduğu yüksek malûmunuzdur.

Mühim bir dâva olarak daima dikkatle takip ettiğimiz topraksız çiftçiye topraklandırma işine de büyük bir hız verildiği malûmunuzdur. Geçen yıl (41 500) aileye (1 773 000) dönüm toprak tevzi ve köy hükmî şahıslarına (4 265 000) dönüm mera tahsis olunmuştur. Büyük Meclisinin içinde bulunduğu devrenin başına kadar dağıtılan toprak miktarı (830) bin dönümden ibaret olduğu halde son üç buçuk sene zarfında köy hükmî şahsiyetleriyle birlikte (6) buçuk milyon dönüm toprak dağıtılmış bulunmaktadır. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Bu suretle toprak tevziatı 1950 senesine kadar vasatı olarak senede (160 000) dönümü tecavvîz etmezken, Hükümetimizin bu işe verdiği büyük ehemmiyet sayesinde son üç buçuk sene zarfında bu tevziat senede iki milyon dönümü bulmuştur. Dağıtım işleri önümüzdeki yıllarda daha da süratlendirilecektir.

Toprak alan çiftçiler hususi fondan karşılanan onarım ve işletme kredileriyle teçhiz edilmişler, ziraate elverişli hale getirilmeleri gereken topraklar üzerinde, teşkilâtın traktör grupları faaliyete geçerek toprak sahiplerine yardımcı olmuşlardır.

Diğer taraftan, memleket kadastrosunu mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda tamamlamak Hükümetinizin üzerinde ehemmiyetle durduğu bir mevzu olmuştur.

Son günlerde aero-fotogrametri sisteminin tatbikına başlanmıştır. Yapılan tecrübeler zaman ve masraftan yüzde elli nispetinde tasarruf temin edildiğini göstermiştir.

Aziz arkadaşlarım.

Şimdi de, memleketimizin iktisadi kalkınmasının ana unsurlarından biri olan bayındırlık işlerimize geçiyorum.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Memleketin muhtaç bulunduğu bayındırlık işlerimizi karşılamak maksadiyle girişilen inşaat ve vücuda getirilen eserler, yurttâ bütün iktisadi faaliyetlerin verimini mütemadiyen ve büyük bir hızla artırmaktadır.

Bayındırlık hizmetlerine Devlet bütçesinden ayrılan tahsisat, 1950'de (150) milyon lira iken, 1953'te ek ödeneklerle beraber (500) milyon liraya yaklaşacaktır. *(Alkışlar)*

Karayollarımızın inşâ ve tamirinde girişilen geniş ölçüdeki çalışmalar artık bütün memlekette herkesçe tamamiyle öğrenilmiş bulunmaktadır. Bu faaliyetlerimizin hayırlı semereleri gereği gibi idrak edilmeye başlanmıştır.

Yaz ve kış motörlü vasıtalarla rahat geçit veren yolların mecmuu, bugün (21 300) küsur kilometreye çıkmıştır. *(Bravo sesleri)*.

Yol programının en mühim kısmını teşkil eden köprü inşaatına da, daha geniş ölçüde devam olunmaktadır. Bu faaliyetlerin sürat ve genişliği hakkında bir fikir vermek için 1950 ye kadar 27 yılda ancak (13 000) metre uzunluğunda (289) köprü yapılmış olduğunu 1950'den beri de (37 500) küsur metre uzunlukta (732) aded büyük köprünün inşaatının ele alınmış *(Sürekli alkışlar)* ve bunlardan (12 200) küsur metre uzunluğunda (203) adedinin tamamen bitirilmiş olduğunu söyleyebilirim. Geriye kalanın da büyük, bir kısmı bitirilmek üzere, mütebakisinin de inşaatı devam etmektedir.

Su işlerimizde de çok mühim terakkiler kaydedildiği aşikârdır. Sularımızın bir taraftan zararlarını önlemeyi, diğer taraftan kıymet ve kudretinden faydalanmayı, yurdun ekonomik sosyal dâvalarının en başta gelenlerinden biri sayıyoruz.

Geçmiş senelerin, dağınık ve mevzii çalışmaları yerine bir taraftan tahsisat ve imkânlarımızı teksif etmek ve diğer taraftan da işleri mevzii ve parça parça ele almak yerine havza amenajmanlarını bir kül halinde mütalâa etmek prensibi tatbika konulmuş bulunuyor.

Barajlar bir nehrin rejimini islahta, sulama ve enerji gücünden istifade yapılacak en köklü bir iştir. Bu prensibe göre, Seyhan Barajının inşasına başlanmıştır. Bu mühim tesis (100) milyon liradan fazlaya mal olacaktır. *(Alkışlar)*

İlk tesis kademesi (80 000) kilovatlık olup bilâhara (160 000) kilovatta tevsi edilebilecek olan Sarıyar Barajı ve hidro-elektrik santralinin inşaatı da hızla ilerlemektedir. *(Bravo sesleri)*

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Gediz vâdisi üzerinde de aynı ehemmiyette bir baraj inşası için bütün hazırlıklar yapılmıştır. Bu barajın icabettireceği dış ödemeler için kredi temini mevzuunda Hükümet, Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile temas halindedir.

Sarıyar, Seyhan ve Gediz üzerindeki Adala gibi büyük tesislerden başka gene aynı ölçüde ve ehemmiyette olmak üzere Kızılırmak üzerinde Hirfanlı, Yeşilırmak üzerinde Almus ile Akçay üzerinde kurulacak barajların hazırlıkları da çok ilerlemiş ve son safhasına getirilmiş bulunuyor. *(Alkışlar)* Bunların inşasına başlanması da nihayet bir zaman meselesi olarak mütalâa edilebilir.

Büyük su işleri yanında, mahallî faydalar sağlamakta olan küçük ve münferit su işleri üzerindeki çalışmalara da geniş ölçüde devam olunmaktadır. 1950 - 1952 de, bunlardan (87) adedi bitirilmiştir. 1953 te, büyüklü küçüklü (607) aded iş üzerinde çalışılmaktadır.

Yeni mevzu olarak ele alınmış bulunan yeraltı suları mevzuunun da ehemmiyetini takdir buyurursunuz. Bu mevzu da müsait bir safhada devam etmektedir.

Köy içme sularına gelince; bu husustaki çalışmalardan başarılı neticeler elde edilmektedir. 1950 yılına kadar köy içme sularına sarfedilen paranın yekûnu (1 500 000) lirayı geçmemektedir. Son üç yıl içerisinde ise bu mevzua ayrılan tahsisat yekûnu (46) milyon liraya yaklaşmaktadır. *(Bravo sesleri, ve sürekli alkışlar)* 1952 yılı sonuna kadar (7 877) köyün içme suyu halledilmiştir. Yeniden (5 000) köyün içme suyu üzerinde çalışılıyor. Teşriî Devreniz sonuna kadar devam edecek olan bu çalışmalar sonunda köy içme suyu mevzuunun en büyük kısmı halledilmiş olacaktır. *(Alkışlar)*

Elektrifikasyon işlerine gelince;

Yurdumuza bol ve ucuz elektrik temini için geniş çalışmalara girişilmiştir. Projeleri, Elektrik Etüd İdaresi tarafından hazırlanmış olan orta büyüklükteki hidro-elektrik santrallerinden (44 750) kilovat toplam takatinde (12) tanesi inşa halindedir. 1956 ya kadar, peyderpey servise girecek olan bu santraller Amasya, Konya, Erzurum, Osmaniye, Siird, Isparta, Eğridir, Uşak, Maraş, Gaziantep, Burdur, Hatay, Elâzığ ve Erzin-can gibi (14) vilâyetimizin muhtelif şehir, kasaba ve hattâ köylerine bol, ucuz elektrik vereceklerdir. *(Alkışlar)* Bunlara ilâveten bu sene (12 300) kilovat takatinde (4) santralin daha inşasına başlanması program icabıdır. Bu santrallerin hepsine sarfolunacak paranın yekûnu (77) milyon liradır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Ele alınan büyük hidro-elektrik santralleri ise, (800) milyon liranın üstünde bir meblâğa mal olacak, elektriğin keşfinden bu tarafa Türkiye'de küçüklü büyüklü her cins istihsal vasıtalarıyla temin edilmiş enerji yekûnu, senede (800) milyon kilovat saat takati geçmezken, bugün ele alınan bu hidro-elektrik santrallerin inşaatı sonunda, yani 1956 yılı içerisinde, mevcuda (2) milyon kilavat saat takat ilâve edilmiş olacaktır. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Köy elektrifikasyonu meselesi, köy yolları ve köy içme suları gibi ele alınması gerekli bir iştir. Hükümetiniz, köylerimizi hızla elektrik ışık ve enerjisine kavuşturmak için, tetkik ve hazırlıklara girişmiş bulunmaktadır. *(Alkışlar)*

Liman işlerimize gelince;

Liman ve iskele inşaatında da önemli ilerlemeler kaydolunmuştur.

Evvelce başlanmış olan Ereğli, Trabzon ve İnebolu limanlarından başka, İstanbul, İzmir, Samsun ve İskenderun limanlarında da faaliyete geçilmiş, Mersin limanı inşaatına başlanabilmesini mümkün kılacak kanun lâyihası Büyük Meclisinize arz edilmiştir. *(Alkışlar)*

Elâzığ - Van demiryolu hattının Muş istikametinde inşaatına devam edilmektedir. Hat, 1954'de Muş'a varmış olacaktır. Bu senenin inşaat programında Şark hattımız Kars'a kadar temdidi yer almaktadır. *(Alkışlar)*

Devlet bina yapımı işleri de, lüks ve israfa kaçınadan, yapı anlayışımıza uygun olarak yürütülmektedir. 1953 yılında (1 403) bina yeniden inşa edilmiştir. Bunlardan, (734) ü hastane, verem pavyonları, sıhhi tesisler, (519) u da ilkokuldur.

Büyük hava meydanları inşaatında da başarılı sonuçlar almaktayız.

Beynelmîlel çaptaki meydanlardan Yeşilköy Hava Alanı bu sene işletmeye açılmıştır. (Ankara) Esenboğa Alanı bitmek üzeredir. Adana ve Trabzon alanlarının inşasına devam olunmaktadır. Yeni büyük hava alanlarımızdan Konya, Eskişehir, Diyarbakır alanlarının ihaleleri yapılmıştır. Malatya, Bandırma, Batman, Merzifon ve İzmir alanlarının bütün hazırlıkları tamamlanıp inşalarına geçilmek üzeredir. Bunlardan başka yetki kanunu Yüksek Meclisinize sunulmuş olan (45) milyon liralık bir programla Samsun, Van, Erzurum, Kars, İskenderun, Urfa, Gaziantep, Antalya ve Ağrı meydanlarının inşası ele alınmıştır. *(Alkışlar)* Eldeki bu programlarla yurdumuz havacılık sahasında kısa zamanda büyük gelişmelere mazhar olacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Deprem felâketine uğrayan vatandaşların zararlarını hafifletmek ve bu felâkete uğrayan bölgelerin yeniden imarına yardım etmek hususunda büyük bir hassasiyet gösterilmiştir. Misal olarak son Çanakkale ve Balıkesir depremini ele alalım; bu mıntıkada ilk andaki âcıl yardımlardan sonra, inşa işleri için temin olunan (12) milyon lira ile deprem hasarlarının hemen tamamı denilebilecek mühim kısmı tamir ettirilmiş; ayrıca Emlâk ve Kredi Bankasıncı da inşaat kredileri açılmak suretiyle felâkete uğrayanlara yeni mesken inşası için müzaheret edilmiştir.

Sayın arkadaşlarım.

Malî politikamız, günden güne artmakta ve çeşitlenmekte olan ihtiyaçlarımızla mevcut imkân ve kaynaklarımızın âzami randıman temin edecek bir surette tevzini gayesine müteveccihdir. Bu müspet politikanın neticesi olarak, Devlet varidat ve masrafları arasındaki açıkların süratle kapatılması mümkün olmuştur. 1950 bütçelerinde masraf yekûnunun (Yüzde on birine) bâliğ olan bütçe açığı, geçen yıl bütçesinde (Yüzde altı buçuğa) düşürülmüştür. Bir ay sonra huzurunuzda getirilecek olan 1954 yılı Bütçesi ise, denk bir bütçe olacaktır. *(Bravo sesleri. şiddetli ve sürekli alkışlar)* Uzun senelerden beri beklenen «Denk bütçe» emelinin bu suretle gerçekleşmesi, bir taraftan iktisadi kalkınmamızı mümkün kılan gayretlerin, diğer taraftan da gelir kaynaklarımızı zorlamamak ve âmme hizmetlerini de aksatmamak hususlarını dâima gözönünde bulunduran sağlam ve sıhhatli malî politikamızın mesut neticesidir. Yine bu politika sayesinde, Devlet bütçelerinde müsmir yatırımlar için her yıl daha geniş ölçüde tahsisler, yapılması da imkân dâhiline girmektedir. 1950 yılı bütçelerinde (317) milyon lira olan yatırım tahsisatı, 1951 bütçelerinde (405), 1952 bütçelerinde (456) ve 1953 bütçelerinde de 1950 ye nazaran (yüzde yüz on bir) fazlasıyla (671) milyon liraya çıkarılmıştır. *(Sürekli alkışlar)*

Bütün bu yatırımların şanlı ordumuzun takviyesi için İkinci Dünya Harbine rastlıyan devreler de dâhil olmak üzere 1950 senesine kadar yıllık bütçelere millî müdafaa hizmetleri için vaz'edilen en yüksek tahsisat tutarından dahi yüzde elli beş daha fazla olan bir millî müdafaa bütçesi ile bir arada yapıldığı gözönünde tutulursa bu uğurda Hükûmetinizin sarfettiği gayretlerin azameti ve bütçelerimizin vâsıl olduğu seviye hakkında daha iyi bir fikir elde edilir. *(Bravo sesleri. alkışlar)*

Diğer taraftan son üç seneden beri Devlet gelirlerindeki artışın, içinde bulunduğumuz yılda da aynı hızla devam etmekte olması, çok memnuniyet verici bir hâdisedir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Umumi muvazenenin, 1950 yılında ancak (1) milyar (300) milyon liraya baliğ olan varidatına mukabil, 1953 yılı varidatımız (2) milyar liraya yaklaşmakta ve sene başındaki tahminler tamamiyle tahakkuk etmektedir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Bu münasebetle son üç yıl içinde, Devlet gelirlerinde mali tarihimizde misli görülmemiş bir gelişme idrak olunduğuna da işaret etmek yerinde olur.

Devlet gelirleri, 1950'ye takaddüm eden üç senelik devre zarfında ancak (yüzde yedi) nispetinde bir artış kaydetmiş olduğu halde, artış nispeti 1950'den 1953'e kadar olan devrede (yüzde elliye) yükselmiş bulunmaktadır. Diğer bir ifade ile, 1947 senesinde, (1) milyar (219) milyon lira olan Devlet gelirleri, 1950 senesinde (1) milyar (300) milyon liraya baliğ olduğu ve bu müddet içinde ancak (81) milyon liralık bir artış sağlandığı halde, 1950 senesindeki (1) milyar (300) milyon liralık hâsıla, 1953 yılında (1) milyar (959) milyon liraya yükselmiş ve böylece bu devrede (659) milyon liralık bir artış temin edilmiştir. *(Alkışlar)*

Derhatır buyurulacağı veçhile 1950 yılından sonra bâzı vergilerde indirmeler ve ayarlamalar yapılmıştır. Bu itibarla, bu ameliyelerin muhasalası da nazara alınacak olursa, gelirlerimizdeki üç yıllık hakiki artışın (659) milyon lira değil, (850) milyon liraya yaklaştığı görülür. Şu cihete de işaret etmek lâzımdır ki, on misli artışla ifadesini bulan bu süratli inkişafı tamamiyle durgun ve hareketsiz bir halde olan ekonomimizin süratle kalkınması için isabetli tedbirler alınmış olmasına borçluyuz. *(Bravo sesleri)* Diğer taraftan, adalet ve verim esaslarına bağlı bir vergi politikasının tatbik edilmesinin bu konuda da müspet tesirleri olmuştur. Gelirlerimizin arz ettiği bu durumun, bize gelecek senelerde de, bugünkülerle mukayese edilemeyecek kadar, büyük ve verimli bütçeler hazırlama imkânını artık temin etmiş bulunuyor.

Gelir vergileri manzumesi, modern maliye nizamının temelini teşkil eder. Vergicilik sahasında atılacak her adım, Gelir Vergisi sisteminin kabil olduğu kadar, salâbet ve dikkatle tesis edilmiş olmasına bağlıdır. Bu itibarla Gelir Vergisi sisteminizin tekemmülü ve ihtiyaçlarımıza en uygun bir hale gelebilmesi için büyük bir hassasiyetle çalışılmaktadır.

Gümrük mevzuatımızda yapılması düşünülen değişikliğe ait kanun lâyihası yüksek huzurunuza gelecektir. Bu lâyiha ile, «Advalorem» sisteminin tatbiki ve Gümrük kıymetinin tâyininde milletlerarası metin, esas ittihaz olunmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Devlet borçlarına gelince; bu borçlar son yıllarda yükselmemiş, bilâkis muntazaman yapılan itfalar ve tasfiye neticesinde bir hayli azalmıştır.

Borçlarımızda görülen bu azalma Devlet gelirlerinin seneden seneye gösterdiği büyük inkişaf ve memleketimizin iktisadi kudretindeki artışla bir arada mütalâa edilecek olursa, daha iyi bir şekilde tebarüz edecektir. Nitekim 1950 yılında Devlet borçlarının umumi ve mülhak bütçelerin bir yıllık gelirlerine olan nispeti (Yüzde yüz elli üç) olduğu halde 1953 yılında bu nispet (Yüzde doksan dokuza) tenezzül etmiş bulunmaktadır. *(Alkışlar)*

Yalnız borçlarımızın miktarı azaltılmak ve nispeti hafifletilmekle kalmamış aynı zamanda faiz ve ihraç fiyatlarında da müsait neticelere ulaşılmıştır.

İç istikraz tahvillerinin başabaş olarak ihracı ve faizlerinin (Yüzde beş) e düşürülmesi suretiyle temin edilen bu müsait şartlar, Devlet itibarındaki yükselmenin bâriz bir delili olduğu nispette bundan sonra yapılacak iç borçlanmaların külfeti bakımından da memnuniyeti mucip bir netice sayılmak lâzım gelir.

Bundan başka 1950 senesine kadar geniş mikyasta tatbik edilegelmiş bulunan bütçe ve Hazine ihtiyaçları için Merkez Bankasından kısa vâdeli istikraz akdi sistemine son verilmiştir. Bu şekilde teraküm eden dalgalı borçlardan mühimi bir kısmı son iki sene içinde itfa edilmiş, bakiyesinin de muntazam bir itfa plânına raptı suretiyle konsolidasyonu hususunda Merkez Bankası Kanununun tadiline tevessül edilmiş bulunmaktadır.

Hulâsa, Milli tasarrufların büyük kısmını hususi piyasanın ihtiyaçlarına terketmek, âmme teşekküllerince yapılacak borçlanmaları en verimli yatırım ihtiyaçlarına tahsis eylemek ve müstakbel nesillerin ödeme kabiliyetini daima gözönünde bulundurmak esası, âmme istikrazlarında hassasiyetle takip ettiğimiz bir düstür haline getirilmiştir.

Bu arada, İkinci Dünya Harbinden kalma teslihat borçlarının, İngiltere Hükümeti ile karşılıklı dostluk ve anlayış havası içinde yapılan müzakereler neticesinde, büyük ölçüde hafifletilmesi de mümkün olmuştur. *(Alkışlar)*

Para politikamıza gelince; son üç yıl içinde memleketimizin sıhhatli bir ekonomik bünyeye kavuşmuş olması ve devamlı inkişaf halinde bulunması, süratle artan istihsal ve ihracat kapasitesi, Hükümetin takip etmekte olduğu sağlam malî politika ile müterafık olarak vatandaşların,

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Millî paraya karşı gösterdikleri itimat, paramızın iç ve dış değerinin gerçek mesnedini ve teminatını teşkil etmektedir. Geçen sene de ifade ettiğimiz gibi tedavüldeki para miktarı munhasıran istihsalimizin icaplarına, iktisadi ve ticari ihtiyaçlara göre ayarlanmakta, bunun dışında Devletin cari masraflarını karşılamak maksadiyle asla emisyon yoluna gidilmemektedir. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Gerçek şudur ki, memlekette umumi istihsalin ve gayrisâfi Millî hâsılanın kaydettiği artış temposu, umumi emisyon miktarındaki tezayütleri daima geride bırakmaktadır. Bu sebeptendir ki, emisyon miktarında kaydedilen artışlara rağmen, toptan eşya fiyatları endeksi bâriz bir istikrar göstermiştir.

Kredi politikamız ise iktisadi kalkınmamız ve istihsal hayatımızın ihtiyaç ve icaplarına göre ayarlanmıştır. Mevduat faizlerinin düşürülmüş olması banka mevduatında her hangi bir azalma tevhit etmemiş, bilâkis mevduat rakamları çok büyük bir inkişaf göstermiştir. Filhakika, 1950 Haziran sonunda (1) milyar (119) milyon liradan ibaret bulunan mevduat hacmı 1953 Haziran sonunda (Yüzde yüz on yedi) nispetinde bir artışla (2) milyar (428) milyon liraya yükselmiştir. *(Bravo sesleri)*

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası reeskont haddi ile ikrazat faizi hadlerini düşürmek suretiyle tatbikına girişilen ucuz kredi politikasının müspet neticelerini, bugün daha bâriz bir surette müşahade etmekteyiz. Bankalarımızın umumi ikrazat yekûnu 1950 Haziran sonunda (1) milyar (564) milyon lira iken, 1953 Haziran sonunda (Yüzde yüz yirmi üç) nispetinde bir tezayütle (3) milyar (488) milyon liraya yükselmiştir. *(Alkışlar)*

Umumi ikrazat yekûnu içinde halen millî istihsalâtımızın en ziyade muhtaç bulunduğu zirai ve sinai kredilerin mevkii seneden seneye ehemmiyet kesbetmektedir.

Aziz arkadaşlarım,

Sizlere bir müjde tesiri yapacak olan çok hayırlı bir teşebbüsü haber vereyim. Ziraat Bankamız köylümüze ev, samanlık, depo gibi tesisler için yüzde üç gibi çok ucuz faizli ve uzun vâdeli ikrazatta bulunmaya karar vermiştir. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)* İktisadi olduğu kadar içtimai ehemmiyeti de büyük olan bu kararından dolayı değerli müessesemize köylü vatandaşlar namına teşekkür etmek isterim. *(Alkışlar)*

Küçük sanatkâr ve esnafın kredi ihtiyacı üzerinde de durmak, halk için çalışan hükümetlerin en esaslı vazifesidir. Bu mevzuun da iktisadi ehemmiyeti kadar içtimai ehemmiyeti olduğu şüphesizdir. Memleketin

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

geniş bir tabakasını teşkil eden bu çalışkan ve hayırlı vatandaşlarımıza süratle el uzatmaya mecburuz.

Halk Bankası ile halk sandıklarına bu vazife verilmiştir. Ve muvaffak olması için geniş ölçüde yeni imkânlar temin olunacaktır.

Memleketimizin iktisadi cihazlanması o safhaya gelmiştir ki, artık yabancı sermayeye ve yabancı sermaye ile birlikte teknik bilginin teşriki mesaisine geniş bir ihtiyaç duymaktayız. Bugünkü mevzuatın memleketimizde, yabancı sermaye yatırımlarını kâfi derecede teşvik etmediği anlaşıldığından, bu hususta, tamamen yeni esaslara göre hazırlanan gerekli kanun tasarısı pek yakında huzurunuzda getirilecektir. *(Alkışlar)*

Aziz arkadaşlarım,

1950 yılına kadar dünya ticaretinde küçük bir rol oynayan ve millî gelirimizin (Yüzde onundan) az bir miktarını teşkil eden dış ticaretimiz bugün iftiharla kaydolunacak bir seviyeye yükselmiş ve milletlerarası ticarette mühim bir mevki ihraz etmiş bulunmaktadır.

Nitekim dış ticaret hacmindaki artış, 1952 yılında 1949 yılına nispetle (Yüzde iki yüz yirmi sekiz) gibi bir miktara balığ olmuştur. Bu artışın, 1953 yılında ise, (Yüzde üç yüz) nispetine doğru yükselmekte olduğunu memnuniyetle müşahade ediyoruz. *(Alkışlar)*

Dış ticaretimizdeki bu inkişafın en başta gelen neticesi, 1949 - 1950 devresinde (942 110) ton olan ihracatımızın 1952 - 1953 devresinde (2 376 000) tona yükselmiş olmasıdır. 1953 - 1954 devresinde ise, bu miktarın (4,5) milyon tona balığ olacağı tahmin olunmaktadır. *(Alkışlar)*

İkinci mühim neticesi de, 1948 - 1950 yıllarında hububat ithal etmiş bulunan memleketimizin 1951'den itibaren ihracatçı duruma geçmiş olması ve 1953 yılında dünyada hububat ihraç eden memleketlerin dördüncüsü olarak mevki almış bulunmasıdır. *(Bravo sesleri, alkışlar)* İçinde bulunduğumuz devrede de, hububat ihracatımız, (2 700 000) tonu bulacaktır.

Hububat ihracatındaki bu gelişmeye muvazi olarak 1949 yılına nazaran pamuk ihracatındaki artış (Yüzde altmış) ve maden ihracatındaki artış ise (Yüzde yüz otuz) nispetine balığ olmuştur. Tütün ihracatımız da devamlı surette artmaktadır.

Beklenen mesut inkişafı arz etmeye başlayan ihracatımızın çehresinin değişmiş bulunması da, ayrıca bir memnuniyet kaynağı teşkil eder.

Şöyle ki, bir taraftan fiyatlarımız dünya fiyatlarına intibak etmekte, mallarımızın kalitesi yükselmekte ve tipleri standardize edilmektedir.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Diğer taraftan, ihracat maddelerimizin terkihi de değişmiştir. Buğday, pamuk, yağlı tohumlar ve madenler gibi dünya piyasalarınınca daima aranan ihracat emtiaları, ihracat maddelerimiz arasında birinci plâna gelmişlerdir.

Dış ticaretimizde kaydedilen bu inkişaf, istikbal için de çok ümit vericidir.

Sanayi politikamıza gelince; bunda esas, şahsi teşebbüsü teşvik ve himaye etmek suretiyle, hususi sermayeyi iş sahasına çıkarmaktır. Memleketimizde, bu yolda, yeni ve takdire değer bir cereyan başlamıştır. Kuruluş halinde olan şeker ve çimento fabrikaları, tekstil sanayii, bu iktisadi prensibin yeni eserleridir.

Artmakta devam eden şeker istihlâkını karşılamak, çiftçilerimize yeni ve verimli ziraat sahaları açmak maksadiyle mevcut (4) şeker fabrikasına ilâve olarak Adapazarı, Konya, Kütahya, Amasya, Burdur, Erzurum, Erzincan, Kayseri, Malatya ve Balıkesir'de yeniden (10) şeker fabrikası kurulması kararlaştırılmıştır. (*Alkışlar*) Bunlardan Adapazarı fabrikası geçen ay başında işletmeye açılmıştır. Temelleri atılmış olan Konya, Kütahya ve Amasya fabrikaları 1954 kampanyasına yetiştirilecektir. (6) şeker fabrikası da eksiltmeye çıkarılmıştır. 1954 yılı içinde temelleri atılmış olmaktadır.

Şeker sanayii için takibettiğimiz politika; bir taraftan sermaye sahibi vatandaşların iştirakini temin, diğer taraftan esas olarak pancar müstahsıllarının birleştikleri kooperatiflere krediler açarak, fabrikaların ilk investisyonlarını temin etmek ve ilerde müstahsılın pancardan alacağı paradan taksit bedelini kesmek suretiyle onu aynı zamanda fabrikanın sahibi yapmaktır. (*Bravo sesleri ve alkışlar*)

Memleketin günden güne artan çimento ihtiyacının karşılanması için de yine hususi teşebbüsle el ele vererek yurdun muhtelif bölgelerinde yeni çimento fabrikaları kurulması cihetine gidilmiştir. 1950 senesinde (410 000) ton olan senelik çimento istihsal kapasitemiz, İzmir fabrikasının işletmeye açılması, diğer fabrikalarımızın da tevsii ile 1953 sonu itibariyle bir milyon tonu aşacaktır. Çimento istihlâki de 1950 senesinde (535 000) ton raddesinde iken, mütemadiyen artmış, 1953 yılında bu yükseliş seyrinin (2) milyon tonu bulacağı hesap edilmiştir.

Bu büyük artışa muvazi olarak memlekette çimento sanayiini yeni baştan ele almış bulunuyoruz. Evvelâ millî bankalarımızdan Emlâk Kredi, Sümerbank ve İş Bankasıyla iki Millî müessesemiz; Sümerbank Çimento Sanayi Müessesesi ve Ankara Çimento Limitet Şirketinin iştirak-

kiyle (50) milyon lira sermayeli bir Çimento Sanayii Anonim Şirketi kurulmuştur. Şirket halen, memleketin muhtelif bölgelerinde halkımızla işbirliği yaparak (15) çimento fabrikasını eksiltmeye çıkarmış bulunmaktadır. *(Alkışlar)*

(15) fabrikayı takiben yeniden (5) çimento fabrikasının daha ihalesi yapılacak ve istihlâk artışını takibederek bunların adedi (38) i bulacaktır. *(Alkışlar)*

Bu teşebbüslere mahallî iştirakler yekûnu, şimdiden (35) milyon liraya yakın bir miktarı bulmaktadır. Nitekim şimdiden kurulacak bir kısım fabrikaların sermayeleri mahallen temin edilerek sadece teknik hususlarla mütedavil sermaye bakımından yardım talep edilmektedir. Bu nevi müspet teşebbüsleri takdirle karşılarım.

İptidai maddesi tamamen memleketimizde yetişen ve yine memleketimizde geniş istihlâk sahası bulan tekstil sanayiine gelince : 1950 yılında, hususi ve resmî sektörde (260 000) olan pamuklu mensucat iğ adedi, 1952 yılı sonunda (440 000) e yükselmiştir. Bu yıl tamamlanmış, ayrıca faaliyete girecek fabrikalarla beraber, iğ adedi (500 000) i geçecektir.

Yünlü mensucat sanayii de aynı suretle, muntazam bir inkişaf seyrini takibetmektedir.

Tekstil sanayiindeki yeni tesis ve ilâvelerle istihsalin artması, alınan tedbirler maliyet üzerinde rasyonel tesirini göstermiştir; fiyatlarda tenzilat yapılması da imkân dâhiline girmiştir.

Ana sanayi karakterini taşıyan Karabük Demir ve Çelik Fabrikalarının, daha mütekâmil bir duruma getirilmesi için gayret gösterilmektedir. Müessesenin ikinci Kok Fabrikası ve ikinci yüksek fırını işletmeye açılarak kok ve pik istihsal kapasitesi bir misli artırılmıştır. Diğer taraftan haddehanenin de kapasitesini bir misli artıracak bir tevsi işine başlanmıştır. Ayrıca santrifüj dökme boru fabrikasının inşaat ve montajı sene sonunda ikmal edilerek tecrübe imalâtına başlanacaktır.

Murgul Bakır İşletmesince asitsülfirik imali için tesisat vücuda getirilmesi ve elde edilecek asitsülfirikten de suni gübre imal etmek üzere, yabancı sermayenin de iştirakiyle Murgul Bakır İşletmesine bağlı bir süperfosfat fabrikasının İskenderun'da kurulması kararlaştırılmış ve inşaatına başlanmıştır. *(Bravo sesleri)*

Yine zirai kalkınmamızda pek mühim rolü bulunan azotlu gübre imali ve bununla müterafik olarak Millî Savunmanın nitrik asit ihtiyacının temini maksadiyle Kutahya'da bir azot sanayii kurulması üzerinde çalışılmaktadır.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Umumi olarak maden istihsalâtımız devamlı bir yükselme seyri takip etmektedir. Teknik ve sermaye bakımlarından olduğu kadar mevzuat yönünden de eksiklerimizi tamamlamak üzere, tasvibinize sunulmuş bulunan yeni Maden Kanunu lâyihasının bir an evvel çıkarılmasında faide vardır.

Raman ve Garzan'da istihsal olunan ham petrolerin tasfiyesi için Batman'da bir rafinerinin inşasına ait muamele tamamlanarak bir Amerikan firmasına ihale olunmuştur. (35) milyon liraya malolacak bu tesisatın senelik istihsalinin kıymeti (27) milyon lira civarında olacak, rafinerinin ilk mahsulleri 1955 yılında piyasaya çıkarılacaktır. (Alkışlar) Memleketimizde petrolün bol miktarda mevcudiyeti, eldeki delillerle anlaşılmaktadır. Bu mühim servet kaynağının, milletimizin kalkınma ve ilerleme hizmetine girmesi için, petrol politikamıza yeni bir vechе vermiş bulunuyoruz. Yerli, yabancı hususi sermaye ve müteşebbislerle elbirliği ederek, bir an evvel netice almak istiyoruz. Bu maksatla dünya tecrübelerinden muhtelif memleketlerin mevzuat ve tatbikat şekillerinden istifade ederek bu şartlara ve memleketimiz menfaatlerine uygun yeni bir Petrol Kanunu projesi hazırlanmak üzere bir mütehassıs celbettik. Hazırlanmakta olan petrol kanunu tasarısı yakında Yüksek Meclise takdim edilecektir. Bununla beraber dünya petrol sanayiinin tanınmış (8) firmasına jeolojik tetkikat yapmak üzere müsaade verilmiştir. Firmaların mütehassısları 4 - 5 aydan beri, memleketimizin muhtelif bölgelerinde çalışmaya başlamışlardır.

Aziz arkadaşlarımı.

İktisadi gelişmenin tesirleri, Ulaştırma işlerimizde de kendini göstermeye başlamıştır. Umumi nakliyatın her gün ehimmiyet ve kesafet peyda ettiği yurdumuzda, demir, deniz ve hava yolu ve muhabere hizmetlerinin memleketin iktisadi bünyesine uygun ticari bir zihniyetle idaresi zaruret haline gelmiştir. Büyük Meclisinizin geçen içtima yılında kabul buyurduğu kanunlar bu bakımlardan çok faydalı olmuştur.

Devlet Demiryolları ve posta, telgraf ve telefon idareleri yeni statüleri içinde, hizmetlerin yürütülmesinde olduğu kadar, tesisat ve teçhizatını hizmetlerin gerektirdiği ölçüde, Hazineye yük olmadan, tevsi ve ıslah etmek yolunu tutmuşlardır.

Devlet Demiryollarının yük nakliyatı, 1950'ye nazaran 1953'te (yüzde otuz) a yakın bir artış kaydedecektir.

PTT İşletmesi, bütün hizmet çeşitleri yekûnunda 1950'ye nazaran (yüzde seksen) nispetinde bir trafik artışı göstermiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Denizcilik Bankası da, tersanelerinin iş randımanını artırarak muhtelif tonaj ve cinsteki gemi inşaatına başlamıştır. Bunu hayırlı bir başlangıç telâkki ederim. Banka hasılatının, umumi gelişme seyri 1950 - 1951 de (Yüzde yirmi beş), 1951 - 1952 de (Yüzde otuz bir) civarında bir artış kaydetmektedir. Henüz içinde bulunduğumuz 1953 yılının ilk altı aylık devresinde, geçen yıla nazaran (11) milyon liralık hasılat fazlası sağlamıştır. Bu rakamlar deniz ulaştırması sahasında temin olunan muvaffakiyetin açık ve tatminkâr delilleridir.

Havayolları statüsünün de aynı esaslara göre tadilinde fayda vardır. Hava seferleri iyi bir istikbale namzettir.

Aziz arkadaşlar;

Bütün ekonomi kollarında görülen ilerleme karşısında, iş hayatının tanzini, çalışanların yaşama seviyelerinin yükseltilmesi, işçi ve iş veren münasebetlerinde ahenk tesisi, tam çalıştırma ve sosyal güvenin temini meseleleri ehemmiyet ve vüsat kesbetmektedir. Büyük Meclisinizin bu teşriî devre içinde sosyal adalet düşüncesinden mülhem olarak kabul buyurduğu kanunlara ilâveten, çalışma hayatımız için yeni kanun lâyhaları üzerinde durulmaktadır.

Mer'î iş ve sigorta kanunlarının, yeni ihtiyaçları karşılayacak surette hazırlanan tadilleri, Meclisinize sunulmuştur. Deniz işçileri Kanunu, Büyük Meclisinizin ilk faaliyet günlerinde değerli tetkiklerinize arz edilecektir.

İşçi vatandaşlarımızın, sosyal güvenlerini sağlamakla vazifeli İşçi Sigortaları Kurumu, iş verenlerle işçilerin müşterek fedakârlıklarıyla, kendisinden beklenen hizmetleri daha seri ve daha müessir tarzda ifa etmek yolundadır. Hastalık sigortasının tatbik edildiği bölgelerimizde, işçi ailelerine muayene ve tedavi yardımları yapılmasına başlanmıştır. Diğer taraftan, Ankara'da hastalık sigortası tatbikatına girilmiş; Seyhan ve Kütahya illerinde de tatbikata geçilmesi için hazırlıklar ikmal edilmiştir. Ayrıca, Samsun Vilâyetimiz işçilerinin de, bu sosyal himayeden faydalanmaları için tetkikler yapılmaktadır. Hastalık ve analık sigortasının tatbik edildiği bölgelerde, Kurum tarafından işletilen sağlık müesseselerinde yatak sayısı şimdiden (1 295) i bulmuştur.

Bilgi ve hayat seviyelerinin her yıl hissedilir derecede yükselmekte olduğunu memnunlukla gördüğüm işçilerimizin, milletimize has şuur ve itidal ile ekonomik kalkınmamızda, kendilerine düşen vazifeyi ifa edeceklerinden emin bulunuyorum. *(Alkışlar)*

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İşçi meskenleri meselesi, sosyal problemlerin başında gelir. İşçinin refah, sağlığı, iş istikrar ve verimliliğiyle alâkalı olan bu mevzudaki çalışmaların semeresi görülmeye başlamıştır. Takdir ederim.

Muhterem arkadaşlarım,

1953 yılında halk, tam bir huzur içinde işi ve gücüyle meşgul olmuştur. Asayişe taallük eden vakalarda, suçlulara karşı alınan esaslı tedbir ve sıkı takipler sayesinde geçmiş yıllara nazaran, bâriz bir azalma müşahade edilmektedir.

Ateşli silâhlar ve bıçaklar ile, uyuşturucu maddelere ait olarak kabul buyurduğunuz Türk Ceza Kanunundaki tadilâtın tatbiki, faydalı neticeler vermiştir.

Emniyet teşkilâtının, yeni vasıtalarla takviyesi, vatandaş hak ve hürriyetlerini en yüksek ölçüde teminat altında bulundurmaya kifayyetli bir seviyeye ulaştırması için, ciddi tedbirler alınmıştır. Bu meyanda zabıta sevk ve idare birliği tesisine ait kanun tasarısı bu sene Yüksek Meclise sunulacak vaziyete girmiştir.

İdari taksimatın, günün şartlarına göre, yeniden gözden geçirilmesi zamanı gelmiştir. Bugün, düne nazaran, mülki taksimatın yapıldığı tarihten bu yana, umumi hayatımızda yeni ilerlemeler olmuştur. Nüfusumuz hemen hemen bir misli ve iktisadi faaliyet hacmi birkaç misli artmış, demokratik nizamı teessüs etmiştir.

Hükümet hizmetlerinin, lûtf ve atıfet sayıldığı, idare başında bulunanların, hatadan «münezzeh» sanıldığı devrin hâtıraları silinmiştir. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*) Âmmе hizmetinin hakiki mânasıyla ifa edilebilmesi için vatandaşa doğru gitmek, yaklaşmak yolu tutulmuştur. Bu sebeptendir ki, geçen içtina yılında kabul buyurduğunuz kanunlarla, bir vilâyet, (26) kaza, (9) nahiye, ve (50) tam teşkilâtlı nahiye kurulmuştur.

Geçen bir sene zarfında, şehir haritası, imar plânı, içme suyu, elektrik tesisatı ve diğer hizmetler için belediyelere, malî istikraz kabiliyetlerine göre, İller Bankası ile İçişleri Vekâleti emrindeki fondan (106) milyon lira ikraz ve tahsis edilmiştir.

Meclisçe müzakere edilmekte olan idari ana kanunlarımızdan Köy, Belediye, Özel İdareler Kanunu tasarıları kanun halini aldıkları zaman, feyizli bir inkişaf başlamış olacaktır.

Sayın Mebuslar,

Silâhlı Kuvvetlerimiz, her gün daha ziyade kuvvetlenmekte ve tekâmül etmektedir. Bugün içinde bulunduğumuz şerait nazarı itibara alınarak, malî bünyemiz üzerinde ağır bir yük teşkil etmesine rağmen, Millî

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Savunma gücümüzü, milli varlığımızı koruyacak bir seviyede tutmak için âzami gayret sarfetmekteyiz. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Bu sebeple 1953 Bütçesinden Millî Savunma hizmetlerine doğrudan doğruya ayrılan mebalîge ilâveten Jandarına ve Gümrük Muhafaza Genel Komutanlıkları bütçeleri ve genel ve katma bütçeli idarelerle Devlet İktisadî Teşekküllerinin Millî Savunma hizmetlerini destekleyici sarfiyatı; «Dost ve müttefikimiz Amerikan Hükümetinin harb malzemesi yardımıyla savunma bütçemize doğrudan doğruya Türk lirası olarak yardımları da nazara alındığı takdirde Kahraman Ordumuza» senede (1) milyar (800) milyon liraya yakın bir para harcanmaktadır. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)* Bugün yalnız kendi kaynaklarımızdan bütçemizde Millî Savunmamıza ayırdığımız tahsisat İkinci Cihan Harbinin en buhranlı yıllarında ordumuza verilen tahsisattan çok yüksektir. Bu miktar, Cumhuriyet tarihimizde Millî Savunmamız için yapılan sarfiyatın en büyüğünü teşkil eder. Büyük dostumuz Amerikan Hükümetinin Kahraman Ordumuzun takviyesine verdiği müstesna ehemmiyeti huzurunuzda takdir ve şükranla kaydetmek isterim. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

İkinci Dünya Harbi, Kore muharebeleri ve muhtelif milletlerin tatbik ettikleri yeni metotlardan alınan derslere göre, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerimizin aralarında ahenkli işbirliği sağlamak suretiyle hareket ve muharebe kabiliyetleri en yüksek dereceye çıkarılmaktadır. *(Alkışlar)*

Ordunun eğitimi, en yeni metotlarla yürütülmektedir.

Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerimizin modern silâh ve malzemeyi kullanmakta gösterdikleri kabiliyet her türlü takdire değer bir mahiyet taşımaktadır. *(Alkışlar)*

Hava ordumuzun, geniş pilot ihtiyacını kısa zamanda karşılamak için büyük gayretler sarfedilmektedir. Hava Harp Okulumuzdan başka, pilotlarımızın mühim bir kısmı da, Amerika ve Kanada Hava Harp okullarında yetiştirilmektedir.

Ayrıca, Hava Yedek Subay Talimgâhı açılmıştır.

Çoğalan harp silâh ve vasıtalarının kullanılması ve bakımı için muhtaç olduğumuz personelin süratle ve en iyi şekilde yetiştirilmesi, büyük bir ehemmiyet kazanmıştır. Bu maksatla, mütahassis astsubay yetiştirmekle beraber, astsubay ihtiyacının bir kısmını karşılamak için, «Birlik çavuş» larından faydalanılması düşünülmüş; Astsubaylara tanınan hakların bunlara da teşmili hakkında hazırlanan (Uzman Çavuş Kanunu Tasarısı) Yüksek Meclise sunulmuştur.

1953 yılında, Amerika askerî yardımından Kara, Deniz ve Hava Kuvvetlerimize sağlanan harp silâh ve araçlarının tamamına yakın bir kısmı yurdumuza gelmiş bulunmaktadır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Kuzey Atlântik Andlaşması Teşkilâtı yolu ile elde edilen yardım sayesinde, yeni ve modern hava meydanları, muhabere şebekeleri, akaryakıt boru ve depolarının inşasına başlanılmak üzeredir.

Yeni silâh ve vasıtalarla sahip olan Silâhlı Kuvvetlerimiz, modern teşkilât ve kadroya kavuşmuştur.

Kuzey Atlântik Paktı Teşkilâtı içindeki müttefik orduları, hep beraber tatbikat yapmaktadırlar: Silâhlı Kuvvetlerimizin de zaman zaman katıldığı bu tatbikat, kumanda birliği ve müşterek hareket bakımından çok faydalı olmaktadır.

İleride bir tecavüz vukubulursa, bu Teşkilâta dâhil kuvvetlerin bir tek ordu gibi çalışacaklarının delilini şimdiden görmekteyiz. (*Bravo sesleri*)

Kore'de mütarekenin akdedilmiş bulunduğu şu sırada cesur Kore Tuğayımızın, Birleşmiş Milletler dâvasına hizmet yolunda, efsanevi kahramanlıklarla temayüz etmiş olduğunu anmak yerinde olur. (*Şiddetli ve sürekli alkışlar*) Milletimize has bu şerefli haslet, memleket içinde ve dışında istikbal ve hürriyetimiz için, bütün varlığımızla çarpışacağımızın, kıymetli teminatı olmuştur. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

Türk askerleri, güvenilir bir kuvvet olduklarını her zaman, her vesile ile ispat etmişlerdir. (*Bravo sesleri, alkışlar*) Çünkü onlar, mensup oldukları milletin asil karakterini temsil etmektedirler. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*)

Muhterem Mebuslar,

Şimdi, harici siyaset mevzuuna geçiyorum :

1950 den beri hariciyemiz bir yandan sulh ve emniyet cephesinin takviyesi, diğer taraftan kendi milli emniyetimizin sağlanması hususunda âzami faaliyet göstermiş ve büyük başarılar kazanmıştır. Bu cümleden olarak, Birleşmiş Milletlerin Kore'de mütecavize karşı mukavemet ve tenkil cephesi kurması için elinden gelen gayret ve fedakârlığı yapmaktan çekinmemiş ve yine Birleşmiş Milletler Anayasası hükümlerine uygun olarak ve onun ideallerini temin etmek için kurulmuş olan Kuzey Atlântik Paktı Camiasına âza olarak girmiştir. Bu suretle Türkiye bugüne kadar tesis edilmiş olan en mütesanit ve müterakki beynelmilel emniyet sistemine dahil olmuştur. Dünyanın bugünkü karışık durumunda bunun ehemmiyeti aşîkârdır.

Takriben sekiz aydan beri Sovyet Rusya'nın ve diğer kominform devletlerinin lisanlarında nispi bir yumuşama müşahade edilmektedir. Daha doğrusu bu devletler yumuşak bir politika güttüklerini tebarüz ettirecek hareketlere başvurmaktadırlar. Bu devletlerin, bu yeni politikalarında

samimi olmaları çok şayanı temennidir. Ancak, maddi deliller mevcut olmadıkça, hükme varmanın hatalı olacağına şüphe yoktur. *(Bravo sesleri)* Zâhiri sulh taarruzları arkasında harb hazırlıklarına ve sulh sever memleketler içinde yıkıcı faaliyetlere eskisi gibi devam edilmektedir.

Dünya siyasetinin bu karışık manzarası karşısında millî savunma gayretlerimizi bir an için olsun gevşetmek aklımızdan dahi geçmemektedir. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

Bilindiği gibi cihan sulhü bir bütündür. Milletlerarası meselelerin yekdiğeriyle sıkı alâka ve irtibatı vardır. Münferit gibi görülen hâdiselerin, sadece hususi menfaatler zaviyesinden mütalâa olunması, elde edilmek istenilen umumî emniyeti tehlikeye düşürür. Halbuki, sulh ve emniyetin tesisi için bu kabil hareketleri de önlemek kâfi değildir. Huzursuzluğu doğuran sebeplerin müşterek vasıfları üzerinde durulmalıdır. Bu bakımdan, büyük alâka ile dinlediğimiz iyi geçinme sözlerinin, hoşumuza giden muslihane ifadelerin ve zaman zaman tezahüratı görülen sulh taarruzlarının, hakiki kıymet kazanabilmeleri için sarıh vakalara, müspet hareketlere dayanmaları iktiza eder. Biz, realist bir düşünce ile, bu yolda, yalnız ağızların değil, vakaların konuşmaya başladığını görmek istiyoruz. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Arkadaşlar,

Her fırsattan faydalanarak söylediğim gibi, asrımızın müspet ve tesirli bir sulh ve emniyet müessesesi olan Atlântik Andlaşmasının daha müessir olması, Birleşmiş Milletler Andlaşması ideallerine dayanan yüksek gayelere sühuletle ulaşabilmesi için, biz kendi hesabımıza ciddiyetle çalışıyoruz. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Atlântik Paketi Camiasının müşterek gayretleri bakımından, birinci derecede kıymet arz eden Federal Almanya'nın, bir an evvel, bu camianın işbirliğine katılması inikânlarının teminini elzem görmekteyiz. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Aramızda mevcut sıkı dostluğa ilaveten, Atlântik Paketi içinde ittifak bağlarıyla de bağlı olduğumuz Yunanistan, ve salim görüşlerine, realizmine tam bir itimadımız olan dostumuz Yugoslavya ile akdettiğimiz Üçlü Dostluk ve İşbirliği Andlaşmasını, yalnız kendimiz ve Balkanlar için değil, bütün sulhperver Garp devletleri camiası için, kıymetli bir sulh, emniyet ve istikrar unsuru olarak telâkki ediyoruz. *(Alkışlar)*

Akdeniz havzasının, tam olarak müşterek emniyet çerçevesi içine alınmasına büyük ehemmiyet atfetmekteyiz. Bunun içindir ki, Akdeniz'in öbür ucunda, takdire değer bir realizm ve basiret eserinin son zamanda meydana gelmiş olmasını sevinçle karşıladık. Bu sözlerimle, Birleşik

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Amerika'nın İspanya ile akdettiği iktisadi ve askerî anlaşmaları kastediyorum. *(Bravo sesleri, alkışlar)*

Birleşmiş Milletler Teşkilâtına sadakatle bağlı kalmak ve onun yüksek gayelerine daima faal bir şekilde hizmet etmek azmindeyiz. Bu husustaki samimî kararımızı Emniyet Konseyinde yeni bir devre için hizmet etmeyi kabul etmekle bir kere daha ispat etmiş olduk.

Az evvel de temas ettim; bütün emelimiz ve temennimiz, Birleşmiş Milletler faaliyetinin engellerden kurtarılarak sulh ve adalet uğrunda daha salim, daha nüfuzlu bir icra unsuru halini almasıdır.

Orta - Şark'ta mühim bir mevki işgal eden dostumuz İran'ın giriştiği azimli hamleleri, en büyük muhabbet ve alâka ile takip etmekteyiz. *(Alkışlar)* Bu yakında komşu devletle aramızdaki münasebetlerin mütekabil bir itimat ve hürmet vasfı arz ettiğini ifade edebilirim.

Son bir sene zarfında, dost ve müttefik memleketlerle olan münasebetlerimizi şahsi temasların temini suretiyle bir kat daha takviye etmek ve dünyanın kanaatinize göre en buhranlı zamanında beynelmîl meseleleri en mesul dost devlet adamlarıyla yüz yüze görüşmek imkânını bulduk.

Bu temas ve görüşlerden daima büyük fayda gördük ve bahtiyarlık duyduk. Bu kabilden olarak dost ve müttefikimiz İngiltere ve Fransız Başvekili ve Hariciye Nazırları ile Londra ve Paris'te görüşmelerde bulunduğumuz gibi Sayın Fransız Başvekili Mösyö Laniel ile Hariciye Vekili Mösyö Bidault'yu Ankara'da misafir etmek fırsat ve şerefine nail olduk. Bu ziyaret ananevi Türk - Fransız dostluğunun yeni bir tezahürü olmuştur. *(Alkışlar)*

Yakında da dostumuz İtalya'nın Başvekil ve Hariciye Nazırı Mösyö Pella'yı aramızda görmek bahtiyarlığına nail olacağız.

Hiç şüphesiz, bize şeref veren misafirlerimiz arasında en mutena mevkii işgal edenlerden ikisi de dost ve müttefik Yunanistan'ın Sayın Başvekili Mareşal Papagos ile Hariciye Vekili Mösyö Stefanopoulos olmuştur.

Kendileriyle yapılan görüşmeler, zaten pek sıkı olan dostluğumuzu bir kat daha takviye etmiştir.

Bu münasebetle son bir sene zarfında müttefik ve dost memleketlere ve NATO Teşkilâtına mensup askerî şahsiyetlerle memleketimiz içinde ve dışında temas etmek imkânını bulduğumuzdan bahsetmek isterim. Bu görüşmelerde bizim ve bütün sulh sever dünyanın emniyetini ve kuvvetlenmesini alâkadar eden meselelerde bu büyük kumandanlarla daima

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tam bir görüş birliğine vardık ve kendilerinden memleketimiz ve ordumuz hakkında büyük dostluk ve hayırhahlık gördük.

Atlântik Paktı âzası devletlerle mevcut iki taraflı dostane münasebetlerimiz de, memnurluk verici bir tarzda inkişaf etmektedir.

Birleşik Amerika Devleti ile, sıkı ve samimî münasebetimiz, gün geçtikçe artmakta ve kuvvetlenmektedir. Bu kudretli memleketten, her sahada, büyük bir anlayış ile, kıymetli yardımlar görmektediriz. *(Alkışlar)*

Türk Milletinin, yüksek şahsiyetini, meziyetlerini çok yakından tanıdığı, sevdiği ve güvendiği Amerika Reiscumhuru Eisenhower'ın nazik daveti üzerine, 27 Ocaktan itibaren Amerika'yı ziyaret etmek kararında olduğumu, Muhterem Heyetinize memnurlukla arz etmek isterim. *(Şiddetli alkışlar)* Bu ziyaretimde, hür insanlar dâvasının başlıca mesnedini teşkil eden asıl Amerikan Milletine, Türkiye'nin vefalı dostluğunu ve itimadını söylemek, benim için çok zevkli bir vazife olacaktır. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Arkadaşlarım,

Ana hatlarını tebarüz ettirdiğim dış siyasetimiz ve dünya durumu karşısındaki hareket tarzımız, her zaman söylediğim gibi, hüsnüniyetimize, aynı hüsnüniyetle mukabele ve bunu efaliyle ispat eyliyenlerle dostluk ve işbirliği yapmaktır. Nerede bu imkânları görürsek, realizmin emrettiği ölçüleri elde tutmak şartıyla, oraya teveccüh etmekten geri kalmıyoruz. İstedikimiz, kendimize tatbik ettiğimiz mânevi disiplinin ve gösterdiğimiz mutlak samimiyyetin mukabelesini görmekten ibarettir. Doğru ve salim olduğuna inandığımız bu yolda devam edeceğiz. *(Alkışlar)*

Sayın Mebuslar,

Bütün bu mâruzatımdan, memleketimizin tam bir emniyet ve itimat havası içinde, yeni bir inkişaf devresine girdiği anlaşılır, büyük halk kütlelerinin hayat seviyelerinin, içtimai durumlarının yükseldiği görülür.

Siyasî itibarımızın, millî savunma gücümüzün iftihara değer bir mahiyet aldığı neticesine varılır. Fakat, bütün bunlarla beraber, unutmamak lâzımdır ki, her ileri cemiyetin, medeniyet seviyesiyle mütenasip olarak yeni ihtiyaçlarla karşılaşması, hayatın zaruri icabıdır.

Ben, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan sonra da, bütün millî dâvalarımızı basiret ve muvaffakiyetle halledeceğinizden emin olarak sözlerime son veriyorum. *(Bravo sesleri, şiddetli alkışlar)*

Sevgili milletimizin büyük ilhamı, daimî rehberiniz olsun. *(Bravo sesleri, şiddetli ve sürekli alkışlar)*

E) ÇALIŞMA ÖZETLERİ**1 – GENEL KURUL ÇALIŞMALARI**

Yasama yılları	Çalışmaların başladığı-bittiği tarihler	Birleşim sayısı	Oturum sayısı	Çalışma saat	Süresi dakika
F (*)	22.5.1950-14.7.1950	23	45	80	35
I	1.11.1950-10.8.1951	113	178(**)	390	45
II	1.11.1951-20.6.1952	88	140(***)	330	11
III	1.11.1952-23.6.1953	115	183	439	14
IV	1.11.1953-12.3.1954	<u>65</u>	<u>119</u>	<u>264</u>	<u>53</u>
	Toplam :	4 404	665	1 503	158

GENEL KURULUN DOKUZUNCU DEVREDE BİRLEŞİM VE
OTURUMLARININ SAYI VE TARİHLERİ İLE NE KADAR DEVAM
ETTİKLERİNİ GÖSTERİR CETVEL (****)

TOPLANTI : F

Dokuzuncu Devrenin Fevkalâde Toplantısında Meclis, 22 Mayıs 1950 tarihinden 14 Temmuz 1950 tarihine kadar (23) birleşim, (45) oturum yapmıştır. Birleşimlerin hepsi açıktır. Meclis bu toplantılarda (80) saat (35) dakika toplantı halinde bulunmuştur.

TOPLANTI : 1

Dokuzuncu Devrenin Birinci Toplantısında Meclis, 1 Kasım 1950 tarihinden 10 Ağustos 1951 tarihine kadar (113) birleşim, (177) açık ve (1) gizli oturum yapmıştır. Meclis bu toplantılarda (390) saat (35) dakika toplantı halinde bulunmuştur.

TOPLANTI : 2

Dokuzuncu Devrenin İkinci Toplantısında Meclis, 1 Kasım 1951 tarihinden 20 Haziran 1952 tarihine kadar (88) toplantı, (137) açık ve (3) gizli oturum yapmıştır. Meclis bu toplantılarda (330) saat (11) dakika toplantı halinde bulunmuştur.

(*) Genel seçim sonrası 1 Kasım'a kadar olan süreyi kapsar.

(**) 11.5.1951 tarihli 75 inci Birleşimin ikinci oturumu gizlidir.

(***) 16.11.1951 tarihli 5 inci Birleşimin ikinci oturumu, 19.11.1951 tarihli 6 ncı Birleşimin 2 ncı ve 3 üncü oturumları gizlidir.

(****) Birleşimlerin oturum sayısı, biçimi (açık, gizli) tarihi, günü, saat ve dakika olarak devam süresi için IX. Dönem yılına bkz. (K.Ö.)

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TOPLANTI : 3

Dokuzuncu Devrenin Üçüncü Toplantısında Meclis, 1 Kasım 1952 tarihinden 23 Haziran 1953 tarihine kadar (115) birleşimde (183) açık oturum yapmıştır. Meclis bu toplantılarda (428) saat (57) dakika toplantı halinde bulunmuştur.

TOPLANTI : 4

Dokuzuncu Devrenin Dördüncü Toplantısında Meclis, 1 Kasım 1953 tarihinden 12 Mart 1954 tarihine kadar (65) birleşim, (119) açık oturum yapmıştır. Meclis bu toplantılarda (293) saat (52) dakika toplantı halinde bulunmuştur.

2 - DAİMİ KOMİSYON ÇALIŞMALARI

A) DAİMİ KOMİSYONLAR ÇALIŞMA ÖZETİ

Komisyon adı	Toplantı yılı	Komisyonu gelen toplam iş	Sonuçlanan toplam iş
Adalet Komisyonu	F-	27	10
	I-	101	63
	II-	99	50
	III-	136	94
	IV-	<u>76</u>	<u>37</u>
	Toplam :	439	254
Anayasa Komisyonu	F-	7	1
	I-	28	14
	II-	23	13
	III-	23	7
	IV-	<u>19</u>	<u>3</u>
	Toplam :	100	38
Bayındırlık Komisyonu	F-	-	-
	I-	20	11
	II-	25	17
	III-	23	21
	IV-	<u>10</u>	<u>8</u>
	Toplam :	78	57
Bütçe Komisyonu	F-	35	2
	I-	212	184
	II-	225	139
	III-	320	176
	IV-	<u>304</u>	<u>179</u>
	Toplam :	1 096	680

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Komisyon adı	Toplantı yılı	Komisyonu gelen toplam iş	Sonuçlanan toplam iş
Çalışma Komisyonu	F-	1	1
	I-	17	14
	II-	15	10
	III-	17	8
	IV-	<u>16</u>	<u>11</u>
Toplam :		66	44
Dışişleri Komisyonu	F-	19	8
	I-	48	39
	II-	38	36
	III-	43	31
	IV-	<u>53</u>	<u>40</u>
Toplam :		201	154
Dilekçe Komisyonu	F-	35	29
	I-	44	19
	II-	48	20
	III-	54	10
	IV-	<u>69</u>	<u>3</u>
Toplam :		250	81
Ekonomi Komisyonu	F-	-	-
	I-	10	9
	II-	11	6
	III-	13	9
	IV-	<u>15</u>	<u>9</u>
Toplam :		49	33
Gümrük ve Tekel Komisyonu	F-	5	4
	I-	23	20
	II-	12	9
	III-	12	11
	IV-	<u>11</u>	<u>11</u>
Toplam :		63	55

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Komisyon adı	Toplantı yılı	Komisyonu gelen toplam iş	Sonuçlanan toplam iş
İçişleri Komisyonu	F-	19	8
	I-	92	66
	II-	91	42
	III-	138	121
	IV-	<u>53</u>	<u>46</u>
Toplam :		393	283
Maliye Komisyonu	F-	9	5
	I-	105	92
	II-	82	69
	III-	114	103
	IV-	<u>52</u>	<u>46</u>
Toplam :		362	315
Millî Eğitim Komisyonu	F-	-	-
	I-	36	33
	II-	27	20
	III-	26	17
	IV-	<u>26</u>	<u>21</u>
Toplam :		115	91
Millî Savunma Komisyonu	F-	4	2
	I-	42	35
	II-	34	21
	III-	33	25
	IV-	<u>14</u>	<u>9</u>
Toplam :		127	92
Sağlık ve Sos. Yrd. Kom.	F-	2	2
	I-	20	16
	II-	28	19
	III-	28	25
	IV-	<u>12</u>	<u>12</u>
Toplam :		90	74

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Komisyon adı	Toplantı yılı	Komisyonla gelen toplam iş	Sonuçlanan toplam iş
Sayıştay Komisyonu	F-	31	-
	I-	83	30
	II-	96	39
	III-	136	69
	IV-	93	16
	Toplam :	439	154
Tarım Komisyonu	F-	1	1
	I-	24	21
	II-	12	6
	III-	19	12
	IV-	13	9
	Toplam :	69	49
Ticaret Komisyonu	F-	5	2
	I-	34	33
	II-	28	22
	III-	34	32
	IV-	27	16
	Toplam :	128	105
Ulaştırma Komisyonu	F-	3	1
	I-	20	17
	II-	15	9
	III-	15	12
	IV-	11	7
	Toplam :	64	46
GENEL TOPLAM :		4 129	2 605

Meclis Hesaplarını İnceleme Komisyonu : Komisyon (F) Toplantı döneminde 6, I. Toplantı yılında 16, II. Toplantı yılında 38, III. Toplantı yılında 18 ve IV. Toplantı yılında da 3 kez toplanarak İçtüzükte belirtilen görevleri yerine getirdi.

Meclis Kitaplığı Komisyonu : Komisyon (F) Toplantı döneminde 6, I. Toplantı yılında 16, II. Toplantı yılında 38, III. Toplantı yılında 18 ve IV. Toplantı yılında da 3 kez olmak üzere dönem içinde toplam 81 toplantı yaparak kitaplığın rapor gazete ve kitap yönünden zenginleştirilip noksanlarının giderilmesi ve üyelerce belirtilen gereksinimlerin karşılanması için gerekli kararı alıp girişimleri gerçekleştirdi.

B) DAIMİ KOMİSYONLARIN YASAMA YILLARINA GÖRE ÇALIŞMALARI

YASAMA YILI
F

Komisyonlar	Tasarruflar	Teklifler	Tercihler	Çıkarışlar	Tatiller	Kayıplar	Toplam	Geri kalanlar	Komisyonlarda kalanlar
Daimi Komisyonlar									
Adliye	9	6	9	2	1		27	12	15
Amiriyat	0	1	0	3	0		7	1	6
Bayındırlık	0	1	0	0	0		0	0	0
Bütçe	4	3	18	4	0		35	12	53
Çalışma	1	0	0	0	0		1	1	0
Dışişleri	13	1	0	0	0		13	7	6
Ulaştırma	0	0	0	35	0		35	6	29
Ekonomi	0	0	0	0	0		0	0	0
Gün. C. ve Tekel	3	1	1	0	0		5	1	4
İçişleri	10	8	0	3	0		19	9	10
Maliye	1	4	0	4	0		9	5	4
Mec. Meslekleri	0	0	0	0	0		0	0	0
Mec. Müd. ve	0	0	0	0	0		0	0	0
Milî Eğitim	0	0	0	0	0		0	0	0
Milî Savunma	2	0	1	1	0		4	3	1
Sağlık ve Sosyal Yard.	0	1	0	1	0		2	0	2
Sayıpın	17	0	14	0	0		31	0	31

(*) Dilekçe Komisyonunun dilekçeleri hakkında çalışmalar. **Büyük Millet Meclisi** için ayrıca bölümünde ayrılmışlar kısmında gör-
ülmüştür.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Komisyonlar	Tasarılar	Teslimat	Tackerekt	Önergeler	Tutulan Sayılar	Toplam	Sonuçlananlar	Kuruluşlarla Sayılar
1 - Adalet Komisyonu	0	2	0	3	0	2	1	1
2 - Adalet Komisyonu	3	2	0	3	0	5	2	2
3 - Adalet Komisyonu	3	0	0	1	0	3	1	2
Kuruluş ve Geçici Komisyonlar								
1 - Adalet ve İçişleri Komisyonlarından Kurulan Karma Komisyon	0	0	1	0	0	1	0	1
2 - Anayasa ve Adalet Komisyonlarından Kurulan Karma Komisyon	0	0	12	0	0	12	0	12
3 - İçişleri ve Adalet Komisyonlarından Kurulan Karma Komisyon	2	0	0	0	0	2	2	0
4 - Geçici Komisyon (Pasaj ve Yabancılar, Ticaret ve Kemer ve Sevchallatı hakkında)	2	0	0	0	0	2	2	0
5 - Geçici Komisyon (Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bakanlığı hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
6 - Geçici Komisyon (Tütün ve tütün ürünleri ile tütün ve tütün ürünleri hakkında)	0	1	0	0	0	1	0	1
7 - Geçici Komisyon (Münavele Vergisi ve Şeker ve alman kumruu İstihlak Vergisi hakkında)	2	0	0	0	0	2	2	0
8 - Beş Kişilik Komisyon (Gümrük ve Tefel ecki Bakanları ile ilgili hükümler)	0	0	1	0	0	1	1	1
9 - Tutanaklardan İnceleme Komisyonu	0	0	10	0	0	10	26	12
Toplam	74	36	27	53	0	230	87	171

YASANIA YILLI

11

Dejini Konstruktor

Konu	Konu Sayısı	Tezler	Özetler	Türü	Yorum	Sorumlu	Kullanıcı
Adanmış	25	50	1	5	1	101	20
Anahtar	2	20	2	4	0	28	14
Başvuru	7	13	0	0	0	20	9
Çalışma	80	105	32	6	0	142	54
Çalışma	3	10	0	1	0	17	4
Çalışma	11	3	0	0	1	48	3
Çalışma	1	0	1	12	1	44	25
Çalışma	1	8	0	1	0	10	1
Çalışma	13	8	0	1	0	23	3
Çalışma	22	66	2	4	0	92	22
Çalışma	37	68	4	3	0	105	13
Çalışma	4	0	0	0	0	0	1
Çalışma	5	0	0	0	0	0	1
Çalışma	15	21	0	0	0	36	3
Çalışma	12	27	1	1	0	42	7
Çalışma	7	13	0	2	0	20	4
Çalışma	30	1	14	2	0	83	20
Çalışma	7	15	1	0	0	24	3
Çalışma	20	8	0	0	0	34	1
Çalışma	15	4	1	0	0	20	3

94) Tələke Kəndə gəlməyə, Əbdul qayıtmaq istəyirdi. "Tələke Kəndə gəlməyə, Əbdul qayıtmaq istəyirdi" kəndindəki kəndlilər kəndində.

2017

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Karar ve Geçici Kuruluşlar

Komisyonlar	Tutarlar	Teknik	Teknikler	Özellikler	Tutar	Tutarlar	Sonuçları	Komisyonlar
1 - Adalet ve İçişleri Komisyonları Kurulması	0	0	4	0	0	4	1	1
2 - Anayasa ve Adalet Komisyonlarından oluşan Kurulması	0	0	34	0	0	34	95	9
3 - Adalet, İçişleri, Millî ve Tıbbî Hizmetler Komisyonları Kurulması	0	0	7	0	0	7	1	1
4 - Bütçe ve Sağlık ve Sosyal Yardımlar Komisyonlarından Kurulması	0	0	2	0	0	2	1	0
5 - İçişleri ve Sağlık Komisyonları	0	0	7	0	0	7	2	1
6 - İçişleri ve Sağlık Komisyonları	0	0	1	1	0	1	0	1
7 - Geçici Komisyon (Belediye Gelirleri Kurulması)	0	0	0	1	1	0	1	0
8 - Geçici Komisyon (Gelir Vergisi Kurulması)	0	0	1	0	0	1	1	0
9 - Geçici Komisyon (Gözetim ve Denetim Kurulması)	0	0	0	0	0	0	2	0
10 - Geçici Komisyon (Gözetim ve Denetim Kurulması)	0	1	0	0	0	1	0	1
11 - Geçici Komisyon (Gözetim ve Denetim Kurulması)	1	2	0	0	0	3	3	0
12 - Geçici Komisyon (Gözetim ve Denetim Kurulması)	1	0	0	0	0	1	1	0
13 - Geçici Komisyon (Gözetim ve Denetim Kurulması)	0	0	1	1	0	2	1	1

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Komisyonlar	Tasarılar	Teklifler	Tarz-i-yaz	Önergiler	Yeni kâğıtlar	Toplam	Sonuçlanan	Komisyonlarda kalanlar
14 - Geçici Komisyon (Milletlerarası maruz kâğıtların Bankası. İb. J.)	2	0	0	0	0	1	1	0
17 - Geçici Komisyon (Çinai. İb. J.)	3	4	0	0	0	9	0	0
18 - Geçici Komisyon (Türkiye Bütçesinin Millî ve gıda bakkalı)	2	0	0	0	0	1	1	0
19 - Geçici Komisyon (Türkiye Cumhuriyeti Eneklî Sandığı, Kâhve ve Çay İhtisarı ve Posta, Telgraf ve Telefon Teşkilatı kanunları hakkında)	0	0	2	2	2	2	2	0
19 - Geçici Komisyon (Tütün Eklileri. İb. İb. İb.)	1	0	0	0	0	1	1	0
19 - Geçici Komisyon (Tütünlerden ve tütünlerden alınacak Mülkiyet Vergisi hakkında)	0	1	0	0	0	1	1	0
20 - Geçici Komisyon (Vergi Kanunları hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
21 - Geçici Komisyon (Yabancı Zermaye hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
22 - Beş kişilik komisyon (Gümrük ve Tefel eski Bakan S. H. Ürgütlü hakkında)	0	0	1	0	0	1	1	0
22 - Tutarı adını inceleme Komisyonu	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	380	450	148	81	12	1 030	732	236

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

YASAMA YILI

- II -

İsmi ve Vazifesi	Tasarruflar	İstisnalar	Teklifler	Çarşılar	Tamam	Çarşılar	Çarşılar	Çarşılar
Meclis	29	1	1	6	0	99	50	49
Meclis	1	13	0	3	1	13	13	10
Bayındırlık	5	15	1	0	0	24	17	8
Buğday	10	12	7	1	0	225	139	36
Çalışma	7	4	0	0	0	15	10	5
Dağarcık	30	1	0	0	1	26	36	2
Dilekçe (14)	1	11	1	47	0	48	20	28
Ekonomik	7	6	0	0	0	11	6	5
Gümrük ve Tekel	8	2	1	1	0	12	9	3
İçişleri	26	14	2	2	0	91	42	49
Maliye	36	10	0	0	0	62	69	13
Meclis Meclisleri	0	0	0	0	1	1	0	1
Medis Kitaplığı	0	0	0	0	0	0	0	0
Millî Eğitim	12	13	0	0	1	33	20	7
Millî Savunma	15	16	1	1	3	34	21	13
Sağlık ve Sosyal Yardım	10	13	0	0	1	26	19	9
Sayıncı	35	0	11	0	1	97	39	57
Tarım	7	5	0	0	0	12	6	6
Ticaret	21	4	0	1	0	26	22	6
Ulaştırma	9	6	0	0	0	17	9	6

Meclis Komisyonları

1. Dilekçe Komisyonu, dilekçeler hakkında çalışmalarını Büyük Millet Meclisi'ne gelen evrak bölümündeki dilekçelerle devam ettirir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Komisyonlar	Karma ve Geçici Komisyonlar					Türün kâğıtlar		Toplam	Sonuçlananlar	Komisyonda kalanlar
	Tasanlar	Teklifler	Tezkereler	Önergeler						
1 - Adalet ve İçişleri komisyonlarından kurulan Karma Komisyon	0	0	7	1		0	8	8	0	0
2 - Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karma Komisyon	0	0	41	0		0	41	37	4	4
3 - İçtice, Maliye ve Sayıştay komisyonlarından kurulan Karma Komisyon	0	0	3	0		0	3	3	0	0
4 - Geçici Dilekçe Komisyonu	0	0	0	1		0	1	0	1	1
5 - Geçici Komisyon (Ateşyaktı ve harç hakkında)	0	0	0	0		2	2	0	0	0
6 - Geçici Komisyon (Beklediye Gelirleri hakkında)	0	0	0	1		0	1	1	1	0
7 - Geçici Komisyon (Denizcilik Dairesi hakkında)	1	0	0	0		0	1	1	1	0
8 - Geçici Komisyon (Emir emreleri hakkında)	2	1	0	0		0	3	3	0	0
9 - Geçici Komisyon (Gümrük tarifeleri hakkında)	2	0	0	0		0	2	2	0	0
10 - Geçici Komisyon (İskan Bankası hakkında)	0	1	0	0		0	1	1	1	0
11 - Geçici Komisyon (İkan güne hakkında)	0	1	0	0		0	1	1	1	0
12 - Geçici Komisyon (Orman hakkında)	3	6	0	0		0	9	8	1	1
13 - Geçici Komisyon (Seyhan Barajı hakkında)	1	0	0	0		0	1	1	1	0
14 - Geçici Komisyon (Trafik hakkında)	1	0	0	0		0	1	1	1	0
15 - Geçici Komisyon (Türizm hakkında)	2	1	0	0		0	3	3	3	0
16 - Geçici Komisyon (T.C. İnekköy Sandığı hakkında)	0	0	1	0		0	1	1	1	0
17 - Tutanakları İnceleme Komisyonu	0	0	5	0		0	5	4	1	1
Toplam	400	414	112	65		3	994	624	370	370

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Konu/yanlar	Yerel Yönetimler	Devlet	Yabancı	Toplam	Yabancılar	Yabancılar	Yabancılar
Adalet	30	93	3	10	0	135	44
Anayasa	0	22	0	1	0	24	6
Bayındırlık	0	12	1	1	0	23	2
Berke	179	137	3	1	0	320	144
Çalışma	5	9	1	1	0	17	8
Çocuklar	38	3	1	0	1	43	13
Çocuklar (1)	0	0	1	53	0	54	41
Ekonomi	5	7	0	1	0	13	4
Gümrük ve Ticaret	10	1	1	0	0	12	1
İçişleri	62	73	2	1	0	138	17
Maliye	50	58	0	0	0	108	11
Medya	0	0	0	0	1	1	0
Medya (1)	0	0	0	0	0	0	0
Medya Eğitim	11	15	0	0	0	26	0
Medya Eğitim	11	20	0	2	0	33	0
Sağlık ve Sosyal Yardım	13	13	1	1	0	28	3
Sağlık ve Sosyal Yardım	50	9	76	1	0	136	67
Sağlık ve Sosyal Yardım	10	0	0	0	0	10	7
Ticaret	32	1	0	1	0	34	2
Ticaret	13	2	0	0	0	15	3

1) Dilekçe Komisyonu'na, a) ekte yer alan dilekçe, b) dilekçenin fuzukandata gahersolur, Bn, ul- Mhlet Meclisne gaher an lallan an dekl dillazeler k smama gbs
terfmlstlr:

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Komisyonlar	Tasarılar	Teklifler	Tezkereler	Önergeler	Türlü kağıtlar	Toplam	Sonuçlananlar	Komisyonlarda kalanlar
Karına ve Geçici Komisyonlar								
1 - Anayasa ve Adalet komisyonlarından kurulan Karına Komisyon	0	0	26	0	0	26	25	1
2 - Bütçe ve Tarım komisyonlarından kurulan Karına Komisyon	0	0	2	0	0	2	0	2
3 - Bütçe, Malîye ve Savışlav komisyonlarından kurulan Karına Komisyon	0	0	1	0	0	1	1	0
4 - Geçici Adalet Komisyonu	8	23	0	0	0	31	14	17
5 - Geçici Dilekçe Komisyonu	0	0	0	0	0	0	0	0
6 - Geçici Komisyon (Askerî ceza hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
7 - Geçici Komisyon (İmar ve Kalkınma Bankası hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
8 - Geçici Komisyon (İskân hakkında)	0	2	0	0	0	2	2	0
9 - Geçici Komisyon (Orman Teşkilâtı hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
10 - Geçici Komisyon (Protokol hakkında)	0	1	0	0	0	1	1	0
11 - Geçici Komisyon (Telsizler hakkında)	0	0	5	2	0	7	7	0
12 - Geçici Komisyon (Trafik hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
13 - Geçici Komisyon (Türk Parası hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0
14 - Geçici Komisyon (Vergiler hakkında)	4	7	0	0	0	11	2	9
15 - Üç kişilik Komisyon	0	0	1	0	0	1	0	1
16 - Tutanakları İnceleme Komisyonu	0	0	1	0	0	1	1	0
Toplam	561	508	126	76	2	1 273	842	431

Komisyonlar	Tasarılar	Teklifler	Tezkereler	Önergeler	Kâğıtlar	Toplam	Sonuçlananlar	Komisyonda		Çetüştüğün 69 uncu mad- deyi şğıreğince hükümsüz kalanlar
								kalanlar	kalanlar	
Karma ve Geçici komisyonlar										
1 – Anayasa ve Adalet komisyonla- rından kurulan Karma Komisyon		0	0	25	0	0	25	2	23	0
2 – Bütçe ve Tarım komisyonlarından kurulan Karma Komisyon	0	0	3	0	0	3	0	0	3	
3 – Geçici Adalet Komisyonu	3	14	0	0	0	17	6	0	11	
4 – Geçici Komisyon (Gelir Vergisi hakkında)	3	7	0	0	0	10	5	0	5	
5 – Geçici Komisyon (Âmme malları hakkında)	1	0	0	0	0	1	0	0	1	
6 – Geçici Komisyon (C.H.P. Haksız iktisapları hakkında)	0	1	0	0	0	1	1	0	0	
7 – Geçici Komisyon (Orman suçları- nın affı hakkında)	0	1	0	0	0	1	1	0	0	
8 – Geçici Komisyon (Seçim hakkında)	1	4	0	0	0	5	5	0	0	
9 – Geçici Komisyon (Kamulaştırma hakkında)	2	4	0	0	0	6	0	0	6	
10 – Geçici Komisyon (Gümrük hakkında)	1	0	0	0	0	1	1	0	0	
11 – Geçici Komisyon (İktisadi Devlet Teşekkülleri hakkında)	0	1	0	0	0	1	1	0	0	

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

B) DAİMİ, KARMA VE GEÇİCİ KOMİSYONLARIN SAYISAL İŞ TABLOSU

Yasama Yılı	Tasanlar	Teklifler	Tezkereler	Önergeler	Kâğıtlar	Toplam	Sonuçlananlar	Komisyon'da Kalanlar	Hükümsüz Kalanlar
F.	73	36	73	53	23	258	87	171	—
I	380	459	148	81	12	1080	782	298	—
II	400	414	112	65	3	994	624	370	—
III	561	508	126	76	2	1273	842	431	—
IV	435	360	105	86	6	992	513	92	387(*)

C) KARMA VE GEÇİCİ KOMİSYONLAR

KARMA KOMİSYON

Toplantı Yılı	Komisyon Adedi	Gelen Toplam İş	Sonuçlanan Toplam İş
F.	3	15	2
I.	4	40	28
II.	3	52	48
III.	3	29	28
IV.	2	28	2

GEÇİCİ KOMİSYON

Toplantı Yılı	Komisyon Adedi	Gelen Toplam İş	Sonuçlanan Toplam İş
F.	4	4	3
I.	16	30	28
II.	13	28	27
III.	11	58	32
IV.	14	53	24

TUTANAKLARI İNCELEME KOMİSYONU

Toplantı Yılı	Komisyon Adedi	Gelen Toplam İş	Sonuçlanan Toplam İş
F.	1	38	26
I.	2	6	4
II.	1	5	3
III.	1	—	—
IV.	1	1	1
Toplam	79	387	256

(*) IX. Dönem sonunda 411 evrak hükümsüz sayılmış, bunlardan 58'i Genel Kurul gündemine gelip sonuçlanmamış, 353'ü de komisyonlarda kalmıştır.

F) BU DÖNEMDE ÇIKARILAN KANUN VE KARARLAR

No.	Cilt	Sayfa
5665 – Türk Ceza Kanununun 526 ncı Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	1	178, 181:187
5666 – Nakil Vasıtaları Hakkındaki 3827 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Ek 4832 Sayılı Kanunun Kaldırılmasına Dair Kanun	1	42 198,238:240, 273:274
5667 – Şekerden Alınan Munzam İstihlâk Vergisinde Yapılan İndirmelerin Onanması Hakkında Kanun	1	309, 346:347,351, 384,386:389
5668 – Muamele Vergisi Kanununun 9 uncu Maddesinin Değişik 12 ncı Fıkrasının (A) Bendinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	1	309, 347:351,374, 384,390:393
5569 – Belediye Kanununa Bazı Maddeler Eklenmesine ve Bu Kanunun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun	1	243, 332,397:421
5670 – İdareî Umumiyeî Vilâyat Kanununa Bazı Maddeler Eklenmesine ve Bu Kanunun 111 inci Maddesinin Değiştirilmesine ve 104 üncü Maddesinin Bazı Hükümlerinin Kaldırılmasına Dair Kanun	1	243, 332,422:426
5671 – Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Olan Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine ve Bu Kanunun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun	1	243, 332,426:435
5672 – Köy Kanununa Bazı Maddeler Eklenmesine ve 46 ncı Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanunun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun	1	243, 332,435:442, 442:443

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5673 – Askerlik Kanununun Beşinci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	1	331, 470,545:546
5674 – Yedek Subay ve Yedek Askeri Memurlar Hakkındaki Kanunun 3923 Sayılı Kanunla Değiştirilen 3 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun	1	331, 470,547
5675 – Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Hakkındaki Kanunun 23 üncü Maddesi ile 24 üncü Maddesinin (A) Fıkrasının Son Bendinin Kaldırılması Hakkında Kanun	1	344, 519,593:597
5676 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası Arasında Akdedilen Kredi Anlaşmaları Hakkında Kanun	1	686, 687,705,798:801
5677 – Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun	1	331, 537,602:618, 619:633,633: 656,656:671, 672:681,690: 705,706:720
5678 – Hans Kroecker, Ekrem Özdebir, Han Bucher, Kemal Usman, Hasan Hayri Sonat, Dr. Herrmann Von Engelmann, Prof. Dr. Hans Henning, Von Der Osten, Teologos Dargos, Antonio Spampinoti, Edouardo Castelli, Spiro Gioccoladelli ve Umberto Giodice'nin Mahkûmı Bulundukları Cezaların Affı Hakkında Kanun	1	602, 687:690,721:722
5679 – Türkiye ile İtalya Arasında Akit ve İmza Edilmiş Olan Dostluk, Uzlaşma ve Adli Tesviye Anlaşmasının Onanması Hakkında Kanun	1	42, 602,724:726, 737,739,794:797
5680 – Basın Kanunu	1	331, 685,726:747, 747:771
5681 – Matbaalar Kanunu	1	344, 685,771:772

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5682 – Pasaport Kanunu	1	396, 685,774:785
5683 – Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun	1	396, 685,785:791
5684 – Türkiye ile Norveç Arasındaki Ödeme Anlaşmasına Ek Olarak İmzalanan Protokolün Onanması Hakkında Kanun	2	142: 143,145,149, 155:158
5685 – Türkiye ile Belçika-Lüksemburg Ekonomik Birliği Arasındaki Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarında Değişiklik Yapılması Hakkında İmzalanan Ek Protokolün Onanması Hakkında Kanun	2	143, 149:150,159:162
5686 – Birleşmiş Milletler Emrine Verilmek Üzere Askerî Birlikler Halinde Yabancı Ükelere Gönderilecek Ordu Mensuplarının Aylık ve Ücretleriyle Çeşitli İstihkakları ve Birliğin Sair Masrafları Hakkında Kanun	3	28, 56:70,70:86
5687 – Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesinin Teşkilât ve Vazâifine Dair Olan Kanun ile Bu Kanunun Ek ve Tadillerinde Değişiklik Yapılması ve Bu Kanuna Yeni Bazı Hükümler Eklenmesi Hakkındaki Kanunun 4 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	3	115
5688 – Karayolları Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) ve (R) İşareti Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	3	53, 113:114,114, 116,120,121:124
5689 – Atlantic City’de İmza Edilmiş Olan Milletler-arası Telekomünikasyon Sözleşmesiyle Buna Bağlı Protokollerin Onanması Hakkındaki 5450 Sayılı Kanuna Ek Kanun	3	114: 115,118,120, 125:128
5690 – Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki 81 Numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesinin Onanmasına Dair Kanun	3	116, 216:217,222, 223,224:227

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5691 – Yol İşleri İçin Benzinden Alınacak Vergi Hakkındaki Kanuna Ek Kanun	3	3, 116:120,217: 218,222,223, 228:231
5692 – İstiklâl Harbi Malûllerine Verilecek Para Mükâfatı Hakkında Kanun	3	235, 267,328:329, 331,332,333:336
5693 – «1949-1950 Devresi İçin Avrupa Memleketleri Arasında Ödeme ve Takas Anlaşması»nı Değiştiren Ek Protokolün Onanması Hakkında Kanun	4	14: 15,15,16,17:20
5694 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1950 Yılı Bütçesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	4	4,57: 59,61,62,72: 75,81,86,98, 116:119
5695 – Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 200 üncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	4	3, 142:143,145: 146
5696 – Göçmenler Menfaatine Bir Keşide Tertibi İçin Milli Piyango İdaresine Yetki Verilmesi Hakkında Kanun	4	15, 131,143,146, 155:158
5697 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası Temsilcileri Arasında Akdolunan Garanti Anlaşmasının Onanması Hakkında Kanun	4	57, 124,167:180, 181,182:187
5698 – «Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği» ne Yapılacak Nakdi Bağışların Gelir ve Kurumlar Vergileri Matrahlarından İndirilmesi Hakkında Kanun	4	80, 161,192:193, 206,206,209.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
		218:221
5699 – Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Hakkındaki Kanunun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair Kanun	4	4, 146:151,214
5700 – Gümrük Muhafaza Genel Komutanlığı Emrindeki Deniz Teşkilâtının Askerleştirilmesi Hakkındaki Kanunun 3 üncü Maddesinin Değiştirilmesi-ne Dair Kanun	4	25, 151:152,215
5701 – Lübnan'ın Frank Sahasından Çıkarılması Maksudıyla Türkiye ile Fransa Arasında Teati Olunan Mektupların Onanması Hakkında Kanun	4	124, 180,249,253, 254,262:265
5702 – Türkiye-Finlandiya Ödeme Anlaşmasının 5 inci Maddesinin Değiştirilmesi İçin Mektup Teatisi Suretiyle Yapılan Anlaşmanın Onanması Hakkında Kanun	4	124, 180:181,249: 250,253,254, 266:269
5703 – Türkiye-İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile Ek Protokolün Yürürlük Sürelerinin Uzatılması Hususunda Teati Olunan Mektupların Onanması Hakkında Kanun	4	124, 181,250,253, 254,270:273
5704 – Adliye Harc Tarifesi Hakkındaki 2503 Sayılı Kanunun 98 inci ve 99 uncu Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun	4	191, 250:254,346:347
5705 – Çeşitli Kanunlarda Mevcut Çocuk Zammıyla İlgili Hükümlerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	4	226, 287,348:349
5706 – Türkiye ile Belçika-Lüksemburg Ekonomik Birliği Arasındaki Ödeme Anlaşması Süresinin Uzatılmasına Dair Teati Edilen Mektupların Onanması Hakkında Kanun	4	161, 215,346,349, 349,351:354

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5707 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İsrail Devleti Hükümeti Arasında İmzalanan Modüs Vivendi ile Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarının Onanması Hakkında Kanun	4	161, 215:216,344: 345,349,349, 355:358
5708 – Türkiye ile Almanya'daki Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Fransa İşgal Bölgeleri Askerî Hükümetleri Arasındaki Ödeme Anlaşmasına Bazı Tediyeleyerin İlâvesine Dair Olan Mektupların Onanması Hakkında Kanun	4	161, 216,345,349, 350,359:362
5709 – Türkiye-Belçika Ödeme Anlaşmasının 9 uncu Maddesinin Değiştirilmesi İçin Belçika Elçiliği ile Teati Olunan Mektupların Onanması Hakkında Kanun	4	161, 216:217,345, 349,350,363:366
5710 – Damga Resmî Kanununun 32 nci Maddesine 3478 Sayılı Kanunla eklenen 62 nci Numaranın Kaldırılmasına ve 3765 Sayılı Kanunla Eklenen 79 uncu Numaranın Değiştirilmesine Dair Kanun	4	191, 250,345:346, 349,350,367:370
5711 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yunanistan Hükümeti Arasında Münakit Veteriner Sözleşmesinde Değişiklik Yapılması İçin Teati Edilen Mektupların Onanması Hakkında Kanun	4	226, 286,347:348, 349,350,371:374
5712 – Milli Korunma Kanununa Göre Yapılmış Olan Harcamalara Ait 1945 Takvim Yılı Bilânçosunun Onanması Hakkında Kanun	4	278, 381,386,394, 440:443
5713 – Bozcaada ve İnıroz Nahiyelerinin Mahallî İdareleri Hakkındaki 1151 Sayılı Kanunun 14 üncü Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun	5	52

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5714 – 1950 yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	3,35: 36,48,52,53:56
5715 – Çeşitli Kanunlarda Mevcut Geçici Tazminat Hakkındaki Hükümlerin Kaldırılmasına Dair Kanun	5	3,36: 44,59,70:87
5716 – Çeşitli Kanunlarda Mevcut İkramiyeler Hakkındaki Hükümlerin Kaldırılmasına Dair Kanun	5	3,36: 44,59,87:100
5717 – Ortaöğretim Okullarında Çalıştırılan Yardımcı Öğretmenlere Aynı Yardım Verilmesi Hakkındaki 4599 Sayılı Kanun Hükmünün Kaldırılması ve Fevkalâde Zam Hakkındaki 4178 Sayılı Kanun Hükmünün Bunlara Tatbik Edilmemesi Hakkında Kanun	5	3,36: 44,59,100:101
5718 – Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1945 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	5	104, 174:175,178, 181,195:198
5719 – 1950 Yılı Bütçesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	58, 104,200,338, 580:581,596, 607,613:616
5720 – Ankara Üniversitesi 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	200, 513,581:582, 596,607,617:620
5721 – Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	424, 513,582,596, 607:608,621:624
5722 – Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	424, 513,582:583, 596,608,625:628

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5723 – Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	200, 513,583,596, 608,629:632
5724 – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	200, 513,583,584, 596,608,633:636
5725 – Karayolları Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	200, 513,584,596, 608,637:640
5726 – Orman Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Ka- nununa Bağlı (A) ve (R) İşaretli Cetvellerde Deği- şiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	200, 425,584,596, 608,641:644
5727 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Mü- dürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	424, 513,585,596, 608,645:648
5728 – Tekel Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Ka- nununa Bağlı (A) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	424: 425,513,585, 596,608,649:652
5729 – Vakıflar Genel Müdürlüğü 1950 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	5	425, 513,586,596, 608,653:656
5730 – İstanbul Üniversitesi 1951 yılı Bütçe Kanunu	5	173, 753:790,818: 822,836:843, 843,847,873:876
5731 – İstanbul Teknik Üniversitesi 1951 Yılı Bütçe		

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
Kanunu	5	173, 753:790.822, 825.836:843, 843.847.877:880
5732 – Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	173, 753:790.832:835, 836:843.843, 847.885:888
5733 – Ankara Üniversitesi 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	173, 753:790.825, 832.835:836, 836:843.843, 847.881:884
5734 – Karayolları Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	201, 843:859.868:872, 891:892.905, 912.1006:1009
5735 – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	272, 925:942.963, 965.969.970, 1010:1013
5736 – Tekel Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	338, 965:980.982: 991.993.995, 1014:1017
5737 – Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	272, 992:1001.1023: 1025.1030.1044, 1044.1048, 1171:1174
5738 – Orman Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	272, 992:1001.1025: 1044.1044:1047, 1047:1048, 1175:1178

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5739 – Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	338, 1048:1056,1073: 1078,1083,1088, 1090:1092, 1179:1182
5740 – Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	272, 1048:1056,1078: 1081,1085,1088, 1090:1092, 1183:1186
5741 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	338, 1048:1056,1081: 1088,1090:1091, 1091:1092,1092, 1187:1190
5742 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	338, 1048:1056,1058: 1073,1088:1090, 1090:1092,1093, 1191:1194
5743 – Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilâtı Hakkındaki Kanunda Bazı Değişiklikler Yapılması Hakkında Kanun	5	201, 1093
5744 – Yükseköğretim Öğrenci Yurtları ve Aşevleri Hakkındaki 5375 Sayılı Kanuna Ek Kanun	5	658, 1093:1094
5745 – Sürekli Görevle Yabancı Memleketlerde Bulunan Memurların Aylıkları Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	5	424, 752,1094
5746 – Muhasebe Umumiye Kanununun 43 üncü Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun	5	424, 752,1094:1095
5747 – 4353 Sayılı Kanunun Geçici Birinci Maddeyle Tanınan ve 5530 Sayılı Kanunla Uzatılan Yetkinin Altı Ay Uzatılması Hakkında Kanun	5	200,

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
		513,1095
5748 – Çay Hakkındaki Kanunun Bazı Maddelerini Değiştiren Kanun	5	890. 1095:1096
5749 – Vakıflar Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	173, 1139:1147,1151, 1153,1195:1198
5750 – Avrupa Ekonomik İşbirliği Sözleşmesi ve Marshall Yardım Planı Çerçevesi Dahilinde Temin Edilen Yardımlar Karşılığı Türk Liralara-rından Bütçeye Taallüku Gerekenlerin Bütçe Hesaplarına İntikal Şekli Hakkında Kanun	5	1021, 1200,1201:1207
5751 – 1951 Yılı Bütçe Kanunu	5	151, 152,201,270, 273:336,339:421, 425:506,513:531, 532:578,586:596, 596:607,608:612, 659:683,683:750, 753:818,836:843, 843:847,847:867, 892:905,905: 912,912:963, 965:982:1005, 1021:1023,1044: 1047,1047:1048, 1048:1058,1090: 1092,1096:1138, 1147:1151,1151: 1152,1153:1170, 1207:1216,1216: 1221,1222:1225
5752 – İhtiyarlık Sigortası Kanununun 40 ncı Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun	6	5:11
5753 – Ordu Mensuplarının Evlenmelerine Dair Olan Kanunun 1 inci Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun	6	11:12
5754 – Gedikli Erbaş Kanununa Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	6	13:14

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5755 – İnhisar Beyiyeleri Üçte Birlerinin Harb Mâ-lûllerine ve Şehit Yetimlerine Tahsis ve Tevziine Dair Olan Kanunun 4 üncü Maddesinin Değiş-tirilmesi Hakkında Kanun	6	3,14:15
5756 – Türkiye Hükümeti ile Mısır Hükümeti Arasın-da Bu İki Ülke Beyninde ve Daha Ötesinde Tari-feli Hava Servisleri Tesisi Hakkındaki Anlaşmanın Onanmasına Dair Kanun	6	12: 13,32,38:41
5757 – Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1945 Bütçe Yılı Yedi Aylık Kesinhesap Kanunu	6	3,45: 46,47,47,51:54
5758 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Ge-nel Müdürlüğünün 1945 Bütçe Yılı Yedi Aylık Kesinhesap Kanunu	6	3,46, 47,47,55:58
5759 – Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine, 28 inci Madde-sinin Kaldırılmasına ve Bu Kanuna İki Geçici Madde Eklenmesine Dair Olan 5621 Sayılı Ka-nunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	6	199, 228:239
5760 – Devlet Kitapları Döner Sermayesi Hakkındaki Kanunun 4 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Olan Kanun Süresinin Uzatılması Hakkın-da Kanun	6	175, 211,278,342:343
5761 – Özel İdarelerden Aylık Alan İlkokul Öğret-menlerinin Kadrolarının Millî Eğitim Bakanlı-ğın Teşkilâtına Alınması Hakkındaki 5166 Sayı-lı Kanuna Bağlı (1) sayılı Cetvelin Değiştirilme-sine Dair Olan 5283 Sayılı Cetvelin Değiştiril-mesi Hakkında Kanun	6	175, 211,278:279, 343:344,347, 362,385:388
5762 – Demirci Yangın Yerindeki Arsaların Tevhit, İfraz ve Tevzii Hakkında Kanun	7	3, 164:174,175, 177,178,179:182

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5763 – Yalova Kaplıcaları İşletme İdaresinin 1946 Mali Yılı Bilânçosunun Onanmasına Dair Kanun	7	212, 213,213,214, 218:221
5764 – Toprak Mahsulleri Ofisi Tarafından veya Namına Hariçten İthal Olunacak Hububat ve Unlarla Bunların Naklinde Kullanılacak Çeşitli Malzemenin Gümrük Vergisiyle Rıhtım Resminden ve Diğer Vergi, Resim ve Harçlardan Muafiyeti Hakkında Kanun	7	3, 233:236,278:281, 286,292,305:308
5765 – Ekonomi Eski Bakanı ve Kocaeli Milletvekili Sırrı Bellioğlu'nun Hükümlü Bulunduğu Ceza-nın Affına Dair Kanun	7	295:296
5766 – Milli Korunma Kanununun 65 inci Maddesi-nin Değiştirilmesi ve 66 ncı Maddesinin Kaldırıl-ması Hakkında Kanun	7	296
5767 – 1944 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	7	78, 289:292,292:293, 295,295,296,300, 304,309:312
5768 – Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünün 1945 Bütçe Yılı Yedi Aylık Kesinhesap Kanunu	7	186, 293:294,295, 295,296,297, 299,300,313:316
5769 – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü-nün 1945 Bütçe Yılı Yedi Aylık Kesinhesap Kanunu	7	186, 294:295,295, 296,297,299, 300,317:320
5770 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Mü-dürlüğünün 1945 Bütçe Yılı Yedi Aylık Kesin-hesap Kanunu	7	186, 294:295,295, 296,297,299, 300,321:324

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5771 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Geçici 65 ve 68 inci Maddelerinde Yazılı Müracaat İçin Yeniden Üç Aylık Müddet Verilmesi Hakkında Kanun	7	3, 297,297:299, 299:300,329: 332,412
5772 – Millî Piyango Teşkiline Dair Olan 3670 Sayılı Kanunun 7 nci ve 10 uncu Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	7	3, 332,412:414
5773 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 99 uncu Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun	7	29, 338,414:415
5774 – 2292 sayılı Kanun Mucibince Hazineye İntikal Eden Banknotlar Muadili Altınların Amortisman Sandığına Devri Hakkında Kanun	7	226, 339,415
5775 – Limanların İnşaa, Tevsi, Islah ve Teçhizine Dair Kanun	7	360, 433:436,448:451
5776 – Atatürk Anıt-Kabri İnşaaı Hakkındaki 4677 ve 5581 Sayılı Kanunlara Ek Kanun	7	328, 431:433,484:485
5777 – Edebiyat ve Sanat Eserlerini Koruma İçin Kurulan Berne Birliğine Katılma Hususunda Hükümete Yetki Verilmesine Dair Kanun	7	78, 338,416:429, 482:483,485: 486,486,486, 495,495:499
5778 – Türk-Macar Tasfiye Protokolüne Ek Protokolün Onanmasına Dair Kanun	7	136, 338:339,429:430, 483:484,485,485, 486,486,486, 499:502
5779 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Brezilya Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma- malarına Dair Anlaşmanın Onanması Hakkında Kanun	7	186, 339,430,484,

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
		485,486,486, 503:506
5780 – Türkiye ve Fransa'ya Stajyer Kabulüne Dair Anlaşmanın Onanması Hakkında Kanun	7	328, 430:431,484, 485,486,486, 507:510
5781 – Milletlerarası Gümrük Tarifeleri Yayın Birliği Mukavelenamesiyle Uygulama Nizamnamesini ve İmza Zabıtnamesini Değiştiren Protokolün Onanması Hakkında Kanun	7	328,433, 485,485,486,486, 487,511:514
5782 – Devlet Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1943 Bütçe Yılı Sekiz Aylık Kesinhesap Kanunu	7	474,522, 523,524,524,524,525,526:529
5783 – Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1943 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	7	474, 523:524,524,524, 525,530:533
5784 – Halkevleri İçin İthal Olunacak Radyo ve Sinema Makinelerinin Muamele Vergisiyle Gümrük ve Oktruva Resimlerinden İstisnası Hakkındaki Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun	8	84:85
5785 – Eskişehir'de Vakıf Çifteler Çiftliği İçinde İşgal Edilmiş Yerler İçin Ecrimisil Aranmaması Hakkında Kanun	8	85, 90,91,97:100, 104,119:120, 131,132:135
5786 – Belediye Gelirleri Kanununun 9 uncu Maddesinin 1 inci Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	8	47:57, 68:73,159
5787 – Basın Birliği Kanununun Kaldırılması Hakkındaki 4932 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	8	120:129, 208:209

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5788 – Artırma ve Eksiltme ve İhale Kanununun 60 ıncı Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	8	3, 159:160,261
5789 – Askerî Memurlar Kanununun 3128 Sayılı Kanunla Değişen 5 ınci Maddesinin 3 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	8	140, 230:231,274:275
5790 – Avrupalılararası Tediye Birliği Anlaşmasının 8 inci Maddesi Hükümlerinin Türkiye ile Fransa Arasında Tatbıkını Mümkün Kılmak Üzere Teati Edilen Mektupların Onanması Hakkında Kanun	8	30,225, 273,278,285, 288:291
5791 – Çekoslovakya'ya Eski ve Yeni Tütünlerin Satışları Hakkındaki Protokolün Onanmasına Dair Kanun	8	30, 255,273,278, 285,292:295
5792 – Avrupalılararası Tediye Birliği Anlaşması Hükümlerinin Türkiye ile Belçika Arasında Tatbıkını Mümkün Kılmak Üzere İmzalanan Protokolün Onanması Hakkında Kanun	8	30, 226,273:274, 281,285,296:299
5793 – Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkındaki 2287 Sayılı Kanunun 2773 Sayılı Kanunla Değiştirilen 9 uncu Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun	8	103, 226,274,281, 285,300:303
5794 – 5450 Sayılı Kanunla Onanan Milletlerarası Telekomünikasyon Sözleşmesine Ek Telgraf ve Telefon Tüzüklerini, Nihai Protokolü, Karar ve Dilekleri İhtiva Eden Vesikaların Onanması Hakkında Kanun	8	185, 231,275,281, 285,304:307

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5795 – Refah Vapurunda Olan Askerî Şahısların Şehit, Dul ve Yetimlerinin de Şehit Dul ve Yetimi Sayılması Hakkında Kanun	8	271, 324,387:388
5796 – İstanbul Üniversitesi Binalarının Yapımı Hakkındaki 4999 Sayılı Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	8	313, 345,390:391
5797 – Maliye Bakanlığı Başhukuk Müşavirliğinin ve Muhakemat Genel Müdürlüğünün Vazifelerine, Devlet Davalarının takibi Usullerine Dair Olan 4353 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	8	345, 392:399
5798 – Kör, Sağır ve Dilsizlere Mahsus Bazı Alet ve Cihazların Gümrük Resmî ile diğer Vergi ve Resimlerden Muafı Hakkında Kanun	8	218, 263,265,265, 362:364,365, 366,373:376, 387,401,407, 431:434
5799 – Türkiye-Belçika Ödeme Anlaşmasının 13 üncü Maddesinin değiştirilmesi İçin Belçika Elçiliği ile Teati Olunan Mektupların Onanması Hakkında Kanun	8	259, 285,364,365:366, 366,377:380,387, 401,407:408, 435:438
5800 – Kadrodan Çıkarılmış Bulunan Harb Gemilerinin Satulmasına Dair Kanun	8	386, 459:460
5801 – Türkiye Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Birleşmiş Milletler ve Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası Arasında, Akdeniz Mintakası Hükümetlerine Bazı Teknik Yardımlar Teminine Dair Anlaşmanın Onanması Hakkında Kanun	8	344, 345:346,386,444, 445,459,460,468, 470,471:474

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5802 – Astsubay Kanunu	9	6:7
5803 – İsmailoğlu 1310 Doğumlu Ahmet Demircioğlu'nun Hükümlü Olduğu Cezanın Affı Hakkında Kanun	9	21
5804 – Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 4036 Sayılı Kanunun Bazı Maddele- rinin Değiştirilmesine Dair Olan 4896 Sayılı Ka- nuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapıl- ması Hakkında Kanun	9	23
5805 – Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu Teşkiline ve Vazifelerine Dair Kanun	9	19:21, 30,37:38,54,57
5806 – Dini Yayınlar Döner Sermayesi Hakkında Kanun	9	21:22, 30,38,58:61
5807 – Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Veril- mesi Hakkındaki 5254 Sayılı Kanuna Ek Kanun	9	22:23, 30,38,62:65
5808 – Türkiye ile Federal Almanya Cumhuriyeti Arasında 1 Temmuz 1950 ila 30 Haziran 1951 Devresinde Mübadele Edilecek Mallara Ait (A) ve (B) Listelerini Muhtevi Protokolün Onanma- sına Dair Kanun	9	23,32, 38,66:69
5809 – Türkiye - Federal Almanya Ödeme Anlaşma- sının 3 üncü Maddesi Ekinde Musarrah Tediye- lere Yeni Bazı Ödemelerin İlavesi Hakkındaki Mektupların Onanmasına Dair Kanun	9	23:24, 32,38,70:73
5810 – Türkiye- Yugoslavya Ticaret Anlaşmasına Ek Listelerin Yürürlük Sürelerinin Uzatılmasına Dair Mektupların Onanması Hakkında Kanun	9	24,32, 38,74:77
5811 – Subaylar Heyetine Mahsus Terfi Kanununun 5611 Sayılı Kanunla Değiştirilen Birinci Madde- sinin (B) Fıkrasının Değiştirilmesine ve Mezkûr Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	9	4, 84,88

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5812 – Millî Savunma Bakanlığının Kuruluş ve Görevlerine Dair 5398 Sayılı Kanunun Beşinci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	9	4, 84:87,88
5813 – Almanya ile Harb Haline Nihayet Verilmesine Dair Kanun	9	83, 154:162,194:195
5814 – Sivas Kongresince Seçilen Temsil Heyeti Üyeleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin Birinci Döneminde Bulunan Üyelere Vatanî Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanunun 4 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	9	83, 126,189,197,202, 207,214:217
5815 – Vergi Usul Kanununun Bazı Maddeleri ile Kanuna Bağlı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Maddeler ve Fıkralar Eklenmesine Dair Kanun	9	83, 127:154,189:194, 197,202,207, 218:221
5816 – Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun	9	123, 250,251:265, 266:278,278: 290,295:298, 303:324
5817 – Tedip ve Tenkil Hareketleri Sırasında Yabancı Memleketlere İltica ve 5677 Sayılı Af Kanunundan İstifade ile Memlekete Dönen Yoklama Kaçağı, Bakaya ve Saklı Efradın Askerlik Muamelelerinin Tehirine Dair Kanun	9	185, 236:237,374
5818 – Hayvanlar Vergisi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bazı Maddelerinin Kaldırılması Hakkında Kanun	9	250, 324:342,351: 362,374,382, 392:395

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5819 – Yüksek Denizcilik Okulu ve Denizcilik Meslek Okulu ve Kursları Hakkındaki 3.VI.1946 Tarihli ve 4915 Sayılı Kanuna Ek Kanun	9	83, 124:125,187:188, 236,362:363,374, 382,396:399
5820 – Gelir Vergisi Kanununun 24 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun	9	83, 125:126,188:189, 363:374,375,378, 382,400:403
5821 – Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu	9	348, 425:438,455:458, 469,477,493:496
5822 – Sağır, Dilsiz ve Körler Müessesesinin Millî Eğitim Bakanlığına Devrine Dair Kanun	9	250, 377,378,468:469, 473,475,486, 497:500
5823 – Tütün ve Müskirattan Alınacak Müdafaa Vergisi Hakkındaki 2460 Sayılı Kanununda Değişiklik Yapılması ve Bu Kanunu Tadil Eden Bazı Hükümlerin Kaldırılması Hakkında Kanun	9	250, 378:382,469:470, 473,475,486:487, 501:504
5824 – Avrupa İktisadî İşbirliği Teşkilâtına Dahil Memleketler Arasındaki Mübadeleleri Serbestleştirmek Amacıyla Mezkûr Teşkilâta Dahil Memleketler Arasında İmzalanan (Bir Avrupa Tediye Birliği Kurulması Hakkında Anlaşma) ile Bir Avrupa Tediye Birliği Kurulması Hakkındaki Anlaşmanın Muvakkat Tatbıkına Dair Olan Protokolün Onanması Hakkında Kanun	9	4,89:93, 177:181,249:250, 382:385,470:471, 473,475,487, 505:508

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5825 – Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Teşkilât ve Memurları Kanununda ve Bu Kanuna Ek 4862, 5087 ve 5194 Sayılı Kanunlara Bağlı Kadro Cetvelleri ile 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (L) İşaretili Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	9	301, 385:386,471:472, 473,475,487,491, 509:512
5826 – İskân Kanununu Tadil Eden 5098 Sayılı Kanunun 12 nci Maddesinin Değiştirilmesi ve Yasaklığı Kaldırılan Yerlerle 5227 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinin 4 üncü Bendinde Zikredilen İdareten Boşaltılmış Bölgelerde Köyler Teşkili ve Halkının Yerleştirilmesi Hakkında Kanun	9	185, 408,518:519
5827 – Türkiye Cumhuriyeti Devlet Meteoroloji İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanunun 15 inci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	9	227, 347:348,443,731
5828 – 5210 sayılı Kanunun Birinci Maddesinin Değiştirilmesi ve 5, 6 ve 7 nci Maddelerinin Kaldırılması Hakkında Kanun	9	348, 443:444,731:732
5829 – Vatani Hizmet Tertibinden Bir Mâlûle Aylık Bağlanmasına Dair Kanun	9	259, 474:477,733
5830 – Resmî Daire ve Müesseselerin Siyasî Partilere Bedelsiz Mal Devredemiyeceklerine ve Bu Daire ve Müesseselerle Münfesihi Derneklere Ait Olup Siyasî Partilere Terkedilmiş Olan Gayrimenkul Mallarla Bu Partiler Tarafından Genel Menfaatler İçin Yapılmış Olan Binaların Sahiplerine ve Hazineye İadesine Dair Kanun	9	301, 517,575:631, 635:689,693:727, 732,735,741:744

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5831 – 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı A/1 ve A/2 İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	9	517, 727:730,734, 737,738,745:748
5832 – Vakıflar Genel Müdürlüğü Teşkilâtı Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Olan 3821 Sayılı Kanuna Ek Kanun	9	301, 442:443,730:731, 734,737,738, 749:752
5833 – Hariçten Satınalınan Buharlı ve Motorlu Gemilerle Memlekette Yapılan Mümasilleri İçin Getirilecek Eşyanın Gümrük Resminden İstisnası Hakkındaki 3339 Sayılı Kanunun Yürürlük Süresinin Uzatılmasına Dair Kanun	9	347, 444,732.734,737, 738,753:756
5834 – Teşkilâtlanma ve Kollektif Müzakere Hakkı Prensiplerinin Uygulanmasına Müttaallık 98 Numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi-nin Onanması Hakkında Kanun	9	347, 444,732:733, 734,737,738, 740,757:760
5835 – Ücretli İş Bulma Büroları Hakkındaki 96 Numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesi (1949 Tadili) nin Onanması Hakkında Kanun	9	348, 445,733.734, 737,738,740, 761:764
5836 – Demiryolu ile Eşya Nakliyatına Müttaallık 1933 Tarihli Milletlerarası Mukaveleye Ek Olarak Bern’de Akdedilen Mukavelenin Onanması Hakkında Kanun	9	453, 533:534,734, 737,738,765:768
5837 – İşçilere Hafta Tatili ve Genel Tatil Günlerin-de Ücret Ödenmesi Hakkında Kanun	9	300, 634,734:738, 772:791,793, 794,837:840

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5838 – Subay ve Askeri Memurların Maaşları Hakkındaki Kanunun Birinci ve İkinci Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun	9	770, 899,899:900
5839 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Emniyet Genel Müdürlüğü Kısımında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	9	227, 770,899.900:901
5840 – Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü ile Toprak ve İskân İşleri Genel Müdürlüğünün Başbakanlığa Bağlanmasına Dair Kanun	9	573, 770,899,901:903
5841 – Ödünç Para Verme İşleri Kanununun Bazı Maddelerini Değiştiren 3399 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna İki Madde İlâvesi ve 2279 Sayılı Kanunun 17 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	9	770, 899,903:910
5842 – Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu	9	227, 574,791,792: 794,795:835, 843:898,905, 910,922:925
5843 – Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü İhtiyaçları İçin Gelecek Yıllara Geçici Yüklenmelere Girişilmesi Hakkındaki 4860 Sayılı Kanunun Birinci Maddesini Değiştiren 5076 Sayılı Kanuna Ek Kanun	9	770, 899,901,905, 910,926:929
5844 – Türk Ceza Kanununun 141 ve 142 nci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	11	9:21
5845 – Milli Korunma Kanununa Göre Yapılmış Olan Harcamalara Ait 1946 Takvim Yılı Bilançosunun Onanması Hakkında Kanun	11	21:22, 32,32:35
5846 – Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu	11	22:32, 42:53

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5847 – Türkiye ile İran Arasında İmzalanan Yolcu ve Mal Transit ve Nakliyatını Kolaylaştırmayı ve Çoğaltmayı Guden Anlaşma ve Ekleri ile Ödeme Anlaşması ve Eki Mektupların Onanması Hakkında Kanun	11	54:57, 93:94,97,101, 103,104:107
5848 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İsrail Devleti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırma-larına Dair Olan Anlaşma ile Ekinin Onanması Hakkında Kanun	11	57:58, 94,97,101, 103,108:111
5849 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile İran Şehinşahlık Hükümeti Arasında Kendi Ülke-leri Beyninde ve Dahı Ötelerinde Ticari Ha-va Servisleri Tesisi İçin Anlaşma ile Ekinin Onanmasına Dair Kanun	11	58,94, 97,101,103, 112:115
5850 – Zührevi Hastahkların Tedavisi İçin Tica-ret Gemicilerine Gösterilecek Kolaylıklara Mütaallik Anlaşmaya Katılmamıza Dair Kanun	11	53:54, 95,97,101, 103,116:119
5851 – Diyarbakır İline Bağlı Eğil İlçesi Adının (Dicle) ve Bu İlçeye Bağlı Dicle Bucağının Adının da (Eğil) Olarak Değiştirilmesi Hak-kında Kanun	11	58:59, 76:78,135
5852 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ame-rika Birleşik Devletleri Adına Hareket Eden Export-İmport Bank Arasında Akdedilen (36) Milyon Dolarlık Kredi Anlaşmasının Onan-masına Dair Kanun	11	58, 70:75,134:135, 137,140,154, 155:158

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5853 – Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında İmzalanan Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını Değiştiren Protokolün Onanmasına Dair Kanun	11	58, 75:76,135,137, 141,154,159,162
5854 – 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	11	225, 275,338,338:348, 350,351:354
5855 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Binası ve Ek-lenti Binaları ile Tesislerinin Yapımı Yetkisinin Bayındırlık Bakanlığına Devri Hakkındaki Ka-nuna Ek Kanun	11	58, 95:101,375,381, 382,390,395,398
5856 – Çiftçi Mallarının Korunması Hakkındaki Ka-nunun 4 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi-ne Dair Kanun	12	52
5857 – Başbakan ve Bakan Makam Ödenekleri Hak-kında Kanun	12	4, 35:36,95,96:97
5858 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Tea-dülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cet-vel ile Tadil ve Eklerinin Adalet Bakanlığı Mer-kez ve İller Kısımlarında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	12	36, 95,97,108, 122:133
5859 – Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına Dair Kanu-nun 2020 Sayılı Kanunla Değişen 1 ve 5 inci ve 5458 Sayılı Kanunla Değişen 3 üncü Mad-delerinin Değiştirilmesi ve 4 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun	12	36, 95,133:137
5860 – 16.III.1950 Tarihli ve 5602 Sayılı Tapulama Kanununa Ek Kanun	12	156, 157:160,160, 161,183:186

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5861 - Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı Ma- kam Ödenęi Hakkında Kanun	12	4, 36,95,97, 150,190:195
5862 - Adliye Harç Tarifesi Kanununa Ek Noter Harç Tarifesi Hakkındaki Kanunun Bazı Mad- delerinin Değiştirilmesi ve Biri Maddesinin Son Fıkrasının Kaldırılması Hakkında Kanun	12	166: 167,220,225, 228,234,253:256
5863 - Vakıflar Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A) İşaretili Cetvelde Değişik- lik Yapılması Hakkında Kanun	12	4, 217,311:312, 313,314,326, 328:331
5864 - 60 Milyon Liralık İç İstikraz Akdi Hakkında Kanun	12	260, 314:316,323, 326,332:335
5865 - Kibritin Tekelden Çıkarılmasına ve İstihlak Vergisine Tabi Tutulmasına Dair Kanun	12	52: 68,161:166,316: 326,401,408, 412:413,429:432
5866 - Gümrük Tarifesi Kanununa Bağlı Giriş Genel Tarifesinin 647 nci Numarasının De- ęiştirilmesine Dair Kanun	12	166, 326,402,408, 413,433:436
5867 - Muamele Vergisi Kanununun 9 uncu Mad- desine Bir Fıkra Eklenmesine ve 89 üncü Mad- desinin 6 ncı Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun	12	166, 326:327,402,408, 413,437:440
5868 - İş Kanununun 5518 Sayılı Kanunla Tadil Edi- len 13 üncü Maddesinin 6 ncı Fıkrasının Değiş- tirilmesi Hakkında Kanun	13	118:119
5869 - Ankara Üniversitesi 1951 Yılı Bütçe Kanunu- na Bağlı (A/1) İşaretili Cetvelde Değişiklik Yapıl- ması Hakkında Kanun	13	26, 98,115,131, 143:146

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5870 – Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	13	26. 98,115,131, 147:150
5871 – Tekel Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	13	26, 99,115,131, 151:154
5872 – 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Cetvel-lerde Aktarma Yapılması ve Aktarma Suretiyle Olağanüstü Ödenek Verilmesi Hakkın-da Kanun	13	64, 99:115,120, 132,158
5873 – Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1944 Bütçe Yılı Kesin-hesap Kanunu	13	26, 115,120,132, 159:162
5874 – Orman Genel Müdürlüğü 1945 Bütçe Yılı (7) Aylık Kesinhesap Kanunu	13	26, 115:116,120, 132,163:166
5875 – Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1946 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	13	64, 116:117,120, 132,167:170
5876 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1946 Bütçe Yılı Kesin-hesap Kanunu	13	64, 117,123,132, 171:174
5877 – Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünün 1946 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	13	64, 117:118,123, 132,175:178
5878 – Turistik Otel İnşası İçin İstanbul Belediyesi Tarafından Türkiye Cumhuriyeti Emekli San-dığına Devredilecek Arsalar Hakkında Kanun	13	119:120, 123,132,179:182

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5879 – Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün Hazine Kefaletiyle Çıkardığı Bonoların Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Tarafından Yapılacak Yenileme Muamelelerine Dair Kanun	13	97, 187:194.204, 212.215:218
5880 – Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Kuruluş ve Memurları Kanununa Ek 4862 Sayılı Kanuna Bağlı Kadro Cetvellerinde Değişiklik Yapılmasına ve 4871 Sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin 2 nci Fıkrasının Kaldırılmasına Dair Kanun	13	3.96, 186:187,245:253
5881 – Tuz Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	13	120: 121,271
5882 – Umumi Hıfzıssıhha Kanununun 170 inci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun	13	121: 131.271:272
5883 – Islahı Hayvanat Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun	13	4, 132:134,272:274
5884 – Tekel Genel Müdürlüğünün 1944 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	13	185, 269:270,275, 278,291,301:304
5885 – Tekel Genel Müdürlüğünün 1945 Bütçe Yılı (7) Aylık Kesinhesap Kanunu	13	221: 222.270,275, 278,291,305:308
5886 – Kuzey Atlantik Andlaşmasına Türkiye Cumhuriyetinin Katılmasına Dair Kanun	13	312, 313:339,339, 339:340,343:346
5887 – Harçlar Kanunu	13	477, 715:723,727:772, 780,786,820:823

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5888 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvel ile Tadil ve Eklerinin Adalet Bakanlığı Merkez ve İller Kısımlarında Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanunun Geçici Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun	13	400, 633.811:812
5889 – Akar Yakıtlardan Alınacak Yol Vergisi Kanunu	13	185, 225.772:786. 786:811.814. 815.818.824:827
5890 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1951 Yılı Bütçesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	13	261, 400.812.814, 815.818.828:831
5891 – 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Aktarma Yapılması Hakkında Kanun	13	400, 813.814.815, 818.818.832:835
5892 – Orman Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Aktarma Yapılması ve Aktarma Suretiyle Olağanüstü Ödenek Verilmesi Hakkında Kanun	13	261, 400.813.814, 815.818.836:839
5893 – 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetveller Arasında Aktarma Yapılması Hakkında Kanun	13	476, 633.813:814.818, 819.840:843
5894 – Karayolları Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	13	550, 633.814.818, 819.844:847

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5895 – Ankara Üniversitesi 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 933:944,944, 949:952,986: 989,1003,1011, 1078:1081
5896 – İstanbul Üniversitesi 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 933:944,944, 949:952,989: 994,1008, 1011,1082:1085
5897 – İstanbul Teknik Üniversitesi 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 933:944,945, 949:952,994: 998,1005, 1012,1086,1089
5898 – Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 933:944,949:952, 998:1000,1005, 1012,1090:1093
5899 – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 1951 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1062:1072,1076: 1077,1099,1111, 1117:1118, 1248:1251
5900 – Tekel Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1099:1115,1118: 1123,1125,1125, 1126,1252:1255
5901 – Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1123:1137,1150: 1152,1159,1164, 1256:1259
5902 – Orman Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1123:1137,1152: 1159,1162,1163, 1164,1260:1263

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5903 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1159:1171,1173: 1181,1190,1202, 1210,1264:1267
5904 – Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1159:1171,1181: 1185,1190,1202, 1210,1268:1271
5905 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1159:1171,1185: 1190,1202,1210, 1272:1275
5906 – Karayolları Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1001:1016,1032: 1039,1227:1229, 1233,1239,1242, 1276:1279
5907 – Vakıflar Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 1229:1232,1233, 1239,1242, 1280:1283
5908 – 1952 Yılı Bütçe Kanunu	13	312, 348:397,400:473, 478:541,541:543, 544:547551:626, 627:630,633:714, 814:819,851:944, 949:974,975:986, 1001:1032,1039: 1076,1099:1118, 1123:1149,1159: 1172,1190,1227, 1232:1247,1288: 1299,1349:1352

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5909 – Konya Ovası Sulama İdaresinin Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanunun Birinci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	14	123
5910 – 1945 Bütçe Yılı (7) Aylık Kesinhesap Kanunu	14	4:5, 109:114,138, 145:146,158, 173,192:195
5911 – 1946 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	14	5, 114,146:147, 158,173,190, 196:199
5912 – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü'nün 1946 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	14	5, 114,147:148, 158,173,190, 200:203
5913 – Orman Genel Müdürlüğü'nün 1946 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	14	5, 114,148,158,173, 191,204:207
5914 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü'nün 1946 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	14	5, 114,149,158,173, 191,208:211
5915 – Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün 1946 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	14	5, 114,149:150, 158,173,191, 212:215
5916 – Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü'nün 1945 Bütçe Yılı (7) Aylık Kesinhesap Kanunu	14	63, 114,150:151,158, 173,191,216:219
5917 – Gayrimenkule Tecavüzün Defi Hakkında Kanun	14	123: 137,151:181, 224:254,382, 389,418:433

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5918 – Askerî Muhakeme Usulü Kanununun 4280 Sayılı Kanunla Değiştirilen 4 üncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	14	449, 479:480
5919 – Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Olan Kanuna Ek Kanun	14	449: 450,480:481
5920 – Türkiye Cumhuriyeti ile Dominik Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Dostluk Andlaşmasının Onanması Hakkında Kanun	14	528: 529,531, 535,537:540
5921 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (B) ve (A/1) İşaretili Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	14	500, 563:565,569, 572,577, 578:581
5922 – 3803 Sayılı Köy Enstitüleri Kanununun 5 inci Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	15	17:18
5923 – Türkiye-İsveç Ödeme Anlaşmasına Ek Olarak Ankara'da İmzalanan Protokol ve Eklerinin Onanması Hakkında Kanun	15	51, 57,58,61, 72,74:77
5924 – Türkiye-İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarının Tekrar Yürürlüğe Girmelerine Dair Mektup Teatisi Suretiyle Yapılan Anlaşmanın Onanması Hakkında Kanun	15	51, 57,58,61, 72,78:81
5925 – Türkiye ile Pakistan Arasında Dostluk Andlaşmasının Onanmasına Dair Kanun	15	51:52, 57,58,61, 72,82:85

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5926 – Türkiye ile Hindistan Dostluk Andlaşması- nın Onanmasına Dair Kanun	15	52. 57,58,61. 72,86:89
5927 – Cemiyetler Kanununun 33 ve 35 inci Mad- deleri ile Muvakkat Maddesinin Tadiline Dair Kanun	15	49:51. 66:67
5928 – Noter Kanununun Bazı Maddelerinin Değiş- tirilmesi Hakkında Kanun	15	18:24. 25:26,123:128
5929 – İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Ana- lık Sigortaları Hakkındaki Kanunun 5564 Sa- yılı Kanunla Tadil edilen 32 nci Maddesinin (A) Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	15	24:25. 128
5930 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Mü- dürlüğü Teşkilât, Vazife ve Memurlarına Ait Kanunun 51 inci Maddesine Bir Fıkra İlavesi Hakkında Kanun	15	68,183
5931 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teş- kilâtı Hakkındaki Kanunun (5) inci Maddesinin Kaldırılması ve Bu Kanuna İlişik Cetvelde Deği- şiklik Yapılması Hakkında Kanun	15	68:69. 183:184
5932 – Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı Arasında İmzalanan Kültür Anlaşmasının Onan- ması Hakkında Kanun	15	67. 181:182,186. 187,194,203:206
5933 – Türkiye Cumhuriyeti ile Hindistan Cumhuri- yeti Arasında Kültürel Münasebetlere Mutaallik Anlaşmanın Onanmasına Dair Kanun	15	67, 182,186,187. 194,207:210
5934 – Türkiye ile İtalya Arasındaki Kültür Anlaşma- sının Onanması Hakkındaki Kanun	15	67, 182,186,189. 194,211:214

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5935 – Türkiye Cumhuriyeti ve Diğer Müttefik Devletler ile Japonya Arasında İmzalanan Barış Anlaşması ile Eki Protokolün ve İki Beyannamenin Onanması Hakkında Kanun	15	67:68, 182:183,186,189, 194,215:218
5936 – İstiklâl Harbi Mâlûllerine Verilecek Para Mükâfatı Hakkında Kanun	15	69, 184:186,189, 194,219:222
5937 – İhtiyarlık Sigortası Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	15	94, 186:193,274:276
5938 – Türkiye ile İspanya Arasında İmzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyla Eklerinin Onanması Hakkında Kanun	15	186, 273:274,282, 283,286,291:294
5939 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun	15	271, 298:299,302,308,322,331:334
5940 – Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1946 Bütçe Yılı Kesin-hesap Kanunu	16	6:7, 8,16:17, 20,21:24
5941 – Millî Korunma Kanununa Göre Yapılmış Olan Harcamalara Ait 1947 Takvim Yılı Bilân-çosunun Onanması Hakkında	16	9, 15,17,25:28
5942 – Millî Korunma Kanununa Göre Yapılmış Olan Harcamalara Ait 1948 Takvim Yılı Bi-lânçosunun Onanması Hakkında Kanun	16	9,15, 17,29:32
5943 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Cetvel-lerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	16	9:11, 15,17,33:36
5944 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Tarım Bakanlığı Kıs-mında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	16	53:54

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5945 – Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilâtının Dışişleri Bakanlığına Bağlanması Hakkında Kanun	16	52:53, 58,67,77:80
5946 – Türkiye ile Federal Almanya Cumhuriyeti Arasında Mübadele Edilecek Mallara Ait (A) ve (B) Listeleri Hakkındaki Protokolün Onanmasına Dair Kanun	16	53. 58,67,81:84
5947 – Milletlerarası Çalışma Bürosu ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasınada İstanbul'da Yakın ve Orta-Doğu İş Gücü Faaliyet Merkezi Kurulması İçin Cenevre'de İmzalanan Anlaşmanın Onanması Hakkında Kanun	16	99, 106,113,120:123
5948 – Gördes Kasabasının Nakledileceği Kocamutluk Mevkiinde Yapıtılacak Meskenler Hakkındaki Kanunun Birinci Maddesine Bazı Fıkralar İlavesine Dair Kanun	16	39:40, 99:100,106, 113,124:127
5949 – Yabancı Memleketlerle Geçici Mahiyette Ticaret Anlaşmaları ve Modüs Vivendiler Akdine ve Bunların Şümülüne Giren Maddelerin Gümrük Resimlerinde Değişiklik Yapılmasına ve Anlaşmaya Yanaşmayan Devletler Muvaredatına Karşı Tedbirler Alınmasına Yetki Verilmesine Dair Kanunun Yürürlük Süresinin Uzatılması Hakkında Kanun	16	88. 147:157
5950 – Uçuş Tazminatı Hakkında Kanun	16	11:16, 41:52,99, 132:141,147, 158,173:176
5951 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun	16	141:147, 149,158,169:172

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
5952 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin 4665 Sayılı Kanunla Değiştirilen Dışışleri Bakanlığı Kısımına Bazı Kadrolar Eklenmesi ve Dışışleri Bakanlığı Kuruluşu Hakkındaki 3312 Sayılı Kanuna Bazı Hükümler İlavesi Hakkında Kanun	16	117, 158:167,192:194
5953 – Basın Meslekinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanun	16	131, 210:216
5954 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü İşçilerine Mesken Yaptırmaları İçin Borç Para Verilmesine Dair Kanun	16	100:101, 228:229
5955 – Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilâtına Ait 4274 Sayılı Kanunun 13 üncü Maddesinin Değiştirilmesine ve Aynı Kanunun 15 inci Maddesinin İkinci Fıkrasının Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun	16	101:112, 115:116,229:230
5956 – Tedrisatı İptidaiye Kanunu Muvakkatinin 77 nci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	16	112, 116:117,230
5957 – Denizaltıcı ve Dalgıçlara Verilecek Tazminat Kanunu	16	113:115, 231:232
5958 – Hilâfetin İlğasına ve Hanedanı Osmaninin Türkiye Cumhuriyeti Memaliki Haricine Çıkarılmasına Dair Olan 431 Sayılı Kanunun İkinci Maddesinin Değiştirilmesi ve Aynı Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun	16	216:217, 233:236
5959 – Isparta İli Uluborlu İlçesinin Senirkent Bucağında İlçe Kurulması Hakkında Kanun	16	179,236
5960 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Maliye Bakanlığı Kısımına Bazı Kadroların Eklenmesi Hakkında Kanun	16	237:238

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5961 – Türkiye - Çekoslovakya Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarının Uzatılması Hakkında Teati Edilen Mektupların Onanmasına Dair Kanun	16	112:113, 230,233,252, 256:259
5962 – Ankara'da Gençlik Parkındaki Bina ve Tesislerin Ankara Belediyesine Devri Hakkında Kanun	16	238:244, 250,252,260:263
5963 – Bataklıkların Kurutulması ve Bundan Elde Edilecek Topraklar Hakkındaki 5516 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerini Değiştiren ve Geçici Maddeyi Yürürlükten Kaldıran Kanun	16	54:67, 90:99,194; 199,276:291
5964 – Gümrük Kanununun 18 inci Maddesi Uyarınca Gümrük Resminden Muaf Olarak Yurda Giren Eşyadan Tekel Maddesi Olanlarının Tekel Resmi ile Diğer Vergi ve Resimlerden de Muafiyetine Dair Kanun	16	87, 292:293,295, 296,300:303
5965 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teaddülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Ek 4644 Sayılı Kanunun 11 inci Maddesinin Kaldırılması ve 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Milli Eğitim Bakanlığı Kısımında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	16	87, 293:294
5966 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Geçici 3 üncü Maddesine İki Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun	16	178, 294:295
5967 – Rize İline Tabi Güneyce İlçe Merkezinin Nakledilmesi ve Adının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	16	200; 210,311
5968 – 1111 Sayılı Askerlik Kanununa Ek Kanun	16	178, 267,312:313

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5969 – Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Ekonomik İşbirliğine Dahil Memleketlerle Borçlanma, Yardım ve Ödeme Anlaşmaları Akdi İçin Hükümete Yetki Verilmesine Dair 5436 Sayılı Kanunun Yürürlük Süresinin Uzatılması Hakkında Kanun	16	267, 311:312,319, 324:325,339:342
5970 – Ankara'daki Kızılay Hastanesinin Satın alınması Hakkında Kanun	16	267, 312,319, 325,343:346
5971 – Bir Avrupa Tediye Birliği Kurulması Hakkındaki Anlaşmayı Tadil Eden İki Sayılı Ek Protokolün Onanmasına Dair Kanun	16	178, 295,313:315, 319,325,347:350
5972 – Türkiye ile İtalya Arasında İmzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyla Eklerinin Onanması Hakkında Kanun	16	179, 315:319, 325,351:354
5973 – Milli Eğitim Bakanlığı Kuruluş Kadroları Hakkındaki Kanuna Bağlı (2) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	16	222, 309,371:373
5974 – 10.VI.1946 tarihli ve 4926 Sayılı Kanuna Bağlı (I) Sayılı Cetvelin (II. Milli Eğitim İdareleri) Kısımındaki İlkokul Öğretmen ve Yardımcı Öğretmen Kadrolarının Kaldırılarak Yerine Dört Yıllık Öğretmen Kadrosu Konulmasına Dair Kanun	16	222, 309,378:382
5975 – Ankara Üniversitesi 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	16	222: 223,309,363: 366,370,375, 382,440:443

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5976 – Karayolları Genel Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	16	222: 223,309,363:366, 370:371,375, 382,444:447
5977 – Seyhan Barajının Finansmanı İçin Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası ile Akdedilen Anlaşma ve Eklerinin Onanması Hakkında Kanun	16	308: 309,338,373:376, 379,382,448:451
5978 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Cetvel-lerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	16	87, 222:223,309,363: 370,376:377,379, 382,439,452:455
5979 – Tıp Mensuplarının Devlet Teşkilâtında Vazifeye Alınma Şartları Hakkında Kanun	16	309, 383:409
5980 – Millî Eğitim Bakanlığı Merkez Kuruluşu ve Görevleri Hakkındaki 2287 sayılı Kanuna Ek 2773 Sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinde Değişiklik Yapılmasına ve 4926 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Kadro Cetveline İmam-Hatip Okulları İçin Kadro Eklenmesine Dair Kanun	16	222, 309,425:426
5981 – Mareşal Fevzi Çakmak'ın Kız Kardeşi Nebahat Çakmak'a Vatanî Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun	16	309,429
5982 – Vakıflar Kanununun 27 nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun	16	309, 429:430
5983 – Gümrük Tarifesi Kanununa Bağlı Giriş Genel Tarifesi Cetvelinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	16	358, 377:378,409: 416,418,419, 430,456:459

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5984 – Türkiye ile Ticaret ve Seyrisefain Anlaşması ve Modüs Vivendi Akdetmiş Devletler Mallarından Bazıları İçin Giriş Genel Tarifesindeki Resim Hadlerinde Yapılan İndirimlerin Kaldırılması Hakkında Kanun	16	358. 377:378.409: 410.416:417. 418.419.430. 460:463
5985 – Millî Savunma Bakanlığı Gülhane Askerî Tıp Akademisi ile Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesinin Yekdiğerinden Ayrılması Hakkında Kanun	16	222. 309.417:425. 428.430.464:467
5986 – Ankara Üniversitesi Kuruluş Kadroları Hakkındaki Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvele Bazı Kadrolar Eklenmesi ve Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	16	222. 309.425.428. 430.468:471
5987 – Eskişehir’de Sel Baskınından Zarar Görenler İçin Yapıtılacak Meskenler Hakkındaki 24.III.1950 Tarih ve 5663 Sayılı Kanuna Ek Kanun	16	309. 426:429.430: 431.432.432. 432.472:475
5988 – 10 Kasım 1950 Tarihli Türkiye-Çekoslovakya Tütün Protokolünün Yeniden Yürürlüğe Konulması İçin Teati Edilen Mektupların Onanması Hakkında Kanun	16	309. 432.432.432. 476:479
5989 – Heyeti Mahsusolarea Haklarında Karar Verilmiş Olanların Emekli Haklarının Mahfuz Tutulması Hakkında Kanun	17	224:245
5990 – Umumi Müfettişlik Teşkiline Dair Kanun ile Ek ve Tadillerinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun	17	245

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
5991 – 1702 ve 1880 Sayılı Kanunların Tadiline Dair 2517 Sayılı Kanunun Birinci Maddesinin (B) Fıkrasının Değiştirilmesi ve (C) Fıkrasının da Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun	18	6:8
5992 – Tekel Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 4036 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Olan 4896 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkındaki 5804 Sayılı Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	18	16:21, 186:187
5993 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğünün 1947 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	18	125, 185:186,188, 191,191,192:195
5994 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğünün 1948 Bütçe Yılı Kesinhesap Kanunu	18	280, 315,327,327, 329,339,340:343
5995 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	18	280, 316,327,329, 344:347
5996 – Taşova İlçesinin Amasya İline Bağlanması Hakkında Kanun	18	4, 410:412
5997 – 491 Sayılı Teşkilatı Esasiye Kanununun Tekrar Meriyete Konulması Hakkında Kanun	18	129: 164,172,201: 202,282:304, 311,354, 389:410,410, 412,424:427
5998 – Köy Kanununa Bazı Maddeler Eklenmesine ve 46 ncı Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanunun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair 5672 Sayılı Kanunun Ek Birinci Maddesinin Birinci Fıkrası ile Geçici Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	19	8,9

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
5999 - Divanı Muhasebat Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Aynı Kanuna Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	19	9:10,34
6000 - Atatürk Ormanı Çiftliği Arazisinden Bir Kısımın Kamulaştırılmasına Yetki Verilmesi Hakkında Kanun	19	21:22
6001 - Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünün 1947 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	19	6:10, 10,22,23,35:38
6002 - Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünün 1948 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	19	6:7, 10,10,22, 23,39:42
6003 - Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1947 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	19	6:8, 10,10,22, 33:34,43:46
6004 - Hâkimler Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve İki Geçici Madde Eklenmesi Hakkındaki 5457 Sayılı Kanuna Muvakkat Bir Madde İlâvesine Dair Kanun	19	4, 100:106
6005 - Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teaddülü Hakkındaki 3656 Sayılı Kanunla Tadil ve Eklerinin İçişleri Vekâletine Ait Cetvelinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	19	49,106
6006 - Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1947 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	19	97:98, 106,114, 117,118,121
6007 - Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1948 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	19	98, 106,114, 117,122:125
6008 - Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1948 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	19	3:4, 98:99,106, 114,126:129

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6009 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	19	49, 99:100,106, 114,130:133
6010 – Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Olan Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine ve Bu Kanunun Bazı Maddelerinin Kaldırılmasına Dair 5671 Sayılı Kanunun Ek Birinci Maddesinin Değiştirilmesi ve Aynı Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	19	49, 94,140:141
6011 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvel ile Tadil ve Eklerinin Adliye Vekâleti Kısımında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	19	94,143
6012 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin 4665 Sayılı Kanunla Değiştirilen Dışişleri Vekâleti Kısımına Bazı Kadrolar Eklenmesi Hakkında Kanun	19	94, 141:143, 215:218
6013 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40 nci Maddesinin (c) Bendinin Değiştirilmesine Dair Kanun	19	107,218
6014 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Geçici (65) inci Maddesi Hükmünden, Tâyin ve Denetlenmesi Millî Eğitim Vekâletine İlişkin Özel Türk Okulları Öğretmenlerinin de Faydalanmaları Hakkında Kanun	19	107:108, 218:219
6015 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun (7) nci Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun	19	108,219
6016 – Askerî Memurlar Kanununun 8 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	19	108:109, 219:220

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6017 – Üsteğmen Doğan Tanyer'in Ordudan Tardı Hakkındaki Mahkûmiyetinin Affı Hakkında Kanun	19	109: 110,220
6018 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğünün 1952 Yılı Bütçesine Ek ve Olağanüstü Ödenek Verilmesi Hakkında Kanun	19	214, 303:304,312,329, 329,330,331:334
6019 – Tekel Umum Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvele Olağanüstü Ödenek Konulması Hakkında Kanun	19	214, 304,312,329, 335:338
6020 – Harb Felâketzedelerinin Himayesine Dair 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerinin Onanması Hakkında Kanun	19	107, 145,311:312, 316,329,330, 339:342
6021 – Bir Gümrük İş Birliği Konseyi İhdasına Mütedair Mukavelename ile Avrupa Gümrük Birliği İnceleme Grubuna Mûtaallik Protokolün Onanması Hakkında Kanun	19	107, 146,312,316,329, 330,343:346
6022 – Avrupa Konseyi Statüsünde Yapılan Taddillerin Onanmasına Dair Kanun	19	107, 146,312,316, 329,347:350
6023 – Türk Tabipleri Birliği Kanunu	19	108, 146:169,222: 232,364:380
6024 – Pamuklara Âriz Olan Haşarat ve Emrazın İmha ve Tedavisi ve Tohumlarının Islahı Hakkındaki Kanunun Bazı Maddelerini Değiştiren 1056 Sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun	19	108, 232,380:381

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6025 - Köy Ebeleri ve Köy Sağlık Memurları Teşkilâtı Yapılmasına ve 3017 Numaralı Sıhhat ve İhtimai Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurlar Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Olan 4459 Sayılı Kanunun 18 inci Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun	19	109. 233:381:382
6026 - Basın Kanununa Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	19	109. 233:234:382
6027 - Türkiye Büyük Millet Meclisi Ázasının Tahsisat ve Harcırahları Hakkındaki 1613 Sayılı Kanunun 1757 Sayılı Kanunla Değiştirilen Birinci Maddesinin İkinci Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	19	111: 114:234:246. 382:383
6028 - Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1949 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	19	301. 362:363:367. 374:384:387. 388:391
6029 - Orman Genel Müdürlüğünün 1947 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	19	301. 363:364:367:374. 384:387:392:395
6030 - Arazi ve Bina Vergilerinden İstisna Edilmiş Olan Mukataalı Gayrimenkullere Kıymet Takdiri Hakkındaki Kanunun Birinci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	19	109. 232:233:281. 384:384:396:399
6031 - Türk - Alman Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile Eklerinin Onanmasına Dair Kanun	19	109. 233:382:384. 384:387:400:403
6032 - Garson ve Benzeri İşçilerin Hizmet Karşılıkları Hakkında Kanun	19	313: 329:451:453

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6033 – İstanbul Teknik Üniversitesine Kuruluş Kadroları Hakkındaki Kanuna Ek Kanun	19	138, 353,454
6034 – İstanbul Teknik Üniversitesine Bağlı Maden Fakültesinin Binalarıyla Laboratuvarlarının İnşaa ve Tesisi Hakkında Kanun	19	138, 353,453:454, 467:469,483:486
6035 – Orman Genel Müdürlüğünün 1948 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	19	353, 450,451,490, 500,502,513:516
6036 – 8 Kasım 1877 Tarihinde Aziziye Tabyası İstirdadına İştirak Eden Nene Kırkgöz'e Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Tahsisine Dair Kanun	20	31:32
6037 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	4:27, 31,40,43,44,47
6038 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelden (500 000) Liranın İptali Hakkında Kanun	20	27, 31,40,43,48:51
6039 – Orman Umum Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Münakale Yapılması Hakkında Kanun	20	27, 28,31,40, 43,52:55
6040 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Umum Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	28, 30,31,40, 43,56:59
6041 – Kuzey Atlantik Andlaşmasına Taraf Devletlerce Avrupa Savunma Birliği Üyesi Devletlere Verilen Garantilere Dair Kuzey Atlantik Andlaşmasına Ek Protokolün Kabulü Hakkında Kanun	20	68, 75,78,79:80, 101:104

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6042 - Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1947 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	20	63. 108:109,122,125, 127,128:131
6043 - Ankara Üniversitesi 1947 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	20	63. 172:173,181,184, 186,188:191
6044 - Ankara Üniversitesi 1948 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	20	106, 173,181,184, 186,192:195
6045 - Ankara Üniversitesi 1949 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	20	106. 173:174,181, 184,186,196:199
6046 - Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1948 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	20	106: 107,174:175, 181,184,186: 187,200:203
6047 - Orman Genel Müdürlüğünün 1949 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	20	106. 175,181,185, 187,204:207
6048 - Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünün 1949 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	20	106, 175:176,181, 185,187,208:211
6049 - Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti Kuruluş ve Memurları Kanununa Bazı Hükümler Eklensine ve 4258 Sayılı Kanuna Bağlı Kadro Cetvellerinin Değiştirilmesine Dair 4862 Sayılı Kanuna Bağlı Kadro Cetvellerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	63, 226:227
6050 - Çalışma Vekâletinin Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 4841 Sayılı Kanuna Ek Kanun	20	134,227
6051 - Basın Kanununun 36 ncı Maddesinin 1 inci Fıkrasının Tadili Hakkında Kanun	20	142, 165,275

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6052 - Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin İçişleri Vekâleti Kısımında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	215.279
6053 - Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Emniyet Umum Müdürlüğü Kısımında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	20	215.279
6054 - 1952 Yılı Bütçe Kanununun 3 üncü Maddesinin (b) Fıkrasının Kaldırılarak Yerine Bir Fıkra Konulması Hakkında Kanun	20	134. 352.607.616. 618:621
6055 - Hudut ve Sahiller Sağlık Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215. 607:616.625: 668.677.680. 682.684.698:701
6056 - Ankara Üniversitesi 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	214. 916:927.931: 976.1005:1011. 1011:1022.1024. 1025.1026:1029
6057 - İstanbul Üniversitesi 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215. 916:927.931: 976.1011:1015. 1022:1024.1025. 1030:1033
6058 - İstanbul Teknik Üniversitesi 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215. 916:927.931: 976.1015:1018. 1022.1024.1026. 1034:1037
6059 - Doğu Üniversitesi Kuruluş Hazırlıkları Hakkında Kanun	20	852. 1022:1024.1024. 1026.1038:1041

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6060 – Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki Kanunun Meriyet Müddetinin Uzatılmasına Dair Kanun	20	930, 1011,1045, 1093:1094
6061 – Karayolları Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215, 1024:1025,1046; 1076,1084:1093, 1106,1116, 1171:1174
6062 – 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	852, 1094:1096,1106, 1116,1175:1178
6063 – Tekel Umum Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/2) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	852, 1096:1097,1106, 1116,1179:1182
6064 – Vakıflar Umum Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	624, 852,1097:1098, 1106,1116, 1183:1186
6065 – Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	20	852, 1098:1099,1106, 1116,1187:1190
6066 – Ankara Üniversitesi 1952 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Münakale Yapılması Hakkında Kanun	20	624, 852,1099,1106, 1116,1191:1194
6067 – Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	214, 1145:1157,1161; 1163,1166,1169, 1195:1198

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6068 – Yeniden 22 Kaza Kurulması Hakkında Kanun	20	852, 1202:1204,1207, 1231,1331:1334
6069 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü'nün 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	214, 1204:1233,1234: 1241,1261,1272, 1335:1338
6070 – Devlet Hava Yolları Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	214, 1204:1233,1241: 1244,1261,1272, 1339:1342
6071 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215, 1204:1233,1244: 1247,1261,1272, 1343:1346
6072 – Vakıflar Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215, 1288:1300,1313, 1347:1350
6073 – Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	214, 916:927,931: 976,1018:1022, 1318:1320,1324, 1330,1351:1354
6074 – Orman Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215, 1145:1157,1163: 1169,1320:1321, 1324,1330, 1355:1358
6075 – Tekel Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanunu	20	215, 1129:1138,1140: 1145,1321,1324, 1330,1359:1362

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6076 – 1953 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu	20	214, 301:347,352:409, 412:477,480:543, 547:607,607:616, 625:677,680:697, 705:776,778:849, 853:927,931:1004, 1024:1025,1046: 1084,1099:1140, 1145:1161,1204: 1231,1232:1234, 1247:1288,1300: 1318,1321:1330, 1366:1375,1378: 1383,1395:1398
6077 – Subay ve Askeri Memurların Mecburi Hizmetleri ve İstifalar Hakkında Kanun	21	51:52
6078 – Askeri Ceza Kanununun 114 üncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	21	53
6079 – Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1949 Bütçe Yılı Hesabı Kati kanunu	21	50:51, 61,61,80,81:84
6080 – Türkiye Cumhuriyeti ve Diğer Müttefik Devletlerle Japonya Arasında Washington'da İmzalanan ve Japonya ile Barış Andlaşmasının 15 inci Maddesinin (a) Fıkrasının Tatbikinden Doğacak İhtilafların Halline Dair Olan Anlaşmanın Onanması Hakkında Kanun	21	52:53, 61,61,80,85:88
6081 – Hariciye Vekâleti Teşkilâtı Hakkındaki Kanuna Ek Kanun	21	122:123
6082 – Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına Dair 1221 Sayılı Kanunun 8 inci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	21	53:54, 351:353
6083 – Dumlupınar Denizaltı Gemisinin Batması Dolayısıyla Ölenlerin Şehit, Dul ve Yetimlerinin de Şehit Dul ve Yetimi Sayılmaları Hakkında Kanun	21	351,367, 406:411

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6084 – Millî Korunma Kanununun Tadili Hakkında Kanun	22	4:29, 29,35:45,49, 52,52.68,70:73
6085 – Karayolları Trafik Kanunu	22	132: 150,169:170, 185,185,187, 199:202
6086 – Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu	22	45: 68,121:132, 170,205:206, 213,219,223, 232:235
6087 – Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Krallığı ve Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Arasında Ankara'da Akdedilen Dostluk ve İşbirliği Andlaşmasının Tasdikına Dair Kanun	22	2, 297:302,303, 304,306,308, 309:312
6088 – Gümrük Kanununun 17 nci Maddesinin 7 Numaralı Bendine 5651 Sayılı Kanunla Eklenen (e) Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	22	455: 467,474,488:491
6089 – Yeniden Yapılacak Su İşleri İçin Gelecek Yıllara Sâri Taahhütlere Girişilmesine Mezu niyet Verilmesi Hakkındaki 3132, 4100, 4649 ve 5259 Sayılı Kanunlara Ek Kanun	23	103, 136:147,151, 153,156,161:164
6090 – Denizcilik Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanununun Geçici İkinci Maddesine Göre Yapılması Gereken Tasfiyeye Ait Müddetin Uzatılması Hakkında Kanun	23	229:230
6091 – Tapulama Kanununun Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	24	11:13
6092 – Vakıf Zeytinlik, İncirlik, Fındıklık, Narenciye ve Meyvalıkların Satış Şekli Hakkında Kanun	24	11,13:17

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6093 – İskân Kanununun Bazı Maddelerinin Tadıline ve Yeniden bazı Hükümler İlavesine Dair 5420 ve 5826 Sayılı Kanunların Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Yeniden Bazı Hükümler İlavesine Dair Kanun	24	17:20, 24,27,31,40:43
6094 – Vergi Usul Kanununun Bazı Maddeleri ile Bu Kanuna Bağlı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Maddeler ve Fıkralar Eklenmesine Dair 5815 Sayılı Kanunun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine ve Vergi Usul Kanununun Mezkûr Kanunla Kaldırılan 348 inci Maddesi Yerine Bir Madde Konulmasına Dair Kanun	24	20:29, 31,34,44:47
6095 – Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtı Müşterek Enfrastrüktür Programı Gereğince Türkiye’de Yapılacak İnşa ve Tesis İşlerine Dair Kanun	24	3,52: 64,67,69, 70,99:102
6096 – Askeri Fabrikalar Tekaüt ve Muavenet Sandığına Bağlı İşçilere Mesken Yaptırmaları İçin Borç Para Verilmesine Dair Kanun	24	95:96
6097 – Millî Korunma Kanununa Göre Yapılmış Olan Harcamalara Ait 1949 Takvim Yılı Bilançosunun Kabulü Hakkında Kanun	24	86, 89,90,96, 103:106
6098 – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1949 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	24	86, 87,89,90,96, 107:110
6099 – Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1950 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	24	87: 88,89,90,96, 111:114
6100 – İstanbul Teknik Üniversitesi 1947 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	24	88, 89,90,96, 115:118

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6101 – İstanbul Teknik Üniversitesi 1948 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	88: 89,89,92,97, 119:122
6102 – İstanbul Teknik Üniversitesi 1949 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	89, 90,92,97, 123:126
6103 – Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1947 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	89: 90,90,92, 97,127:130
6104 – Devlet Havayolları Umum Müdürlüğünün 1950 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	90: 91,91,92, 97,131:134
6105 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğünün 1949 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	91, 94,97,135:138
6106 – Ankara Üniversitesi 1950 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	91: 92,93,94, 97,139:142
6107 – Milli Korunma Kanununa Göre Yapılmış Olan Harcamalara Ait 1950 Takvim Yılı Bilançosunun Kabulü Hakkında Kanun	24	92, 93,95,97, 143:146
6108 – İstanbul Üniversitesi 1947 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	92: 93,94,97, 147:150
6109 – İstanbul Üniversitesi 1948 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	93: 94,95,96, 97,151:154
6110 – İstanbul Üniversitesi 1949 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	24	94, 95,96,97, 155:158

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6111 – Orman Umum Müdürlüğü 1950 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	24	94: 95,96,97, 159:162
6112 – Bankalar Kanununa Ek Kanun	24	190:191
6113 – Osmanlı Bankasıyla Yapılan Mukavelenin Onanması Hakkında Kanun	24	165: 185,186:189, 194,197,200, 226:229
6114 – Türkiye Hükümeti ile Birleşmiş Millet, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı, Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı, Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı ve Dünya Sağlık Teşkilâtı Arasında Teknik Yardım Teminine Mütedair Esas Anlaşma ve Eklerinin Onanması Hakkında Kanun	24	189: 190,194,197, 200,230:233
6115 – Amortisman ve Kredi Sandığı Hakkında Kanun	24	190, 191:198,199, 200,234:237
6116 – 4926 Sayılı Kanuna Bağlı (1) ve (2) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	24	165, 242:243
6117 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Emniyet Umum Müdürlüğü Kısımında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	24	165, 305:308,318:319
6118 – Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanununa Ek Kanun	24	165, 324:325
6119 – Adli Tıp Müessesesi Kanunu	24	199: 200,201:209, 243:262,262: 273,274:283, 285:305,308: 318,323:324, 325,329,333, 342,387:390

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
6120 – Büyük Millet Meclisi Memurlarının Teşkilâtına Dair Olan 5509 Sayılı Kanuna Bağlı Cetvelin Emniyet Amirliği Kısımında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	24	322. 323.394:395
6121 – Etibank Sermayesinin 500 Milyon Liraya Çıkarılması Hakkında Kanun	24	322. 395:399,411, 420,457:460
6122 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi-ne Dair Kanun	24	326; 342,342,379, 399,413,417, 420,461:464
6123 – Türk Ceza Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	413; 420,421:443
6124 – Belediye Kanununun 19 uncu Maddesine Bir Fıkra ve Aynı Kanuna Muvakkat Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	24	443:444
6125 – İl İdare Kanununun 47 ve 49 uncu Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	445
6126 – Memur Meskenleri İnşası Hakkındaki 4626 Sayılı Kanuna Ek Kanun	24	445:446
6127 – Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Ekonomik İşbirliğine Dahil Memleketlerle Borçlanma, Yardım ve Öteme Anlaşmaları Akdi İçin Hükümete Yetki Verilmesine Dair 5969 Sayılı Kanunla Muaddel 5436 Sayılı Kanunun Meriyet Müddetinin Uzatılması Hakkında Kanun	24	323, 443,446,448, 456,465:468
6128 – Yeni Radyo İstasyonlarının Kurulması ve Ankara Radyo İstasyonunun Tevsi ve Takviyesi İçin Gelecek Yıllara Geçici Taahhütlere Girişilmesi Hakkında Kanun	24	51, 446:448,453, 456,469:472
6129 – Yeniden Bir Vilayet ve 4 Kaza Kurulması Hakkında Kanun	24	240, 448,453,456, 473:476

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6130 – Jandarma Kanununun 5 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	482:486
6131 – Erzincan'da Yapılacak Meskenler Hakkındaki 5594 Sayılı Kanunun İkinci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	24	496
6132 – At Yarışları Hakkında Kanun	24	500:501
6133 – Çay Kanununa Ek Kanun	24	486:487. 491:494,502. 528:531
6134 – Özel İdare Hastanelerinin Muvazenei Umumiye Devri ve 4862 Sayılı Kanuna Bağlı (1) ve (2) Sayılı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	24	487:495. 497:499,502. 532:535
6135 – Mudanya - Bursa ve Ilıca İskele - Palamutluk Demiryolu İşletmesinin Kaldırılması ve Bu Hatların Tasfiyesi Hakkında Kanun	24	496:497. 499,502,536:539
6136 – Ateşli Silahlar ve Bıçaklar Hakkında Kanun	24	29: 31,31:34,35:37. 64:71,72:86. 448:455,456. 502:513
6137 – Yedek Subaylar ve Yedek Askerî Memurlar Kanununa Ek Kanun	27	392. 516:525
6138 – İstanbul Üniversitesi 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretili Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	24	480. 546,563,570. 601:604
6139 – 1953 Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretili Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	24	480. 546:549,563. 570,605:608
6140 – 1953 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa Bağlı (R) Cetvelinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	24	550. 563,570,609:612

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6141 – Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası- nın Türkiye Sınai Kalkınma Bankasına Aça- cağı Kredilere Kefalet Edilmesi ve Bu Husus- ta Garanti Anlaşmaları Akdi Zımında Hü- kümete Mezuniyet İfasına Dair Kanun	24	479: 480,480,550:551, 563,570,613:616
6142 – Askerlerin Zat İşlerine Taalluk Eden Dava- ların Tetkik ve Muhakeme Usulü Hakkındaki Kanunun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Ka- nun	24	480,595
6143 – Türkiye Emlâk ve Kredi Bankası Hakkında- ki 4947 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin De- ğiştirilmesi ve 5228 Sayılı Bina Yapımını Teş- vik Kanununun Bazı Maddelerinin Kaldırılma- sı Hakkında Kanun	24	480, 551:570,570, 574,576,583, 596,617:620
6144 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü İhtiyaçları İçin Gelecek Yıllara Geçici Taahhütlere Girişilmesi Hak- kındaki Kanunda Tadilat Yapılmasına Dair Kanun	24	480, 570:571,574,576, 583,596,621:624
6145 – Türkiye Cumhuriyeti Posta, Telgraf ve Te- lefon İşletmesi Kuruluş Kanunu	24	480, 571:595,595: 596,597,625:628
6146 – Jandarma Efracı Kanununun 19 uncu Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	543, 544,644:648
6147 – İstanbul ve İzmir’de Birer Ceza Evi Yaptı- rılması İçin Gelecek Yıllara Geçici Taahhütle- re Girişilmesi Hakkında Kanun	24	544, 638:643,644, 645,648,655:658

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6148 – İstanbul Adalet Binası İnşası İçin Gelecek Yıllara Geçici Taahhütlere Girişilmesi Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	24	544, 643.644.645. 648.659;662
6149 – Devlet Hava Yolları Umum Müdürlüğü İhtiyaçları İçin Gelecek Senelere Geçici Taahhütlere Girişilmesi Hakkında Kanun	24	322, 544.643;644. 646.646,648. 663;666
6150 – Artırma, Eksiltme ve İhale Kanununa Bir Madde Eklenmesine ve 5127 Sayılı Kanunun Kaldırılmasına Dair Kanun	24	543, 648;654.671;673
6151 – Teknik Ziraat ve Teknik Bahçıvanlık Okulları Kanununun 1, 2, 3 ve 4 üncü Maddelerinin Değiştirilmesine ve 15 ve 16 ncı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun	24	514; 515.675
6152 – Müzelerle Ören Yerlerini Ziyaret Edenlerden Alınacak Ücret Hakkındaki Kanunun Birinci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	676;677
6153 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Hakkındaki 5434 Sayılı Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	24	677;678
6154 – Erzurum'un Mehtiefendi Mahallesinden 1315 Doğumlu İbrahim oğlu Rifat Topal'a Vatani Hizmet tertibinden Maaş Tahsisine Dair Kanun	24	322, 680;681
6155 – Türkiye - Almanya Federal Cumhuriyeti Ticaret Anlaşmasına Göre Tanzim Olunacak Menşe Şahadetnameleri Metninde "Almanya Federal Cumhuriyeti Menşeli" İbaresinin Kullanılması İçin Teati Olunan Mektupların Onanmasına Dair Kanun	24	498; 673,677,680, 685.727;730

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6156 – Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında 1 Nisan 1939 Tarihinde İmzalanan Ticaret Anlaşmasının Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun	24	498: 499,673:674, 677,680,685, 731:734
6157 – Türkiye - İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile 14 Haziran 1951 Tarihli Ek Protokol ve Buna Melfuf Mektupların 15 Haziran 1952'den İtibaren Üç Aylık Bir Devre İçin Uzatılmasına Dair Teati Olunan Mektupların Onanması Hakkında Kanun	24	499. 674,677,680, 685,735:738
6158 – Türkiye - İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile 14 Haziran 1951 Tarihli Ek Protokol ve Buna Melfuf Mektupların Yürürlük Sürelerinin 15 Eylül 1952'den İtibaren Altı Aylık Yeni Bir Devre İçin Uzatılmasına Dair Teati Olunan Mektupların Onanması Hakkında Kanun	24	499: 500,674:675, 677,680,685, 739:742
6159 – Türkiye ile Fransa Arasında İmzalanan Ticaret Anlaşmasına Ek 28 Ağustos 1952 Tarihli Protokol ile Eklerinin Onanması Hakkında Kanun	24	515. 675:676,677, 680,682,685, 743:746
6160 – Türkiye Cumhuriyeti ile Müttevekkil Yemen Krallığı Arasında Akdedilen Dostluk Anlaşmasının Onanmasına Dair Kanun	24	516, 676,677,680, 682,686,747:750
6161 – Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Hükümeti Arasında Münakit İkâmet, Ticaret ve Seyrisefain mukavelenamesine Merbut Türkiye Gümrük Taviz Listesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun	24	678, 681,682,686, 751:754

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6162 – Türkiye ile Fransa Arasında İmzalanan Kül- tür Anlaşmasını Onanması Hakkında Kanun	24	678: 679,681,682, 686,755:758
6163 – Türkiye - Çekoslovakya Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile 10 Kasım 1950 Tarihli Tütün Protokolü Sürelerinin Uzatılmaları Hususun- da Teati Olunan Mektupların Onanmasına Dair Kanun	24	679. 681,682,686, 759:762
6164 – Bir Avrupa Tediye Birliği Kurulması Hak- kındaki 19 Eylül 1950 Tarihli Anlaşmayı Ta- dil Eden 3 Sayılı Ek Protokolün Onanmasına Dair Kanun	24	544, 680,681,682, 687,763:766
6165 – İstanbul Opera Binası İnşaatının Hazinece İkmal ve Sureti İdaresi Hakkında Kanun	24	544, 681,684,687, 767:770
6166 – Kastamonu Vilayetine Bağlı Kargı Kazası- nın Çorum Vilayetine Bağlanması Hakkında Kanun	24	515, 690:695
6167 – Reisicumhur Tahsisatı Hakkında Kanun	24	709:710
6168 – Şeker Fabrikalarına Bahşolunan İmtiya- zat ve Muafiyat Hakkındaki Kanunun 2 nci Maddesinin Değiştirilmesine Dair kanun	24	630, 695:696,710, 715,771:774
6169 – Köy Kanununa Bazı Maddeler Eklenme- sine ve 46 ncı Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanunun Bazı Maddelerinin Kaldırıl- masına Dair 5672 Sayılı Kanunun 5998 Sa- yıllı Kanunla Tadi Edilen Geçici Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	630, 670,781:791
6170 – Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Olan Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi ve Bu Kanunun Ba- zı Maddelerinin Kaldırılması Hakkındaki 5671		

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
Sayılı Kanuna 6010 Sayılı Kanunun İkinci Maddesiyle Eklenmiş Olan Geçici Maddenin Tadili Hakkında Kanun	24	670. 670,791:792
6171 – 11 Eylül 1944 Tarih ve 4665 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	24	670. 794:795
6172 – Sürekli Görevle Yabancı Memleketlerde Bulunan Memurların Aylıkları Hakkındaki Kanunun Birinci Maddesinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	24	630. 670,795:796
6173 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü İşçilerine Mesken Yaptırmaları İçin Borç Para Verilmesine Dair Olan 5954 Sayılı Kanunun Birinci Maddesinin Son Fıkrasının Tadili Hakkında Kanun	24	543. 671,796
6174 – Türkiye ile Belçika - Lüksemburg Ekonomik Birliği Arasındaki Ödeme Anlaşması Süresinin Uzatılmasına Dair Teati Edilen Mektupların Onanması Hakkında Kanun	24	670. 792,797,797. 801,837,840
6175 – İtalya'daki Alman İltira Beratları Hakkında Roma'da İmzalanan Andlaşmaya İltihakımızın Tasdikına Dair Kanun	24	670. 792:793,797. 797,801,841:844
6176 – Türkiye ile Belçika - Lüksemburg Ekonomik Birliği Arasındaki Ödeme Anlaşması Müddetinin Uzatılmasına Dair Teati Olunan Mektupların Tasdiki Hakkında Kanun	24	670 793,798,801. 845:848
6177 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslavya Hükümeti Arasında Ankara'da İmzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmalarıyla Eklerinin Kabulü Hakkında Kanun	24	670. 793:794,798. 801,849:852

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6178 – Ordu Dahili Hizmet Kanununun 5501 Sayılı Kanunla Değiştirilen 66 ncı Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun	24	780, 858,861
6179 – Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Hakkındaki Kanunun 10 uncu Maddesinin (B) Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun	24	780; 781,856:857, 862,871,903:906
6180 – Devlet Daireleri Tarafından Gümrük Vergi ve Resimlerinden Muaf Olarak İthal Edilip Tahsis Yerlerinde Kullanıldıktan Sonra Satılacak Eşyanın Gümrük Vergi ve Resmine Tabi Tutulmayacağına Dair Kanun	24	786, 857,862,871, 907:910
6181 – İltisak ve Kuşak Hatları İnşasına Dair Kanun	24	777, 780:857:858, 862,871,911:914
6182 – Muhtaç Çiftçilere Ödünç Tohumluk Verilmesi Hakkındaki Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve bu Kanuna Bazı Hükümler Eklenmesine ve Göçmenlerle Nakledilenlere ve Muhtaç Çiftçilere Tohumluk ve Yemeklik Dağıtılması Hakkındaki Kanunun 4 üncü Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	24	781, 864:866,868, 869,871,915:918
6183 – Âmmeye Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun	24	780, 866:871,872; 901,922:934, 937,941,944, 976:979
6184 – Muamele Vergisi Kanununun 9 uncu Maddesinin 4 üncü Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	781, 861:864,934; 935,937,941, 944,980:983

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6185 - Üniversiteler Kanununun 46 ncı Maddesi- nin (d) Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	24	780. 855.935:975
6186 - Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları İşletmesi Kuruluş Kanunu	24	671. 796:805.805; 833.986:1001. 1008:1009.1022. 1035.1036:1039
6187 - Vicdan ve Toplumun Hürriyetinin Korun- ması Hakkında Kanun	24	855. 920.1043:1065. 1066:1085.1086; 1107.1108:1132. 1133.1134.1136. 1141:1144
6188 - Bina Yapımını Teşvik ve İzinsiz Yapılan Binalar Hakkında Kanun	24	777. 1001:1008.1009; 1035.1132:1136. 1137.1145:1148
6189 - Vakıflar Umumî Müdürlüğünün 1950 Yılı Hesabı Katî Kanunu	25	391:392. 395.403.407. 420:423
6190 - Çoruh Vilayetine Bağlı Fındıklı Kazasının Rize Vilayetine Bağlanması Hakkında Kanun	25	428:429
6191 - Yeniden İki Kaza Kurulması Hakkında Ka- nun	25	427; 428.434.435. 448.452.543:456
6192 - Limanların İnşaa, Tevsi, Islah ve Teçhizine Dair Olan Kanuna Ek Kanun	25	2. 201.390.429.434. 435.448.457:460
6193 - 1953 Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşarethi Cetvellerde Değişik- lik Yapılması Hakkında Kanun	26	5:6. 12.15.26. 26.27:30

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6194 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teşkilâtı Hakkındaki Kanuna Bağlı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	26	3, 132:133
6195 – Cumhuriyet Halk Partisinin İktisaplarının İadesi Hakkında Kanun	26	130, 131,160:231, 231,234:237
6196 – Vakıflar Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvel-lerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	26	130: 131,241:243, 250,251,258, 272:275
6197 – Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun	26	6: 26,34:44,50:51, 243:270,281:289
6198 – Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü Memur ve Hizmetlilerinin Ücretlerine Dair Olan 2847 Sayılı Kanun ile Ek ve Tadillerinin Değiştirilmesine Dair Kanun	26	130,305
6199 – Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti Kuruluş ve Memurları Hakkındaki Kanunun 19 uncu Maddesinin Tadihine ve Bu Kanuna Ek 4862 Sayılı Kanuna Bağlı Kadro Cetvelinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	26	130, 305:306
6200 – Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkında Kanun	26	130, 289:304,306, 318:321
6201 – Sermayesinin Tamamı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadî Devlet Teşekküllerinin Teskilâtıyla İdare ve Murakabele-ri Hakkındaki Kanunun 5 inci Maddesinin Ta-diline Dair Kanun	26	50, 280,325:327
6202 – Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaş-masına Ekli Torquay Protokolünün Onanma-sına Dair Kanun	26	327, 344,362, 363:366

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6203 – Abana Kaza Merkezinin Bozkurt - Pazar - yeri Kasabasına Nakli Hakkında Kanun	26	130. 331:345
6204 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetveldeki Bayındırlık Vekâletine Ait Kadrolarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	26	279. 347:348,362
6205 – Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti Teşkilât ve Memurları Hakkındaki 3017 Sayılı Kanunun 6 ncı ve Bu Kanunun 4258 Sayılı Kanunla Değiştirilen 49 uncu Maddelerinin Değiştirilmesine ve 4862 Sayılı Kanuna Bağlı Kadro Cetvelinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	26	279,348
6206 – Tapu ve Kadastro Umum Müdürlüğü Teşkilât ve Vazifeleri Hakkındaki Kanunun 3 üncü ve 4 üncü Maddelerinin Tadiline Dair Kanun	26	279. 349:350
6207 – Avukatlar Yardımlaşma Kanunu	26	130. 345:346,352, 352,354,367:370
6208 – Temsil Ödenegi Hakkındaki 5027 Sayılı Kanunda Askerî Makamlar Üzerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Olan Kanuna Bağlı Cetvelin Tadiline Dair Kanun	26	158. 347,354,354, 371:374
6209 – Serbest Bölge Kanunu	26	279. 350:354,354, 354,375:378
6210 – Demiryollar ve Limanlar İnşaatı İçin Gelecek Yıllara Geçici Taahhütlere Girişilmesi Hakkındaki Kanuna Ek Kanun	26	354. 354,354,379:382
6211 – Devlet Memur ve Hizmetlilerine Tahsisat Verilmesi Hakkında Kanun	26	279. 386,387:423, 441:457,460, 469:472

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6212 - Sermayesinin Tanımı Devlet Tarafından Verilmek Suretiyle Kurulan İktisadi Teşekküllerin Teşkilatıyla İdare ve Murakabeleri Hakkındaki Kanunun 45 inci Maddesinin 3 ve 4 üncü Bentlerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	26	439. 440:441.476: 493,496.497, 498.507:510
6213 - Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü İhtiyaçları İçin Gelecek Yıllara Sari Taahhütlere Girişilmesi Hakkındaki 5076 Sayılı Kanunun 1 inci Maddesinin Değiştiren 5843 Sayılı Kanuna Ek Kanun	27	16:17. 20.22.33:36
6214 - Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Emniyet Umum Müdürlüğü Kısmında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	27	15:16. 42:50
6215 - Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurları Teşkilatı Hakkındaki Kanuna Bağlı Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	27	50:51
6216 - Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa Geçici Bir Madde Eklenmesi Hakkında Kanun	27	4:15. 41:42.50. 52.67:70
6217 - Tapu Kanununun 26 ncı Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	27	4.51: 62.66
6218 - 125 Milyon Liralık İç İstikraz Akdi Hakkında Kanun	27	100. 101:102.103. 107.112.132:135
6219 - Türkiye Vakıflar Bankası Türk Anonim Ortaklığı Kanunu	27	64. 65:66.66.75:97 97. 102:107.112. 115.120.136:139

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6220 - 1953 Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa Bağlı Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	27	100, 143:144,147, 150,155,172, 173:176
6221 - Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	27	100, 144:145,147, 150,155,177:180
6222 - Zirai Mücadele İşlerinde Çalışıp Başarı Gösteren Memurlara İkramiye Verilmesi Hakkında Kanun	27	73, 237:238
6223 - Orman Umum Müdürlüğü Kuruluşu Hakkındaki Kanuna Ek 3818 Sayılı Kanuna Bağlı Cetvelde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	27	182,238
6224 - Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu	27	39, 107:127,145:171, 184:205,212:236, 238,238,241:244
6225 - Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Umum Müdürlüğünün 1950 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	27	142, 236:237,238,238 ,240,245:248
6226 - Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğünün 1950 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	27	142, 237,238,238, 240,249:252
6227 - Zehra Işık'a Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun	27	255:257
6228 - Kaltabanoğlu Ahmet Yılmaz'a Vatani Hizmet Tertibinden Maaş Bağlanmasına Dair Kanun	27	257:258
6229 - Arif Necip Kaskatı'nın Eşi Mezkûre Kaskatı ile Kızı Leman Kaskatı'ya Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanmasına Dair Kanun	27	258

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6230 – Beden Terbiyesi Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	27	285. 318:319,325, 329,354:357
6231 – Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	27	285. 319:320,325, 329,358:361
6232 – Tekel Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçesinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	27	285. 320,325,329, 362:365
6233 – "Ticaret ve Sanayi Odaları", "Ticaret Odaları", "Sanayi Odaları", "Ticaret Borsaları", Birliği Hakkındaki Kanunun Bazı Maddele- rinin Değiştirilmesine Dair Kanun	27	285. 340:344
6234 – Köy Enstitüleri ile İlk Öğretmen Okulları- nın Birleştirilmesi Hakkında Kanun	27	258:279, 370:378
6235 – Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu	27.	182. 394:400
6236 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Çukur- ova Elektrik Türk Anonim Ortaklığı Arasında Seyhan Barajı Hidro-Elektrik Tesislerinin Dev- rine Mütâallik Olarak Akdedilen mukavelenin Tasdiki Hakkında Kanun	27	3, 315,379:394, 395,400,400, 401:404
6237 – Limanlar İnşaatı Hakkında Kanun	27	73, 392:394,396, 397,400,405:408
6238 – Atatürk Orman Çiftliği Arazisinden 8 070 Dekarının Satılması Hakkında Kanun	27	315, 416:417

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6239 – Karayolları Umum Müdürlüğünün 1950 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	27	369, 415:416,420, 422,445.446:449
6240 – Karayolları Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe Yılı Hesabı Kati Kanunu	27	369, 416.420.422. 445,450:453
6241 – Emekli, Dul ve Yetim Aylıklarına Zam Yapılması Hakkında Kanun	28	3:4. 12,13,14,34:37
6242 – 3135 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına ve 4808 Sayılı Kanunun Meriyyetten Kaldırılmasına Dair Kanun	28	72, 117:118
6243 – İспенçiyari ve Tıbbi Müstahzarlar Kanununun 4348 Sayılı Kanunla Değiştirilmiş Bulunan 5 inci Maddesinin Tadili Hakkında Kanun	28	72, 118:133
6244 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununda Bazı Değişiklikler Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Hükümler Eklenmesine Dair 5951 Sayılı Kanuna Ek Kanun	28	41, 133:134
6245 – Harcırah Kanunu	28	105, 143:167,181
6246 – Artırma, Eksilme ve İhale Kanunu ile Muhasebei Umumiye Kanununa Ek Kanun	28	167:168
6247 – Gelir Vergisi Kanununun 24 üncü Maddesinin (1) Numaralı Bendiyle Aynı Kanunun 30 uncu Maddesinin (2) Numaralı Bendinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	28	168: 169,171,172. 176,182:185
6248 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülü Hakkındaki Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvel ile Tadil ve Eklerinin İçişleri Vekâletine Ait Kısımında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	28	256:257

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6249 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair (Olan) Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin İçişleri Vekâleti Taşra Teşkilâtı Kısmında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	257
6250 – Köy Kanununun 14 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi ve 44 üncü Maddesinin 2 nci Fıkrasının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	28	105, 261:266
6251 – Askerî Polis Birlikleri Astsubay ve Eratına Mütferrika Verilmesi Hakkında Kanun	28	266:267
6252 – Gerillâ, Komando, Dağ veya Paraşütçü Kıtaları Yetiştirme Kurslarına İştirak Edeceklerin İaşeleri Hakkında Kanun	28	267
6253 – Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranlar Arasındaki Münasebetlerin Tanzimi Hakkındaki Kanunun 10, 15, 17, 20 ve 28 inci Maddelerinin Değiştirilmesine ve Aynı Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun	28	267,270
6254 – Memurun Kanununa Ek Kanunun 1 inci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	28	229, 300:301
6255 – Arazi Vergisi Kanununun 10 uncu Maddesinin Tadiline Dair Kanun	28	229,303
6256 – 1837 Sayılı Bina Vergisi Kanununa Ek Kanun	28	229,304
6257 – Nizipli Habeş Böler'e Vatani Hizmet Tertibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun	28	304:306
6258 – Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkındaki 1567 Sayılı Kanunun 5540 Sayılı Kanunla Değiştirilen 1 inci, 3 üncü ve 4328 Sayılı Kanunla Değiştirilen 4 üncü Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanunun Süresinin Uzatılmasına ve Bazı Ek Maddelerin İlavesine Dair Kanun	28	307:312
6259 – Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti Kuruluş ve Memurları Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine Dair (Olan) Kanuna Bağlı Kadro Cetvellerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	230, 312:377

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6260 – 1953 Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	40:41, 229.290:300, 310.321.378:381
6261 – 1953 Yılı Muvazenei Umumiye Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	229, 301.310.321, 382:385
6262 – Karayolları Umumî Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/2) ve (B) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	72, 229.301:302, 310.321.386:389
6263 – Devlet Üretme Çiftlikleri Umumî Müdürlüğü'nün 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	229, 302.310.321; 322.390:393
6264 – İstanbul Teknik Üniversitesinin 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	104, 229.302:303, 310.322.394:397
6265 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (I) Sayılı Cetvel ile Tadil ve Eklerinin Adalet Vekâleti ve Tapu ve Kadastro Umumî Müdürlüğü Kısımında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	41, 229.306:307, 310.322.398:401
6266 – Kan Bankası ve Kan Nakil Merkezlerinin Döner Sermaye ile İdaresine Dair Kanun	28	2, 312:313.315, 322.402:405

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6267 – Hâkimler Kanununa Muvakkat Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	28	230, 322:323
6268 – 3885 Sayılı Kanunun Muvakkat 2 nci Maddesinin Değiştirilmesine ve 2556 Sayılı Hâkimler Kanununun 557 Sayılı Kanunla Muaddel (1) Sayılı Cetvelin Kaldırılarak Yerine Bu Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Konulmasına Dair Kanun	28	229:323
6269 – Kimyagerlik ve Kimya Mühendisliği Hakkında Kanun	28	325:326
6270 – Erzurum’lu Karafatma’ya Vatani Hizmet Ter-tibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun	28	72, 289:431:432
6271 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanu-nunun Geçici 3 üncü Maddesine Bir Fıkra Ek-lenmesi Hakkında Kanun	28	432:433
6272 – Milletvekilleri Seçimi Kanununun Bazı Mad-delerinin Değiştirilmesine ve Bazı Maddeler Ek-lenmesine Dair Kanun	28	289:290, 410:433,434:487
6273 – İlkokul Öğretmenleriyle İlkokul Öğretmenli-ğinden Gelip de Mühtelif Dereceli Okullarda ve Milli Eğitim Vekâleti Teşkilâtında Çalışanların Aylık Dereceleri Hakkında Kanun	28	140:141, 209:225,230: 256,487:489
6274 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Tea-dülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cet-vel ile Tadil ve Eklerinin Adalet Vekâleti Kısımın-da Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	41, 620:691
6275 – Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına Dair Olan Kanunun 2 nci Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	28	104:105, 620,691:692
6276 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Tea-dülüne Dair Olan Kanuna bağlı (1) Sayılı Cet-velin Emniyet Umum Müdürlüğü Kısımında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	28	257:259, 768:769

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6277 – Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü 1953 Mali Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	409. 767.802:803. 815.823.837. 871:874
6278 – İstanbul Üniversitesinin 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) İşaretli Cetvelde Münakale Yapılması Hakkında Kanun	28	409. 767.803:804. 815.823.837. 875:878
6279 – Orman Umum Müdürlüğü 1953 Yılı Bütçe Kanununa Bağlı (A/1) ve (A/2) İşaretli Cetvel-lerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	410. 804:805.815. 823.837.879:882
6280 – İstiklâl Harbi Mahûllerine Verilecek Para Mükâfatı Hakkında Kanun	28	767. 805.815.823. 837.883:886
6281 – İstanbul Teknik Üniversitesi 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229. 829:837.837:859. 870.900:903.910. 915.927:928. 997:1000
6282 – Beden Terbiyesi Umum müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	228. 829:837.837: 859.903:906. 910.915.928. 1001:1004
6283 – Hemşirelik Kanunu	28	289. 412:431.969:970
6284 – Sağlık ve Sosyal Yardım Vekâleti Kuruluş ve Memurları Kanununa Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Olan Kanuna Bağlı Kadro Cetvellerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	28	41. 767.970:971

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6285 - Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	41, 228:229,906; 926,928:931, 944,966,978, 1005:1008
6286 - Karayolları Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229, 906:926,931; 944,966,978, 996,1009:1012
6287 - Tarım Vekâleti Teknik ve İstişare Heyeti Teşkiline Dair Kanun	28	690, 1031:1032
6288 - Hudut ve Sahiller Sağlık Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229, 971:989,992:994, 1015,1017,1032, 1036,1099:1102
6289 - Tekel Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229, 1015:1017,1019; 1023,1032,1036, 1103:1106
6290 - Gümrük Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve 1499 Sayılı Gümrük Tarifesi Kanunu ile Ek ve Tadillerinin Kaldırılmasına Dair Kanun	28	410, 1023:1031,1034; 1035,1036,1097; 1098,1107:1110
6291 - Devlet Üretim Çiftlikleri Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229, 1032:1041,1044; 1946,1053,1066, 1111:1114
6292 - Orman Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229, 1032:1041,1046; 1050,1053,1066, 1098,1115:1118

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
6293 - Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	228, 1050:1072.1073. 1076.1077.1078. 1095.1098. 1119:1122
6294 - Vakıflar Umum Müdürlüğü 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229, 1145:1154.1158. 1165.1173. 1173:1176
6295 - Ankara Üniversitesi 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	228, 829:837.837. 859.890:896. 1156:1157.1158. 1165.1177:1180
6296 - İstanbul Üniversitesi 1954 Yılı Bütçe Kanunu	28	229, 829:837.837. 859.870.896:900
6297 - 1954 Mali Yılı Muvazenei Umumiye Kanunu	28	228. 495:553.561:617. 621:688.692:762. 769:802.805:870. 906:927.944:969. 971:992.1015. 1019.1032:1043. 1050:1073.1076. 1095.1125:1144. 1159:1172. 1186:1207
6298 - İş Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	36. 37:40
6299 - Pilot Kıdemli Yüzbaşı Mehmet Yakup Sinaç'ın Hükümlü Olduğu Cezanın Affı Hakkında Kanun	29	40:42
6300 - Astsubay Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Geçici Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun	29	43:44
6301 - Öğe Dinlenmesi Kanunu	29	44:46

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6302 – Askeri Fabrikalar Tekaiüt ve Muavenet Sandığına Bağlı İşçilere Mesken Yaptırmaları İçin Borç Para Verilmesine Dair Olan Kanunun 1 inci Maddesinin Son Fıkrasının Tadili Hakkında Kanun	29	46:47
6303 – Hava Harb Okuluna Girmeye İstekli Sivil Öğrencilerin, Geliş. Gidiş ve Kabul Süresince Nakil, İaşe ve Yatırımlarının Devletçe Sağlanması Hakkında Kanun	29	47
6304 – Bazı Hallerde Memleket İçinde İzinli Gönderilecek Eratın Yol Masraflarının Devletçe Ödenmesi Hakkında Kanun	29	47:48
6305 – 2247 Sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin 4 üncü Fıkrasının Değiştirilmesine Dair Kanun	29	48
6306 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 64 üncü Maddesinin (ç) Fıkrasından Sonra Bir (d) Fıkrası ve Bu Kanuna Geçici Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	29	48:49
6307 – Belediye Gelirleri Kanununun 24 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun	29	2, 42:43,46, 55:80:83
6308 – 5979 Sayılı Kanunun Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun	29	49:55
6309 – Maden Kanunu	29	56: 59,89:137
6310 – İzmir’de Sarıklı ve Müştemilâtının İzmir Belediyesinin Yapacağı Binalarla Mübadelesi Hakkında Kanun	29	2, 137:138
6311 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bazı Hükümler Eklenmesine Dair Kanun	29	145:153
6312 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Dahiliye Vekâleti Merkez Teşkilâtı Kısımında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	29	154

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6313 - Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olarak Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Dahiliye Vekâleti Taşra Teşkilâtı Kısımına İlâve Yapılması Hakkında Kanun	29	154:155
6314 - Muamele Vergisi Kanununun 63 üncü Maddesine Bir Fıkra Eklenmesine Dair Kanun	29	138: 139,143,144, 158,161:164
6315 - Muamele Vergisi Kanununun 9 uncu Maddesine Bir Fıkra Eklenmesi Hakkında Kanun	29	139: 143,144,158, 165:168
6316 - Çırağan Sarayının İstanbul Belediyesine Devir ve Temlik Hakkındaki Kanunun 1 inci Maddesinin Değiştirilmesine Dair Kanun	29	140: 143,144,158, 169:172
6317 - 1947 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	29	140: 141,143,146, 158,159, 173:176
6318 - 1948 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	29	141: 142,143,146, 158,160,177:180
6319 - Türkiye ve Orta-Doğu Âmme İdaresi Enstitüsünün İhdası Hakkında Türkiye Hükümetiyle Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Arasında İmzalanan (1) Sayılı Teknik Yardım Ek Anlaşmasının Tasdiki Hakkında Kanun	29	153: 156,158,181:184
6320 - Çavuş ve Uzman Çavuş Kanunu	29	2: 155:158
6321 - Malımudiye ve Çifteler Adıyla İki Kaza Kurulması Hakkında Kanun	29	188:189
6322 - Gölcük Kaza Merkezinin Değirmendere'den Gölcük Kasabasına Kaldırılması Hakkında Kanun	29	194
6323 - Van Vilâyetine Bağlı Gürpınar Kaza Merkezinin Aynı Kazanın Havsar Nahiye Merkezine Kaldırılması Hakkında Kanun	29	194:195

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No,	Cilt	Sayfa
6324 – Yeniden (21) Kaza Kurulması Hakkında Kanun	29	87. 189:192.203. 238.239. 243:244
6325 – Yeniden (10) Kaza Kurulması Hakkında Kanun	29	2,87. 192:194.203. 238.239. 244:247
6326 – Petrol Kanunu	29	87. 195:238.251: 281,285:308. 309:350.353: 359,362,265. 436:439
6327 – Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Kanunu	29	2. 186,359:365. 367,368.374. 440:443
6328 – Dahili İstihlak Vergisi Kanunu ile Bu Kanuna Müzeyyel 26.V.1954 Tarihli ve 2448 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	29	284. 366.367,368. 374,444:447
6329 – Türk Ceza Kanununun 161 inci Maddesinin Son Fıkrasının Tadili ve Bu Maddeye İki Fıkra İlavesi Hakkında Kanun	29	367:385
6330 – Başvekâlet Teşkilâtı Hakkında Kanun	29	186. 352,535:536
6331 – Maarif Vekâleti Kuruluş Kadrolarıyla Merkez Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 2287 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Olan 4926 Sayılı Kanunla Ek ve Zeyilleri Hakkındaki Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	29	186. 352,536:537
6332 – Er, Onbaşı ve Kıta Çavuşlarının Günlük İstihkaklarına Sigera İlavesi Hakkında Kanun	29	537:538

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6333 - Türk Medeni Kanununun 639 uncu Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	543:544
6334 - Neşir Yoluyla v-ya Radyo ile İşlenecek Bazı Cürümler Hakkında Kanun	29	250. 386:431,451: 526,530:535. 540,544,547. 569:572
6335 - Tapulama Kanununun 13 üncü Maddesinin (D) Fıkrasının Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Bir Madde Eklenmesine Dair Kanun	29	544:548
6336 - İngiltere ve Fransa Hükümetlerinden Temin Edilen Teslibat Kredileri ve Diğer Askeri Borçların Tasfiyesi Hakkında İmzalanan Anlaşmaların Tasdikına Mütedair Kanun	29	186, 538:539,544. 548,568. 573:576
6337 - Basın Kanununun 36 ncı Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	539: 543,548
6338 - Avukatlık Kanununun 4359 Sayılı Kanunla Değiştirilen Geçici 3 üncü Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	549:551
6339 - İstanbul'da Emmonü'nde Kâin 405 Ada ve 18 Parsel Numaralı Hazineye Ait Binanın Em-lâk Kredi Bankasına Satılmasına ve Bankaca Yaptırılacak Binaya Hazinenin de İştirakine Mezuniyet Verilmesine Dair Kanun	29	142: 145,553:554
6340 - Eczacılar ve Eczaneler Hakkındaki 6197 Sayılı Kanunun 35 inci Maddesinin Tadili Hakkında Kanun	29	250,554
6341 - Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurlarının Teşkilâtına Dair Olan 5509 Sayılı Kanuna Ek Kanun	29	352, 554:555
6342 - 2/3 Ağustos 1944 Tarihinden Evvel Alman Kliring Hesabına Yatırılmış Olan Avansların İadesine Dair Kanun	29	555:556

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Nö.	Cilt	Sayfa
6343 - Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına, Veteriner Hekimleri Birliği ile Odalarının Teşekkül Tazına ve Görevleri İşlere Dair Kanun	29	284. 556:567
6344 - Karayolları Yapımı İçin Girişilecek Sâri Taahhüt İşlerinde Kullanılmak Üzere Bono İhracına Yetki Verilmesi Hakkında Kanun	29	551:552. 555:567. 577:580
6345 - Brüksel'de Toplanan Avrupa Ulaştırma Vekilleri Konferansında İmzalanan Bir Avrupa Ulaştırma Vekilleri Konferansının Teşkilini Derpiş Eden Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun	29	2. 552:555:567. 568:581:584
6346 - Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı Statüsü Tadilnamesinin Tasdikına Dair Kanun	29	250. 552:553:555. 567:568:585:588
6347 - Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Maliye Vekâleti Kısımında Değışiklik Yapılması Hakkında Kanun	29	250. 529:612:613:658
6348 - Jandarma Efradı Kanununun 7 ve 12 nci Maddeleriyle Muvakkat 3 üncü Maddesinin Değıştirilmesine ve Bu Kanuna Bir Ek ve Bir Muvakkat Madde Eklenmesine Dair Kanun	29	250. 450:617:618
6349 - İstanbul Birleşik İdaresinin Ayrılması Hakkında Kanun	29	450. 619:620
6350 - Türkiye - İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile Ek Protokol ve Buna Melfuf Mektupların Meriyet Müddetlerinin Uzatılmasına Dair Mektup Teatisi Suretiyle Yapılan Anlaşmanın Kabulü Hakkında Kanun	29	595. 604:628:657. 659:662

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6351 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Münakit 4 Temmuz 1948 Tarihli Muaddel Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını Tadil Eden Anlaşmanın Tasdikına Dair Kanun	29	595:596, 604.628.657, 663:666
6352 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile "Amerika Birleşik Devletleri Müsterek Güvenlik İdaresi" Namına Hareket eden "Export-İmport Bank Of Washington" Arasında İmzalanan (11.2) Milyon Dolarlık Kredi Anlaşması ve Ekinin Onanması Hakkında Kanun	29	596:597, 604.628.657, 667:670
6353 – Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında İmzalanan İktisadi İşbirliği Anlaşmasında Bazı Tadiller Yapan 16 Ağustos 1951 Tarihli Anlaşmanın Tasdiki Hakkında Kanun	29	597, 604.628.657, 671:674
6354 – Türkiye - İsveç Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile Ek Protokol ve Buna Melfuf Mektupların Meriyet Müddetlerinin Uzatılmasına Dair Mektup Teatisi Suretiyle Yapılan Anlaşmanın Tasdiki Hakkında Kanun	29	597:598, 604.628.675:678
6355 – Torquay Protokolüne İlişik Türkiye Taviz Listesinin 134 Numaralı Pozisyonunda Yapılan Tadilin Onanması Hakkında Kanun	29	598:599, 609.628.679:682
6356 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Hava Ulaştırımlarına Dair Anlaşmanın Tasdiki Hakkında Kanun	29	599, 609.628.657, 683:686
6357 – Milletlerarası Adalet Divanı Statüsünün 36 ncı Maddesinin 2 nci Fıkrasında Derpiş		

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
Olunan ve Hukukî Uyuşmazlıkların Çözülmesi Hususunda Divanın Kaza Hakkını Önceden Tanımayı Gerektiren İhtiyarî Kayda Katılma Hakkındaki 5047 Sayılı Kanunun Temdidi Hakkında Kanun	29	599:600, 609,628,687:690
6358 - Türkiye Cumhuriyeti ile Yunanistan Kralığı ve Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Arasında Münakit Dostluk ve İşbirliği Andlaşmasına Ek Anlaşmanın Tasdikına Dair Kanun	29	600 609,628,691:694
6359 - Sivil Havacılık Mevzuunda Türkiye'ye Teknik Yardım Temini Hususunda Türkiye Hükümeti ile Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı Arasında İmzalanan (2) Numaralı Ek Anlaşmanın Tasdiki Hakkında Kanun	29	600:601, 609,628,695:698
6360 - Cenevre'de İmzalanmış Olan (Milletlerarası Ana Trafik Yollarının İnşasına Mütedair Beyanname) ile Bu Beyannamenin 1, 2 ve 3 Sayılı Eklerine Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin İltihakı Hakkında Kanun	29	601, 613,628,699:702
6361 - Sahra Çekirgesi ile Mücadele Mevzuunda Türkiye Cumhuriyeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı Arasında İmzalanan (5) Sayılı Teknik Yardım Ek Anlaşmasının Tasdikına Dair Kanun	29	602, 613,628,703:706
6362 - Türkiye'ye Bir Teknik Yardım Daimî Temsilcisi İzamı Hususunda Türkiye Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Arasında İmzalanan Teknik Yardım Ek Anlaşmasının Tasdiki Hakkında Kanun	29	602:603, 613,628,707:710
6363 - Türkiye ile Pakistan Arasında Kültür Anlaşmasının Tasdiki Hakkında Kanun	29	2, 603,613,628, 657,711:714

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
6364 – Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı (UNESCO)'nun, Hükümetimizle Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Arasında 5 Eylül 1951'de İmzalanan Teknik Yardım Esas Anlaşmasında Âkid Taraf Sıfatıyla İthalı Hususunda Hükümetimizle Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Bürosu Türkiye Temsilcisi Arasında Teati Olunan Mektupların Tasdıkı Hakkında Kanun	29	2, 603:604.613. 628:629.715:718
6365 – 24 Eylül 1949 Tarihinde Roma'da Tanzim Edilmiş Olan Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi Anlaşmasına Türkiye'nin İltihakı Hakkında Kanun	29	87. 604.616.629. 657.719:722
6366 – İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Koruma Sözleşmesi ve Buna Ek Protokolün Tasdıkı Hakkında Kanun	29	186, 604:605.616. 629,657.723:726
6367 – Birleşmiş Milletler Milletlerarası Çocuklara Acil Yardım Fonu ile Akdedilen Teknik Yardım Anlaşmasının Tasdikına Dair Kanun	29	186, 605:606.616, 629,637.727:730
6368 – Milletlerarası Sağlık Nizamnamesinin (Dünya Sağlık Teşkilâtının 2 Numaralı Nizamnamesinin) Tasdıkı Hakkında Kanun	29	250, 606,616.629, 657:658.731:734
6369 – Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşmasına Ekli Listelerin Meriyet Müddetinin Uzatılmasına Mütedair beyannamenin Tasdıkı Hakkında Kanun	29	250. 606:607.616, 629,658.735:738
6370 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti Arasında Münakit Muaddel Ekonomik İşbirliği Anlaşmasını Tadil Eden 7 Ocak 1952 Tarihli Anlaşmanın Onanmasına Dair Kanun	29	250.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
		607:608,629, 658,739:742
6371 – Marshall Planı (Avrupa Kalkınma Programı) Çerçevesi Dahilinde Elde Edilecek Yardımların Bütçe ve Hazine Hesaplarına İntikal Şekline Dair 5582 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	2, 284,608:609, 629,743:746
6372 – 1706 Sayılı Jandarma Kanununun 15 inci Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Geçici Maddeler Eklenmesine Dair Kanun	29	284, 613:614, 629,747:750
6373 – Doğu Vilâyetlerimizde Kurulacak (Atatürk Üniversitesi) İnşaatı İçin Gelecek Yıllara Sâri Taahhütlere Girişilmesi Hakkında Kanun	29	284, 614,629, 751:754
6374 – İstanbul Teknik Üniversitesine Bağlı Bir Teknik Okulu Açılmasına Dair Kanun	29	352, 614:616, 629,755:758
6375 – "Kuzey Atlantik Andlaşmasına Taraf Devletler Arasında, Kuvvetlerin Statüsüne Dair Sözleşme"nin ve Kuzey Atlantik Nazır Yardımcıları Konseyinin, İşbu Sözleşme Metni-nin Tadiline mütedair, 4 Nisan 1952 Tarihli Kararı ile Atlantik Konseyinin 25 Ağustos 1952 Tarihli Kararının ve "Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilâtının Milli Temsilcilerin ve Milletlerarası Personelin Statülerine Dair Sözleşme"nin ve Kuzey Atlantik Nazır Yardımcıları Konseyinin, İşbu Sözleşme Metni-nin Tadiline Mütedair, 4 Nisan 1952 Tarihli Kararının ve "Kuzey Atlantik Andlaşması Mu-cibince Kurulmuş Milletlerarası Askerî Karargâhların Statüsüne Dair Protokol" Kabu-lüne Dair Kanun	29	352, 530,609:610, 629,759:762

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
6376 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Emniyet Umum Müdürlüğü Kısımına Kadrolar İlavesi Hakkında Kanun	29	284, 529,618:619, 629,658,763:766
6377 – 5676 Sayılı Kanunla Tasdik Edilen Kredi Anlaşmasına Ek Anlaşmanın Tasdikına Dair Kanun	29	352, 530,610:611, 629,658,767:770
6378 – Dışişleri Vekâleti ile Ankara'daki İsrail Elçiliği Arasında Teati Olunan ve İsrail'e 30 000 Ton Buğday Satılmasını Derpiş Eden Mektupların Tasdiki Hakkında Kanun	29	529: 530,611,629, 771:774
6379 – Deniz İş Kanunu	29	620:628, 630:653
6380 – Devlet Havayolları Umum Müdürlüğü Teşkilatı Hakkındaki 3424, 4467 ve 5213 Sayılı Kanunların Bazı Maddelerinin Tadili ile Yeni Hükümler İlavesine Dair Kanun	29	87, 653:654
6381 – 4178 Sayılı Kanunun 9 uncu ve 4849 Sayılı Kanunun 1 inci Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	250,654
6382 – Ulaştırma Vekâleti Görevleri ve Kuruluşu Hakkındaki 4770 Sayılı Kanunda Değişiklik Yapılmasına ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesine Dair Kanun	29	284, 655:656
6383 – Tapulama Kanununun 5 inci Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Yeni Hükümler İlavesine Dair Kanun	29	2, 352,656:657
6384 – Nakil Vasıtaları Hakkındaki Kanuna Ek Kanun	29	795:796
6385 – Bazı Orman Suçlarının Affına ve Bazı Suçlardan Mütevellit Tazminatın Terkinine Dair Kanun	29	353,593, 796:801

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6386 - Kars'lı Hasan Aydın'a Vatani Hizmet Ter-tibinden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun	29	352, 801:802
6387 - Karayolları Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanuna Ek Kanun	29	530, 803:804
6388 - Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Ka-nununa Bazı Maddeler Eklenmesi ve 5441 Sayılı Kanunun 11 nci Maddesinin Kaldırıl-ması Hakkında Kanun	29	352:594, 804:806
6389 - Maarif Vekâleti Merkez Kuruluş ve Görev-leri Hakkındaki 2287 Sayılı Kanunla İlgili 4737, 4926 ve 5021 Sayılı Kanunlarda De-ğişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun	29	2, 593:594, 807:808
6390 - Ödemiş'li Mehmetoğlu 1314 Doğumlu Mehmet Karaerkök'e Vatani Hizmet Tert-i-binden Aylık Bağlanması Hakkında Kanun	29	779, 811:812
6391 - İhtiyarlık Sigortası Kanununun Bazı Mad-delerinin Değiştirilmesi, Bazı Maddelerinin Kaldırılması ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Ek-lenmesi Hakkında Kanun	29	529, 593:812:819
6392 - Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaş-masına Ekli Listelerin Metinlerinde Yapılan Düzeltme ve Değişikliklere Mütâallik 2 nci Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun	29	593, 780:781:785, 819:829:832
6393 - Türkiye ile Belçika - Lüksemburg Ekono-mik Birliği Arasındaki Ödeme Anlaşmasının Bir Sene Müddetle Uzatılmasına Dair Mek-tupların Tasdiki Hakkında Kanun	29	594, 781:785:819, 828:833:836
6394 - Bir Avrupa Tediye Birliği Kurulması Hak-kındaki 19 Eylül 1950 Tarihli Anlaşmayı Ta-		

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
dil Eden 4 Sayılı Ek Protokolün Tasdıkına Dair Kanun	29	593. 781:782.785, 819:820.828, 837:840
6395 – Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Yugoslav Hükümeti Arasında 26 Şubat 1953 Tarihinde Ankara’da İmzalanan Ticaret ve Seyrisefain Mukavelesinin Kabulü Hakkında Kanun	29	594. 782,785.820, 828,841:844
6396 – Türkiye ile İspanya Arasında Münakit 19 Haziran 1951 Tarihli Ticaret ve Ödeme Anlaşmasına Ek Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun	29	594. 782:783.785, 820,828, 845:848
6397 – Balıkçılık Mevzuatında Türkiye’ye Teknik Yardım Temini Hususunda Türkiye Hükümeti ile Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı Arasında İmzalanan Ek Anlaşmanın Tasdiki Hakkında Kanun	29	593. 783,789.820, 828,849:852
6398 – Türkiye ile Hindistan Arasında 4 Haziran 1953 Tarihinde İmzalanan Ticaret Anlaşması ve Eklerinin Onanmasına Dair Kanun	29	594. 783:784.789, 820,828, 853:856
6399 – 6 Ağustos 1953 Tarihli Türk Alman Protokolü ile Eklerinin ve Şarap Anlaşmasının Tasdiki Hakkında Kanun	29	594. 784,789.820, 828,857:860
6400 – “Devlet Malzeme Ofisi” Kurulması Hakkında Kanun	29	593. 784:792.809, 820,861:864

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
6401 - Harçlar Kanununa Bağlı 10 Sayılı Tarifenin 41 ve 54 Sıra Numaralarının Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	529, 593.792:798, 809,820, 865:868
6402 - Petrol Dairesi Fevkalade 1954 Yılı Bütçe Kanunu	29	529, 594.793:795, 809,820, 869:872
6403 - 1954 Yılı Muvazene-i Umumiye Kanununa Bağlı (A/1), (A/2) İşaretili Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	29	529 593,796,809, 820,873:876
6404 - Ankara Üniversitesinin 1951 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	29	802, 809,820.887:880
6405 - Orman Umum Müdürlüğünün 1951 Bütçe Yılı Hesabı Katı Kanunu	29	802:803, 809.820.828, 881:884
6406 - Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teaddülüne Dair Olan 3655 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvel ile Tadil ve Eklerinin Adalet Vekâleti Kısımında Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	29	529, 804,809,820, 885:888
6407 - İller Bankası Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	529, 593,806:807, 811.813,820, 889:892
6408 - İstanbul Üniversitesi Fen ve Tıp Fakülteleri İçin (Cyclotron) İnşa ve Tesisi Hakkında Kanun	29	284, 808:809,811, 813,820,893:896

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No,</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
6409 - Tavas Kazasının Heyelâna Maruz Kale Nahiyesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	29	593, 809:811,814, 820,897:900
6410 - Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki 2825 Sayılı Kanuna Bazı Maddeler Eklemesine ve Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanuna Bağlı (1) Sayılı Cetvelin Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti Kısımındaki Kadrolarla Ek ve Tadillerinde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	29	593, 779,918:919

G) Bu Dönemde Alınan Kararlar

<u>No,</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
1695 - Celâl Bayar'ın Cumhurbaşkanlığına Seçildiği Hakkında	1	7,8
1696 - Bakanlar Kuruluna Güvenildiğine Dair	1	94: 114,115:143, 144:147
1697 - Zonguldak Millîvekili Sebati Ataman'ın Seçim Tutanağının Reddi Hakkında	1	150, 345,445:466
1698 - Açık Milletvekillikleri İçin Bu Yıl Ara Seçimi Yapılmaması Hakkında	1	538:544
1699 - Binbaşı Lütfi Can'ın Emeklilik İşleminin Kaldırılması Hakkında Dilekçe Komisyonunca Verilen Kararı Reddine Dair	1	13:14, 396,514, 548:562
1700 - Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışmalarına 1 Kasım 1950 Gününe Kadar Ara Verilmesi Hakkında	1	791
1701 - Birleşmiş Milletler Emrinde Kore'de Savaşan Birliğimize Türkiye Büyük Millet Meclisinin Selam ve Saygı ve Başarı Dileklerinin Ulaştırılması Hakkında	2	214:215
1702 - Danıştay Üyeliklerine Rıza Göksu, Tevfik Şenocak ve Rasim Esmerer'in Seçildikleri Hakkında	2	188, 253:254,267

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
1703 - Birleşmiş Milletler Orduları Saflarında Kore'de Savaşan Kahramanlarımıza Türkiye Büyük Millet Meclisinin Yürekten Minnet ve Şükran Duygularının Bir Kere Daha Duyurulmasına Dair	3	28:29
1704 - Danıştay Üyeliklerine Hamdi Tanç, Emin Ahmet Kat ve Arif Yazar'ın Seçildikleri Hakkında	3	6:7, 24,38:39,50
1705 - Kore'ye gönderilen Savaş Birliği Hakkında	3	195, 196,197,198, 199,201:204
1706 - Sivas Milletvekili İbrahim Duygun'un Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	4	4,59
1707 - Maraş Milletvekili Ahmet Bozdağ'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	4	4,59
1708 - Tekirdağ Milletvekili Şevket Mocan'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	4	4,60
1709 - Yozgat Milletvekili Niyazi Ünal Alcılı'nın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	4	4,60
1710 - 431 Sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararının (1) Numaralı Bendindeki (ve Emsali İdarelerin) Şumutüne İmralı Ceza Evinin de Dahil Bulunduğu Hakkında	4	331,381
1711 - Kastamonu Milletvekili Tahsin Coşkan'ın Seçim Tutanağının Reddi Hakkında	5	69, 124:141,145: 148,155,167:170
1712 - Orduya Türkiye Büyük Millet Meclisinin Güven ve Sevgilerinin İblâğına Dair	5	579:580
1713 - Mart : Mayıs 1950 Aylarına Ait Sayıştay Raporuna Dair	6	5,29
1714 - Bakanlar Kuruluna Güvenildiğine Dair	6	60: 66,76:123, 124:127
1715 - Jandarma Yüzbaşı Reşit Sümer'in Emeklilik Muamelesi Hakkında	6	138:139
1716 - Afyon Karahisar Milletvekili Kemal Özçoban'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199,228
1717 - Diyarbakır Milletvekili Nâzım Önen'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199,228

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
1718 – Edirne Milletvekili Hasan Osma'nın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199.228
1719 – İzmir Milletvekili Sadık Güz'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	27. 199.228
1720 – Kastamonu Milletvekili Muzaffer Âli Müh-to'nun Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199.246
1721 – Kütahya Milletvekili Remzi Koçak'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199.246
1722 – Malatya Milletvekili Mehmet Kartal'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199.246
1728 – Sinop Milletvekili Cevdet Kerim İncedayı'nın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199.246
1724 – Sivas Milletvekili Rifat Özten'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	6	199.246
1725 – 5176 Sayılı Kanunla Dört Sınıfa İndirilen Mektepli Hastabakıcı Hemşirelerin Beşinci Sınıfta Geçen Sürelerinin Dördüncü Sınıfta Geçmiş Sayılıp Sayılmayacağına Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	7	3.214
1726 – Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü Teşkilâtı ve Vazifeleri ve Memurları Hakkındaki 4454 Sayılı Kanunun 36 ncı Maddesinin Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	7	3.214
1727 – Devlet Orman İşletmelerinin Bazı Vergilerden Muaf Tutulması Hakkındaki 4920 Sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	7	3. 186:188. 230:233
1728 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 39 uncu Maddesinin (B) Fıkrasının Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	7	29. 214:216.217. 236:250. 281:289
1729 – Kurmay Albay Asım Eren'in Nasp Tarihinin Tashihi Hakkındaki Kararın Kaldırılmasına Dair	7	136.293

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
1730 – 2591 ve 4298 Sayılı Kanunlarda Zikrolunan (Eşkıya Müsademesinde Mâlûl Olan) Tabirinin Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	8	3.73:79
1731 – Jandarma Yarbaylığından Müstafi Rifat Ayaydın'ın 3 Yıllık Kıdeminin Tanınması Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	8	185.231
1732 – Albay Yaşar Sokollu'nun Nasbının Düzeltilmesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	8	185.232
1733 – Milli Korunma Kanununun 3964 Sayılı Kanunla Değiştirilen 6 ncı Maddesinin Verdiği Salahiyete İstinaden İhdas Edilmiş olan Kadrolarla Bu Kadrolarda Yapılan Değişiklik ve İlgalara Dair Kararların Tasdıkı Hakkında	8	313.362
1734 – Haziran : Kasım 1950 Aylarına Ait Sayıştay Raporuna Dair	8	271, 317.460
1735 – Aralık 1950 : Şubat 1951 Aylarına Ait Sayıştay Raporuna Dair	8	217, 317.460
1736 – Gelir Vergisi Kanununun 91 inci Maddesinin (B) Fıkrası ile Bu Kanuna Bağlı 2, 3 ve 4 Numaralı Cetveller Sonunda Mevcut Hükümlerin Yorumlanmasına İhtiyaç Göstermeyecek Şekilde Vazih Bulunduğu Hakkında	9	19.93
1737 – Hasankale'nin Sıçankale Köyünde Kayıtlı Karacaoğlu Hacı Şen'in Ölüm Cezasına Çarpıtılması Hakkında	9	83, 171.195:197
1738 – Cumhuriyet Altın Sikkeleriyle Cumhuriyet Ziyinet Altınları Hakkında	9	228, 472:473,491
1739 – Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkındaki Kanunun Birinci ve Yedinci Maddelerinin Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	9	301, 487.492, 519:520
1740 – Manisa'nın Mimar Sinan Mahallesi Yesiltepe Caddesinde 13 Numarada İkamet Eden Hakkı Çeviksoy'un İmar ve İhya Ettiği Tarla Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	9	347.521

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
1741 – Tabip Albay Necmi Şar'ın Albaylık Nasbının Düzeltilmesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	9	347:521
1742 – Adana'nın İcadiye Mahallesi 122 nci Sokakının 55 Numarasında İkâmet Eden İbrahim Akçora'nın İskânına Tahsis Edilen Araziden Artakalan Kısım Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	9	453. 524:527
1743 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışmalarına 1 Kasım 1951 Gününe Kadar Ara Verilmesi Hakkında	9	919
1744 – Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Dış Ticaret Dairesi Raportörlerinden İsmail Polat Bozoklu'ya Bir Üst Derece Maaşının Verilmesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	11	129:134
1745 – Sayıştay Birinci Başkanlığına Mümtaz Tarhan'ın Seçildiği Hakkında	11	165. 209,210. 211:221
1746 – Sayıştay Daire Başkanlıklarına Muhittin Gürün ile Faruk Işık'ın Seçildikleri Hakkında	11	165. 209,210,211
1747 – Sayıştay Üyeliklerine Rahmi Üçkun ile Ali Rıza Toksöz'ün Seçildikleri Hakkında	11	165. 209,210. 211,221
1748 – Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bağlılıkları ile Millî Saraylar, Kasırlar ve Köşklerdeki Eşya Hakkında Soruşturma Yapılmasına Dair	11	210. 211:221,239: 266,276:284
1749 – Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Olan 3656 Sayılı Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkındaki 4598 Sayılı Kanunun 3 üncü Maddesinin Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	12	23,44
1750 – Danıştay Birinci Başkanlığına Hâzin Türeğün'ün Seçildiği Hakkında	12	35. 143:145
1751 – Danıştay Üyeliğine Celâdet Barbarosoğlu'nun Seçildiği Hakkında	12	35. 143:146,148

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
1752 – Danıştay Üyeliklerine Mahmut Nedim Oğut, Celâl Önen ve Kâmil Kayam'ın Seçildikleri Hakkında	12	35. 143:146,148, 160,182
1753 – Danıştay Üyelğine Şükrü Gilisralıoğlu'nun Seçildiği Hakkında	12	35. 143:146,148, 160,182,195,196
1754 – Bolu Milletvekili Kamil Kozak'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	217,312
1755 – Edirne Milletvekili Hasan Osman'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	217,313
1756 – Gümüşhane Milletvekili Halit Zarbun'un Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	217,313
1757 – Kastamonu Milletvekili Ahmet Keskin'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	217,313
1758 – Kırklareli Milletvekili Mahmut Erbil'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	217,313
1759 – Zonguldak Milletvekili Rifat Sivişoğlu'nun Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	217,313
1760 – Bursa Milletvekili Ağâh Erozan'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	260,313
1761 – Giresun Milletvekili Mazhar Şener'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	260,313
1762 – Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	260, 313:314
1763 – Maraş Milletvekili Ahmet Bozdağ'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	260,314
1764 – Tekirdağ Milletvekili Hüseyin Bingül'ün Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	260,314
1765 – Trabzon Milletvekili Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	12	260,314
1766 – Afyon Karahisar Milletvekili Bekir Oynaganlı'nın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	6
1767 – Ağrı Milletvekili Celâl Yardımcı'nın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	6:7
1768 – Aydın Milletvekili Nail Geveci ve Çoruh Milletvekili Ali Rıza Sağlar'ın Milletvekilliği Dokunulmazlıkları Hakkında	13	7
1769 – Balıkesir Milletvekili Vacid Asena'nın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	7

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

<u>No.</u>	<u>Cilt</u>	<u>Sayfa</u>
1770 – Kars Milletvekili Abbas Çetin'in Milletvekili- liği Dokunulmazlığı Hakkında	13	7
1771 – Malatya Milletvekili Hikmet Fırat'ın Millet- vekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	7
1772 – Danıştay Dördüncü Daire Başkanlığına Ba- ha Arkaş'ın Seçildiği Hakkında	13	26,73,74
1773 – Danıştay Üçüncü Daire Başkanlığına Cemal Yorulmaz'ın Seçildiği Hakkında	13	26, 73,74,75
1774 – Zonguldak ve Ereğli Havzai Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafii Umü- miesine Olarak Fuhrutuna Dair Olan 114 Sa- yılı Kanunda Yazılı Kömür Tozları Hakkında	13	253:255. 262:268
1775 – Antalya Milletvekili Akif Sarıoğlu ve Denizli Milletvekili Fikret Başaran'ın Milletvekilliği Do- konulmazlıkları Hakkında	13	4,283
1776 – Çanakkale Milletvekili Süreyya Endik'in Mil- letvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	4,284
1777 – Gümüşhane Milletvekili Halis Tokdemir'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	4,284
1778 – İstanbul Milletvekili Hadî Hüsmân'ın Millet- vekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	4, 284:289
1779 – İstanbul Milletvekili Senihi Yürüten'in Mil- letvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	4, 289:290
1780 – Kırşehir Milletvekili Halil Sezai Erkut'un Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	4,290
1781 – Ordu Milletvekili Atıf Topaloğlu'nun Millet- vekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	26, 290:291
1782 – Zonguldak Milletvekili Esat Kerimol'un Mil- letvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	13	96,291
1783 – Mart : Ağustos 1951 Aylarına Ait Sayıştay Raporuna Dair	13	64, 118,291
1784 – Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	14	39
1785 – Mardin Milletvekili Aziz Uras ve Malatya Milletvekili Mehmet Sadık Eti'nin Milletvekil- liği Dokunulmazlıkları Hakkında	14	39:55

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
1786 – Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 177 nci Maddesi Mucibince Teşkil Edilecek Soruşturma Komisyonunun Salâhiyetleri Hakkında	14	56,60, 60,64:80,108, 114,139:142
1787 – Afyon Karahisar Özel İdare Müdürü Fuat Çetinkaya'ya Çocuk Zammı Verilmesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	14	145, 332:349
1788 – Albaylıktan Emekliye Ayrılmış Olan Hilmi Özgören'e Verilmeyen Tayin Bedeli İstihkakının Tesviyesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	14	145, 349:350
1789 – Ankara Milletvekili Dağıstan Binerbay'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	14	37, 258:350
1790 – Ankara Milletvekili Mümtaz Faik Fenik'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	14	37, 259:350
1791 – İstanbul Milletvekili Nazlı Tıbar'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	14	259,350
1792 – İlk tahsil Üzerine Bir Yıllık Meslekî Tahsil Görmüş Olan Köy Ebelerinin Memurin Kanununun 2919 Sayılı Kanunun 4 üncü Maddesiyle Değişen 64 üncü Maddesi Hükmüne Göre Kadrosuz Stajyer Olarak İstihdam Edilip Edilemeyeceği Hususunun Yorumlanması Mahal Olmadığı Hakkında	14	258,355
1793 – Kırklareli Milletvekili Sıtkı Pekkip'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	14	285,381
1794 – Samsun Milletvekili İsmail Işın'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	14	285,381
1795 – Samsun Milletvekili Muhittin Özkefeli'nin Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	14	37, 285,381:382
1796 – Kahve ve Çay İhisarı Kanununun Muvakat (2) nci Maddesinin (B) Bendindeki "Veya Fiyatları Fahiş Görülen" İbaresinin Yorumlanmasına Mahal Olmadığına Dair	14	360,399

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
1797 – Mülkiye Başmüfettişi Memduh İçöz'ün Emeklilik İşleminin İptali Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	14	360. 400:418
1798 – Kars Milletvekili Hüseyin Cahit Yalçın'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığının Kaldırılması Hakkında	14	398. 438:447
1799 – Develi İlçesi Eski Davavekillerinden Şükrü Nayman Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılması Hakkında	14	479
1800 – Takip ve Tahsilne İmkân Görülemeyen Alacakların Terkini ve Affı Hakkında	15	17
1801 – Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Müstemilâtı ile Millî Saraylar, Kasırlar ve Köşklerdeki Eşya Hakkında Soruşturma Yapmak Üzere Vazifelenendirilen Komisyonun Altı Ayda İşini Bitirmesine ve Meclis Haricinde Soruşturma Yapmasına Dair	15	48:49
1802 – Piyade Binbaşısı Fahrettin Soydaner'e Bir Yıl Kıdem Zammı Verilmesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	16	7:8
1803 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 64 ve 69 uncu Maddelerinin Yorumlanmasına İmkân Bulunmadığı Hakkında	16	8:9
1804 – Danıştay Üyeliklerine Yekta Aytan ile Menan Yiğiter'in Seçildikleri Hakkında	16	131. 199:200.210
1805 – Açık Bulunan Milletvekillikleri İçin Bu Yıl Ara Seçimi Yapılınması Hakkında	16	268:275
1806 – Danıştay İkinci Daire Başkanlığına Cudi Özal'ın Seçildiği Hakkında	16	131. 199:200.210. 232:233. 252.310.311
1807 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışmalarına 1 Kasım 1952 Gününe Kadar Ara Verilmesi Hakkında	16	431. 432:433
1808 – Belediye Gelirleri Kanununun 21 nci Maddesinin 4 üncü Fıkrasının Yorumlanmasına Mahal Olmadığı Hakkında	17	140: 144.191:192. 193.233:235. 288:295

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
1809 – Tümgeneral Tahsin Çelebican'ın Yüzbaşılık Nasbının Düzeltilmesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	17	321
1810 – Yargıtay Üyesi Hüseyin Kâzım Suda'nın Doğum Tarihinde Yapılan Tashihin Emekli Muamelesinde de Göz Önüne Alınması Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	18	110:113
1811 – İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Öğrencisi İken Kaydı Silinmiş Olan Yüksel Ünsal'a Bir İmtihan Hakkı Daha Verilmesi Hakkındaki Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılmasına Dair	18	171,202
1812 – Maraş Milletvekili Ahmet Bozdağ'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	237,313
1813 – Zonguldak Milletvekili Hüseyin Balık'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	237,313
1814 – Ordu Milletvekili Naşit Fırat'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	237,313
1815 – Seyhan Milletvekili Mahmut Kibaroglu'nun Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	237,313
1816 – Bilecik Milletvekili İsmail Aşkın'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	236,313
1817 – İzmir Milletvekili Behzat Bilgin'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	236,313:314
1818 – İzmir Milletvekili Sadık Giz'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	236,314
1819 – Muş Milletvekili Ferit Kılıçlar'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	237,314
1820 – Kırklareli Milletvekili Sıtkı Pekkip'in Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	237,314
1821 – Sinop Milletvekili Server Somuncuoğlu'nun Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	237,314
1822 – Bilecik Milletvekili İsmail Aşkın'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	236,314
1823 – Çankırı Milletvekili Celâl Otman'ın Milletvekilliği Dokunulmazlığı Hakkında	18	236,314
1824 – Diyarbakır Tekel Başmüdürü Bulunduğu Sırada Emekliye Sevk edilen Saffet Kâhyaoğlu Hakkındaki Emeklilik Muamelesinin İptaline Dair Olan Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılması Hakkında	19	435:443

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

No.	Cilt	Sayfa
1825 – Gaziantep'in Kayacık Mahallesinden Ahmet-oğlu Kemal Uygur'un Ölüm Cezasının 30 Sene Ağır Hapse Tebdili Hakkında	20	137
1826 – Askerlerin Zat İşlerine Taallük Eden Davalarından, 5434 Sayılı Kanunun 8 inci (ç) Fıkrasında Bahsedilen Çeşitli Ödemelerden Mütevellit Davaların Rüyet Yetkisinin Tefsirine Mahal Olmadığına Dair	20	137
1827 – Pasaport Kanununun 35 inci Maddesinin Tefsirine Mahal Olmadığı Hakkında	20	142
1828 – Memurın Kanununun 2919 Sayılı Kanunla Değiştirilen 64 üncü Maddesindeki "Bu Gibilerin İlk Açılacak Memuriyetlere Tâyinleri Mecburidir." Kaydının Tefsirine Mahal Olmadığına Dair	20	246
1829 – Orduya Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sevgi ve Selamlarının İblâğına Dair	20	776
1830 – Rasim Pasinler'in Emekli Aylığının Tadili Hakkında	21	553
1831 – Açık Bulunan Mebusluklar İçin Bu Sene Ara Seçimi Yapılmaması Hakkında	23	279
1832 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin Çalışmalarına 1 Kasım 1953 Gününe Kadar Ara Verilmesi Hakkında	24	1137, 1138
1833 – Reiscumhur Celâl Bayar'ın Nutuklarının Bastırılıp Dağıtılması Hakkında	25	20
1834 – 1757 Sayılı Kanunun Birinci Maddesini Değiştiren 2507 Sayılı Kanunun Tefsirine Mahal Olmadığına Dair	28	108
1835 – Ankara Hukuk Fakültesi Öğrencilerinden Kemal Özalp ve Arkadaşlarına Şubat Ayı İçinde Bir İmtihan Hakkı Daha Verilmesine Dair Dilekçe Komisyonu Kararının Kaldırılması Hakkında	28	108:117
1836 – Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci Maddesinin II nci Fıkrası (c) Bendinde Yazılı (Kurumların Serbest ve Sözleşmeli Avukatları) Tâbirinin Tefsirine Mahal Olmadığına Dair	28	140, 313:314

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

No.	Cilt	Sayfa
1837 – Ordularımıza Türkiye Büyük Millet Meclisinin Takdir ve İtimadiyle Selâm ve Muhabbetlerinin Bildirilmesine Dair	28	742
1838 – Kore’de Şehit Olan Kahramanlarımızın Ailelerine Türkiye Büyük Millet Meclisinin Sevgi ve Selâmlarının Bildirilmesine Dair	28	742
1839 – Milletvekilleri Seçimi Kanununa 6272 Sayılı Kanunla Eklenen Muvakkat 3 üncü Maddenin Son Fıkrasının Tefsirine Mahal Olmadığına Dair	29	2. 87:89
1840 – Takip ve Tahsilne İmkân Görülmeyen Bazı Alacakların Terkını ve Affı Hakkında	29	142
1841 – Türkiye Büyük Millet Meclisi Seçiminin Yenilenmesine Dair	29	919. 953:956
1842 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin 14 Mayıs 1954 Cuma Günü Saat 15’te Toplanması Hakkında	29	919:920

YORUMLAR

No.	Başlık	Tarih
251	Belediye Gelirleri Kanununun 1, 4 ve 5 inci Maddelerindeki (Tahsilat) Tâbirinin Yorumu	10.I.1951
252	İl İdaresi Kanununun 6 ncı Maddesinin İkinci Fıkrasının Yorumu	14.XII.1951
253	Gümrük Para Cezalarının 5677 Sayılı Af Kanununun 7 ncı Maddesinin Şümulüne Girip Girmediğinin Tefsiri	21.I.1953
254	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun Geçici 28 inci Maddesinin Tefsiri	11.XI.1953
255	İş Kanununun 37 ncı Maddesinin Tefsiri	11.XI.1953
256	Hâkimler Kanununun 43 üncü Maddesinin 2 ncı Fıkrasının Tefsiri	9.III.1954

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

H) BU DÖNEMDE VERİLEN SORULAR

1. A) SÖZLÜ SORULAR

Toplantı Yılı	Verilen Soru Adedi	Cevap Verilenler	Sahipleri Tarafından Geri Alınan	Düşen	Cevapsız Kalan
F.	86	81	3	2	-
I.	217	168	13	36	-
II.	153	132	12	9	-
III.	181	147	11	20	3
IV.	81	8	-	3	70

B) YAZILI SORULAR

Toplantı Yılı	Verilen Soru Adedi	Cevap Verilenler	Sahipleri Tarafından Geri Alınan	Düşen	Cevapsız Kalan
F.	1	1	-	-	-
I.	138	132	2	-	4
II.	163	157	3	-	3
III.	207	200	-	-	7
IV.	184	123	-	-	61

İ) BAŞKANLIK DİVANLARI

1. YASAMA YILLARINA GÖRE OLUŞAN DİVANLAR

A) FEVKALÂDE TOPLANTI(1) BAŞKANLIK DİVANI

Başkan	İçel	Refik KORALTAN
Başkanvekili	Balıkesir	Sıtkı YIRCALI
»	Bursa	Hulûsi KÖYMEN
»	İstanbul	Fuad Hulûsi DEMİRELLİ
Kâtip	Bursa	Raif AYBAR
»	Eskişehir	Hasan POLATKAN (2)
»	Kayseri	İbrahim KİRAZOĞLU
»	Konya	Ümrân Nazif YİĞİTER
»	İstanbul	Füruzan TEKİL
»	»	Nazlı TLABAR
»	Manisa	Muzaffer KURBANOĞLU
İdareci Üye	İçel	Halil ATALAY
»	Kayseri	Kâmil GÜNDEŞ
»	Kütahya	İhsan Şerif ÖZGEN

B) BİRİNCİ YASAMA YILI BAŞKANLIK DİVANI

Başkan	İçel	Refik KORALTAN
Başkanvekili	Balıkesir	Sıtkı YIRCALI
»	Bursa	Hulûsi KÖYMEN (3)
»	Erzurum	Mustafa ZEREN
»	Kayseri	Fikri APAYDIN
Kâtip	Çorum	Sedat BARAN
»	İstanbul	Füruzan TEKİL
»	»	Nazlı TLABAR
»	Kayseri	İbrahim KİRAZOĞLU
»	Manisa	Muzaffer KURBANOĞLU
»	Tokat	Muzaffer ÖNAL

(1) Genel Seçimlerden sonra Meclis 22 Mayıs 1950 Pazartesi günü saat 15.00'te Yaşbaşkanı Kars Milletvekili Hüseyin Cahit YALÇIN'ın Başkanlığında toplandı ve bu toplantıda Başkanlık Divanı seçimi yapıldı.

(2) Divan Kâtibi Hasan POLATKAN Çalışma Bakanlığına atandığından, yerine 16.6.1950'de İbrahim KİRAZOĞLU seçildi.

(3) Başkanvekili Hulûsi KÖYMEN Çalışma Bakanlığına atandığından, yerine, 12.1.1951'de Mustafa ZEREN seçildi.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İdareci Üye	İçel	Halil ATALAY
»	Kayseri	Kâmil GÜNDEŞ
»	Kütahya	İhsan Şerif ÖZGEN

C) İKİNCİ YASAMA YILI BAŞKANLIK DİVANI

Başkan	İçel	Refik KORALTAN
Başkanvekili	Balıkesir	Sıtkı YIRCALI (1)
»	Ağrı	Celâl YARDIMCI
»	Kayseri	Fikri APAYDIN
»	Manisa	Muhlis TÜMAY
Kâtip	Çanakkale	Ömer MART
»	Çorum	Sedat BARAN
»	Isparta	Sait BİLGİÇ
»	İstanbul	Füruzan TEKİL
»	Kayseri	İbrahim KIRAZOĞLU
»	Tokat	Muzaffer ÖNAL
İdareci Üye	Balıkesir	Ahmet KOCABİYYİKOĞLU
»	İçel	Halil ATALAY
»	İzmir	Mehmet ALDEMİR

D) ÜÇÜNCÜ YASAMA YILI BAŞKANLIK DİVANI

Başkan	İçel	Refik KORALTAN
Başkanvekili	Ağrı	Celâl YARDIMCI (2)
»	Elazığ	Mehmet Şevki YAZMAN
»	Kayseri	Fikri APAYDIN
»	Manisa	Muzaffer KURBANOĞLU
»	Bolu	İhsan GÜLEZ
»	Çanakkale	Ömer MART
»	Gaziantep	Ali OCAK
»	İstanbul	Füruzan TEKİL
»	Kayseri	İbrahim KIRAZOĞLU

(1) Başkanvekilli Sıtkı YIRCALI Gümrük ve Tekel Bakanlığına atandığından, yerine, 12.12.1951'de Celâl YARDIMCI seçildi.

(2) Başkanvekili Celâl YARDIMCI Devlet Bakanlığına atandığından, yerine, 17.4.1953'de Mehmet Şevki YAZMAN seçildi.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Kâtip	Rize	Ahmet MORGİL
İdareci Üye	Balıkesir	Ahmet KOCABİYYİKOĞLU
» »	İzmir	Mehmet ALDEMİR
» »	Kütahya	İhsan Şerif ÖZGEN

E) DÖRDÜNCÜ YASAMA YILI BAŞKANLIK DİVANİ

Reis	İçel	Refik KORALTAN
Reisvekili	Kayseri	Fikri APAYDIN
»	Manisa	Muzaffer KURBANOĞLU
»	Samsun	Tevfik İLERİ
Kâtip	Bolu	İhsan GÜLEZ
»	Çanakkale	Ömer MART
»	Çorum	Sedat BARAN
»	Gaziantep	Ali OCAK
»	İstanbul	Füruzan TEKİL
»	Kayseri	İbrahim KIRAZOĞLU
İdareci Üye	Bursa	Agâh EROZAN
» »	İzmir	Mehmet ALDEMİR
» »	Kütahya	İhsan Şerif ÖZGEN

2 - IX. DÖNEM BAŞKANLIK DİVANİ ÇALIŞMA ÖZETİ

Yasama yılı	Divanın seçim tarihi	Divanın ilk toplantı tarihi	Son toplantı tarihi	Toplantı sayısı	Karar sayısı
Fevkalâde	22.5.1950	24.5.1950	4.10.1950	5	37
I	1.11.1950	7.11.1950	10.8.1951	16	77
II	1.11.1951	6.11.1951	8.9.1952	18	84
III	1.11.1952	3.11.1952	24.10.1953	19	94
IV	1.11.1952	6.11.1953	9.4.1954	<u>17</u>	<u>50</u>
			Toplam :	75	342(*)

(*) Bu kararlardan gelenek oluşturma niteliğinde olanlar IX. Dönem, İkinci Cildin sonuna konmuştur.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

3 – GELENEK OLUSTURAN BAŞKANLIK DİVANİ KARARLARI (*)

YASAMA YILI

F (1)

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
24.5.1950	4	Başbakanlık makam otomobillerinden birisiyle Başkanvekilleri tahsis edilen otomobilin taşıt kadrosundan çıkarılmasına ve Maliyeye devrine dair.
5.6.1950	7	Milli Sarayların bundan böyle Hazineye devri ve idare şekli hakkında gereken kanun tasarısının Hükümetçe hazırlanıp Yüksek Meclise gönderilmesi hususunun Başbakanlığa bildirilmesine dair.
5.6.1950	11	Kasım 1950 ayı içinde İstanbul'da toplanacak olan Orta-Doğu İ.C.A.O. toplantısının gündüz çalışmalarına Şale Köşkünün tahsisine dair.
5.6.1950	12	Ağustos 1950'de İstanbul'da toplanacak olan Dünya Gençlik Birliği İkinci Daimi Konseyinin gündüz toplantılarına Şâle Köşkünün tahsisine dair.
19.6.1950	14	Dolmabahçe Sarayının, halkın serbestçe görmesine açılabilmesi ve kayıkhanenin Milli Savunma Bakanlığına devri hususunda İhsan Şerif Özgen'in başkanlığında üç kişilik bir heyet tarafından mahallinde inceleme yapılarak sonucunun Başkanlık Divanına bildirilmesine dair.
19.6.1950	15	Beylerbeyi Sarayı müstemilâtından Bendegân Dairesinin, Deniz Gedikli Okulu olarak kullanılmak üzere Milli Savunma Bakanlığına devrine dair.

(*) Karar numaraları dönem süresince kesintisiz verilmiştir.

(1) Fevkalade toplantı içinde Başkanlık Divanı 5 kez toplanarak 37 karar almıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
19.6.1950	16	Tamirine lüzum gösterilen Yıldız Mera- sim Köşkünün ön bahçesindeki havuz- ların onarılmasına dair.
13.7.1950	22	İstanbul'da toplanacak olan Dünya Gençlik Birliği İkinci Daimî Konseyi gün- düz toplantılarına Yıldız Sarayı Şâle Köş- künün tahsisine dair.
13.7.1950	23	Dolmabahçe Sarayı müştemilâtından ka- yıkhanenin Millî Savunma Bakanlığına devrine dair.
4.10.1950	26	Dolmabahçe Sarayının halkın görmesine açılması hakkında.
4.10.1950	27	Beyberbeyi Sarayı müştemilâtından ga- rajın Millî Savunma Bakanlığına devrine imkân görülmediğine dair.
4.10.1950	28	Dolmabahçe Sarayında saltanat zama- nından kalma kâğıt ve zarfların Ankara'- ya nakline dair.
4.10.1950	30	Büyük Millet Meclisi ve Millî Saraylarda- ki eşyadan herhangi birisinin bir yerden diğer bir yere naklinin ancak İdareci Ü- yeler Kurulunun kararı ve Başkanlığın tasvibi ile mümkün olabileceğine dair.
4.10.1950	31	Türk Dili Kurumunda mevcut demirbaş eşya hakkında İdareci Üyeler Kurulunca inceleme yapılmasına dair.
4.10.1950	32	İstanbul'a gelecek yabancı devlet filoları- nı karşılamak ve uğurlamak maksadiyle Millî Saraylar Müdürlüğü binasında, is- tenen iki odanın, tahsisine imkân olma- dığına dair.
4.10.1950	33	Millî Saraylarda film almanın mahzurlu görüldüğüne dair.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

YASAMA YILI

- I - (2)

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
16.12.1950	56	Yeni Meclis yapısı için Bayındırlık Bakanlığınca istenen yetki hakkında.
16.12.1950	57	Meclis yeni yapısında kullanılan çimen- toların boş torbalarından 9 310 adedinin imhasına dair.
25.12.1950	62	Çankaya Köşkünde mevcut fizik aletle- rinin Millî Eğitim Bakanlığına devri hak- kında.
16.1.1951	65	Parlâmentolararası Turizm Birliği işleri için bir müteşebbis heyet kurulması hakkında.
16.1.1951	66	Türkiye Büyük Millet Meclisi Memur ve Hizmetlileri Biriktirme ve Yardım Sandığı Tüzüğü'nün kabul edildiğine dair.
16.1.1951	68	Yeni Meclis yapısı otomatik oy toplama teçhizatı hakkında.
30.1.1951	72	Cumhurbaşkanlığı Köşkü bahçesindeki Atatürk Heykeline yapılacak kaide için eserleri beğenilenlere verilecek para hakkında.
30.1.1951	73	Cumhurbaşkanlığı Köşkü bahçesindeki Atatürk Heykeline yapılacak kaide için kurulan jüri üyelerine verilecek para hakkında
14.2.1951	79	Hazinece Filorya'da satın alınıp Büyük Millet Meclisine devredilen arsa hak- kında
14.2.1951	81	Millî Saraylarımızın balo veya çay daveti gibi toplantılara tahsis olunamayacağı hakkındaki prensip kararı gereğince Millî Türk Talebe Birliğinin bu husustaki ar- zusunun yerine getirilemeyeceğine dair

[2] 1.11.1950'de seçilen Başkanlık Divanı bu yasama yılında 16 toplantı yaparak 77 karar almıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
10.4.1951	88	İhlamur Köşkünün tanzimat müzesi ve Beylerbeyi'ndeki eski harem bahçesinin- de çocuk bahçesi olarak İstanbul Beledi- yesince kullanılmasına müsaade edildi- ğine dair
10.4.1950	89	Hakkı Tarık Us'un. bastıracağı 1293 Meclisi Mebusan zabıtlarının iki ve 3 ün- cü ciltleri hakkında.
10.4.1950	91	Türkiye Büyük Millet Meclisi saat tamir- cisine her ay verilen 35 liranın 50 lira- çıkartılması hakkında
9.6.1951	98	Büyük Millet Meclisi yeni yapısı hakkında
9.6.1951	101	Saltanat kayıklarına ait iki gümüş kuşun da deniz müzesine devri hakkında
21.6.1951	106	Beylerbeyi Sarayında verilmesi istenen kokteyl partisi hakkında
12.7.1951	111	Beylerbeyi Sarayında balo tertibetmek is- teyen İstanbul Yardım Sevenler Derneği isteğinin yerine getirilemeyeceğine dair
12.7.1951	112	Türkiye'de renkli film çekmek üzere ge- tirtilen Amerikalı ekibe Milli Saraylarını- nın da filmlerini almasına müsaade edil- diğine dair

YASAMA YILI

- II - (3)

6.11.1951	120	Kitaplıkta koleksiyon fazlası olarak mev- cut bazı gazete ve mecmuaların Milli Kü- tüphane ve sair kitaplıklara verilmesi hakkında
6.11.1951	121	Dış kliniğinde mevcut malzeme alet ve edevatın Ankara Belediyesine devri hak- kında

(3) 1.11.1951'de seçilen Başkanlık Divanı bu yasama yılında 18 toplantı yaparak 84 karar almıştır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
6.11.1951	122	T.B.M.M. hizmetlilerinden İbrahim Morova'nın, tedavisi için ilâç masrafı karşılığı 150 liranın verilmesi hakkında
6.11.1951	123	Millî Sarayların iç ve dış kısımlarında fotoğraf almak isteyen Tarih Hazinesi Mecmuası sahibi İbrahim Hakkı Konyalı'nın, arzusunun yerine getirilemeyeceği hakkında
11.12.1951	134	T.B.M.Meclisi ve bağlanıkları ile millî saraylardaki eşyanın yeni defterlere kayıtlarının icrası ve kıymetlerinin tâyin ve tesbiti hakkında.
11.12.1951	135	T.B.M.Meclisi Cumhurbaşkanlığı odasında mevcut Sine Acem halısı seccadenin Çankaya Köşküne nakli hakkında.
11.12.1951	138	İhlamur köşklerine ait olup halen Dolmabahçe Sarayı kapalı dairesinde muhafaza altında bulundurulanan eşyanın yerlerine bırakılmak üzere İhlamur köşklere nakli suretiyle emanet olarak inza mukabili İstanbul Belediyesine teslimi hakkında.
18.1.1952	141	Tanzimat müzesi olmak üzere İstanbul Belediyesine tahsis edilen İhlamur Köşkü bahçesindeki hizmetçiler binasının, muhtaç münevverlerin barınmalarına tahsisi hakkında.
18.1.1952	142	Millî Saraylar Müdürlüğünden Ankara'ya nakline lüzum gösterilen iki aded yazıhane ile 10 aded demir karyolaların getirilmesinden vazgeçilmesine ve gelmiş olanlar varsa iade edilmesine dair.
18.1.1952	143	Başkanlık konutu için Dolmabahçe Sarayından Ankara'ya nakline lüzum gösterilen bâzı eşyanın getirilmesinden vazgeçilmesine ve gelmiş olanlar varsa iadesine dair.

T Ü R K P A R L A M E N T O T A R İ H İ

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
18.1.1952	144	Dolmabahçe Sarayı depolarında mevcut bulunan 33 sandık yaldızlı kâğıt ve zarfların T.B.M.M. de kullanılmak üzere Ankara'ya nakli hakkında.
18.1.1952	145	T.B.M.M. Lokantası için ihtiyaç hâsıl olan bir aded Velinatör marka büyük soğuk hava dolabının Florya Köşkünden Ankara'ya nakli hakkında.
18.1.1952	146	Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğüince yayınlanacak olan "Meşhur Odalar" adlı eseri resimlemek üzere Dolmabahçe, Yıldız ve Beylerbeyi saraylarından bazı odalarının resimlerinin alınmasına müsaade edilmesi hakkında.
26.2.1952	156	T.B.M.M. ve Başkanlık konutunda kullanılmak üzere Milli Saraylardan Ankara'ya nakledilen eşyanın, tarihî kıymet ve vasıfları haiz olmadıkları ve istimaline lüzum ve ihtiyaç görülmediği anlaşıldığından Ankara'da alıkonulması hakkında.
26.2.1952	157	Milli Saraylar İdaresinde mahfuz bulunan fotoğrafların Türkiye Turizm Kurumunca İstanbul'da bu defa açılacak sergide teşhir olunmak üzere, serginin devamı müddetince bu kuruma imza mukabili verilmesi hakkında.
26.2.1952	158	T.B.M.Meclisinde kullanılmak üzere Ankara'ya nakline karar verilen kâğıtlardan kâfi miktarının Cumhurbaşkanlığına verilmesi hakkında.
26.2.1952	159	Türkiye Büyük Millet Meclisi hizmetlilerinden İbrahim Morova'nın tedavisi için ilâç bedeli olarak lüzum gösterilen 70 liranın verilmesi hakkında.
27.3.1952	165	Dolmabahçe Sarayında mevcut ipekli kumaş dokuma tezgâhlarından üç tanesinin kart delme (klavir) makinası, bir elemyer ve bir masura sarına âletiyle birlikte emanet olarak Sümerbank Hereke Fabrikasına verilmesi hakkında.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
6.5.1952	177	Beylerbeyi Sarayı arka bahçesindeki havuzun muvakkaten İstanbul Teknik Üniversitesinin istifadesine terki hakkında
6.5.1952	178	Dolmabahçe Sarayı dökümhanesindeki 792 kilo pamuk ipliğinin satılmak üzere Maliye Bakanlığına devri hakkında.
6.5.1952	182	Deniz Gedikli Okulu için lüzumlu olan Beylerbeyi Sarayı müstemilâtından garağla krokide çizgilerle gösterilen sahanın da Millî Savunma Bakanlığı emrine verilmesi hakkında
13.5.1952	184	Cumhurbaşkanlığı Köşkü sefir kabul salonundaki halının değiştirilmesi hakkında
11.6.1952	190	Millî Saraylardan muhafaza ve sigortalara icabedenler için gereken inceleme yapılması hakkında
11.6.1952	191	Soruşturma Komisyonu üyelerinden bâzılarının Dolmabahçe Sarayı hareket köşklerinde geceleri de kalmalarının doğru olmayacağı hakkında
11.6.1952	192	Dolmabahçe Sarayındaki bazı tabloların resimlerini almak isteyen Doğankardeş Yayınları A.Ş.'nin isteğinin yerine getirilmesi hakkında
16.6.1952	194	Türkiye Büyük Millet Meclisi namına kongre, konferans ve milletlerarası birlik, tören ve davetlere 1952 Bütçe yılı içinde katılacak Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden Başkanlık görevi ile vazifelendirilenlere 105 ve üyelere 90 lira gündelik verilmesi hakkında.
16.6.1952	195	İstanbul'da toplanacak Milletlerarası Teorik ve Tabii Mekanik Kongresi kabul resmi için Beylerbeyi Sarayının tahsis edilemeyeceğine ve kapanış resminin Yıl-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
		dız Şâle Köşkünde yapılmasının uygun bulunduğuna dair.
19.6.1952	196	Millî Saraylara ait bazı eşyanın Cumhurbaşkanlığı Köşküne nakli hakkında.
19.6.1952	197	Berne'de toplanacak Parlâmentolararası Birliği 41 inci Konferansına Türk Grubu namına katılacak üyelere ait listenin tespit edildiğine dair.
8.9.1952	198	Fransız muharrirlerinden Mösyö Emaniel Lamotte'nin Millî Saraylarda icabeden fotoğrafları çekmesi hakkında.
YASAMA YILI		
- III - (4)		
3.11.1952	199	Atatürk'e ait Florya köşkleri depo defterinde kayıtlı kahve fincanı ve tabağının, Cumhurbaşkanlığı dairesine verilmesi hakkında.
3.11.1952	200	Dolmabahçe Sarayı resim galerisinde, mevcut ressam Zanara tarafından yapılmış bazı tabloların fotoğraflarının alınmasına izin verilmesi hakkında.
3.11.1952	201	Türkiye Turizm Kurumu tarafından Millî saraylarımızın harici ve dahili resimlerinin çekilmesine müsaade edilmesi hakkında.
5.11.1952	208	İngiltere Lortlar ve Avam Kamaraları Başkanlarının daveti üzerine Birleşik Krallığı ziyarete gidecek heyet hakkında.
14.11.1952	210	Maliye Bakanlığından Meclis sığınağına getirilmiş bulunan mücevheratın Millî Saraylar Müdürlüğüne teslimi hakkında.

(4) 1.11.1952'de seçilen Başkanlık Divanı bu yasama yılında 19 toplantı yaparak 94 karar almıştır.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
28.11.1952	212	Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetleri Federal Halk Meclisi ve Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetleri Milletleri Konseyi Başkanlarının vâkı daveti üzerine Yugoslavya'yı ziyarete gidecek heyet hakkında.
28.11.1952	214	İç hizmetlerde kullanılmak üzere bir hizmet otomobili mubayaası için 10 bin lira ödenek konulması hakkında.
28.11.1952	215	T.B.M.M. Başkanı emrine tahsis edilmiş olan otomobillerin miadını doldurmuş olması dolayısıyla Maliyeye devri ve yenisinin mubayaası için 20 bin lira ödenek konulması hakkında.
28.11.1952	218	Milli Sarayların tamir işlerinde gündelikle, hariçten bir tenekeci ustasının çalıştırılması hakkında.
9.12.1952	223	Milli Sarayların Hükümetçe mi, yoksa Meclişçe mi idare ve muhafazasının daha uygun olacağı hususunda teşekkül eden heyetçe bir sonuca varılarak Başkanlık Divanına bildirilmesine dair.
15.12.1952	224	T.B.M.Meclisi Başkanlık köşkünde bulunan âvizenin Cumhurbaşkanlığı köşkündeki avize lâmbasıyla değiştirildiğinin aynıyat defterine işaret edilmesi hakkında.
15.12.1952	225	Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığına İstanbul'da yaptırılmakta bulunan Hilton otelinin yüzme havuzuna denizden su sevk edilmek maksadiyle Dolmabahçe'de, tesisine lüzum gösterilen elektrik motörünün konmasına müsaade edildiğine dair.
15.12.1952	226	Dolmabahçe Sarayı eski Validesultan dairesinin yağlıboyalarının yenilenmesi için hariçten iki boyacı ustasının çalıştırılması hakkında.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
20.1.1953	231	Dolmabahçe Sarayı Validesultan dairesi- nin çürümüş olan pencere çerçevelerinin yenilenmesi hakkında.
20.1.1953	233	1293 Meclisi Mebusanı zabıtlarının ikin- ci ve üçüncü ciltlerinin satın alınabilme- si için gelecek yıl bütçesine tahsisat ko- nulması hakkında.
20.1.1953	235	Milli Sarayların Hükümetçe mi, yoksa Meclisçe mi, idare ve muhafazasının da- ha uygun olacağı hakkında.
6.2.1953	237	B.M. Meclisinden Riyaseticumhur köş- küne verilmiş olan üç kalemlik eşyanın demirbaş defterine işaret edilmesi hak- kında.
6.2.1953	239	Amerikan Askeri Yardım Kurulu Kara Grubu Başkanlığının isteği üzerine yeni B.M. Meclisi sahası içinde muvakkat top- rak bir pistin yapılmasına müsaade bu- yurulmasına dair.
12.2.1953	240	Hint Parlamentosunun davetlisi olarak Hindistan'ı ziyaret edecek olan mebus- ların iki misli aday listesinin Riyaset Di- vanınca tesbit edildiğine dair.
26.3.1953	245	T.B.M.Meclisi ambariyle kitaplıktaki ta- rihi kıymeti haiz eserlerin Etnoğrafya müzesine devri hakkında.
26.3.1953	248	T.B.M.Meclisinde kullanılmak üzere Milli Saraylardan getirtilen fenerlerin tamiri ve Milli Saraylara iadesi hakkında.
26.3.1953	250	İstanbul'da toplanacak olan Milletlerara- sı Beşinci Tropikal Hastalıklar ve Malar- ya Kongresi ile Beynelmilel Dünya Sağlık Teşkilâtı Sıtına Ekipleri Komitesinin Şale Köşkünde toplanmalarına müsaade edil- diğine dair.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
15.4.1953	254	Avrupa Konseyi İstişari Meclisinin 7 Mayıs 1953 tarihinde başlayacak 5 inci devre içtimasına katılacak sayın üyelerin iki misli aday listesinin tespiti hakkında.
28.4.1953	256	Almanya'dan gelen Sautral Avrupa film şirketinin Dolmabahçe Sarayı ile diğer sarayların haricen manzaralarının filme alınması hakkında.
28.4.1953	257	Florya deniz köşkü garaj binasının jandarma karakolu olarak kullanılması hakkındaki İstanbul Vilâyetinin talebinin reddine dair.
28.4.1953	262	Büyük Millet Meclisi namına milletlerarası kongre, konferans, komisyon, tören ve davetlere 1953 yılı içinde katılacaklara 90 lira yevmiye verilmesi hakkında.
28.4.1953	264	İstanbul'un 500 üncü Fetih yılı dolayısıyla bir (Dernek gecesi) yapılması için Fetih Derneğinin vâkı talebi üzerine bu toplantının Dolmabahçe Sarayının muayede salonunda tertiplenmesi hakkında.
22.5.1953	269	Florya Deniz köşkü müştemilâtından garaj binasının bir kısmının muvakkaten jandarma karakolu olarak kullanılmasına imkân olmadığı hakkında.
9.6.1953	273	1953 tarihinde toplanacak 13 üncü Türk Hava Kurumu Kurultayına mebuslardan on zatın katılması hakkında.
9.6.1953	274	Dolmabahçe Sarayından on şilte, on yatak ve on aded yorganın getirtilmesi hakkında.
9.6.1953	275	Türkiye Büyük Millet Meclisi yeni binasına tezyinat ve mefruşatı ile odalarının taksimatı ve diğer işlerinin yapılması için Riyaset Divanınca bir komisyon teşkili hakkında.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
8.7.1953	278	1954 yılında İstanbul'da toplanacak olan Dünya Barolar Birliğinin 5 inci Beynel-milel Konferansının Yıldız Sarayında toplanması hakkında.
8.7.1953	279	2-9 Ağustos 1953 tarihleri arasında İstanbul'da toplanacak olan Dünya Üçüncü Beden Eğitim Kongresinin Yıldız'da Şâle Köşkünde toplanmasına dair.
8.7.1953	281	Büyük Millet Meclisi Riyaset konutunun üst kat 3 numaralı odasının tavanında asılı bulunan lâmbanın elektrik kontağı neticesi yere düşerek parçalanması sebebiyle ayniyat defterindeki kaydının terki-ni hakkında.
8.7.1953	285	Dolmabahçe Sarayının kapalı dairesi üst katında kristal ve porselen eşya deposunda bulunan iki sürahi ve bir bardağın kırılması dolayısıyla ayniyat defterindeki kayıtlarının terkini hakkında.
8.7.1953	287	Selânikte'ki Atatürk evinin tefrişi için Milli Saraylardaki fazla ve fersude olarak tefrik edilen eşyadan verilmesinde mah-zur olmıyanlarının Topkapı Sarayı müze-sine devri hakkında.
16.7.1953	288	T.B.M.Meclisi yeni binasının Bayındırlık Vekâletinin tezkeresinde bahsedilen blo-kunun Başvekâlete tahsisi hakkında.
6.9.1953	289	Dolmabahçe Sarayının kapalı dairesi ile camlı köşkündeki demirparmaklıkların tamir ve boyama işleri hakkında.
24.10.1953	291	Selânik'teki Atatürk evinin tefşisi için Milli Saraylardaki fazla eşyadan sekiz kalem eşyanın Topkapı Sarayı Müze Mü-dürlüğüne devir ve teslimi hakkında.

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

YASAMA YILI

– IV – (5)

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
6.11.1953	294	Yalova'da Riyaseticumhur Köşkü ile müstemilâtına ait banyolara su basmak için kullanılan pompanın Termal Otel Müdürlüğüne teslimi hakkında.
6.11.1953	295	Life, Look dergilerinde çıkacak olan resimli makaleler için millî saraylarda film ve fotoğraf çekilmesi hakkında.
6.11.1953	298	Halen Millet Partisine tahsis edilmiş olan odanın tahliye edilerek memurlara tahsisi hakkında.
11.12.1953	306	İstanbul'da toplanacak olan Beynelmilel Talebe Koordinasyon Sekreterliği Kongresinin Yıldız'da Şale Köşkünde toplanması hakkında.
28.12.1953	310	C.H.P. Meclis Grubu Umumî Heyetine ait nakit ve eşya hakkında bir karar ittihazına Riyaset Divanı kendisini salâhiyetli görmediğinden C.H.P. Meclis Grubu Riyaseti tezkeresinin taallûku dolayısıyla bir suretinin Maliye Vekâletine gönderilmesi hakkında.
6.1.1954	311	Kızılay Cemiyeti menfaatine tertibedilecek balo için Dolmabahçe Sarayı merasim salonunun tahsisi hakkında.
8.2.1954	318	İstanbul'da toplanacak olan Milletlerarası Hava Federasyonu Konferansı için Yıldız'da Şale Köşkünün tahsisine müsaa-de edildiğine dair.
8.2.1954	320	T.B.M.Meclisi namına milletlerarası kongre, konferans ve komisyonlara işti-

(5) 1.11.1953'te seçilen Başkanlık Divanı bu yasama yılında 17 toplantı yaparak 50 karar almıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Karar Tarihi	Karar No.	Ö Z E T İ
		rak edecek olan zevatın gözetmeleri icab- eden hususat hakkındaki talimat proje- sini incelemek üzere bir komisyon kurul- duğuna dair.
6.3.1954	325	Beylerbeyi Sarayı bahçesinden bir kısmı- nın Deniz Kuvvetleri Astsubay Mektebi ihtiyacı için Millî Müdafaa Vekâletine devri hakkında.
9.3.1954	328	1954 Mali yılı içinde Dolmabahçe, Yıldız ve Beylerbeyi Saraylarında müteferrik tamir işlerinde çalıştırılacak işçiler hak- kında.
12.3.1954	334	1954 yılı içerisinde milletlerarası toplan- tılara, törenlere ve davetlere katılacak olan B.M. Meclisi âzasına verilecek gün- delik hakkında.
1.3.1954	335	İstanbul Gazeteciler Cemiyeti menfaatine tertibedilecek balo için Dolmabahçe Sa- rayının Merasim salonunun tahsisine dair.
15.3.1954	337	Hakkı Tarık Us tarafından bastırılacak olan (1293 Meclisi Mebusanı) zabıtları- nın ikinci ve üçüncü ciltlerinden B.M. Meclisi hesabına her cildi 6 şar liradan beşer yüz adedinin satın alınması hakkında.

J – TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİNİN ULUSLARARASI ETKİNLİĞİ

TOPLANTI - F

A) Avrupa Konseyi İstişari Meclisi

Avrupa İstişari Meclisi birinci toplantısı 7 Ağustos 1950'de başlamış 28 Ağustos 1950'de bitmiştir. Bu toplantıya katılan Türk Heyeti İzmir Milletvekili Ekrem Hayri Üstündağ'ın Başkanlığında aşağıda adları yazılı zatlardan teşekkül etmiştir.

Ekrem Hayri Üstündağ	İzmir
A. Hikmet Pamukoğlu	Giresun
Cihad Baban	İzmir
Osman Kapani	İzmir
Suad Hayri Ürgüplü	Kayseri
Ziyad Ebüzziya	Konya
Zeyyat Mandalinci	Muğla
Nadir Nadi	Muğla

Toplantı : 1

A) Avrupa Konseyi İstişari Meclisi

1. Avrupa İstişari Meclisinin ikinci toplantısı 18 Kasım 1950'de başlamış, 24 Kasım 1950'de bitmiştir.

İkinci toplantıya katılan Türk Heyeti, Kayseri Milletvekili Suad Hayri Ürgüblü'nün Başkanlığında aşağıdaki zatlardan teşekkül etmiştir :

Suad Hayri Ürgüblü	Kayseri
Cihad Baban	İzmir
Osman Kapani	İzmir
Ziyad Ebüzziya	Konya
Zeyyat Mandalinci	Muğla
Nadir Nadi	Muğla

Bu toplantıya Ankara Milletvekili Sadri Maksudi Arsal yedek âza olarak iştirak etmiştir.

Türk Heyeti Başkanı Kayseri Milletvekili Suad Hayri Ürgüblü Avrupa İstişari Meclisi 1950 iktimai hakkında bir rapor vermiş ve bu rapor tabedilerek sayın üyelere dağıtılmıştır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

2. Avrupa İstişari Meclisi 1951 yılı çalışmaları Mayıs ve Kasım-Aralık aylarında cereyan etmiştir. Meclisin bu devredeki çalışmalarına iştirak eden Türk Heyeti Kayseri Milletvekili Suad Hayri Ürgüblü'nün başkanlığında aşağıdaki zatlardan teşekkül etmiştir :

Suad Hayri Ürgüblü	Kayseri
Cihad Baban	İzmir
Osman Kapani	İzmir
Hüseyin Cahid Yalçın	Kars
Ziyad Ebüzziya	Konya
Zeyyat Mandalinci	Muğla
Nadir Nadi	Muğla
Kasım Gülek	C.H.P. Genel Sekreteri

Ankara Milletvekili Sadri Maksudi Arsal çalışmalara yedek âza olarak iştirak etmiştir.

Türk Heyeti Başkanı Kayseri Milletvekili Suad Hayri Ürgüblü Meclisin 1951 yılı çalışmaları hakkında bir rapor vermiş ve bu rapor tabedilerek Büyük Millet Meclisi üyelerine dağıtılmıştır.

Toplantı : 2

A) Avrupa Konseyi İstişari Meclisi

Avrupa Konseyi Statüsünde yapılmış olup Konsey Genel Sekreterliği'nin 22 Mayıs 1951 tarihli hususî zabıtnamesinde (Proces verbal ad hoe) yer alan ve mezkûr tarihten itibaren meriyet mevkiine girmiş olan tadiller gereğince Meclise katılacak âza adedimiz 8'den 10'a çıkarılmış ve âzaların millî meclisler tarafından seçileceği derpiş edilmiş olduğundan mezkûr Meclisin 26 Mayıs ve 15 Eylül 1952 tarihlerindeki toplantılarında memleketimizi temsil etmek üzere Umumî Heyetin 14.V.1952 tarihli Birleşiminde aşağıda adları yazılı zatlar seçilmişlerdir.

Hayrettin Erkmen	Giresun
Cihad Baban	İzmir
Osman Kapani	İzmir
H. Cahit Yalçın	Kars
Suad Hayri Ürgüblü	Kayseri
Ziyad Ebüzziya	Konya
Rıza Erten	Mardin
Zeyyat Mandalinci	Muğla
Nadir Nadi	Muğla
Feridun Ergin	Urfa

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Toplantı : 3

A) Avrupa Konseyi İstişari Meclisi

1. Avrupa Konseyi İstişari Meclisinin 4 üncü Devre Fevkalâde İçtimaı 14 Ocak 1953'de başlamış ve mezkûr toplantıya aşağıda adları yazılı zatlar Türkiye Büyük Millet Meclisinin mümessilleri olarak iştirak etmişlerdir.

Hayrettin Erkmen	Giresun
Osman Kapani	İzmir
Hüseyin Cahit Yalçın	Kars
Ziyad Ebüzziya	Konya
Rıza Erten	Mardin
Zeyyat Mandalinci	Muğla

2. Avrupa Konseyi İstişari Meclisinin 7 Mayıs 1953 tarihinde başlayacak olan beşinci devre içtimalarına katılmak üzere Umumi Heyetin 20.IV.1953 tarihli Birleşiminde aşağıda adları yazılı zatlar seçilmişlerdir.

Muhlis Ete	Ankara
Nihad Reşad Belger	İstanbul
Füruzan Tekil	İstanbul
Osman Kapani	İzmir
Ziyad Ebüzziya	Konya
Adnan Karaosmanoğlu	Manisa
Zeyyat Mandalinci	Muğla
Nadir Nadi	Muğla

Beşinci Devre içtimalarının ikincisi 15 Eylül 1953 tarihinde başlamış ve bu içtimalara da mezkûr temsilcilerimiz iştirak etmişlerdir.

İÇTİMA : 4

A) Avrupa Konseyi İstişari Meclisi

Avrupa Konseyi İstişari Meclisi altıncı devre çalışmaları 20 Mayıs 1954 tarihinde başladığından memleketimizi temsil etmek üzere mezkûr Meclise X uncu devre mebusları katılmışlardır.

TOPLANTI - F

B) Pârlamentolararası Birliği Türk Grubu

Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu 1.VII.1950 tarihinde Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın riyasetinde toplanmış ve yapılan seçim neticesinde İdare Heyeti aşağıda isimleri yazılı zevattan teşekkül etmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Başkan	: İzmir	Milletvekili	Cihad Baban
Başkan V.	: Ankara	"	Mümtaz Faik Fenik
Muhasebeci	: Bursa	"	Selim Ragıp Emeç
Kâtibi Umumî	: İstanbul	"	Salamon Adato
Üye	: İzmir	"	Osman Kapani
"	: Kars	"	Tezer Taşkıran
"	: Konya	"	Ziyad Ebüzziya
"	: Muğla	"	Nadir Nadi
"	: Seyhan	"	Cezmi Türk

Eylül 1950 tarihinde Dublin şehrinde toplanmış olan 39 uncu Parlâmentolararası Birliği Konferansına Türk Grubunu temsilen Başkan İzmir Milletvekili Cihad Baban, Kâtibi Umumî İstanbul Milletvekili Salamon Adato, üyeden İzmir Milletvekili Osman Kapani, Kayseri Milletvekili Suad Hayri Ürgüplü, Konya Milletvekili Ziyad Ebüzziya iştirak ve konferansı mütâakıp hazırladıkları raporu Büyük Millet Meclisi üyelerine tevzi etmişlerdir.

Parlâmentolararası Birliği Türk Grubunu teşkil eden zatlar

Afyon	Milletvekili	Kemal Özçoban
Afyon	"	Ahmet Vezirioğlu
Amasya	"	Hamit Koray
Ankara	"	Salâhaddin Âdil
Ankara	"	Sadri Maksudi Arsal
Ankara	"	Mümtaz Faik Fenik
Ankara	"	Seyfi Kurtbek
Antalya	"	Nazifi Şerif Nabel
Antalya	"	Ahmet Tekelioğlu
Antalya	"	İbrahim Subaşı
Antalya	"	Burhanettin Onat
Antalya	"	Akif Sarıoğlu
Aydın	"	Lûtfi Ülkümen
Aydın	"	Cevat Ülkü
Balıkesir	"	Esat Budakoğlu
Balıkesir	"	Sıtkı Yırcalı
Bilecik	"	İsmail Aşkın
Bilecik	"	Talât Oran

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Bingöl	Milletvekili	Feridun Fikri Düşünsel
Bolu	"	Zuhuri Danışman
Burdur	"	Mehmet Özbey
Bursa	"	Selim Ragıp Emeç
Bursa	"	Selim Herkmen
Bursa	"	Hulûsi Köymen
Çanakkale	"	Kenan Akmanlar
Çanakkale	"	Süreyya Endik
Çanakkale	"	Bedi Enüstün
Çanakkale	"	İhsan Karasioğlu
Çanakkale	"	Ömer Mart
Çankırı	"	Kâzım Arar
Çoruh	"	Mecit Bumin
Çoruh	"	Ali Rıza Sağlar
Çorum	"	Saip Özer
Denizli	"	Ali Çobanoğlu
Diyarbakır	"	Ferit Alpiskender
Diyarbakır	"	M. Remzi Bucak
Edirne	"	Cemal Köprülü
Elâzığ	"	Mehmet Şevki Yazman
Erzincan	"	Şemsettin Günaltay
Erzurum	"	Rıfki Salim Burçak
Erzurum	"	Emrullah Nutku
Erzurum	"	Said Başak
Eskişehir	"	Ali Fuad Cebesoy
Eskişehir	"	Kemal Zeytinoglu
Gazianteb	"	Ekrem Cenani
Gazianteb	"	Süleyman Kuranel
Gazianteb	"	Ali Ocak
Gazianteb	"	Cevdet San
Giresun	"	Hamdi Bozbağ
Giresun	"	Ali Naci Duyduk
Giresun	"	Hayrettin Erkmen
Giresun	"	Tahsin İnanç
Giresun	"	Doğan Köymen

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Giresun Milletvekili		Mazhar Şener
Hatay	"	Celâl Sait Siren
Hatay	"	Hasan Reşit Tankut
İçel	"	Hüseyin Fırat
İstanbul	"	Enver Adakan
İstanbul	"	Ahmet Hamdi Başar
İstanbul	"	Mithat Benker
İstanbul	"	Fuad Hulûsi Demirelli
İstanbul	"	Bedri Nedim Göknil
İstanbul	"	Adnan Menderes
İstanbul	"	Mükerrem Sarol
İstanbul	"	Celâl Türkgeldi
İstanbul	"	Andre Vahram Bayar
İzmir	"	Behzat Bilgin
İzmir	"	Mehmet Aldemir
İzmir	"	Vasfi Menteş
İzmir	"	Cemal Tunca
İzmir	"	Ekrem Hayri Üstündağ
Kars	"	Esat Oktay
Kars	"	Tezer Taşkıran
Kars	"	Hüseyin Cahit Yalçın
Kastamonu	"	Muzaffer Âli Mühto
Kayseri	"	Fikri Apaydın
Kırklareli	"	Sıtkı Pekkip
Kırşehir	"	Rifat Özdeş
Kocaeli	"	Ethem Vassaf
Kocaeli	"	Mümtaz Kavalcıoğlu
Kocaeli	"	Saim Önhon
Konya	"	Rifat Alabay
Konya	"	Remzi Birand
Konya	"	Ömer Rıza Doğrul
Konya	"	Saffet Gürol
Konya	"	Muammer Obuz
Konya	"	Himmet Ölçmen
Malatya	"	Mehmet Sadık Eti

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Manisa Milletvekili	Adnan Karaosmanoğlu
Manisa "	Nafiz Körez
Manisa "	Sudi Mihçioğlu
Mardin "	Rıza Erten
Mardin "	Abdülkadir Kalav
Mardin "	Kemal Türkoğlu
Mardin "	Aziz Uras
Muğla "	Zeyyat Mandalıncı
Muğla "	Nadir Nadi
Muğla "	Nuri Özsan
Niğde "	Asım Doğanay
Niğde "	Necip Bilge
Niğde "	Ferit Ecer
Niğde "	Fahri Köşkeroğlu
Ordu "	Naşit Fırat
Ordu "	Yusuf Ziya Ortaç
Ordu "	Zeki Mesut Sezer
Ordu "	Hamdi Şarlan
Samsun "	Firuz Kesim
Samsun "	Ferid Tüzel
Seyhan "	Reşad Güçlü
Seyhan "	Cezmi Türk
Siird "	Baki Erden
Sinob "	Muhit Tümerkan
Sivas "	Sedat Zeki Örs
Sivas "	Halil İnre
Trabzon "	Hamdi Orhon
Trabzon "	Hasan Saka
Trabzon "	Mustafa Reşit Tarakçioğlu
Trabzon "	Cahid Zamangil
Tunceli "	Hasan Remzi Kulu
Urfa "	Necdet Açıanal
Urfa "	Feridun Ergin
Zonguldak "	Yunus Muammer Alakant
Zonguldak "	Ali Rıza İncealemdaroğlu

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Toplantı : 1

B) Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu

Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu İdare Heyeti, Grup Umumî Heyetinin 24.I.1951 tarihli toplantısında yapılan seçim neticesinde aşağıda isimleri yazılı zatlardan teşekkül etmiştir.

Başkan	: İzmir	Milletvekili	Cihad Baban
Başkanvekili	: İzmir	"	Osman Kapanı
Muhasebeci	: Bursa	"	Halûk Şaman
Umumî Kâtip	: İstanbul	"	Salamon Adato
Üye	: Antalya	"	Ahmet Tokuş
"	: Giresun	"	Hayrettin Erkmén
"	: İstanbul	"	Nazlı Tıabar
"	: Kayseri	"	Suad Hayri Ürgüblü
"	: Konya	"	Ziyad Ebüzziya

Parlâmentolararası Birliği 40 ıncı konferansı 1951 yılında İstanbul'da Şale Köşkünde toplanmış ve konferansı mütaakıp hazırlanan rapor Büyük Millet Meclisi üyelerine tevzi edilmiştir.

Toplantı : 2

B) Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu

9.II.1952 tarihinde toplanan Grup Umumî Heyetinde yapılan seçim neticesinde idare heyeti aşağıda isimleri yazılı zevattan teşekkül etmiştir.

Başkan	: İzmir	Milletvekili	Cihad Baban
Başkanvekili	: İzmir	"	Osman Kapanı
Muhasebeci	: Bursa	"	Halûk Şaman
Genel Sekreter	: İstanbul	"	Salamon Adato
Üye	: Antalya	"	Ahmet Tokuş
"	: Hatay	"	Abdürrahman Melek
"	: Giresun	"	Hayrettin Erkmén
"	: Konya	"	Ziyad Ebüzziya
"	: Niğde	"	Necip Bilge

Ağustos 1952 tarihinde Berne Şehrinde toplanmış olan 41 ıncı Parlâmentolararası Birliği konferansına grubu temsilen aşağıda isimleri yazılı zevat delege olarak iştirak ve avdetlerinde konferans müzakeratı ve alınan kararlar hakkında hazırlamış oldukları raporu Büyük Millet Meclisi üyelerine tevzi etmişlerdir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

İzmir Milletvekili	Cihat Baban
İstanbul "	Salamon Adato
Denizli "	Ali Çobanoğlu
Antalya "	Ahmet Tokuş
Hatay "	Abdürrahman Melek
Burdur "	Fethi Çelikbaş
Giresun "	Mazhar Şener
Gazianteb "	Ekrem Cenani

Toplantı : 3

B) Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu

29.1.1953 tarihinde toplanan Grup Umumî Heyetinde yapılan seçim neticesinde İdare Heyeti aşağıda isimleri yazılı zevattan teşekkül etmiştir.

Reis	:	İzmir	Mebusu	Cihad Baban
Reis V.	:	Burdur	"	Fethi Çelikbaş
Muhasebeci	:	Bursa	"	Halûk Şaman
Umumî Kâtip	:	İstanbul	"	Salamon Adato
Âza	:	Antalya	"	Ahmet Tokuş
"	:	Hatay	"	Abdürrahman Melek
"	:	İstanbul	"	Nazlı Tlabar
"	:	İzmir	"	Osman Kapanı
"	:	Konya	"	Ziyad Ebüzziya

Ekim 1953 tarihinde Washington'da toplanan Parlâmentolararası Birliği 42 nci konferansına Türk Grubunu temsilen aşağıda isimleri yazılı zevat delege olarak iştirak ve konferansı mütaakıp hazırlanmış oldukları raporu Büyük Millet Meclisi âzasına tevzi etmişlerdir.

İzmir	Mebusu	Cihat Baban
İstanbul	"	Salamon Adato
Antalya	"	Ahmet Tokuş
Bursa	"	Halûk Şaman
İstanbul	"	Nazlı Tlabar
Trabzon	"	Cahit Zamangil
Denizli	"	Ali Çobanoğlu

Toplantı : 4

B) Parlâmentolararası Birliği Türk Grubu

3 üncü İltima senesinde seçilen İdare Heyeti bu İltima senesinde de çalışmalarına devam etmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

TOPLANTI - F

C) Avrupa Parlâmentolar Birliği Türk Grubu

Avrupa Parlâmentolar Birliği Türk Grubu Genel Kurulu, seçimlerin yenilenmesi üzerine 13.VII.1950 tarihinde Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan'ın başkanlığında olağanüstü toplanmış ve gizli oyla aşağıdaki seçimler yapılmıştır.

Yönetim Komitesi :

Başkan	: Ankara	Milletvekili	Sadri Maksudi Arsal
Başkanvekili	: Burdur	"	Fethi Çelikbaş
Genel Sekreter	: Erzurum	"	Bahadır Dülger
Muhasip	: Muğla	"	Zeyyat Mandalinci
Üye	: Urfa	"	Feridun Ergin
"	: İzmir	"	Sadık Giz
"	: Seyhan	"	Remzi Oğuz Arık
"	: Giresun	"	Tahsin İnanç
"	: Bolu	"	Zuhuri Danışman

Denetçiler :

İstanbul Milletvekili	Ahmet Hamdi Başar
Kastamonu "	Şükrü Kerimzade

18-21 Eylül 1950'de Almanya'nın Konstas şehrinde toplanan "Dördüncü Avrupa Parlâmentolar Birliği Kongresi" ne Sadri Maksudi Arsal'ın Başkanlığında :

Bahadır Dülger (Erzurum), Tahsin İnanç (Giresun), Zeyyat Mandalinci (Muğla) iştirak etmişlerdir.

Yapılan çalışmalar hakkındaki rapor tabettirilerek B.M. Meclisi üyelerine tevzi edilmiştir.

Gruba Dâhil Üyeler :

Afyon K.	Milletvekili	Ahmed Veziroğlu
Ağrı	"	Kasım Küfrevi
Amasya	"	İsmet Olgaç
Ankara	"	Sadri Maksudi Arsal
Ankara	"	Mümtaz Faik Fenik
Ankara	"	Hâmid Şevket İnce
Antalya	"	Akif Sarıoğlu

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Antalya Milletvekili	Ahmet Tekelioğlu
Antalya "	Ahmet Tokuş
Aydın "	Namık Gedik
Bolu "	Zuhuri Danişman
Burdur "	Fethi Çelikbaş
Burdur "	Mehmet Özbey
Bursa "	Selim Herkmen
Bursa "	Sadettin Karacabey
Bursa "	Hulûsi Köymen
Bursa "	Halûk Şaman
Bursa "	Agâh Erozan
Çanakkale "	Kenan Akmanlar
Çanakkale "	Süreyya Endik
Çanakkale "	Bedi Enüstün
Çanakkale "	Ömer Mart
Çankırı "	Kâzım Arar
Çoruh "	Mecit Bumin
Çoruh "	Abbas Gigin
Denizli "	Ali Çobanoğlu
Diyarbakır "	M. Remzi Bucak
Edirne "	Cemal Köprülü
Elâzığ "	Mehmet Şevki Yazman
Erzincan "	Ziya Soylu
Eskişehir "	Abidin Potuoğlu
Erzurum "	Said Başak
Erzurum "	Rıfık Salim Burçak
Erzurum "	Bahadır Dülger
Erzurum "	Sabri Erduman
Erzurum "	Enver Karan
Erzurum "	Rıza Topçuoğlu
Gaziantep "	Cevdet San
Giresun "	Hamdi Bozbağ
Giresun "	Hayrettin Erkmén
Giresun "	Tahsin İnanç
Giresun "	Arif Hikmet Pamukoğlu
Giresun "	Mazhar Şener

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Giresun	Milletvekili	Adnan Tüfekcioğlu
Hatay	"	Abdürrahman Melek
Hatay	"	Celâl Sait Siren
Hatay	"	Hasan Reşit Tankut
İçel	"	Refik Koraltan
İstanbul	"	Salamon Adato
İstanbul	"	Ahmet Hamdi Başar
İstanbul	"	Fuad Hulûsi Demirelli
İstanbul	"	Mükerrem Sarol
İstanbul	"	Nazlı Tlabar
İstanbul	"	Andre Vahram Bayar
İzmir	"	Cihad Baban
İzmir	"	Sadık Giz
İzmir	"	Osman Kapani
İzmir	"	Vasfi Menteş
Kars	"	Tezer Taşkıran
Kars	"	Hüsamettin Tuğaç
Kastamonu	"	Şükrü Kerimzade
Kastamonu	"	Muzaffer Âli Mühto
Kayseri	"	İbrahim Kirazoğlu
Kayseri	"	Mehmet Özdemir
Kırklareli	"	Sıtkı Pekkip
Kırklareli	"	Faik Üstün
Kocaeli	"	Ethem Vassaf Akan
Kocaeli	"	Mümtaz Kavalcıoğlu
Konya	"	Rifat Alabay
Konya	"	Remzi Birand
Konya	"	Ziyad Ebüzziya
Konya	"	Saffet Gürol
Konya	"	Murad Âli Ülgen
Kütahya	"	Besim Besin
Kütahya	"	Hakkı Gedik
Malatya	"	Mehmet Sadık Eti
Manisa	"	Adnan Karaosmanoğlu
Manisa	"	Muzaffer Kurbanoglu

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Mardin	Milletvekili	Abdürrahman Bayar
Mardin	"	Mehmet Kâmil Boran
Mardin	"	Rıza Erten
Mardin	"	Cevdet Öztürk
Mardin	"	Kemal Türkoğlu
Muğla	"	Zeyyat Mandalıncı
Muğla	"	Nadir Nadi
Muğla	"	Nuri Özsan
Muş	"	Hamdi Dayı
Muş	"	Ferit Kılıçlar
Niğde	"	Fahri Köşkeroğlu
Niğde	"	Hüseyin Ülkü
Niğde	"	Asım Doğanay
Ordu	"	Yusuf Ziya Ortaç
Seyhan	"	Remzi Oğuz Arık
Seyhan	"	Sedat Barı
Seyhan	"	Reşad Güçlü
Seyhan	"	Salim Serçe
Seyhan	"	Sinan Tekelioğlu
Seyhan	"	Cezmi Türk
Siird	"	Baki Erden
Sinob	"	Muhit Tümerkan
Sivas	"	İbrahim Duygun
Sivas	"	Sedat Zeki Örs
Tokad	"	Sıtkı Atanç
Tunceli	"	Hıdır Aydın
Tunceli	"	H. Remzi Kulu
Trabzon	"	Cemal Reşit Eyüboğlu
Trabzon	"	Hamdi Orhon
Urfa	"	Necdet Açıanal
Urfa	"	Feridun Ergin
Urfa	"	Reşit Kemal Timuroğlu
Yozgad	"	Faik Erbaş
Zonguldak	"	Yunus Muammer Alakant
Zonguldak	"	Cemal Kıpçak

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Toplantı : I

C) Avrupa Parlâmentolar Birliği Türk Grubu

1. 4 Mayıs 1951 ve mütaakip aylarda Sadri Maksudi Arsal ve Avrupa Konseyine katılan üyelerin iştiraki ile Strazburg'da toplanan "Avrupa Federasyonu Anayasa Projesi" Komisyonuna iştirak edilmiş ve yapılan konuşmalara dair olan memorandum ve anayasa avan projesi tabedilip Meclis üyelerine ve ilim müesseselerine gönderilmiştir.

2. 2 Aralık 1951 tarihinde Strazburg'da toplanan "Avrupa Parlâmentolar Birliği Milli Komiteler Toplantısı" na Sadri Maksudi Arsal (Ankara) nın başkanlığında :

Bahadır Dülger (Erzurum), Sadık Giz (İzmir), M. Şevki Yazman (Elâzığ), Zuhuri Danışman (Bolu), Zeyyat Mandalinci (Muğla), Celâl Sait Siren (Hatay) iştirak etmişler ve verdikleri rapor bastırılarak Sayın Meclis üyelerine tevdi edilmiştir.

Toplantı : II

C) Avrupa Parlâmentolar Birliği Türk Grubu

Türk Grubunun 1952 Genel Kurulunda yapılan seçimler sonunda Yönetim Komitesine :

Başkan	Erzurum	Milletvekili	Bahadır Dülger
Başkanvekili	Elâzığ	"	M. Şevki Yazman
Genel Sekreter	Muğla	"	Zeyyat Mandalinci
Muhasip	Bolu	"	Zuhuri Danışman
Üye	Urfa	"	Feridun Ergin
"	Hatay	"	Celâl Sait Siren
"	Giresun	"	Tahsin İnanc
"	İzmir	"	Adnan Karaosmanoğlu
"	İzmir	"	Sadık Giz

Denetçiler :

Kastamonu	Milletvekili	Şükrü Kerimzade
İstanbul	"	Ahmet Hamdi Başar

seçilmişlerdir.

Toplantı : III

C) Avrupa Parlâmentolar Birliği Türk Grubu

Avrupa Parlâmentolar Birliği Türk Grubu Umumî Heyetine 1953 yılında yapılan seçimde aşağıda adları yazılı zâtlar idare heyetine seçilmişlerdir :

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Reis	: Erzurum	Mebusu	Bahadır Dülger
Reis V.	: Elâzığ	"	M. Şevki Yazman
Umumî Kâtip	: Muğla	"	Zeyyat Mandalıncı
Muhasip Âza	: Bolu	"	Zuhuri Danışman
Âza	: Urfa	"	Feridun Ergin
"	: Hatay	"	Celâl Sait Siren
"	: Giresun	"	Tahsin İnanc
"	: Manisa	"	Adnan Karaosmanoğlu
"	: İzmir	"	Sadık Giz

Toplantı : IV

C) Avrupa Parlâmentolar Birliği Türk Grubu

3 üncü içtima senesinde seçilen İdare Heyeti bu içtima senesinde de çalışmalarına devam etmiştir.

Toplantı : I

D) Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grubu Müteşebbis Heyeti

Parlâmentolararası Turizm Birliği Tüzüğüne göre komite seçimini yapmak ve bu Birliğe katılmamızı sağlamak üzere aşağıda adları yazılı sayın Milletvekillerinden mürekkep bir Müteşebbis Heyet Kurulmasına Başkanlık Divanının 16 Ocak 1951 tarihli toplantısında karar verilmiştir.

Sıtkı Yırcalı	Balıkesir	Milletvekili	ve T.B.M.M. Başkanvekili			
Sedat Baran	Çorum	"	"	"	Başkanlık Divanı Kâtibi	
Füruzan Tekil	İstanbul	"	"	"	"	"
İbrahim Kirazoğlu	Kayseri	"	"	"	"	"
Muzaffer Önal	Tokad	"	"	"	"	"
Naci Berkman	Samsun	"	"	"	"	"
Zuhuri Danışman	Bolu	"				

Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grubu İdare Heyeti

Başkan	Balıkesir Milletvekili	Sıtkı Yırcalı
Başkanvekili	Bolu	Zuhuri Danışman
Genel Sekreter	Samsun	Naci Berkman
Sayman	Kayseri	İbrahim Kirazoğlu
	Çorum	Sedat Baran
	Çoruh	Dr. A. Rıza Sağlar
	Tokad	Halûk Ökeren
	Tokad	Muzaffer Önal
	Elâzığ	Şevki Yazman

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Toplantı : II

D) Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grubu İdare Heyeti

Başkan	: Antalya	Milletvekili	Burhanettin Onat
Başkanvekili	: Elâzığ	"	Şevki Yazman
Genel Sekreter	: Bolu	"	Zuhuri Danışman
Sayman	: Çoruh	"	Ali Rıza Sağlar
Üye	: Antalya	"	Ahmet Tokuş
"	: Seyhan	"	Remzi Oğuz Arık
"	: Seyhan	"	Sedat Barı
"	: Seyhan	"	Reşad Güçlü
"	: Sinob	"	Server Somuncuoğlu

Toplantı : III

D) Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grubu İdare Heyeti

Reis	: Seyhan	Mebusu	Sedat Barı
Reisvekili	: Sinob	"	Server Somuncuoğlu
Umumî Sekreter	: Antalya	"	Ahmet Tokuş
Muhasip	: Çorum	"	A. Rıza Sağlar
Âza	: Bolu	"	Zuhuri Danışman
"	: Elâzığ	"	M. Şevki Yazman
"	: Seyhan	"	Remzi Oğuz Arık
"	: Seyhan	"	Reşad Güçlü

Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grubu üyeleri

Süleyman Kerim	Afyon K.
Gazi Yiğitbaşı	Afyon K.
İsmet Olgaç	Amasya
Muhlis Bayramoğlu	Ankara
Salâhattin Benli	Ankara
Talât Vasfî Öz	Ankara
Cevdet Soydan	Ankara
Burhanettin Onat	Antalya
Ahmet Tokuş	Antalya
A. Baki Ökdem	Aydın
Esat Budakoğlu	Balıkesir
Enver Güreli	Balıkesir
Arif Kalıpsızoglu	Balıkesir

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Mahmut Güçbilmez	Bolu
İhsan Gülez	Bolu
Kâmil Kozak	Bolu
Vahit Yöntem	Bolu
Mehmet Özbey	Burdur
Selim Herkmen	Bursa
Bedi Enüstün	Çanakkale
Şevki Gürses	Çorum
Baha Koldaş	Çorum
Hüseyin Ortakçıoğlu	Çorum
Saip Özer	Çorum
Ali Çobanoğlu	Denizli
Eyüp Şahin	Denizli
Ferit Alpiskender	Diyarbakır
Ziya Soylu	Erzincan
Sabri Erduman	Erzurum
Enver Karan	Erzurum
Rıza Topçuoğlu	Erzurum
Mustafa Zeren	Erzurum
Füruzan Tekil	İstanbul
Sani Yaver	İstanbul
Senihi Yürüten	İstanbul
Mehmet Aldemir	İzmir
Cihad Baban	İzmir
Avni Başman	İzmir
Necdet İncekara	İzmir
Vasfi Menteş	İzmir
Cemal Tunca	İzmir
Zühtü Hilmi Velibeşe	İzmir
Pertev Arat	İzmir
Lâtif Aküzüm	Kars
Abbas Çetin	Kars
Tezer Taşkiran	Kars

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İsmail Berkok	Kayseri
Kâmil Gündes	Kayseri
Şefik Bakay	Kırklareli
Sıtkı Pekkip	Kırklareli
Hakkı Gedik	Kütahya
S. Süruri Nasuhoğlu	Kütahya
Şemi Ergin	Manisa
Muzaffer Kurbanoglu	Manisa
Nafiz Körez	Manisa
Zeyyat Mandalinci	Muğla
Fahri Köşkeroğlu	Niğde
Zeki Rıza Sporel	Rize
Remzi Oğuz Arık	Seyhan
Dr. Sedat Barı	Seyhan
Reşad Güçlü	Seyhan
Baki Erden	Siird
Şefik Türkdogan	Siird
Server Somuncuoğlu	Sinob
Muhit Tümerkan	Sinob
Nâzım Ağacıkoğlu	Sivas
Mahmut Goloğlu	Trabzon
Hasan Remzi Kulu	Tunceli
Necdet Açıanal	Urfa
Feridun Ergin	Urfa
Fehmi Açiksöz	Zonguldak
Lûtfi Ülkümen	Aydın
Ahilya Moshos	İstanbul
Cevat Ülkü	Aydın
Vacid Asena	Balıkesir
Mithat San	Bursa
Celâl Otman	Çankırı
Hamdi Bozbağ	Giresun
Süleyman Kuranel	Gazianteb
Salamon Adato	İstanbul

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Toplantı : IV

D) Parlâmentolararası Turizm Birliği Türk Grubu

3 üncü içtima senesinde seçilen idare heyeti bu içtima senesinde de çalışmalarına devam etmiştir.

Toplantı : I

E) Almanya seyahati

Alman Cumhuriyeti Meclis Başkanının

Alman Federal Cumhuriyeti Meclisi Başkanı, Ekselânslarına Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden 10 milletvekilini Federal Alman Cumhuriyetini ziyarete davet etmek arzusunu izhar eder.

Münih'e uçak ile muvasalatlarından sonra milletvekilleri Alman Parlâmentosunun misafirleri olurlar. Ziyaretin 12 gün süreceği ve Hükümet merkezinde 3 günlük ikâmetten maada bilhassa Cenubi ve Şimalî Almanya'nın sınaî merkezlerinin gezilmesi derpiş olunmaktadır. Ziyaretin 12 ve 24 Kasım 1951 arasında vukubulması teklif olunur.

Bonn, 12 Ekim 1951

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Ankara-Türkiye

Bir sureti dercedilen dâvetiyesi üzerine aşağıda adları yazılı milletvekilleri, Manisa Milletvekili Muhlis Tümay'ın Başkanlığında Almanya'ya 5 Aralık 1951 tarihinde gitmişler ve 16 Aralık 1951 tarihinde de dönmüşlerdir.

Muhlis Tümay	Gazianteb
Fuad Seyhun	Manisa
Mehmet Özbey	Ankara
Halûk Şaman	Burdur
Emrullah Nutku	Bursa
Ekrem Cenani	Erzurum
Füruzan Tekil	İstanbul
Rifat Alabay	Konya
Kemal Türkoğlu	Mardin
Necip Bilge	Niğde

Vâkı olan davet üzerine 7 kişilik bir Alman Parlâmento Heyeti memleketimize gelmiş, izaz ve ikram edilmişlerdir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Toplantı : II

E) Türk-Fransız Parlâmento Dostluk Grubu

Türk-Fransız Dostluk Grubu 19.VI.1952 tarihinde teşekkül etmiş ve İdare Heyetini seçmiştir.

Devre sonuna kadar değişiklik olmamıştır.

Grup İdare Heyeti :

Fahri Başkan	İcel	Milletvekili	Refik Koraltan (T.B.M.M. Bşk.)
Başkan	İzmir	"	Avni Başman
Genel Sekreter	Niğde	"	Necip Bilge
Üye	Burdur	"	Fethi Çelikbaş
"	Bursa	"	Selim Ragıp Emeç
"	Erzurum	"	Rıfkı Salim Burçak
"	İstanbul	"	Fuad Hulûsi Demirelli
"	İstanbul	"	Füruzan Tekil
"	İzmir	"	Vasfi Menteş
"	Hatay	"	Celâl Said Siren (C.H.P.)
"	Tokad	"	Zihni Betil (C.H.P.)
"	Kırşehir	"	Osman Bölükbaşı (M.P.)
"	Mardin	"	Kemal Türkoğlu (Müstakil)

Türk-Fransız Dostluk Grubuna dâhil milletvekilleri

Salih Torfilli	Afyon K.
Kasım Küfrevi	Ağrı
Celâl Yardımcı	Ağrı
Hâmit Koray	Amasya
Sadri Maksudi Arsal	Ankara
Mümtaz Faik Fenik	Ankara
Abdullah Gedikoğlu	Ankara
Seyfi Kurtbek	Ankara
Fatin Dalaman	Antalya
Burhanettin Onat	Antalya
İbrahim Subaşı	Antalya

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Ahmet Tokuş	Antalya
Etem Menderes	Aydın
Esad Budakoğlu	Balıkesir
Enver Güreli	Balıkesir
Sıtkı Yırcalı	Balıkesir
Talât Oran	Bilecik
Feridun Fikri Düşünsel	Bingöl
Fahri Belen	Bolu
Zuhuri Danışman	Bolu
İhsan Gülez	Bolu
Halûk Şaman	Bursa
Ali Canip Yöntem	Bursa
Bedi Enüstün	Çanakkale
Emin Kalafat	Çanakkale
Ömer Mart	Çanakkale
Celâl Otman	Çankırı
Ali Rıza Sağlar	Çoruh
Sedat Baran	Çorum
Fikret Başaran	Denizli
Ali Çobanoğlu	Denizli
Refet Tavaslıoğlu	Denizli
Ferit Alpiskender	Diyarbakır
Yusuf Azizoğlu	Diyarbakır
M. Remzi Bucak	Diyarbakır
Cemal Köprülü	Edirne
Rükneddin Nasuhioğlu	Edirne
M. Şevki Yazman	Elâzığ
Said Başak	Erzurum
Enver Karan	Erzurum
Bahadır Dülger	Erzurum
Cemal Gönenç (C.H.P.)	Erzincan
Ziya Soylu (C.H.P.)	Erzincan
Hasan Polatkan	Eskişehir

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Abidin Potuoğlu	Eskişehir
Ekrem Cenani	Gazianteb
Cevdet San	Gazianteb
Hamdi Bozbağ	Giresun
Hayrettin Erkmen	Giresun
Tahsin İnanç	Giresun
Mazhar Şener	Giresun
Vasfi Mahir Kocatürk	Gümüşane
Celâl Ramazanoğlu	İçel
Tahsin Tola	Isparta
Enver Adakan	İstanbul
Salamon Adato	İstanbul
A. Hamdi Başar	İstanbul
Andre Vahram Bayar	İstanbul
M. Reşat Belger	İstanbul
Mithat Benker	İstanbul
Bedri Nedim Göknıl	İstanbul
Hâdi Hüsman	İstanbul
Fuad Köprülü	İstanbul
Adnan Menderes	İstanbul
Ahilya Moshos	İstanbul
Nazlı Tlabar	İstanbul
Cihad Baban	İzmir
Behzat Bilgin	İzmir
Muhittin Erener	İzmir
Sadık Giz	İzmir
Tarık Gürerk	İzmir
Osman Kapani	İzmir
Halil Özyörük	İzmir
Cemal Tunca	İzmir
Ekrem Hayri Üstündağ	İzmir
Zühtü Hilmi Velibeşe	İzmir

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Şükrü Kerimzade	Kastamonu
Hüsamettin Tugaç (C.H.P.)	Kars
Fikri Apaydın	Kayseri
İbrahim Kirazoğlu	Kayseri
Şefik Bakay	Kırklareli
Sıtkı Pekkip	Kırklareli
Faik Üstün	Kırklareli
Rifat Özdeş	Kırşehir
Etem Vassaf	Kocaeli
Hasan Reşit Tankut (C.H.P.)	Hatay
Abdürrahman Melek	Hatay
Ekrem Alican	Kocaeli
Mümtaz Kavalcıoğlu	Kocaeli
Saim Önhon	Kocaeli
Rifat Alabay	Konya
Ziyad Ebüzziya	Konya
Saffet Gürol	Konya
Muammer Obuz	Konya
Umran Nazif Yiğiter	Konya
Mecdet Alkin	Kütahya
Hakkı Gedik	Kütahya
Samet Ağaoğlu	Manisa
Şemi Ergin	Manisa
Refik Şevket İnce	Manisa
Adnan Karaosmanoğlu	Manisa
Fevzi Lûtfî Karaosmanoğlu	Manisa
Muzaffer Kurbanoglu	Manisa
Nafiz Körez	Manisa
Sudi Mihçioğlu	Manisa
Kâzım Taşkent	Manisa
Muhlis Tümay	Manisa
Nedim Ökmen	Maraş

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Rıza Erten (C.H.P.)	Mardin
Lûtfî Sayman (C.H.P.)	Malatya
Zeyyat Mandalıncı	Muğla
Nuri Özsan	Muğla
Ferit Ecer	Niğde
Hüseyin Ülkü	Niğde
Refet Aksoy	Ordu
Osman Kavrakoğlu	Rize
Zeki Rıza Sporel	Rize
Naci Berkman	Samsun
İsmail Işın	Samsun
Tevfik İleri	Samsun
Firuz Kesim	Samsun
Sedat Barı	Seyhan
Baki Erden	Siird
Nuri Sertoğlu (C.H.P.)	Sinob
Halil İmre	Sivas
Sedat Zeki Örs	Sivas
İ. Hakkı Akyüz	Tekirdağ
Zeki Erataman	Tekirdağ
Y. Ziya Tuntaş	Tekirdağ
Halûk Ökeren	Tokad
Muzaffer Önal	Tokad
Mahmut Goloğlu	Trabzon
S. Fehmi Kalaycıoğlu	Trabzon
Saffet Baştımar (C.H.P.)	Trabzon
Necdet Açıanal	Urfa
Feridun Ergin	Urfa
Ferid Melen (C.H.P.)	Van
N. Ünal Alıcılı	Yozgad
Y. Muammer Alakant	Zonguldak
Cemal Kıpçak	Zonguldak
Avni Yurdabayrak	Zonguldak

DÖNEMİN SİYASİ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Toplantı : III

E) Türk-Fransız Parlâmento Dostluk Grubu

İkinci İçtima senesinde seçilen idare heyeti Üçüncü İçtima senesinde de faaliyetine devam etmiştir.

Toplantı : IV

E) Türk-Fransız Parlâmento Dostluk Grubu

2 nci İçtima senesinde seçilen İdare Heyeti bu İçtima senesinde de çalışmalarına devam etmiştir.

Toplantı : II

F. İngiltere Seyahati

İngiltere Lordlar ve Avam Kamaraları Milletvekillerimizden bir grubu Birleşik Krallığı ziyarete davet etmiş ve bu münasebetle Lordlar ve Avam Kamaraları Başkanları ile Büyük Millet Meclisi Başkanı Refik Koraltan arasında aşağıdaki mektuplar teati edilmiştir.

Ekselâns Bay Refik Koraltan

Ankara-Türkiye

Büyük Millet Meclisi Başkanı

Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına samimi selâmlarını sunarlar ve Büyük Millet Meclisi üyelerinden mürekkep bir heyetin Birleşik Krallığı ziyaret etmesini temin buyurmalarını kendilerinden Parlâmentonun her iki Kamarası adına rica ile şeref duyarlar. İngiltere Parlâmentosunun misafiri olacak bu heyetin, mümkünse 12 Kasım 1952 Çarşamba günü Londra'ya muvasalatla 19 Kasım 1952 Çarşamba gününe kadar kalması münasip olacaktır. Heyetin 10 üyeden terekübetmesi telkin olunur.

Lordlar Kamarası Başkanı ve Avam Kamarası Başkanı, iki memleketin halkı ve Parlâmentosu arasında esasen mevcut olan dostluk bağlarını takviyeye hizmet edeceğinden emin bulundukları bu daveti Büyük Millet Meclisi Başkanının kabul buyuracağını kuvvetle ümit etmektedirler.

Büyük Millet Meclisi mutabık olduğu takdirde, Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanı, bu ziyaretin teferruatını aralarında tanzim etmelerinin Parlâmentolararası Birliği Türk ve İngiliz Gruplarından talep olunmasını telkin eylerler. İngiliz Grubu bu maksatla gerekli tedbirleri derhal ittihaz edecek ve hiç şüphesiz Türk Grubu da kendi bakımından icabeder tertibatı alacaktır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanı, bu daveti yaparken en yüksek ihtiramlarının kabulünü Büyük Millet Meclisi Başkanından rica eylerler.

Lordlar Kamarası Başkanı
Simonds

Çok Sayın Lord Simonds
Lordlar Kamarası Başkanı

Londra-İngiltere

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Lordlar Kamarası Başkanına ve Avam Kamarası Başkanına samimî selâmlarını takdim eder ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden mürekkep bir heyetin Birleşik Kırallığı ziyaret eylemesini temine, Parlâmentonun her iki kamarası namına, kendisini dâveti mutazammın bulunan 29 Temmuz 1952 tarihli lûtuflâr mektuplarını büyük memnuniyetle aldığını ve bu dâveti kabul eylediğini arz ile bu dostluk nişanesinden dolayı kalbî teşekkürlerini sunmakla şeref kazanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Büyük Millet Meclisi üyelerinden mürekkep bir heyetin Birleşik Kırallığı ziyaretten ziyadesiyle bahtiyar olacaklarından emindir. Kendisi, böyle bir ziyaretin her iki memleket parlâmentoları ve halkı arasında müteyemminen mevcut dostluk münasebetlerinin daha ziyade gelişmesine şüphesiz hizmet edeceğine kaanidir.

Heyetin Londra'ya 12 Kasım'dan muahhar bir tarihte muvasalatının muvafık olacağı yolundaki telkin neticesinde, Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanının tasavvur buyurdıkları bir haftalık ziyaretin başlangıç tarihi olarak 19 Kasım tarihine muvafakat eyledikleri Büyük Millet Meclisi Başkanına Türkiye Dışişleri Bakanlığı kanalıyla bildirilmiş bulunmaktadır.

Büyük Millet Meclisince dış memleketlere gönderilecek heyetlerin seçimi, Meclisin genel toplantısında yapıldığı ve halen Meclis 1 Kasım'da tekrar toplanmak üzere yaz tatilinde bulunduğu cihetle, senelik mesaisine başlayınca, ilk iş olarak telkin buyurulan adedde milletvekillerinden terekkübedecek bir heyetin 19 Kasım'da Londra'da bulunmak üzere teşkili için gereken muameleye tevessül olunacaktır.

Büyük Millet Meclisi Başkanı, bu ziyaretin teferruatını aralarında tanzim etmelerinin Parlâmentolararası İngiliz ve Türk gruplarından talep olunması fikrine iştirakle gerekli tedbirleri ittihaz etmesini Türk Grubundan talep edecektir.

Büyük Millet Meclisi Başkanı, en yüksek ihtiramlarının kabulünü Lordlar Kamarası Başkanından ve Avam Kamarası Başkanından rica eyler.

Büyük Millet Meclisi Başkanı
(Refik Koraltan)

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Ekselâns Bay Refik Koraltan
Büyük Millet Meclisi Başkanı

Ankara-Türkiye

Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına samimî selâmlarını sunarlar ve Büyük Millet Meclisi üyelerinden mürekkep bir heyetin Birleşik Kırallığı ziyaret etmesini temin buyurmalarını kendilerinden Parlâmentonun her iki kamarası adına rica ile şeref duyarlar. İngiltere Parlâmentosunun misafiri olacak bu heyetin mümkünse, 12 Kasım 1952 Çarşamba gününe kadar kalması münasip olacaktır. Heyetin on üyeden terekkübetmesi telkin olunur.

Lordlar Kamarası Başkanı ve Avam Kamarası Başkanı, iki memleketin halkı ve parlâmentosu arasında esasen mevcut olan dostluk bağlarını takviyeye hizmet edeceğinden emin bulundukları bu daveti Büyük Millet Meclisi Başkanının kabul buyuracağını kuvvetle ümit etmektedirler.

Büyük Millet Meclisi mutabık olduğu takdirde, Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanı, bu ziyaretin tefarruatını aralarında tanzim etmelerinin Parlâmentolararası Birliği Türk ve İngiliz gruplarından talep olunmasını telkin eylerler. İngiliz Grubu bu maksatla gerekli tedbirleri derhal ittihaz edecek ve hiç şüphesiz Türk Grubu da kendi bakımından icabeden tertibatı alacaktır.

Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanı, bu daveti yaparlarken en yüksek ihtiramlarının kabulünü Büyük Millet Meclisi Başkanından rica eylerler.

Avam Kamarası Başkanı
(W.S. Morrison)

Çok Sayın William Sheperd Morrison
Avam Kamarası Başkanı

Londra-İngiltere

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Lordlar Kamarası Başkanına ve Avam Kamarası Başkanına samimî selâmlarını takdim eder ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinden mürekkep bir heyetin Birleşik Kırallığı ziyaret etmesini temine, Parlâmentonun her iki kamarası namına, kendisini dâveti mutazammın bulunan 29 Temmuz 1952 tarihli lûtuflukâr mektuplarını büyük memnuniyetle aldığını ve bu dâveti kabul eylediğini arz ile bu dostluk nişanesinden dolayı kalbî teşekkürlerini sunmakla şeref kazanır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Büyük Millet Meclisi üyelerinden mürekkep bir heyetin Birleşik Kırallığı ziyaretten ziyadesiyle bahti-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

yar olacaklarından emindir. Kendisi, böyle bir ziyaretin her iki memleket Parlâmentoları ve halkı arasında müteyemminen mevcut dostluk münasebetlerinin daha ziyade gelişmesine şüphesiz hizmet edeceğine kanidir.

Heyetin Londra'ya 12 Kasım'dan muahhar bir tarihte muvasalatının muvafık olacağı yolundaki telkin neticesinde, Lordlar Kamarası Başkanı ile Avam Kamarası Başkanının tasavvur buyurdıkları bir haftalık ziyaretin başlangıç tarihi olarak 19 Kasım tarihine muvafakat eyledikleri Büyük Millet Meclisi Başkanına Türkiye Dışişleri Bakanlığı kanaliyle bildirilmiş bulunmaktadır.

Büyük Millet Meclisince dış memleketlere gönderilecek heyetlerin seçimi, Meclisin genel toplantısında yapıldığı ve halen Meclis 1 Kasım'da tekrar toplanmak üzere yaz tatilinde bulunduğu cihetle, senelik mesaisine başlayınca ilk iş olarak telkin buyurulan adedde milletvekillerinden terekkübedecek bir heyetin 19 Kasım'da Londra'da bulunmak üzere teşkili için gereken muameleye tevessül olunacaktır.

Büyük Millet Meclisi Başkanı, bu ziyaretin teferruatını aralarında tanzim etmelerinin Parlâmentolararası İngiliz ve Türk Gruplarından talep olunması fikrine iştirakle gerekli tedbirleri ittihaz etmesini Türk Grubundan talep edecektir.

Büyük Millet Meclisi Başkanı, en yüksek ihtiramlarının kabulünü Lordlar Kamarası Başkanından ve Avam Kamarası Başkanından rica eyler.

Büyük Millet Meclisi Başkanı

(Refik Koraltan)

Bu dâvet üzerine aşağıda adları yazılı sayın âzalar Eskişehir Milletvekili Ali Fuad Cebesoy'un Başkanlığında 19 Kasım 1952 tarihinde İngiltere'ye gitmiş ve 26 Kasım 1952 tarihinde de dönmüşlerdir.

Ali Fuad Cebesoy	Eskişehir
Halil Ayan	Bursa
Şevki Yazman	Elâzığ
Nazlı Tılabar	İstanbul
Sadık Giz	İzmir
Rifat Özdeş	Kırşehir
Hakkı Gedik	Kütahya
Adnan Karaosmanoğlu	Manisa

Vâkı olan dâvet üzerine altı kişilik bir İngiliz Parlâmento Heyeti memleketimize gelmiş ve izaaz ve ikram edilmişlerdir.

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Toplantı : III

E) Türk-Amerikan Parlâmento Dostluk Grubu

Türk-Amerikan Parlâmento Dostluk Grubu ilk toplantısını 26.XI.1953 tarihinde yapmıştır.

İdare Heyeti asıl âzâhlarına :

Kasım Küfrevi	Ağrı
Hamdi Bozbağ	Giresun
Rifat Özdeş	Kırşehir
Muzaffer Kurbanoglu	Manisa
Server Somuncuoğlu	Sinob

Yedek âzâlıklara :

Ali Ocak	Gazianteb
Nazlı Tlabar	İstanbul
Salamon Adato	İstanbul

Murakıplıklara :

Tahsin İnanc	Giresun
Mehmet Aldemir	İzmir
İbrahim Kirazoglu	Kayseri

İdare Heyeti Reisliğine :

Muzaffer Kurbanoglu	Manisa
---------------------	--------

Umumî Katipliğe :

Hamdi Bozbağ	Giresun
--------------	---------

Muhasip ve Veznedarlığa :

Server Somuncuoğlu	Sinob
--------------------	-------

Seçilmişlerdir.

Türk-Amerikan Parlâmento Dostluk Grubunu teşkil eden zatlar

Refik Koraltan	İçel
Kasım Küfrevi	Ağrı
Mümtaz Faik Fenik	Ankara
Ahmet Tokuş	Antalya
Enver Güreli	Balıkesir
Ömer Mart	Çanakkale
Abbas Gigin	Çoruh
Ali Çobanoğlu	Denizli
Ali Ocak	Gazianteb

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Hamdi Bozbağ	Giresun
Tahsin İnanç	Giresun
Salamon Adato	İstanbul
Nihad Reşad Belger	İstanbul
Mükerrem Sarol	İstanbul
Nazlı Tlabar	İstanbul
Halide Edip Adivar	İzmir
Mehmet Aldemir	İzmir
Necdet İncekara	İzmir
Fikri Apaydın	Kayseri
İbrahim Kirazoğlu	Kayseri
Rifat Özdeş	Kırşehir
Mümtaz Kavalcıoğlu	Kocaeli
Ethem Vassaf	Kocaeli
Remzi Birand	Konya
Ziyad Ebüzziya	Konya
Saffet Gürol	Konya
Muzaffer Kurbanoglu	Manisa
Sudi Mihçioğlu	Manisa
Nadir Nadi	Muğla
Sedat Barı	Seyhan
Server Somuncuoğlu	Sinob

Toplantı-IV

F) Türk-Amerikan Parlâmento Dostluk Grubu

3 üncü İçtima senesinde seçilen İdare Heyeti bu İçtima senesinde de çalışmalarına devam etmiştir.

Toplantı-III

G) Türk-İngiliz Parlâmento Dostluk Grubu

Türk-İngiliz Parlâmento Dostluk Grubu ilk toplantısını 26.XI.1953 tarihinde yapmıştır.

İdare heyeti asıl âzalıklarına :

Ali Ocağ	Gazianteb
Nazlı Tlabar	İstanbul
Mehmet Aldemir	İzmir
Mümtaz Kavalcıoğlu	Kocaeli
Ziyad Ebüzziya	Konya

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Yedek âzâlıklara :

Necdet İncekara	İzmir
Avni Başman	İzmir
Fikri Apaydın	Kayseri

Murakıplıklara :

Ali Çobanoğlu	Denizli
Hamdi Bozbağ	Giresun
İbrahim Kirazoğlu	Kayseri

İdare heyeti reisliğine :

Mehmet Aldemir	İzmir
Umumî kâtipliğe :	
Nazlı Tlabar	İstanbul

Muhasipliğe :

Ali Ocak	Gazianteb
----------	-----------

Veznedarlığa :

Mümtaz Kavalcıoğlu	Kocaeli
Seçilmişlerdir.	

Türk-İngiliz Parlâmento Dostluk Grubunu teşkil eden zatlar

Refik Koraltan	İçel
Kasım Küfrevi	Ağrı
Mümtaz Faik Fenik	Ankara
Seyfi Kurtbek	Ankara
Ahmet Tokuş	Antalya
Ömer Mart	Çanakkale
Abbas Gigin	Çoruh
Ali Çobanoğlu	Denizli
Ali Ocak	Gazianteb
Hamdi Bozbağ	Giresun
Tahsin İnanc	Giresun
Salamon Adato	İstanbul
Nihad Reşad Belger	İstanbul
Mükerrem Sarol	İstanbul
Füruzan Tekil	İstanbul
Nazlı Tlabar	İstanbul

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Celâl Türkgeldi	İstanbul
Halide Edip Adıvar	İzmir
Mehmet Aldemir	İzmir
Necdet İncekara	İzmir
Fikri Apaydın	Kayseri
İbrahim Kirazoğlu	Kayseri
Rifat Özdeş	Kırşehir
Mümtaz Kavalcıoğlu	Kocaeli
Ethem Vassaf	Kocaeli
Remzi Birand	Konya
Ziyad Ebüzziya	Konya
Saffet Gürol	Konya
Muzaffer Kurbanoglu	Manisa
Sudi Mihçioğlu	Manisa
Server Somuncuoğlu	Sinob

Toplantı-IV

G) Türk-İngiliz Parlâmento Dostluk Grubu

3 üncü içtima senesinde seçilen İdare Heyeti bu içtima senesinde de çalışmalarına devam etmiştir.

Toplantı-III

H) Hindistan seyaheti

Hindistan Büyükelçisinin :

Ankara : 19 Aralık 1952

Ekselâns,

Hindistan Parlâmentosu Başkanının ricası üzerine bir parlâmento heyetinin Hindistan'a gönderilmesi hususunda Ekselânsınızın delâletleriyle bu davetnameyi Türkiye Büyük Millet Meclisine sunmakla kesbi şeref eylerim. Parlâmento heyetinin bu ziyaretleri iki memleket arasında esasen mevcut dostluğu kuvvetlendireceği cihetle bu mutlu vazifeyi ifa eylediğimden dolayı hususi bir haz duymaktayım.

Türkiye Büyük Millet Meclisince görüldüğü takdirde, heyetin, Hindistan'ı, Şubat 1953 ortalarında ziyaret etmesi ve orada üç hafta kalması tavsiye edilmektedir. Bu vesile ile ihtiramatı faikamın kabulünü rica ederim.

Hindistan Büyükelçisi
(C.S. Jha)

DÖNEMİN SİYASÎ YAPISI VE BAŞLICA ETKİNLİKLER

Ekselâns

Bay Refik Koraltan

Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi

Ankara

Bir sureti dercedilen davetiyesi üzerine aşağıda adları yazılı mebuslar, Bursa Mebusu Halûk Şaman'ın Reisliğinde Hindistan'a 8 Mart 1953 tarihinde gidip, 5 Nisan 1953 tarihinde gelmişlerdir.

Halûk Şaman	Bursa
Nail Geveci	Aydın
Müfit Erkuyumcu	Balıkesir
Nusret Kirişcioğlu	Çanakkale
Samih İnal	Gazianteb
Halil Atalay	İçel
Salih Fuad Keçeci	İstanbul
Behzat Bilgin	İzmir
Tezer Taşkiran	Kars
Emin Develioğlu	Kayseri
Tarık Kozbek	Konya
Hamdi Dayı	Muş
Niyazi Ünal Alıcı	Yozgad
Avni Yurdabayrak	Zonguldak

İ) Yugoslavya seyahati

Yugoslavya Federal Halk Meclisleri Konseyi Başkanının :

Belgrad 24.VI.1952

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetleri Federal Halk Meclisi Başkanı ve Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetleri Milletleri Konseyi Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına en hararetli selâmlarını sunarlar ve Yugoslavya Parlâmentosu her iki Meclisi namına, Türkiye Büyük Millet Meclisi âzalarından mürekkep bir heyeti Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetlerini ziyarete davet ederler.

Yugoslavya Federal Konseyi ve Milletleri Konseyi başkanları, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanının bu daveti kabul edeceğini ümideder. Çünkü; memleketlerimiz ve Parlamentolarımız arasında dostluk münasebetlerinin kuvvetlenmesine yarıyacaktır.

Eğer Türkiye Büyük Millet Meclisi bu daveti kabul edecek olursa, başkanlarımız, Türk ve Yugoslav Parlâmentolararası Birliklerinin grupları tarafından bu ziyaretin teferruatının tesbit edilmesini teklif ederler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Yugoslavya Grubu bu hususta kendine düşecek vazifeyi yapmaya hazırdır. Ümid ederiz ki, Türk Grubu da bu yolda harekete hazırdır.

Bu ziyaretin yapılacağı tarihin tesbitine gelince :

Yugoslavya Parlamentosunun her iki Meclisi, bunun için ya Temmuz ayının ikinci yarısını, ya Ağustos ayının ikinci yarısını teklif eder. Bu iki şıktan birini tercih etmek hakkını Türkiye Büyük Millet Meclisine bırakır.

Eğer Türk Heyeti ikinci şıkkı tercih ederse (1952 yılı Ağustos ayı ikinci yarısı).

Yugoslavya Parlamentosu Meclisleri Başkanları, Parlâmentolararası yıllık konferans çalışmalarının 28 Ağustosunda mütâakıp günlerde Berne'de başlayacağını hatırlatmayı vazife bilir ve bu suretle Yugoslavya ziyaretinin 10 gün devam edebileceğini ümit eder.

Yugoslavya Parlamentosu Meclisleri Başkanları, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanına en yüksek hislerini sunmak için bu daveti fırsat bilir.

Yugoslavya Parlamentosu her iki Meclisi
Başkanları namına
Yugoslavya Federal Halk Meclisleri
Konseyi Başkanı
(*Vilâdimir Simic*)

Bir sureti dercedilen daveti üzerine aşağıda adları yazılı mebuslar Yugoslavya'ya gidip gelmişlerdir.

Kasım Küfrevi	Ağrı
Mahmut Güçbilmez	Bolu
Hulûsi Köymen	Bursa
Nihat İyriboz	Çanakkale
Yusuf Azizoglu	Diyarbakır
Ali Ocak	Gaziantep
Fuad Hulûsi Demirelli	İstanbul
Hâdi Hüsman	İstanbul
Pertev Arat	İzmir
Süleyman Süruri Nasuhoğlu	Kütahya
İhsan Şerif Özgen	Kütahya
Mazhar Özsoy	Maraş
Kemal Türkoğlu	Mardin
Fahri Köşkeroglu	Niğde
Refet Aksoy	Ordu
Ahmet Morgil	Rize
Yusuf Ziya Eker	Seyhan

Vâkı olan davet üzerine Yugoslav Parlamentosundan 17 kişilik bir heyet memleketimize gelmiş izaz ve ikram edilmişlerdir.

VI – İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

1 – SOVYET RUSYA'NIN NATO'YA TEPKİSİ VE İZLENEN DIŞ POLİTİKA

Türkiye'nin Nato'ya girme girişimlerini protesto eden Sovyet Rusya'nın notası Dışişleri Bakanı tarafından 10.12.1951'de TBMM Genel Kurulunda açıklandı.

Bu açıklamadan kısa bir süre sonra 19.12.1952'de devletimizin dış politikası üzerinde Genel Kurulda açıklama ve görüşmeler yapıldı.

Sözü edilen nota ve izlenen dış politika üzerinde ileri sürülen düşünceler tarihi belge niteliğinde olduğundan tutanaklardan aynen alınmıştır.

A) DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN SOVYET RUSYA NOTASI HAKKINDAKİ DEMECİ (*)

BAŞKAN — Söz Dışişleri Bakanınıdır.

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — Muhterem milletvekilleri, Sovyet Rusya Dışişleri Bakanvekili Gromyko'nun 30 Kasım tarihinde, Moskova Büyükelçimiz Muzaffer Göker'e tevdi ettiği nota hakkında size kısaca mâruzatta bulunmak istiyorum. Büyükelçimize tevdiinden sonra, elimize gelebilmesi için lüzumlu asgarî zamanın bile geçmesini beklemeden, Sovyet Hükümetince neşredildiği için, bu notanın muhtevası bütün dünyaca malûm bulunuyor.

Bu nota, 3 Kasım 1951 tarihinde Sovyet Rusya'nın Ankara Büyükelçisi tarafından, o zaman Dışişleri Bakanvekilliğini yapan Başbakan Yardımcısı Samet Ağaoğlu arkadaşımıza tevdi edilen ve Moskova Hükümeti'nin Türkiye'nin Atlantik Paktına iltihak etmek üzere bulunmasından duyduğu memnuniyetsizliği ifade eden yazıya Hükümetimizce verilen 12 Kasım tarihli cevaba bir mukabele teşkil etmektedir. 3 Kasım tarihli Sovyet yazısının ve buna cevabımızın metinlerini vaktinde tam olarak neşrettik. Bu itibarla, burada bunların ana hatlarını hatırlatmakla iktifa edeceğim.

3 Kasım tarihli Sovyet notasında Atlantik Paktı gûya tecavüzi bir terip olduğu müsellemler bir hakikat şeklinde ele alınarak bizim buna iltihak etmek üzere bulunmamız tecavüzi bir hareket olarak tasvif olunmakta idi ve yine bu noktada memleketimizde yeni üsler inşa edildiği ve mevcutlarının genişletildiği ileri sürülüyor. Emperyalist devletlere Rusya sı-

(*) Tutanak Dergisi : C. 11. s. 89-90 Tarih : 10.12.1951

nırları civarında üsler kurdurmak suretiyle Türkiye topraklarını Rusya'ya karşı bir taarruz için kullanmak imkânını verdiğimiz iddia ediliyordu; netice olarak da gerek bu tecavüzi pakta girmemizin, gerek bu üsleri inşa ettirmemizin mesuliyetleri üzerine dikkat nazarımız çekiliyordu.

Biz 12 Kasım tarihli cevabî notamızda Birleşmiş Milletler Anayasasına uygun olarak vücuda getirilmiş bulunan Atlantik Paktının sırf tedafii bir tertip olduğu -böyle bir pakta yapmak ihtiyacının hangi sebeplerden ileri geldiğini de açıklayarak- anlattık; tam mânasıyla sulhsever bir devlet olduğu bütün dünyaca malûm bulunan Türkiye'nin bu pakta iltihak etmesi sebeplerinin kendi topraklarını ve mevcudiyetini korumak ve kolektif emniyeti kuvvetlendirmekten ibaret bulunduğunu izah ettik; mevcudiyetimizin ve toprak bütünlüğümüzün ve aynı zamanda, cihan sulhünün neden tehlikede olduğunu meydana koyduk; hattâ, Sovyet Rusya'nın kendi vicdanını yokladığı takdirde bu durumun mesuliyeti kime raci olduğunu pek güzel anlıyacağına da işaret ettik; topraklarımız üzerinde aldığımız tedbirlerin, milletlerarası hukukun her devlete tanıdığı müdafaayı nefis hakkına müstenit olup en ufak bir tecavüz maksadına mâtufl bulunmadığını tebarüz ettirdik. Bu suretle, topraklarımız üzerinde gûya başka devletlere tecavüzi üsler verdiğimiz isnadını da çürütmüş oluyorduk.

Muhterem arkadaşlar: cevabî notamızda ortaya koyduğumuz hususların her biri başlıbaşına birer bedahet teşkil etmesine rağmen, bu notamızın Moskova Hükümetince tatminkâr sayılmıyacağını tahmin etmiyoruz değildik. Zira, biliyorduk ki, karşı tarafça tatminkâr addedilebilmesi için, bu cevabımızın -bütün cihanın olduğu gibi komşumuzun da zaten malûmu bulunan- bu bedahatleri tekrarlaması değil, bizim Atlantik Pakta girmekten vazgeçtiğimizi, kendi güvenliğini ve hür demokratik devletlerin güvenliğine mümkün mertebe artırmaktan sarfı nazar eylediğimizi ifade eylemesi matlûp idi. Nitekim tahminimiz yanlış çıkmadı : Sovyet Hükümeti, bize, bugün huzurunuzda beni söz almaya sevkeden, 30 Kasım tarihli ikinci bir nota verdi.

Bu notada, birincisine nazaran, her hangi bir yenilik yoktur : Atlantik Paktının tecavüzi olduğu; topraklarımızda başkalarına Sovyet Rusya aleyhinde kullanılmak üzere tecavüzi üsler verdiğimiz ve daha da vermek üzere bulunduğumuz iddiaları- birinci yazıdaki kelimelerin hemen hemen aynen kullanılması suretiyle tekrarlanarak, izahatımızın tatmin edici bulunmadığı beyan edilmekte ve Hükümetimizin Atlantik Grubunun Sovyet Rusya'ya müteveccih tecavüzi emellerine hizmete memleketi sürüklemesinin Türk-Sovyet münasebatına ağır bir zarar ıka edeceği ve bu siyasetimizden doğacak avakıbn, mesuliyetinin tamamen Türkiye Hükümetine raci olacağı bildirilmektedir.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Böyle bir notaya cevap vermemiz bizim ancak, evvelki cevabımızı aynen tekrarlamamızla mümkün olabilirdi. Faidesi olacağına kaani bulunsaydık, bunu memnuniyetle yapardık. Çünkü kendilerine karşı her hangi bir kötü niyet beslemediğimiz, münasebetlerimizin dostane olmasını temenni ettiğimiz ve bu arzumuzun bâriz nişanelerini evvelce ahdi sahadada ibraz eylemiş olduğumuz bu komşumuzla aramızda her hangi bir su-itefehhüm bulunmamasını arzu ederiz. Fakat biraz evvel arzettiğim gibi, bize yapılan isnatlar, bu isnatların mesnetsiz olduğu hususunda teminat almaya yani hakikatın meydana çıkmasına mâtuf değildir. Eğer maksat bu olsaydı, hattâ ilk Sovyet notasına bile lüzum kalmazdı. Zira hakikat meydandadır; maksat sadece üzerimizde baskı yapmaktır.

Bu şartlar altında aynı sözleri ihtiva eden yazıların Ankara ile Moskova arasında teatisine devamın müspet bir netice vermiyeceği aşikârdır.

Muhterem milletvekilleri,

Kendi haklarının, istiklâlinin ve toprak bütünlüğünün müdafaasına azmetmiş, başkalarının haklarına, istiklâline ve toprak bütünlüğüne tizlikle riyeti şiar edinmiş ve "Yurtta sulh, Cihanda sulh" düsturunu tamamen benimsemiş bir millet olarak, bu isnatlar ve haksız ithamlar karşısında vicdanımız tamamen müsterihtir. Sırf tedafüi olan Atlantik Pak-tının kurulmasından ve bizim ona iltihakımızdan, ancak tecavüz emelleri besliyenler hoşnutsuzluk duyabilirler. İyi niyet sahibi her hangi bir müşahidin bizim, topraklarımızda asla başkalarına üs vermek düşüncesinden olmadığını ve kendi üslerimizi ancak bir tecavüz vukuu takdirinde müttefiklerimizle gereken iş birliği çerçevesi dâhilinde kullanacağımızı teslim etmemesine imkân göremiyoruz. (*Bravo sesleri*)

Bu apaçık durum muvacehesinde ve arzettiğim sebeplere binaen, bahis mevzuu Sovyet notasına cevap olarak huzurunuzda, bütün hüsnü niyet sahibi olanlara hitabeden bu beyanatı yapmakla iktifayı muvafık gördüğümüzü arzederim. (*Bravo sesleri sürekli alkışlar*).

BAŞKAN — Gündeme devam ediyoruz.

B) DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN HÜKÜMETİN TAKİBETTİĞİ DIŞ POLİTİKA HAKKINDAKİ DEMECİ (**)

BAŞKAN — Dış politika hakkında izahat vermek üzere söz, Dışişleri Bakanınıdır.

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — Muhterem Milletvekilleri,

(**) Tutanak Dergisi ; C. 11. s. 226-238. Tarih : 19.12.1951

Birleşmiş Milletler Umumî Heyetinin altıncı içtima devresi münasebe-
tiyle geçenlerde Paris'e yaptığım seyahate mütâallik malûmatı vermek ve
fırsat düşmüş iken bellibaşlı milletlerarası meseleler karşısında dış siya-
setimizi izah etmek istiyorum. Dış siyasetimize dair umumî malûmat ar-
zederken, bunu, her memleketi ayrı ayrı ele alarak değil, ancak bugünün
ufak veya büyük meselelerinin aydınlanmasının icabettirdiği nispette
isimler zikri suretiyle yapacağım.

Paris'e, umumî heyet mesaisi bitinceye kadar kalmak üzere gitme-
miştim. Gündemi bermutat yüklü olan ve halen işini ancak yarılarmış bu-
lunan umumî heyetin senelik alelâde toplantıları; ekseriya en aşağı üç ay
kadar sürer. Maksadım, alelusul umumî mahiyette beyanata hasredilen
başlangıç celselerinden birinde, toplantılara iştirak eden diğer Dışişleri
Bakanları gibi, Hükümetimizin umumî siyaseti ve Birleşmiş Milletlerin
ele alacağı veya ele alması faydalı olabilecek meseleler hakkında bir pren-
sip beyanatı yapmak ve oradaki meslektaşlarım ve diğer yabancı ricalle
şahsan temasta bulunmak idi.

Umumî Heyette yaptığım beyanat matbuatta intişar ettiği cihetle, bu-
rada, sadece, Amerika, Fransa ve İngiltere'nin, sulhü korumak yolunda
yeni bir hamle yapmak ve bu suretle iyi niyet sahibi olanlarla iyi niyet sa-
hibi olmıyanları yekdiğerinden tefrik imkânını bir kere daha cihan efkârı
umumiyesine temin edebilmek maksadiyle yaptıkları silâhların kontro-
luna ve tahdidine mütâallik teklifi Hükümetimiz namına desteklediğini
ve Birleşmiş Milletlere bağlılığımızı teyit eylediğini hatırlatmakla iktifa
edeceğim.

Birleşmiş Milletlerin, bu seferki Umumî Heyet toplantısı sonunda,
dünyanın içerisinde bocaladığı müşkülli halledebileceğini, ve beşeriyet-
in mâruz bulunduğu büyük tehlikeyi bertaraf etmek çaresini bulabile-
ceğini ümit eylemek biraz safdillik olur. Bununla beraber ümitsizliğe ka-
pılmak ve Birleşmiş Milletleri faydasız bir teşekkül telâkki etmek fikrine
sapmak da tamamen hatalı ve tehlikelidir. En müşkül meselelerin altmış
milletin temsilcileri tarafından münakaşa edilmesi suretiyle bir yandan
yeni tekliflerin ve tecrübelerin yapılması, diğer yandan cihan efkârı umu-
miyesinin tenevvür etmesi için yegâne fırsat ve imkânı bahşeden, önüne
çıkarılan bütün mânialara rağmen mütâarrıza karşı koymak hususunda
(Kore) de bir Birleşmiş Milletler cephesinin kurulması suretiyle Birleşmiş
Milletler zihniyetinin fiiliyat sahasına intikalini temin eden böyle bir te-
şekküle sadık kalmak ve onun müessirliğinin artmasına çalışmak, her
sulhsever devlet için -hattâ her şeyden evvel kendi menfaati bakımından-
bir vazifedir. Bundan dolaydır ki, biz, Birleşmiş Milletler Müessesesine

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

sadık kalmakta, onun kuvvetlenmesine tam iman ve samimiyetle, sabırla çalışmakta devam ediyoruz ve edeceğiz.

Paris toplantısı vesilesiyle, orada kendileriyle görüşmek fırsatına nail olduğum, başta Mösyö Schumann, Mister Acheson ve Mister Eden olmak üzere dost veya müttefik devletler Dışişleri bakanlarının veya diplomatlarının da aynı düşüncede olduklarını gördüm.

Bilhassa Amerikan, İngiliz ve Fransız refiklerimle yaptığım temaslardan bize karşı sağlam bir itimat beslediği, bizim de onlara itimatta haklı olduğumuz ve kendi hükümetleriyle ileride yapacağımız temas ve müzakerelerin, teferruatı ne olursa olsun, bunların daimî sıkı iş birliği yapmak gerektiği kanaatinin çerçevesi dâhilinde cereyan edeceği intibasını sarahatle aldım.

Atlantik Paktına iltihakımızla, bu iş birliği hem müşterek emniyetin hem de münferit emniyetin kuvvetlenmesi uğrunda ahdi bir şekilde tecelli edecektir.

Malûmunuz olduğu veçhile Atlantik Paktı Konseyinin geçen Ekimde vukubulan Ottova toplantısında âza devletler temsilcileri müttefikani, bizim ve Yunanistan'ın Pakta iltihaka davet edilmemiz hususunda karar aldılar. Bu kararın tatbik sahasına intikalî için bâzı formalitelerin yapılması gerekiyordu. Bunlardan birincisi Paktın 6 ncı maddesinin, bizim ve Yunanistan'ın ülkelerimizin tamamı ile Pakta âza olmamızı derpiş eden şekilde, değiştirilmesi idi ki, bu, evvelki ay, Londra'da bilcümle Pakt âzası devletler temsilcileri tarafından imzalanan bir protokolün tanzimini suretiyle yapılmıştır. İkinci formalite de Pakt âzası devletlerin kendi anayasa usullerine göre bu protokolü kabul edip Pakta iltihaka davet olunmamızı tasvip eylemesi ve tasvip keyfiyetini gereğine tevessül olunmak üzere, Amerika Hükümetine resmen tebliğ eylemeleridir ki Norveç ve Danimarka tasdik muamelelerini ikmal etmişler, İngiltere ise ahiren hem tasdik ve hem de Amerika Hükümetine tebliğ muamelesini yapmıştır.

Pakta iltihakamızı temin hususunda en şayanı şükran şekilde faaliyet sarfetmiş olan Birleşik Amerika'nın bu formaliteleri henüz yapmamış olması, anayasası gereğince karar almaya yetkili bulunan teşriî meclislerinin henüz tatil devresinde bulunmasından ileri gelmektedir. Diğer âza devletlerin gereken muameleyi ikmalde gecikmiyeceklerini kuvvetle tahmin edebilecek durumdayım. Pakta, diğer âza devletlere nispetle eşit şartlar altında girmiyeceğimiz yolunda bir aralık ortaya çıkan veya çıkarılan dedikodular veya endişeler, vakaların vuzuhu karşısında çok şükür bertaraf olmuş bulunuyor. Şimdi karşımızda, Pakta girdiğimiz zaman

Türkiye'nin Pakt içindeki askerî tertibat bakımından nasıl bir yer alacağı meselesi kalmıştır. Henüz muallakta bulunan bu mesele hakkında, müsaadenizle şimdilik yalnız şunu söylemekle iktifa edeceğim : Her bakımdan milli menfaatlerimiz, Atlantik Paktı teşkilâtının müşterek menfaatleri ve coğrafi ve askerî icabetiyle tamamen muvafık bulunduğu cihetle, mantıkan memnuniyet verici bir neticeye varılması pek tabiidir. Hükümetimiz bu meseleyi her noktaî nazardan esaslı bir tetkika tâbi tutarak sarîh ve katî neticelere varmış ve bunları alâkadar devletlere zamanında bildirmiştir.

Henüz Pakt âzası olmadığımız için Yunanistan'la birlikte sırf müşahitle (ki bu vazifeyi Roma Büyükelçimiz ifa eylemiştir) umumî celselerine katıldığımız Atlantik Paktı Roma toplantısında, bu hususta hiçbir karar alınmamıştır. Geçen Ekimde General Bradley, Field Mareşal Slim ve General Lechere'nin iştirakiyle Ankara'da yapılan ihzari fikir müdaveleleri sırasında kararlaştırıldığı veçhile, Vaşington'daki Atlantik Paktı Askerî Komitesiyle, daha şimdiden hazırlık temaslari yapmak üzere ahiren Genelkurmay Başkanlığı Haber Alma Başkanı Amiral Aziz Ulusan bir yardımcı ile birlikte Vaşington'a gönderilmiştir. Bu temaslara kâfi derecede süratle inkişaf eder ve kuvvetle tahmin ettiğimiz gibi, Atlantik Paktına iltihakımız hakkındaki hukukî formaliteler de ozamana kadar tamamlanırsa, önümüzdeki Şubat ayında bizim de iştirakimizle Lizbon'da vukubulacak olan Atlantik Paktı Konseyi toplantısında bu mesele de ele alınabilecektir. Her halü kârda bizim muvafakatimiz lâhik olmadan bize dair her hangi bir karar ittihazi bahis mevzuu olamayacağını bir defa daha tekrara lüzum yoktur sanırım.

Müşterek emniyet mevzuunu terketmezden evvel, müsaade buyurursanız, Orta Doğu Komutanlığı meselesi hakkında da izahat arz edeyim :

Bu mesele, tâbir caizse, iki fasileye ayrılabilir bir tarım tefsirlere meydan vermiştir. Birinci fasileyi Moskova Hükümetinin ortaya atmak istediği dedikodular teşkil eylemektedir : Malûmunuz bulunduğu veçhile Sovyet Rusya Hariciyesi bizim Moskova Büyükelçimize olduğu gibi Amerika, İngiltere ve Fransa'nın -yani Orta Doğu Komutanlığı fikrini ortaya atan dört devletin sefirlerine- geçenlerde birer nota tevdi ederek Orta Doğu Komutanlığı kurulması fikrinin- tıpkı Atlantik Paktı gibi- Rusya'ya karşı tecavüzi maksatlar istihdaf ettiğini, aynı zamanda böyle bir Komutanlığı kurmak isteyenlerin Orta Doğu memleketlerinin istiklâlini ellerinden almak ve onları zorla Rusya'ya karşı birer tecavüz üssü haline getirmek emelini güttüklerini iddia etti. (Bu notaların tevdiinden az evvel, Moskova'nın Orta Doğu devletlerine de birer nota tevdi ederek bu komu-

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

tanlığa katılmamaları lüzumunu âdeta onlara ihtar eylediği de hatırlardır.) Bize tevdi edilen notanın cevabı Sovyet Rusya Hariciyesine verilmek üzeredir. Cevabımızın metni tevdii mütaakıp neşrolunacaktır. Huzurunuzda meselenin bu cephesi üzerinde fazla durmayacağım. Çünkü bizim kimseye karşı tecavüzi emeller beslemediğimizi, kimsenin istiklâline hâlel getirmek arzusunda olmadığımızı izaha kalkışmak, bedahetlerle kıymetli vaktinizi kaybettirmekten başka bir şey olmaz.

İkinci nevi tefsirler fasilesi üzerinde biraz durmak istiyorum :

Sırf tedafii maksatlara mâtuf bulunduğu bedihi bulunan bu Orta Doğu Komutanlığının mahiyeti ne olacaktır? Hangi devletleri ihtiva edecektir? Buna katılacak devletler için ne gibi vecibeleri tazammun edecektir? Atlantik Paktı ile ilgisi var mıdır? Yalnız memleketimizde değil, milletlerarası matbuatta da yer aldığı görülen bu suallere huzurunuzda cevap vermenin faideden hâli olmayacağını sanıyorum.

Maksat, maddî ve mânevi ehemmiyetine rağmen dışarıdan gelecek bir taarruza karşı maalesef açık bulunan Orta Doğunun, böyle bir tecavüze karşı müdafaası için plânlar yapılması, Orta Doğu devletlerinin böyle bir müdafa için askerî bakımdan ihtiyaçlarının tesbit ve imkân nispetinde temin olunmasıdır.

Komutanlığa iştiraki arzu edilen devletler, bittabi, bütün Orta Doğu devletleri ve bu bölgenin müdafaası ile ilgili diğer devletlerdir. Bunlar, arzu ettikleri takdirde ve gayet tabii olarak, icabında, teferruatını taraflarla müzakere ve münakaşa ettikten sonra eşit durumda olarak komutanlığa gireceklerdir.

Gerek askerî tertibat gerek komutanlık emrine verilecek kuvvetler hususunda, kendilerine taallük edecek bakımlardan, arzu ve muvafakatleri lâilik olmadan ne taahhütler ne de tatbikat sahasında her hangi bir şey yapılması bahis mevzuu değildir.

Orta Doğu Komutanlığı fikrini ortaya atan dört devlet arasında da henüz her hangi bir taahhüt alınmış, her hangi bir plân tesbit edilmiş değildir. Bunlar zamanla ve hâdiselerin inkişafına göre inceden inceye düşünülmek üzere yapılacak, hukukî ve siyasî temellere istinat ettirilecek şeylerdir.

Şimdiye kadar tesbit edilen noktalar, o da icabında, iştirake karar ve-receklerle müzakere edilmek üzere, evvelâ Mısır'a tevdi edilen muhtıra ile bilâhara 10 Kasım 1951'de, diğer Arap devletleri ile İsrail'e verilen muhtıralardaki geniş çerçevelerden ibarettir. Bu metinler neşredildiği cihetle muhtevalarını burada tekrarlamayacağım. Yalnız şu ciheti tebarüz ettir-

mek isterim ki, mezkûr metinlerden anlaşılacağı gibi ortada kimseye (impose) edilmek istenen. şartları lâyetegayyer bir şey yoktur. Maksat, her üyenin hem kendi menfaatleri, hem de Orta Doğunun menfaati için katılmasına hâdisatın lüzum gösterdiği bir tedafüi iş birliği tertibini, her üyenin hükümrânlığını, toprak bütünlüğünü ve istiklâlini asla haleldar etmiyen bir şekilde korumaktır.

Bu mesele hakkında evvelâ Mısır Hükûmetine tevdi edilen taslak bâzı teferruatı ihtiva ediyordu; çünkü bu taslağın muayyen bir siyasi durumu da yoluna sokacağı ümit ediliyordu : Filhakika, o zaman, İngiltere ile Mısır arasındaki 1936 Muahedenamesini feshe hazırlandığını ilân eden Mısır'a, İngiltere ile olan ve iki taraflı olarak bir türlü halledilemiyen ihtilâfını çok taraflı bir anlaşma çerçevesi içinde halledebilmesi imkânını bu Orta Doğu Komutanlığı projesi verecekti. Mısır'la İngiltere'nin arasında mevcut olup ancak 1956'da müddeti bitecek mezkûr Muahedename mucibince Süveyş Kanalındaki bulunan İngiliz askerî tesisat ve kuvvetlerinin yerine Orta Doğu Komutanlığı projesinde olduğu şekilde -Mısır'ın askerî potansiyeli kuvvetlendikçe miktarının azalması mukarrer- bir orta Doğu Komutanlığının ikâmesi ve bu Komutanlığa Mısır'ın da kurucu âza olarak tamamen eşit haklar ve vecibelerle iştirak eylemesi, başta Mısır'ın kendisi olmak üzere bütün Orta Doğu devletlerinin hayati menfaatlerine ve dolayısıyla cihan sulh ve emniyetinin vikayesi gayesine tamamen uygun olarak İngiltere-Mısır ihtilâfının halline sağlam bir yol açabilecekti.

Maalesef, malûmunuz olan şekilde Mısır Hükûmeti müzakereye yanaşmak şöyle dursun her hangi bir mütemmim izahat istemeye bile lüzum görmeden derhal ret cevabı verdi.

Mısır'ın bu fevrî hareketi yaparken, çok dostane ve samimî bir mahiyette olan hattı hareketinizi de yanlış tefsir ettiğini teessüfle kaydetmek isterim. Son zamanlarda bu memlekette gayrimesul bâzı unsurların bize karşı gösterdikleri çirkin taşkınlıklar memleketimizde haklı bir teessür ve infial uyandırdı. Bu taşkınlıklara karşı Mısır Hükûmetinin hassasiyet göstermiş olmasını beklerdik. Bu nahoş vaziyetin bir an evvel nihayet bulması ümidini izhar ettikten sonra Orta Doğu Komutanlığı mevzuuna avdet edeyim.

Mısır'dan sonra diğer Arap devletleri ve İsrail nezdinde, yine dört devlet tarafından yapıldığını biraz evvel arzettiğim teşebbüs, Orta Doğu Komutanlığının mahiyeti hakkında kendilerine resmen malûmat verip düşüncelerini öğrenmek, her devletin kendi menfaati ve Orta Doğu'nun selâmeti için düşünülen ve hâdisatın düşünülmesini zaruri kıldığı bu tertibin -yukarda da tekrarladığım gibi- serbestçe müzakere ve münakaşa

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

yoliyle kabul edilecek ve alâkadarların hükümranlıklarına ve istikballerine halel getirmek değil bilâkis bunu korumak gayesine mâtufl bulunduğunu resmen tebarüz ettirmek maksadına mâtuftur.

Orta Doğu'nun emniyeti bizim Cenup cenahımızın emniyeti demektir. Bilmukabele bizim emniyetimiz Orta Doğu'nun emniyetini çok büyük nispette sağlamaktadır. Bundan dolayıdır ki, menfaatlerimiz müşterek bulunan Orta Doğu devletleriyle günün birinde Orta Doğu Komutanlığı meselesini görüşebilecek durumlar hâsıl olmasını umumî menfaatler bakımından da temenni eyleriz.

Atlantik Paktına girmek üzere bulunduğumuz şu sıralarda, bizim coğrafi durumumuz itibariyle, Orta Doğu Komutanlığı meselesi ile Atlantik Paktına girmemiz ve tedafüi teşkilatta alacağımız mevki meselesi arasında her hangi bir rabita mevcut bulunduğunu düşünenler oldu. Halbuki bu iki mesele, yekdiğerinden tamamen ayrıdır. Bir tarafta ahdi esaslara istinaden teşekkül etmiş bir tedafüi tertip vardır : Atlantik Paktı. Diğer taraftan ise, sadece üzerinde işlenilecek henüz ahdi temelleri kurulmamış bir fikir bir tasavvur vardır : Orta Doğu Komutanlığı. Bunların yekdiğeriyle irtibatlandırılması bittabi her şeyden evvel mantıkan mümkün değildir. Atlantik Paktına girmemizin Orta Doğu Komutanlığının tahakkuk etmesiyle hiçbir alâkası yoktur. Bizim için evvelâ Atlantik Paktına girersek onun çerçevesi içinde diğer âza devletler gibi, aynı hak ve vecibelerle yer alacağız; ondan sonra da aynı Pakt üyesi olup da Orta-Doğu Komutanlığının kurulması lüzumunda mutabık bulunan Birleşik Amerika, İngiltere ve Fransa ile birlikte, bu komutanlık işi ile ayrıca meşgul olacağız.

Sayın arkadaşlar, müsaade buyurursanız şimdi dış siyasetimizin iki tarafı münasebetlere mütaallik kısmına geçeyim. Orta-Doğu'dan bahis açmış iken evvelâ oraya mütaallik bâzı malûmat arzedeyim. Biliyorsunuz, Suriye'de Hükümet değişikliği oldu, Devlet Reisi çekildi. Biz bunu dahilî bir mesele telâkki ederek yeni iktidarla normal münasebet kurmakta gecikmedik. Geçenlerde Ankara'daki Maslahatgüzarlarıyla siyasetlerinde hiç değişiklik olmayacağı teminatını bize gönderen yeni iktidarla dostane münasebetler kurmayı samimiyetle arzu etmekteyiz. Kendisine karşı en iyi hisler beslediğimiz ve istikrar içinde mesut ve mürefeh olmasını candan temenni eylediğimiz bu komşumuzla, her zaman söylediğim gibi menfaat birliği ve birçok mânevî bağlarla bağlı olduğumuz uzak, yakın diğer bütün Arap devletleriyle olduğu gibi, sıkı dostane münasebetler idamesine daima çalışacağız.

Kendisine karşı çok halisane ve dostane hisler beslediğimiz komşumuz İran'ın İngiltere ile olan ihtilâfının halen halledilememiş olmasını büyük üzüntü ile müşahade ediyoruz. Bu ihtilâf ortaya çıktığı zaman, meselede tarafsız kalarak her iki tarafa da dostane tavsiyelerde bulunduk. Mesele İngiliz Petrol Müstahdeminin İran'dan çıkarılması kararının ittihazı münasebetiyle, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine gelince ileride uzlaşma temaslarını imkânsız hale sokabilecek bir durum hâsıl olmaması için, karar ittirazında acele edilmesini temin zımnında uğraştık. Bu gayretlerimiz büsbütün semeresiz kalmamakla beraber, maalesef taraflar arasında bir anlaşmaya henüz varılamamıştır. Bu ihtilâfın yakın zamanda hallini bütün kalbimizle temenni ediyoruz.

Komşularımızla münasebetlerimizi gözden geçirirken Sovyet Rusya ile münasebetlerimiz üzerinde fazla durmıyacağım. Zira geçen gün yine bu kürsüden sizlere (30 Kasım'da Sovyet Hariciyesinin, Atlantik Misakına girmek üzere bulunmamız münasebetiyle evvelce tevdi ettiğimiz cevabı notaya mukabelesine dair yaptığım tahlilden bu komşumuzun şu sıralarda bize karşı sinir harbine kuvvet verdiğini müşahade buyurmuşsunuzdur. Geçenlerde bir Amerikan dergisinde bize dair çıkan bir makalede "Türkiye asırlardan beri sinir harbine mâruzdur" deniyordu. Hakikaten, millet olarak, sinirlerimizin çok kuvvetli olduğunu belirten bu müşahade çok doğrudur. Geçen gün de arzettiğim gibi her türlü kötü niyetten âri, fakat kararlı ve dürüst siyasetimizin verdiği vicdan rahatlığı, ananevi sinir kuvvetimizi bir kat daha arttırmaktadır.

Bize karşı yine aynı siyaseti gütmek isteyen komşumuz Bulgaristan'a gelince bu Hükümet bize karşı kötü niyetlerinin son günlerde yeni bir nümunesini vermiştir. Bulgaristan'dan tehcir edilen soydaşlarımız arasına sahte vizelerle karışan çingenelerin gelmelerine mâni olmaması ve tamamen yolsuz ve usulsüz olarak memleketimize gelen bu kimselerin geri alınmasına rıza göstermemesi yüzünden, uzun müddet tahammül gösterdikten ve teşebbüslerde bulunduktan sonra, bu gayretlerimizin ve sabrımızın semeresiz kaldığını görünce, bu yolsuz gelişlerin arkasını almak ve gelenlerin iadesini temin etmek için Bulgaristan'la olan hududumuzu kapatmak mecburiyetinde kalmıştık. Bulgar Hükümeti bunu bitabi tarafımızdan suiniet gösterilmesi ve anlaşmalara riayet edilmemesi gibi vâhi sebeplerle tefsire çalışmış, bizi keyfi olarak artık göçmen kabul etmemekle itham ederek bu şartlar dairesinde göçü tamamen durdurmaya karar verdiğini bir tebliğ neşri suretiyle ilân etmişti. Hatırlarda olduğu gibi geçenlerde neşrettiğimiz karşılık tebliğde Bulgar isnadlarını birer birer ve çok kolaylıkla cerh ederken, Bulgar Hükümetinin zaten bir za-

mandan beri göçü durdurmak için tedbir almaya başladığını bildiğimizi açıklamış ve bir zamandan beri durdurmak istediği göçü katî bir kararla durdurmak için, hududu kapatışımızı fırsat bildiğini tebarüz ettirmiş-tik.

Hududu kapamağa mecbur kalmamıza rağmen bu kapatma muamelesi neticesinde hudutta biriktiğini öğrendiğimiz 1500 göçmeni sefaletten kurtarmak için bunları memleketimize alacağımızı Sofya Hükümetine oradaki Maslahatgüzarımız vasıtasıyla bildirmiştik. Buna cevaben Bulgar Hariciye Nazırının Maslahatgüzarımıza 10 Kasım günü vâkı mülâkatında söylediği sözler son derecede şayanı dikkattir. Nazır bu 1500 göçmenin geriye çekildiklerini ve artık alınan karar mucibince bunların göçetmesine müsaade olunmayacağını beyan ettikten sonra bu Türk aslından kimselerin şimdiye kadar Türkiye'ye sevk etmelerinin hata teşkil ettiğini anladıklarını, zira bunların gitmesiyle memleketin iktisadiyatını ciddî surette sarsıldığını açıkça ilâve etmiştir. Geçen günkü Bulgar tebliğinde göçmen durdurulmasını güya izah için bize karşı savrulan ithamlarla Nazırın bu ifadeleri karşılaştırılınca, evvelce Bulgar Hükümetinin bu soydaşlarımızın serbestçe göç etmek isteyen kimseler olduğuna dair ileri sürdükleri iddialarla, Nazırın kullandığı "sevk etmek tâbiri yan yana getirilince, meydana çıkan ibretamiz hakikatları takdirlerine arzederim. Bu son hâdiselere dair Bulgar Hükümetiyle geçenlerde teati edilen notlarla bahsettiğim tebliğimizin birer örneğini Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine Birleşmiş Milletler üyelerine dağıtması ricasiyle gönderdik. Bulgar Hariciye Nazırının arzettiğim ifadelerini de zeylen aksettireceğiz.

Buraya kadar, ikili dış münasebetlerimize dair yaptığım mâruzatın hepsi değilse bile kısmı âzamı müessif veya şayanı memnuniyet olmiyan hâdiselere mütaallik bulundu, Çok şükür ki, hüsnüniyetimizin ve bütün devletlere karşı takibe çalıştığımız dostluk siyasetinin güzel semereler verdiği haller de vardır.

Garb demokrasileriyle münasebetlerimiz, hem müştereken âzası bulunduğumuz Avrupa Tediye Birliği, Avrupa Konseyi gibi çok taraflı teşekküller içinde, hem de karşılıklı olarak, en güzel, en ahenkli ve çok iyi bir anlayış havası içinde daima inkişaf etmektedir. Avrupa camiası içinde hem iktisadî, hem siyasî, hem de askerî bakımdan kendisini bekliyen birinci derecede mühim yerî, demokratik ve sulhsever bir devlet olarak, bir an evvel alınmasını temenni ettiğimiz ve lüzumlu gördüğümüz Batı Almanya Federal Cumhuriyeti ile hukukan harb haline nihayet verdiğimizden ve karşılıklı olarak siyasî temsilciliklerimizi Büyük Elçilik mertebesine yükseltip derhal Bonn'daki temsilcimizi Büyükelçi yaptıktan sonra,

münasebetlerimizdeki inkişaf bilhassa ticarî bakımdan süratlenmek yoluna girmiş bulunmaktadır.

Bundan birkaç sene evvel Lizbon'daki Elçiliğimiz kapatılıp Paris Büyükelçimiz Lizbon nezdinde de akredite olunmuştu. Yani bu dost devletle siyasî münasebetlerimiz onun ülkesinde ikamet etmiyen bir siyasî temsilcimiz delâletiyle idame edilmekte idi. Bu tedbirlere her hangi bir siyasî sebeple değil bütçemizde iktisat yapılması kaygısı ile tevessül edildiği malûmdur. Atlantik Paketi için de kendisiyle müttefik de olmak üzere bulunduğumuz bu mühim ve dost devlet nezdine pek yakında ayrıca bir elçi göndermek suretiyle oradaki elçiliğimizi yeniden ihya edeceğiz.

Müttefikimiz İngiltere ve Fransa ile olan münasebetlerimizdeki sıklığı ve anlayışlığı ayrıca kaydetmek isterim. Bu iki devletle ve Birleşik Amerika ile, hepimizi alâkalandıran dış siyaset meselelerinde görüş birliğine varmak suretiyle hemahenk şekilde hareket etmek için daima karşılıklı sıkı temaslarda ve samimî istişarelerde bulunmayı hemen hemen bir anane haline getirmek üzereyiz. Bunu yaparken kendi menfaatlerimizle başkalarının menfaatlerini ve cihan sulh ve istikrarının korunması icabatını en munsif ve mâkul şekilde telif etmeyi hepimizin ayrı ayrı şiar edinmiş olarak hareket etmek noktasından daima birleşebildiğimizi memmuniyetle müşahede ediyoruz.

Birleşik Amerika ile olan dostluğumuzun ve yaptığımız iş birliğinin tam bir anlayış ve ahenk havası içinde her gün daha inkişaf ettiğini bilhassa tebarüz ettirmek isterim. Bu muazzam demokrasinin cihan siyasetine faal surette katılmış olması hür dünyanın emperyalist ve hodgâm kuvvetlere kurban olmasını önlemek ve kalkınmasını temin etmek bakımından Yirminci Asrın ortalarının en mühim hâdisesini teşkil eylediğine hiç şüphe yoktur.

Fırsat düşmüşken bu büyük dostumuzla aramızdaki itimat-kâr münasebetlerin, bizim için çok kıymetli ve faydalı bir maddî tezahürünü teşkil eden, bize yapılan Amerikan yardımı hakkında malûmat arz edeyim :

1951 Bütçesinin müzakeresi sırasında, 1950-1951 malî yılı için sadece 17, 5 milyon dolârlık direkt yardım sağlanmıştı. Bu miktar daha sonra alınan 27, 5 milyon dolârlık munzam direkt yardımla 45 milyon dolara yükselmiştir. 25 milyon dolârlık başlangıç kredisinin istimali her ne kadar bütçe müzakerelerine takaddüm eden devrede kararlaştırılmış ise de fiilen kullanılması ve realizasyonu bütçenin kabulünden sonraki devreye isabet etmiştir. Bu vaziyete göre bütçe müzakeresinden sonra 1950/1951 devresi için 27, 5 milyon dolârlık direkt yardım ve 25 milyon dolarlık pozisyon

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

inisiyal realize edilerek ceman 52, 5 milyon dolarlık yardım sağlanmış ve 1951-1952 devresi içinde 45 milyon dolarlık yardım alınmamıştır. Bu 45 milyon doların 70 milyona iblâğı mukarrerdir.

Gene 1951 Bütçesinin kabulünden sonra 1950-1951 yılı için 150 ve 1951-1952 devresi için 240 milyon ki ceman 390 milyon dolarlık askeri yardım sağlanmıştır.

Bu suretle Amerika'dan alınan askeri ve iktisadi yardım yekûnu (bütçenin kabulünden sonra) 487, 5 milyon dolara baliğ olmuştur. Bu yekûna 1951-1952 devresinin mûtaakıp kısmı için verilmesi mukarrer 25 milyon dolar dâhil değildir.

Amerikan iktisadi yardımının diğer bir şekli olan karşılık paralar hesabına gelince 1951 Bütçesinin kabulüne mukaddem devrede ancak 82, 5 milyon Türk lirası serbest bırakılmıştı. Mezkûr bütçenin kabulünden sonraki devrede ise bu hesaptan, 296 milyon Türk liralık kısmının 1951 Bütçe yılı sonuna kadar ve 100 milyon Türk liralık kısmının da 1952 Bütçe yılı içinde serbest bırakılması hususunda ECA ile mutabakata varılmış ve bu paraların peyderpey serbest bırakılması cihetine gidilmiştir.

Bu münasebetle şunu da belirtmeliyim ki Türkiye 1951 takvim yılını da geçen seneki bütçe müzakerelerinden sonra 72 500 000 dolar iktisadi ve 240 milyon dolar askeri olmak üzere ceman 312 500 000 dolarlık bir Amerikan yardımı görmüştür. Bunun Türk lirası olarak ifadesi 880 000 000 tutmaktadır. Bunun yanında da karşılık paralardan bütçede yer alan envestismanları ve askeri bütçemize yapılan yardımları nazarı itibara alırsak bu yekûn 296 milyon Türk lirası ilâvesiyle 1 176 000 000 Türk lirasına baliğ olmaktadır.

Bu miktar her halde muhalefet gazetelerinde münakaşa edilmekte olan 500 000 000 Türk liralık meblâğın kat kat üstündedir.

İtalya ile münasebetlerimiz, hem menfaat birliği hem de siyasî görüş birliği bakımından tam bir ahenk ve karşılıklı itimat havası içinde inkişaf etmektedir. Bu mesut inkişafın nişanelerini teşkil eden ahdi bağlarımızı, geçenlerde, Avrupa Konseyinin tavsiyesine uygun olarak, müttekabiliyet şartıyla vatandaşlarımızı karşı taraf ülkesine yapacakları seyahatler için vize almaktan, mâkul kayıtlar dâhilinde, muaf tutan, Nota tetatisi yoluyla bu Anlaşmayı ilâve ettik.

Malûmunuz olduğu veçhile diğer bâzı devletlerle birlikte İtalya'nın da Birleşmiş Milletler Teşkilâtına âza olması meselesini Güvenlik Konseyi tekrar ele alıyor. Bu mühim ve sulhsever devletin bu teşkilât dışında daha fazla durması lehinde reyimizi tehalükle kullandığımızı arza bilmem hacet var mıdır?

Kendisiyle beraber Atlântik Paktına girmek üzere bulunduğumuz yakın dostumuz Yunanistan'la aramızdaki iş ve kader birliği bu Pakt içinde daha da müşahhas ve faal bir durum kespedecektir.

Yugoslavya ile münasebetlerimiz inkişafa çok müsait bir hava içinde bulunmaktadır.

Kadim dostumuz ve her bakımdan yalnız Akdeniz'de değil, cihan siyasetinde mevkii çok mühim olan İspanya ile münasebetimiz mesut bir inkişaf halindedir.

Münasebetlerimiz aramızdaki an'anavi sevgiye lâyık bir şekilde inkişaf eden Pakistan ve Hindistan'la akdettiğimiz birer Dostluk Muahedenesi ayrıca Hindistan'la imzaladığımız Kültür Anlaşmasıyla birlikte yüksek tasdikınıza arz olunacaktır.

Cihan sulhunun korunması için olduğu kadar kendi menfaatleri ve teâlileri bakımından da mühim bir potentiel ziyayı intaç eden Hindistan ve Pakistan arasındaki anlaşmazlığı üzüntü ile takip ediyoruz. Her iki tarafa da sırf dostane bir temenni mahiyetinde olmak üzere daima itidal ve müteakabil anlayış tavsiyelerinde bulunagelmekteyiz. Keşmir meselesi ise, Güvenlik Konseyi âzası bulunmamız hasebiyle, tâbir caizse vazifeten de alâkalı bulunmaktayız. Mesele henüz maalesef hallolunmamıştır. Biz, bu nazik meselelerde taraflara, her şeyden evvel mânası prestij kaygularından tecerrüt etmelerini ve bilhassa tâmiri kabil olmayacak fevrî hareketlerden efkârı umumiyelerini alıkoymaya çalışmalarını rica ediyoruz. Son zamanlarda, bâzı memleketlerde müşahade ettiğimiz birtakım vakıalar, tehyiş edilen efkârı umumiyenin, zamanla nasıl önüne geçilmesi çok müşkül bir sel haline geldiğini ispat eylemektedir.

Her ikisi de çok yakın dostumuz bulunan Afganistan'la Pakistan arasındaki ihtilâflı durum hakkında da aynı üzüntüyü duymakta ve aynı dostane yatıştırıcı faaliyete samimiyetle devamdan fariğ olmamaktayız.

Kendisine karşı en dostane hislerle mütehalli bulunduğumuz Endonezya'ya sırf teknik sebeplerden dolayı geciken sefir göndermekliğimiz meselesini müspet şekilde ve daha fazla gecikmeden halledeceğiz.

Önümüzdeki sene, Birleşmiş Milletlerin, nev'inin güzel bir nümunesi olarak zikredebileceğün verimli mesaisi neticesi olarak müstakil bir devlet haline gelecek olan Libya'yı hür devletler camiasının yeni bir kıymetli unsuru olarak selâmlıyacağız, ve kendisiyle münasebata girişeceklerin başında olacağız. (*Alkışlar*).

Uzak Doğu'da ve cihan siyasetinde, Japonya'nın, lâyık olduğu mühim mevki ile mütenasip faal rolü oynamasına imkân verecek olan ve büyük

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

memnuniyetle imzaladığımız Japon Sulh Muahedenâmesi yakında Yüksek Meclisinizin tasvibine arz olunacaktır.

Müsaade buyurursanız, söz Uzak Şark'a intikâl etmişken, biraz da Kore durumundan bahsedeyim. Orada cereyan eden mütareke müzakerelerinin neticeleri hususunda fazla ümitlere kapılmamak gerektiği zannındayım. Mütarekenin akdine katı surette imkân yoktur demek istemiyorum. Eğer Birleşmiş Milletler cephesi, harbe devamın kendileri için git-tikçe daha zararlı olacağını komünistlere ispat edebilecek şekilde savaşa devam ederse, mütarekenin akdine imkân hâsıl olabilir.

Mütarekenin, Şimali ve Cenubi Kore'nin tek bir müstakil devlet halinde birleşmesine imkân verebileceğini ummak, realist bir düşünce değildir. Bundan başka, Kore meselesini münferit olarak değil, fakat dünyadaki gergin durumun ışığı altında mütalâa etmek lâzımdır. Bu itibarla mütareke müzakerelerinin müspet şekilde neticelenmesini dahi Uzak Doğu'da sükûnun avdetine bir başlangıç olarak telâkki eylemek de realist bir düşünüş olamaz. Bu sükûnun avdeti ancak cihan gerginliğinin izâlesi nispetinde mümkün olabilecektir.

Bütün bu nankör ihtimallere rağmen Birleşmiş Milletlerce, tecavûze uğrıyan Cenup Kore'sinin imdadına koşulmuş olmasının dünya sülhünü korumak ve tecavûz hareketlerini önlemek hususunda en basiretli bir hareket teşkil ettiğini katıyetle söyleyebiliriz. Eğer bu yapılmamış olsaydı, bugünkü cihan durumu şimdikinden çok daha vâhim olurdu. Birleşmiş Milletler zihniyetinin Kore'de fiilen tecelli eylemiş bulunması, mütecaviz kuvvetleri başka yerlerdeki emellerini kuvveden fiile çıkarmak hususunda çok ihtiyatlı olmaya sevkeylemiştir.

Muhterem arkadaşlar,

Dış siyasetimizin idaresinde hiçbir zaman ayrılmadığımız samimilik, açık sözlülük ve dürüstlük, milletlerarası sahada bütün iyi niyet sahibi olanları, bu siyasetimizin "sulh ve emniyetin korunması, milletlerin yekdiğerinin haklarına, istiklâline ve toprak bütünlüğüne riayet etmeleri, yüksek medeniyet ve adalet ideallerinin cihanda hâkim olması, bu ideal-lere -yani kısaca Birleşmiş Milletler ideallerine- bağlı olduklarını fiilen is-pat edenlerle dostane iş birliği yapılması, kötü niyet sahibi olanlara kar-şı metin ve hazırlıklı bulunulması" prensiplerine dayandığına ve asla oportünizme kaymadan tamamiyle realist düşünüp hareket ettiğimize ik-na etmiş bulunuyor. Bu hakikatı huzurunuzda belirtirken, bu siyaseti-mizin, millî menfaatlerimize ve sulh idealimize olduğu kadar hür dünya-nın umumî menfaatine ve Birleşmiş Milletler idealine en uygun bir siya-

set olduğunu da cihan umumî efkârı karşısında bir defa daha tekrarlamakta kendimi alamıyorum. (*Şiddetli alkışlar*)

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) — Aziz arkadaşlar, Hükümetin gündem dışında yaptığı açıklamalardan sonra konuşmak için tüzüğümüz sakittir. Ancak, mâni hüküm de mevcut değildir. Yüksek heyetiniz güzel bir parlamento teamülü ile bu boşluğu doldurabilir. Sayın Dışişleri Bakanımızın izahatından sonra dış politika mevzuunda ve dış politikanın bâzı mühim olayları üzerinde, müsaade buyurursanız, grubumuzun noktaî nazarını bu vesile ile arz edeyim. (*Muvafık sesleri*)

DEVLET BAKANI VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) — Çok muhterem arkadaşlar, hakikaten içtüzüğümüzün sakıt olduğu bir mesele karşındayız. Hükümet tarafından Meclisi Âliye dış politikaya taallük eden hususlarda re'sen malûmat arzedildikten sonra, muhalefetin görüşlerini belirtmeye meydan veren bir teamülü Yüksek Meclisiniz bahşettiği takdirde, Hükümetimizin bu hususta menfî bir noktaî nazarı olmadığını arzetmek isterim.

BAŞKAN — Mümasil ahvalde müzakere açılmıyacağı hakkında içtüzükte içtihat yoluyla bâzı hükümler vardır. Fakat muhalefete söz verip vermemek hakkında hakikaten içtüzük meskûttur. Bu itibarla mümasil ahvalde muhalefet sözcülerine söz verilmesi lâzımgelip gelmiyeceği hakkındaki hususu reyi âlinize arz ediyorum. Söz verilmesini kabul buyuranlar... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Buyurun efendim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) — Usul hakkında konuşacağım.

Muhterem arkadaşlar: sayın Dışişleri Bakanımız, gündem dışı olarak bâzı dış politika meselelerini etraflı şekilde izah ettiler. Muhalefete söz verilip verilmemesi hususunda tüzüğümüz meskût olduğu için Heyeti Âliyenizin şimdi aldığı bir karariyle bu noktayı halletmiş bulunuyor. Yalnız meskût olan bir cihet kalıyor, o da bu müzakerenin ne zaman yapılacağı meselesidir. Geçenlerde yine Dışişleri Bakanımız bir mesele dolayısıyla pek haklı olarak Yüksek Meclis huzurunda konuşabilmesi için meseleyi etraflı şekilde tetkik etmek zaruretinde olduğunu tebarüz ettirmişti. Şimdiye kadar, memleketimizde dış politika mevzuunda hükümetin tahriki ile mecliste ciddî ve umumî bir müzakereye şahit olmuş değiliz. Bugün aylardan beri cereyan eden hâdiselerle ilgili uzun bir izahat veriliyor. Bu metin üzerinde muhalefet olarak, milletvekili olarak esaslı bir tetkik ya-

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

pıldıktan sonra konuşmanın daha isabetli ve daha iyi bir hareket olacağı kanaatini taşıyoruz. Alelacele burada verilen uzun bir izahatın karşısında bir siyasî parti olarak fikirlerimizi serdetmemizin imkânsızlığını ve yersizliğini elbette takdir edersiniz. Eğer acele, derhal burada söz söylemeye mecbur edilecek olursak bu takdirde Meclis murakabesinin şekli bir mahiyet alacağı endişesinden kendimizi kurtaramayız. Bu itibarla müzakerenin başka bir güne tehirini rica ediyorum.

ABDULLAH GEDİKOĞLU (Ankara) — Biz Demokrat Parti milletvekilleri olarak muhalif arkadaşlarımızı her hangi bir mevzuda, bilhassâ dış meseleler mevzuunda burada konuşmaya mecbur etmedik. Yalnız tüzüğün meskût geçtiği bir mesele hakkında Demokrat Parti milletvekilleri olarak göğsümüzü gererek reylerimizi verdik. Halk Partisi, Millet Partisi bu meselede şimdi hazırlıklıdır veya değildir, o bizi alâkadar etmez. İstiyorlarsa konuşabilirler. Biz kendilerini konuşmaya mecbur etmedik. Biz, her şeyden evvel millet huzurunda her şeyin açıkça konuşulmasını arzu ediyoruz, reyimizi bunun için kullandık.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) — Teklifimin reye konmasını rica ediyorum. Faik Ahmet Barutçu'nun teklifini reye koydunuz, benim teklifimde reye konmasını rica ediyorum.

BAŞKAN — Alınan karar karşısında reye konmasına Riyaset lüzum görmüyor.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Benim teklifim ayrı mahiyettedir. Reye koyunuz.

BAŞKAN — Muhalefet adına söz Faik Ahmet Barutçu'nundur.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Devamla) — Riyaset Hükümdar gibi hareket ediyor.

C.H.P. MECLİS GRUBU ADINA FAİK AHMET BARUTÇU (Trabzon) — Aziz arkadaşlar, Büyük Millet Meclisi 3,5 aylık bir tatilden sonra içinde bulunduğumuz içtima yılının faaliyet devresine gireli bir aydan fazla olmuştur. Meclisin tatil devresine girdiği tarihten bu yana cereyan eden dünya sulhiyle ve doğrudan doğruya memleketimizin siyasî emniyetiyle ilgili dış politika olayları ve milletlerarası müzakereler hakkında Hükümetten beklediğimiz izahatı sayın Dışişleri Bakanın lisanından dinledik. Her şeyden önce şu noktayı belirtmek yerinde olur ki Hükümetin dış politika üzerinde kendiliğinden veya talep üzerine vereceği izahatla Yüksek Meclis'te umumî konuşmalara imkân veren demokratik parlamento te-amüllerinin tesisine doğru gidilmesi memnunlukla karşılanacak bir olaydır. Dış politika meseleleri üzerinde müzakereler cereyan etmemesinden

bir eksiğimiz olarak daima şikâyet ettik. Kanaatimizce dış politikada lüzumlu olan millî beraberliği tesis etmek, hususiyle memleketin emniyet ve müdafaa dâvasında ve millî savunma işinde millî enerjileri bir arada toplamış olarak vazife görmek siyasî partiler arasında mümkün olduğu kadar görüş birliğine varmakla mümkündür. Bu imkân bizim memleketimiz için fazlasıyla mevcuttur. Garp demokrasileriyle ve Birleşik Amerika ile iş birliğine dayanan bir memleket müdafaası politikasını senelerden beri takip ediyoruz. Bugünkü Hükümet aynı prensipler üzerinde yürüdüğü için dış politika mevzuunda çıkan münakaşalar esaslarla bir günâ alâkalı değildir. Dış politikanın ana hatlarında ve prensiplerinde memleketin başlıca siyasî partileri tamamiyle mutabakat halindedirler. (*Bravo sesleri*).

Türkiye'nin dış politikası, birleşmiş hür milletlerin idealine bağlılıkta ve müşterek emniyet esasında, vatanda ve cihanda sulh prensibinde ifadesini bulan, istiklalimizin ve toprak bütünlüğümüzün emniyeti ve her karış vatan toprağı üzerine bütün varlığımızı koymayı hedef tutan bir Millî Misakın politikasıdır. Bu, şaşmıyan, esaslı bir istikamet olarak eski ve yeni iktidarların, her iktidarın ve hepimizin istikametimizdir. Bu esaslı hatlarda ve prensiplerde münakaşalı hiçbir nokta yoktur. Dış politika üzerindeki münakaşalar ve bizim ihtirazi kayıtlarımız sadece usule ve tatbikata, icranın metotlarına aittir; Parlâmentoda meselelerimizi vaktinde, kararlara varmadan evvel konuşmak ve muhalefetle iş birliğini aramak ve kolaylaştırmak noktalarına müteveccihdir. Temenni ederiz ki takarrür ettirilen bugünkü usul, ihtiyaç hâsıl oldukça takarrür eden bir Parlâmento teamülü olarak ve siyasî bir gelenek olarak yerleşsin.

Aziz arkadaşlar, şimdi bugünkü mevzulara geliyorum :

Atlantik Paktına alınmaklığımız yani Birleşik Amerika dâhil olarak Batı Avrupa devletleriyle birleşmek meselesi ötedenberi iltizam ettiğimiz esaslı politikadır. Bunun için Batı Avrupa Konseyine girdik ve bunun için 1947'den beri Birleşik Amerika ile yakın iş birliği halindeyiz. Atlantik Paktına iltihak keyfiyeti uzun müddet devam eden bir politikanın tabii bir tekâmülü olmak icabeder. Atlantik Paktına davet edilmemiz hakkında verilen karardan sonra vukuagelen tehhürler, milletlerarası neşriyatla lehte ve aleyhte çıkan yazılar ve tefsirler hususiyle Orta-Doğu kumandanlığı meselesinin bu zamana rasgelmesi zihinlerde bâzı haklı tereddütler uyandırmıştır. Bu tereddütler ve Atlantik Paktına diğer âkıdlardan farklı olarak yazılmış veya yazılmamış şartlar içinde giriyoruz, şeklindeki birtakım mülâhazalar, vukuagelen tee hürlerin ârizi ve zaruri sebepler dışında bâzı ihtimallere atfolunması son zamanlarda yaygın hale gelmiştir.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Dışışleri Bakanının izahları bu noktalar üzerine lüzumlu olan ziyayı serpmiştir.

Hükümetin bugünkü beyanatından öğreniyoruz ki, Atlantik Paktına iltihakımız keyfiyeti emniyette ve müspet neticesi muhakkak mahiyettedir. Bütün akitlerle eşit şartlar içinde bulunacağız. Askerî savunma prensipleri aynı olacaktır. Bu noktayı hususî olarak kaydetmenin ehemmiyeti vardır. Çünkü bir tecavüz ve taarruza uğradığımız takdirde göreceğimiz yardım hususunda salâhiyetli bâzı şahsiyetlerden birtakım stratejik mülâhazalar intişar etmiştir ki, bunlar bizim için tatmin edici sayılamaz. Bir tecavüz ve taarruza uğradığımız zaman memleketimizin coğrafi stratejik durumu bizi yalnız başımıza hususî buhranlara mâruz bırakabilir. Onun için hükümetin askerî savunma bakımından kâfi hazırlık ve mümkün olan âzami yardım hususlarında hassas olmasına katî zaruret vardır.

Bu mülâhazaları serdettikten sonra partimizin Atlantik Paktı ve Orta Doğu meselesinde vaziyeti mütalâa tarzını şu şekilde hülâsa edebiliriz : Atlantik Paktına diğer âkid devletlerle tamamen eşit şartlar içinde, müsayı hak ve vecibelerle iltihak etmek esastır. Atlantik Paktına girmenin bir nevi bedeli olarak Orta Doğu'da diğer âkid devletlerden ayrı ve farklı bir külfet kabul edilemez.

Orta Doğu'nun Atlantik sistemini tamamlamak bakımından arzettiği ehemmiyet büyüktür. Bu mntakanın emniyeti ile coğrafi ve stratejik vaziyetleri bakımından yakın ilgimiz ve Atlantik devletleriyle müşterek olarak birinci derecede ilgimiz tabiidir. Ancak Atlantik Paktına girmekle Orta Doğu'nun müdafaası ayrı ayrı meselelerdir.

Türkiye Avrupa'nın sağ kanadını teşkil etmek itibariyle diğer âkid devletlerle tam bir müsavaf kaidesi üzerinde siyasî ve askerî mânada eşit şartlarla Atlantik Paktına girmek hakkına sahip olacak mevkidedir ve kudrettedir. Orta Doğunun müdafaası sistemi Türkiye için Atlantik Paktına girmek işinden tamamiyle ayrı olarak ve pakta girdikten sonra mütalâa edilebilir ve Amerika dâhil olmak üzere Atlantik Paktı devletleriyle veya bir kısmıyla birlikte ayrıca siyasî, hukukî ve askerî tarafları görüşüp kararlaştırılması gerekir. Nasıl ki Dışışleri Bakanının önemle not ettiğimiz izahları da bu görüşleri teyit ederek Atlantik Paktına iltihakımız keyfiyetiyle Orta Doğu Komutanlığının doğrudan doğruya bir ilgisi olmadığını göstermiştir. Orta Doğu'nun müdafaası sisteminde mühim olan diğer bir nokta da, Orta Doğu devletlerinin durumudur. Orta Doğu'da esen fırtınalı havanın yatıştırılmasında Türkiye Cumhuriyetinin en dostane ve hayırhane rol oynayacak durumu ihmal edilmemelidir. Arap devletlerinin millî dâvalarına Lozan ahitnamesinin esprisi içinde göstermemiz tabii olan anlayışın

müessiriyetini, Orta Doğu Savunmasına Arap devletlerinin iştirak ettirilmesi için sarfölenan yerinde bulduğumuz gayretlerin yanında, ihmal etmemek lüzumuna kaniiz. Son olarak belirteceğimiz bir nokta da şudur : Türkiye Büyük Millet Meclisinin karar ve muvafakati olmadan herhangi bir şekilde taahhüde girişmek Anayasanın sarıh hükümleri muvacehesinde vârit bir keyfiyet olunamakla beraber meseleleri emri vâkiler halinde olmıyarak Hükümetçe konuşulacak hale geldikten sonra evvel emirde Meclise getirip müzakere etmek usulü bir kaide haline getirilmelidir.

Belirttiğimiz bu esaslar dâhilinde Hükümetin dış politika gayretlerini destekliyeceğimizi beyan eyleriz.

Bütün bu mâruzatımızın neticesi olarak diyeceğiz ki; memleketin emniyetini, selâmetini ve müdafaasını sağlam esaslara istinat ettirmek, millî varlığın mânevi temellerini her türlü sarsıntıdan masun bulundurmak uyanıklığı ile mücehhez olarak dünyanın muhat olduğumuz bugünkü şartları içinde her şeyden önce millî birliğin iklimini yaratmak yollarında olmak en esaslı vazifelerdir. Hepimizin vazifelerimizdir. İktidardaki Hükümetin birinci vazifesidir.

BAŞKAN — Mevzu hakkında verilmiş bir takrir vardır, bunu okutmadan evvel Dışişleri Bakanına söz veriyorum.

DIŞİŞLERİ BAKANİ FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — Faik Ahmed Barutçu arkadaşımın beyanatını dikkatle ve memnuniyetle dinledim.

Netice itibariyle Hükümetin dış siyasetini, tasvip ediyorlar. Bundan dolayı teşekkürlerimi arz etmek isterim. Yalnız bu vesile ile müsaade ederlerse, bâzı umumî noktalar üzerinde kısaca duracağım.

Dış siyaset meselelerinin Mecliste umumî müzakere ve münakaşa mevzuu yapılması Hükümetimizin hiçbir zaman çekinmeyeceği bir meseledir. Onun için biz açık münakaşaları kabule daima ve memnuniyetle hazırız. Bundan başka, hariçte, matbuatta ve muhalefet matbuatında dış siyasetimiz hakkında yapılan tenkit ve ikazları da memnuniyetle karşılarız.

Ancak tenkid ve ikazla tahkir ve istihfafın birbirinden ayrı şeyler oldukları elbette malûm olmak icabeder. Ortada hiçbir şey yokken ve durup dururken yalandan haberler icat eden bâzı membaların, haberlerini tahkika lüzum görmeden onun üzerine binayı mütalâa ederek tenkidlerde bulunmak, dış siyasette bütün memleketin beraber olması, beraber çalışması noktaî nazariyle bilinem ki, ne dereceye kadar kabili telifdir?

Zaman zaman bâzı makaleler okuyoruz, arkadaşım elbette hatırlarlar, her hangi bir gazetede, İngiliz veya Fransız gazetelerinde çıkan bir makale üzerine yazı yazılıyor : Acaba bizim hariciyenin bundan haberi

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

var mıdır, acaba bizim Hariciye Vekilimizin, Hükümetimizin bu işten haberi var mı yok mu? Gibi bir takım sözlerle maalesef bir takım zevat, akli, hamiyeti, izanı, basireti herşeyi inhisar altına almak iddiasındadır. Bunu demokratik zihniyetle ne dereceye kadar kabili telif olduğunu anlamak isterim. (*Soldan bravo sesleri*) Demokratik hayatımız bu çeşit tenkidler üzerine dayanıyorsa, bizim bildiğimiz demokrat memleketlerde bunun emsaline tesadüf edilmez. Bundan başka, neden muhalefete mensup arkadaşlarımız dünya işlerini iyi ve doğru görmek, yanılmamak hususunda Hükümetin ve Hükümet organlarının kudretsiz olduğu zanındadırlar. Böyle bir esas bulmak için deliller göstermek, ortaya senet koymak, şu işin icrasında, bu işin tatbikında hata edildi, tarzında müspet tenkid yapmak lâzımdır. Biz daima sabrımızı muhafaza ediyoruz. Memleketin umumî menfaati bakımından, muhalefete mensup arkadaşlarımız matbuat mensupları, istedikleri tenkidleri istedikleri açıklıkta yapabilirler; Hükümet şu işde şu hatayı yaptı, şu işi yanlış yaptı diyebilirler. Bu başka meseledir. Fakat hiçbir şey tasrih etmeden şöyle böyle demek insafa yakışmaz ve demokratik bir tenkid olarak kabul edilemez.

CAHİD ZAMANGİL (Trabzon) — Biz yalnız buradaki sözlerimizden mesulüz.

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (Devamla) — Bu kürsüden umumî olarak ve bütün memleket efkârı umumiyesine hitap ediyorum. Şahıs bahis mevzuu değildir.

Sonra yine biliyorsunuz, arkadaşlar, dış meselelerde Hükümet falan meselede falan neticeyi almak ister. Ama bu bir taraflı arzu ile elde olunabilecek bir şey değildir. Uzun zaman ve sabır ister. Eğer bir kısım muhalefet matbuatının yaptığı gibi, işler iyi gittiği ve muvaffak olunduğu zaman bu muvaffakiyette Hükümetin hiç rolü, olmadığı iddia edilir. Bilakis işler kötü gittiği zaman ve yahut her hangi bir gecikme olduğu zaman, Hükümet aciz ve becereksizlikle itham olunursa, bu hiçbir vakit aklü iza-na sığmaz arkadaşlar. Atlantik Paktı meselesi huzurunuzda geldiği zaman, uzun ve etraflı izahatta bulunacağım, şimdilik kısaca maruzatta bulunuyorum. Hafızanızı yoklayın.

Atlantik Paktına girmek için ilk teşebbüsler yapıldığı zaman; Hükümet bunları bilmiyerek yaptı denildi. Hükümet bunları bilerek yapmıştır, bunun muhtelif delilleri vardır. Sonra; vaziyet inkışaf etti : Hükümet âcizdir, bunu yapamaz muvaffak olamaz denildi. Bunlar uzun, uzun yazıldı.

Nihayet bu mesele hakikat haline geldikten, Ottova'da Hükümetimizin daveti kararı verildikten sonra, yine bâzı tenkidler başladı; acaba Hükümet birtakım gizli taahhütlere mi girişmiştir?

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Sorarım arkadaşlar: bu memlekette hangi Hükümet Meclisin kararı olmadan gizli taahhüde girebilir? Bu imkânı düşünmek dahi eski itiyadın ifadesidir. Bu zamanda Demokrat Parti iktidarı için böyle bir şey kabili tasavvur değildir, arkadaşlar. (*Soldan : Alkışlar*) Durumu biliyorsunuz! Acaba neden geç kalındı. geç kalmanın hikmeti nedir? Atlantik Paktına iltihakın muayyen formalite ve şartlara tâbi olduğunu vaktiyle huzurunuzda ifade etmiş. Ve her hangi kayıt ve şartla bu Pakta girecek değiliz demiştim. Buna rağmen filân gazete şöyle yazıyor; filân gazete böyle yazıyor, Atlantik Paktına Trakya kısmı alınıp Anadolu kısmı alınmıyormuş. Güya bir devlet kabili taksimmiş gibi.

Binaenaleyh bütün Meclis Heyeti umumiyesine hitaben arz ediyorum. Bütün efkârı umumiye hitaben arz ediyorum : Tenkidlerimizde daima insaflı olalım, objektif olalım. Demin arkadaşımızın, mütalâaları sırasında ifade ettikleri gibi, iltihakımızın gizli tarafları var mı yok mu? Rica ederim böyle bir şey nasıl kabili tasavvurdur. Onun için kendilerinden tek-rar rica ederim, efkârı umumiye huzurunda matbuata yazabilirler, tenkidlerini açıkça yapabilirler; yol gösterebilirler. Hepsini minnetle karşı-larız. Biz de insanız, hata edebilirsiniz. Hatalarınız olursa düzeltmekle bi-ze yardım etmiş olurlar. Yalnız tenkidlerinde insaflı olmaları icabeder.

Maruzatım bundan ibarettir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) — Sayın Köprülü'nün sözlerini ko-nuşmama cevap olarak almıyorum. (*Sağdan bravo sesleri*) Ve mevzu ile ilgi-li görmüyorum. Demokrasinin hoş-a giden tarafları çoktur, hoş-a gitmeyen tarafları da vardır. Hükümet adamı olarak mütehammil olacaksın, cevap vereceksin, öyle değil, böyledir diyeceksin ve bu suretle demokratik niza-mın icaplarına uymamanın misalini sen vereceksin. (*Sağdan ve soldan alkışlar*)

BAŞKAN — İttihaz buyurulan karar dairesinde söz Millet Partisinin-dir. (*Yok sesleri*) (*Konuşmak istemiyor sesleri*) Konuşmak istemiyor.

Bir takrir var, okutuyorum :

19.XII.1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Dışişleri Bakanının dış siyaset hakkındaki beyanatını dinledik.

Hükümeti şimdiye kadar dış siyasette takibettiği dürüst ve realist hattı hareketten ve elde ettiği müspet neticelerden dolayı tebrik eder ve ruznameye geçilmesini teklif ederim.

Samsun Milletvekili

Firuz Kesim

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Sayın Başkan benim de bir takrim vardı, söz benimdi.

BAŞKAN — Reyî âlinize arz ediyorum. (Anlaşılmadı sesleri)

Bir takrir daha var onu da okutuyorum :

19.XII.1951

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Atlântik Paktına iltihakımız siyasi taahhütler ve savunma prensipleri bakımından eşit şartlar içinde vukubulacağını ve Orta Doğu komutanlığı meselesinin pakta iltihakımız keyfiyeti ile bir alâka ve münasebeti olmayıp pakta iltihaktan sonra Orta Doğu'nun emniyeti meselesi olarak ayrıca Amerika dâhil olmak üzere diğer Atlântik devletleriyle birlikte görüşüleceğini Hükümetin beyanından öğrenmiş bulunuyoruz.

Bu esaslar dâhilinde ve şifahen izah ettiğimiz şartlar içinde dış politikayı destekliyeceğimizi beyan, gündeme geçilmesini arz ederiz.

C.H.P. Meclis Grubu

Başkanvekili

Trabzon Milletvekili

Faik Ahmed Barutçu

BAŞKAN — Efendim, gündeme geçilmesini reyî âlinize arz ediyorum. (Reye konmaz sesleri)

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Usul hakkında konuşacağım.

BAŞKAN — Esasına girilmiş olan bir mesele hakkında usul mevzu-bahis olamaz.

DIŞİŞLERİ BAKANİ FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) — Efendim, bir zühul olmuş arkadaşlarımızın takririnde, onu arzedeyim : Bendeniz beyanatımda Atlântik Paktına girildikten sonra derpiş edilecek Orta Doğu müdafasının Atlântik devletlerinin hepsiyle birlikte ele alınacağını söylemedim. Amerika, İngiltere ve Fransa ile birlikte dedim. Bunu tasrih etmek istiyorum.

Ayrıca şunu da ilâve edeyim ki, vaktiyle Orta Doğu komutanlığının Atlântik Paktı ile alâkası olmadığını eski İngiliz Dışişleri Bakanı Morison ile görüştüğümüzü burada okuduğum zaman sarahatle ve katiyetle arzetmiştim. (Sağdan, soldan alkışlar)

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Arkadaşlar; bendeniz bu meseleye dair bir sual takriri vermiştim. Hatırlarsınız ki; "hükümet izahat verdikten sonra, söz hakkını baki kalmak şartıyla takririmi geri alıyorum" demiştim.

TRK PARLAMENTO TARİHİ

Şimdi hükümet izahatını verdi, partilere de söz verdiniz, onlar da konuştu, şimdi müstakillerin söz hakkı yok mu? Birisi bir türlü söyledi, birisi başka türlü söyledi, bir de biz müstakiller söyleyelim bakalım. (*Sen de konuş sesleri*).

Birisi iktidarda olan parti, diğeri iktidarın aleyhinde olan partidir, müsaade edin de biz de iktidarın lehinde konuşalım.

BAŞKAN — Müsaade buyurun usul hakkında söz alınız, ancak usul hakkında konuşabilirsiniz.

SİNAN TEKELİOĞLU (Devamla) — Evet usul hakkında. Müsaade ederseniz konuşacağım.

BAŞKAN — Biraz evvel muhalefet sözcüsünün teklifini reyi âlinize vaz'ederken arzetmiştim. İctüzüğümüzde mümasil ahvalde müzakere açılmaması hakkında içtihat yoluyla konmuş hükümler vardır. Ancak muhalefete söz verilip verilmemesi meskût olduğundan yalnız bu hususu reynize arzettim. Arkadaşımın temas ettiği husus, bu mevzu üzerinde müzakere açılmasına mâtuftur.

SİNAN TEKELİOĞLU (Seyhan) — Ben müstakil bir milletvekili sıfatıyla konuşacağım.

BAŞKAN — Hükümetin izahat vermesi hakkında taktir veren milletvekilinin dahi hükümetin bu izahatından sonra söz almak hakkı mevcut değildir. Bu bir soru müessesesi değildir yalnız mümasil ahvalde muhalefet sözcülerine söz verilmesi meselesini Heyeti Celileniz demin verdiği karar ile halletiniz başkalarına da söz verilmesi hususunu ayrıca reye vaz'a lüzum görmüyorum.

HÂMİD ŞEVKET İNCE (Ankara) — Müstakil, muhalif demektir.

BAŞKAN — Gündemin diğeri kısmına geçiyoruz.

BASINDAKİ YANKILARI

RUS NOTASI (*)

Sovyet Rusya, hükümetimize bir nota vererek Atlantik Paktına iltihakımızın kendisine müteveccih hasmane bir hareket olduğunu iddia etmiş.

Bir defa Atlantik Paktı, İkinci Dünya Harbinin yıktığı kuvvetler muvazenesinin kendi lehine bozulmasından faydalanan Kızıl Çarlığın, eski müttefiklerine meydan okuması üzerine vücuda gelen tamamen tedafüi bir ittifak manzumesidir. Batılı demokrat devletler, 1945'ten 1949'a kadar, Sovyet Rusya'nın siyasî ihtiraslarından ve içtimai ihtilâlciliğinden vazgeçmesini bekleyip durduktan ve nihayet bundan ümid kestikten sonra, biri kızıl tecavüzden korunmak maksadile bu müdafaa paktını yapmak zorunda kalmışlardır. Moskova kendisinin demokrasilerden daha önce, hiç bir sebep ve lüzum yokken Doğu Avrupa'da, Balkanlarda ve Uzak Doğu'da peykler tedarik etmek suretile Demir perde arkasında mütecaviz kızıl bir blok teşkil ettiğini unutmış görünüyor. Bu kızıl blok, 1950 Haziran'ında demokrat Güney Kore'ye hücum etmek ve sonradan Kızıl Çin'in de iltihakile Kore harbinin hâlâ devam ettirmekle tecavüzkar emeller ve maksatlar beslediğini açık ve kesin olarak ispat etmiş; Birleşmiş Milletler Teşkilâtı Kore harbinin bir tecavüz hareketi olduğu kararını vermek suretile Kızıl Kore ile Kızıl Çin'i mânen mahkûm etmiştir. Onların suç ortağı olarak Kızıl Rusya da bu mahkûmiyetten hissesini almış bulunuyor.

Atlantik Paktı, Sovyet Rusya'nın elebaşılık ettiği Kızıl bloka karşı tamamen haklı ve meşrû olarak kurulmuş bir müdafaa, bir müdafaa-i nefis ittifakıdır. Türkiye'nin bu pakta girmek istemesi ise, İkinci Dünya Harbinden önce ve sonra, Sovyet Rusya'dan gördüğü apaçık düşmanlık karşısında, gene bir müdafaa, bir müdafaa-i nefis kaygusundan doğmuş meşru ve haklı bir harekettir. Moskova harb bitir bitmez doğu vilayetlerimize göz diktiğini ve Boğazlarda üs yani İstanbul'un üstüne oturmak istediğini ve 1946'dan beri Türkiye'ye karşı daima husumetkar bir siyaset takib ettiğini unutuyor. 21 milyonluk Türkiye, 210 milyonluk Sovyet Rusya ile Balkanlardaki Peyklerinden mütamadî bir düşmanlık gördüğü ve ardı arası kesilmeyen bir sinir harbi taarruzuna uğradığı için elbette Atlantik Paktına girmek istiyecekti. Hem dünya barışını korumak, hem de bir kızıl tecavüzü karşısında kendilerini müdafaa etmek için işbirliği yapan devletler arasına katılmamız en tabii ve meşru bir hakkımızdır. Bir daha tekrar edelim : Müdafaa-i nefis hakkı.

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 5 Kasım 1951

Sovyet Rusya, harbdan önce ve harbdan sonra devamlı bir soğuk harb taarruzu ile bizi tazyik ve tehdit etmemiş olsaydı, Atlantik Paktına girmek lüzum ve ihtiyacını duymazdık. Bizim Atlantik Paktına girişimiz Sovyet Rusya'ya karşı bir hasmane hareket değildir. Bilâkis Sovyet Rusya'nın bize karşı, bilhassa 1946'dan beri bir silsile halinde devam edegelen hasmane hareketlerine karşı tabii bir korunma tedbiridir. Moskova'nın bize verdiği son nota bile Atlantik Paktına girmekte ne kadar haklı olduğumuzu isbat eden yeni bir vesika ve bir delildir. Türkiye kararını çoktan vermiştir. Hiç bir nota ve hiç bir tehdid, onu girdiği doğru yoldan çeviremeyecektir.

Abidin DAV'ER

RUS NOTASI VE TÜRK CEVABI (*)

Ankara 4- Ruslar evvelki gün bize bir nota verdiler. Hükümetimiz, bu notayı cevabı notamızla beraber basına bildirmek arzusunda idi. Lâkin bazı refiklerimiz, isticai göstererek mezkûr notadan dün bahsettiler; fakat metni hakkında tabii malumat veremediler. Mademki nota açıklanmış bulunuyor, o halde bizim de bu hususta kalem oynatmamızda mahzur kalmamış demektir.

Bu notanın mahiyeti şudur : Rus hükümeti bizim Atlantik Paktına girmemizi hoş görmemiş ve Türkiye'yi mütecavüz bir Pakta dahil olmakla şimdiden ikaz etmek istemiştir. Atlantik Paktı, esasında sulhü koruyucu bir pakt olduğuna göre, bizim mütecavizlerle birleşerek Rusya aleyhinde harekete geçmemiz mevzuu bahis olamaz. Türkiye Hükümeti, Rusya'ya vereceği cevabı notasında bu hususu belirtecek ve bizim kendisine karşı herhangi bir hasmane düşüncemiz bulunmadığını bildirecektir.

Ruslar, kabul etmelidirler ki biz, kendilerine karşı şimdiye kadar hasmane addedilebilecek hiç bir harekette bulunmadık. Eğer hudutlarımızdaki muhtemel bir talışidattan şikâyetçi iseler, nihayet bu kendi topraklarımız dahilinde kendimizi korumağa matuf bir tedbir olabilir. Nitekim, Rusya da kendi hudutları içinde bazı tedbirler almaktadır. Biz, bunu biliyor, fakat sormak lüzumunu asla hissetmiyoruz.

Bütün bu izahattan anlaşılacağı gibi mezkûr nota, geçenlerde Norveç'e verilen mutat notalardan biridir. Ehemmiyetini bu görüşün ışığı altında ölçmek lâzımdır.

(*) *Hürriyet Gazetesi* : 5 Kasım 1951

Biz, kendi hesabımıza Atlantik Paktının Rusya ile aramızı açmasından ziyade sulhü koruyacağını umuyor, bu bakımdan Şimal komşumuzun endişesini de yersiz buluyoruz.

Sedat SİMAVİ

BİZ Mİ KÖTÜ NİYETLİ? (*)

Atlantik Paktına girişimizi protesto maksadile Sovyetler Birliği tarafından Büyük Elçi Lavriçev vasıtasile Hükümetimize sunulan nota metni henüz yayınlanmamıştır. Bununla beraber biz ortada meraka değer bir olay görmemekteyiz. Atlantik sistemi tasarlandığı gündenberi şimal komşumuzun hemen bütün üye devletlere birer nota göndererek paktı kendine karşı çevrilmiş hasmane bir anlaşma saymağa meylettiğini unutmuş değilizdir. Evvelki gün Sayın Lavriçev'in Dışişleri Bakanlığımıza götürüp Bakan Vekili Samed Ağaoğlu'na verdiği notanın da mahiyet itibarile öteki pakt üyelerine gönderilenlerden farklı olacağını sanmıyoruz.

Komşumuz Sovyetler Birliği hükümetinin bu Atlantik Paktı konusunda lüzumsuz bir kuruntuya kapıldığını söylemeğe bilmeyiz ayrıca lüzum var mı?

Atlantik Paktı, adı üstünde bir savunma anlaşmasıdır. Bu anlaşmayı doğuran ve ona yıldan yıla genişleme istidadı veren sebepleri ise İkinci Cihan Harbi sonar erdiği gündenberi dünyayı baştanbaşa sardığını gördüğümüz emniyetsizlik havasında aramak lâzımdır.

Bu havayı kim yaratmıştır? Amerika mı, İngiltere mi, iki defa yanıp yıkılan Batı Avrupa devletleri mi? Yoksa çılgınca bir savaştan sonra nesi var, nesi yok kaybeden Japonya ile Almanya mı? Şüphesiz hiç biri değil. üzülerek söylüyoruz; bugün dünyamızı çepeçevre kaplayan güvensizlik havasının başlıca sorumlusunu Kuzey komşumuz Sovyet Rusya'dan başka bir yerde aramağa imkân yoktur. İkinci Cihan Harbi biter bitmez, Sovyet Rusya; "Tabiat boşluktan hoşlanmaz" hikmetini sanki ispat etmek hevesine kapılırcasına kendini Nazi Almanyasının yerine koymuş, eline avucuna ne geçirdiyse işgal, ilhak ve istilâ suretile yutmuştur. Bu bâdireyi türlü fedâkarlıklar karşılığı atlatan hür milletler bu ikinci bâdire karşısında da elbette başlarının çaresine bakacaklardı. 1945 ilkbaharından 1949 Sonbaharına kadar Sovyet Rusya ile anlaşmak dünya barışını sağlamak uğruna göze alınmadık teşebbüs kalmamıştır diyebiliriz. Kuzey komşumuzun bütün teşebbüsleri geri tepmesi, hiç birine karşı en ufak bir ilgi bile göstermemesi gerçekten hazindir.

(*) *Cumhuriyet Gazetesi* : 6 Kasım 1951

Atlantik Paketi işte bu hayal kırıklığının doğurduğu zaruri bir neticedir. Dünyayı hürriyete ve barışa kavuşturmak isteyen milletler karşı karşıya geçip konuşmakla müsbet bir anlaşmaya varılamıyacağını yakından görünce : "Bâri hayatımızı kurtaralım" dediler ve Atlantik Paktını imzaladılar. Tamamile bir savunma hedefi güden bu pakta girmek isterken Türkiye Cumhuriyeti de şüphesiz başka hiç bir maksat gütmüş olamaz. Biz realist bir devrimin çocukları sıfatile herhangi bir millete karşı düşmanca niyetler beslemekten bir fayda ummayız. Cumhuriyet kuruldu kurulu dış politikamızın temeli barış ve emniyettir. Her millete karşı yürüttüğümüz bu prensibi Sovyet Rusya'dan esirgememiz nasıl beklenebilir?

Ne yaparsınız ki bütün, iyi niyetlerimize rağmen Kuzey komşumuz dostluk elini bizden sakınmış ve bize bağımsızlığımızı şiddetle zedeleyici tekliflerde bulunmuştur.

Güvenliğimizi sağlamaya çalışıyoruz diye şimdi artık Moskova'nın si-tem etmeğe hakkı var mıdır?

Notada memleketinizde yapılan hava alanlarının tecavüzi emellerimize misal diye gösterildiğinden bahsediyorlar. Eğer doğru ise bu misalin hiç bir kıymeti olmadığı ayrıca ispata değmiyecek kadar meydandadır. Savaş vasıtaları, kendiliğinden değil, onları kullananların niyetine göre tecavüzi ve tedafüi bir mahiyet taşır. İstila vasıtaları ayrı, müdafaa vasıtaları ayrı olamaz. Kendini korumağa azmeden bir millet de başkalarına saldırmaga niyetli hükümetler gibi ordusunu kuvvetlendirmeğe dikkat edecektir. Bu arada motörlü birlikler kurulacak, uçak filoları, hava alanları yapılacak, millî savunma gücünde eksiklik bırakılmamağa çalışılacaktır.

Eğer Sovyet Rusya günün birinde hak yolunu anlar da barış politikasına dönmek lüzumunu duyarsa, yurdumuzdaki uçak alanlarını sivil havacılık emrinde kullanmak bizim için en zevkli bir iş olacaktır. Yürekten isteğimiz budur.

Nadir NADİ

Dış Politika

RUS NOTASI (*)

Atlantik Paketine girmemiz kararı üzerine Rusya bize bir nota veya muhtıra vermiştir.

Notanın metni bu satırları yazdığımız saate kadar neşredilmemiştir. Fakat Londra radyosundan dinlediğimiz bir hulâsasına göre Rusya Atlantik Paketi karşısındaki vaziyetimizin ne olduğunu soruyor ve bu pak-

(*) *Ulus Gazetesi* : 6 Kasım 1951

tin Rusya'ya karşı tecavüz maksadını taşıdığını, bunun Amerikan emperyalizminin bir manevrası olduğu, Rusya'nın sınır komşusu olan Türkiye'nin Amerika'ya askeri üsler vermekle bu tecavüz politikasına alet olacağı iddia ediliyormuş. B.B.C.'nin yayınından anladığımız budur.

Atlantik Paktı hakkındaki bu Rus görüşünde bir yenilik yoktur. Kurulduğu gündenberi Moskova bunu bir tecavüz tertibi saymış ve bu görüşünü her vesile ile tekrarlamıştır. Bundan başka, buna katılmış veya katılacak olan devletlere verdiği notalarla da bu noktayı belirtmiştir. İngiltere ve Fransa'ya verdiği ayrı notalarla, Atlantik Paktına iltihaklarının, bu devletleri Rusya'ya bağlayan dostluk andlaşmalarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Rusya 1945 yılı Mart'ında bizimle arasında yirmi yıldan beri devam eden dostluk andlaşmasını yenilemeyeceğini bildirdiğinden ve ondan sonra da Doğu illerimiz ve Boğazlar üzerinde istekler ileri sürdüğünden, bize verilen notada dostluk andlaşmasından ve dostluktan bahsedemezdi. Öte yandan Rusya-Norveç'e de aşağı yukarı aynı meralde bir nota vererek, bu devletin Atlantik Paktına girmesinden doğan memnuniyetsizliğini belirtmiştir. Gerek İngiltere, gerek Fransa ve Norveç bu Rus teşebbüslerine verdikleri cevaplarda Atlantik Paktı kombinezonunun tedafüi vasfını belirtmişler ve bunun barışı korumaktan başka bir hedefi olmadığını izah etmişlerdir.

Filhakika paktın metni okunduğu zaman, buna katılmış olan devletlerin ne gibi taahhüt altına girmiş oldukları anlaşılır. Beşinci maddede deniliyor ki:

"Âkit taraflar içlerinden birine veya fazlasına... tevcih edilecek silahlı bir taarruzun, hepsine tevcih edilmiş bir taarruz addedileceğinde mutabıktırlar: binaenaleyh böyle bir silahlı taarruzun vuku bulması halinde her birinin... silahlı kuvvet istimali de dahil olmak üzere, gerekli gördükleri tedbirleri, ferdin ve diğer âkit devletlerle müştereken derhal almak suretiyle taarruza uğrayan taraflara yardım etmeyi kabul ederler"

Türkiye'nin Atlantik Paktına girerken üzerine almış olduğu vecibe de bundan ibarettir.

Paktın Rusya'dan gelecek bir taarruzu derpiş ettiği meydandadır. Fakat Rusya'dan taarruz gelmedikçe de Paktın hükümleri tatbik sahasına giremez. Bu hale göre bunu harekete getirecek olan Rusya'nın kendisidir. Pakt devletlerinin Rusya'dan şüphelenmeye hakları var mıdır? Rusya'nın taarruzuna hedef olmaları korkusu yerinde midir? Yoksa vehimden ibaret midir? Bu sualleri cevaplandırmak için İkinci Dünya Harbinin sonundan beri Rusya tarafından takip edilen politikaya bakmak kâfidir.

Diğer devletleri bir tarafa bırakarak, bizim Rusya ile kendi münasebetlerimize bakalım. Biz, Çarlar düştükten sonra Rusya ile iyi münase-

betler kurduk. Kurtuluş mücadelesi sırasında kurulmuş olan karşılıklı dostluk harp sonralarına intikal etti. 1925 yılında Paris'te dostluk paktı imzaladık. Bu paktın ruhuna ve hükümlerine riayette kusur göstermedik. İngiltere ve Fransa ile ittifak münasebetlerine girerken pakt ve aradaki dostluk gereğince Rusya'ya danıştık. Üçlü deklarasyon Rusya'nın da tasvibi ile yapılmıştır.

Fakat Rusya 1939 Ağustos'unda ansızın cephe değiştirdi. Hemen bize karşı olan vaziyeti değişti. Fakat 1941 yazında Almanya'nın taarruzuna uğrayınca, bizimle eski dostluğu ihya etti. Almanya tehlikesi kalkınca da tekrar bizden uzaklaşmaya başladı ve nihayet 1945 Mart'ında dostluk andlaşmasını tazelemeyeceğini bildirdi. Ondan sonra da Doğu illeri ve Boğazlar üzerinde istekler ileri sürdü. Bize karşı bir sinir harbi açtı.

İşte bu baskı altındadır ki, Türkiye'de Batı devletlerine doğru kaymış, onların uzattıkları yardım elini almıştır. "Truman doktrini" ile bize verilen yardımı bunun için kabul ettik. Bizi bu yardımdan mahrum bırakmak için sarfedilen gayretleri, açık söyleyelim, silahsız kalacak Türkiye'yi Rusya'nın taarruzuna kurban etmek için çevrilen manevra saymaktayız. Atlantik Paktına da aynı sebeble giriyoruz. Bizi buraya girmekten alıkoymak için sarfedilen gayretleri de yalnız kalacak Türkiye'yi tecavüze kurban etmek için düşünülmüş tertip saymaktayız. Notada Atlantik Paktına neden gireceğimiz soruluyormuş. Bunun en iyi cevabını Rusya'nın kendisi verinelidir.

Ahmet Şükrü ESMER

TÜRKİYE VE SOVYET RUSYA (*)

Sovyetler Birliği Ankara Büyükelçisi üç dört gün evvel Dışişleri Bakanlığımıza bir nota veya muhtıra vermiş. Buna dair haberler evvelâ Tass Ajansı, sonra Türk yayın organları tarafından halk efkârına bildirilmeğe başlanmıştır.

Bu yazıyı kaleme aldığımız sırada Türkiye'ye verilen diplomatik vesikanın nelere temase ettiği hakkında resmî bir açıklamada bulunulmamıştır. Sadece, Atlantik Paktına giriş meselesine dair Sovyet görüşünün Hükümetimize bildirildiği kesin olarak söylenmektedir.

Basına sızan haberlere göre, Sovyetler Birliği Hükümeti, Atlantik Paktını bir tecavüz tertibi saymakta ve Türkiye'nin oraya girişini de bu tecavüz tertibinde yer almak şeklinde görmekte imiş.

(*) *Ulus Gazetesi* ; 6 Kasım 1951

BASINDAKİ YANKILARI

Kanaatimizce bunun kadar yanlış bir düşünce ve yoruma az rastlanmıştır.

Atlantik Paktı, İkinci Cihan Harbi ertesinde, Sovyetlerin takındığı tavır üzerine, kendilerini tehlikede hisseden Batılı hür devletlerin, muhtemel bir tecavüz halinde müşterek savunmayı temin için meydana getirdiği bir anlaşmadır.

Eğer 1945 Haziran'ının 26 ncı günü San Francisco'da imzalanmış olan Birleşmiş Milletler Anayasası'na Sovyet Rusya samimiyetle bağlı kalmış olsaydı, Atlantik Paktını hazırlamak hiç kimsenin hatırına gelmezdi.

Samimiyetsiz davranışlar, İkinci Cihan Harbi esnasında defalarla ilân ve taahhüt edilen prensiplerin birer birer çiğnenmesi ile birbirini kovalamıştır. Bunların başında Avrupa'nın doğusundaki bağımsız ve hür memleketlerin, işgal altında tutulması ve komünist örneği idarelere zorla boyun eğdirilmeleri gelmektedir.

Harp devam ederken Sovyet Rusya, her milleti kendi dilediği şekilde idare seçmekte tamamen serbest bırakmayı vaatetmiştir.

Halbuki harp sonrası tatbikatı bunun tam aksi olmuştur: Baltık Devletleri -Letonya, Litvanya ve Estonya- dünya haritasından bağımsız devlet olarak silinmişlerdir. Sovyet Rusya bunu yaparken, Birleşmiş Milletler Anayasası'nın kabul ettiği prensibe riayet eylememiştir. O memleketler ahalisinin serbetçe karar vermelerine müsaade edilmemiştir.

Bundan başka, Polonya, Romanya, Macaristan, Bulgaristan, Çekoslovakya hâlâ işgal altındadırlar ve hâlâ kendi bildikleri, diledikleri şekilde serbestçe hükümet seçmek hakları tanınmamıştır.

Tersine olarak bu memleketlerin de Sovyet Birliği'nin birer üyesi haline sokulmaları için her türlü tedbire başvurulmaktadır.

Bu kadarla da iş bitmemiştir. Almanya'nın Sovyet işgali altındaki Doğu bölgesinde 500 bin kişilik bir ordu, polis kuvveti adı altında silâhlandırılmıştır.

Bir taraftan da dünyanın başka köşelerinde Kominform tarafından devamlı surette körüklenen iç kargaşalar eksik olmamaktadır.

Birleşmiş Milletler çalışmaları ise, mütemadi vetolarla baltalanmıştır.

Harp bitince Sovyet Rusya'dan maada her devlet askerlerini terhis eylemiştir. Sovyetler ise silâhlanmaya hiç ara vermemişlerdir. Seferber 4 milyon kişilik bir kuvvet ve onbinlerce uçak, tank, vesaire silâh muazzam bir tehdit teşkil etmiştir.

Bu durum karşısında Batı devletleri, tekrar tekrar ilân eyledikleri üzere, kendilerini tecavüzden korumak kaygısına düşmüşlerdir. 1949'da

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

imzaladıkları atlantik Paktı bu maksat içindir ve şu dakikada hâlâ Ruslar kuvvetlidir. Batı devletleri ancak 1954'te silâh müvazenesine erişebileceklerini söylemektedirler.

Böyle bir durum karşısında Atlantik Paktının tecavüz hedefi güttüğünü söylemek insafa, akla ve mantığa sığmaz.

Türkiye'nin bu pakta girimesine gelince:

Türkiye, Sovyet Rusya'ya karşı daima dostluk beslemiştir. 1939'a kadar Sovyetlerden de dostluk görmüştür. Fakat 1939'da İkinci Cihan Harbi Kombinezonlarında Rusya Türkiye'yi kendi pazarlıklarında bir unsur olarak kullanmak istemiştir.

Türkiye, Rusya'ya karşı dostluğu, peyk devlet olmağı kabul etmek şeklinde hiçbir zaman anlamamıştır. 1939'da kendi menfaat ve ideolojisine uygun yolu tutmuş, fakat Sovyet dostluğunu da kendi cephesinden zedelemekten ihtimananla kaçınmıştır. İngiliz-Fransız- Türk ittifakına bağlattığı II numaralı protokol, Türkiye'nin bu konudaki dürüstlüğünün delilidir. 1939'dan 1945'de harp bittiği ana kadar, hiçbir muharip Türkiye'yi Rusya'ya karşı harekete getirememiştir.

Herkes bilmektedir ki, İkinci Cihan Harbi ertesinde umumi dış politika tutumunu değiştiren Türkiye değil, Rusya olmuştur. Sovyet Rusya, hem kendisine dost, hem de bağımsız ve hür komşu kabul etmemektedir. Bunu kabul etseydi, Türkiye'den toprak ve Boğazlar'dan üs istemezdi.

Rusya çok iyi bilir ki, Türkiye'yi idare edenler, 1921'de açılmış olan yeni devrin insanlarıdır. Sovyet Rusya ile düşmanlık macerasına atılmak istemezler. Fakat ne çare ki, Moskova, Ankara'yı ürkütmüştür.

Bu ürkütme hem diğer komşularına tatbik eylediği muamele, hem de doğrudan doğruya Türkiye'ye karşı 1939 ve 1945'te takındığı tavırla olmuştur. 1945 Mart'ında, 1925 tarihli Paris Dostluk Andlaşmasını artık uzatmayacağını Ankara'ya tebliğ eden de Rusya'dır.

Toprak ve üs isteği, dostluk andlaşmasının feshi ve Sovyetlerin umumi politikası gözönünde iken, Türkiye yalnızlıktan kurtulmak, bir umumi savunma paktı içinde yer aramaktan başka ne yapabiliirdi? Herhalde eli kolu bağlı, Moskova'nın idam hükmüne boyun uzatacağı günü bekli-yemezdi.

Kısaca, Türkiye'den Rusya'ya tecavüz düşünmek abestir. Türkiye muhtemel tecavüz karşısında, kendi savunmasına yardımcı aramaktadır. Atlantik Paktına girmeyi bunun için istemiştir.

Nihat ERİM

RUS NOTASI (*)

Norveç'in Atlantik Misakına girmiş olmasından dolayı Sovyetlerin Norveç Hükümetine bir protesto notası vermiş olduğu gazetelerde görüldünce, aynı protestonun Türk Hükümeti nezdinde de yapılacağı her muhitte tahmin edilmişti. Filhakika, bu protesto bugün Türkiye'ye karşı da yapılmış bulunuyor.

Sovyet Rusya'nın bu hareketi bizde hiç bir endişe ve heyecan uandırmamıştır. Bunu, daha ziyade, zevahire ait ve merasım kabilinden bir zahmet telakki ederek omuzlarımızı silkip geçeceğiz. Devletler arasındaki münasebetlerin şekli, diplomatlar arasında kullanılan lisanın tarzı son senelerde o kadar değişmiş ve kâğıt sepetlerine atılan notaların sayısı o kadar artmıştır ki artık bu gibi teşebbüsleri ciddiye almanın imkânı kalmamıştır.

Türkiye'ye karşı düşmanca mümayişler iptida Moskofların tarafından başladığını Kremlin unutmuş olabilirse de hakikat herkesin malûmudur. Dostluğa sığılmıyacak tarzdaki ilk hareket İkinci Cihan Harbinin başlangıcında vukua gelmiştir. Aramızda dostluk ve ademi tecavüz misakı mevcut olmasına rağmen Rusya Dışişleri Bakanı Molotof, kendileri gibi, Hitler Almanyasının yanında mevki alınıyor Batı devletler ile birleştiğimizden dolayı yanlış bir yol tuttuğumuzu ve bundan pişman olacağımızı bize alenen ihtar etmeğe kalkacak kadar münasebetsiz davranmıştı.

Moskoflar tarafından başlıyan bu tehdit ve düşmanlık siyaseti aramızdaki dostluk ve ademi tecavüz misakının yırtılması ve Boğazlara dair Montreux Muahedenamesine itiraz edilmesi şekillerinde devam ettikten sonra, açıktan açığa Doğu Vilâyetlerimizden üçünü istemek ve Boğazlara yerleşmeğe kalkmak küstahlığına yükselmişti. Hatta bu kadarı yetmiyormuş gibi profesör unvanı takılan birtakım türediler ağzından Karadeniz kıyısındaki bazı vilâyetlerimizin bile Rus hâkimiyeti altına girmesi icabeden memleketler arasında oldukları iddia edilmiştir.

Bütün bunlar sanki Türkiye'ye karşı tevehh edilmiş bir düşmanlık ve tehdit eseri değildir de kendisini tehlikede hisseden Türkiye'nin bütün medenî dünya ile beraber bir müdafaa teşkilâtına katılması Kremlin çarlarının uykularını kaçırarak ve kendilerini korkutacak bir hareket teşkil ediyor!

Türkiye yapacağı işi tespit ederken kimseden nasihat veya fikir almağa muhtaç değildir. Ne yapacağımızı Moskova'ya danışmak yahut verdi-

(*) *Ulus Gazetesi* : 6 Kasım 1951

ğımız bir kararın Moskova tarafından memnuniyetsizlikle karşılanacağını hesaba katmak bizim için varit olamaz. Türk, kendi menfaatlerinin ve bağlı olduğu Sulh ve milletlerarası hak ve kanun dâvasının icapları dairesinde hareket eder. Atlantik Misakına girmeyi de aynı mülahazalara tâbi olmak suretiyle tensip etmiştir.

Dünya durumunun bugünkü halinden bütün mesuliyetin sovyet Rusya'ya teveccüh ettiği hakkında Türkiye'de tam ve umumi bir kanaat mevcuttur. Rus tehlikesinin yanbaşımda yaşayan Türkiye Kremlin'de Cihan sulhüne ve istiklâline hazırlanan suikasdın dehşet ve şiddetine her memleketten ziyade vâkıftır. Buna rağmen Batı dünyasının yaptığı şey sadece bir müdafaa hazırlığından ibarettir.

Eğer Kremlin'in Kızıl Çarları protesto notalarıyla Batı câmiasını parçalayabileceklerini ümit ediyorlarsa pek büyük bir hataya düşüyorlar. Başlangıçta cahil veya hayalperest insanların sonları aldatmağa muvafak olabilirlerdi. Fakat dört beş senedenberi, Batı dünyası Rus hakikatini çıplak bir gözle görmeğe başlamış ve bolşevik tehdidinin cihan şümul mahiyeti hakkında artık tereddüt kalmamıştır.

Batı dünyası kendisini müdafaa için icabeden tedbirlere hararetle başvurmakta ve her gün biraz daha fazla kuvvetlenmektedir. Çünkü sulhün ancak bu suretle muhafaza edilebileceğinde şüphe edilmiyor. Moskoflar milletlerarası münasebetlerde bir hak ve kanun kuvvetinin hüküm sürmesi lâzıngaileceğine razı oldukları zaman bütün dünya ile beraber kendileri de rahata kavuşacaklardır.

Hüseyin Cahit YALÇIN

RUSLARIN VERDİKLERİ SON NOTA (*)

Birkaç günden beri gazetelerde Sovyet Rusya'nın Atlantik Paktı karşısındaki hareket hattı malûm olduğu için hükûmetimize sunulan notanın vaktiyle Atlantik Pakta girmeleri münakaşa mevzuu olmuş meselâ Norveç gibi devletlere verilen notalardan pek farklı olmadığını talimin etmek kabildir. Sovyet Rusya'nın Atlantik Pakatını öteden beri kendisine karşı bir tecavüz anlaşması şeklinde vasıflandırdığı, her fırsattan istifade ederek bu Pakta baltalamağa çalıştığı malûm bir keyfiyettir. Halbuki bu iddia tamamıyla boş ve yersizdir. Zira Atlantik Pakatı, metindeki maddelerde sarahatle yazıldığı gibi, herhangi bir tecavüzde bulunmak için işlemek kabiliyeti olmayan, ancak tecavüze karşı koymak bahsinde müda-

(*) *Milliyet Gazetesi* : 7 Kasım 1951

BASINDAKİ YANKILARI

faa silâhı olarak derhal harekete geçmeği âzası için taahhüt haline koyan bir vesikadır. Muahedenin bu mahiyeti gözönüne alınınca onun Rusya'ya tecavüz etmek için değil, fakat daha çok Rusya'dan gelebilecek tehlikelere karşı müşterek bir korunma tedbiri olarak imzalandığı kolaylıkla anlaşılabilir..

Türkiye'nin Atlantik Paktına girmek istemesi yalnız Rusya'ya karşı bir müdafaa tedbiri almak arzusundan ileri gelmemiştir. Tâ Mustafa Kemal'den beri yurdda sulh, cihanda sulh düsturunu sadakatle takip eden Türkiye kendisini nereden gelirse gelsin herhangi bir taarruza karşı mutlaka korumak kararında olduğu için Atlantik Paktına girmek istemiştir. Eğer muhtelif tarihlerde Sovyet Rusya Türk toprakları üzerinde gözü olduğunu açıkça ve ısrarla ifade ederek bu müdafaa lüzum ve ihtiyacını Türk milletinin bütün topluluğuna şamil kuvvetli bir insiyak haline getirmişse bunun saiki de, mesulü de yine Sovyet Rusya olmak lâzımı gelir. Çünkü bugün, yeryüzünde iki eli tabancalı, fakat ağzında sulh nakaratı olduğu halde dolaşan ve hiç bir millete rahat nefes aldirtmayan tek devlet yalnız Sovyet Rusya devletidir. Bu sebepledir ki bütün diğer medenî milletler bilhassa Kızıl Rusya'dan gelebilecek tecavüz tehlikelerine karşı bir belâyı defetmek için nasıl kendilerini korumak mecburiyetini duyuyorlarsa, Türkiye de, Atlantik Paktına girmekle herhangi bir tecavüze, bu arada topraklarında gözü olduğunu söylemekten çekinmeyen Rus emellerine karşı bir müdafaa silâhı daha tedarik etmek ihtiyacını duymaktadır. Bu gayet tabii müdafaa hareketine bilhassa Rusya'nın şaşmaması lâzımdır. Nerede kaldı ki Rusya'nın, herhangi bir pakta tecavüz vasfı ile boyanmış bir damga vurması o paktın mahiyetini değiştirmez, Sovyet Rusya bu pakta bir tecavüz pakta addediyor; halbuki biz ona yalnız bir müdafaa pakta olduğu için iltihak edeceğiz. Aradaki fark, nihayet bir akademik münakaşa mevzuu, her devletin kendi zaviyesinden hususi bir telâkî tarzı olabilir. Nerede kaldı ki Sovyet Rusya'nın öyle bir kanaat taşıması bizim iltihak sebebimizin mahiyetine tesir de edemez.

Ancak bu müdafaa paktına, bütün müdafaa paktlarına bir an evvel girmek istememizde Sovyet Rusya'nın büyük rolü olduğu şüphesiz bir keyfiyettir. Yanıbaşımızda bir koca devlet sabah akşam Türkiye'ye gözü nü diker ve bunu durup dinlemeden boyuna ilân ederse, bu devletin kendisine karşı müdafaa tedbirleri almak lüzumunu gittikçe artan bir şiddetle hissettirmesinden daha tabii ne olabilir?

Duyduğumuza göre notada Türkiye'ye yapılan askeri yardımlardan da -Rusya'ya karşı hazırlık olarak- şikâyet edilmektedir. Türkiye ordularını kuvvetlendirme, gençleştirme, cihazlandırma ve sertleştirme tedbir-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

leri hakkındaki bu telâkki tarzı da yanlıştır. Ordularımızın kuvvetlenmesi ve modern silâhlarla gittikçe daha iyi cihazlanması müdafaa plânına dahil bir vaziyetin ifadesidir. Eğer bu gibi yardımlar bir tecavüz fikri ifade edecekse, o halde Sovyet Rusya'nın yıllardan beri Türkiye'nin yanıbaşındaki diğer komşularını, kendi peyklerini boyuna silâhlandırmasına ne mâna verilmelidir? Halbuki hiç bir Türk hükûmeti bu hususta Sovyet Rusya'ya şimdiye kadar herhangi bir nota göndererek hiç bir şikâyet ile ri sürmemiştir.

Dâvanın esası kafalardan tecavüz fikrini silip çıkarmak noktasında toplanmaktadır. Böyle bir niyeti olmadıkça Rusya'nın hiç bir endişesi olmamak lâzım gelir. Rusya tecavüz emellerine son verdiği gün hiç bir paktın sebep ve hikmeti kalmıyacak, herhangi bir müdafaa sistemine lüzum duyulmayacaktır. Hâdiselerin iki istikamete götürecek her iki anahtarı Stalin'in belindedir.

Şimal komşularımızın bütün bunları çok iyi bildiklerinden şüphe edilemez. Ne çare ki Atlantik Paktını her vesile ile Rusya aleyhine çevrilmiş bir taarruz tertibi gibi göstermek Moskof dış politikasının mihveri haline gelmiştir.

Türkiye'nin hiç bir devletin toprağında gözü yoktur. Fakat yine Türkiye'nin her isteyene topraklarını bağışlayacak bir memleket olmadığına Ruslar kadar hiç bir millet bilemez.

Unutulmuş gibi görünen bu iki sade hakikati karşılıklı olarak hatırladığımız, kabul ettiğimiz gün, Sovyet Rusya ile aramızdaki ihtilaf mevzuunun başlıca sebebi derhal zail olabilir.

Ali Naci KARACAN

RUS NOTASI (*)

Esas konuya girmeden önce usule dair bir kaç söz söyleyeceğiz.

Rus notası Cumartesi günü Tas Ajansı tarafından aynen yayınlanmış, ertesi gün muhtelif dünya ajansları ile yabancı gazeteler ilgilendikleri ölçüde onu almışlar. fakat el'an Türk Milleti ile Türk milletvekilleri bu hususta ancak bu ajansların verdikleri özetten başka bir şey bilmemektedirler.

Hükümet ve Anadolu Ajansı bu geri anlayışı bırakıp herkesin bildiğini bizlerden bir müddet saklamaktan vaz geçseler çok iyi olur.

Esasa gelelim:

Rus notasına dair yabancı kaynaklardan gelen özetler şunu gösteriyor.

(*) Kudret Gazetesi : 7 Kasım 1951

BASINDAKİ YANKILARI

1) Rusya, görenek edindiği gibi Amerika'yı ve Atlantik misakı devletlerini saldırgan saymakta ve onlara katılan Türkiye'yi suçlu görmektedir.

2) Misakçı devletler arasında Rusya'ya bitişik tek devlet Türkiye olduğundan Moskova hükümeti bu yönden hem ayrıca kuşkulandığını açıklamakta, hem de bu durumun Türkiye'ye pahalıya mal olabileceğini anlatmağa çalışmaktadır.

3) Rusya, Türkiye'de kurulacak hava vesaire üslerinden kuşkulandığını ve bunları kendi aleyhine yöneltmiş saydığını bildirmektedir.

Eğer bu özette yanlışlar varsa bundan biz değil, sansürcü bir anlayışla hareket eden ve vazifesini yapmayan Anadolu Ajansı sorumludur.

Atlantik Misakının saldırgan amaçla değil, savunma düşüncesi ile yapıldığını anlatmağa lüzum görmeyiz. Bundan başka meselâ Fransa, Belçika, Felemenk vesair ülkeleri

Alman'ların elinden kurtarmış olan Amerika ve İngiltere'nin hiç bir iç işe karışmadan oraları boşalttukları, halbuki Rusya'nın Lehistan'dan Bulgaristan'a kadar her girdiği yerde kaldığı düşünülürse kimin emperyalist olduğu açıkça görülür.

Bunlara işaret ettikten sonra bizi ilgilendiren kısımlara geleyim:

Eğer Rusya 1925 tarihli dostluk antlaşmasını yenilemeğe razı olsaydı ve hele bizden Doğuda toprak ve Boğazlarda üs istemeseydi Türk-Rus münasebetleri 1920'de başlamış olan dostluk havası içinde devam edebilirdi. Belki Bulgaristan'daki Rus işgali-nin uzaması bu münasebetler üzerine kuşku serperdi. ancak Türkiye ötedenberi gütmüş olduğu siyaseti değiştirmezdi.

Türkiye, Rusya'ya karşı o derece doğru davranmıştır ki, Alman ve İtalyan saldırı ihtimallerini önlemek için İngiltere ve Fransa ile bağlaştığı vakit bunun hiç bir suretle Rusya aleyhine yöneltilemeyeceğini tasrih etmişti.

Buna karşılık Rusya muzaffer olur olmaz bizden toprak ve üs istedi. Bu, açık bir düşmanlık değil de nedir?

Biz Atlantik misakı devletleri arasında bu biçim bir taleple karşılaşmış tek devletiz. Dolayısıyla eğer Rus emperyalizmine karşı tedbir almak insanlık ve milliyet bakımından meşrû bir hak ise en meşrû ve haklı durumda bulunan devlet Türkiye'dir.

Önemli bir nokta üzerinde durmak gerekir:

Rusya mademki bizden istediği toprak ve üsleri derhal zorla almaya kalkışmıyacaktı neden bunları istedi ve Türkiye'yi gayet tabii olarak ken-

di aleyhinde destek aramağa sevk ederek bugünkü gergin durumun tohumlarını daha 1945'de ekti?

Moskova hükümeti istediği yerleri ve üsleri savaşarak almayı uygun göreceği ana kadar pek âlâ Türkiye'ye karşı dost görünmekte devam eder, dostluk antlaşmasını yeniliyerek bizi bir dereceye kadar bağlar ve böylelikle bizim hürriyet dünyasının savunma tedbirlerine girmeye çalışmamız kesin bir zaruret haline getirmiyebilirdi.

Tuttuğu yolla Moskova hükümeti bir yandan Türk azmini takdir ettiğini göstermiş, öbür yandan da açıkça ilân edilmiş ve fırsat kollaması tabii olan Rus düşmanlığı karşısında günün birinde yalnız kalmamak için bizi Atlantik misakına girmeğe sevk etmiştir.

Bu olay Bay Stalin'in yanılmaz bir devlet adamı olduğu hakkında dolaylı olarak söylenen sözlerin doğru olmadığını göstermekle hürriyet dünyası için ayrıca bir güven kaynağıdır.

Biz de biliriz ki, bir Türk-Rus savaşı bize pahalıya mal olur, ancak ne Rusya'ya ne de kimseye savaşız toprak ve üs vermemeğe kesin olarak karar vermiş bir millet olduğumuz için Rus talepleri karşısında şu şıklardan birini seçmek zorunda kaldık: a) Resmen ilân edilmiş Rus düşmanlığı fiili bir askerî tecavüz haline gelince yalnız kalmak; b) Bir müddet Rusya ile başbaşa savaşıp ondan sonra bir genel savaşın çıkmasıyla yükümüzün hafiflemesini ummak; c) Rusya bize çatarçatmaz bir genel savaşın çıkmasını sağlamak.

Dünyanın bugünkü durumuna göre ilk andığımız şık, yani Rusya ile sonuna kadar başbaşa savaşmamız şıkkı pek az muhtemel idi. Ancak Rus saldırısı karşısında Birleşmiş Milletler anayasası gereğince Korevari yardım görmektense bize saldırılır saldırılmaz Atlantik misakına dayanarak genel savaşın patlamasını umabilecek bir durum husule getirmek bizim için daha hayırlı idi ve muvâfık-muhalif bütün Türkler o yolda çalıştılar.

Esasen bir Türk-Rus savaşını önlemenin en iyi çaresi bu yüzden derhal bir genel savaş çıkması ihtimalini saldırganların gözü önüne sermektir.

Sözün kısası: Bütün olup bitenlerden tek sorumlu makam Moskova hükümetidir.

Topraklarımızda, tabii bizim misaka girmemiz Rusya'nın durumunu güçleştirmiştir.

Notasında bunu belirten Rusya kendisi Romanya ve hele Bulgaristan'a yerleşmekle bizim durumumuzu güçleştirmiş olduğunu neden düşünmüyor ve oralarını boşaltmıyor?

BASINDAKİ YANKILARI

Karşılığını biz verelim Çünkü kendini bizden daha güçlü görüyor. "kuvvet hakkı ezer" sözünü tabii buluyor ve zayıfın kuvvetliye ses çıkarmasına aklı ermiyor.

Atlantik misakı ise kuvvetin hakkı ezmemesi için yapılmıştır.

Hikmet BAYUR

SOVYET NOTASI (*)

Dünyayı rahatsız eden ne kadar mesele varsa, hemen hemen hepsi tek bir meseleden ibaret. Bu tek mesele, Sovyetler Birliği politikasının uyandırdığı umumi emniyetsizliktir. Hür milletler umumi emniyetsizlikten kendi hisselerine düşen tehlikeyi karşılamak üzere meşru savunma tedbirleri almaktadırlar. Aynı Sovyetler Birliği nasıl olur da bu tedbirleri kendisine karşı tecavüz hazırlığı sayabilir?

Son Kore hâdisesinden bir ay önce, Amerikalılar başta olmak üzere Batı demokrasileri ordularını dağıtmış bir halde idiler. Birleşik-Devletler'in silâh altındaki kuvvetleri, Yugoslavya'nın silâh altındaki kuvvetleri kadar bir şeydi. İngiltere ve Fransa'nın, buhran içinde bulunan ekonomilerine düzen vermekten başka bir düşündükleri yoktu.

Amerika Güney-Kore'den askerlerini çekmişti. Sovyetler Birliği bu çekilişi, kendi adamları ve silâhları ile hazırlamış olduğu Kuzey-Kore kızıl-larını harekete geçirmek için fırsat saymıştır. Bu bir dönüm noktası idi. Sovyet Rusya'ya hiçbir itimat kalmamıştı. Kuvvetlenmek ve Kore gibi olup bittileri önleyecek silâhlanma ve cephelenme tedbirleri almak lâzımdı. Hür milletlerin hürriyetlerini koruyabilmeleri için ne zaman ne taraftan kopup geleceği bilinmiyen Kızıl emperyalizmin tecavüzlerine karşı tefikte bulunmaları zaruri idi. Sovyetler Güney-Kore'nin imdadına koşul-masına "başka bir devletin iç işlerine müdahale" ve bir tecavüze karşı savunma tedbirlerinin alınmasına da "Sovyetler Birliği emniyetini tehdit etmek" mânası vermişlerdir. Fakat bu propaganda taktiği hiçbir yerde sökmemiştir ve sökmeyecektir. Bugünkü dünya karışıklığını gidermek için tek yol, tek çare Sovyetler Birliği'nin hür milletlere emniyet vermesidir.

Sovyetler Birliği'nin Türkiye'ye gönderdiği nota, aynı propaganda taktiğinin daha yersiz bir tekrarından başka bir şey değildir. Daha da yersiz diyoruz. Çünkü Sovyetler Birliği Türkiye'nin toprak bütünlüğü aleyhine açıktan açığa iddialarda bulunmuştur. Doğu vilâyetlerini istemiştir. Boğazlarda üs istemiştir. Türkiye'yi demirperde arkasındaki peyk devlet-

(*) *Ulus Gazetesi* : 7 Kasım 1951

lerden biri olmak veya devamlı bir tecavüz tehlikesi ile karşı karşıya bulunmak arasında seçmeli bırakmıştır. Sovyetler Birliği, Türkiye ile anlaşmasını bozduğu zaman Atlantik Paktı cephesi yoktu. Sovyetler Birliği Doğu vilâyetleri ve Boğazlar işini ortaya attığı zaman, Türkler her hangi bir cephede yer almak niyetinde değil idiler. Zati Batı demokrasilerinin Sovyetler Birliği'ne karşı cephe kurmak rüyalarına bile girmiyordu. Türkiye'yi devamlı emniyetsizlik tehdidi altında yarın milyon askerini seferber tutmak ve milli kalkınma için harcıyacağı emek ve masrafları orduya vermek zorunda bırakan Sovyetler Birliği'dir.

Sovyetler karşılarındakilerin savunma hazırlığından vazgeçmelerini istemekte bile samimi değildirler. Bu hazırlığın yükünü istemeksizin çekenler ve bu yükten kurtulmak için çırpınıp duranlar Batı demokrasileridir. Bilâkis Batı demokrasilerinin bu hazırlık yükü altında ezile ezile nihayet meydanı kızıl emperyalizme bırakmaları, Sovyetler Politikasının başlıca hedefi değil midir?

Kimsenin kimseyi aldatacak hali kalmamıştır. Bugünkü umumî emniyetsizlik tehlikesi ile bu tehlikenin doğurduğu buhranlardan kurtulmanın tek yolu barıştır. Barış da sadece Sovyetler Birliğinin elindedir.

Sovyetler Birliği barış yapmak istemedikçe, hür milletler hürriyetlerini koruma tedbirlerinde devam edeceklerdir. Bu karşılıklı hazırlanmadan bugün doğan, yarın doğacak olan bütün mesuliyetler sade bir Sovyetler Birliğinin omuzlarına yüklenmektedir ve yüklenecektir.

Türkiye'nin Sovyetler Birliği'ne karşı tamamiyle masum olduğu ve kendi varlığını sakınmak için eski yeni hükümetlerinin almış oldukları tedbirlerde tamamiyle haklı oldukları hissi, bir "millî his" denecek kadar yirmi milyon Türk'e malolmuştur. Komşumuzun yalnız bu noktada hiçbir tereddüde kapılmaması lâzımdır.

Falih Rıfki ATAY

ZEHİRE KARŞI ZEHİRLE MÜCADELE! (*)

Sovyetlerin hükûmete bir nota vermesiyle Bolşevik ajanlarının komünizmi Türkiye'de teşkilâtlandırma yolunda daha cüretli teşebbüslere geçmeleri hâdisesi, hemen hemen aynı günlerde vukua geldi. İki hâdisenin aynı zamanda cereyan etmesini tesadüfe hamletmek müşküldür. Memleketi içinden, canevinden vurmak için Ruslardan herhangi bir gizli yolla emir aldıkları muhakkak olan hainler, hiç şüphe yok ki faaliyetlerini ar-

(*) *Milliyet Gazetesi* : 8 Kasım 1951

BASINDAKİ YANKILARI

tırmak, memleketi karıştırmak mevzuunda ellerinden geleni yapmanın tam zamanı olduğu talimatını da, yine oradan, Moskova'dan telâkki etmişlerdir.

Kore'ye asker göndermek kararımızın ertesi günü Avrupanın muhtelif şehirlerine dağılan ve "Barışseverler" adını taşıyan komünist teşekküllerin bulundukları memleketlerde Kore'ye asker gönderdikleri için garplı devletleri ithama, bu meyanda Türkiye'deki Barışseverler grubunun da Kominformun emriyle beyannameler neşrederek halkı Kore'ye asker gönderme aleyhinde tahrike ve galeyana sevketmeleri nasıl bir tesadüf değil idiyse bu seferki aşırı tahriklerin de aynı suretle nota ile aynı zamana rastlaması, yine bir tesadüf değil, tamamen bir tertip eseridir. Tertiplerinde hesaplı ve ahenkli hareket etmek Bolşevik propagandacılarının başlıca marifetidir.

Otuz yıldır tâ İstiklâl Mücadelesinden beri, Ruslar Türkiye'de komünizm propagandası yapmakla meşguldürler. Millî bünyemizin ve içtimai tesislerimizin hususiyet ve kuvvetleri, zayıf cemiyetlere çabuk hulûl eden ve tahriplerini süratle gerçekleştiren bu mikrobun, şimdiye kadar, bizde tesirsiz kalmasında başlıca âmil teşkil etmişlerdir. Her şeyden evvel vatanperver olan Türk Cemiyeti komünizm adı verilen Rus çorbasını, zehirden başka birşey olmadığını bildiği için hiç bir zaman içmek istememiş ve zaman zaman şayet bu zehiri içmiş bazı bedbahtlara rastlanırsa cemiyet o bedbahtları kendi bünyesinden söküp atmağı, kusmağı, içtimai sıhhatini korumağı daima bilmiştir.

Ancak, Sovyet Rusya'nın yanı başında yaşamak gibi coğrafi bir bedbahtlığa uğramış olan bu milletin giriştiği büyük memleket dâvalarıyla meşgul olurken bir taraftan da kendisini içinden parçalamağa, karıştırmağa, Sovyet Rusya için bir hazır lokma haline koymağa uğraşan vatan hainleriyle, idealist veya casus komünistlerin hiç bir nev'iyle uğraşarak vakit kaybetmeğe, bir tehlikeyi bile kendi topraklarında yaşatıp filizlendirmeye tahammülü yoktur. Onun için dâvayı şimdiye kadar gelip geçen hükûmetlerin ele aldıkları gibi üstünkörü tedbirlerden ziyade cezri harekete geçerek kökünden tasfiye yoluna gidilmelidir. Yani öyle tedbirler alınmalıdır ki bu memlekette komünizmin hiç bir suretle barınamayacağı hususunda, içeride ve dışarıda, artık hiç kimsede en küçük bir şüphe veya tereddüt görülmemelidir.

Bunun çaresi, tedbiri ne olabilir? Suçluyu, suçsuzu ayıracak, "Komünist" diye masumun cezalanmasına, yanmasına haksız ithamlar altında kalmasına meydan bırakmayacak, fakat komünisti, memleket düşmanı komünisti, Rus uşağı komünisti, bugün içimizde sinsî sinsî yaşayan, fa-

kat yarın ilk fırsatta başına bir kızıl külâh geçirerek bu memleketi Stalin'e bir hediye gibi sunmaktan çekinmiyecek olan vatan haini komünisti yakalıyarak ya asacak ya memleket dışına atacak, müeyyideleri nasıl bulacağız?

Bize öyle geliyor ki Demokrat Parti hükûmetinin ehemmiyetle ve acele olarak üzerinde durması lâzım gelen hayati ehemmiyette meselelerden biri budur. Türkiye'deki komünizm faaliyetlerini kökünden kurutacak bir kanunu, Şevket Morcan'ın kanunu şeklinde değil, fakat esaslı tetkiklerle ve en müessir müeyyidelerin tedvini suretiyle, bir an evvel çıkarmak zamanı gelmiştir.

Memleketin bu sahada maruz bulunduğu tehlikeyi elindeki bilgilerle herkesten daha iyi ölçecek vaziyette bulunan hükûmet tarafından gelecek bir teklif, hastalığın teşhisiyle beraber, öyle sanıyoruz ki, şifalı ve müessir ilâcını da beraber getirebilir.

Demokrat Parti hükûmetinin kararlı, ölçülü, vatanperver seciyesinden bunu bekliyoruz.

Ali Naci KARACAN

LÜTFEN YAYINLANSA (*)

Sovyetler Cumhuriyetinin geçen hafta hükûmetimize gönderdiği nota ile evvelki akşam bizim verdiğimiz cevap aynı zamanda yayınlandı. Bu iki vesikayı arka arkaya okuduğumuz zaman Atlantik Paktına girmek istemekte ne kadar haklı olduğumuzu bir kere daha tastik etmemeye imkân göremiyoruz. Hükûmetimizin, hiç bir noktayı karanlık bırakmayan, etrafı ve ağırbaşlı cevabı, hislerle hareket etmeyen her objektif görüşlü insanı tatmin edecek kadar açıktır.

Milletlerarası münasebetlerde karşılıklı saygı duygularına dikkat etmek lüzumuna inananlardanızdır. Pariste'ki ONU toplantısında İngiliz Dışişleri Bakanı Eden'in de işaret ettiği gibi tartışmaları sert sözler ve şiddetli isnadlarla çığından çıkarmayı manasız buluruz. Sinirlenmek ve konu dışı iddialara kalkışmak daha ziyade haksızların başvurduğu bir usuldür. Bu itibarla biz Menderes hükûmetinin Sovyet Büyük Elçisine verdiği notaya hâkim olan efendice üslûbu takdirle karşıladığımızı da ifade etmeliyiz. Dediğimiz gibi, iki vesikayı okuyanlar, kimin haklı, kimin haksız olduğunu derhal anlayacaklardır.

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 14 Kasım 1951

BASINDAKİ YANKILARI

Fakat gönül isterdi ki bu notalar Sovyet Rusya'da aynen yayınlansın. Çünkü haberleşme hürriyetine riayet eden Demirperde dışı ülkelerde durum zaten ilk günden beri aydınlıktır. Atlantik Paktının niçin kurulduğunu, tecavüz emellerini kimin beslediğini, manasız bir harp psikozu yaratarak dünyayı mütemadiyen kimin rahatsız ettiğini artık büyük küçük bütün dünya halkı yakından bilmektedir.

Yalnız Demirperde arkasında hâdiselerin tek taraflı olarak gösterilmekte oradaki insanlar devamlı bir telkin altında tutulmaktadır. Sovyet vatandaşlarına olaylar tamamilen ters olarak aksettirilmektedir. Bir merkezden idare edilen Sovyet gazeteleri ve radyoları vasıtasile halka şu fikirler aşılanmak isteniyor.

"-Dünya emperyalistleri Sovyet Rusya'ya karşı harp açacak fütuhât emellerini gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Bunun için baş emperyalist Amerika öteki milletleri Rusya aleyhine kışkırtıyor ve silahlandırıyor. Biz barış uğruna gece gündüz gayret harcarken onlar harıl harıl ordu kuruyor, tecavüz paktları imzalıyor, tertipler hazırlıyorlar. Maksadları, doymaz iştahları uğruna dünyayı köle gibi kullanmaktır."

Ne yazık ki yedisinden yetmişine kadar bütün Demirperde sakinlerine Tanrı'nın günü yalnız bu sözler telkin edilmektedir. Orada yaşayan insanlar karşı tarafın cevaplarını dinlemek, gerçeği araştırmak ve ona göre hükmünü vermek imkânlarından mahrumdur. Demirperde gerisinde sun'i bir efkârı umumiyeye sun'i heyecanlar, kinler ve nefretler aşılanmaktadır.

Bizim anlayamadığımız, bütün bu çalışmaların Sovyet Rusya'ya ne kazandırabileceğidir. Demirperdenin dışında kalan bütün dünya ile birlikte şüphesiz biz de şerefli bir barışı en şerefli zaferlere tercih ederiz. Notamızda da belirtildiği gibi. Cumhuriyet Türkiyesinin ötedenberi tuttuğu yol barış yoludur. Evvelki gün Sayın Sovyet Büyük Elçisine verdiğimiz cevaba gelinceye kadar imzamızı taşıyan bütün vesikalar bunu ispata bol bol yeter. Fakat ne yaparsınız ki şerefli bir barış kurulmak için sadece bir tarafın iyi niyetleri kâfi değildir. Hattâ bütün dünya barış istese de bir tek devlet kötü niyet beslese dünyayı huzursuzluktan kurtarmak gene mümkün olamaz.

Cevabımız Demirperde memleketlerinde yayınlansaydı, bu gerçeği orada tastik edenlerin sayısı da herhalde barışçılara ümid verecek kadar fazla olurdu.

Nadir NADİ

RUS NOTASI VE KARŞILIĞIMIZ (*)

DİŞİŞLERİ BAKANLIĞININ TAVZİH BEYANNAMESİ

Rus notası hakkındaki düşüncelerimizi daha önce ajansların verdikleri haberlere göre bildirmiştik. Metni okuduktan sonra buna bir şey eklemeye lüzum görmüyoruz.

Müstebit komünist düşüncesinin aldığı biçimleri açıklaması bakımından notanın Atlantik mısakına ait kısmı dikkate değer. Orada bu topluluk hakkında şöyle denilmektedir:

"...Bilakis bu camianın tecavüzi gayeler gütmekte olduğuna ve binenaleyh milletlerarası sulh ve emniyeti takviye dâvasına hizmet eyliyemediğine Sovyet hükümeti şimdiye kadar resmi vesikalarında işaret eylemiş bulunmaktadır."

Bu biçim yazış âleme şunu ifade etmeğe varıyor: Rus hükümeti kendi resmî vesikalarında, yani nota ve sairelerinde bir şeye işaret ederse "mutlak hakikat" odur ve herkes ona inanmağa mecburdur. İçerde nasıl Bay Stalin'in işaret ettiği her yön kesin gerçek ise, dışarda da öyle olmalıdır.

Bizce bu notayı şimdilik ve Orta Doğu'da ayrıca bir kargaşalık çıkmazsa, soğuk savaşla ilgili bir ürkütme denemesi saymak gerekir. Ancak metinden Rusya'nın bu nota alışverişini devam ettirmek istediği anlamı da çıkabilir.

Bizim karşılığımız yerindedir, hem ağırbaşlıdır, hem de ağır basmaktadır. Fakat bu hükümü genel durum hakkında herkese kadar bilgi sahibi olarak, yani belki eksik bilgilerle vermekteyiz. Buna göre kesin hüküm için işin gelecekte ki safhalarını beklemek gerekir.

Dışişleri Bakanlığının üç günden önce 11 Kasım'da, Orta Doğu komutanlığı hakkında yayınlamış olduğu tavzih beyannamesine gelelim:

Bu vesika, hiç bir şeyi açıklamayan ve izah etmeyen, ancak yapılmış tenkitlere karşılık verildiği duygusunu uyandırmak isteyen bir yazıdır.

Türk milletince ve Türk kamutayınca bilinmesi gereken yönler şunlardır:

1) Orta Doğu komutanlığına bağlı kuvvetler ve bu arada Türk Ordusu, Arap ve İran âlemleri ile İngiltere arasındaki ihtilafların türlü safhalarında, kullanılacak mı, kullanılmıyacak mı?

(*) *Kudret Gazetesi* : 14 Kasım 1951

BASINDAKİ YANKILARI

2) İlk maddede andığımız ihtilaflar sonucunda Rusya'nın işe açık ve ya örtülü biçimde karışması ve Türk ve Rus Orduları arasında vuku bulabilecek çarpışmalar derhal misakçı devletlerle Rusya arasında resmen ve fiilen savaşı gerektirecek mi? Yoksa bu işte Türkiye'ye Kore'ye yapıldığı gibi sadece yardım ını edilecektir?

Demin de dediğimiz gibi milletimizce ve kamutayımızca açık olarak bilinmesi gereken yönler bunlardır. Dışişleri Bakanlığının tavzihi bu konuları hiç aydınlatmıyor. Halbuki Atlantik Misakına girmemiz için kesin karar verilirken bunlar aydınlanmış olmalıdır. Bunlara verilecek karşılığa göre bizim misaka herkesinki ile eş yük kabul ederek mi, yoksa herkesten fazla yükler yüklenerek mi gireceğimiz anlaşılacaktır.

Üzerinde durduğumuz bu beyannamenin bu yönleri hiç aydınlatmaması, herkesin dimağını tırmalayan bu sorular karşılığının aleyhimizde olması ihtimalini çok kuvvetli kılmaktadır.

Bazıları şunu diyebilirler: Bu gibi meselelerin gizli tutulması gerekir, tâ ki düşmanlar işi öğrenip ona göre davranmasınlar.

Bu düşünce ilgilendiğimiz konu için çok yanlışır, çünkü artık bu gibi şeyler saklanılmıyor. her millet hükümetinin kendi adına girdiği taahhütleri öğreniyor ve ancak o vakit bu taahhütlerin bir değeri oluyor.

Bundan başka, dost düşman herkesin, kendi kendine olsun sorduğu yukardaki suallerin cevapsız kalıp gerçek durumun gizli tutulması bizim üzerimize azamî tehlikeyi çeker ve ancak bizim zararımıza olarak, öbür misakçı devletlere yarar.

Eğer muhtemel düşmanlarımız bizim bu yoldaki gerçek taahhütlerimizi bilmezlerse kaidesine göre bunları azamî derecede saymağa mecbur olurlar ve bize karşı ona göre en çetin hazırlıklarda bulunurlar. Böylelikle bu gizlilik yüzünden ateş, daha kesif surette bizim aleyhimize ve o nisbette hafiflemiş olarak öbür misakçı devletler aleyhine tevcih edilmek üzere düşmanlarca hazırlık yapılır.

Dışişleri Bakanlığının belirsiz beyannamesi Türk milletinin yeter ölçüde aydınlatılmış olmadan maceralara sürüklenmesi ihtimalini ortaya çıkarıyor.

Kamutay bu durumu düzeltmez ve yukarda anladığımız noktaları aydınlatıramazsa görevini yapmamış ve Türk milletine karşı borcunu ödemiş olur.

Önceleri de dedik. Orta Doğu komutanlığının tek görevi komünist dünyasının, biz dahî, son dört misakçı devletten birine çattığı vakit çık-

cak genel savaşta General Ayzenhover'in yüksek komutası altında Orta Doğudaki askerî kuvvetleri sevk ve idare etmek ve bu amaçla hazırlıklar yapmak ise onun kurulmasını kabul ederek misaka girmemiz bizim için bir faydadır, yoksa zarardır ve fuzûlî bir tehlikedir.

Hikmet BAYUR

CEVAP VERMEMEK YERİNDEDİR (*)

Dışişleri Bakanımız Fuat Köprülü, Büyük Millet Meclisinde, Sovyet Rusya tarafından bize verilen ikinci notaya hükümetimizin neden cevap vermeğe lüzum görmediğini izah etti. Bu izah Moskova'yı cevapsız bırakışımızın, söyleyecek söz bulamamak gibi acizden değil; söz anlamaz, daha doğrusu anlamak istemez fena niyet sahibi birile yapılan bir münakaşada olduğu gibi "Ne söylesek nafîle" diye lâf kesmekten ibaret olduğunu gösteriyor. Bu hareket tarzı tamamen yerindedir. Çünkü sürüp gidecek boş münakaşalara girişmekte fayda yoktur.

Sovyet Rusya, ikinci notasında da birincisindeki yersiz iddialarında ısrar etmiştir. Bu iddialara göre, Atlantik Paktı tecavüzî mahiyettedir ve Rus hududu civarında yapılan hava meydanlarımız emperyalist devletlere Sovyet topraklarına taarruz imkanı vermek için yapılmış üslerdir. Bu boş iddialara verdiğimiz cevapları Kızıl Çarlık tatmin edici bulmamış; ikinci notasında sesinin perdesini biraz daha yükselterek Sovyet Rusya'ya müteveccih tecavüz emelleri besliyen Atlantik grubuna girmemizin "Türk-Sovyet münasebetlerine ağır bir zarar ika edeceği ve bu siyasetimizden doğacak akıbetlerin mesuliyetinin tamamen Türkiye hükümetine raci olacağını" ileri sürmüştür.

Sovyet notasının bu cümlesinde bir tehdit kokusu vardır. Moskova Atlantik Paktına girmemizi önlemek için "emperyalist pakt devletleriyle işbirliği yaparsanız sonra karışmam ha!" demek istiyor. Halbuki tamamen tedafüî ve barışçı bir mahiyet taşıdığına, bütün dünyanın inandığı bu pakta biz de tedafüî ve barışçı bir maksatla girmek kararındayız. Biz eminiz ki Sovyet Rusyayı idare edenler de, paktın hakiki maksat ve gayesi tedafüî ve barışçı olduğunu pek iyi bilmektedirler. Onların pakta karşı gösterdikleri husumet, kendi tecavüzî emellerine karşı kuvvetli bir mania teşkil etmesinden ileri gelmektedir. Nitekim Dışişleri Bakanımız da "Sırf tedafüî olan Atlantik Paktının kurulmasından ve bizim ona iltihakımız-

(*) *Cumhuriyet Gazetesi* : 12 Aralık 1951

dan ancak tecavüz emelleri besleyenler hoşnutsuzluk duyabilirler" demek suretile bu noktaya parmak basmıştır.

İngiltere'de temas ettiğimiz salâhiyetli şahsiyetler ve gazetelerle ve Paris'te görüştüğümüz resmî kimseler ve basın temsilcileri, memleketleri umumi efkarının Sovyet Rusya'ya karşı en küçük bir tecavüz niyeti beslemediklerini ve pakt devletlerinin sadece Moskova'nın bir tecavüzüne karşı kendilerini müdafaa etmek ve böylece barışı korumağa çalışmak gayesini takip ettiklerini söylediler. Bu memleketlerde temas ettiğimiz halktan da şunu anladık ki insanlar harbten nefret ediyorlar. Sovyet Rusya'ya karşı harb açılmasını, istiyen tek kişi görmedik. Atlantik Paktına dahil milletlerin hepsinde demokrasi, yani halk idaresi hâkimdir. Harb gibi bir felâket şöyle dursun, halkın istemediği herhangi bir şeyi hükümetlerin yapmağa kalkışmaları imkânsızdır. Oralarda bir Politbüro'nun totaliter zihniyet ve tahakkümü değil, milletin iradesi hâkim bulunduğu göre, Atlantik Paktının tecavüzü bir harb cihazı olmasının imkân ve ihtimali yoktur. Üçüncü bir Dünya Harbi olacaksa bunu Atlantik Paktı devletleri değil, Sovyet Rusya tahrik edecektir. Nitekim Kore'de öyle olmuş Komünist Şimal Kore demokrat Cenub Koreye durup dururken tarruz etmiş. Birleşmiş Milletlerin yardımile Kızıl Kore Orduları mağlup edilince Peyklerden Komünist Çin de, Moskova'nın teşvik ve tahriki ile harbe katılmıştır.

Atlantik Paktının kurulmasında Sovyet Rusya'nın 1945'te harb bittikten sonra takip ettiği tecavüz kışkırtma ve karıştırmaya politikası en mühim âmil olmuştur. Moskova barışçı bir siyaset takip etmiş olsaydı, ne bu pakt kurulur; ne de pakt devletleri kendilerini ve barışı korumak için milyarlar sarfederlerdi. İngiltere'de İkinci Dünya Harbinin tahribatı hâlâ yer yer duruyor, o harbin sebep olduğu darlıklar hâlâ devam ediyor ve İngiliz milleti, bu harabeleri tamir edecek, rahata ve refaha kavuşmasını önleyen tahdidleri kaldıracak yerde, yeni bir felâketle karşılaşmamak için tekrar silâhlanmak zorunda kalmış bulunuyor.

Türkiye'ye gelince, biz barışseverliğimizin en büyük delilini İkinci Dünya Harbinde verdik. Bizim Atlantik Paktına girişimizi ve hava üsleri inşa etmemizi tecavüz emelleri beslediğimize veya, bu gibi emeller besleyenlere âlet olacağımıza atfetmek, bir tevehhümden ve fena niyetten başka türlü tefsir edilemez. Türk milleti, bir tecavüze uğramadıkça harbetmek niyetinde olmadığını ispat etmiştir.

Abidin DAV'ER

**YENİ SOVYET NOTASI ve DIŞİŞLERİ
BAKANININ DEMECİ (*)**

Sovyet edebiyatına ötedenberi alışık bulunuyoruz. Aka kara, karaya ak demek Moskova hükümetinin en sevdiği göreneklerdendir.

Bu bakımdan Rusya'nın bizden Doğu Anadolu'da toprak ve Boğazlar'da üs istemiş ve bu durumunu hâlâ değiştirmemiş olması, kendisine göre Türk-Sovyet münasebetlerine ağır zarar verecek özde değildir. Ancak biz Rus istekleri yüzünden ve başımızın üstünde böyle bir Demokles kılıcının sallanması dolayısıyla kendimizi daha iyi koruyabilmek için dost ve bağlaşıklık aramaya çalışırsak Türk-Sovyet münasebetlerine ağır zarar verirmişiz.

Moskova hükümeti hiç sıkılmadan Lafonten'in kuzu ile kurt hikâyesindeki kurdun mantığını biteviye kullanıyor. Ancak Türk'ün kuzu olmadığını hâlâ anlayamamış bulunuyor.

Rusya, Türkiye'nin Atlantik misakına girerek kendini daha güvenle savunabilmek yolunda çalışma siyasasından "doğacak avakibin mesuliyetinin tamamen Türkiye hükümetine raci olacağını" iddia etmektedir.

Atlantik misakı saldırgan bir anlaşma olsaydı, bu misaka bağlı devletler başka ülkeleri peyk durumuna düşürmekte olsalardı, keza barışçı ve herkesin hakkını sayan bir devlet olduğunu iddia ededuran Rusya bizim topraklarımıza göz diktiğini bildirmiş olmasaydı, belki onun bu mesuliyet yükleme gayretini ciddiye alanlar bulunurdu. Ancak bugünkü durumda onun için hiç bir iddiasında samimiyet bulunduğu inanmak kabil değildir.

Dışişleri Bakanının "topraklarımızda asla başkalarına üs vermek düşüncesinde olmadığımızı" söylemesi memnurlukla karşılanmalıdır.

Bunları belirttikten sonra Rus notalarında başka amaçların da bulunduğu yönüne işaret etineği gerekli sayıyoruz.

B.F. Köprülü geçen pazartesi günü kamutayda yaptığı konuşmada Rus notalarını yalnızca Türk-Rus münasebetleri bakımından ele almıştır. Halbuki bu yönün işin ancak bir kısmını teşkil ettiği besbellidir.

Sovyet hükümeti işi pek belli etmeden bu notaları ile bizim gerimizde bulunan Arap âlemini kışkırtmak amacını da güdüyor. Böylelikle Arap'lara diyor ki: "İngiltere Orta Doğuda Türk Kuvvetinden faydalanmak şartıyla Türkiye'yi Atlantik Misakına sokturmayı kabul etmiş ise de siz bu kuvvete pek aldırmayın, ben onu sizlere karşı kullanılamıyacak bir durumda tutarım."

(*) Kudret Gazetesi : 12 Aralık 1951

Rus notasının bu yönünü görmemek aşırı saflık olur. Son nota belki bir karşılık verilmesine değmez, esasen onun metnini henüz görmedik; ancak Orta Doğuda bizi bir düşmanlık çemberi içine almaya matuf olan komünist entrikalarına gereken önemi vermezsek çok zarara uğrarız.

Halbuki bu yolda ne bir başarı, ne de hatta bir çalışma eseri görülüyor.

Bugün bizim Atlantik Misakına alınmamız sözle kararlaştırılmış bulunuyor, ancak bu yapılabilecek üç aya yakın bir zaman geçtiği halde henüz hiç bir misakçı büyük devletin meclisi bu kararı tasvib etmedi, hatta iki küçük devlet müstesna, bu yoldaki kanun veya karar tasarısının Meclislere verilmiş olduğu bile duyulmadı. Misakın bütün Türkiye'yi içine almasını sağlayacak olan altıncı maddenin değişmesi yönü de tabiatıyla henüz uzak ufuklarda duran bir ümid halindedir.

Amma pek isabetsiz olarak katılmış olduğumuz Mısır'a nota verme işi dolayısıyla bizim Orta Doğuda bir düşmanlar çemberi içine alınmamız yönü daha ilk günden gerçekleşmiş bulundu. Rusya bu durumu sürdürmek ve azdırmak için etrafı kışkırtıyor ve İngilizlerin elinde bir koz saydığı Türkiye'den hiç çekinilmemesi gerektiğini her tarafa ilân ediyor.

Hükûmetin yanlış siyasası bizi bu duruma düşürdü. Her hareketin, her tedbirin kârlı ve zararlı tarafları olur. Ancak biz Mısır'a nota verilmesine pek lüzumsuz olarak katılmakla derhal kendini gösteren zararlarla karşılaştık ve kâr kısmına henüz kavuşamadık.

Ne Yunanistan, ne de misakçı hiç bir devlet kendini böyle bir duruma düşürmüştü değildir, Amerika ve Fransa'nın durumları ve uzaklıkları onları bizim uğrayabileceğimiz tehlikelerden masun kılmaktadır. Halbuki dünya barışına ve misakçılara edebileceğimiz hizmetle bizim bir düşmanlar çemberi içine girmeden ve bu gibi zorluklara atılmadan misaka alınmamızı sağlayacak özde idi. İşbaşındakilerin bilgisizliği elimizdeki kozların kullanılmasını imkânsız kıldı.

Esasen Orta Doğu komutanlığı meselesinin bizim misaka gerçekten alınacağımız zamana kadar geciktirilmesi yolunda son günlerde varılan karar bu komutanlık işi ile Mısır işini bir arada yürütmek istemenin ne derece isabetsiz olduğunun nihayet anlaşıldığını göstermiştir.

Yanlışın düzeltilmesi yoluna gidiliyor, ancak ondan doğan kötü ve zararlı durum devam ediyor, hatta azmak istidadını gösteriyor.

Arap âlemi ile barışma işinin gerçekleşmesi ve Orta Doğudaki komünist entrikaları arasında hiç olmazsa bize karşı olanlarının kısmen tesirsiz bırakılması çok önemlidir.

Dış siyasamızın daha dirayetli ellere geçmesi belki bu işi kolaylaştırır.

Hikmet BAYUR

NOTALARDA YAPILAN SİNİR HARBİ (*)

Sovyetler Birliği Türkiye'ye karşı sınır harbine notalar vasıtasıyla devam etmek istemiş. fakat aldığımız ciddi vaziyet üzerine bu taktiğin asla sökmediğini ve sökemiyeceğini görmüştür. Şimal komşumuz, artık anlaşılmalıdır ki, Türklerin bazıları kadar, karakterleri kadar sınırları de kuvvetlidir.

Hadise şudur: Türkiye'nin Atlantik Paktına iltihaka dâvet edilmesi üzerine Moskova, bize bir nota vermiş ve Paktın Sovyetler Birliğine karşı tecavüzî emellerle hazırlandığını ve buna memleketimizin de dahil olmasının mesuliyetleri olacağını bildirmiştir. Bizden lâzım geldiği şekilde cevap alınca bu defa ikinci bir nota daha vererek sesinin tonunu arttırmaktan çekinmemiştir. Herkes gayet iyi bilir ki, Atlantik Paktı, hiç bir devletin aleyhine müteveccih değildir. Ve tamamen tedafüi mahiyettedir. Ancak üye memleketlerden birine bir tecavüz vaki olduğu takdirde Paktın hükümleri yerine getirilecektir. Mahiyeti bu kadar aşıkâr olan bir pakta tamamen ters bir mâna vermek ve onun şeklini değiştirerek bir politika vasıtası halinde kullanmak ancak demirperde arkasında görülen bir usuldür. Ve buna da hür dünyada inanacak kimse yoktur. Hattâ Sovyetler Birliğinde de yoktur ama, ne yaparsınız ki, böyle hareket etmek onların işlerine gelmekte ve böylece sınır harbini devam ettireceklerini sanmaktadırlar.

Dikkat edilecek bir nokta vardır: O da ikinci Sovyet notasının, daha Türkiye'ye gelmeden bütün Rusya'da neşredilmiş olmasıdır. Bununla takip edilen gaye ayrıca iç politika bakımından Sovyetler umumi eskârı üzerinde de bir tesir yapmağa çalışmak, ve böylece yeni bir propaganda imkânı hazırlamaktır. Rusların cevabî notamızı kendi memleketlerinde neşretmiyecekleri aşıkardır. Çünkü hiç bir zaman bunu yapmamışlar, daima Türkiye'nin kendi notalarının ağırlığı altında bulunduğunu Rus eskârına telkin etmeğe çalışmışlardır.

Bu nevi siyaset manevralarına bir nihayet vermek için, hükümetimizin bu ikinci Rus notasına cevap vermemesi ve Dışişleri Bakanımızın Büyük Millet Meclisindeki beyanatiyle iktifa olunması çok yerinde bir harekettir. Çünkü esasen emperyalist emeller besliyen insanları mantıkla, açık hakikatlerle ikna etmeğe imkân yoktur. Onlar bir defa kendi kararlarını vermişler, ondan sonra bütün hareketlerini bu kararın kalıbına uydurmağa bakmışlardır. Bundan dolayıdır ki, notaya verilecek cevabın hiç bir fiili tesiri olmayacaktır.

(*) *Zafer Gazetesi* : 14 Aralık 1951

BASINDAKİ YANKILARI

Sovyetler Birliğinin İkinci Cihan Harbinden sonra takip ettiği metod, kimsenin meçhulü değildir. Orada bir genişleme ve dünya hâkimiyeti hırsı alabildiğine devam etmektedir. Bu yüzden milletlerin kendi mukadderatlarını kendilerinin idare etmeleri prensibi de çiğnenmiş ve birtakım Halk Cumhuriyetleri maskesi altında Romanya, Bulgaristan, Çekoslovakya, Polonya, ortadan silinmiştir. Uzak Şark'ta Çin'in âkıbeti malûmdur. Almanya Sovyet baskısı yüzünden barışa kavuşamamıştır. Avusturya'nın vaziyeti aynıdır. Rusya'nın Türkiye hakkındaki emelleri ise malûmdur. Şimdi de takip ettiği gaye memleketimizi herhangi bir tecavüze karşı müttefiksiz bırakmak ve bu suretle kendi işini kolaylaştırmaktır.

Bizim Rusya'ya karşı tecavüzî emeller besliyeceğimizi insaf ve iz'ane sahibi kimse ileri süremez. Ama Sovyetlerin tehdidine karşı daima hazırlıklı bulunmak lâzımgeldiği de açık bir hakikattir.

Amerikalıların Türkiye'de hava üsleri kurdukları iddiasına gelince, Dışişleri Bakanımız bunu açıkça tekzip etmiştir. Sayın Fuad Köprülü'nün dediği gibi "kendi üslerimizi ancak bir tecavüz vuku bulduğu takdirde müttefiklerimizle gereken işbirliği çerçevesi dahilinde kullanacağımızı" da söylemek elbette yerinde olur. Bu bakımdan Türkiye'nin vaziyeti ile diğer Pakt üyeleri devletler arasında da esaslı farklar vardır. İtalya, Fransa ve İngiltere'de Amerikan üsleri bulunmasına mukabil, memleketimiz kimseye böyle bir üs vermiş değildir.

Tekrar ediyoruz; biz iyi niyetlerimizi daima izhar etmekteyiz; kimsenin toprağında gözümüzün olmadığını açıkça söylemekte ve her hareketimizle isbat etmekteyiz. Hele Rusya'ya karşı tecavüzî emelleri beslediğimiz iddiası sadece gülünçtür. Ama bize bir tecavüz olursa vatanımızı azimle ve cesaretle müdafaa edeceğimizden de herkes emin olmalıdır.

Mümtaz Faik FENİK

2 – TÜRKİYE’NİN NATO’DAKİ ÜYELİK STATÜSÜ

Konularımızın bedeli olarak girdiğimiz Nato’daki üyeliğimizi ikinci derecede gösterme çabalarının sonu gelmedi.

Konuya açıklık kazandırmayı amaçlayan Eskişehir Milletvekili Abidin Potuoğlu, bir önerge vererek Dışişleri Bakanından açıklama isteminde bulundu.

Konuya ilişkin öneri ve açıklama aynen alındı.

– Eskişehir Milletvekili Abidin Potuoğlu’nun, Atlântik Paktına Üye olmakla beraber Türkiye’nin Ortadoğu Komutanlığı tertibine bağlanmasına dair yabancı ajans neşriyatı hakkında Dışişleri Bakanının izahat vermesine dair önergesi (1)

BAŞKAN – Söz Abidin Potuoğlu’nundur.

ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) – Muhterem arkadaşlar; Atlântik Paktına girmek üzere bulunduğumuz şu sırada, bizim, Atlântik Paktına bağlanmıyarak doğrudan doğruya Ortadoğu Komutanlığına bağlanmamız hakkında Reuter Ajansınca bir haber işaa edildi. Bu haber, bizim hayati meselelerimizden birine aittir. Eğer tensip buyurursanız bu husus hakkında Dışişleri Bakanımız Büyük Meclisi ve efkârı umumiye-yi tenvir buyursunlar. Bunu rica edeceğim. Bunun hakkında da bir de önerge takdim ediyorum. (*Bravo sesleri, alkışlar*).

BAŞKAN – Verilen önergeyi okutuyorum.

Türkiye B.M.M. Yüksek Başkanlığına

Atlântik Paktına girmek üzere bulunduğumuz şu günlerde, Türkiye’nin “Hukukan bu pakta âza olmakla beraber” askeri mevkiinin pakt dışına taşıp mutasavver Ortadoğu Komutanlığı tertibine raptedilmesi fikrinin İngiltere Hükümetince iltizam edildiğine dair Reuter ve France Presse ajansları tarafından bâzı haberler neşredilmiştir.

Umumi efkârımızı bihakkın alâkadar ve münfail eden bu haberler hakkında Dışişleri Bakanımızın bizi tenvir eylemesini ve İç Tüzüğü’nün 83 üncü maddesi gereğince gündem harici bugün görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Eskişehir Milletvekili

Abidin Potuoğlu

(*Reye, reye sesleri*)

BAŞKAN – İzahat verilmesini oyunuza arz ediyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

(1) Tutanak Dergisi : C. 12, s.7-8, Tarih : 7.1.1952

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar,

Bu mesele hakkındaki noktai nazarımızı her vesile ve her vasıta ile öteden beri izah ve ilân etmiş bulunmaktayız. durumumuzu kısaca tekrarlayalım: Orta Doğu Komutanlığı tasavvuru ile Atlântik Paktında alacağımız yer, bu pakta diğer üyelerle tam mânasiyle eşit haklara malik olarak gireceğimiz cihetle, onlarınkine nispetle bir fark arzedemez. Bu itibarla bu pakta girerken bir ayağımızın paktın hudutları içinde diğerinin de Orta Doğu'da olması neticesini tevellüt edecek, nev'i şahsına mâhsus her hangi bir tertibi kabul etmemize imkân olmadığı gibi, (Bravo sesleri, sürekli alkışlar), bize böyle mantıksız bir teklif yapılması da asla kabili tasavvur değildir. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Bunun birinci sebebi, demin arzettiğim gibi, böyle bir tertibin eşitlik haklarına halel getirmiş olacaktır.

İkinci sebebi de vaktiyle izah etmiş olduğum veçhile, şudur; Orta Doğu Komutanlığı fikri henüz bir tasavvurdan ibarettir. Hararetle taraftarı olduğumuz bu tasavvurun tahakkuk edebilmesi için siyasi ve hukuki esaslarının kurulması, yani iş birliğinin nasıl ve hangi şartlar altında ve ne şekilde yapılacağının, herkesin vecibelerinin ve haklarının neler olacağının kâğıt üzerinde sarahatle tesbiti lâzımdır ki bu, henüz yapılmış değildir. Bu itibarla şimdilik sadece tasavvur halinde bulunan bu proje ile Atlântik Paktı gibi, siyasi, hukuki ve askerî, esasları gereği gibi, tebellür etmiş, yani resmen bir andlaşma halini almış bir tertibin yekdiğeri ile mezc edilmesi mantıkan imkânsızdır.

İşte bütün bunlardan dolayıdır ki, gerek Reuter'in, gerek France Presse ajansının malûm haberlerini bu mesele hakkındaki noktai nazarlarımızı pek iyi bilen dost ve müttfikimiz İngitere'nin fikirlerine bir tercüman olarak kabul etmeye imkân yoktur. (*Bravo sesleri*)

Sözlerime nihayet verirken şu hususları bir defa daha tekrarlamak isterim:

Bizim bu meseledeki tezimiz, birtakım hissi veya (oportuonist) mülâhazaların mahsulü değil, coğrafi, sevkülceyşî ve siyasi, bir kelime ile tamamen mantıki icabatın en tabii ve kati neticesidir.

İcabat dediğim zaman bununla sadece kendi millî menfaatlerimizin icabatını değil; bütün hürriyet cephesinin ve bilhassa Atlântik Paktı camiasının menfaatlerini de kasdediyorum.

Son olarak şunu da ilâve edeyim : Atlântik Paktı içindeki askerî mevkiimizin tâyini hususunda şimdiden Vaşington'da hazırlık müzakereleri-

ne başlamış bulunuyoruz. Esasen, bizim rızamız olmadan her hangi bir hal çaresinin bize kabul ettirilmesi ne mümkündür, ne de bahis mevzu-udur. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*).

3 - TÜRK-YUNAN GÖRÜŞMELERİ HAKKINDA AÇIKLAMA İSTEMİ VE HÜKÜMETÇE AÇIKLANAN DIŞ POLİTİKA ÜZERİNDE GÖRÜŞME YÖNTEMİ

Trabzon Milletvekili Faik Ahmet BARUTÇU'nun Dışişleri Bakanının son zamanlarda Ankara'da cereyan eden muhtelif görüşmelerle Atina, seyahat ve görüşmeleri hakkında Meclise izahat vermesine dair önergesi üzerine, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, istenen açıklamayı yaptı.

Sıra, üyelerin söz almasına gelince yöntem tartışması açıldı.

Çok partili yönetime geçildikten sonra dışişlerinde izlenecek milli politikanın saptanma yöntemi uzun tartışma ve görüşmeler konusu edildi.

Hükümetin dış siyaset açıklamalarında yapılacak görüşmelerin yönteminin saptanması, parlamento tarihinde önce teamül sonra içtüzük hükmü olan bir kurumun oluşumunun anlatımıdır.

Dış politika açıklamaları ve yöntem görüşmeleri tutanaklardan aynen alınmıştır.

- Trabzon Milletvekili Faik Ahmed Barutçu'nun, Dışişleri Bakanının son zamanlarda Ankara'da cereyan eden muhtelif görüşmelerle Atina seyahat ve görüşmeleri hakkında Meclise izahat vermesine dair sorusuna Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün sözlü cevabı (1)

BAŞKAN - Soru önergesini okuyoruz.

12.V.1952

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Dışişleri Bakanımızın son zamanlarda Ankara'da cereyan eden muhtelif görüşmelerle Atina seyahat ve görüşmeleri hakkında Büyük Millet Meclisine sözlü olarak izahat vermelerini saygılarımla rica ederim.

Trabzon Milletvekili

Faik Ahmet Barutçu

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) - Muhterem arkadaşlar, size bugün dost ve müttefik Yunanistan ile olan münasebetlerimizden, bu münasebetlerin son zamanlarda kaydettiği hayırlı inkişaflardan,

(1) Tutanak Dergisi : C. 15. s. 351-361, 372-381

ne başlamış bulunuyoruz. Esasen, bizim rızamız olmadan her hangi bir hal çaresinin bize kabul ettirilmesi ne mümkündür, ne de bahis mevzu-udur. (*Bravo sesleri, şiddetli alkışlar*).

3 – TÜRK-YUNAN GÖRÜŞMELERİ HAKKINDA AÇIKLAMA İSTEMİ VE HÜKÜMETÇE AÇIKLANAN DIŞ POLİTİKA ÜZERİNDE GÖRÜŞME YÖNTEMİ

Trabzon Milletvekili Faik Ahmet BARUTÇU'nun Dışişleri Bakanının son zamanlarda Ankara'da cereyan eden muhtelif görüşmelerle Atina, seyahat ve görüşmeleri hakkında Meclise izahat vermesine dair önergesi üzerine, Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü, istenen açıklamayı yaptı.

Sıra, üyelerin söz almasına gelince yöntem tartışması açıldı.

Çok partili yönetime geçildikten sonra dışişlerinde izlenecek milli politikanın saptanma yöntemi uzun tartışma ve görüşmeler konusu edildi.

Hükümetin dış siyaset açıklamalarında yapılacak görüşmelerin yönteminin saptanması, parlamento tarihinde önce teamül sonra içtüzük hükmü olan bir kurumun oluşumunun anlatımıdır.

Dış politika açıklamaları ve yöntem görüşmeleri tutanaklardan ay-
nen alınmıştır.

– Trabzon Milletvekili Faik Ahmed Barutçu'nun, Dışişleri Bakanının son zamanlarda Ankara'da cereyan eden muhtelif görüşmelerle Atina seyahat ve görüşmeleri hakkında Meclise izahat vermesine dair sorusuna Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün sözlü cevabı (1)

BAŞKAN – Soru önergesini okuyoruz.

12.V.1952

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Dışişleri Bakanımızın son zamanlarda Ankara'da cereyan eden muhtelif görüşmelerle Atina seyahat ve görüşmeleri hakkında Büyük Millet Meclisine sözlü olarak izahat vermelerini saygılarımla rica ederim.

Trabzon Milletvekili

Faik Ahmet Barutçu

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, size bugün dost ve müttefik Yunanistan ile olan münasebetlerimizden, bu münasebetlerin son zamanlarda kaydettiği hayırlı inkişaflardan,

(1) Tutanak Dergisi : C. 15. s. 351-361, 372-381

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

kıymetli dostumuz Yunan Başbakan Vekili ve Dışişleri Bakanı Müsyö Venizelos'un Ankara'yı ziyareti ile Başbakanımızla birlikte Yunanistan'a vâkı mukabil ziyaretimizden ve bu resmi ziyaretler esnasında yapılan temas ve görüşmelerimizden bahsetmek istiyorum. Bana bu fırsatı verdiğinden dolayı soru sahibi arkadaşşıma bilhassa teşekkür ederim.

Mâlûmunuz olduğu veçhile Türk - Yunan dostluğu 20 kûsur senelik bir ananeye dayanmaktadır. Büyük inkılâpçımız Atatürk ile mümtaz büyük Yunan Devlet adamı Eleftros Venizelos, geniş bir anlayışla maziden kalan zıddiyet, ihtilâf ve pürüzleri tasfiye ederek, her iki memleket arasındaki samimi ve verimli bir iş birliğinin esaslarını kurmuşlardır. Aramızdaki bu dostluk ve iş birliği jeopolitik unsurlara, menfaat ve ideal birliği gibi sağlam temellere isnat etmektedir. Filhakika aynı coğrafi bölgede yanyana yaşıyan iki memleket, aynı tehlikeye mâruz ve aynı medeniyet ve insanlık ideallerine bağlı bulunmaktadır.

Bu esasları göz önünde tutan Hükümetiniz iktidara gelir gelmez, komşu ve dost Yunanistan ile münasebetlerini yeni zaruretlere göre ayarlamayı, daha faal ve verimli bir şekle ifrağ etmeyi kendisine ehemmiyetli bir vazife bilmiştir. Ezcümle Birleşmiş Milletler ve muhtelif beynelmilel teşekküllerde Türkiye ve Yunanistan arasında hayırlı neticeler veren sıkı bir iş birliği çığını açılmıştır.

Büyük fedakârlıklar ve ümitler üzerine kurulmuş olan Birleşmiş Milletlerin umdelerine samimiyetle bağlı bulunan her iki memleket, bu prensiplerin müdafaası için ana vatanlarından binlerce kilometre uzaktaki Kore'ye öz evlâtlarını göndermekte bir an bile tereddüt etmemiştir. Kore'de bugün hürriyet ideali ve hür bir dünya için omuz omuza doğuşen çocuklarımız iki millet arasındaki dostluğu kanları ile yuğurmaktadırlar.

Birleşmiş Milletler Andlaşmasına uygun olarak esasları hazırlanan ve her türlü tecavüz emellerini kırmak yolu ile sulhü takviye gayesini istihdaf eden Atlântik Paktına, Türkiye ve Yunanistan kendi emniyetlerinin sağlanması için olduğu kadar, umumi emniyetin ve dünya sulhünün korunması gayesiyle katılmış bulunmaktadır. Bu suretle, her iki memleket, kuvvetlerini ve kaynaklarını hür milletlerinkilerle birleştirerek dünya barışının ve umumi refahın tahakkukuna çalışacaklardır.

Atlântik Paktına iltihaktan sonra Türkiye-Yunanistan münasebetlerinin yeni ve daha faal bir safhaya girmiş bulunduğuna şüphe yoktur. Bundan böyle müşterek emniyetimiz bir kül halinde bu Pakt çerçevesi içinde mûtalâa olunacaktır. Binaenaleyh, el ele yürüdüğümüz, sıkı iş bir-

liği yaptığımız nispette iki memleketin ve dünya sulhü için elzem olan bu çok nazik olan bölgenin emniyeti artmış, refahı yükselmiş bulunacaktır.

Ekselâns Mösyö Venizelos'un geçen Şubat ayında Ankara'ya vâkı ziyareti bu iş birliği vâdisinde yeni terakkiler kaydedilmesine fırsat bahşetmiştir. Bu ziyaret esnasında iki memleket arasındaki iş birliği sahasını tevsie ve müşterek meseleleri tetkika memur bir Muhtelif Komisyon kurulmasına karar verilmiştir. Nisan başında Ankara'da büyük bir hüsnüniyet ve anlayışla faaliyete geçen Muhtelif Komisyon Türk-Yunan iş birliğinin icabettirdiği iktisadî, kültürel ve turizm sahaslarında şimdiden birçok müspet neticelere varmış bulunmaktadır. Komisyonca tesbit olunup her iki Hükümetin tasvibine arzedilmek üzere bulunan karar tasarıları şunlardır :

1. Türk ve Yunan tütünlerinin ihracının kolaylaştırılmasını sağlayacak tedbirler ittihazı ve umumiyetle bu sahada sıkı bir iş birliği yapılması ve iş birliğinin teşkilâtlandırılması;
2. Türk ve Yunan kuru üzümünün yabancı piyasalarda satışını artırmak için müşterek tedbirler alınması ve iş birliği temini;
3. İki memleket arasındaki vize formalitelerinin kaldırılması;
4. İki Devlet milletvekillerinin kara ve deniz yollarında ücretsiz seyahat etmeleri;
5. Milletvekillerinin sadece hüviyet varakalarını ibraz suretiyle her iki memlekette seyahat edebilmeleri;
6. Türkiye ve Yunanistan gençliği için iki memlekette muhtelit kamp-lar kurulması;
7. Turizm sahasında iş birliği yapılması.

Geri kalan diğer bazı meselelerde aynı anlayış zihniyeti içinde Muhtelit Komisyonca görüşülmektedir. Bunların da her iki tarafı tatmin edecek bir hal şekline bağlanmasını ümit etmekteyiz.

Nisan sonunda Yunanistan'a yapmış olduğumuz seyahat, Türk - Elen dostluğu mevzuunda mevcut mutabakatın sebebini daha iyi anlamamıza imkân vermiştir. Dost memlekete ayak bastığımız andan itibaren geçtiğimiz her yerde hararetle tezahüratla karşılandık. Yunan ricalinin Türkiye ile dostluk siyasetinin temellerini, ziyaretimiz vesilesiyle fevkalâde kuvvetle bir ifade bulmuş olan Yunan milletin hissiyatında aramak lâzımdır. Türk milletin Elen milletine karşı beslediği derin dostluk hissiyle bu tezahürat karşılaştırılınca iki memleket arasındaki dostluğun millî anane mahiyetini almış, köklü, şuurulu bir dostluk olduğu meydana

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

çıkarak. Bu ise hepimizi ziyadesiyle sevindirecek mühim bir hâdisedir. Bu vesile ile seyahatimiz esnasında gerek Yunan Hükümetinden gerek Elen milletinden gördüğümüz içten gelen hüsnü kabul, misafirperverlik ve hâzretli tezahüratı yüksek huzurunuzda anmayı zevkli bir vazife bilirim.

Bu karşılıklı ziyaretler esnasında vâkı temas ve görüşmelerimizde dünya meseleleri üzerinde tam bir görüş mutabakatını memnuniyetle müşahade etmiş bulunuyoruz. Şurasını da ilâve etmek isterim ki, aramızda açık ve sıkı iş birliğinin inkişafına mâni olabilecek, hiçbir mesele yoktur.

Diğer taraftan gerek Ankara'da gerek Atina'da Yunan Devlet adamlarıyla vâkı temas ve görüşmelerimizde her hangi bir metin imzalamadık, hiçbir anlaşma akdetmedik, fakat aramızdaki iş birliğini geliştirmek hususunda esaslı fikir müdavelelerinde bulunduk. Ve bu hususta tam bir mutabakata vardık. Bu itibarla çok müspet bir başarı elde ettiğimize kaniim.

Sayın arkadaşlar; Birçok tecrübeler geçirmiş ve her vesile ile sağlamlığını göstermiş olan Türk - Elen dostluğunun her iki tarafın partileri üstünde, Türk ve Yunan halkına mal edilmiş millî bir politika mahiyetini iktisap ettiğini kaydetmekle sözlerime nihayet verirken büyük bir memnunluk duymaktayım. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Muhterem arkadaşlar, takririmle, şimdiye kadar habersiz bulunduğumuz bâzı dış politikaya ait olaylar hakkında Meclise izahat verilmesini istedim.

Çok partili hayata girdikten sonra demokratik usuller bakımından Tüzüğümüzün boşluklarını doldurmak yolunda bâzı hatveler atılmıştır. 1948 senesinde teessüs eden, milletvekillerinin talebi ile Meclise izahat vermek usulü bu cümledendir. O zaman muhalefet milletvekillerinden Yusuf Kemal Tengirşenk, şimdi benim tekrarladığım şekilde bir takrir ile Dışişleri Bakanından; Paris, Londra, Roma ve Atina seyahatinden avdetini mûtaakıp, oralaradaki temasları hakkında Meclise izahat vermesini istemişti ve izahattan sonra da konuşarak şu temennide bulunmuş idi:

"Meclisin murakabe hakkının ve vazifesinin dışında olarak dış politika olayları hakkında zaman zaman Meclise izahat vermek faydalı olur, halkımız bu münasebetler hakkında bilgi sahibi olur ve ruhan sükûnet içinde yaşar. Bu Hükümetin bunu usul haline getirmesi çok iyi olur.", demişlerdi ve müttefakan tasvip olunmuştu.

Bu yolda bir hatve de geçen senenin sonunda yüksek Mecliste atılmıştır. Hükümet tarafından kendiliğinden verilen izahatı, mütâakip gruplar namına konuşmak usulü tesis edilmiştir. Fakat aziz arkadaşlar, asıl esaslı hatveyi henüz atamadık. Parlâmentoda meseleleri vaktinde konuşmak, parlâmentoya milletlerarası hâdiseler etrafında zamanında bilgi vermek dış politika meseleleri üzerinde parlâmentoda konuşmak yolu ile muhalefet partileri ile mümkün olduğu kadar görüş birliği yolunu aramak usulünü tesis edemedik. Dış politika, eskî sulh zamanlarındaki mahiyet ve karakterini tamamen kaybettiği ve her yerde dış politika dış emniyetin kilit taşı olduğu için demokratik memleketlerin parlâmentolarında dış politika konuları her vesile ile en önemli konuşma, münakaşa ve murakabe konusudur. Bizdeki tatbikat henüz bu istikameti almış değildir. Meselâ Atlântik Paktına dâhil olduktan sonra ilk iştirak ettiğimiz Konseyin Lizbon toplantısından bu yana, o konferansta alınan kararlar da dâhil olduğu halde, bizi ilgilendiren dış politika olayları ve konuşmaları hakkında Meclise şimdiye kadar izahat verilmemiştir. 29 Şubat tarihli gazetelerde görmüştüm. İngiltere Hariciye Nâzırı Lizbon'dan döndükten sonra Lizbon kararları hakkında Avam Kamarasına derhal raporunu vermiştir. Bizim de iştirak ettiğimiz o toplantıdaki kararların bizi doğrudan veya dolayısıyla ne dereceye kadar ilgilendirdiği Meclis olarak hâlâ malûmumuz değildir. Avam Kamarasının bu Nisan ayı içindeki bir toplantısında İngiltere Hariciye Nâzırı, Avrupa Mûdafaa Birliğine dâhil memleketlere garanti vermek mevzuunda kendisine sorulan: "Avrupa Birliğine dâhil olan memleketlere Amerika'nın garantisi olacak mı? Amerika'nın bir yardımı olmadığı takdirde bu yoldaki anlaşmanın icra kabiliyeti ne şekilde bulunacaktır?" Sualine cevap olarak Avrupa Mûdafaa Birliğinin Atlântik Paktı organizasyonuna ve dolayısıyla Amerika'ya da bağlı olduğunu söylüyor. Lizbon'da böyle kararlara varılmış ise bizim de Atlântik Paktına dâhil bulunduğumuza göre bütün bu mevzulara dair Hükümetin Yüksek Meclise bilgiler vermesi yerinde olur.

Yine bendeniz geçenlerde Fransa Hariciye Nâzırının bir basın toplantısında verdiği, bu Avrupa Birliğine dâhil altı memleket arasında kararlaştırılan garanti hakkındaki izahatını gördüm. Bu altı devletin yekdiğerine tam ve otomatik bir garanti vermekte mutabık kaldıklarını söylüyor. "Bu altı devletten birisine veya hariçten bir tecavüz olduğu takdirde ona diğçerleri otomatik surette yardım edeceklerdir; "Otomatizme" yani kendiliğinden işleme mümkün olduğu kadar bütündür." Diyor. Bu yeni sistem ve bütün bunlar hakkında Hariciye Vekilimizin bizleri tenvir etmelerini rica eder ve faydalı görürüm.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Sayın arkadaşımız son zamanlarda Ankara'da cereyan eden konuşmalar etrafında malûmat vermediler. Yalnız Yunanistan seyahati hakkında izahat verdiler. Atlântik Paktına girdikten sonra Ankara'da muhtelif siyasi temaslar vukua gelmiştir. Bunlar hakkında da Yüksek Meclise bildireceği bilgileri olması gerekir.

Atina seyahati ve oradaki görüşmeleri hakkında umumi bilgiler verdiler. Bu görüşmelerde iki memleketin dostluk münasebetlerinin inkişaf ettirilmesi noktasında mutabakat halinde bulunduklarını tekrar müşahede ettiklerini, daha başka kararlar alınmamış olduğunu söylediler.

Atina seyahati; gazetelerin verdikleri bilgilerden ve kendilerinin şimdi burada söylediklerinden anlamış bulunduğumuza göre, Türk - Yunan dostluğu tezahüratına yeni bir vesile vermiştir.

BAŞKAN – Faik Ahmed Bey üç dakikanız kalmıştır efendim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Bidayette arzettiğim gibi takrim soru müessesesi ile ilgili değildir. Mecliste teessüs eden bir usulden istifade ederek dış politika olayları üzerinde Hükümetin Meclise izahat vermesini istedim. Binaenaleyh bendeniz Meclisçe kabul edilmiş olan, teessüs etmiş olan usule göre serbestçe ve kayıtsız konuşabilirim.

BAŞKAN – Soru müessesesine girmektedir. Üç dakikanız kalmıştır.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Meclis hakem olur efendim. İstical etmeyin, dinleyin. Nihayet hakem Meclis olacaktır. Ben takririmi Yusuf Kemal Tengirşenk'in takririni aynen tekrarlamak suretiyle vermişimdir. Meclisin kabul ettiği bir usulden geriye doğru dönmiyelim Reis Bey! (Devam sesleri)

Sayın Bakanın dedikleri gibi Türk - Yunan dostluğunun yirmi senelik bir mazisi vardır ve bu dostluğun bir maziye tasfiye eden temeli Lozan'da atılmıştır. Bu, temel üzerinde dostluğun inkişafı her türlü engelden masun olmak şansına maliktir.

İki memleket arasındaki münasebetlerin mesut gelişmeleri, üzerinde bulunduğumuz bölgenin emniyeti bakımından kıymetli bir unsurdur. Bu münasebetlerin işaret ettiğim esaslı, temeli kuvvetli olan karşılıklı menfaat icaplarına en uygun şekilde devamlı olarak gelişmesini ve her sahadada iş birliğini yürekten temenni ederiz.

BAŞKAN – Bir dakikanız kalmıştır, Faik Ahmet Bey..

FAİK AHMET BARUTÇU (Devamla) – Hakem Meclis olacaktır Sayın Başkan...

SAFFET GÜROL (Konya) – Sözlü sorular arasında.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

FAİK AHMET BARUTÇU (Devamla) – Sözlerimi bitirirken başlangıçta söylediklerimi tekrar edeceğim.

Demokratik teamüllerin parlamento usullerimize hâkim olmasını temenni ederim. Ve bilhassa dış politikaya taallûk eden olaylar hakkında zamanında Meclise bilgi verilmesinin aşikâr olan lüzum ve faydasına ilâveten bunun millî politikanın bir metodu olduğunu da Dışişleri Bakanı arkadaşımızın takdirlerine arz etmek isterim. (Sağdan alkışlar).

BAŞKAN – Dışişleri Bakanı, bir dakikanızı rica ederim.

Muhterem heyetinize şu açıklamayı yapmak zaruretindeyim:

Faik Ahmet Bey arkadaşımızın سوال taktiri soru müessesesine ait bulunmaktadır ve bu sebebledir ki, kendisine söz verilmiş bulunmaktadır. Yoksa sadece Hükümetten yahut Bakandan haricî ve dâhilî hususat hakkında izahat verilmesine mâtuf olsaydı kendisinin hiç konuşamaması icabederdi.

Biraz evvel işaret buyurdıkları nokta yani yüksek heyetinizin bir kaç ay evvel karar altına aldığı mesele; iç politika veya dış politika hakkında re'sen izahat verilmesi halinde Meclis Gruplarının mütalâalarını bildirilmesi hususundaki içtihatır. Binaenaleyh beyanları, ne o hâdise ile ne de soru münasebeti ile kabili telif değildir.

Kendisine soru sahibi olduğu için söz verilmiştir.

FAİK AHMET BARUTÇU (Trabzon) – Usul hakkında söz rica ediyorum. Bu, mühim meseledir.

BAŞKAN – Mesele halledilsin, Dışişleri Bakanından sonra sizi kürsüye davet edeceğim.

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) – Faik Ahmed Barutçu arkadaşımın öne sürdükleri gibi, dış siyasetin aleni olarak, Millet Meclisinin malûmatı tahtında daima münakaşa ve müzakere mevzuu olarak idare edilmesi gayet tabî bir şeydir ve esasen bizim şimdiye kadar yaptığımız da bundan başka bir şey değildir. 1948'de yahut daha evvel, Demokrat Partinin, dış siyaset meselelerinin böyle geniş münakaşa mevzuu yapılmasını istediğini söylediler. Ama, hemen ilâve edeyim ki; bu talep o zaman şiddetle reddedilmişti. Değil münakaşa mevzuu yapmak, istediğimiz bir çok meseleler hakkında bize en basit malûmatı vermek hususunda dahi imsak gösterilmiştir. Tabîi bunu söylemekle bugün de aynı usulün devam edeceğini söylemek istemiyorum, bilâkis bugünkü usulümüz o zamanki usulün tamamen makûsudur ve böyle olacaktır. Onun için hiçbir zaman geriye gitmek değil, Yüksek Meclisin müşterek umumi kanaat ve iradesine tâbî olarak ve ondan ilham alarak bu mevzuda da daima ileri gidileceği muhakkaktır.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Arkadaşlar, biz her hangi bir meselede lüzum gördüğümüz zaman, Meclise derhal malûmat veriyoruz. Ama şunu arzedeyim ki; arkadaşımız, daha evvel niye malûmat vermediniz diye bir mütalâa beyan etmek istiyorlarsa, şunu bilmeleri lâzımdır ki, politikamız gayet açık ve sarıhtır, matbuata ve ajansa yaptığımız beyanlarla bu daimî surette tezahür etmektedir. Zaten siyasetimizin gizli kapaklı bir tarafı yoktur. Esasen siyasetimizin bâriz vasfı, daima açık olması, muayyen prensiplere dayanması ve ona göre hareket edilmesidir. Bâzi meseleler müzakere veya inkişaf halindedir; böyle meseleler hakkında Heyeti Umumiye huzurunda konuşmakta Hükümet mahzur tasavvur edebilir. Bu gibi hallerde Hükümet komisyonlarda hattâ kapalı içtimalar halinde en geniş izahatı daima vermiştir. Bütçe Komisyonunda muhtelif mevzular dolayısıyla izahat verildi, Dışişleri Komisyonunda da, hangi partiye mensup olursa olsun, o komisyona mensup arkadaşların talebi üzerine dış siyaset meseleleri en geniş ve en açık şekilde müzakere mevzuu edilmektedir. Maalesef muhalefet partisine mensup bâzi gazeteci arkadaşlar Hükümetin dış siyaset hakkında malûmat vermediğinden, müphem ve kapalı olduğundan bahsediyorlar. Hattâ Atlântik Paktına kabulümüz için çalışıldığı zamanlarda, işin yanlış gittiği, fena idare edildiği ve muvaffakiyetsizlikle neticeleneceği hakkında ifadelerde bulundukları halde, kendilerinin de âza oldukları Hariciye Komisyonuna gelip Hariciye Vekilinden izahat almayı akıllarından geçirmediler. Denek oluyor ki, ortada her hangi bir talebe rağmen gizli, kapaklı kalmış, söylenmemiş bir şey mevcut değildir. Dediğim gibi, Heyeti Umumiyede açık olarak söylenmesinde mahzur telâkki edilen meselelerde dahi, encümenlerde Hükümet tarafından geniş izahat verilmektedir.

Ankara konuşmaları: Son zamanlarda siyasi mahiyette konuşmalar olmamıştır. Konuşmalar Atlântik Paktına girmiş olmamızın icabı olarak birtakım askerî ve teknik konuşmalardan ibarettir, siyasi mahiyetleri yoktur. Onun için suallerinin o noktasına cevap vermiyorum.

Sonra arkadaşlar; Lizbon toplantısını mûtaakip izahat verilmediğini, halbuki Fransa'da, İngitere'de izahat verildiğini söylediler. Bu Avrupa Birliği meselesi ve bununla Fransa, İngiltere ve Amerika'nın alâkaları meselesi: arkadaşlarımız pek iyi bilirler ki, NATO'nun diğer âzalarının ve NATO'nun dışında kalan bazı memleketlerin alâkadar olduğu bir meseledir. Dışında kalanların, ötekilerle siyasi veya askerî bakımdan yakın alâkaları vardır. Mamafih, neticede Avrupa müdafaası meselesi, Avrupa müdafa birliği meselesi, bunun NATO ile alâkası meselesi ve ayrıca Almanya sulhü meselesi, bu müdafa birliği içinde İngiltere'nin, Amerika'nın Fran-

sa'ya vereceği garantiler meselesi ve ilâh. bütün bunlar daha hususi ve daha mahdut mahiyette şeylerdir. Onun için Lizbon'dan geldikten sonra bu hususta izahat vermek lüzumunu görmedim. Çünkü doğrudan doğruya bizi alâkadar eden bir şey değildir. Fakat diğerleri için, alâkadar olanların izahat vermesi tabiidir. Meselâ Fransa'yı çok yakından alâkadar etmesi dolayısıyla Fransa - Almanya münasebetleri meselesi, müşterek ordu meselesi gibi şeyler vardır. Yani bizim vaziyetimiz onlarla kabili kıyas değildir, onun dışında vaziyetlerdir. Mamafih icabettiği zaman, bu meseleler son şeklini aldığı ve NATO Avrupa Müdafaa Birliği teessüs ettiği ve kati şeklini aldığı zaman ve bu, Yüksek Meclisten geçmesi icabeden bir mahiyet taşıdığı takdirde, tabiatıyla ve bütün taferruatıyla Heyeti Aliyenize gelecektir. Esasen kendileri de söylediler, matbuatı, radyoyu takip ediyorlar, takip edenler için vaziyet gayet sarihtir, keyfiyet, izaha lüzum göstermiyecek kadar açık ve sarihtir.

Arkadaşlar, biz her meselede olduğu gibi, dış siyaset meselelerinde de hiçbir zaman münakaşadan kaçınmış değiliz. Bilâkis daima açık olarak görüşülmesini ve münakaşa edilmesini istiyoruz, ancak biz dış siyasi meselelerinin herhangi bir vesikaya istinat etmeden, mitinglerde değil, doğrudan doğruya burada vesikalara, delillere, senetlere dayanarak bu kürsü üzerinde, münakaşa mevzuu olmasını arzu ve talep ediyoruz. Gidip de umumi mitinglerde, efkârı teşviş edecek, şüpheye düşürecek mahiyette karışık ve iki mânalı sözler hiçbir zaman doğru bir hattı hareket değildir. (*Soldan bravo sesleri, alkışlar*).

Arkadaşlar, bundan maksat eğer Atlântik Paktına girmenin hiçbir faydası olmadığını, yahut zararlı olduğunu, - bilmiyorum ne düşünüyorlar - söylemek, yani memlekette bir itimatsızlık havası yaratmaksa günahdır. Hakikatlara karşı ve memleket menfaatlerine aykırı bir hareket hattı takip edilemez. Mamafih bütün millet, bu hakikatı pek iyi görmüş ve anlamıştır. Çünkü Atlântik Paktına girmeden evvel muhalefette bulunanların meseleyi ne şekilde aksettirdiklerini ve neticenin nasıl tecelli ettiğini millet pek iyi bilir. Biz münakaşaya daima hazırız. Fakat meseleleri buraya getirsinler, sokakta konuşmasınlar. (*Soldan alkışlar*).

BAŞKAN – Faik Ahmed Barutçu.

Size sorunuz sebebiyle söz veriyorum.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Arkadaşlar; evvelâ usul meselesi üzerinde mütalâamı arz edeyim.

1948'de teessüs eden usul, Yusuf Kemal Beyin tavrı üzerine şudur;

BAŞKAN – Faik Bey, elimizde kararlar vardır, sorunuz sebebiyle söz veriyorum, usule girmeyiniz.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Rica ederim, Meclise mâruzatta bulunmak salâhiyet ve serbestisini haizim. Karar burada Meclisindir. Müdahale edemezsiniz. Usul sarihtir. Usul hakkında mâruzatta bulunuyorum.

BAŞKAN – Böyle şey olmaz efendim.

Buyurun devam edin.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Müsaade buyurun daima sözü mü kesiyorsunuz, nihayet Meclis hakem olacaktır siz Meclise arz edersiniz.

BAŞKAN – Tüzük hükümlerini yerine getirmek vazifesiyle mükellefim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Tüzük üzerinde usul bakımından konuşmak hakkındır.

BAŞKAN – Arzedeceğim yüksek heyete.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Evet sen de nihayet heyeti umumiye arz edersin ve arzdan başka da bir şey yapamazsın.

BAŞKAN – Bir kere daha evvel söz almıştınız...

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Benim sözümü kesemezsin sen.

Efendim, Yusuf Kemal Tengirşenk arkadaşımız 12.IV.1948 tarihinde muhalefet mebusu olarak tahrir vermişlerdir. Tahrir aynen benim bugün tekrarladığım şekilde yazılmıştır. Ben de itina ettim, aynı şekilde tahriri yazdım ki, teessüs eden bir usulden ayrılmaya mahal verilmesin diye. O zaman Riyaset makamını rahmetli Cevdet Kerim İncedayı, işgal ediyordu. Dışişleri Bakanı da Necmettin Sadak'tı. Necmettin Sadak'tan Londra'da, Paris'te, Roma ve Atina'da yaptığı temaslar hakkında izahat vermesini istedi. Verilen izahattan sonra da Tengirşenk, söz alarak biraz evvel naklettiğim mütalâaları dermeyan etti ve usul teessüs etti.

Birkaç ay sonra ikinci bir tahrir verdiler. Bu defa Tengirşenk'le Suphi Batur imzalamıştı. Bu tahrir 20.XII.1948 tarihinde görüşüldü. O zaman Riyaset mevkîinde olan Feridun Fikri Düşünsel (*Ooo sesleri*) arkadaşımızdı. "Bu tahrir soru ve gensoru mahiyetinde değildir, sadece bir izahat istemektedir. Binaenaleyh yalnız Dışişleri Bakanı konuşacaktır, başkasına söz vermeyeceğim" demişler. O zaman Dışişleri Bakanı konuşmuş ve hiçbir arkadaş söz almamış yani eski teessüs eden usul üzerinde kalmamıştı.

Şimdi Yüksek Meclis, 9 uncu B.M. Meclisi geçen senenin sonunda bir karar aldı; Hükümet tarafından Meclise izahat verildikten sonra gruplar namına konuşmayı usul kabul etti. Yani ileriye doğru bir hatve daha atıl-

di. Binaenaleyh 1948'de teessüs eden bir usulü daha ileriye götürmüş olan Yüksek Meclis bir milletvekilinin soru ve gensoru haricinde Hükümetten Meclisi tenvir etmesi hususundaki talebi üzerine verilen izahattan sonra konuşmasını esirgemesi düşünülemez, geriye doğru adım atılamaz.

SAFFET GÜROL (Konya) – Sizinki hangi kadrodan?

BAŞKAN – Müdahale etmeyin rica ederim.

FAİK AHMET BARUTÇU (Devamla) – Tavrım soru değildi. Yüksek Meclise izahat verilmesini istiyorum. Soru şeklinde yazılmamıştır.

Aziz arkadaşlarım, demokratik hayata girdikten sonra İctüzüğün boşluklarını demokratik temayüllerle doldurmak mecburiyetindeyiz.

Bu usul hakkındaki mâruzatım, Sayın Dışişleri Bakanı dediler ki; biz vaktiyle dış politika olayları üzerinde çok defa izahat istedik ama, istediğimiz izahat bize verilmiş değildir. Ben hatırlıyamıyorum, hatırladığım za-bıtlarda mevcut olan Tengirşenk'in tavrıdır. Ve her tavrı verdikleri zaman Hariciye Bakanları izahat vermişlerdir. Kaldı ki, biz demokratik usulleri ileriye doğru daha da tekâmül ettirmek mevkiinde ve mecburiyetindeyiz. Meselelerin vaktinde ve emrivakiler haline gelmezden evvel parlamentoda konuşulması demokratik nizamın icabı ve demokrasi esasıdır. Matbuat haberleri ile parlamentonun yetinmesi elbette varit olamaz. Kendileri de bir vesile ile şöyle söylemişlerdi : "Le Monde, Gazetesini okuyarak dış politika hakkında hüküm verilmez. Lizbon konferansının kararlarını şu gazetede okuyup bilgi edinebilirsiniz, demek yerinde olmaz ve kâfi gelmez!"

Sayın Dışişleri Bakanı gelecekler, bizi doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilgilendiren bütün hâdiseler hakkında burada esaslı izahat vereceklerdir. Meclis bu meselelere onun lisaniyla ıttıla hâsıl edecektir. O zaman bütün memleket aydınlık içinde işlerin istikametini öğrenmiş olacaktır. Hükümete teveccüh eden vazife muhalefetin bu mevzularda tatminidir ve bunda da esas lüzumlu bilgileri vermeyi ihmal etmektedir. İstedğimiz sadece bu. Bendeniz hatırlarım, 1950 senesinde Churchill muhalefet partisi lideri iken, bir tatil devresinde Avam Kamarasını içtima daveti mutazammın talebinin esbabı mucibesi olarak demişti ki: "Biz Başbakanla Dışişleri Bakanının sır halinde varacakları kararları emrivâkı halinde tasvip mevkiinde kalmamak için meselelerin vaktinden evvel parlamentoda müzakere edilmesini istiyoruz." Parlamentolu demokratik sistemin icapları bunlar. Zamanında meselelerin parlamentoda görüşülmesi.. Bu, icabında kapalı celsede olur, komisyonlarda olur. Ama zamanında bilgi ver-

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

mek suretiyle Meclisi ve memleketi aydınlık içinde bulundurmak, demokratik nizamın icabıdır, parlamentolu rejimin icabıdır. Nihayet arz ettiğim gibi bu, milli politikanın metodudur. *(Sağdan alkışlar)*

DIŞİŞLERİ BAKANI FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) – Efendim, affınızı rica ederim, sizi fazla işgal ediyorum. Fakat arkadaşımın söylediği sözler arasında tavzih edilmesi icabeden bir iki nokta var, kısaca onlara temas edeceğim.

Evvelâ şunu arz edeyim, emrivâkı diye bir şey yoktur. Emrivâkı, yani iki kişi arasında görüşülerek gizli siyaset takibi ancak diktatörlük devirlerinde olur. Onun haricinde buna imkân yoktur, bunlar Türkiye için ebediyen geçmiştir; bundan emin olsunlar... *(Soldan alkışlar)*

Yalnız her mesul hükümet kendi tasarrufu dahilinde olup henüz müzakere halinde bulunan ve daha bir neticeye varılmamış olan şeyleri tabiatıyla söyleyemez. Meselâ Atlantik Paktına girmek için uzun zaman yaptığımız mesai, o mesai müzakere safhasında bulunduğu müddetçe burada teferruatıyla arz edilemezdi. Ancak müspete doğru gittiğimizi veya neticeyi elde edeceğimizi kuvvetle ümit edeceğimizi arz etmekle iktifa ettik, daha fazla söylemedik, söylememize de imkân yoktur. Fakat herhangi bir netice elde edildikten sonra bunun gizli kalmasına imkân yoktur, bu bir. İkincisi; Anayasamız mucibince her şeyin Yüksek Meclisin tasdik ve tasvibine arz edilmesi icabeder. Onun için böyle bir emrivâkı, böyle bir şey mevcut değildir arkadaşlar.

Bir zamanlar iktidar acemidir, memleketi kazaya uğratmaktadır dedikleri oldu. Böyle bir hal ancak kendi zamanlarında her şeyin bir iki kişi arasında konuşulduğu zamanlarda olabilirdi, bugün asla. Meclis her şeye hâkimdir, kararı o verir.

Gazete meselesine gelelim : Le Monde gazetesi dünya siyasî anlaşmaları hakkında yalnız malûmat verir, verilen kararları değiştiremez. Bir de vaziyete göre henüz meydana çıkmamış ve malûmatı olmayan şeyler hakkında düşünceleri, telâkkileri, anlayış tarzları vardır. Benim söylediğim, herhangi bir gazetenin anlayış tarzıdır. Herhangi mevsuk olmayan bir rivayete istinadan söz söylenemez. Ama bazan kat'i olarak verilen malûmat vardır. Bugün Bon'da Almanya ile diğer üç devlet arasında bir takım şeyler imzalanıyor. Bunu resmî ajanslar neşrettiği zaman bu haber kit'idir. Halbuki meselâ le Monde gazetesi bir Amerikan amiralinin gizli raporunu neşretmiş, sonra tekzip edildi. Bu çeşit mevsuk olmayan ve bir rivayet ve faraziyeden ibaref olan şeylere binayı mütalâa edip tenkidlerde bulunmak doğru değildir.

Sonra arkadaşlar, (halkımız ruhan sükûn içinde değildir) diyorlar. Halkımız ruhan sükûn içindedir. Eğer kendilerinde ruhan bu sükûn yoksa, herhangi bir tereddüt ve korkuları varsa, bunun sebebini izah etsinler, nereden ileri geliyor, bunu söylesinler. Kendisine cevap verelim. Vaktiyle, memleketin herhangi bir emniyet sistemine dahil olmadığı zamanlarda, yani kendi iktidarları zamanında; halkın ruhan muhtarip olduğundan kimse bahsetmiyordu. Şimdi dünyanın en büyük ve kudretli emniyet sistemine dahil olduktan sonra halkın ıstırabından bahsetmek, nasıl bir mantığa istinat ediyor anlamıyorum.

Churchill'in bir mütalâasını söylediler : Şu hususu bilhassa nazarı dikkatinize arz ederim : İngiltere'de intihabat yapıldığı zaman Churchill iktidarda idi. Sulh muzakereleri yapıyordu. Reyler bir müddet sandıklarda durdu. Memleketi iki parti müştereken idare ediyorlardı. Bir koalisyon kabinesi vardı. İki parti arasındaki fark 8-10 kişiden ibaretti. Bu küçük farkla memleket idare ediliyordu. Binaenaleyh Churchill'in söylemeye hakkı olan bir sözü muhalefet bize söyleyemez. Buna hiçbir suretle hakları yoktur.

Onun için bilhassa muhalefetten rica ediyorum, dış siyaset meselelerini burada en geniş bir şekilde münakaşa mevzuu yapmaya hazırız. Gelsinler, söylesinler. Yoksa meydanlarda ve sokaklarda senetsiz sepetsiz ulu orta söylemesinler.

ARİF HİKMET PAMUKOĞLU (Giresun) – Kim yapıyor bunu, kim? İsim ver. Atmosyon yok, isim ver.

FUAD KÖPRÜLÜ (Devamla) – Yalnız bu Meclis kürsüsünden en geniş bir münakaşaya hazır bulunuyoruz. *(Soldan bravo sesleri, alkışlar)*

BAŞKAN – Buyurun Faik Ahmed Barutçu.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Teessüs etmiş bir teamüle istinaden, Millet Partisi adına, söz istiyorum.

BAŞKAN – Kaydediyorum.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Aziz arkadaşlarım, Dışişleri Bakanımız (bütün meselelerimizi bu kürsüden açık olarak konuşmalıyız) dediler. Evvelce başka bir konuşmasında da (Biz açık konuşmak ve her şeyi konuşmak isteriz ve biz demokratik tenkidlerden zevk alırız) demişlerdi. Ben huzurunuzda demokratik memleketlerin parlamentolarında cari olan usulleri örnek yaparak demokratik tenkidler getirdim. Hiç asabileşmeye, hırçınlaşmaya lüzum yoktur. *(Sağdan bravo sesleri, alkışlar)* Fikir üzerinde açık açık tartışırız, münakaşa ederiz. Ve galebe çalan fikir önünde de hürmetle eğilmeyi bilmeliyiz. Sizin fikriniz galebe çalarsa hür-

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

metle eğilirim, benim fikrim galebe çalarsa hürmetle eğilmesini de sen bileceksin. *(Sağdan bravo sesleri)*.

İngiltere'de dediler Sayın Dışişleri Bakanı, muhalefet Hükümetten isteyebilir. Çünkü, dediler, orada muhalefetle iktidar arasındaki aded farkı pek azdır, birkaç sandalyeden ibarettir. Bizdeki muhalefet bunu istemez dediler. Yani demek istediler ki biz aded itibarıyla dört yüz küsür, siz aded itibarıyla elli kişisiniz. İngiltere'deki muhalefetin iktidardan istediklerini siz bizden isteyemezsiniz.

HÜSEYİN BALIK (Zonguldak) – Ama sandıkları da söylediler. 15 gün durduklarını..

BAŞKAN – Sözüünü kesmeyin, Devam buyursunlar. Çünkü 15 dakika ile mukayyettir sözleri.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Aziz arkadaşlar, reisimiz hiç söz vermese matlubu tam hâsıl olacağına benzer. İkide bir onbeş dakika, ikide bir onbeş dakika.

BAŞKAN – Arkadaşlarımıza hatırlatmak istedim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Size Sayın Başbakanın bir sözünü hatırlatayım : Mecliste konuşacaklar, kürsüde konuşacaklar, konuşurmuyorlar diye bahane icat etmesinler diyor. Başkan ise konuşurmamak için bahane arıyor. *(Bahane yok sesleri)*

Aman ya Rabbelâlemin. *(Soldan asabileşme sesleri)*

BAŞKAN – Devam buyurun efendim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Arkadaşlar, biz Churchill'in... *(Sağdan... İn öyle tse sesleri)*

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Beni indiremez. Ancak Meclisin kararıyla hareket edebilir. Ben Churchill'in iki sene evvelki bir teşebbüsünü misal olarak hatırlattım. Churchill o teşebbüsü yaptığı zaman, muhafazakâr partinin Meclisteki adedi galiba 160 kadardı. Yani işçi partinin ekseriyeti kahir bir miktarda idi. Kaldı ki arkadaşlar; muhalefet fikirdir, o fikir meselesidir, aded meselesi değildir. *(Sağdan bravo sesleri)* *(Soldan gürültüler)* Ve yine kaldığı muhalefetin burada 50 küsur kişi olması ve Millet Partisinin inzınamı ile 57 kişiye yükselmesi sadece intihap sisteminin bir neticesidir. Kötü bir sistemin, nâkıs bir sistemin icabıdır.

ARİF KALIPSIZOĞLU (Balıkesir) – O senin sistemin, senin sistemin.

FEYZİ BOZTEPE (Ördu) – Sizde muvazaa var. *(Sağdan gürültüler)*

BAŞKAN – Müsaade buyurun da devam etsinler.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Yoksa, buradaki muhalefet, bugünkü muhalefet seçmenlerin yüzde kırk altısını temsil etmektedir. (Soldan gürültüler) Bununla beraber arkadaşlar, farzedin ki, muhalefetin bir milletvekili vardır, o istiyor ve o soruyor. Dışişleri Bakanı böyle mi buyuracak? "Sen muhalefetin tek milletvekilisin, adediniz fazla olsaydı bunu istemek hakkınız olabilirdi. Ama tek adam veyahut üç adam olduğunuz için hakkınız yoktur." Bunu diyebilir mi? (*Sağdan alkışlar*) (Soldan "öyle değil" sesleri).

FEYZİ BOZTEPE (Ordu) – Dönüp dönüp oraya geliyor.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Barutçu söylenecek çok şey bilir, yalnız dinlemesini biliniz.

BAŞKAN – Rica ederim muhavere etmeyiniz ve takririn mevzuu üzerinde konuşunuz.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Sonra ben, Churchill'in talebinde mucip sebep olarak ileri sürdüğü emrivakiden bahsettim. Her halde Dışişleri Bakanı dikkat etmediler. Churchill diyor ki: "Başbakanla Dışişleri Bakanının kendi aralarında sır halinde verecekleri kararları sonradan Meclis olarak emrivaki halinde tasvip etmek mecburiyetinde kalmamak için..." Çünkü o zaman İşçi Partisinin parlamentodaki ekseriyeti bunu sağlayabilirdi. Tasvip etmek mecburiyetinde kalmamak... (Soldan "neden mecbur kalsın" sesleri) işte böyle bir netice karşısında kalmamak için... Meselelerimizi vaktinden evvel parlamentoda konuşmak lâzımdır. Şunun için lâzımdır ki bu sayede memleket aydınlık içinde nereye gitmekte olduğunu bilir, mühim milletlerarası hâdiselerin cereyan ettiği zaman bu böyledir. Binaenaleyh ben bunu bir misal olarak veriyor ve diyorum ki... (*Ha, sadede gir sesleri*) Dışişleri Bakanı arkadaşımızdan çok partili yeni hayatın icaplarına uygun demokratik bir yola girilmesini istiyorum. Dış politika olaylarından Meclisi zamanında haberdar etmesini istiyorum. Burada Yunanistan'dan bahsederken söylediler, milli politikadan bahsettiler, Lizbon'da da söylemişlerdi, "Atlantik Paktına girmeyi Meclis ittifak halinde kabul etmiştir, bu, milletin politikasıdır" demişlerdi. Milli politikanın icaplarını söylüyoruz, metotlarını söylüyoruz; parlamentoda meselelerin neticelerden evvel konuşulması lüzumunu söylüyoruz. İşte Meclis budur, demokratik talep budur, demokratik tenkit budur arkadaşlar. (*Sağdan bravo sesleri, alkışlar*)

BAŞKAN – Efendim, Osman Bölükbaşı'nın söz istemesi sebebiyle bir noktayı bir kere daha huzurunuzda açıklamak zarureti Divanca, hâsıl olmuştur.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Faik Ahmed Barutçu arkadaşımızın vermiş bulunduğu taktir, soru müessesesi hükümleri dairesinde cereyan etmiş ve bu suretle Bakana ve Faik Ahmed Barutçu'ya söz verilmiştir. Bölükbaşı arkadaşımızın usule mütaallik söz istemeleri karşısında söz verilmesine imkân yoktur. 89 uncu madde, müzakereye mahal olmadığı, ruzname veyahut içtüzük ahkâmına riayeten davet veya takdim ve tehir hakkındadır. Faik Ahmed Barutçu'nun mütalâası buna girmemektedir.

Keza buyurdular ki, 1948 senesinde...

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Başkanlık için bir kurs açmak lâzım...

BAŞKAN – 1948 senesinde içtihat teessüs etmiş.

1950 senesinde verilmiş bulunan, Heyeti Umumiyenin iki kararı ile - lütfen dinlesinler, biz kendilerini dinledik- (milletvekilleri Hükümetten iç ve dış durum hakkında izahat talep eden önergeler verebilirler. Hükümetin verdiği demekten sonra gerek önerge sahibine ve gerekse başkalarına söz verilmez.) (*Hangi senede? sesleri*). 1948, 1949 senelerinde ve en son 1950 senesinde.

Arkadaşlar, bu itibarla soru sahibi oldukları için kendilerine söz verilmiştir.

Şimdi muhterem arkadaşlar; Bölükbaşının da söz istemesi münasebetiyle şu noktayı arz edeyim : O zaman Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü'nün Hükümetin takibettiği dış politika hakkındaki demeci vesilesiyle, C.H.P. Meclis Grubu adına söz istenmesi üzerine kürsüye gelen Başbakan Yardımcısının sözünü ve alınan kararı aynen zabıttan okuyorum :

"DEVLET BAKANİ VE BAŞBAKAN YARDIMCISI SAMET AĞAOĞLU (Manisa) – Çok muhterem arkadaşlar, hakikaten İctüzüğümüzün sâkit olduğu bir mesele karşındayız. Hükümet tarafından Meclisi Âliye dış politikaya taallük eden hususlarda re'sen malûmat arz edildikten sonra, muhalefetin görüşlerini belirtmeye meydan veren bir teamülü Yüksek Meclisiniz bahsettiği takdirde, Hükümetimizin bu hususta menfî bir noktaî nazarı olmadığını arz etmek isterim.

BAŞKAN – Mümasil ahvalde müzakere açılmayacağı hakkında İctüzükte içtihat yoluyla bazı hükümler vardır. Fakat muhalefete söz verip vermemek hakkında hakikaten İctüzük meskûttur. Bu itibarla mümasil ahvalde muhalefet sözcülerine söz verilmesi lâzımgelip gelmeyeceği hakkındaki hususu reyî âlinize arz ediyorum. Söz verilmesini kabul buyuranlar.. Etmeyenler... Kabul edilmiştir."

Şimdi arkadaşlar, heyeti celileniz Hükümetin dış politika hakkında izahat vermesi halinde muhalefet sözcülerine söz verilmesini karar altına almış bulunmaktadır. Faik Ahmed Barutçu'nun dileği ise sözlü soru müessesesi dahilinde cereyan etmiştir. Bu sebeple Faik Ahmed Barutçu'ya ve Hükümete söz verilmiştir. Bu mevzuda Osman Bölükbaşı'ya ayrıca söz veremeyeceğimi arz ederim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Sorulara devam ediyoruz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Usule mütâallik bir iş yoktur. Faik Bey'in soru takriri münasebetiyle ortada bir mevzu kalmamıştır.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Bu nasıl idare etmektir Meclisi?..

BAŞKAN – Senden öğrenecek değilim. Tüzük hükümlerini tatbik etmekle mükellefim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Usule dair söz istiyorum. (*Gürültüler*)

BAŞKAN – Usule dair size söz veremeyeceğim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Usul hakkında bir milletvekiline söz vermekle mükellefsiniz.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Ben de usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN – Söz vermiyorum. (*Şiddetli gürültüler, sağdan ayağa kalkmalar*).

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Eğer usul hakkında bize söz vermezsen Meclise riyaset ettiğin zamanlarda biz de Meclise iştirak edemeyiz...

BAŞKAN – Usul hakkında Tüzük hükümlerine göre hareket edilir, yoksa her arzuya göre söz verilmez. Ben Tüzük hükümlerini yerine getirmekle mukayyedim.

(*Sağdan, Meclisi terkedeceğiz sesleri*) (*Gürültüler*) (*Sağdan Meclisi terketmeler*).

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Keyfi iş yapıyorsun!.. Keyfine göre hareket edemezsin!..

BAŞKAN – Tüzük ahkâmını yerine getirmekle mükellefim.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Reis Bey, hakikatı söyletmiyorsun. Ben usul hakkında konuşacağım; hakikatı söyleyeceğim.

Meclis er meydanı idi, er meydanı meğer Yardımcı'nın meydanı imiş...

BAŞKAN – Keyfinize göre er meydanı olmaz.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

BAŞKAN – Efendim, geçen birleşime ait olarak, İçtüzük hükümlerine çağırılmayı tazammun eder mahiyette, Erzurum Milletvekili Bahadır Dülger arkadaşımız tarafından verilmiş bir önerge vardır, onu okuyacağız.

İlaveten arz edeyim ki; İçtüzüğün 89 uncu maddesine uygun görülen bu önerge dolayısıyla yana ve karşıya olarak iki milletvekili arkadaşımız konuşabileceklerdir. İçtüzük bunu âmirdir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Söz istiyorum.

BAŞKAN – Takririn aleyhinde mi?

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Hayır lehinde.

BAŞKAN – O halde önerge okunduktan sonra söz isteyiniz.

B.M.M. Yüksek Başkanlığına

Usule taallük eden bir meselede velev sorular üzerinde müzakere cereyan etse dahi her milletvekilinin bu müzakereye iştiraki tabii hakkıdır.

Faik Ahmed Barutçu tarafından ileri sürülen usul esasları hakkında ki mütalâalara Riyaset Divanınca cevap verilmek suretiyle usul müzakeresi açılmış olduğuna göre söz isteyen diğer milletvekillerine de söz verilmesi lâzım iken verilmemiş olması Meclisimizin nizam duygusuna aykırıdır. Binaenaleyh, yarım bırakılan usul müzakeresinin tekrar açılarak Yüksek Meclisin hakemliğine müracaat suretiyle meselenin halledilmesi ni arz ve teklif ederim.

26.V.1952

Erzurum Milletvekili

Bahadır Dülger

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Lehinde konuşmak istiyorum Reis Bey.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) – Ben de aleyhinde söz istiyorum.

BAŞKAN – Takriri dinlediniz. Faik Ahmed arkadaşımız yana, Celâl Yardımcı arkadaşımız karşıya konuşmak üzere söz aldılar. Bahadır Dülger arkadaşımız tavzih sadedinde söz istiyorlar.

BAHADIR DÜLGER (Erzurum) – Muhterem arkadaşlar, geçen müzakerede bir sözlü soru esnasında Yüksek Meclis muvacehesinde cereyan etmiş olan hâdis, şahsi kanaatimce, Anayasanın 21 inci maddesiyle tâyin edilmiş olan ve Meclis müzakeratının İçtüzük hükümlerine göre cereyan etmesini temin yolunda konmuş olan hükme bir çeşit aykırı olması bakımından bu hususun tashihi ve Anayasa ile İçtüzük hükümlerinin yerine getirilmesi için bu takriri vermiş bulunuyorum.

Mesele şundan ibarettir : Bir soru konuşulduğu sırada soru sahibi Faik Ahmed Barutçu "usul hakkında söz rica ediyorum, bu mühim bir meseledir" diye usul hakkında Başbakanın söz ricasında bulunmuştur. Bunun üzerine Meclise riyaaset eden arkadaşımız mesele halledilsin, Dışişleri Bakanından sonra sizi kürsüye davet edeceğim demiştir. Demek ki daha ilk vehlede bu sözü söylemek suretiyle Faik Ahmed Barutçu'nun usul hakkında söz istemesi fikrini kabul etmiş bulunuyor. Benim bu okuduğum tâbirler aynen zabıttan alınmış tâbirlerdir. Ben, tabii anladıklarımı ve gözümün önünde cereyan eden hâdiselerle telâkkilerime ve idrakimin hudutlarının bana verdiği imkânlarla göre arz ediyorum. Takdir Büyük Millet Meclisindir.

Bundan sonra Faik Ahmed Barutçu söz almış, 1948 senesinde hâsıl olan bir usul meselesi hakkında beyanatta bulunmaya başlamıştır. Fakat Başkan, bu beyanattı, "elimizde kararlar vardır, binaenaleyh sizin bu usul meselesi hakkında ileri sürdüğünüz noktaî nazarlar burada münakaşa edilemez" yollu sözlerle katetmek istemiştir. Fakat bu arada Başkanla Faik Ahmed Barutçu arasında şu şekilde bir münakaşa cereyan etmiştir : Faik Ahmed Barutçu diyor ki, "müsaade edin, daima sözümü kesiyorsunuz, nihayet Meclis hakem olacaktır. Siz Meclise arz edersiniz". Başkan, buna "Tüzük hükümlerini yerine getirmekle mükellefim" cevabını veriyor. Barutçu bunun üzerine, "usul bakımından konuşmak hakkımdır," diyor. Bunu dedikten sonra Başkanın vermiş olduğu cevap : "Tüzük hükümlerini yerine getirmekle mükellefim, arz edeceğim yüksek heyetinize," demekten ibaret oluyor.

Demek ki, bir usul meselesinin işlemesi hususunda Yüksek Meclise mâruzatta bulunmak ve onun hakemliğini kabul etmeyi evelden kabul etmiş bulunuyor. Böyle olduğu halde Başkan, usul hakkında söz isteyen başka bir milletvekiline. Osman Bölükbaşı'na, şu sözlerle cevap veriyor ve kendince bir karar veriyor : "Faik Ahmed Barutçu'nun vermiş olduğu takrir soru müessesesi hükümleri dairesinde cereyan etmiş ve bu suretle Faik Ahmed Barutçu'ya söz verilmiştir. Osman Bölükbaşı arkadaşımızın veya başkalarının usule mütaallik söz istemelerine imkân yoktur. 89 uncu madde müzakereye mahal olmadığı ruzname veya İçtüzük ahkâmına riayete dâvet veya takdim ve tehir hakkındadır. Faik Ahmed Barutçu'nun mütalâası buraya girmemektedir" diyor.

Şimdi muhterem arkadaşlar, bir hatip çıkmıştır. Büyük Millet Meclisinde 1949 senesinde cereyan etmiş olan -biz orada yokuz, biz bilmiyoruz, bizim gıyabımızda- bir meseleye mütaallik olarak teessüs etmiş olan, İçtüzük bakımından teessüs etmiş bir örfe dair bir iddiada bulunmuştur.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Bu bir usul iddiasıdır. Usul iddiasının Büyük Millet Meclisi huzurunda, iddia sahibi Faik Ahmed Barutçu tarafından açıklanmasına Makamı Riyaset tarafından imkân verilmiştir. Eğer imkân verilmemiş olsaydı, usul müzakeresi açılmamış telâkki edilebilirdi. Faik Ahmed Barutçu buraya geldiği zaman yalnız soruya mütaallik olarak mesele hakkında izahat vermek vaziyetinde bulunmuş olsa idi usul meselesi açılmamış olabilirdi. Halbukî Faik Ahmed Barutçu kürsüye geldiği zaman usule mütaallik olan bir iddiayı Büyük Millet Meclisinin huzurunda getirmiştir. Bundan sonra bu iddianın kabul edilip edilmeyeceği... Çünkü katî bir tüzük maddesine dayanmamaktadır. Bir örfe dayandığı iddiası vardır. Acaba örfe dayanıyor mu, dayanmıyor mu meselesinin Büyük Millet Meclisi tarafından tetkiki ve bir karara bağlanması iktiza eder. Çünkü, İctüzük böyle bir mesele hakkında bir hüküm sevketmiş değildir.

Binaenaleyh Büyük Millet Meclisinde usul hükümleri dairesinde nasıl müzakere cereyan ediyorsa, yani şimdiki gibi bir üstüne bir karşıya, bir yana iki veya üç milletvekili nasıl konuşuyorsa böylece konuşulduktan sonra Büyük Millet Meclisinin reyinin istihsalı icabederdi. Bu yapılmamıştır (*Doğru sesleri*). Ve Başkan sözlü soru müessesesi içinde cereyan eden bir münakaşa sırasında usul meselesinin müzakere edilmesine ve usul bakımından milletvekillerine söz verilmesine imkân olmadığına dair bir noktaî nazar ileri sürmüştür.

Arkadaşlar, İctüzüğün hükümleri usul bakımından hangi yerde ve hangi mahalde iddialar ileri sürülebileceğini tahdit etmiş değildir. Her zaman usul meselesi mevzuubahis olabilir. Bu usul meselesi her mevzuubahis olduğu zamanda Başkan tarafından, diğer isteklere esaslara takdimen, usul hakkında söz verilmesi iktiza eder. Kaldı ki; Başkanın bir başka noktaî nazarına daha temas etmek istiyorum: diyor ki : "Faik Ahmed Barutçu'nun mütalâası 89 uncu maddeyle tâyin edilmiş olan usul meselelerinin hududuna girmemektedir." Benim şahsî kanaatimce Başkan arkadaşımız İctüzüğün usule mütaallik olan maddesini anlamakta biraz mütereddit davranmış bulunuyor ve sanıyorum ki : kâti bir kanaate sahip değildir.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) – Sussanız artık.

BAHADIR DÜLGER (Devamla) – Emredersiniz, iki dakika sonra susarım. Suat Bey.

Şimdi İctüzüğün 89 uncu maddesinde diyor ki : "İctüzük hükmüne riayete mütedair bir hale dair usul bakımından söz istenebilir."

Şimdi o günkü müzakereleri tahattur edersiniz. İktüzüğün zikretmediği, sâkit kaldığı bir hususta, B. M. Meclisinin vermiş olduğu bir karar mevzuubahis olmuştu. Bu kararla bir örf teessüs etmiş ve İktüzüğün boş kalmış olan bir noktası bu kararla doldurulmuştu. O halde verilmiş olan bu örf kararı, İktüzüğün sarîh maddelerinden farksızdır. Bu da bir İktüzük hükmündedir. Binaenaleyh böyle bir örf kararının tatbik edilmesi veya edilmemesi, veyahut her hangi bir iddianın bu örf kararıyla tetabuk halinde bulunup bulunmadığının tetkiki, tam İktüzüğün ortasına düşen, 89 uncu maddenin, İktüzük hükmüne riayete mütedair olarak ileriye sürülmüş olan esasına tam mutabıktır. O halde, bu hususta İktüzükte katî olarak tâyin edilmiş bir esas, bir madde bulunmadığına göre B. M. Meclisi yeniden bir örf kararı vermek durumunda idi. Binaenaleyh Başkanın kendiliğinden bir karar vermesi veyahut İktüzüğün filân maddesini bu işe tatbik ederim demesi, benim şahsî noktaî nazarıma göre, hatalı bunuyordu. Bu itibarla o anda usul hakkında söz istemiş olan milletvekillerine 89 uncu madde hükümlerine riayeten söz verilmesi iktiza ederdi.

Benim bu sözlerim Anayasa ve İktüzük hükümlerinin Meclis müzakeratında tamamiyle tatbiki bakımındandır. Yoksa karşılıklı parti mücadeleleri safhası bunun tamamiyle dışındadır. Ben şu anda şahsî kanaatim olarak bir İktüzük ve Anayasa meselesini buraya getirmiş oluyorum. Bir hal tezahür etmiştir, bu halin tekerrür etmemesi ve hâsıl olan boşluğun B. M. Meclisinin hakem kararı ile doldurulması gerekir. Kanaatim bu işin sadece Meclis Başkanı tarafından söylenecek bir söz ve bir hükümle doldurulmasına imkân olmadığı şeklindedir efendim.

BAŞKAN – Önerge lehinde söz Faik Ahmed Barutçu'nundur.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Müsaade buyurursanız aleyhinde söz alınmıştır, evvelâ kendileri konuşsunlar.

BAŞKAN – Ben söz alma sırasını takip ediyorum.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Muhalif olan noktaî nazarı öğrenmek için daha evvel kendilerinin konuşması lâzımdır.

BAŞKAN – Efendim, söz, alınan sıraya göre verilir. Falan mütalâasını dermeyen etsin, ben ondan sonra konuşayım, diye İktüzükte bir hüküm yoktur.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Aziz arkadaşlarım, evvelâ Sayın Apaydın arkadaşına şunu arz etmek isterim ki; kendisi yüksek heyete tebligatta bulunurken, "böyle bir önerge vardır, bu önergenin aleyhinde Celâl Yardımcı arkadaşımız konuşacaktır" dediler. Ve onun üzerine ben de söz istedim. Mamefih ondan evvel söylesem de bir şey lâzımgelmez.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Aziz arkadaşlarım evvelâ şunu arz edeyim ki, maksadını, güzel bir usulün teessüs etmesine veya teessüs etmiş olan bir usulün devam ettirilmesine mütaallik bir münakaşanın mâkul bir neticeye bağlanmasıdır.

BAŞKAN – Bir dakika müsaade buyurursanız şunu arz edeceğim :

Tüzük yana ve karşıya olarak sıralanmış bulunduğuna ve zâtî âliniz de yana söz almış bulunduğunuza göre söz sırası size verilmiştir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Benden evvel konuşan Bahadır Dülger arkadaşına teşekkür ederim. Bu teşebbüsleri mutlaka verimli olacaktır. Yüksek Meclisin bu konuda karar alması için yol açılmış bulunmaktadır.

Samimî olarak şunu arz edeyim ki, bu demokratik usullerin tesisi gayretinde Barutçu'nun parti mülâhazasıyla hareket etmesine imkân ve ihtimal yoktur. Samimî olarak arzum odur ki, daima başka demokrasilerden örnek getirerek konuşmak istememin sebebi hikmeti, bu Meclisin ilerisi için misal olacak demokratik güzel usuller tesisi yolunda islahatçı bir Meclis olmasını görmektir. Ve bu Meclis böyle olmaya lâyıktır, o halde niçin fırsat düştükçe bu yolda adımlar atılmasın, diyorum. Bütün arzum bundan ibarettir. Bunu söylemek isterim.

KENAN AKMANLAR (Çanakkale) – Bu her halde senin ikazınla olacak değil.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Lûtfedin, dinleyin.

Yalnız, Sayın Reis bu işi de 15 dakika içerisine alırsa yine yandık.

HÂŞİM TATLIOĞLU (Yozgad) – Reis değil, Tüzük yapıyor onu.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Bu usul meselesi bendenizin bir takririmin konuşulması vesilesiyle meydana çıkmıştır. Hâdisenin Tüzük bakımından, iki ayrı safhası vardır.

Birinci safha şu: ben takririmi vaktiyle Yusuf Kemal Tengirşenk'in verdiği bir takriri tekrarlamak suretiyle dış politika olayları hakkında Dışişleri Bakanının Meclisi tenvir etmesini sağlamak kasdiyle verdim. Riyaset mevkiini işgal eden Celâl Yardımcı arkadaşımız, ben takririmin mahiyetini bu suretle izah edip, esasa ait düşüncelerimi söylerken arkadaşımız 15 dakika müddet dolmaktadır diye mütemadiyen ihtar etmeye başlaması üzerine.

HÂŞİM TATLIOĞLU (Yozgad) – Bir defa ihtar etti.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Üzerine toz kondurmayalım, ama vaki'dir. (Gülüşmeler)

HÂŞİM TATLIOĞLU (Yozgad) – Ziya Termen'e de aynı şeyi yaptı.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Ben takririn mahiyetini izah ettim ve ondan sonra indim.

Reis, evvelce teessüs etmiş olan usulün başka bir mahiyet taşımakta olduğunu ve bu hususta kararlar bulunduğunu ve binaenaleyh benim takririmin ancak soru müessesesine ait bir takrir gibi muamele görmesi zaruretini heyete ifade ederek gündemin diğer maddesine geçerken, usul hakkında söz istedim. Arkadaşımız usul hakkında istediğim bu sözü vermemiştir.

Bir milletvekili usul hakkında söz isterse bu söz hakkı kendisinden esirgenebilir mi? Hâdisenin bir cephesi budur.

Tüzüğün 89 uncu maddesi sarıhtır. Tüzük hükümlerinin tatbıkındaki aykırılıklara mütaallik olarak bir milletvekili söz istedi mi ona söz vermek zarureti vardır ve mutlakdır, bunun esirgenmesine imkân ve kimse-nin hakkı yoktur. Sebebi: Nizamname hükümlerinin mahfuziyetini sağlamaktır. Farzedelim. Tüzük hükümleri Riyaset Makamını işgal eden kimse tarafından yanlış tatbik edilmektedir, bunu gören milletvekili, usul hakkında söz istiyorum dedi mi akan sular durur. Reis milletvekiline, buyurun diyecek ve o söyleyecek, sonra gerekirse yani Reis kaani olmazsa, tereddüt olursa Yüksek Meclis meseleyi halledecektir, başka türlü nizam ve intizamı sağlamak imkânı olmaz. Yoksa Riyaset diktatorası teessüs eder, Reisin vazifesi Tüzük hükümlerini kemali bitarafî ile tatbiktan ibarettir.

Binaenaleyh bir defa Başkanvekili arkadaşımızın evvelce teessüs etmiş olan usulden Meclise bahsederken usul hakkında söz isteyen bir milletvekiline söz vermemesi Tüzük hükümlerine tamamen aykırıdır. Bu, yalnız bir milletvekilinin hakkını ihlâl ile kalmaz. Yüksek Meclisin hakkına karşı bir hareket olur ve neticede hakem rolünü ifa edecek olan Yüksek Meclisin bu vazifesini ifaya imkân vermemek olur. Nitekim ben konuşurken, konuşmama başladığım zaman işi evvelâ usul meselesi olarak vaz'ettim ve usul meselesi bakımından izah ettim, verdiğim takririn sual müessesesi ile ilgili olmadığını, emsal göstererek, beyan ettim. Riyaset başka bir mütalâada bulunabilir. Buna bir diyeceğim yok, öyle takdir edilebilir. Ama usul üzerinde söz isteyen milletvekilini dinlemeye mecburdur ve dinledikten sonra Yüksek Meclise arz edip halletmesi zarurettir. Tüzük meselesi, yani usul hakkında söz isteyen bir milletvekiline söz vermek zaruretine dair olan mâruzatım bundan ibarettir.

Meselenin ikinci cephesine gelince :

Ben, dış politika olayları hakkında Yüksek Meclisin tenvir edilmesini Hariciye Bakanından istemeyi düşündüğüm zaman Tengirşenk'in vaktiy-

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

le vermiş olduğu tavrini hatırladım ve zaptını bulurdum, şimdi okuyacağım. 12.IV.1948 tarihli zabıttaki bu tavrır şudur :

"Sayın Hariciye Vekilinin son Londra, Atina görüşmeleri hakkında Meclise sözlü izahat vermelerini saygıyla rica ederim."

Ben de tavriri o şekilde yazmaya itina ettim ki; neticede teessüs etmiş bir usul üzerinde her hangi tereddüt ve münakaşaya mahal verilmesin. Eski arkadaşımız o zaman bu tavrır üzerinde konuştular ve dediler ki; ben bunu Büyük Meclisin murakabe hak ve vazifesinin dışında olarak sadece Meclisin dış olaylar hakkında tenvir edilmesi maksadıyla verdim demişler, zaman zaman bu yolda izahat verilmesinin faydalı olacağını söylemişler ve sağdan ve soldan alkışlarla tasvîp edilmiş idi.

Arkadaşlar, usul nasıl teessüs eder. Meclisin karariyle teessür eder. Meclisteki tatbikatla teessüs eder. Arkasından 20.12.1948'de görüşülen "dünya işleri ve bilhassa memleketimizi alâkadar eden milletlerarası meseleler hakkında Büyük Millet Meclisine malûmat verilmesini Sayın Dışişleri Bakanından rica ederiz." yolunda, aynı mahiyette ikinci bir tavrır veriliyor, bu tavrır de okunduktan sonra Riyaset Makamındaki değişen zat tarafından deniliyor ki "Bu tavrır ne sorudur ne de gensoru mahiyetindedir. Yalnız Dışişleri Bakanı dinlenilecektir, başkasına söz vermeyeceğim." Dışişleri Bakanı da izahat verdikten sonra, söz isteyen olmadığı ve teessüs eden eski usulden bahsedilmediği için mücerret Reisin mütalâası üzerine müesses usulün değiştirildiği söylenemez.

ADNAN MENDERES (İstanbul) – Meclisin sükût etmesi, Reisin sözünün tasdikına delâlet etmez mi?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Aziz arkadaşım sâkite söz isnat etmek istiyor. Ne zaman olurdu? Eğer teessüs eden usul üzerinde konuşularak ondan sonra Riyasetin izahile gündeme geçilseydi, belki o zaman ma'rezi hacet diye sâkitin sükûtundan mâna çıkarmaya gidilebilirdi. Yoksa teessüs eden bir usul, Meclisin yeni kararı olmadan bir reisin sözüyle değişmiş sayılamaz.

HÂŞİM TATLIOĞLU (Yozgad) – Kararı peşin bildiriyor ve kimse de söz istemiyor.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Kaldı ki, arkadaşlar, bu Meclis, geçen senenin 12 nci ayında Dışişleri Bakanının kendiliğinden verdiği izahat üzerine, Grup namına konuşmak hususundaki talebimizi kabul ederek bir usul tesis etti. Güzel bir adım attı, sual müessesesinin..

Aziz Başbakan, dinle..

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Size değil, arkadaşla konuşuyorum.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Dinle ki peşin hükme varmış vaziyette sizi görmeyeyim.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Ben senin ne söyleyeceğini bilirim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Maksat mâkul hatveleri tevali ettirmektir. Asıl mesele bunu sağlamaktır.

Bir konuşma usulü teessüs etti mi murakabe vasıtalarının dışındaki bu konuşma usulünden kaçınmamak lâzımdır.

ABİDİN POTUOĞLU (Eskişehir) – Takrîr üzerine mi, re’sen mi?

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Re’sen... *(Gülüşmeler)*. Lâtakra-büssalâte arkasını bekle...

Bir bakan kendiliğinden gelir, izahat verir. Kendiliğinden verdiği izahattan sonra, grup namına söz söylemeyi, Yüksek Meclis kabul eder. Demek ki, konuşmayı prensip itibariyle kabul etmiştir.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Yüksek Meclis kabul etmemiş, Riyaset kabul etmiştir.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Hayır, Riyaset, Meclise arz etmiştir, Meclis kabul etmiştir. Zabıt buradadır, Sayın Menderes. Böyle bu iş... *(Gülüşmeler)*. Bir konuşma prensip itibariyle kabul edildikten sonra o konuşma bakanın kendiliğinden verdiği izahat üzerine kabul edilmişti diyerek, talep üzerine verilen izahat dolayısıyla esirgenir mi hiç? Kabul ediniz ki aziz arkadaşlar tenakuz olur. Yalnız tenakuz olmakla kalmaz, asıl ve evleviyetle söz verilmesi lâzımgelen yerde söz esirgenmiş olur. Kaldı ki, mesele nedir? Nihayet bir mevzu üzerinde Hükümetin Yüksek Meclisi tenvir etmesi değil mi? Mevzu üzerinde muhalefet grubunun veya takriri veren arkadaşın noktaî nazarını dinlemekte kaçınılacak ne mahzur var? Mahzur yok, fayda var ve bunun önünü açmak zarureti var. Girdiğimiz çok partili parlamentolu rejimin icaplarıdır bunlar. Girdiğimiz yeni hayatı, eski usulün kalıpları içerisinde tazyik etmeye imkân yoktur. Bir politik sistem, mutlaka yeni şartlara intibak etmesini bilecektir, bünyesi itibariyle bilecektir, işleyişi itibariyle bilecektir. Yoksa sıkıntı kaynağı olur. Sayın Başbakan; muhalefet gelsin Büyük Millet Meclisinde fikirlerini beyan etsin derken... *(Soldan, usulü dairesinde sesleri)*. Usulü tesis etmeye sen yetkilisin. Beyan etsin derken konuşma imkân ve vasıtalarının serbest olması ve serbest işlemesi esastır.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Diş politika olayları üzerinde ben burada konuşmaya başlayacağım. Riyaset Makamı mütemadiyen üç dakikan kaldı, bir dakikan kaldı derse insan konuşmaktan feragat eder. *(Tüzük icabıdır. Tüzüğü değıştirelim sesleri)*. Usule muhalif olmayan demokratik teamülleri tesis edeceksin. Bu teamüllerle demokrasi gelişecektir. Tüzük hükümlerinin boşlukları böyle doldurulur. Atılmış hatveleri tamamlamak lâzımgelir.

SUAT BAŞOL (Zonguldak) – Miadin doldu.

FAİK AHMED BARUTÇU (Devamla) – Miadımın dolduğunun farkındayım. *(Gülüşmeler)*. Muhalefetin talebi mütevazıdır, neticesine siyasi mesuliyet terettüp eden murakabe vasıtalarının dışında olarak sırf Meclisi tenvir sadedinde istenen izahattan sonra konuşmak imkânını temin edecek bir usulün, bir teamülün tesisini sizden istemekten ibarettir. Bu esirgenecek şeylerden değildir. Bilâkis tutulması ve ileriye götürülmesi lâzımgelen bir tekliftir. Bunu kabul edin, bunda mahzur yoktur arkadaşlar. *(Soldan mahzur var, teklif getir sesleri, gürültüler)*.

BAŞBAKAN ADNAN MENDERES (İstanbul) – Teklif ver, müzakere edelim. Ortada teklif yok, kabul edin, diyorsun.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) – Çok muhterem arkadaşlarım, mâruzatıma başlamadan evvel bugün gazetelerde, muhalefet partilerinin Yardımcı'nın Riyasette bulunduğu müddetçe Meclise gelmeyecekleri haberine karşı derhal arz edeyim ki, ben bugün bu tehlide ehemmiyet vererek kürsüye çıkmamış vaziyette değilim. Bundan sonra bu vazifede bulundukça daima bu mevkie gelecek ve vazifemi yapmakta devam edeceğim.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) – Tehlide karşı tehdit..

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – Muhterem arkadaşlar, Bahadır Dülger arkadaşımıza bu takriri verdiklerinden dolayı teşekkür ederim. Benimle beraber muhalefetin de bu teşekkür paylaştıklarını gördüm. Kendilerinin bile akıllarından geçmeyen ve Tüzükte yerini bulamadıkları bir şekilde müdafaalarına bir mesnet bulan muhalefet, iktidarın bu Meclisinde, Bahadır Dülger gibi bilgili ve hakşinas milletvekilleri mevcut oldukça, hakkından endişe etmesin.

CEZMİ TÜRK (Seyhan) – Muhalefeti tamim etme tasrih et. *(Gürültüler)*.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) – Sen aslını müdafaa et kâfi.

BAŞKAN – Abdürrahman Bey lütfen müdahale etmeyin.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – İşte böyle yaparlar her zaman.

Muhterem arkadaşlar, müsamaha etmek, görmemezlikten gelmek, geniş davranmak, boş vermek, hâsılı (*idare et idare*) zihniyetini güdenler arasında yer almayı ben de biliyorum, bu kadar şeyi bildiğimi benden esirgemeyeceğinize ümidim var. Böyle yapsam, Tüzük icaplarına aldırılmazsam, Sayın Faik Ahmed Barutçu için, Muhterem Bölükbaşı için çok iyi bir reis olurum. Ve onlar kimsenin hatırını, gönlünü kırmayan, her işarete kafa sallayan, söz haklarına riayet etmeyen, etliye, sütlüye karışmayan, Faik Ahmed'in biraz evvel söylemek istediği, müzakerenin cereyanını tüzüksüz temin eden, tüzüksüz bir reis görmek istiyorlar. (*Soldan bravo sesleri*) Eğer böyle yaparsam arkadaşlar,...

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) – Reislik elden gider.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – Ne Faik Ahmed'in tüzüğü tazyik eden manevralarına mukabele etmek zahmet ve mecburiyetinde, ne Meclisi terketmek, obstrüksiyonuna ve ne de muhalefet gazetelerinin, muhalefeti susturdu gibi tenkidlerine ve bâranı belâsına mâruz Kalırım. Ama ben onların istediği gibi bunu yapamayacağım arkadaşlar. Tüzük, onların dediği gibi hareket etmek salâhiyetini bana asla vermemiştir ve vermediğini huzurunuzda açıklayacağım. Bu vazifede kaldıkça Tüzükten anladığım mânaya göre onun müteyakkız bir bekçisi olacağım. (*Soldan bravo sesleri*) Ne kimsenin söz hakkını selbetmek, ne de Tüzükte müsaade olunmayan ahvalde milletvekiline söz vermek salâhiyetine malik değilim ve böyle bir gaflet ve zühule düşmemek azminde ve kararındayım. Bütün gayretim Tüzüğü hâkim kılmaktır. Başka hiçbir gayem yoktur. Eğer bu şekilde hareket ettiğinden dolayı bu Meclis Divanına geldiğim günden beri başıma yağdırdıkları bârânı belâyı yağdırmaya devam etseler dahi üzülmecek, bunu rahmet diye telâkki edecek ve çalışmalarına devam edeceğim. (*Alkışlar*)

Şimdi muhterem arkadaşlarım; bakınız Faik Ahmed ne yollardan ve ne ustalıkla manevralarla Tüzükte tahripkâr gedikler açmaya, Meclis murakabesini ve hükümetlerin durumunu nasıl bir çıkmaz yola sokmak istemektedir. Bunu arz edeceğim :

Bir takrir veriyor, Hükümetin, Atina seyahatinde ve Ankara'daki görüşmelerde ne gibi şeyler konuşulduğuna dair sözlü olarak cevap vermesini istiyorum, diyor.

Arkadaşlarım; bu takrir bir sözlü sorudur ve Tüzüğün 78 inci maddesinin ikinci fıkrası gereğince gündemin sorular kısmında üç birleşimden beri yer almıştır.

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Bu sorunun gündemin bu kısmında niçin yer almış olduğu hakkında, Tüzüğün 89 uncu maddesinin verdiği hakka dayanarak hiçbir itirazda bulunmamıştır, Barutçu. (*Sağdan. bravo sesleri*)

Kendisinden evvelki sözlü sorular, soru hükümleri dairesinde müzakere edildikten sonra, aynı sözlü soru hükümleri dairesinde, Faik Ahmed Bey kürsüye davet olunmuştur. Her zaman yaptığı gibi, kürsüye gelen Faik Ahmed, dediği gibi, canının istediği gibi konuşmasına devam ettiğini gören Divanımız, bu cihete bilhassa dikkat etmenizi rica ederim, asıl meselenin haizi ehemmiyet noktası burasıdır, yani ihtilâl buradan başlıyor.

ABDÜRRAHMAN BOYACIGİLLER (Zonguldak) – Evet, ya öyle...

BAŞKAN – Abdürrahman Bey hatibin sözünü kesmeyiniz rica ederim. Müdahale etmeyiniz.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – Mâlâyani tâbirler hoş değildir, Abdürrahman Bey!

BAŞKAN – Devam ediniz.

CELÂL YARDIMCI (Ağrı) – Bu hali gören Divan, yani dilediği gibi nâ-mütenahi konuşacağını sezen Divan, ondan biraz evvel Sayın Ziya Ter-men'i ikaz ettiği gibi, kendisinin, 15 dakikanın hemen hitamında sözünün kesilmesi gibi nahos bir halin zuhur etmemesi ve bu hal sebebiyle geride kalan mevzuları söylemesine imkân bırakılması mulâhazasıyla üç dakikalık vakti kaldığı kendisine bildirilmiştir ve bu üç dakikalık zaman içinde geride kalan mevzuları, toplayıp, söyleyeceği mühim esasları söyleyebilmesi mulâhazasıyla hareket edilmiştir. (*Soldan bravo sesleri*)

İşte fırtına burada kopmuştur arkadaşlar.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) – Çok güzel izah etti. Bravo.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – İşte o zaman Faik Ahmed Barutçu'nun esasen evvelden hazırladığı, tasarladığı ustalığı başlıyor. (*Gülüsmeler*) Reis, diyor, sözüm 15 dakika ile mukayyet değildir, istediğim kadar konuşurum.

Zabıtlar buradadır.

Neden? diye soruyorsunuz, cevap veriyor. Çünkü benim takririm sözlü soru değildir, diyor.

AHMED VEZİROĞLU (Afyon Karahisar) – Âdetleri.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – Evet diyor, Meclisin teamülü vardır, Hükümetin izahatından sonra, hiçbir müddetle mukayyet kalmaksızın icabettiği kadar konuşurum, diyor. Ve bir taraftan Yusuf Kemal Tengir-

şenk'in verdiği tavrına dayanıyor, diğer taraftan da Meclisimizin son te-
sis ettiği teamüle istinat ediyor.

Muhterem arkadaşlarım, müsaadenizle, Tüzüğün, bu devekuşu oyuna müsaait olmadığını anlatmaya çalışacağım. (Soldan gülüşmeler) Evvelâ Faik Ahmed Barutçu'nun tavrı bir sözlü sorudur, orada yer almıştır, o hükümlere tâbidir. Saniyen, dediği gibi sözlü soru değilse sadece bir önerge'dir. Gündemin sözlü sorular bahsine girmemesi ya Divanın sunuşları kısmında veya önergeler kısmında yer alması icabederdi. Farz buyurunuz ki; sehven, zühul eseri olarak önergeler bahsinde veya Divanın sunuşları kısmında yer almadı, ama bir taktirdir.

Şimdi muhterem arkadaşlar, bu önerge üzerinde -ki, bu önerge sözlü soru değildir, diyor- bu önerge sözlü soru değilse, bu önerge bir istizah değilse, o halde bu önerge sadece Hükümetin dinlenmesini temin eden bir önerge'dir. Bu şekildeki önergelerden sonra asla müzakere açılmaz ve hiçbir milletvekiline ve bizzat Faik Ahmed Barutçu'ya söz verilmez. (Soldan bravo sesleri, alkışlar)

Şimdi F. Ahmed nereden çıkarıyorsunuz bunu, Tüzük hükümlerini keyfi tatbik ettiğin gibi, bunu da uyduruyor musun, diyebilir. Buna da cevap vereyim : Arkadaşlar müstenidatını arz edeyim. Tüzükte, sorular, gensorular, kanunlar, raporlar, tefsirler, Meclis tahkikatları ve emsali hâdiselerden gayri sebeple müzakere açılacağı hakkında hiçbir hüküm yoktur. Faik Ahmed Bey'in tavrı eğer bir sözlü soru değilse müzakere açamaz. Bu, Tüzük ahkâmındandır. Sadece Tüzük ahkâmı mı? Arkasında kararlar da var. Biraz evvel kendisi 20.XII.1948 tarihinde Yusuf Kemal Tengirşenk'e isnat ettiği taktir hakkında Meclisin bir teamülü ve bir kararı vardır. Yusuf Kemal Tengirşenk'in önergeler kısmında yer alan ve taktirinde : Dışişleri Bakanının son Avrupa seyahatinden dönmesi dünya işleri ve bilhassa memleketimizi ilgilendiren milletlerarası meseleler hakkında Büyük Meclise malûmat vermesini rica ederim diyor. Arkadaşlar Başkan, bunun ne bir soru ne de bir gensoru olmadığını ifade ederek bu hususta müzakere açılmayacağını sadece Meclisi tenviren mütalâada bulunulacağını izah ediyor ve bunu Meclis tasvip ediyor. Sonra Dışişleri Bakanı izahat veriyor ve bunu takiben Yusuf Kemal Tengirşenk konuşmadan sadece teşekkür ediyor. Madde bir, Faik Ahmed Bey! (Soldan bravo sesleri, alkışlar) Karar bir. Senin de alkışının benim için, istihza da olsa kıymeti vardır. Çünkü mânalandırılması için millet ayaktadır.

İkinci karar; 16.IV.1948 tarihinde Yusuf Kemal Tengirşenk; Hariciye Vekilinin son Londra, Paris, Atina görüşmeleri hakkında Mecliste sözlü olarak izahat vermesini istiyor. Bu taktir tıpkı Faik Ahmed Barutçu'nun

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

takriri gibi sorular bahsinde yer almıştır. Bu takrirden sonra Hükümet geliyor, konuşuyor. Soru sahibi Yusuf Kemal Tengirşenk'e söz veriliyor, konuşuyor, müzakere bitiyor. Madde iki Faik Ahmed Bey. *(Alkışlar)*

Üçüncü karar; 30.VI.1950'de Cihad Baban Güney Kore hakkında izahat verilmesi için önergesinin gündeme alınmasını istiyor, Dışişleri Bakanı geliyor, izahat veriyor. Cihad Baban konuşmuyor. Çünkü Tüzük ahkâmına göre konuşamıyor. Madde üç, Faik Ahmed Barutçu!

4 üncü karar; Selim Ragıp Emeç, Faik Ahmed Barutçu'nun takriri gibi, bir önerge veriliyor : Amerikan tebaasının Türk topraklarını terke hazırlandıkları duyulmuştur. Dışişleri Bakanı izahat versin, diyor. Dışişleri Bakanı izahatını veriyor ve önerge olduğu için üzerinde görüşme açılmıyor ve Selim Ragıp Emeç konuşamıyor. Madde 4 Faik Ahmed Barutçu!

Beşinci karar : 7.I.1952'de Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları sırasında Abidin Potuoğlu; Orta Doğu'ya bağlanmamız hakkında gazete-lerde bir haber okudum. bunun mahiyeti nedir? Dışişleri Bakanı izahat versin, diyor. Dışişleri Bakanı izahat veriyor, ne Abidin Potuoğlu *(Sağdan o konuşmaz sesleri)* ve ne de başka bir milletvekili konuşmuyor. Madde 5, Faik Ahmed Barutçu!

Muhterem arkadaşlar, görülüyor ki, Faik Ahmed Barutçu'nun önergesi bir sözlü soru değilse, gerek Tüzük hükümlerine göre, gerekse arz ettiğim kararlar dairesinde müzakerenin açılmaması ve hatta Faik Ahmed Barutçu'ya söz dahi verilmemesi icabederdi. *(Soldan bravo, doğru sesleri)* Ama bir sözlü sorunun sahibi sıfatıyla kürsüde bir, iki, üç defa konuştu, sonunda da muhalefete söz verilmedi feryadını bastırdı. *(Gülüşmeler)*

Gelelim Meclisin son içtihadına; Aziz arkadaşlarım; Faik Ahmed'in takririni son içtihadın çerçevesi içine almaya da imkân yoktur. Zira 19.XII.1951 günlü son kararınız (Hükümetin dış politika hakkında re'sen izahat vermesi halinde muhalefet grubu sözcülerine noktaî nazarlarını arz etmek üzere söz verilmesi) merkezindedir. Halbuki Dışişleri Bakanının iki gün evvel Meclis kürsüsünde verdiği izahat re'sen olmayıp bir sözlü soruya müstenittir. Faik Ahmed Barutçu bu sözlü soruyu muhalefet grubu adına değil, Trabzon Milletvekili Faik Ahmed Barutçu olarak vermiştir. Keza Faik Ahmed Barutçu'ya bu mevzuda muhalefet sözcüsü olarak değil, sözlü soru sahibi Trabzon Milletvekili Faik Ahmed Barutçu olarak söz verilmiştir. Binaenaleyh bu Faik Ahmed Barutçu'nun son kararınızla teessüs eden içtihattan istifadeye hakkı yoktur?. Ama o ne yapıyor; bir sözlü soru veriyor, bu sözlü sorular gündeminde yer alıyor ve

Faik Ahmet buna ses çıkarmıyor, neden?. Çünkü o çok akıllıdır, benim önergem sözlü soru değil, sadece bir önerge dir dese o zaman kendisine söz verilemeyeceğini biliyor. O böyle faka basar mı hiç?. (Gülüşmeler)

Hele bir sözlü soru olarak Mecliste müzakere açılışın ve ben de kürsüye çıkayım üst tarafı Allah kerim diyor. (Gülüşmeler, alkışlar) Ve böylece kürsüye geliyor ve konuşmaya başlıyor. Sözlü soru ahkâmı dairesinde konuşması için ikaz edilince; basıyor feryadı. Hayır diyor, benim takririm sözlü soru değildir; peki değil de nedir, diye soruyorsunuz? Ne olursa olsun elbet bir şeydir. İcabında takrirdir, icabında sorudur, icabında gen sorudur, Yani muhterem arkadaşlar; bu takrir bir deve kuşudur demek istiyor.

BAŞKAN – İki dakikanız kaldı efendim. (Soldan şiddetli alkışlar)

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – Muhterem arkadaşlar; bu taktiği sezmeye imkân yoktur. Faik Ahmed Tüzükte birtakım trüklerle kötü ve tahripkâr çığırlar açmak istiyor, gedik açmak istiyor. O gediği bir kere açtıktan sonra oraya ne gibi kuvvetler yığacağını tahmin edebilirsiniz. (Soldan bravo sesleri) Sözlü soru getirecek, buna takrir diyecek. Hükümetin re'sen verdiği izahat üzerine heyeti celilenin verdiği kararı, takrir üzerine verilen izahata teşmil edecek Re'sen izahat üzerine grup sözcülerine verilen söz salâhiyetini milletvekillerine tatbik edecek (Sağdan sonra ne olacak sesleri) ve böylece hedefine varacaktır.

MÜKERREM SAROL (İstanbul) – Tüzük elden gidecektir.

CELÂL YARDIMCI (Devamla) – Fakat Faik Ahmed bilmelidir ki: Tüzüğün büyük hâmisî heyeti celileniz buna meydan vermeyecektir.

Aziz arkadaşlarım: Osman Bölükbaşı'na da bu mülâhaza ile söz verilmiştir. Çünkü müzakere sırf Faik Ahmed Barutçu'nun bir sözlü sorusu üzerine açılmış ve Tüzük ahkâmınca soru sahibiyle bakandan gayri bir kimseye söz verilmemesi kaidesine harfiyen riayetden gayri bir şey yapılmamıştır.

Bahadır Dülger'in takririne gelince, bunu şükranla karşıladığımı arz etmiştim. Fakat derhal belirteyim ki, bu takririn de Tüzükte yeri yoktur. Histen doğmuştur. Ama hiç de fena bir histen değil. Bir aralık düşündüm, takdirimi istimalde zühule düşmüş isem, Meclis Divanı bunun gibi zuhulleri çok defa görmüştür. Onların üzerinde neye durulmamış da benim zuhulümün üzerinde duruluyor?.. Bunu da hatırlayınca şimdi huzurunuzda olduğu gibi, içimden tatlı bir his dalgası geçti ve dudaklarım tebessüm geldi. Sevindim, neden bilir misiniz?.. Bu arkadaşlar beni sevdiklerinden, benimle candan çok alâkalandıkları için yani sevgili

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Yardımcılarının hata yapmasına tahammül edemedikleri için bu velveller kopuyor doğrusu memnun olmamak nankörlüktür.

Muhterem arkadaşlar: sadede rücu ile arz edeyim ki; Bahadır Dülger'in bu takriri de Tüzük hükümlerine uymaz, şimdi asıl bir meseleyi deşmek icabeder. Bahadır'ın takririnde dediği gibi, usul hakkında müzakere açılmamıştır. Açılamazdı ve kimseye de söz verilmemiştir. Verilemezdi. Faik Ahmed Barutçu'ya sırf sözlü soru sahibi sıfatıyla söz verilmiştir. Bu sıfatla kürsüye gelen Faik Ahmed, her zaman yaptığı gibi, birçok şeylerden dem vurmuş ve bu arada usul işine de dokunmuş olabilir. Onun bu dokunması, usulî müzakere açmak demek değildir.

Bir kere evvelinden ne söyleyeceğinin bilinmemesi, saniyen karşılıklı konuşmaların gürültüsü, salisen sol mikrofonda konuştuğu için yukardan lâikiyle takip edilmemesi yüzünden arz ettiğim gibi, birçok şeyler söylemiş olabilir. Kaldı ki hatibin ağzı torba değil ki, büzmek elde olsun. Hele bu ağız hüdanekerde Barutçu'nun ağzı olursa. *(Gülüşmeler)* Hâsılı arkadaşlar, Tüzüğe asla muhalefet edilmemiştir ve edilmediğinin sebeplerini izah için elimde hazırlamış notlarım vardır, fakat maalesef Tüzükle mukayyet bulunduğum konuşma müddetim dolduğu için huzurunuzdan ayrılmak mecburiyetindeyim. *(Soldan şiddetli alkışlar)*

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Söz istiyorum, bana birtakım manevralar atfettiler.

BAŞKAN – Yani sataşıldığı kanaatindesiniz. Riyaset bu kanaatte değildir. Direniyor musunuz? *(Sataşılmadı sesleri)*

Efendim, Tüzüğü Makamı Riyaset tatbikle mükellef olduğu kadar, Tüzük hükümlerine riayeti milletvekili arkadaşlarımızın da itina ile teka-bül etmelerini rica eder.

Faik Ahmed Barutçu kendisine sataşıldığından bahsile söz istiyor. Riyaset Makamı bu kanaatte değildir.

Direniyor musunuz? Direnip direnmediğinizi soruyorum. Çok istirham ederim.

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Ağzımın büzülmesinden bahsetti.

BAŞKAN – Efendim. Ahmed Bey, söz istemekte musır mısınız?

FAİK AHMED BARUTÇU (Trabzon) – Evet.

BAŞKAN – Faik Ahmed Barutçu kendisine sataşıldığı kanaati ile söz istemekte musırdılar. Konuşmalarına müsaade edip etmeyeceğiniz hususunu oyunuza arz ediyorum. Konuşmasını arzu edenler... Etmeyenler... Talebi kabul edilmemiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Efendim, Bahadır Dülger arkadaşımızın vermiş oldukları önerge do-
layısıyla, İctüzüğü'nün 89 uncu maddesine göre, görüşmelere nihayet veril-
miştir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Söz istiyorum.

BAŞKAN – Siz niçin söz istiyorsunuz? Usul hakkında mı?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Evet. Sataşma vardır.

BAŞKAN – Başkanlık sataşma olduğuna kaani değildir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Başkan Yardımcısı konuşurken;
"Barutçu ve Bölükbaşı her şeye başını sallayan bir Başkan istiyor" dedi-
ler ve bu sözleriyle bizi, Meclisi hiçe sayan bir vaziyete getirdiler. Eğer bu
da sataşma değilse, hangisine sataşma diyeceğiz, bilmem.

BAŞKAN – Efendim, bu sözü eğer bir satışına telâkki ediyorsanız, siz-
den ziyade bizi müteessir etmesi lâzımdır. Böyle bir hal de bahis mevzuu
değildir. (Gülüşmeler)

4. TÜRKİYE'NİN KAHİRE BÜYÜKELÇİSİNİN SINIR DIŞI EDİLMESİ

2 Ocak 1954'te Kahire Opera Salonunda Türkiye'nin Kahire Büyü-
kelçisi Hulusi Fuat Tugay'ın Mısır Başbakan Yardımcısı Albay Cemal
Abdulnasır ile konuşması sırasında Başbakan Yardımcısına ve Mısır
Hükümetine hakaret ettiği savıyla 2 gün içinde Elçinin Mısır'ı terk et-
mesi istendi.

Diplomatik nezaket kurallarına uymayan bu olay, iç ve dış kamu-
oyunda geniş biçimde yankılandı. Yazılı basında "Kahire Rezaleti"
başlıklarıyla verilen gelişmeler diplomatik çevrelerce ve çeşitli kuru-
laşlarca kınandı.

Konu, Afyon Karahisar Milletvekili Ali İhsan Sabis'in bir önergesi-
yle Meclis gündemine geldi.

Yapılan duyarlı konuşmalar üzerine Dışişleri Bakanı acele Meclise
gelerek olayı ve gelişmeleri açıkladı.

Olayın tarihi değeri dikkate alınarak Mecliste geçen görüşmeler
kaynaktan aynen alınmıştır.

Afyon Karahisar Mebusu Ali İhsan Sabis'in, Mısır Hükümeti tarafın-
dan Türkiye elçisi hakkında alınan karar münasebetiyle tavrı ve Dışiş-
leri Vekili Fuat Köprülü'nün beyanatı. (*)

(*) Tutanak D : C.27, s.40-41, 62-64 Ta : 6.1.1954

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Efendim, Bahadır Dülger arkadaşımızın vermiş oldukları önerge do-
layısıyla, İctüzüğü'nün 89 uncu maddesine göre, görüşmelere nihayet veril-
miştir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Söz istiyorum.

BAŞKAN – Siz niçin söz istiyorsunuz? Usul hakkında mı?

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Evet. Sataşma vardır.

BAŞKAN – Başkanlık sataşma olduğuna kaani değildir.

OSMAN BÖLÜKBAŞI (Kırşehir) – Başkan Yardımcısı konuşurken;
"Barutçu ve Bölükbaşı her şeye başını sallayan bir Başkan istiyor" dedi-
ler ve bu sözleriyle bizi, Meclisi hiçe sayan bir vaziyete getirdiler. Eğer bu
da sataşma değilse, hangisine sataşma diyeceğiz, bilmem.

BAŞKAN – Efendim, bu sözü eğer bir satışına telâkki ediyorsanız, siz-
den ziyade bizi müteessir etmesi lâzımdır. Böyle bir hal de bahis mevzuu
değildir. (Gülüşmeler)

4. TÜRKİYE'NİN KAHİRE BÜYÜKELÇİSİNİN SINIR DIŞI EDİLMESİ

2 Ocak 1954'te Kahire Opera Salonunda Türkiye'nin Kahire Büyü-
kelçisi Hulusi Fuat Tugay'ın Mısır Başbakan Yardımcısı Albay Cemal
Abdulnasır ile konuşması sırasında Başbakan Yardımcısına ve Mısır
Hükümetine hakaret ettiği savıyla 2 gün içinde Elçinin Mısır'ı terk et-
mesi istendi.

Diplomatik nezaket kurallarına uymayan bu olay, iç ve dış kamu-
oyunda geniş biçimde yankılandı. Yazılı basında "Kahire Rezaleti"
başlıklarıyla verilen gelişmeler diplomatik çevrelerce ve çeşitli kuru-
laşlarca kınandı.

Konu, Afyon Karahisar Milletvekili Ali İhsan Sabis'in bir önergesi-
yle Meclis gündemine geldi.

Yapılan duyarlı konuşmalar üzerine Dışişleri Bakanı acele Meclise
gelerek olayı ve gelişmeleri açıkladı.

Olayın tarihi değeri dikkate alınarak Mecliste geçen görüşmeler
kaynaktan aynen alınmıştır.

Afyon Karahisar Mebusu Ali İhsan Sabis'in, Mısır Hükümeti tarafın-
dan Türkiye elçisi hakkında alınan karar münasebetiyle tavrı ve Dışiş-
leri Vekili Fuat Köprülü'nün beyanatı. (*)

(*) Tutanak D : C.27, s.40-41, 62-64 Ta : 6.1.1954

İZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Ankara) – Söz istiyorum.

REİS – Gündem dışı söz istenmiştir. Buyurun Sadri Maksudi.

SADRİ MAKSUDİ ARSAL (Ankara) – Arkadaşlar; tarihte misli görülmemiş bir vaka karşısında bulunuyoruz. Gerek parlak tarihi bakımından, gerekse bugün cihanda işgal ettiği mevki bakımından büyük olan Türk Milletinin mümessilini Türk Devletinin elçisi Mısır Hükümeti tarafından beynelmilel nezaket, ahlâk ve milletlerarası hukuk esasları ile asla kabili telif olmayan bir surette hudut dışarı edilmiştir. Dışışleri Vekilimizden rica edelim bugün, bu celsede bize, vakanın mahiyeti ve bu vakanın neticesinde alınacak tedbirler hakkında izahat versinler. İzahlarının gecikmesi prestijinizle kabili telif değildir. *(Alkışlar)*

AZİZ URAS (Mardin) – Ben de söz istiyorum.

REİS – Neye dair?

AZİZ URAS (Mardin) – Bu mevzua dair.

REİS – Buyurun.

AZİZ URAS (Mardin) – Aziz arkadaşlarım; Sayın Sadri Maksudi'nin elbette hakkı vardır. Ben de bugün aynı mevzua dair Hükümete bir sual takriri vermiş bulunuyorum. Bu hâdise, partilerüstü, millet haysiyetine müteveccih gayet sert, gayet acı bir harekettir. Aşağı yukarı, tahmin ederim ki, bütün milletçe bu harekete karşı mukabil tedbirler beklenmektedir.

Binaenaleyh daha evvel gizli bir toplantı halinde bu işin Mecliste görüşülüp ondan sonra karar ve cevabı ne ise millete ilan edilmesi yerinde olur. Bunu teklif ediyorum. *(Alkışlar)*

REİS – Müsaadenizle arz edeyim : Sadri Maksudi arkadaşımız, Dışışleri Vekilimizin bu mevzu üzerinde beyanatta bulunmalarını rica ettiler. Kendileri haberdâr edilmişlerdir, her halde gelip Meclisi tenvir edeceklerdir. Bunun dışında Aziz Uras arkadaşımız bir soru verdiklerini söyleyerek ayrıca bir teklifte bulundular. Bunu, Dışışleri Vekili gelip izahat verdikten sonra teemmül etmek isabetli olacaktır. O itibarla reylerinize arz etmiyorum.

ALİ İHSAN SÂBİS (Afyon Karahisar) – Benim takririmi okudunuz.

REİS – Zatiâlinizin takriri mi vardır. Okutuyorum.

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

(Gündem haricinde acele bir teklif)

Kahire Elçimiz, pek çirkin bir şekilde Mısır'ı terke mecbur edilmiştir. Dışışleri Vekilimizin bu hususta derhal Meclisimizi aydınlatmasını ve bu-

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

radaki Mısır Elçisine misliyle mukabele ederek aynı usulü tatbik edip etmeyeceğini sarîh olarak bildirmesini ve bu teklifimin oya konmasını rica ederim.

Afyon K. Mebusu
Ali İhsan Sâbis

REİS – Aynı mevzudadır, oya koymak mevzuubahis değildir, Meclisin bu arzu ve temayülü Dışişleri Vekiline ulaştırılmıştır.

REİS – Söz Dışişleri Vekilindir.

DIŞİŞLERİ VEKİLİ FUAD KÖPRÜLÜ (İstanbul) – Muhterem arkadaşlar, iptida Mısır'daki şayanı teessüf hâdise hakkında bir an evvel malûmat almak için hassasiyet gösteren arkadaşlarıma ve buna iştirak eden Büyük Meclisimize teşekkürle söze başlamak isterim.

Bu, millî meseleler üzerinde milletin ve onu temsil eden Meclisin ne kadar hassas olduğunu bir defa daha bütün dünyaya tebarüz ettiren bir hâdisedir.

Arkadaşlar, bu mesele ilk tahaddüs ettiği zaman tabiatıyla Hariciye Vekaleti bu husustaki bütün malûmatı süratle elde etti, vaziyeti tahkik etti ve Hükümetçe icabeden tedbirler alınıp tatbikatına girildi. Henüz bu iş devam etmektedir, katî mahiyetini henüz almamış bulunuyor. Ancak meselenin ehemmiyetine ve umumî efkârımızın bu meselede çok tabii olan alâkasına mebni, meselenin şimdiye kadar olan safhaları hakkında bugün saat 13'de radyo ve Anadolu Ajansı vasıtasıyla Hükümetiniz, bu mesele hakkındaki malûmat ve vaziyeti umumî efkârımıza, yalnız kendi umumî efkârımıza değil, radyonun mütaakip saatlerindeki neşriyatı ile muhtelif lisanlarda bütün dünya efkârına arz etmiştir.

Arkadaşlarımızdan, radyodaki bu tavzihi, bu malûmatı işitmeyenlerin bulunabileceğini düşünerek, müsaadenizle, radyo ve Anadolu Ajansı vasıtasıyla matbuata ve bütün dünyaya bildiren malûmatı aynen okuyorum.

(Dışişleri Bakanlığından bildirilmiştir.) den sonra tebliğ şudur :

Türkiye'nin Kahire Büyükelçisi Hulûsi Fuat Tugay'ın Mısır Hükümetince Mısır'dan ihraç edildiği hakkında gazetelerde çıkan haberler münasebetiyle aşağıdaki hususların tasrih ve izahında fayda görülmüştür :

Türkiye'nin Kahire Büyükelçisi Hulûsi Fuat Tugay'ın Mısır Hükümetince Mısır'dan ihraç edildiği haberi doğrudur.

Yine matbuata intikal eden, Büyükelçi ile Mısır Başvekil Muavini Albay Cemal Abdülnasır arasında 2 Ocak akşamı Kahire Operasının istirahat salonunda vukubulduğu bildirilen muhavere de doğrudur.

IZLENEN DIŞ POLİTİKALAR

Bu meseleden Dışışleri Vekâleti, Kahire Büyükelçiliğinden bir gün evvel çekilen ve 4 Ocak sabahı Ankara'ya gelen iki ayrı telgrafla haberdâr olmuştur.

Kahire Operasında vukubulan hâdiseden sonra, 3 Ocak sabahı Mısır Dahiliye Veziri Türkiye Büyükelçiliği Ataşemiliterini nezdinde davet ederek Büyükelçinin dün akşam Başvekîl Muavinine ve Mısır Hükümetine hakaret ettiğini ve kendisinin iki gün zarfında Mısır'ı terke davet edileceğini beyanla meselenin Nâzırlar Heyetince müzakere edileceğini bildirmiş ve Büyükelçinin geri çağırılması hususunun Türkiye Hükümetine iblâğını istemiştir.

Bilâhara, yine aynı gün Mısır Hariciye Müsteşarı, Türkiye'nin Kahire Büyükelçiliği Müsteşarını nezdine çağırarak kendisine Mısır Nazırlar Heyetinin o günkü toplantısında verdiği karar mucibince Hulûsi Fuat Tugay'ın bundan böyle Türkiye Büyükelçisi olarak tanınamayacağını ve 24 saat zarfında Mısır'ı terke davet edildiğini bildirmiştir.

Cevaben, Türkiye Kahire Büyükelçiliği Müsteşarının, Mısır Hariciye Müsteşarına, Büyükelçimizin ancak kendi Hükümetinden alacağı talimata tevfiқан hareket edebileceğini beyan etmesi üzerine bu mühlet 5 Ocak Salı günü gece yarısına kadar temdidedilmiştir.

Bir müddetten beri Mısır matbuatında şahsı aleyhinde yapılan neşriyat muvacehesinde, vâkı hususî ricası üzerine, ilk fırsatta tebdili kendisine vadedilmiş olan ve pek yakında Ankara'ya dönmesi mukarrer bulunan Kahire Büyükelçimizin yukarıda sözü geçen, opera istirahat salonundaki muhavere de Mısır Başvekîl Muavinine söylediği sözler şayanı tecviz görülmediği cihetle Dışışleri Vekâletince kendisine derhal hareket etmesi için talimat verilmiştir.

Bu hâdiseyi iki cepheden mütalâa etmek gerekir :

1. Mısır Hükümetinin Türkiye Büyükelçisini kendisi nezdinde "gayrimuteber bir şahsiyet" telâkki etmesi bu devletin takdirine bağlı bir cihet olup bu hususta, beynelmîl kaideler mucibince Türkiye Hükümetince bir itiraz serdine mahal yoktur.

2. Büyükelçinin geri dönmesi cihetine gelince : Bu bakımdan cârî olan ve hiçbir istisna kabul etmeyen milletlerarası kaide mucibince bir Büyükelçisi "gayrimuteber şahsiyet" addetmek kararını veren devletin bu hususu Büyükelçinin mensubolduğu devlete usulü veçhile bildirip onun geri çekilmesini talebeylemesi lâzımdır. Halbuki Mısır Hükümeti böyle hareket etmemiş ve Büyükelçiye, siyasî imtiyaz ve muafiyetlerini de refetmek suretiyle, doğrudan doğruya bir ihraç muamelesi tatbik etmiş-

tir. Ki, bu tarzı hareketin diğer bir misaline medeni devletlerin siyâsî münasebetleri tarihinde tesadûf olunmamaktadır.

SAİT KANTAREL (Kastamonu) – Bunu yalnız aşiretler yapar.

DIŞİŞLERİ VEKİLİ FUAD KÖPRÜLÜ (Devamla) – Dışişleri Vekâleti, yukardaki esaslara istinaden Mısır Hariciyesi nezdinde gereken sûrat ve hassasiyetle teşebbüse geçmiştir.

Bu bapta, Ankara'daki Mısır Büyükelçiliği yoluyla açılmış olan muhaberelerin teferruatının, diplomatik kaidelere riayet maksadiyle şimdiden açıklanmasına imkân görülmemiştir.

İşte arkadaşlar, bugün neşredilen resmî tebliği huzurunuzda okudum.

Buna ilâveten bu tebliğin ilân edildiği saatte Ankara'daki Mısır Büyükelçisinin Hariciye Vekâletine davet edilerek kendisine bir nota tevdi edildiğini de bunun dışında ve bunu takibeden bir hâdise olarak arz edeyim. (*Bravo sesleri*)

Mesele kemali ciddiyet ve ehemmiyetle takibedilmektedir. Siyâsî münasebetlerinde daima dürüstlüğü ve milletlerarası hukukun bütün kaidelerine riyeti kendisine şiar edinmiş olan Hükümetimizin, haklarından bir zerre bile feda etmeyeceğini ve millî şeref ve haysiyeti alâkadar eden bir meseleyi âzami hassasiyet ve ciddiyetle ve sûratle takibedeceğini huzurunuzda bir defa daha arz etmek isterim. (*Bravo sesleri, alkışlar*)

Hâdisenin mütaakıp inkişaflarının neticeleri alınır alınmaz sûratle, gerek Yüksek Huzurunuzda, gerek efkârı umumiyemize ve dünya efkârına arz edeceğim.

Mâruzatım bundan ibarettir. (*Alkışlar*)

BASINDAKİ YANKILARI

MÜESSİF BİR HAREKET (*)

Mısır'da krallık yıkıldığı ve Necip rejimi kurulduğu zaman bunu en ziyade hoşnutlukla karşılayan memleketlerden biri, Türkiye oldu. Biz, bütün komşularımızın iyiliğini isteyen bir milletiz. İçinde yaşadığımız bölgede nizam ve istikrarın başlıca desteği ve hasretliyiz. Mısır'daki ihtilâl hareketini, bölgenin istikrarına yarar bir gidiş diye karşıladık. Ölçsüz bir sefahet ve debdebe kaynağı olan ve halkın sefaletiyle istihza eden Faruk idaresinin yıkılmasını alkışladık ve General Necip ve arkadaşlarının memleketleri hesabına hayır bir siyaset takip edeceğine ve komşularıyla dostluklar arayacaklarına dair güven besledik.

İlk hamlede ümitlerimiz gerçekleşecek gibi göründü. General Necip, Atatürk'ün yolunda yürümek hevesini belirtti ve bize yakınlık gösterdi, milletimizden de candan mukabele gördü.

Ne çare ki yeni hareketin balayı devri geçince ve eskinin enkazıyla meşgul olmak tarzındaki menfi faaliyetlerin sonu gelince, Mısır'ın yeni idarecileri tam manasiyle bir devlet kurmak ve yapıcı faaliyetlere iyi istikametler vermek imtihanını pek iyi bir şekilde geçiremediler. Garba dirsek çevirmek, Moskova'ya sokulmak, iki zıt âlem arasındaki rekabetten menfaat sızdırmak gibi menfi bir macera siyasetine sarıldılar. Müslüman Kardeşler teşkilâtında ve sair sahalarda zaten dolaplar çeviren komünist ajanları, bulanık sulardan istifade ettiler, bizimle Mısır'ın arasını açmak için de ellerinden gelini yaptılar.

Kahire'deki büyük elçimiz Hulûsi Fuat Tugay'ın yirmi dört saat içinde Mısır'ı terketmeğe davet edilmesi ve diplomatik masuniyetinin kaldırılması, bu gidişin tabii ve meş'um bir neticesidir. Diplomatik nezaket ve nizam icaplarına tamamiyle aykırı olan bu tecavüzü teessüfle karşılamak elde değildir. "Filânı yemeğe çağırmadı, filânın elini sıkmadı, filânla şiddetli şahsi bir münakaşaya girdi" diye ileri sürülen üç sebep, bu şuursuz hareketi mazur gösterecek mahiyette sayılamaz. Hulûsi Fuat Tugay, hususî bir şahıs değildir. Türk Devlet reisinin ve Türk Milletinin Mısır'daki temsilcisidir. Ona yapılan saygısızlık, bütün bir devlet ve millete karşı nezaketin icaplarını ihmal etmek mânasına gelir.

Hulûsi Fuat Tugay, Mısır'dan zaten ayrılacaktı, hareket günü bile tespit edilmişti. Eğer Mısır Hükümeti kendisinden hoşlanmıyorsa, persona non grata, yani Mısır için mergup bir şahsiyet olmadığını hükümetimize ima etmesi bile kendisini çok zaman evvel oradan çekmek için kâfi gelebilirdi. Şikâyet davet eden hareketleri olabilir. Bu takdirde Mısır'ın bun-

(*) Vatan Gazetesi : 6 Ocak 1954

BASINDAKİ YANKILARI

ları hükümetimize bildirmesi en tabii hareket tarzıydı. Orta şarkta bir nizam âmili olmasını temenni ettiğimiz ve kendisiyle iyi komşuluk müna-sebetleri kurmak üzere her arzu ve alâkayı gösterdiğimiz Mısır'ı bu kadar yanlış ve çirkin bir yolda görmek bizi cidden müteessir ediyor.

Mısır nereye gidiyor? Bir kısım Mısırlılar tarafından garptan nefret, Türkiye'den nefret, herkesten nefret şeklinde takip edilen menfi siyaset, işe yarar bir binanın temeli, Mısır milletine lâyık bir istikbalin anahtarı olamaz. Meşrutiyetten sonra Türk ordusunda bir Türk subayı olarak hizmet gören ve bize yakınlık gösteren, sonra bir aralık koyu İngiliz, onun arkasından koyu Alman taraftarı gibi hareket eden eski Kurmay reisi ve şimdiki Moskova sefiri General Aziz Elmisri'nin Moskova'daki faaliyetleri, Mısır'ın komünizm tehlikesinin mânasını kavaramadığını teyit ediyor. Diğer bir sütunumuzda bunlara dair tafsilât vardır.

Mısır Hükümetinin haşin hareket tarzı umumi efkârımızda şiddetli bir teessür yaratmıştır. Eğer yeni bir Mısır Hükümeti, iki memleket arasında dostluk hüküm sürmesine cidden taraftarsa; diplomatik temsilci-mize karşı olan muameleyi tamir etmeğe ve milli şeref ve haysiyetimizde açılan yaranın kapanmasına imkân hazırlamağa kıymet vermelidir. Eğer Fuat Hulûsi Tugay'ın şahsına karşı şikâyetler varsa bunlar da ayrıca ileri sürülür, haklı tarafı varsa hükümetimiz icabını yapar.

Ahmet Emin YALMAN

MISIR'DAKİ HADİSE (*)

Dün iktidarın sözcüsü olan gazetede Kahire Büyük Elçimiz Sayın hulûsi Fuat Tugay ile Mısır Hükümeti arasında yeni bir hâdise çıktığını okuduk.

Yeni bir hâdise diyoruz. Çünkü bundan önce de bazı can sıkıcı şeyler geçtiğini gazetelerde öğrenmiştik.

Öyle anlaşılıyor ki Büyük Elçimiz ile nezdinde bulunduğu memleket Hükümetini hoşla gitmiyecek durumda bırakan mesele bir şahsî hak dâvasından doğmaktadır.

Bilindiği üzere, şimdiki Mısır rejimi bir hükümet darbesi ile kurulmuştur. Kralı zorla tahttan indirip Mısır'dan uzaklaşmaya mecbur eden General Necip ve subay arkadaşlarıdır. Şimdi Devletin idaresi onların elindedir.

(*) Yeni Ulus Gazetesi : 6 Ocak 1954

Bir ihtilâl hükümeti olduğunu söyleyen yeni idare, Krallığın, Kral Hanedanının nüfuzunu büsbütün kırmaya çalışıyor. Krala ve Kral ailesine mensup kimselere ait malları kısmen veya tamamen müsadere ediyor.

Sayın Hulûsi Fuat Tugay'ın eşinin de annesi Mısır hanedanından olduğu için Kral ailesine mensup sayıldığı ve bu sebeple kendisine ait Mısır'daki malların müsaderesine gidildiği anlaşıyor.

Gazetelerin yazdığına göre, anlaşmazlık bundan çıkmıştır. Büyük Elçimiz, bir yabancı diplomatın Mısır vatandaşı olmıyan eşine ait malların müsaderesini protesto etmiştir.

Büyükelçi bu noktada pek haklıdır. Elçinin vazifelerinden biri de kendi vatandaşlarının, devletler arası hukukunca tanınmış olan haklarını korumaktır. Bilhassa, diploması dokunulmazlığından ve ayrıcalığından faydalanan diplomatların durumu ayrı bir itina emreder. Yani elçi, her vatandaşının hakkına ilave olarak, diplomatik vazifesine bağlı, ondan ayırmaya imkân olmıyan, ayrıcalık ve dokunulmazlığı da korumaya mecburdur.

Ancak burada iki hususu belirtmek yerinde olur:

1. – Diplomat, nezdinde bulunduğu devlete karşı işaret ettiğimiz neviden hakları korumak isterken pek dikkatli davranmalıdır. Hareket tarzı, hiçbir suretle, vazife gördüğü memleketin iç işlerine karışma, yetkileri aşma mahiyetini almamalıdır.

Kahire Büyük Elçimiz tecrübeli bir diplomattır. Bu noktada, bahis konusu işi derin bir incelemeden geçirmeden Dışişleri Bakanlığımızın ilgili dairesinin hukuki mütalâasını almadan, acele bir teşebbüste bulunmuş olabileceğini sanmıyoruz.

2. – Gazetelerde yer alan bazı haberler, Büyük Elçimiz ile Mısır Başbakan Yardımcısı arasında geçmiş bir "sahnedin" bahsetmektedir.

Nezdinde vazife gördüğü memleket halkı memurları ve Devlet adamlarıyla münasebetlerinde titiz bir nezaket ve veکار göstermek diplomatlığın şanındandır. Hulûsi Fuat Tugay bunu bilir ve başka türlü davranması beklenmez.

Kısaca; elçinin eşinin mallarının müsaderesine devletlerarası hukukunun cevaz verip vermediği bir tartışma konusu olabilir. Bu türlü anlaşmazlıklar, görüşme, hakem veya milletlerarası mahkeme yollarından çözülür. İş, lüzumundan fazla büyütölmüş gibi görünüyor. Ortada bir idaresizlik, bir beceriksizlik vardır duygusu uyanıyor. Aylardır sürünce-medede olan böyle bir meselenin iki memleket münasebetlerine tesir edecek politik mahiyet almaya yüz tutması esefle karşılanır. Hele eğer haber-

BASINDAKİ YANKILARI

de yanlışlık yoksa Mısır Hükümetinin, Türkiye Hükümeti Büyük Elçisinden derhal memleketi terketmesini istemesi bu gibi hallerde güdülen diplomatik geleneklere aykırıdır. Zira bu hareket tarzında Devletin itibar ve haysiyetine tecavüz mahiyeti göze çarpmaktadır.

Maamafih olup bitenlerin içyüzünü iyice öğrenmeden kesin hüküm vermek istemiyoruz. Sadece hadisenin önemine işaret edelim. Hükümetimiz halk efkarını aydınlatmalıdır. Hadiseye Mısır makamlarının hak ve had tanımazlığı sebep olmuşsa, Türk halk eskârı bunu da öğrenmelidir. Bir Devlet kendi iç bünyesinde vatandaşlarına karşı ölçüsüz hareket edebilir, dış tepkilere aldırımıyabilir. O kendi bileceği iştir. Fakat yabancılarla, bilhassa diplomatlara karşı hukuka ve nezakete aykırı her hareketin karşılığı vardır ve gerekince bu karşılığı Türk Hükümeti Mısır'a göstermelidir.

Bütün bunlar şimdilik ihtiyat kaydıyla öne sürülen mütalâalardır. Her şey meselenin iç yüzünü öğrenince belli olacaktır.

Nihat ERİM

BİZİM SEFİR AYIPLANACAK İKEN, ŞİMDİ MISIR HÜKÜMETİ ÇİRKİN BİR VAZİYETE DÜŞTÜ (*)

Türkiye, Atatürk'ten tevarüs ettiği politika görüşünü büyük bir sadakatle takip ettiği içindir ki, dünyada sulh ve huzur âmili olabilmek için elinden gelen her çareye başvurdu. Hiçbir memleketle hiç bir ihtilâfı yoktur, Ortadoğu'da barışı korumak ve Akdeniz'de dostluklarına kıymet verdiği memleketleri kendisiyle beraber felâketlere duçaretmemek için büyük fedakârlıklara katlandığı da kimsenin meçhulü değildir. Mısır'dan aynı mukabeleyi görmemesine rağmen Türk; Mısır'ı ve Mısırlıyı, müşterek tarihten gelen intibalarla sever, hatta anlaşılmaz bir duygunun tesiri altında kalarak zaman zaman bize karşı yakışıksız tavırlar takınmaları müsamaha gözü ile karşılaşır. İşte bu yakınlık duygusundan dolayıdır ki Kral Faruk hal edilip de yerine General Necip geçtiği zaman, tereddidi eden bir hanedanın ne olduğunu bilen Türk milleti bundan fevkalâde memnun olmuş ve Necip hareketini büyük sempati ile karşılamıştı.

Fakat itiraf etmek lâzımdır ki, Faruk'u istihlâf edenler kendilerinden bekleneli gösteremediler, her gün yeni bir hâdise onlardan bir şeyler bekleyenleri hayal sükutuna sürükledi. Mehmet Ali Hânedanının ahfadında görmeğe alıştığımız ve sebebini çok iyi bildiğimizi zannettiğimiz mütered-

(*) *Zafer Gazetesi* : 7 Ocak 1954

di düşmanlık duygularına: yeni rejimin tecrübesiz devlet idarecilerinde de şahit olduk. Türk Sefirinin hareketini elbet kimse tasvip etmiyor. Yabancı bir memleket nezdine gönderilen elçinin asgarî vazifesi şartlar ne olursa olsun iki memleket arasındaki münasebetleri ağırlaştırmamaktır. Kötü muameleden, el vermemekten, hakaret etmekten hiçbir şey çıkmayacağını bir sefirin bilmesi lâzımdır. Fakat Mısır iktidarını ellerinde tutan tecrübesiz kimselerin de şunu bilmeleri lâzımdır ki, hata, hata ile mukabele görmez.

Sefir, Opera fuvayyesinde, Mısır Başbakan Yardımcısı ile arasında geçen müessif hâdiseyi merkeze bildirdiği zaman, Ankara derhal harekete geçerek kendisini geri çağırarak ve anında onun bu hareketini tasvip etmediğini bildirmiştir. Hâdisi burada kalsa ve Sefiri, haiz olmadıkları salâhiyetle bizzat tecziye etmeye kalkmasalardı, Türk Hükümeti Sefirin ağır hareketi hakkında hiç yüksünmeden hiç tereddüt etmeden, dürüst bir dostluğun icabını yerine getirerek elbet izahat ve hatta icabederse tarziye bile vermeyi düşünebilirdi.

Fakat Nil vadisinin yeni hükümlerleri, evvelâ tecrübesiz ve devletlerarası münasebetlerde carî olan kaidelere vâkıf olmadıkları, saniyen birdenbire yükselmiş olmanın gururiyle kendilerini şaşırmış bulundukları için, dünya diplomasi tarihinde eşine tesadüf edilmeyen gayrî medenî bir harekette bulunarak, kendilerini küçük düşürdüler, bizim Sefirimiz ayıplanacakken, şimdi Nil vadisi hükümlerleri çok çirkin bir vaziyete düştüler.

Türkiye dostluk arar, dostluk uğrunda fedakârlık yapar, fakat bu dostluk ve fedakârlık hisleri onda ne kadar yüksek ise, millî izzeti nefsi de o kadar yüksektir. Çok temenni ediyoruz ki ehramlar diyarının yeni sâkinleri hatalarını idrak ederek, bize karşı işledikleri bu ağır cürmü süratle tamir edip hafızalardan silinmesine hizmet etsinler, aksi takdirde, bizim de belki istemeyerek fakat muhakkak misli ile bu hareketi onlara pahalıya maledecek tarzda iadeye mecbur olacağımız tabiidir.

Necip, Faruk'u istihlâf ettiği zaman, Mısır gazeteleriyle, bazı Avrupa mecmuaları onu Atatürk'ün yolunda gitmek isteyen bir Şark lideri olarak dünyaya tanıtmak istemişlerdi. Kısa tarih, birçok misalleri ile yalnız Atatürk'ün yolunda gitmek istemenin ve yalnız bu niyeti beslemenin kâfi olmadığını gösterdi.

Atatürk, dünya milletlerine ve kendi milletine saygı gösterdiği içindir ki, dünya milletlerinden ve kendi vatandaşlarından hiçbir faniye nasip olmayacak saygıyı gördü. Atatürk, kötülüğün, şımarıklığın ne kadar yı-

BASINDAKİ YANKILARI

kıcı olduğunu bildiği içindir ki, kendisini ziyarete gelen her hükümdara tevazü nûmunesi oldu. Atatürk, keskin sirkenin kendi kabına zarar verdiğini bildiği içindir ki, her milletle ve komşularıyla düşmanlığı tahammur ettirecek meseleleri temizlemiş ve ayıklamıştı. Atatürk derin, uzak, asırlarca uzak görürdü.

Necip ve arkadaşları Atatürk'ün yolundan velev birkaç adım gitmek istiyorlarsa, yıkıcı değil, yapıcı olmalıydılar. O'nu takip etmek istiyorlarsa, istikbalî görececek imkânlara malik olmalıydılar.

Kötülükten ne çıkar? Burada Ankara'da aynı hakarete ve hattâ daha ağırına mâruz kalabilecek olan Mısır Sefiri, boynu bükük ve herhalde istırap içinde beklemektedir. Bu mukabeleyi yapmak elbet çok kolaydır, hele elimize böyle bir fırsat geçtikten sonra... Fakat bizce zor olan medenî olmaktır, zor olan sinir yerine kafayı konuşturmak, zor olan yapıcı olmaktır. Biz yeni Mısır Hükümetinden işte bu zor işlere başvurmasını bekliyoruz. Çünkü başka türlü medenî dünyanın karşısına medenî bir devletin medenî idarecisi olarak çıkmak zor olur.

Cihat BABAN

AFFEDİLMEZ BİR KABALIK (*)

Mısırla anlayışlı ve dostane olmasını temenni ettiğimiz münasebetler üzerine kâbus gibi çöken ağır bir hadise ile karşılaşmış bulunuyoruz. Kahire Büyük Elçimiz Fuat Hulusi Tugay'ın şahsında, doğrudan doğruya memleketimize ve Türk milletine karşı müsamaha ile karşılanamayacak kadar vahim bir saygısızlık gösterilmiştir. Hadisenin Kahire Hükümetince mazur gösterilecek tarafı yoktur. Refikasının sakıt Mısır hanedanıyla sıhriyeti yüzünden Mısır basınında aylardan beri aleyhinde küfürlü neşriyat yapılan büyük elçimizin General Necip hükümetince de hoş görülmediği bilinmekte idi. Medenî milletler arasında yerleşmiş itiyada göre bir elçi akredite edildiği memleket nezdinde "gayri muteber" vaziyete düşse bile itimatnamesini geri alarak, memleketine döneceği ana kadar diplomatik bütün imtiyazlardan faydalanmak hakkını muhafaza eder; normal münasebetler idame eden memleketler arasında değil, hatta siyasi münasebetleri kesilen memleketler arasında bile asla tecavüz edilemeyecek olan bu kaide, devletler hukukunun temelini teşkil eder. Ancak şekavet kanunlarıyla idare edilen zorba cemiyetlerde bunun aksine rastlanabilir. Şunu kaydetmek icap eder ki, demirperde gerisinde dahi devletler huku-

(*) Yeni Asır Gazetesi : 7 Ocak 1954

kunun asgari teminatına saygı göstermek mecburiyeti kabul edilmiştir. Böyle bir emniyetin mevcut olmadığı yerde, diplomatlar şahsi masuniyetlerini tehdit altında, görecekları için normal siyasi münasebetlerin yürütülmesine zaten imkân kalmaz. Maalesef Mısır'ın başındaki ihtilal hükümeti bu lâzimeyi taktirde ölçüsüzlüğe düşmüştür.

Bir memlekete arzı etmediği bir şahsın elçi olarak gönderilemeyeceği doğrudur. Hükümetimiz, kendisinden talep vuku bulmamış olmasına rağmen Mısır'la diplomatik münasebetlerimizin buhran geçirmemesi için bu ciheti ehemmiyetle dikkate almış ve Mısır elçimizi değiştirmeye karar vermişti. Elçimiz sefaret işlerini maslahatgüzara devretmek maksadiyle Kahire'de bulunuyordu. Tarafımızdan bu kadar nazık bir anlayış eseri gösterildiği halde, Kahire hükümetinin milli izzeti nefsimizi adeta yaralamak ister gibi bir tavır takınmış olması hayret ve infiale karşılanmıştır. Uzun zaman Kahire'de memleketimizi temsil eden bir şahsiyet ayrılık hazırlığı yaparken muâşeret adabının ve devletler hukukunun emrettiği saygı kasden ihmal edilerek kelimenin gerçek manasiyle hayasızca hareket edilmiştir. 24 saat içinde Mısır'ı terketmeye davet edilen büyük elçimizin tayyare alanında hususi eşyası didiklenmiş.

Bu havsalanın alamıyacağı kadar bayağıca hareket, hayati menfaatleri müşterek olan iki memleketin münasebetlerini ağırlaştırmaktan başka bir netice vermemiştir. Bu öyle bir cürettir ki tepkisiz kalamıyacaktır... Filhakika Türkiye Devleti, kendi nezdindeki Mısır elçisine aynı şekilde mukabele göstermeye muktedir değildir. Bizim medeni telâkkimiz, gayri kanunî ve gayri ahlâki hareketlere müsait bulunmuyor. Ama Türkiye'nin Mısır'a, her zaman muhtaç olduğu dersi verebilecek vaziyette olduğu muhakkaktır.

Bizim bir türlü haysalamıza gayz sağıdıramadığımız şey, şu fellâhlar diyarından zaman zaman memleketimize karşı yükselen duygusudur. Bunu bir aşağılık duygusu olarak ifade etmek daha doğru olur. Halbuki Türkiye, Mısır'ın istiklâli için yaptığı mücadeleyi daima sempati ile karşılamış, General Necip vaziyete hâkim olunca bu Akdeniz memleketinin bizden iyi inkılâp örnekleri alacağını ümit etmiştir. Diğer taraftan Demokrasiler dünyasından bir parça olarak savunduğumuz hürriyet ve insanlık cephesinde Mısırlıların da yanımızda yer almalarını beklemekte idik. Yazık ki Mısır'ın mukadderatını idare edenler, Moskova'nın telkinlerine tâbi olmayı tercih ediyorlar. Hiç yanılmadan iddia edebiliriz ki büyük elçimizin şahsında memleketimize karşı gösterilen saygısızlıkta kızılaların parmağını aramak yersiz olmaz.

BASINDAKİ YANKILARI

Türkiye umumi efkârı, soğukkanlılığını muhafaza etmeyi bilir. Hükümetimizin alacağı tedbirler, bu şuursuzca hareketin asıl yükü ve zararı Mısır'a ait olacağını gösterecektir. Yalnız ortada bilinmesi gereken bir hakikat vardır ki o da şudur:

İstiklâlinden tam ve kâmil olarak faydalanmak isteyen bir memleket, asgarî ahlâk kaidelerine saygı gösterebilecek şuura sahip olduğunu ispat etmelidir.

Aksi taktirde, zorbalığa tahammül etmiyen bir dünyada, hareketinin avakıbından kurtulamaz.

Şevket BİLGİN

MISIR HALKINA YARDIM EDELİM (*)

Mısır hükümeti tarafından Kahire Büyük Elçimize karşı reva görülen çirkin muameleyi devletler hukuku çerçevesi içinde izah etmeğe imkân yoktur. Bu, ancak Ortaçağ devrinde benzerine rastlanabilen hukuk dışı zorbaca bir harekettir. Eğer hâdisе Türk Hükümetine de mutlaka bir kusur yüklemek gerekirse, sadece, münasebette bulunduğumuz devletlerden bir tanesinin devlet sıfatına henüz liyakat kazanamadığının hükümetimizce vaktinde takdir edilmemiş olduğunu söyleyebiliriz. Birinci yılını daha bir kaç ay önce tamamlayan General Hacı Nagib hükümetinin bir zor ve dikta rejimi olduğunu gerçi biliyorduk. Fakat bunun medeniyet kaidelerini hiçe sayan, kızdığı zaman aklına her geleni yapivermekte mahzur görmiyen bir acayib adamlar topluluğu olabileceğini nasıl tahmin edebildik?

Kahire hükümetinin bize karşı göze aldığı yakışsız ve kaba muameleyi haklı gösterebilmek maksadı ile üç gündür ileri sürülen iddiaların iler-tutar yeri yoktur. Bunlar o kadar çocukça sözlerdir ki, bizzat iddia sahipleri de durumu kavramakta ve dün söylediklerine bugün yeni bir şeyler eklemek lüzumunu duymaktadırlar. Tabii böylece büsbütün gülünç olmaktadır. Bu arada Başbakan yardımcısı Albay Gamal Abd-ül-Nasr'ın gösterdiği manzara gerçekten hazindir. Ordudan yetişme de olsa, amatör politikacı da olsa devlet adamı sıfatına özenen bir insanın bu hale düşmesine acınamak doğrusu elden gelmiyor. Hâdisenin ertesi günü basına demeç veren sayın Abd-ül-Nasr, Elçimize yapılan muameleyi ta-

(*) Cumhuriyet Gazetesi : 9 Ocak 1954

mamile şahsî bir tedbir göstermeğe çalışmış, bundan, Türk hükûmetine karşı her hangi bir saygısızlık manası çıkarılmaması gerektiğini söylemiş bu nokta üzerinde direnmişti. Kendiliğinden yıkılan böyle bir iddianın çürüklüğü üzerinde ayrıca durmaya bilmem lüzum var mıydı? Bizim elçimizin, resmî sıfatile bağdaşmıyacak bir harekette bulunduğunu farzettığımız takdirde dahi, tek taraflı bir kararla Mısır Hükûmeti onu nasıl hudud dışı edebilirdi? Harb ilânı sıralarında bile başvurulmıyan, casusluk yapan, suç işleyen elçilere karşı bile göze alınmıyan böyle bir tedbir, kendi tayin etmediği bir memuru azletmek demektir. Düpedüz zorbaca bir harekettir. Hacı Nagib'in yardımcısı Abd-ül-Nasr bu tevilin su götürür tarafı olmadığını görünce, başka bir yol aradı; bu sefer doğrudan doğruya Türk hükûmetini hedef tutan yeni bir demeç verdi. Dünkü gazetelerde okuduğumuza göre Mısır, Türkiye ile işbirliği yapamazmış; çünkü biz Ortadoğu Paktını imzalamışız, İsrail'i ilk tanıyan devletlerden biri olmuşuz, Birleşmiş Milletlerde Arabları tutmamışız, NATO'ya katılarak Batı ile işbirliğine girişmişiz. Bütün bunlar meğer Nagibcileri kızdırmıyormuş.

Kaş yapayım derken göz çıkarmak işte buna derler. Sayın Abd-ül-Nasr'ın bu sözleri yanında daha önceki berbad sözleri adeta zemzemle yıkanmışçasına temiz ve masum kalıyor. Düşünün bir kere, Ortadoğu Paktını imzalarken Mısırın iznini alacağız, Mısır kızmasın, gücenmesin diye İsrail'i tanımayacağız, Batı ile işbirliği yapmayacağız ve Birleşmiş Milletlerde kendi görüşümüze göre değil de Arabların keyfi ile hareket edeceğiz ve bütün bunları aman elçimize dokunmasınlar, ona karşı haydudca muamelelere girişmesinler diye göze alacağız. Sorumunu taşıdığım gazetesinin şu köşesi elverseydi. Mısır hükûmeti Başbakan Yardımcısının bu sözleri üzerine güldürücü bir yazı çıkarmayı doğrusu denemek isterdim. Fakat onun demecinden daha güldürücü bir şeyler karalamaya imkân var mıdır? Mısır'ın kaderini ellerinde tutan adamlar hesabına bu müşahade bir ibret dersi yerine geçse yeridir.

Şimdi anlaşıyor ki Ortadoğu savunma sistemi içinde Mısırı korumak, bu memlekette yaşayan milyonlarca masum ve cahil fellâhı yabancı istilâ tehlikelerine karşı uyanık tutmak için her zaman daha büyük bir gayretle çalışmaya ihtiyaç vardır. Kral Faruk zamanında bir sefahat rejiminin hüküm sürdüğü bu güzel memleket şimdi de bir takım meczublaların eline düşmüşse benziyor.

Mısır'a her bakımdan yardım etmeyi bir insanlık borcu bilmeliyiz.

Nadîr NADİ

KAHİRE HÂDİSESİ (*)

Avrupa gazetelerinin verdikleri, malûmata göre, Mısır Hükümeti oradaki sefirimize yirmi dört saat içinde Mısır topraklarını terketmesi lüzumunu, tebliğ etmiştir. Ve sefirimiz de ilk tayyare ile Mısır'dan ayrılmıştır.

Hacı Necip Hükümetinin sefirimizi geri göndermekte yerden göğe kadar hakkı vardır. Çünkü, sefirimiz Mısır ihtilâl hükümeti erkânı ile görüşürken, onlara Napolyon'un akıbetini hatırlatmış ve Mısır ricaline Napolyon'un sonunu unutmamalarını tavsiye etmiş. Sefirimizin bunda büyük hatası olduğunu kabul etmeliyiz. Şimdi beslemeler makalemizin yalnız bu kısmını naklederek benim bir ecnebi hükümet lehine kendi memleketimizi batırmakla meşgul olduğumu yazmak için yukarıdaki satırlarda iyi bir fırsat bulmuş olacaktırlar. Onlar tezdür mesleklerini tatbik ededursunlar, biz şunu ilâve etmek isteriz ki, sefirimiz hakikaten bir hakaret yapmıştır. Fakat bu hakaret, Mısır İhtilâl Hükümeti erkânının zannettikleri gibi, onların mübarek şahıslarına değil, zavallı Fransız İmparatoru Birinci Napolyon'a karşıdır. Birinci Napolyon ile heşmetli Hacı Necip birbirleriyle mukayese edilebilirler mi hiç? Napolyon Fransız İhtilâl tarihinde yetmişmiş dünyanın en büyük askerî dehâlarından biridir. Muharebe meydanlarında kazandığı parlak zaferlerinden başka Fransa'da Terör İdaresi ferdasında ve Direktuar Devrinden sonra Birinci İmparatorluk zamanında mülki ve sosyal büyük muvaffakiyetleri ile de birinci sınıf bir devlet adamı olarak temayüz eylemiştir. Birinci Napolyon nerede, Hacı Necip hazretleri nerede! Bu kadar yakışıksız ve mânasız bir teşbih yapan zat Mısır'da Türkiye'yi temsil etmekten menedilmeli idi. Mısır ihtilâl ricalinde azıcık bir tarihî kültür bulunsaydı, sefirimizin mukayesesini kendileri için ebedî bir şeref telâkki ederek memnuniyetlerinden onun boynuna sarılırlardı. Onlarla başka kimseleri ciddi surette mukayese etmek lazımsa gelse idi isim bulmakta zorluk çekilmezdi. Herhalde, Hacı Necip ve arkadaşları İsrail'e karşı açtıkları meşhur harpte bir İsrail çavuşu kadar muvaffakiyet kazanmış gibi görünmemektedirler. Napolyon tarihin içinde ve Invalides'de yatıyor. Mısır ricalinin, inşallah ömürleri uzun olsun ama, ne olsa onlar için Mısırlılar'ın birer ehram yapmıyacakları zannolunabilir.

Bir Fransız gazetesi Mısır Hükümetinin bu çirkin ve çok kaba hareketini Batı Dünyasına karşı takibetmiye karar vermiş gibi görüldüğü siyaset çerçevesi içinde tefsir ediyor. Mısırlılar İngiltere ile Süveyş Kanalı meselesinde anlaşmamak hususunda intalarını gittikçe azıtmakta ve Ba-

(*) Yeni Ulus Gazetesi : 12 Ocak 1954

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

tı Dünyası ile tamamen bozuşarak yüzlerini Bolşeviklere çevirmek istemektedirler. Böyle bir politika takibedilince, tabiidir ki düşmanlıklarını Türkiye'ye de teşmil edeceklerdi. Nasıl ki etmişlerdir.

Zaten Türkiye ötedenberi Mısır'dan kendisine karşı daima bir düşmanlık geldiğini görmüştür. Birinci Cihan Harbinde Mısır Hidivi rahmetli Abbas Hilmi Paşa metbuu. Türk Padişahının yanında Mısır'ın istilâsına karşı düşmanla harb ederken, Mısırlılar bugün memleketten atmağa çalıştıkları İngilizlere ortaklık etmişler ve bu hiyanetin mükafatı olarak krallık unvanını almışlardı. Bir krallık ki İngiltere'ye tâbi idi!

Bu tavsif edilemez ihaneti irtikâp etmiş olan Mısır hanedanı bugün memleketten çıkarıldı. Fakat yerine gelen ihtilâlciler Türklere karşı düşmanlığı Kral Faruk'tan miras olarak aldılar. Mısır'a kim hâkim olursa olsun, göz diktikleri Ortaşark'ta Türkiye'yi kendilerine rakip olarak görürler ve onu kıskanırlar. Kıskançlık kuvvet ile bir arada gitmezse insanı gülünç etmekten başka bir netice vermez. Küçük İsrail Devleti ile uğraşmayan ve en evvel mütarekeye talip olan Mısır, Ortaşark'ta heves ettiği müdür role malik olabilmek için uzun seneler uğraşmağa ve her şeyden evvel devamlı ve temelli bir idare kurmağa muhtaçtır. Böyle derme çatma bir baş ile, Mısır'ın siyasi, sosyal ve mali işlerine nizam verecek emniyet ve itimat haline girmeden, büyük dünya politikası yapmağa kalkmak ancak kendilerine zarar verebilir. Türkiye'nin Mısır'la münasebetleri kesilmesinden dolayı esef etmek için hiç bir sebep yoktur.

Hüseyin Cahit YALÇIN

ARAP POLİTİKAMIZ (*)

Mısır Hükümetinin Sefirimize karşı göze aldığı münasebetsiz hareket üzerine, memleketimizin Arap siyaseti bahis konusu olmak icabeder gibi görünüyor. Esasen, Mısır Kralı Faruk hudut dışarı çıkarıldıktan ve Mısır hanedanının durumu nezaket kesbettikten sonra, Sefiremiz Kahire'de kalmasa çok daha münasip olurdu. Çünkü Sayın Sefiremiz eski Mısır Kral ailesine mensup oldukları cihetle Türk Sefaretinin Mısır'daki mevkii nezaket kesbetmiş demektir. Bu durum içinde Sefiremiz başka bir yere değiştirilmesini kendiliğinden istiyebileceği gibi o düşünmese de Hariciyemizin akıl etmesi tabii olmak icabederdi. Hele Mısır Hanedanının emlâkinin müsaderesi Mısır ihtilal hükümetince kararlaşıp da bu yüzden sayın Sefiremizin emlâkine de dokunulması yüzünden ileri geri sözler te-

(*) *Yeni Ulus Gazetesi* : 15 Ocak 1954

ati edilince, Sefirimizi bu nazik vaziyet içinde Kahire'de bırakmakla Hariciyemiz hiç de uzak görüşlü bir harekette bulunmuş sayılamaz.

Ebedi gaybubeti Türk gazeteciliği için zayıttan madut olan rahmetli Sedat Simavi sağ olsaydı, şimdi bir iki tatlı makalesini okumağa fırsat çıkardı. Onları okuyamamış olsak da ne yazacağını okumuş gibi düşünebiliyoruz.

Filhakika Hariciyemizin işleri tutumunda pek Allahlık bir hal göze çarpıyor. Adeta amatör bir hariciyecilik karşısında bulunmak hissini alıyoruz. Hariciyeciliğin ayrı bir hüner, ince bir sanat ve ihtisasa ve tecrübeye muhtaç bir meslek olduğunu hatırlatmak herkesin bildiği bir hakikatı bilinmesi zor bir mesele imiş gibi ukalalık sayılmasından korkarız. Fakat öyle realiteler karşısında kalıyoruz ki gazeteciler için ilk mektep hocası gibi davranmak fedakârlığı bir vazife hâline gelmiştir.

İşte Köprülü hocanızın Arap politikası bu amatörlüğün parlak örneklerinden biridir. Orta Doğu'da bir rol oynuyarak bir varlık göstermek hevesine kapılmadan evvel karşılaştığımız Arap dünyasının halini, hissiyatını ve durumunu azıcık incelemek ve düşünmek iktiza ederdi. Arap halinde, eski vatandaşları Türklere karşı sempati yok değildir. Fakat Birinci Cihan Harbinden sonra geçen zaman zarfında Türklere bir arada, bir kardeş gibi müsavî haklara malik bir şekilde yaşamış Arapların miktarı çok azalmıştır. Yeni nesil Türkleri hiç çekemeyen ve sevmiyen bir ruhi halet içinde yetişmiştir ve Türk düşmanlığı Arap politikacı esnafının elinde en kolay istismar edilecek bir silah haline gelmiştir.

Burası böyle olduğu gibi esasen ortada müşterek bir Arap varlığı da yalnız coğrafya bakımından doğrudur. Araplar Peygamber zamanından beri nifak içindedirler. Suudi Arabistan'ın iptidai Vehabî'leriyle Haşimi Hanedanının muhtelif mezheplere mensup tebaasını aynı birliğin birer parçası addetmek doğru olmaz. En eski zamanlardan beri muhtelif ırkların çarpışma, kaynaşma ve gelip geçme merkezi rolünü oynamış olan Suriye'de kaç çeşit nüfuz ve tesirin tortusu vardır? Çöldeki ve Nil etrafındaki bedevilerle Lübnan'ın modern ve münevver vatandaşlarını aynı hamurdan saymak doğru olabilir mi?

Arap dünyası henüz vahdetini yapamamış, tekâmülünü bitirmemiş, hükümetlerini sağlam temeller üzerine oturtamamış, tekevvün halinde bir kalabalıktır. Arap dünyasının ilerigelen siyasetçileri Osmanlı devrinde bir vilayet veya sancak idare meclisi azalığı ruhunu hâlâ üzerlerinden atamamışlardır. Büyük devlet adamlığı geniş ve etraflı görüş kabiliyeti, metodlu çalışma itiyadı kolay kolay elde edilir meziyetlerden değildir. Hangi Arap hükümetinin bekasından eminsiniz ki onunla işbirliği yapacaksınız?

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

İşte böyle bir dünyanın karşısında bizim Hariciyemiz kime güvenerek, neye tutanarak ve ne isteyerek bir Arap politikası takibedebilirlerdi? Realiteyi görmeden, mücerret fikirlerin aldatıcı cazibeleri arkasında koşmak, kendi kendimizin prestijimizi tehlikeye atmak olurdu. Orta Doğu denilen dünya parçasında realite olarak göze çarpan şey bir İsrail varlığıdır. Bunu ihmal etmek hatadır. Hacı Necip bize bu tehlikeyi ve bu hatamızı ispat etmişse, bari bundan istifade etmesini bilerek artık hariciyecilik oyunu oynama saflığına nihayet verelim.

Hüseyin Cahit YALÇIN

MISIR İYİ DÜŞÜNSÜN...(*)

Mısır hükümetinin beynelmilel hukuk kaidelerini çiğneyerek Kahire'deki sefirimizi diplomatik masuniyet ve imtiyazdan mahrum bırakması ve alelâde bir şahıs gibi hudut dışı etmesi hadisesi hâlâ günün mevzuudur. Hükümetimiz tabii olarak gerekli muameleye teyessül etmiştir. Yani General Necip hükümetine bir nota vermiş, tarziye istenmiştir. Bu satırları yazdığım dakikada henüz bu notamıza cevap gelmemiştir.

Türk umumi efkârının bu mevzudaki hassasiyeti kolayca anlaşılır şeydir. Sefirlerimiz, bulundukları yerlerde devletimizi temsil ederler. Onlara gösterilen dostluk ve nezaket nasıl Türk milletine dostluk ve nezaket ifadesi ise, onların şahsına karşı herhangi bir kabalık ve tecavüz de milletimize karşı kabalık ve tecavüz demektir. Buna müsaade etmeyiz. Bizimle dostluğa kıymet verenler bunu bilirler. Bunu bilmiyenlere gelince, bu hakikatı bu gibilere öğretecek vasıtalarla malik bulunuyoruz. Bunlar, mecbur edilmedikçe kullanmak istemediğimiz, fakat mecbur bırakılınca tereddüt etmiyeceğimiz bazı tedbirlerdir.

Derhal şunu kaydedelim ki, bu meselede sefirin şahsi, hususi tavır ve hareketleri asla bahis mevzuu değildir. Biz elçimizin, devletimizi temsil ettikleri hükümetler nezdinde son derece nazik, centilmen, misafirliğin icaplarına hürmetkâr olmalarını esas kaide biliriz. Buna uymıyan hareketler bilfarz olsa, bunu en evvel teessürle karşılamak ve gereğini yapmak bize düşen bir vazifedir. Hükümetimize ait olan bu vazifeye yabancı bir hükümetin müdahaleye salâhiyeti yoktur ve olamaz.

Hadise şudur: Mısır hükümetinin, sefirimizin şahsi ve hususi tavır ve hareketinden haklı veya haksız kırıldığı anlaşılıyor. Şu halde bu intibamı nazik bir şekilde, beynelmilel usul ve kaidelere uyarak bize bildirmesiyle matlup hasıl olurdu. Böyle bir vaziyette, eğer sefirimiz şahsen dahi olsa

(*) *Yeni Asır Gazetesi* : 16 Ocak 1954

nezaket hudutlarını geçmişse Mısır hükümetine hem teessürlerimizi bildirir, hem de mesul şahsı derhal geri çekerek cezalandırırız.

Ne yazık ki, Mısır hükümeti medeni milletler arasında cari olan bu usule asla riayet etmiyerek, tabir mazur görülsün, ancak kabadayılık diye vasıflandırılması mümkün olan bir jest ile sefirimizin, yani Türkiye'yi orada temsil eden zatın, bu temsil sıfatını aklınca üzerinden almak, onu artık sefir değilmiş gibi diplomatik imtiyaz ve masuniyetinden mahrum bir hususî şahıs mevkiine düşürmek ve böylece basit bir zabıta tedbirinin şümulü içine almak iddiasında bulunmuştur. Böylece de hareket etmiştir.

Yalnız Türkiye değil, medeni hiç bir devlet böyle bir iddiayı kabul edemez. Çünkü bu, milletlerarası münasebetlerin esas mahiyetini inkâr etmek olur. Bir şahsın Türkiye, İngiltere veya Amerika sefiri olması, ancak Türkiye, İngiltere veya Amerika hükümetinden aldığı salâhiyetle olur ve bu salâhiyetli bir başkası nez'edemez. Dolayısıyla bir sefir hakkında, akredite olduğu yabancı hükümetin görüşü ve mütalaası ne olursa olsun, sefir daima sefirdir. Bu sıfatla haiz bulunduğu imtiyazlardan ve masuniyetten faydalanmağa devam eder. Buna imkân bırakılmaması, sefirin temsil ettiği devletin haklarına olduğu kadar milletlerarası münasebet ve hukuk kaidelerine de açık bir tecavüz teşkil eder. Türkiye, sefirine yapılan bu tecavüzün tamirini istemiştir ve bunda son neticelerine kadar ısrar edecektir.

Dostluk kuru lafla olmaz. Eğer Mısır hükümeti Türkiye ile dost geçinmek niyetinde ise, eğer hareketi bu dostluğu bozmağa ve hatta imkânsız bırakmağa matuf, önceden hesaplanmış bir tertip değilse elbet tarziye vererek, af dileyerek hatasından dönecektir. Bunu yapmazsa, bizim dostluğumuzu istememiş, bize her nedense husumet göstermek istemiş olduğu ve hesaplayarak bu şekilde hareket ettiği açıkça anlaşılacak ve o takdirde iki hükümet arasında münasebet imkânı kalmıyacaktır. Bunun zararını ise, beynelmilel hak ve nezaket kaidelerini tanımayan tarafın çekeceğine şüphe yoktur. Biz sadece hakkın diliyle konuşuyoruz ve en büyük kuvvetimiz budur.

Bu hâdiseyi iç politika maksatları ile istismar edenlere gelince, kendilerine sadece acımak lazımdır. Türk milletinin yabancı bir hükümete karşı müdafaa edilen haklı dâvasını, küçük ve bayağı politika oyunları ile karartmak ayıptır. Bugün için, ancak milletçe, millet adına alınacak tedbirler bahis mevzuu olabilir ve bunların asla gecikmiyeceğini göreceğiz. Milletın istediği de budur.

M. TUNCER

KAHİRE REZALETİ VE VATANDAŞLAR (*)

Dün bir okuyucu soruyordu : – Mısır'daki Türkiye Büyükelçisine yapılan muameleyi rezalet olarak adlandırmakla bütün memleket basını birleşti. Birkaç gün yazıldı, çizildi. Büyük Millet Meclisinde hattâ (!) iktidar partisi milletvekilleri bile memnun olmadıklarını kendi gruplarında söylediler. Muhalefet milletvekilleri gensorular, sorular verdiler! Fakat Hükümet aldırış etmedi. Gazeteler de sustu! Şimdi bana şunu anlatır mısınız : Madem ki ortada bir "rezalet" vardır, bunun sorumlusu aranmak icabetmez mi? sorumlu : 1. Ya bizim Büyükelçidir, 2. Yahut Mısır Hükümetidir, 3. Veya Dışişleri Bakanındır. Niçin işin arkasını bıraktınız? Muhalif ve tarafsız gazeteler neden vazifelerini yapmıyorlar?

Okuyucumuzun sorusu yerindedir. Kendi hesabımıza biz Yeni Ulus'ta murakabe ve sorum tanımayan insanlarla mücadele ederken bazan farkında olmadan yoruluyor muyuz, bıkıyor muyuz bilmiyorum. Herhalde Kahire rezaleti öyle unutturulacak bir olay değildir. Muhalif ve bağımsız bir gazeteye düşen meseleyi, halk efkârı tatmin edilinceye kadar elden bırakmamaktır.

Ne Hükümet, ne Dışişleri Bakanlığı Türk halk efkârını tatmin edecek açıklama yapmış değildir. Dışişleri, rezalet patlak verdiği zaman hem Büyükelçiyi, hem Mısır Hükümetini haksız bulduğunu gösteren bir tebliğ yayınladı.

Sonradan Mısır'a nota verildi. Cevap alındı. Gazetelere sızan haberlere göre Kahire Kabinesi, Büyükelçinin sınırışı edilışinde ne diplomasi ayrıcalık ve dokunulmazlığının kaldırılmasında Türkiye'yi incitecek bir nokta görmüyormuş. Hareket Büyükelçinin şahsına -ve yalnız ona- karşıymış! Dışişleri Bakanlığımız Mısır'ın bu cevabıyla yetinecek, meseleyi kapanmış sayacakmış!

Gazetelere sızan bu haber ne dereceye kadar doğrudur. bilmiyoruz. Bu gibi meselelerde resmi makamlar halk efkârına "doğru" bilgi vermeyi vazife sayarlar. Yani gerçekten demokrasiyle idare edilen, gerçekten millete karşı sorumluluk duygusu taşıyan, gerçekten murakabe altında olan politikacılar dediğimiz tarzda davranmayı kaçınılmaz borç bilirler.

Bizde işler böyle yürütülüyor. Resmî makam sahibi politikacılar vatandaşla hesap vermek lüzumunu duymuyorlar. Kendi kendilerine söyledikleri gibi harekette kendilerini tamamen serbest sayıyorlar.

(*) *Yeni Ulus Gazetesi* : 29 Ocak 1954

BASINDAKİ YANKILARI

Kahire rezaleti meselesinde de aynı zihniyet hükmünü yürütmektedir. Milletlerarası kaidelere, geleneklere, hukuka göre Mısır'ın Büyükelçimize yaptığı muamele yalnız onun şahsını değil, Türkiye Devletini de incitir. Çünkü diplomasi ayrıcalık ve dokunulmazlığı elçilerin şahıslarına mahsus bir hak değildir. Devletin hakkıdır. Bundan dolayı bir elçi hükümetinin izni olmadan ayrıcalığından ve dokunulmazlığından vazgeçemez. Mısır dendiği gibi Türkiye'ye karşı bir hareket yapılmadığını iddia ediyor, kendisine bu cihet hatırlatılmalıdır. Mutlaka tarziye istenmelidir. Verilmediği takdirde milletlerarası hukuk yollarından hakkımız sonuna kadar aranmalıdır. Mesela bir hakeme gidilebilir. Hakem, kimin haklı, kimin haksız olduğunu söyler, dâva biter.

Hakem bizi haksız çıkarırsa bunda haysiyetimize dokunur bir şey olmaz. Zira medenî varlıklar adalete boyun eğmeyi tabii sayarlar. Fakat hakeme gitmeksizin, şimdiki şekilde, uğradığımız tecavüzü sessizce hazmetmiş görünürsek, milletlerarası itibar bundan çok zarar görür.

İşin bir de iç politika tarafı vardır. Dışişleri Bakanlığı bu meselede başından sonuna kadar isabetli hareket ettiğini Büyük Millet Meclisi ve halk efkârı önünde ispat etmelidir. Halbuki buna asla yanaşılmadığı ve yanaşılmayacağı anlaşılıyor. Bu öyle bir rezalettir ki "adam sen de bir elçimiz kovulmuş bundan ne çıkar" denemez. Denmesine müsaade etmeyecek olan, etmemesi lâzım gelen Büyük Millet Meclisidir.

Nihat ERİM

KAHİRE REZALETİ BÖYLE KAPANIR MI? (*)

Üç gün önce yayınlanan müşterek tebliğ hakkındaki düşüncelerimizi yazdık. Tebliğ, Türkiye'nin de Mısır'a tarziye verdiğini ilan ediyor. Serbest gazeteler bizim gibi düşündüklerini belirttiler. Türkiye'nin Mısır'a tarziye vermesini icabettirecek bir hâdise olmadığını söylemekte bütün halk efkârı müttefikti. Belki yalnız Hükümetten emir alan bazı kalemler, içlerinden inanmadıkları halde, bu tarziyeyi teville çalışacaklardır.

Kahire rezaleti patladığı zaman önemle işaret etmiştik : Milletlerarası münasebetlerde, tecavüze uğrayan haklar mutlaka tamir ettirilir. Hiçbir devlet maruz kaldığı hakareti bağışlamaz. Behemahal Devletlerarası Hukuku çerçevesi içinde işin icabını yerine getirmeye çalışır.

Yalnız bizim Demokrat Parti kurucugilleri böyle kaidelerle kendilerini bağlı saymıyorlar. Canları nasıl isterse öyle hareket edebiliyorlar. Türki-

(*) Yeni Ulus Gazetesi : 3 Nisan 1954

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

ye Cumhuriyetinin bu derecede murakabesiz, bu derecede keyfi idare edildiği bir başka devir hatırlamıyoruz.

Tersine, Devletin kaderi D. P. kurucugillerinin eline geçinceye kadar, milletlerarası münasebetlerde, Türkiye'nin haklarına, haysiyetine dokunacak hareketlere kimse cesaret edemezdi. İkinci Cihan Harbinin en ateşli safhalarında savaşçı devletler Türkiye'nin haklarına ve haysiyetine son derece riayetkâr davranmak mecburiyetini daima hissetmişlerdir. 1939'dan 1945'e kadar Türkiye, savaşçılara karşı tarafsızlık durumunu titizlikle muhafaza etmiştir.

Bugün ise, D. P.'nin propagandacıları, dış itibarımızı hiçbir devirde görülmedik ölçülerde yükselttiklerini anlatıp duruyorlar.

Dış itibarımız üzerine hepimiz son derece hassasız. Ancak bu hassasiyet, D. P. propagandacılarında olduğu şekilde, palavra edebiyatından ibaret kalmamalıdır. Boşuna atıp tutmalarla sadece gülünç olmak mukadderdir.

Kahire rezaleti ortadadır. Türkiye Büyükelçisi, Devletlerarası Hukuku kaidelerine aykırı bir muamele ile sınır dışına çıkarıldı. Bu muamele, ilgili memurların şahsî hareketleri değildir. Mısır Hükümeti işi müzakere etmiş, Türkiye Büyükelçisine yapılacak muameleyi kararlaştırmıştır.

Görülüyor ki Mısır'ın hareket tarzının hiçbir mazereti yoktur. Abdunasır adındaki diktatör heveslisi şahsan kötü muamele gördü diye, Mısır Hükümeti, Büyükelçimizin, Türkiye'yi izafetle sahip olduğu hakları çiğnemiştir. Elçinin "dokunulmazlık" hakkı onun şahsına ait değildir. Doğrudan doğruya Devletin hakkıdır. Mısır Hükümeti Türk Devletine tecavüz etmiştir.

Şu halde yalnız Mısır'ın tarziye vermesi gerekirdi. Türkiye'nin Mısır'a tarziye vermesini icabettirecek ne vardır? İlgililerin bu noktayı açıklaması lâzımdır.

Halk efkârı önünde soruyoruz : Türkiye niçin Mısır'a tarziye veriyor? Vatandaşlardan saklı tutulan bir başka sebep mi vardır?

Türkiye'nin yabancılarla münasebetlerinde itibarını korumak demek, milletlerarası hukuk kaidelerine riayet etmek ve kendimize karşı aynı riyeti sağlamak demektir.

Bir gün Dünya Bankası ile çatışır, işin iç yüzünü vatandaşlara izahtan kendilerini müstağni sayarlar. Başka bir gün tarziye verilmeyecek mesele için tarziye verirler, sebebini anlatmazlar. Bu rejimin adını siz koyunuz, aziz okuyucularımız!

Nihat ERİM

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

VII – DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

2 – MEMURLAR (1)

Kısmi Rütbe	Madde No	Adı ve Soyadı	Sıralı No	Doğum tarihi ve yeri	Takvîm	Muamele girişi	Medeni girişi	Son Yılına kadar	Adis İhtisarı	Edis ümrüğü	Özellik adedi
Üstün Rütbe	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1 (150)	1
Yüksek Rütbe	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3
Orta Rütbe	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5
Alt Rütbe	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7
En Alt Rütbe	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9
Yüksek Rütbe	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3
Orta Rütbe	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5
Alt Rütbe	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7
En Alt Rütbe	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9
Yüksek Rütbe	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3
Orta Rütbe	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5
Alt Rütbe	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7
En Alt Rütbe	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9
Yüksek Rütbe	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3
Orta Rütbe	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5
Alt Rütbe	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7
En Alt Rütbe	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9
Yüksek Rütbe	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3
Orta Rütbe	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5
Alt Rütbe	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7
En Alt Rütbe	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9
Yüksek Rütbe	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3 (100)	3
Orta Rütbe	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5 (80)	5
Alt Rütbe	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7 (60)	7
En Alt Rütbe	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9 (40)	9

(1) 12 Mart 1954 tuziye'dir.

(2) 5027 sayılı Kanun gereğince 250 lira temsil ödeneği almaktadır.

(3) Kadro ayılığı ile derececi arasındaki fark tazminat olarak verilmektedir.

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Memuriyeti	Kadro	Şimdiki derecesi	Adı ve soyadı	Sıralı No.	Doğum tarihi ve yeri	Tahsil	Memuriyet girişi	Mevlüt girişi	Son yükselme tarihi	Aylık tutarı	Evlilik durumu	Çocuk sayısı
Evlilik durumu												
Çocuk sayısı												
1. Sınıf Stenograf	11 (30)	12 (25)	Mahmud Karlılı	486	1907	Köprülü	1 Haziran 1931	1 Haziran 1931	31 Ocak 1953	200	Evlilik durumu	2
-	11 (30)	13 (20)	Cemal Maden	576	1924	Çankırı	1 Temmuz 1947	31 Temmuz 1953	31 Temmuz 1953	175	Evlilik durumu	2
Arzuhal En. Ka. Daktilo	11 (30)	12 (25)	A. Meliha Akdağ	511	1 Mart 1910 Trabzon	İlk.	8 Eylül 1939	21 Kasım 1950	25 Temmuz 1951	200	Evlilik durumu	1
Memur	3 (100)	1 (150)	Zeki Öğretmençioğlu	3	1892	Halep	Darülfünun 27 Eylül 1911	23 Nisan 1920	26 Haziran 1949	1.000	Evlilik durumu	2
-	5 (80)	3 (100)	Halil Ülgen	55	1895	Ankara	Ziraat Okulu 23 Ağustos 1914	6 Haziran 1920	28 Şubat 1953	750	Evlilik durumu	4
Şef	6 (70)	4 (90)	Saiti Önar	70	1901	Ankara	İsc. 5 Eylül 1920	16 Eylül 1923	21 Ocak 1950	625	Evlilik durumu	3
-	6 (70)	5 (80)	Ali Veldet	165	1903	Çorum	İdadi 23 Kasım 1922	10 Ağustos 1923	16 Şubat 1952	550	Evlilik durumu	3
-	6 (70)	5 (80)	Ali Veldet	293	1908	Ankara	Ziraat Okulu 28 Şubat 1929	28 Şubat 1929	16 Şubat 1952	550	Evlilik durumu	1
1. Sınıf Stenograf	7 (60)	5 (80)	İsmail Özgül	291	1906	Ankara	Sanat Okulu 16 Ağustos 1926	28 Şubat 1926	31 Ocak 1953	550	Evlilik durumu	4
-	7 (60)	5 (80)	Şakir Doğanay	250	1901	Yörgat	Sultan 3 Haziran 1917	29 Mart 1926	28 Şubat 1953	550	Evlilik durumu	5
-	7 (60)	5 (80)	Süleyman Teymuroğlu	300	1912	Van	Hukuk 25 Ocak 1930	25 Ocak 1930	31 Ocak 1954	550	Evlilik durumu	5
-	7 (60)	6 (70)	Mehmettin Ener	308	1910	Tonya	Ziraat Okulu 1 Ocak 1928	29 Kasım 1930	16 Şubat 1952	475	Evlilik durumu	4
-	7 (60)	6 (70)	Rüşti Eren	304	1908	Kırşehir	Sanat Okulu 5 Ekim 1929	25 Ekim 1930	16 Şubat 1952	475	Evlilik durumu	4
-	7 (60)	6 (70)	Nuri Ayaslı	306 2 Mayıs 1908	İstanbul	İdadi Nok.	1 Haziran 1929	16 Kasım 1930	16 Şubat 1952	475	Evlilik durumu	3
-	7 (60)	6 (70)	Mustafa Ünver	315 1 Mart 1909	Silifke	Lise	1 Ekim 1926	25 Kasım 1931	16 Şubat 1952	475	Evlilik durumu	3
-	7 (60)	6 (70)	Pikre Toktamış	316	1908	İstanbul	Sanat Okulu 1 Temmuz 1928	25 Kasım 1931	16 Şubat 1952	475	Evlilik durumu	3
-	7 (60)	6 (70)	Kâim Yurday	318 9 Mart 1907	Konya	Orta	27 Nisan 1932	27 Nisan 1932	16 Şubat 1952	475	Evlilik durumu	2
-	7 (60)	7 (60)	Mustafa Kadoğlu	360	1911	Aksaray	Orta 1 Kasım 1928	30 Kasım 1938	28 Kasım 1951	450	Evlilik durumu	2
-	7 (60)	7 (60)	Ziyaettin Erdil	406 3 Mart 1916	Yozgat	Orta	2 Ekim 1932	19 Ekim 1943	30 Eylül 1953	450	Evlilik durumu	4
1. Sınıf Stenograf	7 (60)	9 (40)	11 Muhallı Bilgiçer	459	1925	Ankara	Y. Ek. ve Tic. Ok. 11 Kasım 1946	16 Kasım 1947	18 Haziran 1952	300	Evlilik durumu	1
-	7 (60)	9 (40)	11 Ferid Baycan	452	1914	Antalya	D.T.C.F. 9 Aralık 1940	30 Haziran 1947	18 Haziran 1952	300	Evlilik durumu	1
-	7 (60)	9 (40)	11 Hicriye Uğur	446	1924	Bilecik	Y. Ek. Tl. Ok. 26 Aralık 1946	26 Aralık 1946	18 Haziran 1952	300	Evlilik durumu	1

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

7582

Meclis üyesi	Kadro	Şimşekli	Ad ve soyad	Şah	Doğum tarihi	Tanışıklık	Memnuniyet	Mevki	Sonradan	Aylık	Batı	Çevre
-	7 (60)	8 (60)	11) Zeki Şahin	260	1914	1914	6 Kasım	13 Ocak 1915	21 Mayıs	350	2/4	3
E. İsmet Şerif	8 (50)	6 (70)	Ata Pazar	100	1913	Atkara	10 Ağustos 1913	0 Ağustos 1913	2 Şubat	475	2/4	3
-	8 (50)	9 (40)	11) Mehmet Tuna	481	1913	Yanya	13 Kasım	30 Ocak 1913	30 Kasım	300	2/4	2
-	8 (50)	9 (40)	11) Halit Çarıkçı	439	24 Ocak 1913	Çarıkçı	20 Eylül 1913	6 Şubat 1913	27 Kasım	300	2/4	2
-	8 (50)	15 (25)	Ödün Akçıl	508	18 Ocak 1913	Ödün Akçıl	17 Kasım	10 Ekim 1913	17 Ocak 1913	300	2/4	2
-	8 (50)											
-	8 (50)											
-	8 (50)											
-	8 (50)											

Zatışları ve Evrak Mühürüğü

Yönetim	4 (30)	6 (70)	11) Şahap İzzet	215	1913	İstanbul	29 Mart	25 Mart 1915	7 Ocak 1915	625	2/4	3
-	6 (70)	8 (50)	11) Mehmet Tuna	318	1913	Kilis	29 Haziran	26 Mayıs 1915	30 Kasım	475	2/4	4
Sat. Memuru	8 (50)	10 (35)	Ödün Akçıl	431	15 Şubat 1913	Menzel	28 Ağustos	30 Kasım 1915	31 Ocak	250	2/4	1
Tanışıklık Memuru	8 (50)	9 (40)	Galip Ertiler	470	15.4.1913	Karabük	9 Mayıs	24 Ocak 1915	30 Mart	300	2/4	2
Tanışıklık Memuru	8 (50)	8 (40)	Ezgi Güven	480	1913	Alanya	23 Ocak	27 Ocak 1915	7 Ağustos	300	2/4	3
Açık Memuru	8 (50)	8 (40)	Kamil Eren	501	1912	Çarıkçı	27 Ağustos	2 Kasım 1915	31 Kasım	300	2/4	3
Doğru Memuru	9 (40)	8 (50)	Sabahattin Karabük	310	1908	Çarıkçı	28 Şubat	28 Şubat 1915	30 Mayıs	350	2/4	2
10	9 (40)	9 (40)	Emel Akçıl	531	1912	Karabük	28 Eylül	17 Eylül 1915	31 Ağustos	300	2/4	2
-	10 (35)	11 (50)	Yusuf Akçıl	450	1912	Karabük	4 Ağustos	28 Şubat 1915	21 Şubat	225	2/4	2
-	10 (35)	12 (35)	11) Mehmet Akçıl	520	12.12.1913	Tatvan	6 Kasım	31 Ağustos 1915	7 Eylül	200	2/4	1
Kayıp Davul	11 (35)	12 (35)	11) Ahmet Döğen	514	1913	Devlet	1 Kasım	27 Şubat 1915	31 Ekim	200	2/4	1

(1) Kadro bilgileri ile devreüstü aramızdaki farkı tasvir etmek için verilmektedir.

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Muhasebe Müdürlüğü

Memur ve Hizmetli	Kadro Şekli ve derece	Adı ve soyadı	Doğum tarihi ve yeri	Unvanı	Yerleşme tarihi	Son yükselme tarihi	Aylık ücreti	Evliliği, çocuk sayısı
Muhasebe müdürü ve								
Aynur İsmet	4 (80) 6 (70)	Ali Mehmet Ali Özer	4/6 1916	Mühür	1 Mayıs 1931	5 Ekim 1945	625	Evliliği
Başmühür	6 (70) 6 (70)	Reşad Pekinli	4/13 1917	İş	29 Eylül 1915	30 Nisan 1944	475	Evliliği
Muhasebe	7 (60) 8 (50)	Ali Emin Özer	4/8 1923	Öğretmen Ö.	1 Kasım 1934	28 Ocak 1944	410	Evliliği
-	7 (60) 8 (50)	Ali Mustafa Rahim	27 Ocak 1924					
-	8 (50) 9 (40)	İsmailoğlu	5/5 1930	Mühür	1 Ekim 1941	27 Şubat 1954	400	Evliliği
-	8 (50) 11 (30)	Hasan Çelenk	2/22 1934	İş	1 Kasım 1926	1 Kasım 1926	400	Evliliği
-	9 (40) 10 (35)	Mahmut Ergüden	4/23 1915	Öğretmen Ö.	30 Kasım 1941	25 Kasım 1950	225	Evliliği
-	9 (40) 10 (35)	Salih Dündü	2/24 1936	Mühür	30 Kasım 1933	30 Kasım 1937	400	Evliliği
-	9 (40) 12 (25)	Emel Özbek	5/16 11 Ağustos 1923	Öğretmen Ö.	1 Kasım 1950	18 Kasım 1950	200	Evliliği
-	8 (50) 8 (50)	Enver Paşalı	5/47 1911	Mühür	Öğretmen Ö.	1 Ekim 1930	350	Evliliği

Muhasebe Müdürlüğü

Muhür	3 (100) 1 (150)	Mahmut Ertürk	2/22 1889	Çanakkale Köylü	17 Mayıs 1908	18 Şubat 1928	1 000	Evliliği
Muhür	5 (80) 6 (70)	Ali Talat Poyraz	4/13 13 Haziran 1910	Sivas	22 Ocak 1930	23 Haziran 1947	550	Evliliği
Muhür	6 (70) 9 (40)	Enver Özalp	4/29 1804	İstanbul	Öğretmen Ö.	6 Eylül 1927	300	Evliliği
Muhür	6 (70) 8 (50)	Ali Salih Güden	4/11 21 Eylül 1908	Çankaya	Orta	1 Mayıs 1930	475	Evliliği
Muhür	6 (70) 10 (35)	Hasan Yılmaz	4/11 1920	Yalvac	İş	15 Ocak 1941	250	Evliliği
Diğer hizmetliler								
Muhür	8 (50) 11 (30)	Reşad Şehin	4/23 1935	5 Karadere Mahallesi	28 Haziran 1947	31 Ekim 1949	200	Evliliği
Seyit	9 (40) 12 (25)	Mehmet Paşalı	5/40 16.11.1921	İş	26 Ekim 1939	20 Haziran 1962	200	Evliliği
Öğretmen	11 (30) 13 (20)	Hasan Özer	5/56 6.4.1937	İş	4 Mayıs 1950	10 Eylül 1953	175	Evliliği

(1) Kadro ağırlığı ile, derecesi arasında fark bulunmamaktadır.

(2) Fransızca bilmemektedir.

Daire Maderling

[illegible]

Millî Saraylar Müdürlüğü

Müddet	5 (100)	3 (100)	Sade Akademi	5.4.15 Mart 1951	İstanbul	Harbiye	2 Şubat	915	16 Kasım 1950	1 Temmuz 1953	750	Edi	1
Kontrol M. ve M. Y. Y. Y.													
Mahmut	6 (70)	7 (80)	11) Ali Ulu Batu	545	902	Gözet	Muallim Mek. 2 Eylül	921	24 Mart 1953	27 Ağustos 1951	400	Edi	2
Başkurt ve Mehmet	6 (70)	5 (80)	Kadir Eriskin	397	901	İstanbul	Saltanat N. 6 Ocak	923	1 Mayıs 1955	70 Temmuz 1954	500	Edi	1
Mimar	6 (70)	5 (70)	M. Hürşat Altınurcu	559	903	İstanbul	S.S. Akademisi 8 Mayıs	930	18 Aralık 1953	18 Aralık 1953	475	Edi	
Dokuz	9 (40)		12) Serret Turgün						16 Temmuz 1951				
Şahin	11 (30)	10 (35)	Rahmi Ödemiş	500	10. Mart 1957	İstanbul	S.Ş. Okulu 29 Eylül	929	29 Kasım 1950	14 Şubat 1953	250	Edi	2
Selvi ve Mustafa													
Bakkal ve Mehmet	10 (20)	10 (25)	Bakkal Mehmet	279	915	İstanbul	S.Ş. O. 1 Eylül	936	20 Ağustos 1954	29 Kasım 1953	550	Edi	2

1) Kadın ağıltı ile derecesi arasındaki fark azalmış olarak verilmiştir

(2) 6341 sayılı Kanunla almakta olduğu maddeden başka (fihlas tahsirat) namu le her ay 500 lira verilmektedir.

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Hararet	Kadro dışındaki adresi	Sıra No	Ad ve soyadı	Şifre No.	Değişim tarihi	İstisna	Mevazıfite günü	Verileş günü	Sev. yansıma tarihi	Aylık tutarı	Özellik durumu	Özellik adresi
Yeni Müşteri	11 (30) 13 (20)	498	ÖZEL AKIN	498	1921	İstanbul	10 Eylül 1949	19 Ekim 1950	10 Şubat 1952	175	Bekar	
Arzın Kızı	11 (30) 9 (40)	492	MARİFA ÖZGÜ	492	1889	Üsküdar	16 Temmuz 1927	5 Eylül 1948	31 Temmuz 1952	390	Evlü	
-	12 (25) 11 (30)	497	BENİŞ KIZIL	497	1920	Marmara	2 Ekim 1938	28 Kasım 1945	15 Aralık 1952	425	Bekar	
Levazım Memuru	11 (30) 9 (40)	480	İBRAHİM	480	1902	İstanbul	17 Nisan 1925	24 Aralık 1947	23 Temmuz 1951	309	Evlü	
Yeni Müşteri	11 (30) 12 (25)	485	RAHMAN	485	1981	Bolu	11 Ağustos 1914	31 Ağustos 1953	27 Kasım 1953	200	Evlü	
Bölge Kurulu Müdürlüğü												
Yeni	3 (100) 3 (100)	494	ERKİN	494	1904	İstanbul	22 Eylül 1940	8 Mart 1926	30 Ocak 1953	780	Evlü	
Yeni	5 (80) 4 (90)	493	ERKİN	493	1902	İstanbul	28 Nisan 1915	15 Kasım 1925	7 Temmuz 1952	800	Evlü	
Başkale	6 (70) 8 (60)	497	ERKİN	497	1913	Gökçe	30 Mayıs 1938	30 Mayıs 1938	9 Temmuz 1951	475	Evlü	
Yeni	7 (60) 6 (70)	494	ERKİN	494	1918	Harbiye	5 Mayıs 1937	15 Ağustos 1953	13 Eylül 1953	475	Evlü	
Yeni	9 (40) 10 (35)	483	ERKİN	483	1905	İstanbul	14 Aralık 1926	9 Şubat 1929	31 Ocak 1953	250	Evlü	
Kütüphane Müdürlüğü												
Yeni	4 (120)	497	ERKİN	497	1905	İstanbul	18 Şubat 1927	18 Şubat 1927	20 Temmuz 1952	475	Evlü	
Yeni	5 (70) 7 (80)	493	ERKİN	493	1913	Harbiye	5 Mayıs 1937	25 Ağustos 1947	24 Eylül 1951	300	Bekar	
Yeni	9 (40) 10 (35)	487	ERKİN	487	1904	İstanbul	27 Ekim 1949	30 Ocak 1950	30 Nisan 1952	250	Bekar	
Yeni	9 (40) 10 (35)	480	ERKİN	480	1905	İstanbul	1 Şubat 1927	23 Ocak 1950	28 Temmuz 1952	250	Bekar	
Yeni	9 (40) 12 (25)	492	ERKİN	492	1907	İstanbul	17 Şubat 1947	17 Kasım 1952	27 Nisan 1952	200	Evlü	
Yeni	10 (35) 9 (40)	485	ERKİN	485	1905	İstanbul	1 Aralık 1918	1 Aralık 1920	31 Mayıs 1953	300	Evlü	

(1) Kadro ayılığı ile derecesi arasındaki fark tazminatı olarak verilmiştir.

(2) Bu kadronun üçte ikisi ile doküman çalıştırılmaktadır.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Memurlar	Kadro	Şimdiki derece	Adı ve soyadı	Sıra No.	Doğum tarihi ve yeri	Tahsilatı	Memurluğa girişi	Medise girişi	Son yükseliş tarihi	Aylık tutan emekli maaşı	Edil olup olmadığı	Özellik
Emniyet Amir	6	70	1) Hasan Özgür	233	1901	Diyarbakır	Polis Enstitüsü 25 Kasım 1925	10 Nisan 1943	8 Mayıs 1953	475	Dul	
Erményet Amırlığı												
Yüksek Kısımlı												
Beşkımler	8	50	8	50	1904	İstanbul	İdadi Nak. 28 Ağustos 1929	9 Kasım 1950	29 Ağustos 1953	350	Edil	
Beşkımler	8	50	9	40	1907	Samsun	Orta 13 Eylül 1933	25 Aralık 1947	31 Temmuz 1951	300	Edil	3
Beşkımler	9	40	9	40	1901	Ankara	İlk 19 Mayıs 1924	14 Mart 1927	9 Ocak 1954	300	Edil	3
-	9	40	10	35	1914	Adana	Lise 1 Kasım 1936	18 Ocak 1954	25 Ağustos 1953	250	Bekar	
	10	35	9	40	1902	Urşup	İlk 3 Ocak 1926	11 Haziran 1928	12 Ocak 1954	300	Edil	1
-	10	35	10	35	1904	Kırşehir	İlk 4 Eylül 1929	4 Ocak 1937	11 Temmuz 1953	250	Edil	4
-	10	35	10	35	1918	İstanbul	Lise 3 Haziran 1941	18 Ocak 1954	30 Haziran 1953	250	Bekar	
Siyl Kınımlar	9	40	9	40	1904	Neşehir	Polis Okulu 9 Kasım 1925	26 Haziran 1934	31 Mayıs 1953	300	Edil	2
-	10	35	10	35	1902	Yozgat	Orta 1 Ekim 1927	28 Nisan 1943	11 Temmuz 1953	250	Edil	2
Polis Memuru	10	35	10	35	1907	Anamur	İlk 30 Haziran 1933	11 Şubat 1942	11 Temmuz 1953	250	Edil	4
-	10	35	10	35	1909	Edirne	İlk 30 Kasım 1933	19 Ekim 1937	11 Temmuz 1953	250	Edil	6
-	10	35	10	35	1909	Kütahya	İlk 8 Ekim 1934	3 Ekim 1950	11 Temmuz 1953	250	Edil	3
-	10	35	10	35	1906	Doğancı	İlk 16 Eylül 1935	5 Ağustos 1947	11 Temmuz 1953	250	Edil	4
-	10	35	10	35	1909	Gastanbı	İlk 29 Şubat 1936	29 Haziran 1949	11 Temmuz 1953	250	Edil	3
-	10	35	10	35	1911	Boysabat	İlk 30 Mayıs 1936	30 Mart 1943	11 Temmuz 1953	250	Edil	3
-	10	35	10	35	1909	Eski	İlk 21 Eylül 1937	5 Eylül 1947	11 Temmuz 1953	250	Edil	3
-	10	35	10	35	1909	Anamur	İlk 21 Ekim 1938	19 Şubat 1954	10 Temmuz 1953	250	Edil	

(1) Kadro aylığı ile derece arasında fark tazminat olarak verilmektedir.

(3) 90 lira kadro aylığı Kıtıplık Müdürlüğü Şahap Nazım Coşkunlar'ın emekliye sevkı dolayısıyla. Muavim Şefik Ergun'un bu kadro aylığını almaya hak kesbeliğinde asaleti tasdik edilmek üzere şimdilik vekâleten tayin edilmiştir.

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Memuriyeti	İd ve soyadı	Sıralı No.	Doğum tarihi ve yeri	Tahsili	Medrese girişi	Son yükselme tarihi	Aylık tutarı	Evlü olup olmadığı	Özellik
Bağcıvan	Mehmet Azar	88	1909 Çankırı	Okur yazar	7 Kasım 1927	1 Mart 1953	250	Evlü	3
-	Salih Biran	89	1897 Polatlı		3 Mart 1944	1 Mart 1953	250	Evlü	6
-	Ali Mehmet Kaymaz	109	1894 Kastamonu		25 Ocak 1945	1 Mart 1953	225	Evlü	3
-	Ali Mehmet Ali Koc	91	1898 Çankırı	İlk	1 Haziran 1932	1 Mart 1953	225	Evlü	3
Laborant	Ali Çinal	104	25 Eylül 1913 Ürgüp		4 Ağustos 1938	1 Mart 1953	300	Evlü	3
Yönetim Memuru	Abbas Dincer	52	1896 Dvrik	Okur yazar	1 Ekim 1927	1 Mart 1953	300	Evlü	4
Başkaleme Yardenisi	Mehmet Cengiz	34	1901 Daday	Okur yazar	1 Ekim 1927	1 Mart 1953	225	Evlü	5
-	Yasun Okanlı	42	1904 Bayburt	Okur yazar	14 Aralık 1923	1 Mart 1953	225	Evlü	1
-	Abdul Gullak	47	1905 Manastır	Okur yazar	1 Haziran 1935	1 Mart 1953	225	Evlü	1
Ahşon Haderesi	Muhtetin Karagünel	35	1910 Ankara	Okur yazar	1 Ekim 1936	1 Mart 1953	225	Evlü	2
I. Sınıf Haderesi	Kadir Ünat	36	1897 Iğaz	Halk kursu	1 Eylül 1923	1 Mart 1953	200	Evlü	3
-	Yahya Düyürt	43	1897 Ankara	İlk	1 Eylül 1923	1 Mart 1953	200	Evlü	5
-	Yurti Kuluş	37	1900 Iğaz		1 Mayıs 1925	1 Mart 1953	200	Evlü	1
-	Tahsin Bombalepe	38	1894 İstanbul	Rüştiye	1 Haziran 1929	1 Mart 1953	200	Evlü	3
-	M. Ali Alay	40	1894 Iğaz		1 Mayıs 1925	1 Mart 1953	200	Evlü	5
-	Yusuf Koca	45	1901 Iğaz		15 Mayıs 1930	1 Mart 1953	200	Evlü	2
-	İbrahim Marova	48	1914 Kırıkkale	İlk	1 Aralık 1932	1 Mart 1953	200	Evlü	
-	Ali Mehmet Yüsek	50	1902 Çökdağ	Halk Okulu	1 Haziran 1933	1 Mart 1953	200	Evlü	
-	Yusuf Şekersey	49	1898 Eskişehir	Orta	31 Mart 1934	1 Mart 1953	200	Evlü	
-	Hüseyin C. Serdağı	52	1912 Karale	Dilaz Okulu	1 Haziran 1934	1 Mart 1953	200	Evlü	5
-	Ömer Çakbaş	53	1905 Kırşehir	İlk	25 Şubat 1935	1 Mart 1953	200	Evlü	4
-	Abdullah Okur	57	1913 Iğaz	Orta Nok	7 Ekim 1933	1 Mart 1953	200	Evlü	5
-	Eşref Usta	54	1906 Polatlı	İlk	23 Haziran 1936	1 Mart 1953	200	Evlü	8
-	Mustafa Akkan	70	1911 Bor	İlk	13 Temmuz 1953	1 Mart 1953	200	Evlü	1
-	Miyaz Güler	59	1916 Çerçile	Okur yazar	1 Eylül 1942	13 Temmuz 1953	200	Evlü	3
-	Ali Mehmet Yıldız	246	1896 Dvrik		1 Mart 1953	14 Eylül 1953	200	Evlü	

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Memurluğu	İsmi ve soyadı	Sıra No	Doğum tarihi ve yeri	Tahsili	Meclise girisi	Son yıla kadar	Azlık tutarı	Edil olup olmadığı	Ocak adedi
I. Sınıf Hademe	Nuri Kaya	205	1904 Mihalçık		1 Haziran 1936	1 Mart 1954	200	Edil	2
-	Mehmet Şen	63	20 Mayıs 1906 Ilgaz	Okur yazar	13 Kasım 1942	1 Mart 1954	200	Edil	3
-	Yusuf Yarbakan	67	1918 Ilgaz	İlk	12 Mayıs 1954	1 Mart 1954	200	Edil	
-	Osman Koç	79	1918 Ilgaz	İlk	12 Haziran 1944	1 Mart 1954	200	Edil	2
-	Hüseyin Özeran	146	26 Mart 1921 Ilgaz	Okur yazar	1 Ocak 1947	1 Mart 1954	200	Edil	1
-	Mustafa Kahveci	167	14 Mart 1911 Ilgaz		1 Nisan 1947	1 Mart 1954	200	Edil	4
II. Sınıf Hademe	Osman Keskinbaba	56	905 Emet	Millet Meclisi	1 Ocak 1937	1 Mart 1953	175	Edil	6
-	Hassan Çayır	61	912 Çerkeş	İlk	12 Ekim 1942	1 Mart 1953	175	Edil	2
-	İsmail Eya	74	908 Çankırı	Okur yazar	1 Haziran 1944	1 Mart 1953	175	Edil	4
-	Selâmet Sincir	76	1913 Kaledik	İlk	30 Haziran 1943	1 Mart 1953	175	Edil	1
-	Cuma Bayram	77	1916 Bekirhan	İlk Nok.	1 Aralık 1943	1 Mart 1953	175	Edil	6
-	İsmail Farat	78	1913 Boğazlıyan	İlk	15 Mart 1944	1 Mart 1953	175	Dul	2
-	Hassan İzzet	83	1917 Çerkeş	Okur yazar	1 Kasım 1944	1 Mart 1953	175	Edil	3
-	Nuri Sarıoğlu	114	24.1921 Çankırı	Okur yazar	18 Mayıs 1945	1 Mart 1953	175	Edil	4
-	Mehmet Sarıkaya	124	7.7.1922 Ankara	Okur yazar	5 Kasım 1945	1 Mart 1953	175	Edil	3
-	Ahmet Damaçlı	127	1919 Gerede	İlk Nok.	1 Ocak 1946	1 Mart 1953	175	Edil	4
-	Çarlıp Oransayın	130	1921 Bursa	İlk Nok.	1 Ocak 1946	1 Mart 1953	175	Edil	3
-	Mustafa Sarıoğlu	145	2.11.1923 Çankırı		1 Ocak 1947	1 Mart 1953	175	Edil	
-	Mehmet Ali Orhan	151	10.3.1924 Resadiye	İlk	10 Şubat 1947	1 Mart 1953	175	Edil	2
-	Mustafa İnci	163	1924 İskilip	İlk	1 Nisan 1947	1 Mart 1953	175	Edil	2
-	Mustafa Demirebağ	137	15.5.1922 Çankırı	İlk	1 Haziran 1946	13 Temmuz 1953	175	Edil	1
-	Hasan Eroğlu	147	1921 İç	İlk	1 Ocak 1947	13 Temmuz 1953	175	Edil	
-	Mustafa Çoban	148	13.1922 Ilgaz	İlk	1 Ocak 1947	14 Eylül 1953	175	Edil	2
-	Kamil Dündar	150	1914 Susehri	Okur yazar	1 Ocak 1947	7 Aralık 1953	175	Edil	2
-	Sadık Tırpancı	165	14.6.1924 Çubuk	İlk	1 Nisan 1947	1 Mart 1954	175	Edil	4
-	Seydi Ünal	170	12.5.1914 Çerkeş	Okur yazar	7 Temmuz 1947	1 Mart 1954	175	Edil	1

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Memurlar	Adı ve Soyadı	Yaş	Doğum tarihi ve yeri	Tariki	İstihlak tarihi	İstihlak tarihi	İstihlak tarihi	İstihlak tarihi	Çevreli
II. Sınıf Memurları	Emir Kaya	190	918 Samsat	İk	348	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Arif Yılmaz	212	28.9.1926 Çankırı		950	Mayıs	1954	Mayıs	75
III	Aziz Çiğdem	153	1913 Rize		947	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Lütfi Kaya	164	1.4.1924 Çorum		947	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hüseyin Kaya	171	1924 Kangal		947	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Vahitler Şişli	172	14.3.1924 Bolu		947	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Zinur Kaya	183	1924 Antakya		947	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Emir Kaya	185	1924 Oltu		948	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Emir Kaya	188	2.4.1924 Çankırı		948	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Zahit Kaya	195	16.10.1926 Bolu		948	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Mehmet Çiğdem	197	1925 Boyabat		948	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Yusuf Yılmaz	217	1.5.1925 Ürgüp		950	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Kazım Kaya	225	1.6.1915 Niğde		951	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Cemil Adil Kaya	226	1923 İstanbul		951	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Cemal Kaya	234	6.12.1929 Çankaya		951	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Abdullah Kaya	235	4.2.1929 Çankaya		951	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	247	7.7.1924 Çankırı		953	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	248	1926 Çankırı		953	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Ali Kaya	250	1.4.1924 Düzce		953	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	251	14.8.1928 Iğdır		953	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	253	1928 Ankara		953	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	254	1927 Bolu		953	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	255	1931 Erzurum		954	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	262	1926 İstanbul		954	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	177	1905 Oltu		952	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	178	1906 Samsat		952	Mayıs	1954	Mayıs	75
	Hasan Kaya	179	1902 Ankara		952	Mayıs	1954	Mayıs	75

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Hiyerarşi	Adı ve soyadı	Adı ve Soyadı	Doğum tarihi ve yeri	Unvan	Mezhar yılı	Son atama tarihi	Ayda tutar	Emekli maaşı	Yeni adedi	
İstisnaî personel	İsmail Tokat	7	1902	Ankara	Sultan I	1 Eylül 1923	1 Mart 1952	250	Em	1
	Abdül Dörd	8	1908	Edirne	Rüşdiye 3	8 Kasım 1923	1 Mart 1952	350	Em	4
	Kemalhan Bek	9	1907	Ankara	Orta	28 Eylül 1923	1 Mart 1952	350	Em	3
	Hüsnü Yılmaz	1	1900	Ankara	İk	23 Haziran 1950	1 Mart 1952	350	Em	3
	İbrahim Çakıran	2	1885	Ankara	Orta	19 Mayıs 1921	1 Mart 1952	350	Em	3
	Seyit Akın Sarı	3	1900	Edirne	İk	1 Kasım 1921	1 Mart 1952	350	Em	3
	Ali Kemal	4	1905	Ankara	İk	25 Mart 1924	1 Mart 1952	350	Em	2
	Ali Cihir Doğu	5	1901	Ordu	Orta 2	1 Kasım 1924	1 Mart 1952	350	Em	2
	Abdullah Doğu	157	1900	Ordu	Emekli	1 Eylül 1924	1 Mart 1952	350	Em	2
	Peri Sıral	192	1886	Edirne	İk	21 Haziran 1948	1 Mart 1952	350	Em	2
İstisnaî personel	Hamdullah Dığirci	193	1911	Ankara	Orta 2	22 Haziran 1948	1 Mart 1954	300	Em	1
	Necati Canan	182	1910	Ankara	İk	5 Kasım 1953	1 Mart 1954	300	Em	2
	Hüsnü Başkır	159	1914	Ankara	Orta 2	1 Eylül 1947	1 Mart 1952	350	Em	2
	Süleyman Sıka Yılmaz	211	1918	Edirne	İk	28 Eylül 1950	1 Mart 1954	250	Em	2
	Mehmet Edip Şenkal	229	1917	Ankara	İk	12 Mart 1951	1 Mart 1953	250	Em	2
	Edip Atıfhan Karsu	196	1919	Ankara	İk	7 Aralık 1953	1 Mart 1954	200	Em	2
	İbrahim Doğu	255	1928	Ordu	Orta	1 Mart 1954	1 Mart 1954	200	Em	2
	Bayram Sarıhan	179	1921	Ankara	İk	5 Eylül 1947	1 Mart 1954	150	Em	2
	Şakir Öner	25	1907	Ankara	İk	1 Kasım 1925	1 Mart 1952	400	Em	2
	Emel Sarı	26	1914	Karacahisar, İsk	9 Kasım 1942	1 Mart 1954	350	Em	2	
Orta	Rıza Zengin	25	1914	Ankara	İk	1 Haziran 1932	1 Mart 1954	300	Em	1
	Fatih Güç	24	1910	Ankara	Son atama	7 Eylül 1927	1 Mart 1954	300	Em	3
	Kadir Zengin	27	1907	Bursa	9 Kasım 1942	1 Mart 1954	300	Em	5	
	Ali Kemal	119	1921	Çankırı	İk	21 Temmuz 1945	1 Mart 1954	250	Em	1
	Süleyman Arslanhan	210	1913	Aydın	15 Mart 1950	1 Mart 1954	250	Em	1	
	Yusuf Ekin	222	1918	Aydın	15 Eylül 1950	1 Mart 1954	225	Em	2	

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sanayiyet	diye soyadı	Sıra No	Tahmin tarihi	Okulları	Medeniyet	Sanayiyet tarihi	Aylık maaş	Evlilik durumu	Özellik
	Hasan Dincel	20	1928 Dörtik			1 Mart 1954	200	Evlilik	1
	Nurettin Çatalbaş	210	15.1935 Mucur	İlk		1 Mart 1951	200	Evlilik	
Karlıforda	Mustafa Bakır	31	1896 Kemah	İlk	15 Temmuz 1925	1 Mart 1953	225	Evlilik	3
Elektrikli	El. Mürşat Erpolat	154	1921 Boğaziçi	Okul 2	26 Haziran 1949	1 Mart 1952	300	Evlilik	2
Gece bekçisi	Hasan Çelikközü	329	1911 1930 Şarkışla	İlk 4	1 Mart 1954	1 Mart 1954	175	Evlilik	

4 - MİLLİ SARAYLAR HİZMETLİLERİ

Sanayiyet	diye soyadı	Sıra No	Tahmin tarihi	Okulları	Medeniyet	Sanayiyet tarihi	Aylık maaş	Evlilik durumu	Özellik
	Fahri Dulu	145	2 Ağustos 1928 Bolu	Sanayi Okulu	1.7.1925	1.3.1953	240	Evlilik	3
	Hasan Sarıbaş	450	25 Ekim 1919 Sakar	Okul-Yazar	6.8.1947	11.3.1951	150	Evlilik	3
	Alihan Yılmaz	462	1 Ocak 1920 Sivrihisar	Okul-Yazar	3.4.1954	3.4.1954	150	Bekar	
Çalgı	Tevfik Taşkın	463	1910 Kırşehir	Okul-Yazar	5.11.1953	5.11.1953	200	Evlilik	
	Yusuf Uzun	444	1917 İstanbul	Okul-Yazar	24.3.1953	24.3.1953	200	Bekar	
Kurumcu	Cemal Aydın	248	1909 Bolu	Okul-Yazar	15.9.1943	1.8.1952	200	Evlilik	1
	Hasan Çalışkan	425	1901 Kırşehir	Okul-Yazar	1.11.1944	6.8.1954	175	Evlilik	5
Kirli	Sadık Sarıbaş	293	3 Haz. 1908 Tokat-Çiftlik	Okul-Yazar	6.10.1943	1.3.1949	175	Evlilik	2
Çalgı	Alihan Çelikközü	429	1914 Çarşamba - Çarşamba	Okul-Yazar	1.7.1949	1.7.1949	150	Bekar	
	Alihan Tugay	341	1911 1916-18	İlk	1.3.1945	1.3.1952	225	Evlilik	1
Boş	Kemal Çelikközü	157	1908 - 1910 Bolu	Okul-Yazar	1.7.1936	1.3.1949	200	Bekar	
Sakla	Yakup Çelikközü	345	1916 Çarşamba	Okul-Yazar	1.3.1945	1.3.1954	200	Evlilik	3
Karlıforda - İktisadi	Kadir Ak	169	1920 Kırşehir	Okul-Yazar	1.5.1934	1.3.1954	225	Evlilik	4
Elektrikli	Talat Yılmaz	395	5 Mart 1914 İstanbul	Okul-Yazar	1.3.1954	1.3.1954	175	Evlilik	1
	Faruk Çelikközü	331	1913 İstanbul	İlk	1.1.1945	1.3.1949	175	Bekar	
Akarsu	Talim Çelikközü	262	1914 Isparta	İlk 3	19.9.1945	1.3.1954	200	Evlilik	3
Teknik ve Sanayi	Mehmet Akarsu	187	1915 1928 İstanbul	İlk 4	21.4.1944	1.3.1949	200	Evlilik	

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Adı Soyadı	Yaşı	Doğum tarihi ve yeri	İsmi	Yatış tarihi	Adli idare	Emeklilik tarihi	Emeklilik sınıfı
Adil	15	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	18	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	40	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	70	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	16	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	28	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	62	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	50	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	10	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	17	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	85	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	161	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	168	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	182	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	342	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	252	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	205	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	236	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	276	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	345	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	252	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	325	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	392	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	358	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	459	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1
Adil	36	1.1.1935	Adil	1.1.1935	1.1.1935	1.1.1935	1

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Meclis No.	Adı ve Soyadı	İstif	Doğum tarihi ve yeri	Tahriri	Mevlâ - gîrîş	San vukûline tarîhi	Avlâk tûran	Evlâk olmağı	Çokluk adedi
88	Kemal Akkaya	88	1902 İhsanolu	Okur	8.2.1927	1.12.1950	200	Evlâ	3
430	Abdül Erhan	430	1921 Atanur	Okur	1.12.1950	1.3.1953	200	Evlâ	
431	Selâhattin Atayön	431	1924 Bursa	Okur	1.12.1949	1.3.1953	200	Bekâr	
450	Abdül Karaduman	450	1923 Tercan	Okur	1.1.1953	1.3.1954	175	Evlâ	4
308	Etem Efrat	308	1908 İstanbul	Okur	1.5.1944	1.3.1953	150	Evlâ	3
286	Turan Altınsoy	286	15 Nisan 1916 Kızılbaş	Okur-Yazar	1.8.1943	1.3.1953	150	Evlâ	4
398	Hüseyin Çiğdem	398	1.5.1913 Boyabat	Okur-Yazar	1.7.1947	1.3.1953	150	Bekâr	
291	İsmail Güç	291	1922 Şanlıurfa	Okur-Yazar	1.1.1911	1.3.1953	175	Evlâ	
265	Resit Uğur	265	11 Aralık 1907 Gümrüğü	Okur	1.5.1942	1.3.1953	150	Evlâ	1
435	Melmet Er	435	2 Temmuz 1922 Atanur	Okur-Yazar	1.12.1949	1.3.1953	150	Evlâ	2
436	Nurettin Yalçınkaya	436	1 Mart 1923 Çemişkezek	Okur-Yazar	1.9.1950	1.3.1953	150	Evlâ	5
297	Yunus Aydın	297	10 Temmuz 1919 Tazköprü	Okur-Yazar	1.1.1942	1.3.1953	150	Evlâ	3
423	Mustafa Uzun	423	1922 Rize	Okur-Yazar	1.2.1949	1.3.1953	150	Evlâ	1
420	Hüseyin Akbaşoğlu	420	1923 Bülükçü	Okur-Yazar	1.9.1948	1.3.1953	150	Evlâ	3
405	İzzet Yankı	405	1 Mayıs 1924 Boyabat	Okur-Yazar	4.10.1947	1.3.1953	150	Evlâ	2
283	Şükür Müslü	283	1 Mayıs 1914 Akköprü	Okur-Yazar	1.7.1943	1.3.1953	150	Evlâ	2
406	Faiz Aktaş	406	1917 Boyabat	Okur	6.10.1947	1.3.1953	150	Evlâ	2
445	Recep Erugün	445	17.4.1920 Şanlı	Okur-Yazar	24.9.1953	1.3.1953	150	Evlâ	1
383	Hüseyin Yeşiladağ	383	18 Temmuz 1912 Çayeli	Okur-Yazar	1.1.1946	1.3.1953	150	Evlâ	2
196	İsmail Saygı	196	21 Mart 1905 Kütahya	Okur-Yazar	1.5.1936	1.3.1949	200	Evlâ	2
163	Mustafa Karaman	163	27 Mayıs 1906-1908 Tazköprü	Okur-Yazar	1.8.1933	1.3.1953	200	Evlâ	1
140	Mehmet Şerif	140	1915 İnegöl	Okur-Yazar	15.7.1932	1.3.1953	200	Evlâ	
457	Kemal Thyadığı	457	1929 Engeldin	Okur-Yazar	4.1.1954	4.1.1954	150	Bekâr	
229	Şakir Karar	229	13 Teşrinievvel 1908 Musakay	Okur-Yazar	1.10.1938	1.3.1949	150	Evlâ	2
120	Selâhattin Dımı	120	1 Mart 1911 Yeşilçür	Okur-Yazar	1.2.1930	1.3.1949	150	Evlâ	3
220	Mehmet Aşkın	220	310 Elazığ	Okur-Yazar	1.6.1938	1.3.1949	150	Evlâ	2
145	Abdül Akkay	145	Teşrinievvel 1907 Seyilsibir	Okur-Yazar	1.1.1932	1.3.1949	150	Evlâ	
242	Hamdi Vildiz	242	12 Eylül 1908 Tazköprü	Okur-Yazar	15.6.1949	1.3.1949	150	Evlâ	3

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Memuru	Adı Soyadı	Sıra No	Çalıştığı Kurum	İstihdam Tarihi	Çalıştığı Yıl	Çalıştığı Yılın Sonu	Yaş	Çalıştığı Yılın Başlangıcı	Çalıştığı Yılın Sonu
Bölge	Halil Şimşek	241	5 Mayıs 1913 Çerze	Çar-İzaz	15.6.1939	13 349	30	1913	1939
	Ziya Daniş	182	1908 Üsküp	Çar-İzaz	18.9.1934	13 349	30	1913	1934
	Şeyt Doğan	212	1 Şubat 1907 P. Janlar	Çar-İzaz	9.3.1938	13 349	30	1913	1938
	Mehmet Çarip	20	1905 Büyükdöğmece	Çar-İzaz	17.12.1935	13 349	30	1913	1935
	Selami Özar	447	1928 Fildanlar	Çar-İzaz	13.7.1953	13 349	30	1913	1953
	Horhi Özalp	222	1908-1910 İstambul	Çar-İzaz	1.3.1940	13 349	30	1913	1940
	Emet Yılmaz	251	25 Eylül 1907 İstambul	Çar-İzaz	1.3.1940	13 349	30	1913	1940
	Selam Ağal	330	7 Ocak 1908 Boyabat	Çar-İzaz	15.12.1911	13 349	30	1913	1911
	Yell Özar	384	1 Nisan 1913 Fildanlar	Çar-İzaz	18.10.1946	13 349	30	1913	1946
	Esmen Çelik	254	11 Temmuz 1916 Çarıköy	Çar-İzaz	1.5.1940	13 349	30	1913	1940
Bölge	Hüseyin Sencer	364	12 Haziran 1918 Kır. Köyü	Çar-İzaz	1.11.1945	13 349	30	1913	1945
	Ahmet Mehmet Ali Özalp	443	27.10.1927 Boyabat	Çar-İzaz	1.3.1953	13 349	30	1913	1953
	Kaz. Yılmaz	347	2 Mart 1913 Kırpa	Çar-İzaz	15.3.1945	13 349	30	1913	1945
	Hasan Mızıl	409	3 Nisan 1912 Boyabat	Çar-İzaz	7.11.1947	13 349	30	1913	1947
	Hasan Nur	411	5.5.1933 Boyabat	Çar-İzaz	27.11.1947	13 349	30	1913	1947
	Mehmet Kaya	455	1924 Kırpa	Çar-İzaz	1.3.1951	13 349	30	1913	1951
	Yakup Çarip	388	1 Mayıs 1915 Fildanlar	Çar-İzaz	18.2.1945	13 349	30	1913	1945
	İsmail Çelik	428	17.7.1925 Çakalı	Çar-İzaz	1.7.1949	13 349	30	1913	1949
	İbrahim Kaya	342	5 Mart 1914 Ayvartlı	Çar-İzaz	1.1.1945	13 349	30	1913	1945
	Lütfi Güller	255	1927 Sams	Çar-İzaz	1.5.1940	13 349	30	1913	1940
Bölge	Fethi Doğan	353	18 Mart 1921 Çarıköy	Çar-İzaz	1.5.1945	13 349	30	1913	1945
	Hüseyin Güler	413	1922 Boyabat	Çar-İzaz	15.3.1948	13 349	30	1913	1948
	Ömer Karar	355	9/12 İstambul	Çar-İzaz	5.5.1915	13 349	30	1913	1915
	İsmail Duran	305	11 Mart 1916 Boyabat	Çar-İzaz	1.2.1941	13 349	30	1913	1941
	Mehmet Ergin	432	1.5 Nisan 1918 Çarıköy	Çar-İzaz	1.1.1949	13 349	30	1913	1949
	Zeki Süley	389	9.7.1923 İstambul	Çar-İzaz	1.1.1947	13 349	30	1913	1947
	Nazif Bolik	410	9.3.1926 Boyabat	Çar-İzaz	30.11.1947	13 349	30	1913	1947
	Ali Bulut	288	1914 1916 Fildanlar	Çar-İzaz	9.10.1939	13 349	30	1913	1939

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Meclis üyesi	Adı ve Soyadı	Yaş	Taahhüt tarihi ve yeri	Taktili	Yerleşme tarihi	Yeniye	Yeniye	Yeniye	Yeniye
1	Hüseyin Ceylan	414	1926 Boğaziçi	Okur-Yazar	8.7.1948	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	1
2	Abdullah Özalp	313	10 Mayıs 1913 Eskişehir	Okur-Yazar	6.6.1944	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	3
3	Hüseyin Güneş	390	1 Mart 1914 Düzce-İzmir	Okur-Yazar	1.1.1947	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	3
4	Yusuf Ergün	302	16 Kasım 1921 İstanbul	Okur-Yazar	16.1.1944	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
5	Sadık Baş	434	1 Mayıs 1923 Eskişehir	Okur-Yazar	1.12.1949	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
6	Dursun Yalçınkaya	419	21.10.1924 Eskişehir	Okur-Yazar	1.8.1948	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
7	Cemal Atılgan	426	1927 Mısır Kahire	Okur-Yazar	21.12.1953	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
8	Cemal Atılgan	421	1927 Mısır Kahire	Okur-Yazar	1.8.1948	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
9	Cemal Atılgan	438	2 Mayıs 1925 Eskişehir	Okur-Yazar	1.7.1950	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
10	Sadık Baş	422	1.5. Eskişehir	Okur-Yazar	1.10.1948	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
11	Mehmet Karaman	441	1929 İstanbul	Okur-Yazar	17.12.1952	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
12	Hüseyin Ceylan	336	10.10.1924 Eskişehir	Okur-Yazar	1.3.1945	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
13	Şükrü Meriçlioğlu	417	10 Eylül 1924 Konya	Okur-Yazar	1.8.1948	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
14	Dursun Ali Uzun	450	1919 Rize	Okur-Yazar	15.3.1954	1.3.1954	1.3.1954	1.3.1954	2
15	Mustafa Bektaş	451	18 Mayıs 1927 Eskişehir	Okur-Yazar	1.4.1954	1.4.1954	1.4.1954	1.4.1954	2
16	Hüseyin Köse	463	8 Mayıs 1924 Eskişehir	Okur-Yazar	6.4.1954	6.4.1954	6.4.1954	6.4.1954	2
17	Ali Kemal Akıncı	464	4.5.1926 Bozalan	Okur-Yazar	6.4.1954	9.4.1954	9.4.1954	9.4.1954	2
18	Sadık Baş	465	1923 İstanbul	Okur-Yazar	27.5.1954	27.5.1954	27.5.1954	27.5.1954	2
19	Eğilim Akıncı	467	1 Mart 1927 Eskişehir	Okur-Yazar	15.1.1954	15.1.1954	15.1.1954	15.1.1954	2
20	Halil Akıncı	365	1911 Eskişehir	Okur-Yazar	4.11.1945	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
21	Halil Akıncı	379	11 Eylül 1913 Eskişehir	Okur-Yazar	20.5.1946	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
22	Hüseyin Ceylan	348	10 Mart 1914 Eskişehir	Okur-Yazar	1.4.1945	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
23	Hüseyin Ceylan	431	1.1.1923 Eskişehir	Okur-Yazar	3.9.1953	3.9.1953	3.9.1953	3.9.1953	2
24	Cemal Atılgan	448	1927 Eskişehir	Okur-Yazar	13.7.1953	13.7.1953	13.7.1953	13.7.1953	2
25	Şaban Çelebi	418	10 Eylül 1922 Eskişehir	Okur-Yazar	1.8.1948	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
26	Cemal Atılgan	442	1.5.1927 Eskişehir	Okur-Yazar	5.1.1953	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
27	Ali Akıncı	426	1920 Eskişehir	Okur-Yazar	16.12.1947	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2
28	Mehmet Akıncı	404	1 Mart 1919 Eskişehir	Okur-Yazar	1.10.1947	1.3.1953	1.3.1953	1.3.1953	2

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

5. 22.5.1950 - 14.5.1954

TARİHLERİ ARASINDA BÜYÜK MİLLET MECLİSİNE
GİREN MEMURLAR (93)

Sicil No.	Adı soyadı	Meclise giriş tarihi
233	Hasan Oğuzcan	7.6.1950 (1)
493	Münir Pertev Subaşı	24.6.1950
494	Hüseyin Özcan	26.6.1950
495	Kenan Tan	22.9.1950
496	Haydar Taşbaş	26.7.1950
497	Faruk Yalçinkaya	26.7.1950
498	Ömer Cemal Anacan	12.10.1950
499	Abdullâtif Özüdoğru	26.10.1950
500	Ahmet Arslandoğdu	3.10.1950
501	Ahmet Rifat Eren	2.11.1950
502	Cemil Toygar	26.10.1950
503	Fuat Atasagon	2.11.1950
504	Müzeyyen Çiğdem Atalay	31.10.1950
505	Mustafa Oral	31.10.1950
506	Bedia Yağız	27.10.1950
507	Ali Vedat Tanır	26.10.1950
508	İsmail Orhan Akyol	31.10.1950
509	Rahmi Özdemir	29.11.1950
510	Hasan Tahsin Okçu	24.11.1950
511	Asiye Meliha Akdağ	21.11.1950
512	Korkut Selâmi Gültekin	15.11.1950
513	Metin Alp Üstkan	16.11.1950
514	Talât Postacı	28.11.1950
515	Kâzım Öztürk	18.11.1950
516	Mehmet Necati Tutan	9.11.1950
370	Yusuf Bakır	25.11.1950 (2)
517	Mehmet İhsan Tezel	3.1.1951
518	Mehmet Rauf Öktem	23.2.1951
519	Salih Saim Önen	31.1.1951
520	Zekeriya Erdem	30.1.1951
521	Hüseyin Ertürk	9.2.1951

(1) 3 üncü defa girmiştir.

(2) 2 nci defa girmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sicil No.	Adı soyadı	Meclise giriş tarihi
522	Hâmid Sosyal	14.2.1951
446	Hasan Hüseyin Uğur	24.2.1951
523	Nurullah Ogan	26.3.1951
524	Zeki Akmanalp	16.4.1951
525	Cafer Tayyar Teber	22.6.1954
526	Mehmet Fikri Özbek	14.6.1951
527	Celâlettin Aygün	25.6.1951
528	İpşir Oktay	24.7.1951
529	Mehmet Rıza Yorulmaz	28.8.1951
530	Nihat Ülkekul	31.8.1951
531	İsmail Hakkı Erulaş	10.9.1951
316	Fikret Tektanıl	29.9.1951 (3)
452	Abdullah Fethi Baycın	27.10.1951 (4)
457	Ahmet Temel	24.11.1951 (5)
532	Erdoğan Arslanbay	31.10.1951
533	Ahmet Bülent Akmanlar	30.11.1951
534	Abdülmecit Ataklı	27.12.1951
535	Dursun Macit	24.3.1952
536	Ahmet Enver Ilgar	25.2.1952
537	Yusuf Kenan Şentürk	21.4.1952
538	Halis Metin Özçelik	14.5.1952
539	Hasan Tahsin Akman	İşe başlamadan tâyininden sarfı- nazar edilmiştir.
540	Mustafa Yegül	20.6.1952
541	Mehmet Acar	12.8.1952
449	Ahmet Zeki Arıkan	31.10.1952 (6)
542	Müjgân Aksu	17.11.1952
475	Azize Belkıs Bilecen	8.12.1952 (7)
543	Esat Egeli	25.12.1952

(3) 2 nci defa girmiştir.

(4) 2 nci defa girmiştir.

(5) 2 nci defa girmiştir.

(6) 2 nci defa girmiştir.

(7) 2 nci defa girmiştir.

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Sicil No.	Adı soyadı	Meclise giriş tarihi
544	İlhan Bayrak	31.1.1953
545	Ali Ulvi Batu	23.3.1953
546	Nevzat Aksoy	17.4.1953
547	Enver Pasinli	8.6.1953
548	Mahmut Turhan	28.5.1953
549	Hüsni Tangüner	12.6.1953
550	Hamdi Eroğlu	17.7.1953
551	Veli Necdet Dinçer	20.7.1953
552	Ali Gökbuğet	22.7.1953
553	Fatma Önel	11.8.1953
554	Mehmet Melih Ege	15.8.1953
555	Naci Kodanaz	31.8.1953
556	Haluk Özden	30.9.1953
557	Hakkı Uysal	26.10.1953
558	Şevket Gültekin	8.12.1953
559	Mehmet Hurşit Altuncu	18.12.1953
560	Zeki Aşan	28.12.1953
561	Şefik Özkaran	13.1.1954
562	Sefer Ceyhan	18.1.1954
563	Aziz Torun	18.1.1954
564	Yusuf Eriş	18.1.1954
565	Selâhattin Topçuoğlu	18.1.1954
566	Halil Özçelebi	18.1.1954
567	Ahmet Yıldız	27.1.1954
568	Mustafa Mercan	27.1.1954
569	İbrahim Etem Erbil	28.1.1954
570	Ömer Yalçın Akyüz	30.1.1954
543	Esat Eğeli	13.2.1954 (8)
571	Hasan Tahsin Eryılmaz	19.2.1954
572	Hüsni Işık	İşe başlamamıştır.
573	Ali Kesiciler	20.2.1954
574	Hacı Ahmet Doğan	27.2.1954
575	M. Rahmi Tırmandıoğlu	27.2.1954
576	Cemal Maden	12.5.1954

(8) 2 ncı defa girmiştir.

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

6. 22.5.1950'den 14.5.1954 TARİHİNE KADAR BÜYÜK MİLLET
MECLİSİNDEN NAKLEN AYRILAN, EMEKLIYE SEVK EDİLEN VE ÖLEN
MEMURLAR (69)

Sicil No.	Adı, Soyadı	Meclise giriş tarihi	Ayrılış tarihi	Sebebi
43	Mehmet Koçum	11.5.1336	3.8.1951	Emekliye
44	Hamdi Nemutlu	11.5.1336	6.8.1951	Emekliye
90	Muhlis Kanak	2.1.1337	6.12.1952	Emekliye
111	Muzaffer Müstecablı	7.11.1337	24.8.1951	Emekliye
144	Fazıl Kansu	22.1.1339	22.1.1951	Emekliye
170	Veysel Genya	30.8.1339	29.8.1950	Vefat etmiştir.
217	Faik Yazıcıoğlu	1.4.1341	24.6.1950	Emekliye
257	Bilâl Toprak	17.7.1926	17.10.1953	6145 sayılı PTT Teşkilât Kanuniyle PTT U. Md.'ne devredilmiştir.
274	Selâhattin Altıntaş	1.6.1927	12.4.1951	Nakil
275	Rüstem Baş	1.11.1927	13.7.1951	Emekliye
292	Kâmuran Tüzgıray	28.2.1929	21.11.1953	Emekliye
296	Ahmet Kaplan	5.6.1929	12.6.1952	Emekliye
298	Lütfi Yazıcıoğlu	20.11.1929	3.10.1950	Nakil
303	Hidayet Arman	4.5.1930	6.12.1950	Emekliye
311	Tevfik Başçı	16.12.1931	3.7.1953	Nakil
314	Hüseyin Naci Tokgöz	31.10.1931	10.8.1953	Emekliye
317	Mustafa Çakır	20.3.1932	13.7.1953	Emekliye
334	Ali Aslantaş	26.6.1934	21.1.1954	Nakil
342	Ali Koşer	22.11.1934	9.4.1951	Vefat etmiştir.
343	Osman Meltem	2.12.1934	5.11.1951	Emekliye
348	Enver Eker	28.4.1937	17.10.1953	6145 sayılı PTT Teşkilât Kanuniyle PTT U. Md.'ne devir edilmiştir.
358	Akil Erduran	27.9.1938	7.6.1950	Nakil
383	Neşet Özkazanç	30.7.1942	13.7.1950	Emekliye
385	Tahsin Kozan	30.7.1942	13.7.1950	Emekliye

DOKUZUNCU DÖNEMDEKİ MEMUR VE HİZMETLİLER

Sicil No.	Adı, Soyadı	Meclise giriş tarihi	Ayrılış tarihi	Sebebi
398	Mazhar Güzaltan	22.7.1943	2.3.1953	Emekliye
399	Salâhattin Yakal	22.7.1943	13.7.1951	Emekliye
410	Abdullah Gürle	4.2.1944	3.10.1950	Nakil
416	Osman Zeki Müren	13.7.1944	13.6.1950	Nakil
419	Hakkı Cansız	3.10.1944	14.2.1951	Nakil
426	Ömer Lütfi Tuncay	12.1.1945	4.2.1947	Başkanlık emrine
		26.3.1948	28.9.1952	
432	Ahmet Ragıp Akyol	4.6.1945	28.2.1953	Emekliye
444	Cemil Köker	16.10.1946	24.6.1950	Emekliye
448	Aydın Deniz	28.4.1947	5.2.1954	Nakil
		30.11.1949		
452	Fethi Baycın	30.6.1947	2.8.1951	Nakil
453	Şahap Nazmi Coşkunlar	15.8.1947	27.11.1952	Emekliye
456	Raif Barbaros	29.8.1947	21.7.1953	Nakil
358	Sabri Unutmaz	17.9.1947	7.6.1950	Nakil
474	İlhan Kutay	26.12.1949	24.10.1950	İstifa
475	Azize Belkis Bilecen	26.12.1949	3.12.1951	Nakil
477	Behram Kür	17.1.1950	30.9.1952	Nakil
479	Şaban Urlu	24.1.1950	6.8.1951	Nakil
492	İsmail Hakkı Telmen	15.4.1950	17.10.1953	6145 sayılı PTT Teşkilât Kanunuyla PTT U. Md.'ne devir.
493	Münir Pertev Subaşı	24.6.1950	4.8.1953	Emekliye
494	Hüseyin Özcan	26.6.1950	6.11.1950	Nakil
495	Kenan Tan	22.9.1950	16.2.1952	Nakil
497	Faruk Yalçinkaya	26.7.1950	16.7.1951	Nakil
499	Abdullatif Özüdoğru	26.10.1950	23.2.1952	Nakil
502	Cemil Toygar	26.10.1950	30.9.1952	Başkanlık emrine
504	Müzeyyen Atalay	31.10.1950	19.1.1954	İstifa
505	Mustafa Oral	31.10.1950	2.5.1952	Nakil
507	Vedat Tanır	26.10.1950	31.8.1953	Nakil

TÜRK PARLAMENTO TARİHİ

Sicil No.	Adı, Soyadı	Meclise giriş tarihi	Ayrılış tarihi	Sebebi
510	Hasan Tahsin Okcu	24.11.1950	15.10.1953	Emekliye
519	Saim Önen	31.1.1951	10.8.1953	Emekliye
520	Zekeriya Erdem	30.1.1951	1.5.1951	İstifa
521	Hüseyin Ertürk	9.2.1951	24.11.1951	Nakil
522	Hamit Soysal	14.2.1951	5.6.1951	Nakil
523	Nurullah Ogan	26.3.1951	3.6.1953	Nakil
525	Cafer Tayyar Teber	27.4.1951	30.4.1952	Askere çağırıldı.
532	Erdoğan Aslanbay	31.10.1951	30.5.1953	İstifa
533	Bülent Akmanlar	30.11.1951	26.8.1952	Nakil
535	Dursun Macit	24.3.1952	6.8.1952	Nakil
538	Halis Metin Özçelik	14.5.1952	29.1.1954	Nakil
543	Esat Egeli	25.12.1952	17.10.1953	6145 S. Kanunla PTT M. teşkilâtına devir.
544	İlhan Bayrak	31.1.1953	31.8.1953	Nakil
551	Veli Dinçer	20.7.1953	17.10.1953	6145 S. PTT teşkilât kanunu ile devir.
553	Fatma Önel	11.8.1953	17.10.1953	6145 S. PTT teşkilât kanunu ile devir.
557	Hakkı Uysal	26.10.1953	17.10.1953	6145 S. PTT teşkilât kanunu ile devir.
561	Şefik Özkaran	15.1.1951	15.2.1954	Nakil
564	Yusuf Eriş	18.1.1954	2.2.1954	Nakil

69

Nakil Edilenler	37
Emekliye Ayrılanlar	23
İstifa edenler	4
Vefat "	2
Başkanlık emrine alınanlar	2
Askere giden	<u>1</u>
	69

ALTINCI CİLDİN SONU

IX. DÖNEM
VI. Cilt

DİZİN

DİZİN (*)

— A —

A.Baki Ökdem (Aydın) : 7450
Abana : 7381
Abbas Çetin (Kars) : 7123,7124,7411,7451
Abbas Gigin (Çoruh) : 7445,7463,7465
Abbas Hilmi Paşa : 7572
Abdullah Gedikoğlu (Ankara) : 7454,7485
Abdurrahman Boyacıgiller (Zonguldak) : 7152,7185,7549-7551
Abdülhalik Renda : 7003,6946
Abdülkadir Kalav (Mardin) : 7441
Abdürrahman Bayar (Mardin) : 7447
Abdürrahman Melek (Hatay) : 7124,7442,7446,7457
Abdürrahman Münip Berkan : 7008
Abidin Daver : 7496,7517
Abidin Potuoğlu (Eskişehir) : 7076- 7079,7456,7548,7553,7522
Abidin (Saruhan) : 6944
Achenson : 7473
Adalet Bakanlığı (Adalet Vekâleti, Adliye Vekâleti) : 6984,7025,7032,7039,7062,7223,7274,7387,7388,7404
Adalet Komisyonu (Adliye Encümeni) : 6957,6964,7000,7222,7298,7302,7304,7307,7309,7311
Adana : 7248,7250,7275,7276,7281,7409
Adapazarı : 7232,7257,7287
Adli Tıp : 7163
Adli Zabita : 7163
Adli Tıp Müessesesi Kanunu : 7370
Adliye Vekili : 6964
Adnan Adıvar (İstanbul) : 6945
Adnan Karaosmanoğlu (Manisa) : 7437,7448,7449,7457,7462
Adnan Menderes (İstanbul) : 7075,7195,7197,7198,7440,7456,7547-7549
Adnan Tüfekçioğlu (Giresun) : 7446
Afganistan : 7219,7244,7482
Afyonkarahisar : 7412
Agah Erozan (Bursa) : 7410,7420
Ağrı : 7281
Ahilya Moshos (İstanbul) : 7452,7456
Ahmet Başibüyük : 7006
Ahmet Bozdağ (Maraş) : 7406,7410,7414

Ahmet Emin Yalman : 7563
Ahmet Hamdi Başar (İstanbul) : 7440,7446,7448
Ahmet Kemal Silivri (İstanbul) : 7015
Ahmet Kemal Varınca (Gümüşhane) : 7064,7077
Ahmet Keskin (Kastamonu) : 7410
Ahmet Kocabyıkoğlu (Balıkesir) : 7419,7420
Ahmet Morgil (Rize) : 7420
Ahmet Oğuz (İktisat Doktoru, Eskişehir) : 7185
Ahmet Remzi Yüreğir (Seyhan) : 6997
Ahmet Şükrü Esmer : 7500
Ahmet Tahtakılıç (Kütahya) : 6946,7015,7185
Ahmet Tekelioğlu (Antalya) : 7438,7445
Ahmet Tokuş (Antalya) : 7442,7443,7445,7450,7455,7465
Ahmet Veziroğlu (Afyon) : 7438,7444,7551
Akçay : 7280
Akdeniz : 7011,7219,7243,7294,7482,7565,7568
Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi Anlaşması : 7399
Akif Sarıoğlu (Antalya) : 7079,7411,7438,7444
Alâettin (Uşak Belediye Reisi) : 6936,6937
Ali Canip Yöntem (Bursa) : 7455
Ali Cenani (Gaziantep, Ticaret Eski Bakanı) : 6950,7011,7012
Ali Çobanoğlu (Denizli) : 7439,7443,7445,7451,7455,7463,7465
Ali Fuad Cebesoy (Eskişehir) : 7439,7462
Ali İhsan Sabis (Ağrı) : 7556-7558
Ali Muzaffer Köker (Konya) : 6946
Ali Naci Duyduk (Giresun) : 7439
Ali Naci Karacan : 7506,7512
Ali Ocak (Gaziantep) : 7419,7420,7439,7463-7465,7568
Ali Rıza Bebe (Cebelibereket) : 7013
Ali Rıza İncealemdaroğlu (Zonguldak) : 7441
Ali Rıza (İstanbul) : 6942
Ali Rıza Sağlar (Çoruh) : 7410,7439,7450,7455
Ali Rıza Toksöz : 7409
Ali Saip Ursavaş (Urfa) : 7014
Alman : 7360,7403,7507,7563
Almanya : 6941,7220,7320,7333,7431,7453,7479,7497,7500,7501,7531,7532,7535
Almus : 7280
Alsancak Limanı : 7234,

(*) Aynı anlama gelen ve kitapta sıkça geçen bazı kelimeler -gönderme yapılmadan- sadece birinin başlığı altında toplanmıştır.

Altes Şah Mahmut Han : 7244
Altuncı George (İngiltere Kralı) : 6946
Amasra : 7211
Amasya : 7257,7280,7287,7356
Amerika Birleşik Devletleri (Amerika, A.B.D.) :
6946,7217,7218,7227,7242,7243,7271,7289,
7292,7295,7296,7397,7399,7472-7474,7477,
7478,7480,7481,7486,7487,7491,7497,7499,
7507,7509,7513,7519,7528,7553,7575
Amerika Hükümeti (A.B.D. Hükümeti) : 7292,7397,
7473
Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun:
7378
Anadolu : 7490
Anadolu Ajansı : 7558,7506,7507
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti: 7141
Anayasa Komisyonu (Teşkilâtı Esasiye Encümeni) :
6941,6942,6944,6945,6948,6957,6993,6999,
7002,7003,7014,7015,7298,7302,7304,7307,
7309,7311,
Anayasa Mahkemesi : 7145,7187
Anayasa (Teşkilâtı Esasiye Kanunu, Kanunu Esasi) :
6923,6926,6927,6934-6936,6940,6944,
6945,6949-6952,6954-6956,6961,6962,6964,
6971,6973,6980,6983,6986,6994,6996,6999-
7001,7004,7011,7045,7535,7541,7544
Andre Vahram Bayar (İstanbul) : 7440,7446,7456
Anıtkabir : 7234,
Ankara : 6923,6943,6947,7030,7068,7075,7080,
7097,7125,7174,7190,7205,7224,7226,7243,
7244,7248,7250,7290,7367,7401,7422,7425,
7426,7453,7459,7461,7466,7467,7469,7471,
7474,7477,7496,7500,7502,7524,7527,7529,
7531,7550,7560,7566,7567
Ankara Belediyesi : 7424
Ankara Çimento Limited Şirketi : 7287
Ankara Hukuk Fakültesi : 7415
Ankara İstiklâl Mahkemesi : 6940,6943,6944
Ankara Üniversitesi : 7207,7321,7323,7340,7344,
7362,7363,7364,7369,7391,7404
Antalya : 7281
Antidemokratik : 7204,7205,7223,
Antonio Spampinoti : 7316
Arap : 7220,7244,7475,7476,7477,7487,7488,7514,
7570,7572-7574
Arazi Vergisi Kanunu : 7386
Arif (Eskişehir) : 6944
Arif Hikmet Pamukoglu (Giresun) : 7435,7536

Arif Kalıpsızoglu (Balıkesir) : 7450,7537
Arif Necip Kaskatı : 7383
Arif Yazar : 7406
Atırma Eksiltme ve İhale Kanunu : 7066,7330,7385
Artvin : 6949,7001
Asaf İlbay : 7190
Asım Doğanay (Niğde) : 7441,7447
Asım Eren : 7407
Asım Günc : 7190
Askerî Memurlar Kanunu : 7330,7358
Askerî Ceza Kanunu : 7031,7366
Askerî Yasak Bölgeler Kanunu : 7268
Askerlik Kanunu : 7316
Astsubay Kanunu : 7332,7391
Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hak. Kanun : 7333
Atatürk (Mustafa Kemal Atatürk) : 6940,6941,6944,
6946,6947,7125,7141,7142,7204,7207,7221,7226,
7234,7246,7328,7423,7428,7562,7565,7567
Atatürk Orman Çiftliği : 7357,7384
Atatürk Üniversitesi : 7276,7400
Atıf İnan (İzmir, Ticaret eski Bakanı) : 7012
Atıf Topaloğlu (Ordu) : 7124,7411
Atina : 6946,7271,7527,7529,7533,7547,7550,7552
Atlantik Andlaşma Konseyi : 7242,7270
Atlantik Andlaşması Teşkilâtı : 7270
Atlantik City : 7317
Atlantik Paketi (Atlantik Mısakı) : 7294,7296,7469,
7470,7473-7475,7477,7478,7480,7482,7486,
7487,7489,7491,7495-7510,7512-7524,7528,
7529,7532,7535,7538
Avam Kamarası : 7459-7462,7528,7534
Avni Başman (İzmir) : 7195,7451,7454,7465,
Avni Doğan (Yozgat) : 7123-7125
Avni Yurdabayrak (Zonguldak) : 7458,7467
Avrupa : 7016,7219,7220,7225,7270,7479,7487,
7501,7511,7531,7552,7566,7571
Avrupa Birliği : 7531
Avrupa Ekonomik İşbirliği Sözleşmesi : 7325
Avrupa Federasyonu Anayasa Projesi : 7448
Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı : 7205,7208,7209,
7217,7224,7245,7261,
Avrupa Konseyi : 7217,7219,7245,7359,7448,7479,
7481
Avrupa Konseyi İstişari Meclisi : 7431,7435-7437
Avrupa Müdafaa Birliği (Avrupa Savunma Birliği) :
7270,7361
Avrupa Parlamentolar Birliği Türk Grubu : 7448
Avrupa Tediye İttihadı (Avrupa Tediye Birliği) :
7245,7334,7402,7479

Avrupalılararası Tediye Birliği Anlaşması : 7330
Avukatlar Yardımlaşma Kanunu : 7381
Avukatlık Kanunu : 7395
Avusturya : 7521
Aziz El Mısri (General, Moskova Sefiri) : 7563
Aziz Ulusan (Amiral) : 7474
Aziz Uras (Mardin) : 7411,7441,7557
Aziziye Tabyası : 7361

— B —

Baha Akşit (Denizli) : 7077
Baha Arkaç : 7411
Baha Koldaş (Çorum) : 7451
Bahadır Dülger (Erzurum) : 7078,7445,7448,
7449,7455,7541,7543,7545,7549,7554-7556
Bakanlar Kurulu (İcra Vekilleri Heyeti, Heyeti
Vükelâ) : 6923,6924,6926-6929,6932,6947,
6950,6951,6953,6983,7017,7062,7064,7068,
7196,7197,7406
Baki Erden (Siirt) : 7441,7452,7458
Balıkesir : 7265,7287
Balkanlar : 7495
Bandırma : 7281
Bankalar Kanunu : 7237,7370
Bari Dedeoğlu (Muş) : 6941
Basın Birliği Kanunu : 7329
Basın Kanunu : 7316,7360,7362,7395
Basın-Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü : 7426
Başbakan (Başvekil) : 6927,6928,6946,6956,6960,
6980,7010,7074,7131,7164,7187,7195,7339,
7542,7547,7548
Başbakan ve Bakan Makam Ödenekleri Hakkında
Kanun : 6948
Başbakanlık (Başvekil) : 6937,6940,6947,7034,
7050,7421,7432
Başkanlık Divanı (Riyaset Divanı) : 6937,6941,6955-
6957,6961,6967,6968,6987-6989,6991,6993,
6995,7008,7009,7011,7015,7016,7074,7099,
7418,7420,7421,7429-7431,7433,7541,
7546,7549,7579
Başkumandanlık : 6927
Başvekilat Teşkilâtı Hakkında Kanun : 7394
Batı Avrupa : 7486,7497
Batman : 7232,7260,7281
Bayındırlık Bakanlığı : 7254,7255,7423,7432
Bayındırlık Komisyonu : 7298,7302,7304,7307,
7309,7311
Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun : 7066
Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun : 7316

B.B.C. : 7499
Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü : 7323,7344,7365,
7369,7384,7389
Bedi Enüstün (Çanakkale) : 7440,7451,7455
Bedri Nedim Göknil (İstanbul) : 7456
Behçet Kemal Çağlar (Erzincan) : 6945
Behzat Bilgin (İzmir) : 7414,7440,7456,7467
Bekir Oynaganlı (Afyon) : 7410
Belçika : 6270,7319,7320,7331,7377,7402,7507
Belediye Gelirleri Kanunu : 7305,7392,7413,7416
Belediye İstimlak Kanunu : 6951,
Belediye Kanunu : 7240,7315
Belgrad : 7467
Berç Türker (Afyonkarahisar) : 7007
Berne : 7428
Besim Besin (Kütahya) : 7446
Beylerbeyi Sarayı : 7421,7422,7424,7427,7434
Bidault (Fransız Hariciye Vekili) : 7295
Bilecik : 7248
Bina Vergisi Kanunu : 7386
Bingöl : 7248
Birinci Cihan Savaşı : 7572,7573
Birinci Pol (Yunan Kralı) : 6946
Birleşik Krallık : 7320
Birleşmiş Milletler Anayasası : 7147,7165,7293,
7470,7501,7508
Birleşmiş Milletler Andlaşması : 7272,7294
Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı
(UNESCO) : 7399,
Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtı : 7331,
7398
Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi : 7478
Birleşmiş Milletler Milletlerarası Çocuklara Acil
Yardım Fonu : 7399
Birleşmiş Milletler Silahsızlanma Komitesi : 7269
Birleşmiş Milletler Teşkilâtı : 7075,7159,7188,7216-
7218,7242,7243,7245,7267,7293,7295,7393,
7405,7406,7472,7479,7481-7483,7495,7501,
7517,7570
Bitlis : 7248
Boğazlar : 7495,7499,7500,7502,7503,7507,7509,
7510
Bolşevik : 7504,7510,7511
Bolu : 7265
Bonn : 7220,7479,7535
Bozcaada : 7320
Bozkurt : 7381
Brezilya Cumhuriyet Hükümeti : 7328

Brüksel : 7396
Bulgar : 7220,7221,7229,7478,7479
Bulgaristan : 7220,7221,7254,7478,7501,7507,7508,
7521
Bulgaristan Hükümeti : 7221,7478,7479
Burdur : 7280,7287
Burhanettin Onat (Antalya) : 7438,7450,7454
Bursa : 7265
Bütçe Komisyonu (Bütçe Encümeni) : 6957,6961,
6975,6976,6981,6996,6998,7007,7298,7302,
7304,7307,7309,7311,7531

— C —

Cahid Zamangil (Trabzon) : 7124,7441,7443,7489
Celâdet Barbarosoğlu : 7409
Celâl Bayar (Cumhurbaşkanı, Demokrat Parti Baş-
kanı) : 6946,6947,7075,7103,7195,7204, 7221,
7222,7245,7273,7405,7415
Celâl Bayar Kabinesi : 6947
Celâl Otman (Çankırı) : 7414,7452,7455
Celâl Önen : 7410
Celâl Sait Siren (Hatay) : 7440,7446,7448,7449,7454
Celâl Türkgeldi (İstanbul) : 7440,7466
Celâl Yardımcı (Ağrı) : 7197,7410,7419,7454,7541,
7544,7545,7549-7551,7554
Cemal Abdulnasır (Albay, Mısır Başbakan Yrd.) :
7556,7558,7560,7569,7578
Cemal Gönenç (Erzincan) : 7124,7125,7455
Cemal İşlak (Doktor) : 7185
Cemal Kıpçak (Zonguldak) : 7447,7458
Cemal Köprülü (Edirne) : 7439,7445,7455
Cemal Reşit Eyüboğlu (Trabzon) : 7123,7447
Cemal Tunca (İzmir) : 7440,7451,7456
Cemal Yorulmaz : 7411
Cemil Kantemir : 7190
Cemiyetler Kanunu : 7080,7348
Cenevre : 7398
Cenubi Amerika : 7220
Cenubi Kore : 7483,7495,7509,7517
Cevat Ülkü (Aydın) : 7077,7438,7452
Cevdet Kerim İncedayı (Sinop) : 7011,7123,7407,
7533
Cevdet Öztürk (Mardin) : 7447
Cevdet San (Gaziantep) : 7439,7445,7456
Cevdet Soydan (Ankara) : 7450
Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu, Ceza ve Hukuk
Muhakemeleri Usulü Kanunu : 6949,6950,
7060,7066,7223,7318
Cezmi Türk (Seyhan) : 7015,7077,7190,7438,7441,
7447,7540,7549

Charles Lecheres (Orgeneral) : 7243
C.H.P. Meclis Grubu : 7433,7539
Churchill : 7534,7536-7538
Cihad Baban (İzmir) : 7435,7436,7438,7442,7443,
7446,7451,7456,7553,7567
C.S.Jha (Hindistan Büyükelçisi) : 7466
Cudi Özal : 7413
Cumhurbaşkanı (Reisicumhur) : 6923,6925-6929,
6946,6956,6973,6986,7074,7161,7187,7206,
7221,7222,7245,7247
Cumhurbaşkanlığı : 6946,6947,7015,7085,7196,
7405,7425,7426,7433
Cumhurbaşkanlığı Köşkü : 7423,7427,7428,7433
Cumhuriyet : 6923,6924,6927,6932,6934,7106,7125,
7141,7142,7160,7191,7192,7207,7215,7217,
7258,7498
Cumhuriyet Gazetesi : 7010
Cumhuriyet Halk Partisi : 7122,7125,7137,7141,
7153,7155,7485
Cumhuriyet Halk Partisinin İktisaplarının İadesi
Hakkında Kanun : 7380
Cumhuriyet Hükümeti : 7207
Cumhuriyetçi Millet Partisi : 7174,7184-7187
Cumhuriyetçilik : 7142

— Ç —

Çalışma Bakanlığı : 7214,7362
Çalışma Encümeni : 6958,7299,7302,7304,7307,
7309,7311
Çanakkale : 7231,7265,7282
Çankaya Köşkü : 7423,7425
Çatalağzı Elektrik Santrali : 7211,7234,7255.
Çavuş ve Uzman Çavuş Kanunu : 7393
Çay Hakkında Kanun : 7325,7372
Çekoslovakya : 7330,7352,7355,7376,7501,7521
Çeşme : 7231,
Çırağan Sarayı : 7393
Çiftçi Mallarının Korunması Hak. Kanun : 7339
Çiftçiler : 7393

— D —

Dağıstan Binerbay (Ankara) : 7412
Dahili İstihlak Vergisi Kanunu : 7394
Dahili Nizamname (Nizamnamei Dahili, İktüzük) :
6925,6939,6940,6942,6943,6946-6950,
6952,6954,6957,6970,6988,6994,6995,7000-
7002,7009,7011,7074,7301,7484,7492,7524,
7533,7534,7539,7540-7546,7549,7550,7552,
7554-7556

Damga Resmi Kanunu : 7320
 Danıştay : 6928-6930,6963,6951,7405,7406,7409-7411,7413
 Danimarka : 7473
 Değirmendere : 7393
 Demirci : 7305
 Demirperde : 7495,7509,7513,7567
 Demirtepe : 7190
 Demokrasi : 7106,7107,7113,7145,7151,7155,7161,7164,7174,7186,7204,7205,7214,7215,7222,7240,7243,7479,7480,7490,7517,7534,7549,7576
 Demokrat Parti : 6947,7075,7076,7080,7081,7098,7101,7104,7106,7153,7490,7512,7530,7577,7578
 Demokratik : 7142,7146,7147,7156,7174,7191,7192,7214,7218,7240,7243,7246,7256,7291,7470,7479,7485,7489,7490,7528,7530,7534-7536,7538,7545,7549
 Deniz İş Kanunu : 7401
 Denizcilik Bankası : 6998,7235,7264,7265,7290,7367
 Denizcilik Bankası Kanunu : 7235
 Denizli : 7266,
 Develi İlçesi : 7413
 Devlet Demiryolları İstimlak Kanunu : 6950
 Devlet Demiryolları ve Limanları İşletmesi Genel Müdürlüğü : 7324,7326,7341,7343,7345,7351,7357,7359,7360,7365,7377,7380
 Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü : 7324,7329,7341,7342,7349
 Devlet Havayolları Genel Müdürlüğü : 7324,7327,7337,7341,7345,7357,7362,7364,7365,7369,7382,7383,7389,7391,7401
 Devlet Kitapları Döner Sermayesi Hakkında Kanun : 7326
 Devlet Limanları İşletmesi Genel Müdürlüğü : 7329
 Devlet Malzeme Ofisi Kurulması Hakkında Kanun : 7403
 Devlet Memurları Aylıklarının Tevhit ve Teadülüne Dair Kanun : 6953
 Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü : 7380,7390
 Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü : 7322,7324,7344,7364,7383,7387,7390
 Devletçilik : 7108,7116,7142,7143,7147,5158,
 Devrimcilik : 7142,7145,7156
 Dışişleri Bakanı (Hariciye Vekili) : 7469,7471,7484,7485,7487-7490,7497,7500,7516,7518,7520,7522,7524,7528,7530,7531,7533,7534,7536,7537,7542,7545-7547,7552,7556,7558,7576

Dışişleri Bakanlığı (Hariciye Vekâleti) : 7350,7351,7366,7401,7460,7462,7514,7515,7559,7560,7564,7576,7577
 Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu Hakkında Kanun : 6999
 Dışişleri Komisyonu : 6958,7299,7302,7304,7307,7309,7311,7531
 Dilekçe Komisyonu (Arzuhâl Encümeni) : 6949,6952,6957,6963,6964,6996,6998,6999,7000,7001,7299,7302,7304,7307,7309,7311,7405,7408,7413,7414,7415,7579,7580,
 Divanı Âli (Yüce Divan) : 6928-6930,6944,6950,6984,
 Divanı Muhasebat : 6933,6934,6957,6962,6991,6999,7005,7073,7408,7409
 Divanı Muhasebat Kanunu : 6949,6953,7001,7006,7357
 Diyarbakır : 7248,7266,7276,7281,7338
 Doğan Köymen (Giresun) : 7439
 Doğan Tanyer : 7359
 Doğan Kardeş Yayınları A.Ş. : 7427
 Doğu Akdeniz : 7217
 Doğu Anadolu : 7276,7518
 Doğu Avrupa : 7495
 Dolmabahçe Sarayı : 7421,7422,7425-7434
 Dominik Cumhuriyeti : 7347
 Dumlupınar Denizaltı Gemisi : 7366
 Dünya Bankası : 7578
 Dünya Barolar Birliği : 7432
 Dünya Gençlik Birliği : 7421,7422
 Dünya Sağlık Teşkilatı : 7224

— E —

ECA : 7471
 Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun : 7380
 Eden, Mister : 7473
 Edirne : 7248
 Eğirdir Gölü : 7234,7280
 Eisenhower (Reisicumhur) : 6946,7296
 Ekonomi Komisyonu : 7010,7299,7302,7304,7307,7309,73011
 Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı : 7230,7231,7409
 Ekrem Alican (Kocaeli) : 7078-7080,7457
 Ekrem Baysal (Eskişehir) : 7077
 Ekrem Cenani (Gaziantep) : 7080,7439,7443,7453,7456
 Ekrem Hayri Üstündağ (İzmir) : 7076,7195,7435,7456
 Ekrem Özdebir : 7316

Ekselans Mevlâna Ebukelâm Azad (Hindistan Milli Eğitim Bakanı) : 7244
Elazığ : 7234,7248,7255,7276,7280,7281
Elen Milleti : 7526
Elvan Kaman (Kırşehir) : 7077
Emin Ahmet Kat : 7406
Emin Develioğlu (Kayseri) : 7467
Emin Kalafat (Çanakkale) : 7077,7198,7455
Eminönü : 7395
Emirber ve Seyis Erleri hakkındaki Kanun : 7006
Emlâk Kredi Bankası : 7282,7287,7395
Emniyet Umum Müdürlüğü : 7388,7401
Emperyalist : 7469,7480
Emrullah Nutku (Erzurum) : 7439,7453
Endonezya : 7219,7482
Enis Akaygen (Emk.Büyükelçi, İstanbul) : 7185
Enver Adakan (İstanbul) : 7440
Enver Güreli (Balıkesir) : 7198,7450,7455,7463
Enver Karan (Erzurum) : 7445,7451,7455
Enver Kök (Yük.Orm.Müh., Sinop) : 7185
Ereğli : 7211,7255,7281,7411
Ertuğrul Akça (Avukat,) : 7185
Erzincan : 7209,7248,7280,7287
Erzurum : 7209,7234,7248,7255,7276,7280,7281,7287
Esat Budakoğlu (Balıkesir) : 7076-7078,7438,7540,7455
Esat Kerimol (Zonguldak) : 7077,7411
Esenboğa Alanı : 7281
Eskişehir : 7281,7329,7355
Estonya : 7501
Ethem Menderes (Aydın) : 7198,7455
Ethem Menemencioglu (Prof. Dr.) : 7190
Ethem Vassaf Akan (Kocaeli) : 7440,7446,7457,7464,7466
Eti Eserleri Müzesi : 7250
Etibank : 7371
Etnografya Müzesi : 7430
Export-İmport Bank Of Washington : 7397
Eyüp Şahin (Denizli) : 7451

— F —

Fahrettin Soydaner : 7413
Fahri Belen (Korgeneral, Bolu) : 7195,7455
Fahri Köşkeroglu (Niğde) : 7441,7452,7468
Faik Ahmet Barutçu (Trabzon) : 7123-7125,7484,7485,7488,7490,7491,7524,7527,7529,7530,7532-7534,7536-7538,7555
Faik Üstün (Kırklareli) : 7446,7457

Falih Rıfki Atay : 7510
Faruk Işık : 7409
Fatin Dalaman (Antalya) : 7454
Federal Almanya Cumhuriyeti (Federal Batı Almanya) : 7220,7243,7270,7294,7332
Fehmi Açıksöz (Zonguldak) : 7452
Felemenk : 7507
Feridun Ergin (Urfa) : 7436,7441,7444,7448,7449,7452,7458
Feridun Fikri Düşünsel (Bingöl) : 7123,7439,7455,7533
Ferit Alpiskender (Diyarbakır) : 7439,7451,7455
Ferit Ecer (Niğde) : 7441,7458
Ferit Kılıçlar (Muş) : 7014,7414
Ferit Melen (Van) : 7123,7458
Ferit Tüzel (Samsun) : 7441
Fethi Çelikbaş (Burdur) : 7077,7197,7198,7443-7445,7454
Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu (Manisa) : 7195,7197,7198
Feyzi Boztepe (Ordu) : 7537,7538
Fındıklı Kazası : 7379
Field Mareşal Slim : 7474
Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu : 7337
Fikret Başaran (Denizli) : 7411,7455
Fikret Onuralp (Bilecik, Ertuğrul) : 8944,7011,7013
Fikri Apaydın (Kayseri) : 7418-7420,7440,7457,7464-7466
Finlandiya : 7319
Firuz Kesim (Samsun) : 7441,7458,7490
Florya : 7423
Florya Köşkü (Florya Deniz Köşkü) : 7426,7431
France Presse : 7522,7523
Fransa :
7218,7243,7270,7271,7319,7320,7329,7330,7376,7395,7472,7474,7477,7480,7491,7499,7500,7507,7509,7519,7521,7528,7531,7532,7571
Fransız : 7218,7295,7428,7473,7488,7502,7571
Fuad Arna (Avukat) : 7185
Fuad Hulusi Demirelli (İstanbul) : 7003,7077,7440,7446,7454,7468
Fuad Köprülü (Prof. Dr., İstanbul) : 7075,7104,7195,7198,7456,7469,7471,7488-7491,7516,7521,7523,7530,7535,7536,7539,7556,7558,7560,7573
Fuad Seyhun (Manisa) : 7453
Fuad Sirmen (Rize) : 6954
Fuat Çetinkaya : 7412
Füruzan Tekil (İstanbul) : 7418-7420,7437,7451,7453,7454,7465

— G —

Garzan : 7289
 Gayrimenkule Tecavüzün Def'i Hakk. Kanun : 7346
 Gazi Yiğitbaşı (Afyonkarahisar) : 7450
 Gaziantep : 7248,7280,7281,7415
 Gedikli Erbaş (Astsabay) Kanunu : 7240,7325
 Gediz : 7255,7280
 Gelir Vergisi : 7236,7237,7283,7305
 Gelir Vergisi Kanunu : 7334,7408
 Genç Osman : 7191
 Genelkurmay Başkanlığı : 6946,7164
 General Bradley : 7474
 General Lechere : 7474
 Göçmen ve Mültecilere Türkiye Yardım Birliği :
 7318
 Göksu : 7234,7255,
 Gölcük : 7393
 Gördes Kasabası : 7305,7350,
 Gromyko (Sovyet Rusya Dışişleri Bakanvekili) :
 7469
 Gülhane Hattı Hümayunu : 7191
 Gümrük Resmi : 7253,7327,7336
 Gümrük Tarifesi Kanunu : 7340,7354,7367,7390
 Gümrük ve İnhisarlar Enctümeni : 6958,6996,7007
 Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti : 7405
 Gümrük ve Tekel Komisyonu : 7299,7302,7304,
 7307,7309
 Güney Kore (Bkz. Cenubi Kore) :
 Gürpınar : 7393
 Güvenlik Konseyi : 7216,7221,

— H —

Hacim Muhittin Çanklı (Balıkesir) : 7002
 Hadi Hüsman (İstanbul) : 7077,7411,7456,7468
 Hakimiyeti Milliye (Bkz. Millî Hâkimiyet) :
 Hâkimler Kanunu : 6949,7060,7066,7223,7357,
 7388,7416
 Hakkı Gedik (Kütahya) : 7198,7446,7452,7457,7462
 Hakkı Kâmil Beşe : 7190
 Hakkı Tarık Us : 7424,7434
 Halide Edip Adıvar (İzmir) : 7464,7466
 Halil Atalay (İçel) : 7418,7419,7467
 Halil Ayan (Bursa) : 7195,7462
 Halil Bey (Simav Belediye Reisi) : 6936
 Halil İmre (Sivas) : 7441,7458
 Halil Nifli (Manisa) : 6945
 Halil Özyörük (İzmir) : 7198,7456
 Halil Sezai Erkut (Kırşehir) : 7411

Halis Tokdemir (Gümüşhane) : 7064,7411
 Halis Turgut (Sivas) : 6944
 Halit Zarbun (Gümüşhane) : 7064,7410
 Halk Bankası : 7257,7286
 Halkçılık : 7142,7143
 Haluk Ökerez (Tokat) : 7458
 Halûk Şaman (Bursa) : 7442,7443,7445,7453,7455,
 7467
 Hamdi Bozbağ (Giresun) : 7439,7445,7452,7456,
 7463-7465
 Hamdi Dayı (Muş) : 7447,7467
 Hamdi Orhon (Trabzon) : 7123-7125,7441,7447
 Hamdi Şarlan (Ordu) : 7441
 Hamdi Tanç : 7406
 Hamit Koray (Amasya) : 7438,7454
 Hâmit Şevket İNCE (Ankara) : 7492
 Han Bucher : 7316
 Hanedanı Osmanî : 7351
 Hans Henning (Prof. Dr.) : 7316
 Hans Kroecker : 7316
 Harcırah Kanunu : 7062
 Harçlar Kanunu : 7342,7404
 Hasan Aydın : 7402
 Hasan Çeviksoy : 7408
 Hasan Hayri Sonat : 7316
 Hasan Osma (Edirne) : 7407,7410
 Hasan Polatkan (Eskişehir) : 7195,7198,7418,7455
 Hasan Remzi Kulu (Tunceli) : 7441,7447,7452
 Hasan Reşit Tankut (Hatay) : 7440,7446,7457
 Hasan Saka Kabinesi : 6941
 Hasan Saka (Trabzon) : 6947,7011
 Hasankale : 7408
 Hasip Ahmet Aytuna (Tokat) : 7014
 Haşim Tatlıoğlu (Yozgat) : 7545,7547
 Haşimî Hanedanı : 7573
 Hatay : 7280
 Havsar Nahiyesi : 7393
 Haydar (İstanbul) : 6945
 Haydarpaşa : 7211
 Hayrettin Erkmen (Giresun) : 7436,7437,7442,
 7445,7456
 Hayvan Vergisi. Hayanlar Vergisi Kanunu : 7120,
 7213,7236,7333
 Hâzin Türegün : 7409
 Hazine : 6950,7002,7120,7234,7236,7261-7263,
 7268,7284,7289,7328,7421,7423
 Hemşirelik Kanunu : 7389
 Herrmann Dr. : 7316

Hikmet Bayur : 7509,7516,7519
Hikmet Fırat (Malatya) : 7411
Hilafet : 7351
Hilmi Özgören : 7412
Hindistan : 7219,7403,7430,7466,7467,7482
Hindistan Parlamentosu (Hint Parlamentosu) : 7430, 7466
Hitler Almanyası : 7503
Hollanda : 7270
Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü : 7322, 7323,7327,7344,7346,7357,7363,7368,7390
Hukuk Devleti : 7142,7147,7155,7204,7223,
Hulusi Fuat Tugay (Kahire Büyükelçisi) : 7556,7558, 7559,7562-7564,7567
Hulusi Köymen (Bursa) : 7003,7078,7079,7195, 7198,7418,7439,7445,7468
Hüsamettin Tugaç (Kars) : 7446,7457
Hüseyin Balık (Zonguldak) : 7414,7537
Hüseyin Bingül (Tekirdağ) : 7410
Hüseyin Cahit Yalçın (Kars) : 7014,7410,7411,7413, 7436,7437,7440,7505,7572,7574
Hüseyin Fırat (İçel) : 7079,7440
Hüseyin Kâzım Suda : 7414
Hüseyin Ortakçıoğlu (Çorum) : 7006,7451
Hüseyin Ülkü (Niğde) : 7447,7457
Hüsnü Yaman (İstanbul) : 7076

— I —

Ihlamur Köşkü : 7424,7425
Isparta : 7234,7255,7280

— İ —

İbrahim Akçora : 7409
İbrahim Duygun (Sivas) : 7406,7447
İbrahim Hakkı Konyalı : 7425
İbrahim Kirazoğlu (Kayseri) : 7418-7420,7457, 7463-7466
İbrahim Morova : 7425,7426
İbrahim Subaşı (Antalya) : 7438,7454
İcadiye Mahallesi : 7409
İçişleri Bakanlığı (Dahiliye Vekâleti) : 7020,7023, 7063,7240,7266,7291,7386,7392,7393,
İçişleri Komisyonu (Dahiliye Encümeni) : 6958,6997,7300,7302,7304,7307,7309,7311
İdarei Örfiye : 6932
İdarei Umumiye Vilayet Kanunu : 7315
İhsan Eryavuz (Cebelibereket, Bahriye eski Bakanı) : 6950,7012
İhsan Gülez (Bolu) : 7419,7420,7451,7455

İhsan Karasıoğlu (Çanakkale) : 7439
İhsan Şerif Özgen (Kütahya) : 7418-7421,7468
İhtiyarlık Sigortası Kanunu : 7325,7349,7402
İkinci Dünya Savaşı (İkinci Cihan Savaşı) : 7075,7215,7216,7218,7241,7269,7282,7284,72 92,7495,7497,7499,7501-7503,7517,7521,7578
İktisadi Devlet Teşekkülleri : 7025,7115,7262, 7264,7292,7380
İl İdaresi Kanunu : 7416
İller Bankası : 7266,7291
İmar ve Kalkınma Bankası : 7310
İmroz : 7320
İnebolu : 7211,7334,7281
İngiliz. İngiliz Milleti : 7271,7459-7462,7473,7476, 7478,7488,7502,7517,7563
İngiltere (Büyük Britanya) : 6960,7011,7218,7271, 7295,7395,7428,7459-7462,7472-7474,7476- 7478,7480,7491,7497,7499,7500,7507,7509, 7514,7517,7518,7521,7523,7528,7531,7536, 7537,7571,7572,7575
İngiltere Hükümeti : 7271,7284
İngiltere İmparatorluğu : 7243
İngiltere Parlamentosu : 7459,7461
İnhisarlar Encümeni : 6958
İran : 7219,7295,7338,7478,7514
İran Şehinşahlık Hükümeti : 7338
İrfan Akyüz : 6949,7001
İrfan Ferit Alpaya (Mardin) : 7010
İrlanda Cumhuriyeti : 7220
irtica : 7174
İskân Bankası : 7305
İskân Kanunu : 7305,7368
İskenderun : 7211,7231,7281,7288
İskenderun Limanı : 7234
İsmail Aşkın (Bilecik) : 7414
İsmail Berkok (Kayseri) : 7452
İsmail Canbolat (İstanbul) : 6944
İsmail Hakkı Akyüz (Tekirdağ) : 7079,7458
İsmail Hakkı Çevik (Eskişehir) : 6936
İsmail Işın (Samsun) : 7412,7458
İsmet İnönü (Başvekil) : 6947,7123-7125
İsmet Olgaç (Amasya) : 7444,7450
İspanya : 7243,7295,7403,7482
İsrail Devleti. İsrail : 7220,7320,7475,7476,7570- 7572,7574
İsrail Elçiliği : 7401
İstanbul : 6950,7063,7206,7211,7226,7231,7234, 7239,7248,7255,7265,7267,7276,7281,7374,73 95,7396,7421,7422,7426,7427,7430-7433,7495

İstanbul Belediyesi : 7393,7424,7425
İstanbul Gazeteciler Cemiyeti : 7434
İstanbul Teknik Üniversitesi : 7322,7344,7361,7363,
7368,7369,7387,7389,7400,7414,7427
İstanbul Üniversitesi : 7322,7331,7344,7363,7369,
7372,7389,7391,7404
İstanbul Yardımsevenler Derneği : 7424
İstatistik Genel Müdürlüğü : 7019,7020
istibdat : 7160
İstihlâk Vergisi : 7340
İstiklâl Harbi Malullerine Verilecek Para Mükâfatı
Hak Kanun : 7318
İstiklâl Mahkemeleri : 6943
İstiklâl Savaşı (İstiklâl Harbi, Kurtuluş Savaşı) :
7126,7141,7191,7349
İsveç : 7319,7375,7396,7397
İş Bankası : 7287
İş Kanunu : 7010,7151,7214,7239,7265,7340,
7391,7416
İş ve İşçi Bulma Kurumu : 7266
İşçi Sigortaları Kurumu : 7290
İşletmeler Bakanlığı : 7230,7232
İtalya : 7219,7243,7270,7316,7348,7377,7481,7521
İtalyan : 7507
İzmir : 7211,7226,7248,7250,7265,7270,7275,7276,
7281,7287,7392
İzmir Belediyesi : 7392

— J —

Jandarma Efradı Kanunu : 7396
Jandarma Kanunu : 7372,7400
Japon : 7483
Japonya : 6941,7366,7482

— K —

Kahire : 7556,7557,7562,7568,7569,7572-7574,
7576-7578
Kahire Operası : 7558,7559
Kahve ve Çay İnhisarı Kanunu : 7412
Kale Nahiyesi : 7405
Kaltabanoğlu Ahmet Yılmaz : 7383
Kambiyo Borsaları Kanunu : 7237
Kâmil Gündes (Kayseri) : 7418,7419,7452
Kâmil Kayam : 7410
Kâmil Kozak (Bolu) : 7410,7451
Kanada : 7292
Karabük : 7231
Karabük Demir Çelik Fabrikaları : 7285
Karadeniz : 7227,7265,7503

Karafatma : 7388
Karayolları Genel Müdürlüğü : 7322,7323,7343,
7345,7364,7387,7390,7402
Karayolları Trafik Kanunu : 7367
Kars : 7281
Kasım Gülek : 7436
Kasım Küfrevi (Ağrı) : 7078,7079,7444,7454,7463,
7465,7468
Kastamonu : 6938
Kayacık Mahallesi : 7415
Kayaköy Hidroelektrik Santrali : 7255
Kayseri : 7287
Kâzım Arar (Çankırı) : 7190,7439,7445
Kâzım Karabekir (TBMM Başkanı) : 7009
Kâzım Taşkent (Manisa) : 6945,7457
Kemal Özçoban (Afyon) : 7015,7406,7438
Kemal Türkoğlu (Mardin) : 7447,7453,7454,7468
Kemal Usman : 7316
Kemal Uygur : 7415
Kemal Zeytinoglu (Eskişehir) : 6937,6938,7014,
7195,7198,7439
Kenan Akmanlar (Çanakkale) : 7439,7445,7545
Kenan Yılmaz (Bursa) : 7077,7198
Keşmir : 7482
Kırklareli : 7265
Kızıl Çarlık : 7516
Kızıl Çin : 7495
Kızıl Kore (Bkz. Kuzey Kore) :
Kızılay, Kızılay Cemiyeti : 7224,7230,7433
Kızılırmak : 7280
Kilis : 7248
Kocaeli : 7265
Kocamutluk Mevkii : 7350
Kominform : 7501,7511
Komünist Çin : 7517
Komünistler, Komünist : 7155,7189,7483,7501,7511,
7514,7515,7517,7519
Komünizm : 7510-7512,7563
Konya : 7234,7250,7255,7257,7280,7281,7287
Konya Ovası : 7346
Kore : 7293,7405,7416,7472,7509,7511,7515,7517
Kore Muharebeleri (Kore Savaşı, Kore Harbi) : 7267,
7292,7495
Kovada : 7255
Köy Enstitüleri Kanunu : 7347
Köy Kanunu : 7240,7315,7356,7376,7386

Kral Faruk : 7565,7566,7570,7572
Kremlin : 7503,7504
Kuzey Atlantik Andlaşması Teşkilatı : 7293,7361,
7368,7400,7469
Kuzey Atlantik Bloku : 7267
Kuzey Kore : 7509,7517,7495
Kütahya : 6936,6937,7257,7287,7288,7290

— L —

Lafonten : 7507
Lâik Cumhuriyet : 7186,7225
Lâik, Lâiklik : 7125,7142,7144,7146,7186,7189,
7192
Laniel (Fransız Başvekil) : 7295
Latif Aküzüm (Kars) : 7451
Lavriçev (Büyükelçi) : 7497
Le Monde Gazetesi : 7534,7535
Lehistan : 7507
Leman Kaskatı : 7383
Letonya : 7501
liberallik, liberalizm : 7154,7158
Libya : 7271,7482
Life Dergisi : 7433
Litvanya : 7501
Lizbon : 7474,7480,7528,7532,7538
Lizbon Konferansı : 7534
Londra : 6946,7271,7295,7459,7462,7473,7527,
7533,7547,7552
Londra Radyosu : 7498
Look Dergisi : 7433
Lordlar Kamarası : 7459-7462
Lozan : 7529,7531
Lozan Ahitnamesi : 7487
Lübnan : 7319,7573
Lüksemburg : 7270,7317,7319,7377,7402
Lütfi Bornovalı (Tüccar, Fabrikatör) : 7185
Lütfi Can (Binbaşı) : 7405
Lütfi Sayman (Malatya) : 7458
Lütfi Ülkümen (Aydın) : 7077,7438,7452

— M —

M. Remzi Bucak (Diyarbakır) : 7439,7445,7455
Macar : 7328
Macaristan : 7501
Maden Kanunu : 7392
Mahmudiye : 7393
Mahmud-u Adli : 7191
Mahmut Erbil (Kırklareli) : 7410
Mahmut Esat Bozkurt (Adalet Bakanı) : 7010

Mahmut Goloğlu (Trabzon) : 7078-7080,7452,7458
Mahmut Güçbilmez (Bolu) : 7451,7468
Mahmut Kibaroglu (Seyhan) : 7414
Mahmut Muhtar Katircioglu (Bahriye eski Bakanı) :
6950,7011
Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu Hakkında
Kanun : 7316,7378
Malatya : 7281,7287
Maliye Bakanı : 6953,6976
Maliye Bakanlığı : 6953,7007,7068,7331,7396,
7427,7428,7433
Maliye Komisyonu, Maliye Encümeni : 6958,7300,
7302,7304,7307,7309,7311
Maltepe : 7211
Manisa : 7265,7408
Maraş : 7280
Mardin : 7255
Mareşal Sir William Slim : 7243
Marmara : 7231
Marshal Kredisi : 7229
Marshall Planı (Avrupa Kalkınma Programı) : 7210,
7211,7218,7232,7238,7325,7400
Matbaalar Kanunu : 7316
Matbuat Kanunu : 7061
Mazhar Germen : 7003
Mazhar Özsoy (Maraş) : 7468
Mazhar Şener (Giresun) : 7078,7079,7440,7445,7456
Mecdet Aikin (Kütahya) : 7457
Mecit Bumin (Çoruh) : 7439,7445
Meclis Hesaplarını İnceleme Encümeni : 6957,6964,
7002,7068,7074,7301,7302,7304,7307,7309,7311
Meclis Kütüphanesi Encümeni : 6957,6992,7301,
7302,7304,7307,7309,7311
Meclis Riyaseti : 6953,6858-6960,6962,6965,6966,
6968,6990,7006
Meclisi Mebusan : 6950,6994,7424,7430,7434
Mehmet Aldemir (İzmir) : 7419,7420,7440,7451,
7463-7466
Mehmet Ali Derman (Doktor) : 7185
Mehmet Ali Hanedanı : 7565
Mehmet Kâmil Boran (Mardin) : 7015,7123,7124,
7447
Mehmet Kâmil Süsim : 6949,7001
Mehmet Karaerkek : 7402
Mehmet Kartal (Malatya) : 7123-7125,7407
Mehmet Morgil (Rize) : 7468
Mehmet Nedim Oğut : 7410
Mehmet Özbey (Burdur) : 7439,7445,7451,7453

Mehmet Özdemir (Kayseri) : 7446
Mehmet Sadık Eti (Malatya) : 7124,7125,7411,7440,7446
Mehmet Şevki Yazman (Elazığ) : 7079,7419,7439,7445,7448-7450,7455,7462
Mehmet Tevfik Koral (Trabzon) : 7123
Mehmet Yakup Sınaç : 7391
Memduh İçöz : 7413
Memurin Kanunu, : 6953,6988,7072,7073,7240,7386,7412,7415,
Menderes Hükümeti : 7512
Menemen Vakası : 6943
Menkul Kıymetler Kanunu : 7237
Mennan Yiğiter : 7413
Mersin Limanı : 7234,7281
Merzifon : 7281
Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Hak. Kanun : 7319
Meşrutiyet Caddesi : 7103
Mezkûre Kaskatı : 7383
Mısır : 7519,7556-7559,7562-7565,7567-7571,7576-7578
Mısır Büyükelçiliği : 7560
Mısır Hükümeti : 7326,7475,7476,7556-7559,7562,7563,7565-7567,7569-7572,7574-7576,7578
Mısır Milleti : 7563
Millet Partisi : 7152,7153,7154,7173,7433,7485,7490,7537
Milletlerarası Adalet Divanı : 7397
Milletlerarası Çalışma Teşkilâtı : 7370,7396
Milletlerarası Çocuk Yardım Fonu : 7224
Milletlerarası İktisadi İşbirliği Teşkilâtı Hakkında Kanun : 7324
Milletlerarası İmar ve Kalkınma Bankası : 7211,7213,7238,7280,7316,7318,7331
Milletlerarası Sivil Havacılık Teşkilâtı : 7370
Milletvekilleri Seçimi Kanunu : 6937-6939,6946,7016,7063-7066,7388,7416
Millî Eğitim Bakanı : 7206,7207
Millî Eğitim Bakanlığı (Maarif Vekâleti) : 7206,7226,7330,7388,7394,7402,7423,
Millî Eğitim Komisyonu : 7300,7302,7304,7307,7309,7311
Millî Hâkimiyet : 6927,7108,7175,7186,7187,7222
Millî İrade (Ulusal İrade) : 7075,7107,7108,7111,7154,7160,7245
Millî Korunma Kanunu : 7320,7327,7337,7349,7367-7369,7408

Millî Misak : 7486
Millî Mücadele : 7081
Millî Müdafaa Encümeni (Millî Savunma Komisyonu) : 6958,7300,7302,7304,7307,7309,7311
Millî Müdafaa İhtiyaçları İçin Yapılacak İstimlakler Hakkında Kanun : 6951
Millî Saraylar : 7013,7409,7413,7421-7430,7433
Millî Savunma Bakanı : 7010
Millî Savunma Bakanlığı : 6937,7268,7333,7355,7421,7422,7427,7434
Millî Türk Talebe Birliği : 7423
Milliyetçilik : 7142,7154,7189
Mimar Sinan Mahallesi, Yeşiltepe Caddesi : 7408
Mithat Benker (İstanbul) : 7078,7440,7456
Mithat San (Bursa) : 7452
Molotof (Rusya Dışişleri Bakanı) : 7503
Montreux Sözleşmesi (Montreux Muahedenamesi) : 6941,7503
Moskof : 7506
Moskova : 7504,7511,7562,7563,7568
Moskova Hükümeti : 7470,7471,7474,7495,7496,7498,7499,7502,7503,7507,7508,7518
Mösyö Emaniel Lamotte : 7428
Muamele Vergisi Kanunu : 7213,7237,7263,7315,7378,7393
Muammer Alakant (Zonguldak) : 7197,7458
Muammer Obuz (Konya) : 7440,7457
Muhasebe Umumiye Kanunu : 6953,6999,7002,7324,7385
Muhit Tümerkan (Sinop) : 7441,7447,7452
Muhittin Birgen (Mardin) : 6945
Muhittin Erener (İzmir) : 7077,7456
Muhittin Gürün : 7409
Muhittin Özkefeli (Samsun) : 7221,7412
Muhlis Bayramoğlu (Ankara) : 7077,7078,7450
Muhlis Ete (Ankara) : 7195,7198,7437
Muhlis Tümay (Manisa) : 7419,7453,7457
Murat Ali Ülgen (Konya) : 7446
Murgul Bakır İşletmesi : 7288
Mustafa Bacak : 6936,6937
Mustafa Reşit Tarakçıoğlu (Trabzon) : 7410,7441
Mustafa Şeref Özkan (Ekonomi Bakanı) : 7010
Mustafa Zeren (Erzurum) : 7418,7451
Musul : 6941
Muş : 7248,7281
Muvazenei Umumiye Kanunu : 6933
Muzaffer Ali Mühtö (Kastamonu) : 7407,7440,7446
Muzaffer Göker (Moskova Büyükelçisi) : 7469

Muzaffer Kurbanoğlu (Manisa) : 7418,7420,7446,
7452,7457,7463,7464,7466
Muzaffer Önal (Tokat) : 7418,7458
Müçteba İştın (Balıkesir) : 7077
Müfit Erkuymucu (Balıkesir) : 7467
Mükerrem Sarol (İstanbul) : 7440,7446,7464,7465,
7551,7554
Mümtaz Faik Fenik (Ankara) : 7412,7438,7444,
7454,7463,7465,7521
Mümtaz Kavalcıoğlu (Kocaeli) : 7440,7446,7457,
7464-7466
Mümtaz Tarhan : 7409
Münakalât Encümeni : 6958,
Münakalât Vekâleti : 6998,7005
Münih : 7453
Müslüman Kardeşler Teşkilâtı : 7562

— N —

Naci Altuğ (Trabzon) : 7125
Naci Berkman (Samsun) : 7458
Nadir Nadi (Muğla) : 7435-7438,7441,7447,
7464,7498,7513,7570
Nafiz Körez (Manisa) : 7452,7457
Nail Geveci (Aydın, Maliye Nazırı) : 6950,7077,
7410,7467,
Namuk Gedik (Aydın) : 7445
Napolyon : 7571
Narlı Çiftliği : 7239
Naşit Fırat (Ordu) : 7124,7125,7414,7441
Natık Poyrazoğlu (Muğla) : 7077
NATO : 7522,7531,7532,7570
Nâzım Ağacıkoğlu (Sivas) : 7452
Nâzım Önen (Diyarbakır) : 7406
Nazi Almanyası : 7497
Nazifi Şerif Nabel (Antalya) : 7438
Naziler : 7155,
Nazlı Tlabar (İstanbul) : 7412,7418,7442,7443,
7456,7462-7465
Necdet Açısal (Urfa) : 7441,7447,7452,7458
Necdet İncekara (İzmir) : 7451,746-7466
Necip Bilge (Niğde) : 7441,7442,7453,7454
Necmeddin Sahir Silan (Tunceli) : 7008
Necmi Şar (Tabip Albay) : 7409
Nedim Ökmen (Maraş) : 7198,7457
Nene Kırkgöz : 7361
Nihat Erim : 7502,7565,7577,7578
Nihat İyriböz (Çanakkale) : 7195,7468
Nihat Reşat Belger (İstanbul) : 7195,7437,7456,
7464,7465

Niğ Vadisi : 7566,7573
Niyazi Ünal Alıcılı (Yozgat) : 7406,7458,7467
Norveç : 7317,7473,7496,7499,7503,7504
Norveç Hükümeti : 7503
Noter Kanunu : 7348
Nuh Naci (Kayseri) : 6945
Nurettin Paşa : 6939
Nuri Özsan (Muğla) : 7195,7198,7441,7447,7458,
Nuri Sertoğlu (Sinop) : 7124,7125,7458
Nusret Kirişcioğlu (Çanakkale) : 7077,7467
Nusrettin Barut (Bitlis) : 7077

— O —

Omar Bradley (General) : 7243
ONU : 7512
Ordu Dahili Hizmet Kanunu : 7378
Orman Genel Müdürlüğü : 7322,7323,7343,7344,
7346,7360-7362,7365,7370,7383,7389,
7390,7404
Orman Kanunu : 6951,7208,7253
Orta Şark (Ortadoğu) : 7217,7219,7243,7271,7295,
7421,7474-7477,7486-7488,7491,7514-7516,
7518,7519,7523,7553,7563,7565,7572-7574
Ortadoğu Pakı : 7270,7273
Osman Bölükbaşı (Kırşehir) : 7152,7173,7185,7454,
7484,7536,7538-7540,7542,7554,7556
Osman Kapani (İzmir) : 7079,7435-7437,7438,
7442,7443,7446,7456
Osman Kavrakoglu (Rize) : 7078-7080,7458
Osman Nuri Köni (İstanbul) : 7009
Osman Şevki Çiçekdağ (Ankara) : 7197
Osmaniye : 7280
Osmanlı : 7573
Ottowa : 7242,7270,7473,7489

— Ö —

Öğle Dinlenmesi Kanunu : 7391
Ömer Mart (Çanakkale) : 7419,7420,7439,7445,
7455,7463,7465
Ömer Rıza Doğrul (Konya) : 7440
Örfi İdare Kanunu : 6943,6952
Özel İdareler Kanunu : 7240

— P —

Pakistan : 7219,7398,7482
Pakistan Milleti : 7244
Papagos (Mareşal Yunanistan Başvekil) : 7295
Paris : 7295,7472,74723,7480,7500,7512,7517,
7527,7533,7552
Paris Dostluk Andlaşması : 7502

Parlamentolararası Turizm Birliği (Parlamentolar-
arası Turizm Birliği Türk Grubu) : 7423,7453
Pasaport Kanunu : 7317,7415
Pazaryeri : 7381
Pertev Arat (İzmir) : 7077,7451,7468
Petrol Kanunu : 7394
Polonya : 7501,7521
Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğü :
7322,7324,7327,7345,7346,7356,7361,7365,73
69,7383,7407

— R —

Rahmi Üçkun : 7409
Raif Aybar (Bursa) : 7078,7079,7418
Raman : 7289
Rasim Esmerer : 7405
Rasim Pasinler : 7415
Rauf Orbay (İstanbul) : 6944
Recep Peker (Başbakan) : 6947,6954,
Recep Peker Hükümeti : 7011
Recep Zühtü Soyak (Zonguldak) : 6940
Refah Vapuru : 7331
Refet Aksoy (Ordu) : 7002,7458,7468,
Refet Bele (İstanbul) : 6945
Refet Tavaslıoğlu (Denizli) : 7455
Refet Ülgen (Urfa) : 7013
Refik Koraltan (TBMM Başkanı, İçel) : 6946,7075,
7104,7418-7420,7437,7446,7454,7459-7463,
7464,7467
Refik Şevket İnce (Manisa) : 7078,7195,7197,7457
Remzi Birand (Konya) : 7077,7440,7446,7464,7466
Remzi Koçak (Kütahya) : 7407
Remzi Oğuz ARIK (Seyhan) : 7190,7444,7450,7452
Resmi Gazete : 6946,6951,6960,6962,6971,6977,
6978,6987,6988,7004,7008,7016,7017,7064
Reşad Güçlü (Seyhan) : 7540,7452
Reşat Aydınli (Denizli) : 7014
Reşat Şemsettin Sırer (Sivas) : 7124
Reşit Sümer : 7406
Reuter Ajansı : 7522
Rifat Alabay (Konya) : 7440,7446,7453,7457
Rıfki Salim Burçak (Erzurum) : 7198,7439,7445,
7454
Rıhtım Resmi : 7327
Rıza Ertan (Mardin) : 7436,7437,7441,7458
Rıza Göksu : 7405
Rıza Topçuoğlu (Erzurum) : 7445,7451
Rifat Ayaydın : 7408

Rifat Öçten (Sivas) : 7076,7078,7407
Rifat Özdeş (Kırşehir) : 7440,7457,7462-7466
Rifat Sivişoğlu (Zonguldak) : 7002,7410
Rifat Topal : 7374
Riyaset Makamı : 6970,6991
Rize Vilayeti : 7379
Roma : 7399,7474,7527,7533
Romanya : 7501,7508,7521
Ruslar, Rus : 7496,7499,7502-7506,7508,7510,7511,
7514,7519,7520
Rüknettin Nasuhioğlu (Edirne) : 7195,7197,7455
Rüşti Paşa (Erzurum) : 6944

— S —

Saadet Kaçar (Avukat) : 7185
Sabri Erduman (Erzurum) : 7445,7451
Sadabad Paktı : 7219
Sadettin Karacabey (Bursa) : 7076,7445
Sadık Aldoğan (Emk.General, Afyon) : 7014,7015,
7185
Sadık Giz (İzmir) : 7407,7414,7444,7446,7448,7449,
7456,7462
Sadri Maksudi Arsal (Ankara) : 7435,7436,7438,
7444,7448,7454,7557
Saffet Ankan (Erzincan, Milli Savunma eski Bakanı)
: 7011
Saffet Baştımar (Trabzon) : 7458
Saffet Gürol (Konya) : 7440,7446,7457,7464,
7466,7529,7534
Saffet Kâhyaoglu (Diyarbakır Tekel Başmüdüğü) :
7414
Sağlık Bakanı : 7206
Sağlık Bakanlığı (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakan-
lığı) : 7205,7224,7247,7342,7362,7380,7389
Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu : 7300,7302,
7304,7307,7309,7311
Said Başak (Erzurum) : 7439,7445,7455
Saim Önhon (Kocaeli) : 7440,7457
Saip Özer (Çorum) : 7080,7439,7451
Sait Bilgiç (Isparta) : 7419
Sait Kantarel : 7560
Salâhaddin Adil (Ankara) : 7438
Salâhattin Benli (Ankara) : 7450
Salamon Adato (İstanbul) : 7438,7442,7443,7446,
7452,7463,7465
Salıpazan : 7234,
Salih Fuad Keçeci (İstanbul) : 7467
Salih Torfilli (Afyonkarahisar) : 7454

Salim Serçe (Seyhan) : 7447
Samet Ağaoğlu (Manisa) : 7195,7197,7198,7457,
7469,7484,7497,7539
Samih İnal (Gaziantep) : 7467
Samsun : 7211,7231,7248,7266,7281,7290
Samsun Limanı : 7234,
San Francisco : 7501
Sani Yaver (İstanbul) : 7451
Sarıışla : 7392
Sarıyar Barajı : 7234,7255,
Sarıyar Hidroelektrik Santrali : 7211,7279,7280
Sautral Avrupa Film Şirketi : 7431
Sayıştay Başkanlığı : 6954
Sayıştay (Bkz. Divanı Muhasebatı) :
Sayıştay Komisyonu : 7012,7300,7302,7304,7307,
7309,7311
Schumann : 7473
Sebati Ataman (Zonguldak) : 6938,7405
Seçim Kanunu : 6936,6945,7069,7108,7131
Sedat Baran (Çorum) : 7418-7420,7455
Sedat Barı (Seyhan) : 7076,7450,7452,7458,7464
Sedat Simavi : 7573
Sedat Zeki Örs (Sivas) : 7441,7447,7458
Selânik : 7432
Selim Herkmén (Bursa) : 7439,7445,7451
Selim III. : 7191
Selim Ragıp Emeç (Bursa) : 7438,7439,7454,7553
Senihi Yürüten (İstanbul) : 7411,7451
Serbest Bölge Kanunu : 7381
Server Somuncuoğlu (Sinop) : 7123,7125,7414,7450,
7462-7464,7466
Seyfi Kurtbek (Ankara) : 7195,7198,7438,7454,7465
Seyfi Oran (İstanbul) : 7077
Seyhan : 7266,7290
Seyhan Barajı : 7255,7279,7280,7308,7354
Seyit (İzmir) : 6942
Sıçankale Köyü : 7408
Sıhhat ve İctimai Muavenet Encümeni : 6958
Sırrı Atalay (Kars) : 7124
Sırrı Bellioğlu : 7327
Sıtkı Atanç (Tokat) : 7005,7447
Sıtkı Pekkip (Kırklareli) : 7412,7414,7440,7446,
7451,7457
Sıtkı Yırcalı (Bahkesir) : 7198,7418,7419,7438,7455
Sıtma Mücadele Teşkilatı : 7248
Siird : 7280
Simav : 7255
Simonds (Lordlar Kamarası Başkanı) : 7460

Sinan Tekelioğlu (Seyhan) : 7447,7491,7492
Sinop : 7231
Sivas Kongresi : 7071,7333
Sofya Hükümeti : 7478
Sovyet Rusya (Sovyetler Birliği, Rusya,Sovyet
Cumhuriyeti) : 7504,7506-7513,7515-7521
Sovyetler Birliği Hükümeti : 7500,7503,7514
Spiro Gioccolodelli : 7316
S.Süruri Nasuhoğlu (Kütahya) : 7452
Stalin : 7506,7508,7512,7514
Strazburg : 7448
Suad Hayri Ürgütlü (Gümrük ve Tekel eski Bakanı):
6950,7011-7013,7435,7436,7442
Suat Başol (Zonguldak) : 7543,7549
Sudi Mıhıroğlu (Manisa) : 7078,7080,7441,7457,
7464,7466
Suphi Batur (Sinop) : 7185,7533
Suriye : 7477
Suudi Arabistan : 7573
Süleyman Fehmi Kalaycıoğlu (Trabzon) : 7458
Süleyman Kerman (Afyonkarahisar) : 7450
Süleyman Kuranel (Gaziantep) : 7439,7452
Süleyman Süruri Nasuhoğlu (Kütahya) : 7468
Sümerbank : 7287
Sümerbank Hereke Fabrikası : 7426
Süreyya Endik (Çanakkale) : 7190,7411,7439,7445
Süreyya İlmen : 7239
Süreyya Paşa (İstanbul) : 6945
Süveyş Kanalı : 7476,7571
— Ş —
Şale Köşkü : 7421,7428,7430,7432,7433,
Şapka Kanunu : 7003
Şefik Bakay (Kırklareli) : 7452,7457
Şefik Türkoğlu (Siird) : 7452
Şehir ve Kasabalarda Mahalle ve İhtiyar Heyetleri
Teşkiline Dair Olan Kanun : 7315
Şemi Ergin (Manisa) : 7452,7457,
Şemsettin Günaltay (Erzincan) : 7123,7195,7439
Şevket Bilgin : 7569
Şevket Mocan (Tekirdağ) : 7006,7406,7512
Şevki Gürses (Çorum) : 7451
Şeyh Sait Ayaklanması : 6943
Şişli : 7248
Şurayı Devlet (Bkz. Danıştay) :
Şükrü (İzmit) : 6944
Şükrü Kerimzade (Kastamonu) : 7446,7448,7457
Şükrü Nayman : 7413

Tahsin Coşkan (Kastamonu) : 7406
Tahsin Çelebican (Tümgeneral) : 7414
Tahsin Demiray : 7190
Tahsin İnanc (Giresun) : 7439,7444,7445,7448,
7449,7456,7463-7465,
Tahsin (Maraş) : 6944
Talât Oran (Bilecik) : 7438,7455
Talât Vasfi Öz (Ankara) : 7450
Tanzimat : 7425
Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü : 7337,7347,
7387
Tapulama Kanunu : 7367,7395,7401.
Tark Güterk (İzmir) : 7456
Tark Kozbek (Konya) : 7467
Tarım Bakanı : 7010
Tarım Bakanlığı : 7208,7239,7250,7390
Tarım Komisyonu : 7301,7303,7304,7307,7307,7311
Tarih Hazinesi Mecmuası : 7425
Tass Ajansı : 7500,7506
Taşova : 7356
Tavas Kazası : 7405
TBMM Başkanı : 6943,6956,6986,6995,7068,7429
T.C. Merkez Bankası : 7213,7237,7238,7262,7284
T.C. Merkez Bankası Kanunu : 7284,7285
Tebisatı İptidaiye Kanunu : 7351
Tekel Bakanlığı : 7211
Tekel Genel Müdürlüğü : 7356,7359,7364,7365,7390
Tekirdağ : 7250,7265
Teolagos Dorgos : 7316
Termal Otel : 7433
Tevfik İleri (Samasun, Ulaştırma Bakanı) : 7195,
7198,7420,7458
Tevfik Şenocak : 7405
Tezer Taşkıran (Kars) : 7438,7440,7446,7451,7467
Ticaret Bakanlığı : 7011
Ticaret Encümeni : 6958,7301,7303,7304,7307,
7309,7311
Ticaret Kanunu : 7223
Times Iron Works : 6950,7011
Topkapı Sarayı : 7276,7432
Toprak Kanunu : 6951
Tortum Şelalesi : 7234,7255
Trabzon : 7211,7231,7234,7248,7281
Trakya : 7490
Truman Doktrini : 7218,7500
Tunceli : 7248
Tunceli Vilâyetinin İdaresi Hakkında Kanun : 6943

Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu : 7367
Tutanakları İnceleme Komisyonu : 6938
Tuz Kanunu : 7342
Türk Maarif Cemiyeti : 7014
Türk Bayrağı : 7029,7121
Türk Ceza Kanunu : 6951,6952,7005,7042,7059,
7066,7291,7315,7337,7371,7371,7394
Türk Devrimi : 7075
Türk Dil Kurumu : 7422
Türk Dili : 7113
Türk Hava Kurumu : 7431
Türk -İngiliz Parlamento Dostluk Grubu : 7464
Türk Lirası : 7292,7481
Türk Medeni Kanunu : 7395
Türk Milleti : 6927,7081,7107,7141,7166,7174,
7190,7191,7194,7204,7207,7218,7221,7246,
7247,7254,7273,7276,7296,7505,7506,7515,
7562,7567,7574,7575
Türk Ordusu : 7216,7250,7514,7563
Türk Parasının Kıymetini Koruma Kanunu : 7237,
7364,7386
Türk Tabipler Birliği Kanunu : 7359
Türk, Türkler : 6924,6930-6932-6934,6936,6952,
6963,7000.
Türk, Türkler : 6924,6930-6934,6936,6952,6963,
7000,7081,7107,7121,7142,7143,7152,7155,
7167,7175,7190,7191,7193,7194,7207,7214,
7215,7218,7223,7226,7235,7241,7271,7293,
7328,7360,7403,7428,7436,7459-7462,7467,
7468,7470,7479,7500,7502,7504-7506,7508,
7510,7511,7515,7516,7520,7524,7527,7529,
7562,7563,7565,7566,7572-7576
Türk-Amerikan Parlamento Dostluk Grubu : 7463,
7464
Türkçe : 6923,69247024
Türk-Fransız Parlamento Dostluk Grubu : 7454,7459
Türk-İngiliz Parlamento Dostluk Grubu : 7464-7466
Türkiye : 7504-7510,7512,7515-7520,7525,7526,
7535,7556,7558,7559,7562,7563,7565,7566,
7568-7572,7575-7578
Türkiye Büyük Millet Meclisi İltüzüğü : 7412
Türkiye Büyük Millet Meclisi (Meclisi Ali. Yüce
Meclis, Kamutay) : 6923-6930,6932-6934,
6936-6942,6944-6950,6952-6955,6957,
6960,6962-6965,6967-6969,6971,6973,
6975,6976,6978,6980-6989,6992,6993,6996-
6998,7000-7003,7005,7007-7015,7017,
7026,7031,7050,7066,7067,7071,7073,7075,

7076,7099,7100,7131,7132,7135,7136,7141,
7145,7152,7153,7178,7186,7187,7196,7199,
7204,7207-7209,7211,7212,7214,7216,7222-
7226,7228-7233,7236,7237,7239-7241,7245-
7247,7251,7254,7255,7258,7260,7263,7264,
7267-7269,7273,7275,7276,7278,7281,7289-
7292,7297,7298,7333,7340,7348,7360,7371,
7380,7382,7395,7405,7406,7409,7413,7415,
7416,7417,7422,7424-7434,7436-7438,7442,
7453,7459-7462,7466-7469,7483-7485,
7488,7490,7515,7518,7520,7522,7524,7527-
7535,7537,7538,7540,7543-7546,7548,
7549,7551,7553,7554,7558,7576,7577

Türkiye Büyük Millet Meclisi Memurlarının Teşkilâtı
hakkında Kanun : 7015,7016

Türkiye Büyükelçiliği : 7559

Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu :
6948,4953,6999,7069,7328,7341,7358,7371,73
82,7385,7392,7402,7407,7413,7415,7416,7429

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Türkiye Hükümeti :
7217,7318,7320,7326,7328,7331,7397-
7399,7403,7470,7503,7559,7565,7566,7568-
7570,7577

Türkiye Emlâk Kredi Bankası : 7238,7263

Türkiye Göçmen ve Mülteciler Yardım Birliği : 7230

Türkiye Köylü Millet Partisi : 7189-7192

Türkiye Orta-Doğu Amme İdaresi Enstitüsü : 7393

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Kanunu : 7394

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası : 7213,7238,7257

Türkiye Turizm Kurumu : 7426,7428

Türkiye, Türkiye Devleti, Türkiye Cumhuriyeti :
6923,6927,6932,6933,6951,7017,7106,7142,
7155,7156,7158,7159,7160,7173,7174,7185-
7187,7191,7192,7216-7221,7227,7242,
7244,7252,7260,7262,7270-7272,7277,
7281,7293,7296,7316,7317,7319,7320,7329-
7331,7338,7339,7349,7352,7355,7366,7367,
7376,7377,7379,7396,7397-7399,7402,
7403,7453,7459-7462,7468,7470,7474,
7478,7479,7481,7486,7487,7495,7496,7498-
7500,7502,7503

Türkiye Vakıflar Bankası : 7382

— U —

Ulaştırma Bakanlığı (Ulaştırma Vekâleti) : 7212,
7236,7263,7401,

Ulaştırma Komisyonu : 7301,7303,7304,7307,
7309,7311

Umberto Giodice : 7316

Umumi Müfettişlik Teşkiline Dair Kanun : 7355

Urfa : 7255,7281

Usulü Muhakemat Kanunu : 6929

Uşak : 7255,7280

Uzak Doğu (Uzak Şark) : 7482,7483

— Ü —

Ümran Nazif Yiğiter (Konya) : 7418,7457

Üniversiteler Kanunu : 7379

Ürdün : 7244

— V —

V. Genya (Kâtibi Umumi) : 6937

Vacid Asena (Balıkesir) : 7410

Vahit Yöntem (Bolu) : 7451

Vakıflar Genel Müdürlüğü : 7322,7325,7326,7336,
7340,7345,7362,7364-7366,7379,7380,7391

Van : 7207,7248,7276,7281,7393

Van Gölü : 7207

Vasfi Menteş (İzmir) : 7440,7451,7454

Vasıf Temel (Amiral) : 6998

Vasıf (Saruhan) : 6942

Vatandaşlık Kanunu : 6932

Vehabî : 7573

Venizelos (Yunan Dışişleri Bak.) : 7271,7525,7526,

Vergi Usul Kanunu : 7333,7368

Viladimir Simic (Yugoslavya Federal Halk Meclisleri
Konseyi Başkanı) : 7468

Von Der Osten : 7316

— W —

Washington : 7366,7474

W.S.Morrison (Avam Kamarası Başkanı) : 7461

— Y —

Yabancı Sermaye Yatırımlarını Teşvik Kanunu : 7334

Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hak.
Kanun : 7316

Yalova : 7433

Yalova Kaplıcaları : 6998,6999,7327

Yalova Kaplıcaları Kanunu : 6999

Yargıtay : 6948,6949,7060,7111,7163,7223,7413

Yaşar Sokullu (Albay) : 7408

Yavuz Abadan (Eskişehir) : 6937,6938,6945

Yavuz Harb Gemisi : 7011

Yavuz ve Havuz olayı : 7012,7013

Yedek Subay Kanunu (Yedek Subay ve Yedek Askeri
Memurlar Hak. Kanun) : 7241,7316,7316

Yekta Aytan : 7413

Yemen Krallığı : 7375
Yeni Ulus : 7576
Yenişehir : 7190
Yeşilirmak : 7280
Yeşilköy Hava Alanı : 7281
Yıldız Merasim Köşkü : 7422
Yıldız Sarayı : 7432
Yol İşleri İçin Benzinden Alınacak Vergi Hak-
Kanun: 7318
Yol Vergisi : 7210,7237,
Yugoslav : 7467
Yugoslavya : 7220,7272,7294,7332,7429,7467,7468,
7482,7509
Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyetleri Federal
Halk Meclisi : 7429,7467
Yugoslavya Federatif Halk Cumhuriyeti Hükümeti :
7367,7397,7398,7403
Yugoslavya Parlamentosu : 7467,7568
Yunan : 7271,7272,7524,7529
Yunanistan : 7294,7473,7474,7482,7519,7524,7526,
7529,7538
Yunanistan Hükümeti : 7271,7320,7375,7527
Yunanistan Krallığı : 7348,7367,7398
Yunus Muammer Alakant (Zonguldak) : 7441
Yunus Nadi Abaloğlu (Muğla) : 7010
Yusuf Azizoğlu (Diyarbakır) : 7079,7455,7468
Yusuf Kemal Tengirşenk : 7529,7532,7533,7545,
7553
Yusuf Ziya Eker (Seyhan) : 7190,7468

Yüksek Askerî Şûra : 7164
Yüksek Seçim Kurulu : 7025-7027,7030,7040,7049-
7052,7063,7145,7187
Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı : 7052
Yüksel Ünsal : 7414
Yümnü Üresin (Bilecik) : 7198
Y.Ziya Tuntaş (Tekirdağ) : 7458
— Z —
Zanara : 7428
Zehra Işık : 7383
Zeki Erataman (Tekirdağ) : 7458
Zeki Mesut Sezer (Ordu) : 7441
Zeki Rıza Sporel (Rize) : 7452,7458
Zeyyat Mandalinci (Muğla) : 7435-7437,7441,7448,
7449,7452,7458
Zihni Betil (Tokat) : 7123,7454
Ziraat Bankası : 7117,7170,7213,7228,7254
Ziraat Encümeni : 6958
Ziya Barlas (Konya) : 7076
Ziya Soylu (Erzincan) : 7123-7125,7445,7451,7455
Ziya Termen (Kastamonu) : 7077,7545,7551
Ziyad Ebüzziya (Konya) : 7435-7438,7442,7446,
7457,7464,7466
Zonguldak : 6938,7411
Zonguldak Havzası : 7231
Zuhuri Danışman (Bolu) : 7079,7439,7444,7445,
7449,7450,7455
Zühtü Velibeşe (İzmir) : 7195,7451,7456

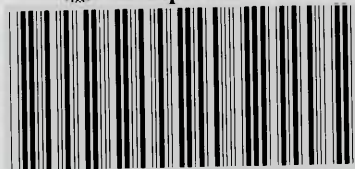
ISBN : 975 - 7291 - 24 - 2 (Tk. no)

ISBN : 975 - 7291 - 28 - 5 (6. cilt)

**TBMM BASIMEVİ Mİ
ANKARA - 2**

**TBMM
Kütüphanesi**

200205785